

SANCTISSIMÆ TRINITATI GLORIA.

OPVSCVLA TRIA DE DEO

QVOAD OPERA PRÆDESTINATIONIS, REPROBATIONIS, ET GRATIAE ACTVALIS,

A FR. LAVRENTIO BRANCATO

BASILICÆ SS. XII. APOSTOLORVM S.R.E. PRESB. CARDINALI DE LAVRÆA BIBLIOTHECARIO,

In commodum Tyronum S. Augustini Doctrinæ Studiosorum elucubrata.

ROMÆ, Typis Hæredum Corbelletti. 1687.

Superiorum permissu.

Feria 4. Die 13. Martij 1686.

In Congregatione Generali S.Rom. & Vniuersalis Inquisitionis habita in Conuentu S Mariæ super Mineruam coram EE. & RR.DD.S.R E. Cardinalibus in tota Republica Christiana contra hæreticam prauitatem Generalibus Inquisitoribus à S. Sede Apost. specialiter Deputatis.

LEcto Memoriali tenoris sequentis, videlicet: *Eminentiss. e Reuerendiss. Signori. Essendo dalla Sagra Congregatione probibito, che niuno possa stampare in materia de Predestinatione, Scientia* Dei, *e de Gratia, seu de Diuinis Auxilijs, senza licenza di questa* S. *Congregat. il Card. di Lauria, hauendo composto trè Opusculi*, De Prædestinatione; Reprobatione, & de Gratia, seu de Diuinis auxilijs, *prega la medesima S. Congregatione della licenza di poterli stampare seruatis seruandis, e l'haurà à gratia*. Quo Memoriali audito, EE. & RR. DD. Cardinales Inquisitores prædicti annuerunt.

Alexander Speronus S. Romanæ, & Vniu. Inquisitionis Notarius.

LIBER verè egregius, omnibusque numeris absolutissimus (cuius Titulus est) *Opuscula de Deo quoad Opera Prædestinationis, Reprobationis , & Gratiæ Actualis* ab Eminentiss. & Reuerendiss. Cardinali Brancato de Laurea elucubratus, difficillimas , ac penè inexolubiles complectitur quæstiones; sed methodo , quàm ante hac faciliori , à subtilissimo tanti viri ingenio in cōcussis rationibus,Sacrarum Scripturarum , & Conciliorum authoritate , fidelissimoque Sanctorum Patrum testimonio , & præcipuè ad mentem , & secundùm germanum sensum Diui Patris Augustini, explicantur , & enodantur . Vt ergo in lucem prodeat , ne intellectus inter tot huiusce sublimis materiæ ambages aberret , sed vt è tenebris experrectus , defecatum veritatis lumen intueatur , & agnoscat, dignissimum censeo .

D. Io: Baptista Lamia Cremonen. Abbas, & Proc.Gen.Congr.Can.Reg.Later. Ord.S. Aug. Sacr. Theolog. Professor , &c.

CVM

CVM Opus tripartitum de Deo *quoad Opera Prædestinationis*, *Reprobationis*, *ac Gratiæ Actualis* ab Eminentiss. ac Reuerendiss. Card. de Laurea ingeniosissimè compositum perlegissem, vnum inter cætera in admirationem me rapuit, Virum scilicet ætate prouectum, publicis occupationibus distractum, heroicisque laboribus fessum, tàm neruosè, tamquàm lacertoso conatu arduum hoc negotium potuisse breui temporis interuallo aggredi, expedire, & à difficultatibus, quibus abundè scatet, extricare, euacuare, præeunte nempè Diui Augustini face, cuius mentem neminē fęliciùs, neminē medullitùs assequutum esse reor, vt anceps omnino sis, num ipsius ore Augustinus, an ipse Augustini ore loquutus sit. Id verò tanta profunditate, sed clara, claritate, sed alta, altitudine, sed facili, vt non ampliùs à sæculis absconditum dixeris Gratiæ, & Prædestinationis mysterium. Pro Theologorum ergo eruditione, & Christianorum profectu Opus hoc dignissimum existimo.

D. Benedictus Giancasperi Ord. Cęlestinor. ac S. *Eusebij de Vrbe Abbas, S. Theol. Professor.*

LEGI

LEGI Opuscula de *Prædestinatione, Reprobatione, & Gratia Actuali*, Auctore Cardinali de Lauræa. Stat pro magna commendatione Operis, nomen præseferre Eminentissimi Auctoris, quem, ipsa seruitia Sanctæ Sedi insigniter præstita, extulere ad Purpuram. In hisce autem Opusculis Doctrinæ suæ Robur adijcere satagit ex Sacra Scriptura, Sanctisque Patribus, & pręsertim Augustino, cuius discipulatum profitetur. Et quod calamo profitetur, facto quoque ipso explet; nam erga eos etiam, quos reijcit, implicitè tantùm absque nomine, aut censura (quod solemne erat Augustino) se gerit quàm modestissimè; vnde censuerim non parùm studiosis esse profutura, quandocumque prælo commissa euulgentur. E Cœnobio Mineruæ pridie nonas Maij anno 1687.

Fr. Iulius M. Bianchi Ord. Præd. Sacræ Theologiæ Magister.

IN

IN tribus Tractatibus *de Deo quo ad Opera Prædestinationis*, *Reprobationis*, & *Gratiæ Actualis*, ab Eminentissimo Cardinale de Laurea compositis, depræhendi flores, non è flaccido Tantali horto lectos, qui nempè, *dum nascuntur*, *consenescant*, sed ad æternitatem omninò delectos, è Theologica soliditate Sanctorum Ecclesiæ Doctorum Augustini, & Thomæ. Quippè quibus sic totus hæret, vt eos, quanti sunt, totos imbibisse videatur. Mea non egent approbatione, cùm maius omni laudum præconio sit Nomen, quod prætendunt in fronte: Nomen, inquam, Eminentissimi Scriptoris potiùs, quàm muricis ostro, voluminum numero, Reipublicæ literariæ notissimi. Romæ, è Conuentû Sanctæ Mariæ super Mineruam, Sexto idus Maij, anno Christiani orbis MDCLXXXVII.

Fr. *Angelus Iulianus Ord. Prædic. Doctor Theologus, ac fidei olim Quæsitor Genuæ*.

Impri-

Imprimatur;

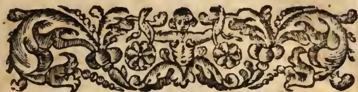
Si videbitur Reuerendiss. P. Sac. Palatij Apost. Magistro.

I. de Ang. Arch. Vrb. Vicesg.

Imprimatur.

Fr. Dominicus Maria Puteobonellus Ord. Præd. Sac. Apostol. Pal. Mag.

INDEX CAPITVM.

OPVSCVLVM PRIMVM.

DE PRAEDESTINATIONE.

Cap. 1. DE nomine, & significato Prædestinationis. fol. 10.

Cap. 2. An ab æterno facta sit prædestinatio aliquorum ad gloriam. 18.

Cap. 3. An etiam ab æterno facta sit prædestinatio aliquorum ad gratiam. 22.

Cap. 4. An prædestinationes istæ præiudicent diuinæ libertati, & potentiæ. 29.

Cap. 5. An Prædestinatio ad gloriam præiudicet libertati humanæ. 39.

Cap. 6. An Prædestinatio ad gloriam facta sit præuiso Adæ peccato, & ex massa damnata per originale. 50.

Cap. 7. An Prædestinatio ad gloriam facta sit

ex præuisione meritorum. 56.

Cap. 8. *Quid alij Patres senserint de prædestinatione, cum, vel sine intuitu meritorum.* 68.

Cap. 9. *De qualitate meritorum, quorum intuitu à quibusdam asseritur facta prædestinatio.* 78.

Cap. 10. *Quænam ex his sententijs de præuisione, vel non præuisione meritorum in prædestinando, sit probabilior.* 83.

Cap. 11. *Quanta sit probabilitas sententiæ docentis prædestinationem factam esse ex meritis præuisis.* 94.

Cap. 12. *In quo resoluitur quæstio pro S. Augustino, & soluuntur argumenta contraria.* 100.

Cap. 13. *An ex parte Prædestinatorum assignari possit aliqua causa saltem congruentiæ suę prædestinationis.* 118.

Cap. 14. *An Christi Domini Prædestinatio fuerit causa Prædestinationis nostrę.* 129.

Cap. 15. *An saltem ex præuisione meritorum Christi facta fuerit hominum prædestinatio.* 137.

Cap. 16. *De præcipuis Prædestinationis effectibus.* 147.

Cap. 17. *De diuersis Prædestinatorum gradibus.* 153.

Cap. 18. *An Prædestinatorum numerus augeri possit, vel minui.* 161.

Cap. 19.

Cap. 19. *An Prædestinatorum numerus sit maior numero Reproborum.* 169.

Cap. 20. *Quomodo ergo saluatur, quòd Deus vult omnes homines saluos fieri si pauci sunt prædestinati?* 176.

Cap. 21. *Animaduersiones quædam circa doctrinam de Prædestinatione.* 189.

Cap. 22. *An possint assignari aliqua prædestinationis signa.* 200

OPVSCVLVM SECVNDVM:

DE REPROBATIONE MALORVM.

Cap. 1. De nomine, & significato Reprobationis, eiusque definitione. 212.
Cap. 2. *An malorum reprobatio ab æterno sit facta.* 217.
Cap. 3. *Quænam sit efficiens causa reprobationis malorum.* 219
Cap. 4. *An Deus ex mera sua voluntate, sine motiuo culpæ, homines reprobauerit, vel peccata reproborum efficaciter voluerit.* fol. 224.
Cap. 5. *An ex motiuo peccati, & cuius, Deus aliquos homines reprobauerit.* 233.
Cap. 6. *De effectibus reprobationis.* 245.
Cap. 7. *An, & quinam assignari possit finis Dei in reprobatione hominum, & creatione eorum.* 254.
Cap. 8. *An Deus ex supposito decreto reprobationis, aliquo modo concurrat ad peccata reproborum.* 263.
Cap. 9. *In quo soluuntur potiora argumenta de Dei concursu ad hominum peccata.* 276.
Cap. 10. *Cur Deus sciens, malos casuros, permit-*

mittit eos tentari, & cadere? 290.

Cap. 11. *An Christus etiam pro reprobis mortuus sit, & in quo eis profuit.* 297.

OPV-

OPVSCVLVM TERTIVM.

DE GRATIIS ACTVALIBVS, SEV DE DIVINIS AVXILIIS.

Cap. I. *Qvid intelligatur nomine* Gratiæ *actualis, seu Diuini* Auxilij. fol. 314.

Cap 2. *De varijs nominibus, ac speciebus gratiarum, seu auxiliorum.* 322.

§ 1. *An detur; quæ, qualisue sit* Gratia *præueniens.* 323.

§. 2. *An detur Gratia excitans, quæ, qualisue sit.* 329.

§. 3. *An detur Gratia adiuuans, & quæ, qualisue sit.* 334.

§. 4. *An detur, & quæ qualisue sit gratia* cooperans, *& an distincta ab adiuuante.* fol. 341.

§. 5. *An detur; quæ, qualisue sit gratia* Subsequens, *& an distincta ab adiuuante.* fol. 346.

Cap. 3. *An detur, qualisue sit Gratia* efficax. fol. 351.

Cap. 4. *An detur; & quæ, qualisue sit Gratia non* efficax, *communiter dicta* sufficiens. 357.

Cap. 5. *An detur, & quid sit Gratia* Sanans, *seu*

seu Medicinalis. 368

Cap.6. *An detur, & quæ sit Gratia* sine qua non, *seu auxilium* sine quo non, *opus bonum fieri non potest, & an hæc satis sit ad faciendum*. 374.

Cap.7. *An detur, & quæ sit gratia* qua, *seu* auxlium quo *opus bonum fit de facto*. 382.

Cap.8. *Quinam secuti sunt Augustini sententiam de gratia* qua, *ac auxilio* quo, *seu efficaci*. 395.

Cap.9. *An Gratia actualis sit semper necessaria ad benè operandum*. 401.

Cap.10. *Pro quibus operibus, & quibus conditionibus præditis sit necessaria gratia*. fol. 409.

Cap.11. *De quibusdam specialibus Gratiæ diuinæ effectibus iuxta S. August.* 419.

Cap.12. *An in Veteribus legibus necessaria fuerit gratia ad benè operandum*. 425.

Cap. 13. *Qualis fuerit, & modò sit gratia ista necessaria ad operandum cum effectu salutis opera*. 437.

Cap.14. *An Gratia ista* faciens facere, *præiudicet libero arbitrio*. 460.

Cap.15. *Quomodo Gratia ista, seu Deus per eam, concurrat cum voluntate ad opus bonum*. 473.

Cap.16. *An Gratia ista faciens facere, seu efficax, detur singulis hominibus, & semper*. 490.

Cap. 17. *Cur ista Gratia faciens facere, seu efficax, non detur omnibus, & semper.* 503.

Cap. 18. *An saltem gratia dicta* sufficiens, *concedatur omnibus hominibus, & in omni tempore.* 518.

§. Vnic. *An admittenda sit gratia* sufficiens, *contradistincta ab efficaci, & in quo consistat.* 519.

Cap. 19. *An infidelibus omnibus Deus gratiam sufficientem ad credendum largiatur.* 540.

Cap. 20. *An omnia infidelium opera sint peccata: vel saltim aliqua, & quæ.* 574

Cap. 21. *An in omnibus infidelibus infidelitas sit peccatum; & an alia in eis adsint peccata; & quæ.* 590.

Cap. 22. *An Gratia sufficiens concedatur omnibus pro quolibet temporis momento.* 604.

§. Vnic. *Corollaria quædam ex præcedentibus Capitibus illata.* 633.

Cap. 23. *An aliqua gratia interdum cadat sub merito.* 647.

PRO.

PROLOQVIVM,

Et mens Authoris.

SANCTVS meus Pater Franciscus *in cap.9.Regulæ*, Prædicatoribus præcipit, *vt annuncient vitia, & virtutes; pœnam, & gloriam cum breuitate sermonis*; & rationem (tali Sancto dignam) tradit. *quia*, inquit, *Verbum abbreuiatum fecit Dominus super Terram*.

Cùm autem fuerim ab amicis rogatus, vt aliquando meam proferrem sententiam circa materias Prædestinationis, Reprobationis, & Gratię adeò controuersas; decreui tandem eis morem gerere, certò sperans, quòd iuxta Isaię 55.12. vaticinium, *Verbum Domini non reuertetur vacuum*.

Authoris protestatio de breuitate.

Et quoniam de his materijs innumera ferè, & prolixa extant disputantium volumina, quę ob intolerabilem quorumdam verbositatem, & impugnandi zelum, ab eis legendis quemcunque, etiam flemmaticum, Lectorem, deterrent; vt amicis præfatis satisfaciam, & Sancto Patri Francisco obediam, laconicè quantùm fieri poterit, at non obscurè, & sine concertatione, dicam paterice quid de illis sentiam.

Fateor, quòd ex Sacra Scriptura eruam, quæ habere potero argumenta, & ex Sacris Concilijs, quoad intrinsecam probabilitatem, vel euidentiam statuendam. Quò verò ad extrinsecam, in omnibus sequar Sanctos Patres, & omnium præcipuum S. Augustinum, cuius doctrinam, & laudarunt, & secuti sunt Romani Pontifices, Concilia plura; Doctores sancti permulti, & scholarum Principes. At quoniam Sancti Augustini sententia in his materijs est omnium ferè meorum dictorum fundamentum; non pigeat lectorem horum Opusculorum initio prælibare, quinam in specie Doctrinam S. Augustini de Prædestinatione, Reprobatione, & Gratia amplexati sunt, vt firmiter concludat euidentem eius firmitatem.

Authoris declaratio, quòd sequitur S. Augustinū.

Omnium primò Innocentius Primus accipiens litteras à Concilio Mileuitano (in quo ipsemet Augustinus fuerat, & os, & calamus) de gratia liberante, & adiuuante, &c. respondit, *esse lineas plenas fidei, & totius Religionis Christianæ vigore formatas*.

Romani Pontifices, qui doctrinam Augustini commendarūt.

Innoc. I.

Zosimus S. Augustini doctrinam contra Pelagianorum errores maximè laudauit, eàque contra eos Antistitum omnium dexteras armauit.

Zosimus.

Bonifacius Primus, quamuis doctissimus esset, tamen contra Pelagianorum errores Augustini poscebat responsa. Sic de hoc, & Zosimo loquitur S. Prosper. Sancti isti Pontifices, viuente Augustino, eius doctrinam commendarunt.

Bonifacius I.

Cælestinus I. defuncto Augustino, audiens à S. Prospero, Massilienses contra eius doctrinam de Prædestinatione, & Gratia obloqui, illum defendit, sic scribens ad Galliæ Episcopos, *Augustinum sanctæ recordationis virum pro vita sua, atquè meritis in nostra communione semper habuimus,*

Cælestinus I.

mus, nec vnquàm hunc siniſtræ ſuſpicionis ſaltem rumor aſperſit; quem tantæ ſcientiæ olim fuiſſe meminimus, vt inter Magiſtros optimos, etiam antè à meis deceſſoribus haberetur. Benè ergo de eo omnes in commune ſenſerunt, vtpotè qui vbiquè cunctis amori fuerit, & honori. Vndè reſiſtendum talibus, quos malè creſcere videmus.

Hormiſda *in epiſt.*70. quæ eſt ad Poſſeſſorem in fine, ait, *De Arbitrio tamèn libero, quod Roma, hoc eſt Catholica ſequitur, & aſſeuerat Eccleſia, licèt in varijs libris B. Auguſtini, & maximè ad Hilarium, & Proſperum poſſit cognoſci: tamèn in ſcrinijs Eccleſiaſticis expreſſa Capitula continentur; quæ ſi tibi deſunt, & neceſſaria creditis, deſtinabimus; quamquàm qui diligenter Apoſtoli dicta conſiderat, quid ſequi debeat, euidenter cognoſcat.* Ex quibus duo habentur; & quòd doctrina hęc Auguſtini ſit doctrina Romanæ Eccleſiæ, & quòd ſit Apoſtoli doctrinę conformis. Hormiſda.

Ioannes 2. *in epiſt.*3. inquit, *Doctrinam S. Auguſtini in Eccleſia obſeruari ſecundùm Prædeceſſorum ſtatuta.* Ioan.2.

Gelaſius *in Epiſt.*6. inquit, *Auguſtinum, & Hieronymum eſſe lumina magiſtrorum.* Gelaſius 1.

Bonifacius 8. vt habetur *in cap. vnico de Reliquijs, & veneratione SS. in* 6. ſtatuit doctrinam Sanctorum Auguſtini, Ambroſij, Gregorij, ac Hieronymi tenendam; *quia,* inquit, *per eam fulcitur Eccleſia, & nodi difficultatum ſoluuntur.* Bonifac. 8.

Vt autèm ad ſæculum noſtrum accedamus, Clemens Octauus, & Paulus Quintus, S. Auguſtini doctrinam ſartamtectam cuſtodiri mandarunt in controuerſijs coram ſe diſcuſſis in materia de auxilijs diuinæ gratiæ inter Patres ordinis Prædicatorum, & Patres Societatis Ieſu; nàm eam Clemens 8. Paulus 5.

 vtriſque

vtrisque præfixerunt indeclinabilem regulam, vt ex Sancti Augustini doctrina sua depromerent argumenta; vtrique enim eam doctrinam se tenere profitebantur, quamquàm in suis thesibus dissentirent. Et Pijssimi illi Pontifices 47. *Congregationibus* de hac materia coram se habitis patienter præsederunt; nempè Clemens 37. & Paulus 10.

Alexander 7.

Alexander 7. pluries S. Augustini doctrinam in materia de gratia, & tutari, & commendare dignatus est. Primò cùm damnatis *ab Innoc. X.* quinque Iansenij propositionibus, quidam Iansenistæ conclamarent, Augustini doctrinam damnatam: Alexander sua Constitutione declarauit eas in sensu Iansenij fuisse damnatas. 2. cùm in Breui ad facultatem Louaniensem directo, eam commendauit, quòd S. Augustinum in hac materia sequeretur. Idem fecerunt Clemens X. & fœliciter regnans Innocentius XI.

Clemens 10. Innocentius 11.

Alios ommitto Pontifices, qui transeunter tantùm Augustinum, vel eius doctrinam commendarunt contra Pelagianorum hæreses; nempè Sixtum III. Leonem Magnum, Fœlicem IV. qui, vt infra dicam, canones 24. Aurisicani 2. Concilij ex Augustini libris ei Concilio præformauit, & Bonifacius confirmauit. Pelagium 2. Gregorium Magnum, Martinum I. Leonem IV. Nicolaum I. Vrbanum V. & Martinum V.

Sixt. 3. Leo 1. Fœlix 4. Pelagius 2 Greg. Mag Martin. 1. Leo 4. Nicolaus 1 Vrban. V. Martin. V.

Concilia plura, tàm Generalia, quàm Nationalia omnium ferè nationum S. Augustini doctrinam de Gratia secuta sunt. Mileuitanum sub Innocentio 1. 60. *Episcoporum*, in quo fuit etiam Augustinus. Ephesinum Generale 4. sub Cœlestino 1. 200. *Episcoporum*, ad quod fuerat vocatus Augustin. ab Imperatore Theodosio magnifica

Concil. Mileuit. Concil. Ephes.

illa epistola, qua eum, vt magnum totius orbis Magistrum, euocat; sed morte præuentus est.

Concil. Rom. 70. *Episcoporum* sub Gelasio I. Romanum 150. *Episcoporum* sub Martino I. Concil. Gallican. incerti loci, à quo Sancti Germanus, & Lupus missi sunt in Brittaniam contra Pelagianos pro S. Augustini doctrina. Tolet. 8. Valentinum 3. Lingoniense, seù Tullense. Arausicanum 2. in quo canones 24. de Gratia, & libero Arbitrio ex Augustini libris decerpti, statuti sunt, & à Felice IV. fuerant præmissi, & eo mortuo à Bonifacio IV. confirmati, vt ex notis illius Concilij in fine. Concil. Rom. Concil. Gallic. Concil. Tolet. Concil. Valent. Concil. Lingoniense. Concil. Arausi. 2.

Tandem Concil. Trident. Gener. postremum suos de Gratia, & libero Arbitrio canones, ac doctrinam in capitibus præambulis comprehensam, ex doctrina, & verbis Augustini plerùmque concinnauit, & aduersùs hæreses tàm nouas, quàm antiquas stabiliuit. Concil. Trid.

Sancti Patres plures eam secuti sunt, vt S. Hieronymus, S. Paulinus Nolæ Episcopus, S. Possidius Episcop. Augustini contubernalis, S. Prosper Aquitanus, S. Hilarius Arelat. omnes eius coætanei. Post istos S. Germanus Episcop. Antisidior. S. Lupus Episcop. Trecen. S. Fulgentius cum omnibus Africæ Episcopis, S. Cesarius Episcop. Arelat. Sancti Auitus, & Addo Episcopi Viennenses, & alij omnes, qui *in 6. sæculo* contra Faustum, ac alios Semipelagianos pugnarunt. Petrus Diaconus, Cassiodorus, Facundus Episcop. Hermian. S. Isidorus Episc. Hispalen. S. Idelfonsus Episcop. Tolet. S. Amolo Archiepisc. Lugdunensis. S. Prudentius Episcop. Tricassinus contra Hincmarum Episc. Rhemensem, S. Remigius Archiep. Lugdun. Venerabilis Beda Præsbiter Anglus, S. Anselmus S. Hieron. S. Paulin. S. Possid. S. Prosp. S. Hilar. S. German. S. Lupus. S. Fulgent. Episcopi Africani S. Cesarius S. Auitus S. Addo Petrus Diacon. Cassiodorus. Facundus. S. Isidorus. S. Idelfonsus. S. Amolo. S. Prudentius.

S.Remigius. Beda. S.Anselmus. Alius S.Remigius. Haimo. Rupertus Abbas. S.Bernard. Abbas. Petrus Venerabilis.

ſelmus Archiepiſc.Cantuar. & alij multi. Remigius Antiſidiorenſis, Haimo Albeſtradienſis, Rupertus Abbas, Petrus Venerabilis, S. Bernardus Abbas, qui vocat Auguſtinum *malleum hæreticorum, & linguam totius Eccleſiæ*; qui omnes ſequaces Auguſtini fuerunt ante Scholaſticos.

Scholaſtici Petrus Lōbardus. Albertus Magnus. S. Thomas S.Bonauentura. Egidius Rom. Columna. Alexander Alenſis Gregorius Ariminen. Scotus S.Vincentius Ferrerius. S. Antoninus. S. Thomas de Villanoua. Cardinales Baronius & Bellarm. Perronius.

Itèm Auguſtini doctrinam ſecuti ſunt præcipui Scholaſtici. Petrus Lombardus Archiep. Pariſien. qui quatuor ſententiarum libros pro maiori parte ex Auguſtini ſcriptis, & ſæpiſſimè verbis, concinnauit. Albertus Magnus, D. Thomas Doctor Angelicus, D. Bonauentura Doctor Seraphicus, Egidius Columna Archiep. Bituricenſis Doctor Fundamentalis, Alexander Alenſis dictus Doctor irrefragabilis, Ioannes Duns Scotus Doctor ſubtilis, Gregorius Ariminenſis dictus Doctor Authenticus, S. Vincentius Ferrerius. S.Antoninus Archiepiſc. Florent. S.Thomas de Villanoua Archiep. Valentinus. Cardinales Baronius, Bellarminus, & Perronius: hi omnes S. Auguſtini doctrinam ſecuti ſunt.

Vniuerſitates. Pariſienſis. Salmaticēſis. Louaniēn. Duacenſis.

Tandem celebres multæ Vniuerſitates S. Auguſtini doctrinam gloriantur ſe docere, ac propugnare, vt Pariſienſis, Salmaticenſis, Louanienſis, ac Duacenſis. Religiones multæ, Dominicana, Franciſcana, Auguſtiniana, & Carmelitana Diſcalceata, & Societas Ieſuitarum pro maiori parte.

His ergo omnibus clariſſimis Eccleſiæ Sanctæ Luminibus illuminatus, S. Auguſtini doctrinam in his materijs, prӕſertim de Prӕdeſtinatione & Gratia (cuius libros Deo duce ferè omnes ad compendioſum indicem pro meo ſolatio reduxi) amplexus, ſequar, & vt alij ſequantur maiori, qua potero facilitate, inſinuabo. Difficillima tamèn,

quę

quæ in his Auguſtinus, ipſeque Apoſtolus non declararunt, non tentabo, ſed dicam, *hic ſiſtendum*.

Religiones Dominicana, Franciſcana Auguſtiniana Carmelitana Diſcalceata.

Scias tamen, amice Lector, quòd in his Opuſculis citaui interdum pro Sancto Auguſtino libros aliquos, qui poſt duodecim ſæcula à morte S. Doctoris negantur eſſe illius opera; & dicuntur eſſe reſpectiuè diſcipulorum S. Auguſtini; at continere doctrinas, Sancti Auguſtini menti conformes: Eorum ſeriem mox referam. Fateor, benigne Lector, me nolle contendere cum eiuſmodi antiquitatis Cenſoribus, qui ei nituntur fundamento, quòd de eis S. Doctor in ſuis Retractationum libris, mentionem non fecerit, ſicut de ceteris fecit. Sed cùm iuxta Apoſtoli documentũ Rom. 1. 14. *Sapientibus, & inſipientibus debitor ſim*, rationem reddam, cur eos pro S. Auguſtino citauerim, eiuſdemque libros eſſe crediderim, ſalua Modernorum Cenſorum pace, quibus detrahere non intendo.

Notum ergo ſit tibi, Lector, quòd ego cupiens penitiùs S. Auguſtini mentem in ſuis doctrinis percipere, eius opera in partes vndecim, præter Commentarium Pſalmorum, in mea Baſileenſi editione anni 1506. diuiſa verbatim vſq; ad octauam legi, ſtudui, & in compendium alphabeticum mea manu redegi; tres alias partes, & pſalmorum commentarium, licet percurrerim, tamen ob alias publicas occupationes, & viſus debilitatem, non potui compendio reſtringere.

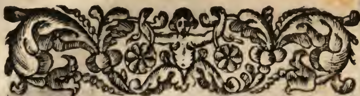
In hac autem lectura, ac ſtudio vſus ſum pręfa-

ta Basileensi editione in partes vndecim distributa: At in principio primæ partis adest epistola quędam commendatitia Fratris Conradi Leontorij Mulbrunnesis Cisterciensis Monachi, ex Posteuino, & ex Cisterciensium Chronicis doctissimi, eo tempore florentis, in cuius calce hæc verba leguntur. *Hos libros, quos edidit*(S. Augustinus) *in partes ab impressoribus vndecim distinctos, quorum ducentos triginta duos in octo primis partibus ipse retractauit nominatim, & correxit, tibi Lector beneuole exhibemus, &c.* Nunc sic discurro. Libri, qui in prima parte huius Basileensis editionis summatim pro S. Augustino referuntur, & in partibus vndecim distribuuntur, inter quos sunt illi asserti dubij, numerantur trecentidecem, & octo, pręter tractatus 124. in Euangelium Ioannis, ac tractatus decem in primam Epistolam Ioannis, & homilias 18. in Apocalipsim, quæ tria in parte nona continentur. Si ergo recipiendi sunt illi tantùm, quos retractauit, & reperiuntur in primis octo partibus; reliqui omnes, qui in numero 232. non inueniuntur nec in primis octo partibus, non essent censendi libri, & opera S. Augustini; quod nemo audebit dicere: huius ergo Religiosi viri, gestorum S. Augustini peritissimi, attestationi, vtpote antiquæ credidi, tamquàm veraci, memor documenti Spiritus Sancti *Ecclesiastici* 8.11. *Non te prætereat narratio seniorum: ipsi enim didicerunt à Patribus suis: quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum.* Hic autem Religiosus Frater Conradus senior est, quia de anno 1506. viuebat, & scribebat. Ergo potui, & debui ei credere. At cum nullo Censore contendo.

Libri, de quibus est quæstio, sunt infrascripti, & hoc ordine in Basileensi anni 1506 editione dispositi.

1 Liber 21. Sententiarum.	in parte	3.
2 Liber de Ecclesiast. dogmatibus.	in parte	10.
3 Liber de mirabilibus S. Scripturæ.	in parte	10.
4 Liber de Prædestinatione, & Gratia.	in par.	10.
5 Liber de Prædestinatione Dei.	in parte	10.
6 Liber de Fide ad Petrum.	in parte	10.
7 Liber de cognitione veræ vitæ.	in parte	10.
8 Liber de Salutaribus documentis.	in parte	10.
9 Liber de Spiritu, & anima.	in parte	10.
10 Libri Hyppognosticon contra Pelagianos.	in parte	11.

OPVSCVLVM PRIMVM.

DE PRAEDESTINATIONE.

CAPVT PRIMVM.

De nomine, & significato Prędestinationis.

1. Du. 1. quòd vocabulum hoc *prædestino* deriuatur à *præ*, quod significat *ante*, & *destino*, quòd significat, *decerno*, *statuo*, vel *definio*. Et sic actiuè prædestinare, nil aliud significat, quàm prædecernere, seù prædefinire, aut præstatuere de faciendo aliquid in futuro tempore. In quo sensu Paulus Apostolus vtitur hoc verbo *prędestino* ad Rom. cap. 1. & 8. in 1. ad Cor. 1. 2. & ad Ephes. 1. 5. Et quamuis etiam homines possint multa sua negotia prædecernere, antequàm ea faciant; tamen apud eos in vsu non est verbum hoc *prędestino*; sed apud Theologos tantùm est in vsu, cùm de Dei decretis ab ęterno factis circa creaturas loquuntur.

Significatum verbi prędestino

2. Adu. 2. quòd attenta natura vocabuli *prædestinationis* significantis pręfinitionem, seu prædeterminationem alicuius rei faciendæ in futuro tem-

tempore, oritur quæstio, an omnia decreta Dei de rebus faciendis circa creaturas, siue res sint bonæ, siue malę malitia pœnæ, siuè etiàm malæ malitia culpę procedentis à creatura, cum qua permissiuè concurrit Deus (vt postea dicetur) dicenda sint prędestinationes; an verò illa sola decreta, quæ respiciunt bonum, siue supernaturale, siue naturale.

Quęstio de extensione verbi prædestino.

3. Adu. 3. quòd etiamsi prędestinatio accipiatur, vt bona tantùm supernaturalia rationalis creaturæ respicit, adhùc tamen alię quęstiones insurgunt: An scilicet respicit tantùm gloriam, seu vitam ęternam, ita quòd prędestinatio idem sit, ac electio ad gloriam ab æterno facta: an verò significet etiam media ad eam consequendam, vt sunt habitus supernaturales, seu bona opera, & auxilia gratię ad ea merita elicienda, ita quòd ad ista se extendat etiam prędestinatio.

An prædestinatio respiciat solam gloriam, an aliud.

4 Adu. 4. Quòd diuina prædestinatio de rebus faciendis quędam dici potest absoluta, quædam verò conditionis, seu ex suppositione (vt loquitur S. Augustinus infra adducendus.) Primi generis est illa, qua Deus, nulla supposita conditione creaturæ, decreuit ab æterno aliquid facere in tempore: v.g. decretum de creando Cœlos, terram, elementa, homines, animalia irrationalia, &c. Secundi generis sunt decreta illa de rebus faciendis supposita aliqua conditione creaturę: v.g. supposita inobedientia Adami decreuit, eum esse mortalem, eijciendum è Paradiso; totum genus humanum naturali modo progenitum contracturum originale peccatum, incursurum ignorātiam, concupiscentiam, cæteraq; incommoda, tàm naturalia, quàm moralia: itèm decretum incarnationis diuini Verbi, saltem in carne passibili, vt docet

Prædestinatio, quędam absoluta, quædam ex suppositione.

Earum exempla.

Scotus; vel absolutè, vt docet cum alijs Sanctus Thomas. De vtroque prædestinationum genere loquemur.

Prędestinatio significat decretumDei de bono in creatura rationali faciendo.

5. Dico 1. Vox *prædestinatio* in Sacra Scriptura omnium primò, ac principaliter significat aliquem diuinæ voluntatis actum, seu decretum, quo Deus statuit ab æterno bonum aliquid supernaturale rationali creaturæ conferre.

6. Prob. 1. ex vsu, & praxi Sacræ Scripturę, in qua omnis prædefinitio, ac prędeterminatio facta à Deo æternaliter de rebus futuris vocatur *prædestinatio*, & res prædefinita dicitur prędestinata. Primum exemplum sit de omnium maximo negotio, nempè de incarnatione filij Dei, ac de Christo ad filiationem Dei prędefinito ab ęterno (siue antè, siue post præuisionem peccati Adæ, nunc parum refert, quia dicetur postea.) De eo inquit Paulus Rom. 14. *qui prædestinatus est filius Dei in virtute secundùm Spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi*.

De Christo verificatur.

7. Secundus locus sumitur ex Rom. 8. 29. vbi de electione Sanctorum ab æterno à Deo facta (siue ante, vt teneo, siue post præuisa merita) sic habet; *nàm quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui; vt sit ipse primogenitus in multis fratribus*. Deindè Dei ordinem circa electorum, seu prædestinatorum regimen exponens, dicit, *Quos autèm prædestinauit, hos & vocauit, quos autèm vocauit, hos & iustificauit, quos autèm iustificauit, illos & glorificauit*.

De sanctis, & electis verificatur

8. Tertius locus huius significati desumitur ex 1. Corint. 2. 7. vbi iterum loquens de mysterio Incarnationis, ineffabili Dei Sapientia patrando, & ab ęterno prædefinito, inquit. *Loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam præ-*

Alius locus de prædestinatione Incarnationis.

prædestinauit Deus antè sæcula in gloriam nostram; quam nemo Principum huius sæculi cognouit. Si enim cognouissent, numquàm Dominum gloriæ crucifixissent.

9. Quartus locus desumitur ex Ephe. 1.5. vbi de electione Sanctorum ab æterno facta sic loquitur. *Benedictus Deus &c. Qui elegit nos in ipso* (Christo) *antè mundi constitutionem, vt essemus sancti, & immaculati in conspectu eius in Charitate; qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum, secundùm propositum voluntatis suæ &c.* ergo ex Sacro textu habemus, quòd vox ista *prædestinatio* actiuè sumpta significat actum diuinę voluntatis, quo ab æterno decreuit aliquid facere in tempore sibi beneplacito. Alius locus de electione Sanctorum.

10. Et S. Augustinus vocat prædestinationem, non solum decretum diuinæ voluntatis, quo Christum elegit ad filiationem, & redemptionem &c. ac electionem Sanctorum ad gloriam, & gratiam, seu media ad eam, vt passim patebit: sed etiam omne aliud Dei decretum de quolibet alio bono in tempore faciendo. Adducam aliquot exempla. In Euang. Ioann. *tract.* 105. & 6. explicans loca quędam Scripturę, in quibus legitur Deum fecisse aliqua, quę tunc temporis facta non erant, sed postea facta sunt, inquit ea intelligi de ęternis decretis, quibus decreuit facienda, & appellat *prædestinationes*, sic. *Qui certis, & immutabilibus causis omnia futura prædestinauit, quod facturus est, fecit.* Item. *Illud prædestinandum erat, quod nondum erat, vt sic suo tempore fieret, quemadmodùm antè omnia tempora prædestinatum erat, vt fieret.* Et explicans illud Saluatoris, *Pater clarifica me claritate, quam habui priusquam mundus fieret*, Augustinus dicit, *Clarifica me, sicut tunc, ita, &*

Ex Augustino omne decretum Dei eternum de aliquo faciendo dicitur prędestinatio.

Exempla ex S. Augustino.

& nunc; ſicut tunc prædeſtinatione, ita & nunc perfectione. Fac in mundo, quod apud te fuerat ante mundum. Alia eius loca, quæ ad idem ſunt, in ſequentibus concluſionibus adducam.

Omnia decreta æterna diuinæ voluntatis ſunt prędeſtinationes

11. Dico 2. Hæc vox *prædeſtinatio* actiuè ſumpta ſecundùm S. Auguſtinum ſignificat omnia decreta diuinæ voluntatis, quibus ante mundi creationem, & ante omnia ſęcula decreuit aliqua facere, ſiue ſpiritualia, ac ſupernaturalia, ſiue corporalia, ac naturalia.

S. Auguſt. dicta de prędeſtinat. etiam ad gratiã &c.

12. Prob. 1. de ſpiritualibus, ac ſupernaturalibus, ex celebri illa definitione Auguſtini *in lib. de bono Perſeuer. cap. 14. Prædeſtinatio eſt præparatio, & præſcientia beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur*. Et S. Fulgentius in lib. ad Monimum, ait; *Hęc autèm omnia, ideſt, & vocationis noſtræ initia, & iuſtificationis augumenta, & glorificationis præmia, in prædeſtinatione Deus ſemper habuit, quia & in vocatione, & iuſtificatione, & in glorificatione ſanctorum gratiæ ſuæ opera futura pręſciuit*. Et infra. *Quos prædeſtinauit ad gloriam prædeſtinauit ad iuſtitiam*.

Tres Auguſtini libri pro Prędeſtinationis ſignificato legendi, & qui.

13. Et certè nimis prolixum eſſet afferre omnia S. Auguſtini loca, quibus decreta diuinę voluntatis de gloria danda electis, & de gratia, meritis, ac medijs pro conſecutione illius, appellat prædeſtinationes: & ne longiùs vagetur curioſus lector ei ſufficeret legere tres Auguſtini libros, nempè primum *de Prædeſtinatione ſanctorum*; Secundum, qui ad hunc ſequitur, ſed inſcribitur *de bono Perſeuerantiæ*; & alium paruulum quinque parua, ſed ſuccoſa capita continentem, qui prætitulatur *de Prædeſtinatione Dei*. In his enim libris, inter cętera, totus eſt Sanctus Doctor in explicando,

do, quòd, & quomodò Deus aliquos elegerit ad gloriam, & ad gratiam, seu merita, & media, ac ad perseuerantiam, quibus peruenitur ad gloriam; & has omnes voluntates, seu decreta semper vocat *prędestinationes*.

14. Prob. modò, quòd alia omnia decreta de rebus alijs faciendis appellet Prædestinationes. Ratio autem eius vniuersalis ea est, quia quæcunque Deus facit in tempore, siue se solo, siue cum creaturis, iam ab ęterno decreuerat. Ita *in lib.6.de Gen. ad lit. c.* 11. vbi loquens de Ezzechia, ait, *id vtiquè faciens Deus, quod antè constitutionem mundi se facturum præsciebat, & in sua voluntate seruabat*: & *in lib.* 22. *de Ciuit.Dei, c.*12. inquit, *Dicimus, fiet, si Deus voluerit: non quia Deus nouam voluntatem, quam non habuit, tunc habebit, sed quia, quod ex æternitate in eius immutabili præparatum est voluntate, tunc erit*. Si ergo ab æterno destinauit omnia, quę in tempore facit, ac facturus est; omnia illa decreta, seu destinationes, meritò dicuntur prædestinationes. Et in *lib. de bono perseuer. c.* 17. ait, *In sua, quæ fallit, mutarique non potest præscientia, opera sua futura disponere, id omninò, nec aliud quidquam est, prædestinare*.

Alia omnia decreta ex Augustino sunt prædestinationes.

15. Immò decreta etiam damnationis impiorum ob pręuisa eorum demerita, sępissimè appellat prædestinationes, quia reuera sunt destinationes ab ęterno sancitę de rebus in tempore faciendis; vndè *in quæst.*40. super lib. Iudic. ait, *inimici omninò pœnis gehennæ prædestinati sunt, vbi erit fletus, & stridor dentium*. In lib. de peccat. mor. c.17. inquit, *siuè damnandi prædestinati sunt propter iniquitatem superbiæ*; & in lib. de Perfect. iustitiæ c.13. ait. *In hominum genere, quod prædestinatum est*

Clara Augustini de hoc significatu loca.

Etiam decreta damnationis vocat prędestinationes.

eſt ad interitum, ſuper hoc reſpexit Dei preſcientia, protulitque ſententiam. Alia plura ſuppetunt eiuſmodi Auguſtini loca, vt lib.21.de Ciuit.cap.24. de reprobis inquit, *qui licet in hac vita ſint conſtituti, tamen prædeſtinati ſunt in ignem æternum ire cum Diabolo*. Et alibi ſæpè: Tamen quia communiter Eccleſia vocem *prædeſtinationis* accipit in bonum, ideſt, quatenus ſignificat electionem Sanctorum ad gloriam, & gratiam, & de hac ſum locuturus, non curo alia loca adducere.

Multa Auguſtini dicta de hoc ſignificato.

16. Dico 3.ex S.Auguſtino Diuina Prædeſtinatio quædam eſt *alligationis, & potentiæ*; quædam verò *conditionis, & iuſtitiæ*:ita *in lib.de Prædeſtinatione Dei cap.1.*

Ex Auguſtino Prædeſtinatio alligationis, & conditionis.

17. Prob.& declaratur:S.Auguſtinus in præfato capite hæc habet. *In primis nefas eſt dicere, Deum aliquid, niſi bonum prædeſtinare. Sed prædeſtinationum aliæ ſunt alligationis, aliæ conditionis: iſtæ ſunt iuſtitiæ; illæ potentiæ*. Declarat deindè vtraſque ſic. *Creauit Deus Cælum, & Terram; Solem, & Lunam; diem, & noctem. Prædeſtinauit inſuper, vt Cælum ſemper moueretur; Terra immobilis circumuoluenti Cælo, loco centri haberetur. Sol, & Luna diei, noctique præeſſent, dies, & nox certis temporibus viciſſim præeſſent. Hæ prædeſtinationes potentiæ ſunt, & alligationis; vnumquodque enim eorum, quæ prædiximus, ſic alligatum eſt ſuo operi per prædeſtinationem, vt ab eo dimoueri non poſſit*. Poſteà declarat prædeſtinationes iuſtitiæ, ſeu conditionis, ſic. *Creauit Deus hominem, & prædeſtinauit, vt ſi obediens eſſet, ac à guſtu vetiti pomi ſe abſtineret, in vita permaneret; ſin autem inobediens eſſet, ſententiam mortis ſubiret. Hæc prædeſtinatio conditionis eſt, & iuſtitiæ*. Et rationem aſſignat, dicens, *Non enim Deus antè caſum hominis*

Senſus, & mens clara Auguſti ni prędeſti nationis alligationis, & potentię.

Prędeſtinatio conditionis, & iuſtitię.

nis sic eum per potentiam alligationis prædestinauit morti vt necesse esset eum mori; sed sub ea conditione, si peccaret: quia igitur peccauit; iustum erat, vt moreretur.

18. Itaque omnia illa decreta absoluta, quibus Deus ab ęterno statuit aliqua futura, siue ab eo solo, ac immediatè, siue cum creaturarum concursu facienda, in Augustini, & vera sententia, appellantur prædestinationes potentiæ, & alligationis: absolutè futura sunt ea, quæ decreta sunt: illa verò decreta, quæ Deus fecit ab æterno, supposita aliqua conditione ex parte creaturæ, quæ non fecisset, nisi conditio illa præuisa esset ponenda à creatura, dicuntur conditionis, quia ea, quæ statuta sunt per talia decreta supponunt eam conditionem. Priora dicuntur Potentiæ, quia à sola diuina Potentia, Deo sic volente pendent; & dicuntur alligationis, quia absolutè nullo habito ad creaturam aliquam respectu futura sunt. Posteriora verò dicuntur conditionis, quia dependenter ab aliqua conditione statuta sunt: At nota, quòd ista quoque decreta, quę facta sunt supposita conditione, immutabilia sunt, nam post conditionem alligata sunt. Regula generalis talium decretorum.

19. Eiusmodi autem sunt prędestinationes, seu decreta, quibus statuta sunt mala omnia, quæ humano generi ex Adæ peccato acciderunt, vt mortalitas, eiectio è terrestri Paradiso, amissio originalis iustitiæ, ignorantia, concupiscentia, incursus originalis peccati, Cęli clausio; filij Dei incarnatio, saltèm in carne passibili, & cætera omnia, quę supposito Adæ peccato acciderunt, quæ, eo non existente, non accidissent. Omnia mala quæ ex Adæ peccato acciderunt ex conditione decreta sunt, & aliqua bona.

Hinc oriuntur posteà difficillimæ quęstiones; An aliquorum, & non omnium hominum electio

ad gloriam facta sit à Deo ex conditione peccati Adę, quo non posito omnes fuissent electi. Secunda, An etiam supposito, vel non supposito Adæ peccato, electio ad gloriam facta sit ex conditione pręuisorum meritorum, sicut reprobatio aliorum facta est ex conditione præuisorum demeritorum. Tertia, An electio, seu prædestinatio ad fidem, seu vocationem adultorum facta sit ex suppositione, seu conditione consensus naturalis. Quarta, An prædestinatio, seu electio ad gratiam efficacem pro operibus meritorijs præcepti, aut consilij, aut etiam supererogationis facta sit ex suppositione, seu conditione, quòd homines consentiant illuminationibus, ac inspirationibus sufficientibus: Et aliæ similes quæstiones, quæ tanto rumore, calore, ac labore, sine vllo fructu meo videri disputantur: etenim hæc omnia in Dei præscientia prædefinita, ac prædestinata sunt ab æterno. Sed disputatur solùm à Theologis, an sint prædefinitiones, seu prædestinationes alligationis, an conditionis; si potentiæ, an iustitię: Quæ quidem Deo duce cum S. Augustino soluemus. Argumenta verò, quæ contra æternas istas prædestinationes militant, si acceptionem personarum, vel necessitatem imponant, in suis locis soluentur negatiuè.

Multę quęstiones oręę de Prædestinatione conditionis.

CAP. II.

An ab æterno facta sit prædestinatio aliquorum ad gloriam.

10. Adu. quòd sicut Christus docuit *Matth.* 20. & 22. *multi sunt vocati, pauci verò electi*, & isti dicuntur, & sunt prædestinati ad glo-

Sensus quæsiti.

gloriam, sic enim à Saluatore vocantur, vt ex toto textu Euangelico patet; ideò de istis electis, seu prædestinatis loquimur, quando facta fuit eorum electio, seu prędestinatio; num in tempore, puta in creatione mundi, vel ante, & ab æterno; supponitur autem de fide, quòd facta sit; nàm *Rom*.8. dicitur, *quos prædestinauit, hos & vocauit, quos vocauit, illos & iustificauit, quos autem iustificauit, illos & glorificauit*; & alibi sæpè, vt infrà.

21. Adu.2. quòd nunc quærimus de præcessione destinationis in ordine ad tempus, an scilicet, vt dixi, facta sit in tempore, vel ante omnia tempora, & ab æterno: posteà loquemur de præcessione ad motiua, seu merita, & de præcessione eius ad alia decreta circa naturalia, ac supernaturalia creaturæ rationali conferenda. His positis

22. Dico, Prædestinatio, seu electio aliquorum, siue hominum, siue Angelorum ad gloriam, non in creatione mundi, vel alio tempore facta est, sed ab æterno. Prædestinatio ad gloriam ab ęterno facta.

23. Prob.1. ex Ephes.1.4. *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi &c. sicut elegit nos in ipso antè mundi constitutionem, vt essemus sancti, & immaculati in conspectu eius in Charitate. Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum secundùm præscientiam voluntatis suæ &c.* Ex Sacra Scriptura.

23. Neque huic textui repugnat assertum à Saluatore Matt. 25. 34. quòd in die iudicij dicet electis, *Venite benedicti Patris mei, Possidete paratum vobis regnum ab origine mundi*, quasi præparatio, seu prędestinatio, ac electio Sanctorum facta sit, quo tempore factus est mundus, nam respondetur, quòd textus Arabicus legit *antè constitutionem mundi*. Et Apostolus Paulus à Spiritu Sancto edoctus de Euangelio, vt ipsemet dicit Responsio ad tacitam obiectionem.

Gal. 1. 12. non dixisset ante mundi constitutionem, nisi sic legendum esset Christi dictum Matt. 20. ideòque Sancti Patres, & Ecclesiæ Doctores, cęterique Theologi hoc modo legunt, & intelligunt.

S.August. 25. S.August.in eum locum ad Ephes.vt glosa quoquè notauit, inquit. *Quomodò enim eligeret eos, qui nondùm erant, nisi prædestinando; elegit ergo prædestinando nos.* Idem dicit in tract.68. in Ioan.& nunc habetur etiam in can. *In Domo* 11. *De Pœnit.dist.4.mansiones multæ comparatæ sunt in prædestinatione, sicut ait Apostolus, elegit nos antè mundi constitutionem prædestinando; parando autem in operatione.*

S. Ioan. Chrysost. 26. S.Ioannes Chrysostomus hom.34.in Gen. ait, *Vide bonitatis Dei excellentiam, quanta erga nostrum genus misericordia vsus sit, vt antè iacta fundamenta mundi nobis regni Cœlorum fruitionem parare dignatus sit.* Et in hom.1.in Epist.ad Titum, inquit, *ostenditur ex his nobilitas nostra, quòd non nuper, sed olim, atquè ab ipsis initijs dilecti sumus*

S. Hieron. 27. S. Hieron. in citatum Matt.locum, *ab origine mundi*, ait, *Hoc iuxta præscientiam Dei accipiendum, apud quem futura iam facta sunt*: & in locum cit.ad Ephes.c.1. inquit. *Quòd autèm electos nos, vt essemus sancti, & immaculati coram ipso, hoc est Deo, antè fabricam, mundi testatus est, ad præscientiam Dei pertinet, cui omnia futura, & antequàm fiant vniuersa sunt nota.* Et in alio Commentario eiusdem Epist. & capitis dicit, *elegit nos antè mundi constitutionem; quia nihil nouum est ei, apud quem omnia erant, antequàm fierent.* Et vt occurrat Origenistis, subdit; *Non vt quidam Hæretici putant, animas antè in Cœlo fuisse creatas.* Quasi dicat, omnia ab æterno decreta fuisse, vt

Ante mundum ab æterno facta est prędestinatio.

essent,

essent, non verò facta fuisse ex tunc.

28. Theodoretus in cit.locum ad Ephes. ait, *sicut, elegit nos in ipso antè mundi constitutionem; ab initio enim antè constitutionem mundi ea quę ad nos pertinebant præsciuit, & præfiniuit. Docet etiam quanam de causa elegerit, scilicèt, vt essemus sancti, & immaculati in conspectu eius. Et quomodò elegit eos, qui nondùm nati erant? in Charitate qui prædestinauit in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum, &c.* Theodoretus.

29. S. Bernardus serm. 2. de Cantico Ezzechiæ, ait. *Generatio cęlestis est æterna prædestinatio, qua Deus præuidit eos conformes fieri imaginis filij sui, ex his nullus in peccato perseuerat; quia nouit Dominus, qui sunt eius, & propositum Dei manet immobile.* Et serm. 78. *in Cantic.* inquit, *Tria esse quædam, quæ sibi vendicat author Deus, præuenitque in illis omnes auxiliatores, & cooperatores suos; Prædestinationem, creationem, & inspirationem. Quorum prædestinatio, non dico ab exortu Ecclesiæ, sed nec à mundi principio quidem principium habuit; non deniquè à tempore illo, vel illo, sed antè tempora est. Porrò creatio cum tempore, inspiratio iàm in tempore fit, vbi, & quando vult Deus. Sanè secundùm prædestinationem numquàm Ecclesia electorum penes Deum non fuit.* S. Bernardus.

30. Confirm. ex Act. Apost. c. 13. 48. vbi habetur, quòd Antiochiæ Pisidiæ prædicante Paulo, *crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.* Omnes autèm interpretes intelligunt de æterna præordinatione, seu prædestinatione. Ex Act. Apost.

31. Pręterea ex perfectione cognitionis diuinæ, nam ex psal. 138. habetur. *Ecce tu Domine cognouisti omnia nouissima, & antiqua*, inter nouissima sunt electi, & prædestinati, qui Deo fruentur, ideò Argum. ex perfectione Dei.

ait

ait Apostolus, *nouit Dominus, qui sunt eius*. At non posset eos ab æterno noscere tales, nisi ex tunc tales destinasset.

Argum. ex generali doctrina decretorũ Dei ex August.

32. Prob. insuper ex generali doctrina decretorum omnium Dei de faciendis circa creaturas, quæ, vt ex tract. de Voluntate Dei suppono, ab æterno omnia facta sunt. Vnde Augustinus in Ioan. tract. 105. ait, *Qui certis, & immutabilibus causis omnia futura prædestinauit, quod facturus est fecit*. Et explicans illud Christi dictum, *Clarifica nunc me Pater Claritate, quam habui priusquàm mundus fieret*, dicit; *ad quid hoc valet, quòd ait, & nunc clarifica me, sicut tunc, ita & nunc; sicut tunc prædestinatione, ita & nunc perfectione, & in mundo, quod iàm apud te fuerat antè mundum, fac in tuo tempore, quod ante omnia tempora statuisti*. Alia loca ommitto. Concors enim est Patrũ, ac Theologorum sententia; quòd omnia, quæ facit, ac faciet Deus in tempore, ab æterno decreuit ea facere, sed pro tali tempore.

Communis est hęc doctrina.

Nec puto necessarium alios adducere D. D. pro hoc puncto, quòd prædestinatio aliquorum ad gloriam ab ęterno sit facta: Omnes enim Scholastici, vt S. Thomas, S. Bonau. Alensis, Scotus; & posteà moderni omnes eam docuerunt duce S. Augustino; neque de hoc est difficultas, sed de alijs mox discutiendis: ideò sit

CAPVT III.

An etiam ab æterno facta sit prædestinatio aliquorum ad gratiam.

33. AD. 1. quòd licet ex duobus præcedentibus capitibus colligi possit affirmatiua

ua solutio huius quęsiti ex generali principio, quòd omnia decreta Dei de rebus faciendis in tempore, facta fuerint ab ęterno, sed exequenda in tali tempore: nihilominus pro clariori notitia harum prædestinationum de rebus humanam, vel Angelicam libertatem concernentibus, operę prætium existimaui, distinctè, ac specialiter de eis loqui.

Ratio cu specialite de hac re loquitur Author.

34. Adu. 2. quòd licet nomine gratiæ intelligatur quodcumque bonum, seu beneficium, siue naturale, siue supernaturale gratis, & sine intuitu meriti concessum homini, vel Angelo à benignitate, ac liberalitate Dei; tamen hic non loquor de gratia sic generaliter sumpta, sed de gratia, & gratijs supernaturalibus, quas Deus conferr e dignatur hominibus, quæ vel sunt media ad vitam æternam, vel sunt ipsamet vita æterna, quę, vt postea dicam, dicitur *gratia pro gratia*.

Gratię nomen Vniuersale, quid significat.

De qua gratia est hic sermo.

35. Adu. 3. quòd vocabulum hoc *gratia*, vt est commune ad omnia dona supernaturalia, siue habitualia, siue actualia, quæ à Deo creaturę rationali conferuntur, sic posset definiri, *est Donum Dei gratis datum creaturæ rationali disponens eam ad æternam beatitudinem, & adeptio ipsiusmet beatitudinis*. Et sic sub isto vocabulo *Gratia*, continentur habitus Theologici, Fides, Spes, & Charitas, ipsaque habitualis Gratia sanctificans, si ponatur distincta à Charitate: sub eodem continentur septem dona Spiritus Sancti; nouem gratiæ gratis datæ; octo beatitudines, continentur quoque lumen glorię, ipsaque Dei visio, ac fruitio: itèm quatuor corporis beatitudines, impassibilitas, splendor, subtilitas, & agilitas. Sub eo continentur virtutes morales, si ponantur infusæ; itèm donum contemplationis infusæ, immò & acquisitæ,

Definitio Gratię, vt communis ad omnia dona supernaturalia.

Omnia supernaturalia collata creaturæ sunt gratiæ.

ſitæ, ac etiam meditationis, cæterarumque deuotionum, ac vnionum cum Deo ſpecies; & tandèm ſub eo vocabulo tamquàm præcipuum analogatum, de quo tanta fuit cum Pelagianis, ac Cęleſtianis, Auguſtini diſputatio, continentur omnia diuina auxilia, quæ neceſſaria ſunt homini ad benè, aut meritoriè operandum in ordine ad ſalutem; quæ ratione effectuum diuerſis nominibus appellantur; nempè illuminationes reſpectu intellectus, & inſpirationes reſpectu voluntatis; vocationes, excitationes; auxilia, adiuuantia; ſufficientia; & efficacia ad meritoriè operandum, ac vſque in finem perſeuerandum. De quibus ſingillatim erit ſermo in proprijs locis. De his ergo omnibus gratiarum generibus, quæ à Deo hominibus conferuntur, nunc eſt ſermo, an ſcilicet de his omnibus reſpectiuè dandis factæ iam fuerint prędeſtinationes ab ęterno.

Omnia auxilia actualia.

Diuerſa auxiliorum nomina.

36. Adu. quòd tàm circa prædeſtinationes ad gloriam, quàm circa prædeſtinationes ad præfatas gratias occurrunt multæ graues, ac inextricabiles difficultates, nempè an factę ſint cum, vel ſine pręuiſione meritorum: et ſi ſine, quomodò non detur acceptio perſonarum, quæ cum fide Catholica in Deo non eſt admittenda. Si autem cum præuiſione meritorum, quomodò ſaluatur ratio gratię, quę ſi datur ex meritis, vt ait Apoſtolus, non eſt gratia. Secunda difficultas, quomodò ſaluatur libertas, cùm prędeſtinationes iſtæ factæ ſint ab æterno, & Dei decreta non poſſint fruſtrari; & propterea, quomodò voluntas remaneat libera, ſi nequeat reſiſtere Dei voluntati, & facere contrarium eius, quod prædeſtinauit Deus. Tertia difficultas, circa gratias actuales, & opera meritoria. etiam ſi diceretur, quòd ex pręuiſione

Difficultates multę, quę occurrunt in his prædeſtinationibus ad gratias.

ne conditionata consensus hominis ad auxilium offerendum tempore congruo, Deus decreuerit, seu prædestinauerit dare efficax auxilium, quomodò saluatur libertas hominis, qui in tempore, hìc, & nunc vult operari; si decretum illud iam ab æterno factum nequit mutari, aut frustrari. Hæ, ac similes difficultates, quæ omnium Theologorum, ipsiusque Augustini torserunt ingenia, in proprijs capitibus distinctè, & pro viribus, S. Augustino Duce, discutientur; & si non ad sufficientiam, tamen ad sobrietatem captiuando intellectum ad obsequium fidei. Omnes in proprijs locis discutientur.

37. Dico ergo, omnium præfatarum, & aliarum similium gratiarum prędestinationes pro creaturis, quibus conferuntur, ab æterno factæ sunt. Omnium gratiarum prędestinationes ab ęterno factę.

38. Prob. generali ratione, vt in pręcedenti capite; omnia agibilia à Deo siue à se solo, ac immediatè, siue cum creaturæ cooperatione ab æterno destinata, decreta, & definita sunt; ergo, cùm collationes harum gratiarum sint potiora, imò potissima Dei agibilia, non in tempore, sed ab ęterno decretę, & destinatæ sunt. Anteced. pluribus medijs probatur à S. August. 1. *ex lib.* 10. *de Ciuit. c.* 12. *quæ futura sunt tempora, idm in conspectu Dei facta sunt.* In *lib.* 11. *c.* 21. de diuina rerum scientia multa dicit, pręsertim hęc. *Dum Deus vidit, quia bonum est; quod nisi vidisset antequàm fieret, non vtiquè fieret: docet bonum esse, non discit.* Hoc dicit contra Platonem; & infra ait. *Non more nostro Deus quod futurum est prospicit, vel quod pręsens est aspicit, vel quod præteritum est respicit, sed alio modo à nostrarum cogitationum consuetudine longè, altèque diuerso. Ille quippè non ex hoc in illud cogitatione mutata; sed omninò immutabiliter* Ex S. August.

videt; ità vt in illa quidem, quę temporaliter sunt, & futura non sunt, & præsentia iam sunt, & præterita iam non sunt: ipse verò hæc omnia stabili, ac sempiterna præsentia comprehendit; nec aliter nunc, aliter anteà, aliter posteà; quoniam non sicut nostra, ita quoq; eius scientia trium temporum, præsentis, prȩteriti, vel futuri varietate mutatur. Nequè enim eius intentio de cogitatione in cogitationem transit: in cuius incorporeo contuitu simul adsunt cuncta, quæ nouit. Si igitur ab æterno Deus cognoscit quæ futura sunt in tempore; cùm hęc scientia futurorum sit visionis, & futura ista ab ipsomet Deo facienda sint, ab ipsomet habent determinationem, cùm à numero possibilium secernuntur, & in numero futurorum ponuntur; & proindè si ab æterno prȩuisa; ab æterno quoque, immò in aliquo antecedenti rationis signo (vt in suo loco dicam) decreta, ac definita, & sic antè tempus decreta, ac prædestinata sunt.

Multa S. August. loca ad idē.

39. Prob. 2. etiàm de ijs gratuitis, ac supernaturalibus, quæ à Deo, concurrente creatura, fiunt (de quibus fortasse est difficultas) v. g. consensus in vocatione alicuius ad fidem; quęlibet operatio meritoria, siue præcepti, siue consilij, siue supererogationis; perseuerantia finalis in statu gratiæ; dico, quòd cùm hæc omnia fieri non possint sine Dei gratia, & adiutorio (vt postea probabo) dico inquam, quòd de his omnibus gratijs, & adiutorijs, iàm ab æterno factæ sunt prædestinationes. Nam siue dicatur, quòd decreto absoluto, & sequente scientiam simplicis intelligentiæ Deus statuit gloriam, & media ad eam, nempè merita ex donis gratię elicienda dare aliquibus, & per consequens perseuerantiam vsquè in finem; vel vt alij volunt, Deus ex scientia con-

In omni sententia prędestinationes ad omnes gratias factę sunt ab æterno.

conditionata meritorum elegerit aliquos ad gloriam, & ex eadem ſcientia conſenſus ad illuminationes, & inſpirationes dandas eiſdem in temporibus congruis ſtatuit, ac decreuit dare gratiã ad talem cõſenſum; ſemper ſequitur, quòd decreta illa, ac prędefinitiones diuinæ voluntatis alterutro modo factę, ab ęterno factę ſint. Et conſequenter prædeſtinatæ, prædecretæ, ac prędefinitæ ſint omnes iſtæ gratiarum collectiones: qua autem ſcientia præcedente factæ ſint iſtæ prædeſtinationes gratiarum, dicam poſteà.

40. Prob. vlteriùs ex S. Auguſt. *lib. de bono Perſeuer. cap. 19. Quæ dantur à Deo, & ea ſe daturum præſciuit, profectò prædeſtinauit*. Sed non ſolùm gloria, verùm etiam gratia, & omne genus gratię à Deo datur; quia dicitur, *gratiam, & gloriam dabit Dominus pſal. 83*. Et Paulus pluſquam centies docet, à Deo conferri creaturis rationalibus omnia gratiarum genera: Igitur pręſciuit, ſe daturum; at non poterat præſcire, niſi prædecreuiſſet, ſeu prædeſtinaſſet facere. *Et in cap. 23.* eiuſdem libri, inquit. *Hæc igitur, quę poſcit à Domino, & ſemper ex quo eſſe cœpit Eccleſia, iſta Deus vocatis ſuis daturum ſe eſſe præſciuit, & in ipſa prædeſtinatione iàm dederat*. Et poſt, *ille itaquè dicat, Eccleſiam aliquandò in fide ſua non habuiſſe veritatem prædeſtinationis huius, & gratiæ, qui dicere audet aliquandò non oraſſe, vel non veraciter oraſſe, ſiuè, vt crederent infideles, ſiuè vt perſeuerarent fideles. Et tract. 104. in Ioan.* inquit, *Quicumque ergo in Dei prouidentiſſima diſpoſitione præſciti, prædeſtinati, vocati, iuſtificati, & glorificati ſunt, non dico etiàm nondum renati, ſed etiam nondum nati, iam filij Dei ſunt, &c.* Et S. Fulgentius *in lib. 3. ad Monimum*, dicit, *Hæc autèm omnia, ideſt, &*

Ex S. Aug. aliud argum.

Alia S. Auguſt. arg.

vocationis nostræ initia, & iustificationis argumenta, & glorificationis præmia in prædestinatione semper Deus habuit: quia & in vocatione, & iustificatione, & glorificatione Sanctorum gratiæ suæ opera futura præsciuit. Clariùs autèm *in lib. de Verit. prædest. & grat.*, sic loquitur. *Omnes prædestinati sic vocantur, vt iustificentur: sic iustificantur, vt glorificentur. Ac per hoc prædestinauit quos voluit, & ad opera bona, & ad præmia sempiterna; prædestinauit ad vitam bonam, prædestinauit ad vitam æternam; prædestinauit ad fidem; prædestinauit ad spem; prædestinauit adoptando in sæculo; prædestinauit glorificando in regno, &c.*

Clariùs sę pè id docet S. Aug.

41. Et tandem in eodem *lib.3.* docet nullum Christianum posse dubitare, quòd Deus ad omnia beneficiorum, seu gratiarum genera, quos voluit ab ęterno prędestinauit, apertis hisce verbis. *Quos filios Dei secundùm veræ fidei regulam sanctarum scripturarum authoritate firmatam, non solùm ad præmium glorificationis, sed etiàm ad gratiam iustificationis, nec solùm ad ęternam beatitudinem, quæ non mutatur, verùm etiàm ad fidem, quę per Charitatem operatur; neque ad æterna tantùm præmia, sed etiàm ad bona merita gratuita bonitate Dei antè mundi constitutionem in Christo prædestinatos, & huius prędestinationis beneficio secundùm propositum vocatos, & iustificatos, nullus ambigere debet Christianus.*

Euidentissimè constat

42. Concludendum ergo, quòd omnia beneficia spiritualia, ac supernaturalia, quæ nomine gratiarum veniunt, & creaturis rationalibus à Deo in tempore conferuntur, & conferentur in æternum, iàm sunt à Deo prædecreta, & prædeterminata, seù prædestinata, ponenda tamen in executione pro determinato tempore. At quid di-

Generalis conclusio, quòd omnia dona gratię ab ęterno sũt prędestinata.

co

co beneficia ſpiritualia, ac ſupernaturalia tantùm; dicendum generaliter, omnia naturalia quoquè, atquè corporalia, quę Deus omni creaturę largitur, vt animarum, & corporum productiones, Cęlorum motus, elementorum, ac mixtorum generationes, & alterationes; vnico finiam verbo concurſus diuinæ potentiæ ad omnia creaturarum opera. Hæc inquam omnia Deus pręſcit certò futùra, quia ipſe prędecreuit, & prędeſtinauit facere: et ſic prędeſtinata iàm ab ęterno fuiſſe confiteri debemus.

43. Duo in hac materia occurrunt difficultatum genera. Vnum reſpectu creaturę liberæ, an, & quomodò ei non præiudicent iſtę ab æterno factæ prædeſtinationes. 2. An, & quomodò Deus non poſſit aliquod nouum decretum facere, & mutare quod decreuit. A ſecunda incipiam, quia dignior eſt: Ideò ſit

CAP. IV.

An prædeſtinationes iſtæ præiudicent diuinæ libertati, & potentiæ.

44. Ad rationem dubitandi, hanc eſſe; quia ſi ab æterno Deus prædefiniuit, ſeu prædeſtinauit omnia, quæ facturus eſt; duo præiudicia videntur conſequi; vnum reſpectu Omnipotentię, quia non poſſet alia facere vltra ea, quæ facere decreuit. Secundum pręiudicium eſt reſpectu libertatis diuinę; quia ſi iàm decreuit facere omnia, quę facit, ac facturus eſt; non poſſet circa ea variare; & ſic non haberet liberum dominium ſuorum actuum, nequè creaturarum. Hoc ergo videndum quomodò ſuppoſitis hiſce præ-

Ratio dubitandi, quę.

Saluanda Dei omnipotentia, & libertas.

prędestinationibus rerum omnium in quolibet ordine futurarum, saluetur Dei omnipotentia, ac libertas in operando, si nec alia, nec aliter facere potest.

45. Adu. 2. *ex tract. de immutabilitate Dei*, quòd de fide est, Deum esse immutabilem quoad esse, & quoad operari. Nàm Malach. 1. 6. dicitur, *ego Deus, & non mutor*; & Iacobi 1. 17. *Apud quem non est transmutatio, nec necessitudinis obumbratio*: & psal. 32. *Consilium Domini in æternum manet. Cogitationes cordis eius in generationem, & generationem.* Et Rom. 9. 11. de Iacob, & Esau dicitur, *cùm enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali (vt secundùm electionem Dei propositum maneret, &c.)* idest non mutaretur. Et alia similia suppetunt S. Scripturę loca; in quibus de immutabilitate Dei, ac decretorum, & dictorum eius fit mentio. Et tamen aliqua sunt loca, in quibus videtur, Deum mutasse sententiam, v. g. Gen. 6. *cùm videret Deus, quòd cuncta cogitatio hominis prona esset ad malum, & quòd omnis caro corruperat viam suam super terram, dixit, pœnitet me fecisse hominem*; & Ionę 3. vbi Deus per hunc Prophetam prædicit, *adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur*; & tamen ijs transactis, Niniue non fuit subuersa, sed ei pepercit Deus, quoniam totus populus egit pœnitentiam. Et Saluator dicit Matt. 11. 23. *Si in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ in te, (Capharnaum) fortè mansissent vsquè in hanc diem.* Idem dicit de Tyro, & Sydone; & sic, quasi si potuerit Deus mutare decretum, sequitur, quòd prædestinationes non sint immutabiles: et proindè non esse admittendum factas ab æterno. Hęc ergo soluenda est difficultas.

Deus immutabilis omnino.

Quędam loca, quę mutationem sonãt declaranda.

46. Adu. 3. *ex tract. de voluntate Dei*, quòd

Deus

Deus est summè liber; nàm in psal.134. habetur, *Deus omnia quæcumque voluit, fecit in Cœlo, & in Terra, in mari, & in omnibus abyssis*. Et Paulus ad Rom.8 *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat*. Et ex epist.Iacobi 1. *Voluntariè genuit,non verbo veritatis*. Et tandèm Exodi, 33.19.*Miserebor cui voluero, & clemens ero, in quem mihi placebit*. Immò Dei libertas in operando ad extra est origo, radix, & prototypus omnis libertatis humanę, vndè Macarius in homil. 15. in hoc potissimè asserit consistere imaginem Dei in homine, inquiens, *Hominem eo ipso ad imaginem Dei esse factum, quòd sit liber, ac sui iuris: quoniam vt Deus liberi est arbitrij, & quod vult facit; sic & tu liber es arbitrij, &c.* Nequè vllus Catholicus, aliusue mentis compos, qui sacras litteras libauerit, hanc summam libertatis perfectionem à Deo auferre somniauit. Hoc autèm stante; si prædestinationes æternæ sunt, cùm immutabiles defendantur, libertas diuinę voluntatis non saluatur, quia Deus non videretur remanere liber ad faciendum oppositum eius, quod prędestinauit; Hęc difficultas soluenda est, si prędestinationes defenduntur, sicut defendi debent.

Alia difficultas de libertate Dei.

Imago Dei in homine valdè per libertatem exprimitur.

47. Adu.4.*ex tract.de omnipotentia Dei*, quòd inter primarias Dei perfectiones respicientes terminum ad extra, est *Omnipotentia*. Ipsemet Deus de seipso eam sępè testificatur, prima vice Gen. 17.1. dicens Abrahę, *ego Deus Omnipotens*. Idem replicat Gen.35.11.& in sacro textu per 74. vices *Omnipotens* prædicatur. Ideò in symbolo Apost. primo loco ponitur huius diuinæ proprietatis articulus. *Credo in vnum Deum Patrem Omnipotentem*. Et S.Augustinus *serm.139.de Temp. c. 2. ait, non dico da mihi Christianum, da mihi Iudæum;*

Dei omnipotentia magna eius perfectio.

sed

sed da mihi paganum, idolorum cultorem, demonum seruum, qui non dicat Deum esse omnipotentem: negare Christum potest, negare Deum omnipotentem non potest. Hoc autem stante, videndum quomodò suppositis prędestinationibus ęternis omnium à Deo agendorum, saluetur omnipotentia, cùm nequeat ea non facere, vel alia noua, aut eis contraria facere. Ideò

Ab omnibus creditur.

48. Dico 1. Prędestinationes rerum futurarum à Deo ab ęterno factæ, immutabilitati Dei in operando non pręiudicant.

Prędestinationes non præiudicant immutabilitati Dei in operando.

49. Prob. ex supra cit. loco psal. 32. *Consilium autèm Domini in æternum manet; cogitationes cordis eius in generationem, & generationem*. Interl. quæ est Hieronymi, Ver. *Consilium in æternum*, dicit, *nullo tempore dissoluitur*, & Ver. *cogitationes*, dicit, *cogitationes sapientiæ eius non sunt mutabiles*. Glo. ord. *cogitationes*, dicit, idest *prædestinatio, in qua omnia reposita sunt, quę sic permanent, sicut præuisa sunt*.

Ex S. Scriptura.

50. S. August. in secunda explicatione psal. 32. dicit, *Vndè igitur consilium Domini manet in ęternum, nisi de nobis antè præsciuit, & prędestinauit? Quis tollit prædestinationem Dei antè mundi constitutionem? Vidit nos, fecit nos, emendauit nos, misit ad nos, redemit nos: hoc eius consilium manet in æternum. Hęc cogitatio manet in sæcula sæculorum*.

Ex S. Aug.

51. Idem S. Doctor sæpè de immutabilitate consiliorum, seu decretorum Dei loquitur, præsertim *in lib. 83. qq. quæst. 53. & in lib. 2. ad Simplic. q. 2.* vbi docet, quòd in pręsciente omnia, vt est Deus, mutatio decretorum per pœnitentiam eorum esse non potest; & declarat, quid sit Deum pœnitere de aliquo suo facto, estque responsio ad dubium secundi notabilis. Sic autem ait.

Quid sit Deum pœnitere de aliqua re.

Cùm

Cùm legimus etiam Dominum dicentem, Pœnitet me, consideremus, quid esse soleat. In hominibus opus pœnitendi est, proculdubio, cùm reperitur voluntas mutandi, &c. auferamus hæc à Deo, & videamus, qua regula intelligatur pœnitere Deum. Cùm enim pœnitere dicitur, vult non esse aliquid, sicut fecerat, vt esset. Sed tamen, & cùm ita esset, ita debebat; & cùm ita esse iam non sinitur, iam non debebat ita esse, perpetuo quodam, & tranquillo æquitatis iudicio, quo Deus cuncta mutabilia incommutabili voluntate disponit. Sunt ergo stabiles, & immutabiles Dei prędestinationes circa creata, quia Deus ab æterno decreuit aliqua pro tali tempore mansura, & pro alio desitura; & istæ sunt illę prędestinationes, quas S.August. *in lib. de Pradest. Dei cap.* 1. vocat prędestinationes conditionis, ac iustitię; sed de hoc argumento in calce huius capitis iterum loquar.

52. Dico 2. Prædestinationes rerum factę à Deo ab ęterno non pręiudicant Omnipotentię Dei.

Prędestinationes non præiudicant omnipotentię Dei.

53. Prob. multa Deus facere non potest, quę tamen impotentiam in eo non arguunt; ergo licet facere non possit contraria eorum, quæ iam ab ęterno prędestinata sunt, non propterea impotens absolutè dicendus est. Antec. prob. Deus non potest se destruere, aut mori: non potest mentiri, non potest facere, vt quæ facta sunt, aut pręterierunt, facta non sint, aut non pręterierint. Vnde Hugo de S.Vict. *par.* 1. *de Sacramentis; de Sacr. Fidei c.* 22. *ait summè potens est, qui potest omne, quod possibile est; nec ideò minus potens est, si impossibilia non facit, quia impossibilia posse, non est posse, sed non posse. Itaquè omnia potest Deus, quæ posse potentia est.* Consequ. prima prob. quia impossi-

Multa non potest facere Deus, & tamen omnipotens est.

Hugo de S.Vict.

possibile est Deum mutari; quod quidem eueniret, si posset post decretum iàm factum contrarium ponere.

S. Ambros.

54. S.Ambrosius *in lib.4.de fide c.3.* inquit, multa sunt impossibilitatum genera. Est aliquid natura impossibile,& est aliquid possibile per naturam,sed impossibile per infirmitatem. Est etiam tertium, quod est possibile per corporis, & animi firmitatem, impossibile per imperitiam, aut impotentiam. Est etiam, quod per definitionem immutabilis propositi, & constantis perseuerantiæ voluntatis, atque amicitiæ fidem sit impossibile mutari.

Multa impossibilis genera.

55. Hoc quartum impossibile Deo in hac materia conuenit, ratione constantis,& immutabilis propositi. De quo loquitur expresse Apostolus Rom.4.5. *Secundùm propositum gratiæ Dei*, & cap.8.28. *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his, qui secundùm propositum vocati sunt sancti*. Et cap.9.11. loquens de Iacob, & Esau, inquit, *vt secundùm electionem propositum Dei maneret,&c.* omnes enim S.Scripturę interpretes Dei electiones firmas manere ex Dei immutabili proposito docent, quia *Dei consilium in æternum manet, & cogitationes cordis eius in generationem, & generationem psal. 32.* esset autem repugnans prudentissimo, & constantissimo Dei proposito, seu consilio illud mutare; & propterea impossibile, sicut impossibile est Deo promittere, & non exequi. Istę autem impossibilitates non pręiudicant omnipotentię, quę tendit ad possibilia, & condecentia sanctitatem, ac dignitatem Dei.

Cur aliqua sunt Deo impossibilia.

56. Conf.Ex hoc, quòd Deus peccare non potest; nullum infertur pręiudicium omnipotentiæ Dei, ergo neque ex hoc, quòd nequeat prędefini-

Argum. à paritate impeccabilitatis.

finitiones, seu prędestinationes futurorum mutare. Vnde S.August. *serm.109.de tempore*, inquit, *Iam ego dico quanta Deus non possit. Non potest mori, non potest peccare, non potest mentiri, non potest falli. Tanta non potest, quæ si posset, non esset omnipotens.* Ex S.Aug.

57. S.Ambros. *in lib.num. ad Cromat.* de ijs, quæ sunt impossibilia Deo ratione dignitatis ait. *Numquid nàm mentitur Deus? sed non mentitur, quia est impossibile mentiri Deum. Impossibile antem istud numquid infirmitatis est? non vtique. Nam quomodò omnia potest, si aliquid efficere non potest? Quid ergo ei impossibile? illud vtique, quod eius naturæ contrarium est, non quod virtuti arduum. Impossibile est ei mentiri, & impossibile istud non infirmitatis est, sed virtutis, & maiestatis, quia veritas non recipit mendacium, nec Dei virtus leuitatis errorem.* Ex S Ambrof.

58. Probari potest quoque ex communi Theologorum dicto, quòd Dei omnipotentię non fit præiudicium, si non possit mutare ea, quæ prędestinauit, ex hoc, quòd ipsemet se ad hoc obligauit, cùm potuisset se non obligare; & sic in sensu composito, vt ipsi dicunt, non potest, at in sensu diuiso potest; & hoc modo, vt in suo loco dicam, subtilis Doctor dicit, quòd Deus potest prædestinatum damnare; quia, inquit, potuit non prædestinare: at in sensu composito, seu ex suppositione, quòd prædestinauit, non posset reprobare. Argum: ex eo quòd Deus se ad hoc determinauit.

59. At placet quamdam Petri Damiani speculationem (ab Augustino, vt video, pro hac materia desumptam) adducere, *in Opusculo 36. c. 15.* existentem: eius verba posteà referam, quæ summariè ita sonant. Deus potest facere contraria his, quæ iam decreuit facere; quia in Dei æterni- Petri Damiani speculatio.

tate non adeſt prius, & poſterius; & ita ſe habet ęternitas, ac Deus in ea, ſicut ſi modò inciperent; & ſic Deus in prædeſtinando, ac prædefiniendo ita ſe habet, ac ſi modò ea decreta faceret, & propterea potens eſt facere, & non facere; & ſic ſaluatur omnipotentia, ac libertas Dei, de qua infra. Verba Damiani ſunt hęc. *Quantum enim ad æternitatem ſuam, quidquid potuit Deus, hoc etiam & poteſt, quia præſens eius in præteritum nunquam vertitur. Eius hodie non in cras, vel in aliud temporis viciſſitudine mutatur; ſed ſicut ipſe ſemper eſt, quod eſt, ita quidquid illi adeſt, ſemper adeſt. Quapropter, ſicut rectè poſſumus dicere, potuit Deus, vt antequam Roma facta fuiſſet, facta non eſſet; ita congruè poſſumus dicere, poteſt Deus, vt Roma etiam poſtquam facta eſt, facta non fuerit. Illud enim poſſe, quod habebat Deus antequam Roma fieret, immutabile ſemper apud æternitatem Dei, & intranſibile perſeuerat. Et cùm de quacunque re poſſumus dicere, quòd potuit eam Deus, valeamus etiam dicere poteſt eam Deus; quia poſſe eius, quod ſibi vtique coæternum eſt, fixum ſemper, atque immobile eſt. Potuiſſe enim Dei, apud nos eſt tantummodò apud ipſum autem, non potuiſſe, ſed immotum conſtans, atque immutabile poſſe ſemper eſt. Quodcunque enim potuit Deus, indubitanter & poteſt; apud quem nimirum, ſicut non eſt eſſe, & fuiſſe, ſed ſempiternum eſſe, ita conſequenter non eſt potuiſſe, & poſſe, ſed immobile ſemper, & perpetuum poſſe.* Hæc Petrus Damianus; quod quidem argumētum breuius, & ideò obſcurius affert S. Auguſt. *De Ciuit. lib.12. c.12. Deus quieſcens agere, & agens quieſcere poteſt ad opus nouum, non nouum, ſed ſempiternum adhibere conſilium; nec pœnitendo quod priùs ceſſauerat cœpit facere, quod non fecerat. Sed & ſi priùs*

Notanda digna Damiani doctrina.

Potuiſſe & poſſe in Deo idem ſunt, & nihil tranſit in pręteritum.

priùs cessauit, & posteriùs operatus est (quod nescio quemadmodum ab homine possit intelligi) hoc proculdubio, quod dicitur prius, & posterius in rebus priùs non existentibus, & postea existentibus fuit. In illo autem non alteram præcedentem altera subsequens mutauit, aut abstulit voluntatem; sed vna, eademque sempiterna, & immutabili voluntate res, quas condidit, & vt priùs non essent egit, quamdiù non fuerunt, & posteriùs essent cùm esse cœperunt, hinc eis, qui talia videre possunt mirabiliter fortassis ostendens, quòd eis non indiguerit, &c.

Idem docuerat S. Aug.

60. Dico 3. Prædestinationes rerum factæ à Deo ab æterno, non præiudicant summæ Dei libertati.

Prędestinationes non pręiudicāt Dei libertati.

61. Prob. & supponitur *ex tract. de Voluntate Dei* ipsum summè liberum esse, quod ex S. Scriptura patet; nam *in psal.* 134. habetur, vt ex not. 3. *Omnia quæcunque voluit fecit*, & ex 1. Corint. 12. *Spiritus vbi vult spirat. diuisiones gratiarum sunt, omnia autem operatur vnus, atque idem spiritus diuidens singulis, prout vult*; & cætera plura. Immò, & Scotus docet, quòd ex libertate Dei dependet libertas creata, vt ex not. 3. patuit.

Summa Dei libertas.

62. Dicimus autem non lędi hanc libertatem, ex eo quòd Deus nequit retractare ea, quæ prædestinauit. Primò, quia voluntas Dei in operando, vt nuper cum Augustino, & Damiano diximus, non transit in præteritum; & sic, licet quoad nos valeat dici, *prædestinauit*; quoad Deum tamen, non valet; sed dici debet prædestinat; & liber est ad non prædestinandum. 2. quia necessitas ex suppositione, nec etiam in nobis lædit libertatem; ergo, nec in Deo. Anteced. notissimum est: cùm quis decernit aliquid facere; etsi antequam decernat, vel faciat, possit non decernere, vel

vel non facere, quod decreuit; si tamen facit, necessariò quidem facit; at ex præcedenti libertate sibi necessitatem inferente, facit. Sic prorsus de Deo prædestinante omnia, quæ facturus est, dicendum, quòd liberè decreuit, & sibi necessitatem imponit; nec propterea aliquid de sua libertate amittit; & hoc impossibile, vt ex Ambrosio diximus, diuinę perfectioni maximè congruit.

Necessitas ex suppositione non lędit libertatem.

63. Prob. 2. ex perfectione immutabilitatis diuinæ, quę præcellentissima est in Deo, de qua maximè gloriatur Malachiæ 3. 6. vbi comminatus multa mala inferenda Populo, subdit, *ego enim Dominus, & non mutor*: igitur nec mutari potest in ijs, quæ absolutè decreuit, neque per hoc summa eius libertas minuitur; sed optimè hæc duo coniunguntur. Firmum enim, ac stabile est Dei propositum: ideò num. 23. 19. Balaam ait ad Regem Balac, *non est Deus, quasi homo, vt mentiatur, nec vt filius hominis, vt mutetur. Dixit Deus, & non faciet? locutus est, & non implebit?* quasi dicat, hoc est impossibile.

Argum. ex immutabilitate Dei.

64. Neque obstant argumenta, quę adduci possunt vt supra de multis rebus, quas Deus se dixit facturum, & postea non fecit, vt de subuersione Niniue, de conuersione Tiri, & Sidonis, ac de permanentia Sodomæ, Gomorrę, & aliarum trium Ciuitatum Seboim, Adama, & Segor, si pœnitentiam egissent, & de alijs multis, vt in Prophetis legitur; quia vt dicemus *in cap.* 18. illæ comminationes, & promissiones erant conditionatæ; sciebat autem Deus, quòd erant, vel non erant adimplendę conditiones, & propterea decreta non erant absoluta.

Solutio cuiusdam argumenti de mutatione diuinę sententię.

CA-

CAPVT V.

An Prædestinatio ad gloriam præiudicet libertati humanæ.

65. ADu. 1. quòd hęc est vna ex difficilibus controuersijs in hac materia. Cùm enim Dei decreta ab ęterno iam facta immutabilia sint, *quia consilium Domini in æternum manet*, *psal.* 32. & inimpedibilia sint à creatura, *quia nemo est, qui possit resistere voluntati Rom.* 9. si decretum est de danda aliquibus gloria, isti non poterunt facere opera mala, per quæ repellantur à gloria, & sic non remanent liberi ad actus malos finales: id ergo videndum est, quomodò, scilicet cum æterna Prædestinatione, saluetur humana libertas, quę quidem quæstio coincidit cum illa, an prædestinati possint damnari, vt in proprio loco *in cap.* 18.

Præcipua huius materię difficultas.

Ratio difficultatis.

66. Adu. 2. quòd communiter cum S. Augustino triplex datur genus libertatis, nempè 1, à seruitute; & hoc est morale; 2. à coactione; 3. à necessitate. De duobus primis hìc non est quæstio, sed de postremo, an scilicet Dei Prædestinatio ad gloriam imponat prędestinato necessitatem, an relinquat eum liberum.

Triplex libertatis genus.

67. Ad. 3. quòd penes omnes Theologos, ipsumque S. Augustinum necessitas multiplex quidem est; sed vt ad operandum applicatur duplex tantùm est; quædam antecedens, quędam consequens, seu conditionis, vel suppositionis. Prima aufert à potentia omnem indifferentiam, & determinat ad vnum tantum exequendum, absque vlla sua determinatione. Secunda verò sequitur ali-

Necessitas multiplex; sed duplex nunc consideratur.

Antecedens absoluta.

quam

quam determinationem operantis, etiamsi cum alio cooperante se determinet: vt cùm quis v. g. decernit aliquid facere, dum facit, necessariò facit: liberè tamen statuit facere: item, vt in suo loco dicemus, homo in operatione, tàm naturali, quàm supernaturali, & meritoria, simul cum Deo cooperante operatur, & tamen liberè operatur, licet ex conditione, seu suppositione vtriusque determinationis necessariò dici possit operari, necessitate consequenti, idest ex suppositione, quòd faciat.

Consequēs ex supposi tione.

68. Ad. 4. quòd cùm in hoc, & in seqq. Opusculis sæpissimè de libertate humana agendum sit; operę prætium erit priùs de consistentia liberi arbitrij humani ex S. Scriptura, Concilijs, & Patribus dogma firmare: deindè disputare de concordia illius cum diuina prædestinatione, præscientia, & gratia efficaci; vt si fortè nequeant homines distinctè, ac perfectè scire concordias istas (de quibus ego non curarem, cùm sciam Deum esse Dominum iustum, & sine iniquitate) sciant saltim, & firma fide credant, se esse liberos; & de sua hac perfectione gaudeant: ab hac ergo incipiendo

De subsistē tia liberi arbitrij prius loquendum, ex S. Scriptura.

69. Dico 1. Phanaticam, hæreticamque esse Stoicorum, & Phariseorum, aliorumque sententiam, omnia, quæ ab hominibus fiunt, vel eis accidunt, antecedenti necessitate, & sine libertate vlla fieri, vel accidere, sed fato, seu fatali necessitate.

Hęretica est scientia quòd omnia hominis opera sint necessaria antecedenti necessitate, vel fatalia.

70. Prob. 1. ex Concilio Bracar. c. 9. dicente, *hominem operari ex fato, hæreticum est*.

71. Prob. 2. Nullum genus fatorum concurrit ad opera voluntatis humanæ liberę essentialiter, ergo. Consequentia est euidens, quia fatum quod-

Quatuor, sed vana fatorum genera secundùm Stoicos.

quodcumque inuentum à Stoicis, vel Poetis, aut Mathematicis tollit libertatem, & inducit necessitatem, quæ intrinsecè repugnat libertati; nam ex Augustino mox adducendo, ***aut voluntas non est, aut libera dicenda est.*** Anteced. prob. Quatuor fatorum genera à Stoicis, & Poetis assignantur: Primum dicunt *Mathematicum*, estque illa influentia, quę colligat operationes humanas, cum virtute, seu potestate syderum; & hoc attendunt Astrologi Genethliaci; quod *ex Constit.* 17. *Cœli*, à Sixto V. est prohibitum in ordine ad liberas actiones. Secundum fati genus dicunt, *Naturale*; estque per eos ordo causarum naturalium, quæ nisi impediantur, vi, & natura sua certum, determinatumque producunt effectum. 3. dicunt *Violentum*, & hoc propriè est stoicum, ac poeticum, quod Stoicus Seneca definit, esse necessitatem rerum omnium, & actionum, tàm diuinarum, quàm humanarum, quam nulla vis rumpere potest. 4. tandem dicunt aliqui, *verum*, estque colligatio necessaria omnium actionum omnis creaturæ, etiam liberæ, cum diuina voluntate, præscientia, ac prouidentia; his enim suppositis de futuris rebus, & actionibus, hæ omnes necessariò dicunt euenire.

Mathematicum. Naturale. Violentum Verum.

72. Hoc ergo de fati, seu veriùs fatui nomine, & conceptu, supposito; cum fide catholica dicimus, actiones hominis rationalis, idest, à voluntate, pręuia intellectus cognitione, & deliberatione à nullo ex fatis prædictis regulari, aut procedere, vt præclarè, & euidenter probat S. August. *in lib. 5. c. 9. de Ciuit.* & nos in sequenti conclusione probabimus, in qua de libertate voluntatis in operando loquemur.

Fatum abijcit fides Catholica.

73. Et quamuis quartum genus fati, quod se-

quitur Cicero, & impugnat S. August. loco citato, si necessitatem operandi abijceret, vt est coordinatio illa causarum liberarum ex Dei prædestinatione, prescientia, ac prouidentia, posset admitti: tamen ait ibi Augustinus à nomine fati esset abstinendum; hoc enim semper malè sonat, & à catholico sermone debet esse alienum. Quòd verò diuina prædestinatio, prescientia, ac prouidentia libertatem humanę voluntati non adimat, eleganter contra Ciceronem probat ibi Augustinus, & nos cum eo probabimus inferiùs,

Quartum genus, quicausdam adiectis, posset admitti, at reijci tur.

74. Prob. 2. valido S. Augustini argumento *in lib. 21. sententiarum, sent. 3.* si liber sit illius: *si fatum, & fortuna essent causa humanorum actuum, nullus homo posset puniri, aut redargui; quilibet enim ex necessitate ageret.* Et tamen in sacro textu vtriusque Testamenti legimus innumeras redargutiones, plures punitiones in effectu positas, & plurimas comminatas. Legimus omnium primò, Adamum gratia Dei, iustitia originali, & immortalitate priuatum, & è Paradiso terrestri exulem; Cainum reprobatum; mundum totum diluuio submersum, &c. redargutiones, & comminationes in toto Pentatheuco, in lib. Regum, & Prophetalibus insertas, nec non in toto Euangelio. Si autem fato, & cum ineuitabili necessitate homines operarentur, ad quid eos arguere, vel consulere, vt aliter facerent, si non possent, & quo iustitiæ titulo puniri possent, si errant? Fatuum ergo est dicere, quòd hominum voluntates regulentur à fato.

Validum August. argum. contra fatum.

Nulla dari posset punitio.

Dari non posset præceptum aut consilium.

75. Dico 2. homines etiam post lapsum Adę liberum habent arbitrium, quamuis aliqualiter attenuatum; ideòque liberè operari possunt, etiam posita ęterna prędestinatione, prescientia ac

Homines etiam post lapsum Adę liberum habent arbitrium, licet attenuatum.

ac prouidentia diuina: est de fide.

76. Prob. prima pars totidem verbis Concilij Arausſ.2.c.13.& Concilij Trident.ſeſſ.6. cap. 1.dicentis, *liberum hominis arbitrium minimè extinctum esse, viribus licet attenuatum, & inclinatum*, & in can.5. *Si quis liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum, & extinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo, aut titulum sine re, &c. anath. sit.* Et in can.6. *Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere, &c. anath. sit.* Ex Concilijs Arauſ. & Trident.

77. Prob.2.ex S.Script.Gen.4.vbi dicit Deus ad Cain, *non ne si benè egeris recipies; sin autem malè, statim peccatum in foribus aderit*. Et illicò admonet eum de sua libertate, ac dominio ad bonum, & malum, inquiens, *sed sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius*. Hæc libertas est post Adę lapsum. Ex S.Scrip. Ex Gen.

78. Conf.ex Ecclesiastici 15. 14. *Deus constituit hominem ab initio, & reliquit illum in manu consilij sui, adiecit mandata, & præcepta sua*, & ne quis dicat, quòd intelligitur de Adamo, qui liberè poterat operari; non verò de posteris; statim subiungitur. *Si volueris mandata seruare, conseruabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam, & ignem, ad quod volueris porrige manum tuam; ante hominem vita, & mors, bonum, & malum; quod placuerit dabitur illi*. Hęc dicta non diriguntur ad Adamum, sed ad omnem hominem. Et quoniam insurgere poterat hoc prorsus dubium, quod hìc discutimus, quomodò scilicet subsistat hæc libertas ad bonum, & malum, ad vitam, & mortem, si decretum prædestinationis, & præscientia Dei de futuris sunt immutabiles, & infallibiles actus, subdit textus, *Quoniam multa sapientia Dei, & fortis in potentia,* Ex Eccles. De quolibet homine scriptura loquitur.

videns omnes sine intermissione. Sed de hac concordia infra.

fultis scri turę lo- is vtitur ugust.

79. Prob.3. omnibus ferè locis Sacræ Scripturæ, quibus vtitur S.August.*in lib.de Gratia*, *& lib. arb. c.* 2. ad probandum libertatem hominis operantis cum gratia, de qua postea loquar in proprio Opusculo. Sic autem discurrit August. Deus reuelauit in homine adesse liberum arbitrium: ex eo quòd multa in vtraque lege pręcepit hominibus, quæ facere non possent meritoriè, vt ad æternam vitam peruenirent. Nam(inquit Augustinus) *Deus in multis locis mandata sua omnia custodiri, & fieri iubet. Quomodò iubet, si non est liberum arbitrium? Quid beatus ille,de quo psalmus 1.dicit, quod in lege Domini fuit voluntas eius. Nonne satis indicat, voluntate sua hominem in lege Dei consistere?* Et postea adducit loca indicantia libertatem, ac dominium voluntatis humanę in suos actus, *psal.*31. *Nolite fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus*. Prou. 1. *Noli repellere consilia matris tuæ* cap.5. *Noli esse sapiens apud temetipsum,& noli deficere à disciplina Domini: Noli negligere legem; noli abstinere benefacere egenti. Noli fabricare in amicum tuum mala. Noli intendere fallaci mulieri: noluit intelligere*. Et si libros 45. Veteris Testamenti, & præsertim quinque Pentatheuchi reuoluas, innumera inuenies mandata à Deo facta nationi Hebraicę; & multa cum oblatione prędmij, multa alia cum comminatione supplicij. Quomodo ergo fierent præcepta, si homines libertatem non haberent obseruandi, & non obseruandi?

lura arg. dicantia bertatem

andata numera ei com- robat,

Ex nouo estamēto iem infer ir.

80. Ex nouo Testamento, ex omnibus ferè illis 27. libris canonicis innumera mandata, & consilia colliguntur; quæ quidem dare non oportebat

tebat si homo libero careret arbitrio, vt in eorum obseruatione mereretur, aut in obseruatione demereretur.

81. Siquidem in Euangelio legitur, *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra. Nolite timere eos, qui occidunt corpus. Qui vult venire post me abneget semetipsum; in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Hęc,& alia ex Euangelicis libris, quæ liberam demonstrant hominis voluntatem. Alia pariter multa habemus in epistolis Pauli, Ioannis &c. Rom. 12. *Noli vinci à malo; sed vince in bono malum.* 1. Corin. 7. *Quod vult faciat, non peccat si nubat. Qui autem statuit in corde suo non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, & hoc statuit in corde suo seruare virginem suam benè facit.* Et in cap. 9. ait. *Si autem volens hoc facio, mercedem habeo.* In cap. 15. *Sobrij estote iusti, & nolite peccare.* 2. Corint. 8. *Quemadmodum promptus est animus voluntatis, ita sit & perficiendi.* 1. Timot. 5. *Cum enim in delicijs egerint, in Christo nubere volunt.* 2. Timot. 5. *Omnes, qui volunt piè viuere in Christo Iesu, persecutionem patientur.* Ipsi autem Timotheo dicit. *Noli negligere gratiam, quæ in te est.* Ad Philemonem dicit. *Ne bonum tuum velut ex necessitate esset, sed ex voluntate. Serui Dominis suis seruiant ex animo cum bona voluntate.* Item ex epistola Iacobi c. 1. *Nolite itaque errare fratres mei, & nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi.* Euidenter ergo patet, in homine liberam esse voluntatem ad operandum, & non operandum, ad benè, vel malè agendum; & vt optimè alibi dicit August. *Aut voluntas non est, aut libera dicenda est.*

Ex Euangelio.

Ex epistolis Pauli.

Multa loca ex Pauli Epistolis

Ex epist. Iacobi.

82. Videndum modò est, an prædestinatio, & præscientia hominum, antequam essent, siue sit

Declaratur concordia liberi arbitrij cū prędestinatione.

sit ex præuisis meritis, siue ante præuisa merita (de quo postea) pręiudicet libertati prædestinatorum, seu eam impediat; quandoquidem non possunt resistere voluntati Dei prędestinantis, & intellectui infallibiliter pręscienti eorum salutem perseuerando finaliter: Hoc enim opus, hic labor est.

83. S. Augustinus, & cum eo alij omnes cuiuscumque scholæ, docent, & sic tenentur docere; quòd scilicet non pręiudicet libertati humanæ, quamuis in modo concordiæ prædestinationis ad gloriam, ac præscientię cum libertate discordent. Tenentur inquam omnes docere, quòd prędestinatio non præiudicet libertati; quia ex Concil. Trid. *seß. 6. can. 6.* dicitur anath. ei, *qui asserit, hominem non posse vias suas malas facere*. Quòd autem prædestinatus libertate sua gaudeat, pluries docet S. August. nam *lib. 5. de Ciuit. c. 9.* impugnans in Ciccrone Stoicorum fatum ex eo, quòd dicebant, causarum omnium ordinem certissimum esse, & à Deo pręsciri, ideòque omnes effectus non liberè, sed fato euenire; S. Doctor multis rationibus confutat hanc consequentiam; præcipua autem est hæc. *Non est autem consequens, vt si Deo certus est omnium ordo causarum, ideò nihil sit in nostræ voluntatis arbitrio. Etenim ipsæ quippe nostrę voluntates in causarum ordine sunt, qui certus est Deo, in eiusque præscientia continetur; quoniam, & humanæ voluntates humanorum operum causæ sunt, atque ita, qui omnium rerum causas præsciuit, profectò in eis causis nostras etiam voluntates ignorare non potuit, quas nostrorum operum causas esse præsciuit.* Et infra inquit, *Si Deus non est præscius omnium futurorum, non est vtique Deus. Quapropter voluntates nostræ tantum valent, quantum Deus eas valere voluit, atque præsciuit; & ideò quidquid va-*

Omnes cũ fide tenentur docere prędestinatos liberè operari: in modo est discordia authorum.

S. Augustini discursus probans concordiam libertatis cũ prædestinatione.

valent certissimè valent, & quòd facturæ sunt, ipsæ omninò facturæ sunt, quia valituras, atque facturas ipse præsciuit; cuius præscientia falli non potest. Igitur, dum quis fuit à Deo electus, cum sua voluntate libera fuit electus, & sic à Deo præscitus, seu precognitus, liber fuit precognitus: sic ergo manet vsque ad mortem. Cur autem sic, mox dicam.

84. In cap. 10. eiusdem libri pluribus contra Stoicos, voluntatem humanam liberam adstruit à necessitate, etiam cum Dei præscientia de omnibus, quæ factura est voluntas. *Absit à nobis Dei negare præscientiam, vt liberi esse velimus, quo adiuuante sumus liberi, vel erimus. Proindè non frustra sunt leges, obiurgationes, exhortationes, laudes, & vituperationes; quia & ipsas futuras esse præsciuit, & valent plurimum, quantum valituras ipse præsciuit, & preces valent ad ea impetranda, qui se precantibus concessurum esse præsciuit, & iusta premia bonis factis, & peccatis supplicia constituta sunt.* Alter S. August. discursus de eadem concordia. Non frustra sunt correctiones, exhortationes &c.

85. In *lib. 3. de lib. arb. c. 4.* ait. *Cùm Deus sit præscius voluntatis nostræ, ipsa erit. Voluntas ergo erit, quia voluntatis est præscius. Nec voluntas esse poterit, si in potestate non erit (idest ad vtrumque) ergo & potestatis est præscius. Non igitur per eius præscientiam mihi potestas adimitur: quæ propterea mihi certior aderit, quia ille cuius præscientia non fallitur, adfuturam mihi esse præsciuit.* Et infra, vt necessitatem, & coactionem voluntatis expellat, inquit. *Sicut tu memoria tua non cogis facta esse, quæ præterierunt, sic Deus facienda esse non cogit, quæ futura sunt.* Et paulò ante dixerat. *Sicut non sibi aduersantur hæc duo, vt tu præscientia tua noueris, quod alius sua voluntate facturus est; ità Deus neminem ad peccatum cogens, præuidet eos* Tertius Augustini discursus.

qui propria voluntate peccabunt.

Conclusio omnis discursus. Deus liberos homines prędestinat; ideò liberi remanent.

86. Hinc ex S. Doctore concluditur, quòd Prędestinati, sicut cum libero arbitrio, quod eis essentiale futurum erat, prędestinati, & præuisi à Deo fuerunt; sic erunt, & perseuerabunt; quia prędestinatio, & præscientia, eorum non mutant naturam, & essentiam, sed perficiunt, & faciunt, vt benè, ac iustè, sicut prędestinati, ac pręsciti, seu pręuisi sunt, finaliter viuant; nam vt postea dicam, prædestinati ad gloriam, sunt etiam prædestinati ad gratiam, & opera meritoria, ac perseuerantiam in eis finalem.

Augustini aliud argumentum.

87. Et confirmatur ex eodem *in libro de spiritu, & lit. c. 35.* dicente, *Vult Deus omnes homines saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire: non sic tamen, vt eis adimat liberum arbitrium, quo benè, vel malè vtentes, iustissimè iudicentur &c.* ergo sunt liberi.

Ex Concil. Constant. Prędestinati liberè operantur.

88. Confirm. ex Concilio Constantiensi, quod contra *art. 21. Ioannis Hus* decernit sic; *Prædestinati non sunt insolubiliter vniti cum Christo, & Ecclesia; quia possunt cadere, & recedere*; igitur liberi sunt ad bonum, & malum.

Ex text. Canon.

89. Conf. 2. ex Can. *obtinui 23. q. 4.* Prædestinati saluantur, quatenus postulando merentur accipere, quod Deus ante sæcula disposuit eis donare; igitur, cùm ad meritum requiratur libertas, liberi sunt.

Argum. validum ex natura meriti.

90. Prędestinati adulti saluari non possunt sine meritis, saltem sine obseruantia præceptorum legis naturæ, ac Euangelicę, sicut fides docet, *quia reddet Deus vnicuique iuxta opera sua, & opera eorum sequuntur illos*; ideò Saluator in die iudicij dicet prędestinatis, *Esuriui, & dedistis mihi manducare; sitiui, & dedistis mihi bibere, &c.*

ve-

venite benedicti, percipite regnum vobis paratum à constitutione mundi. Sed ad merendum, ac demerendum requiritur libertas indifferentiæ, seu à necessitate, nec sufficit libertas à coactione, vt de fide definitum fuit ab Innoc.X.in Constit.*Cum occasione die vltima Maij* 1653.& ab Alexandro 7. in Constit. *Ad sanctam* sub die 16.Octobris 1656. contra tertiam propositionem Iansenij Iprensis Episcopi.

Ad saluten adultorum necessaria sunt merita, meriti sine libertate indifferentię dari nequit.

91. Quilibet ergo Catholicus tenetur docere, si magister est, & credere, quòd omnes homines, siue prædestinati, siue non, exercere non possunt opera aliqua meritoria, nisi liberè, & cum indifferentia absque vlla prorsus coactione, aut necessitate operentur; & hoc erat nostrum intentum, scilicet, quòd prędestinatio non præiudicat libertati Prędestinatorum.

Concluditur, quòd sit de fide prædestinatos operari liberè

92. Quomodo verò saluetur hæc libertas in finalibus actibus, cùm prædestinati infallibiliter saluandi sint, & ideò infallibiliter perseueraturi sint in bonis actibus; & præsertim in sententia S.Augustini (quam ego sequor) quòd nempè prædestinatio facta fuit ante præuisa merita, nedum absoluta, sed conditionata; & quòd numerus Prædestinatorum minui non possit per lapsum alicuius in peccato, dicetur in sequentibus, *& in cap.* 18.Nunc autem sufficit scire dogma, quòd prędestinatus sit liber in operando, & suæ libertati non pręiudicat prędestinatio. Hoc autem principium in tota hac materia supponendum est, cum S.Augustino, quòd posse peccare absolutè, & vniuersaliter secundùm conceptum genericum libertatis *non est libertas, nec pars libertatis*; alioquin conueniret Deo summè libero, omnisque libertatis creatæ origini, & causæ.

CAPVT VI.

An Prædestinatio ad gloriam facta sit præuiso Adæ peccato, & ex massa damnata per originale.

Sensus quæsiti clarus.

93. ADu. 1. Nos hìc loqui de prædestinatione hominum, non Angelorum, aut Christi; de his enim agetur postea. Quæstio ergo est, an Deus in signo aliquo antecedente præuisionem peccati Adæ prædestinauerit aliquos; an verò præuiso peccato Adæ in eo, & in tota humana natura, & in omnibus, qui naturali propagatione ex Adamo, & successoribus erant generandi.

Hæc quæstio à S. August. mota fuit.

94. Adu. 2. hanc quæstionem à S. Augustino omnium primò fuisse excitatam; ipse verò existimans fuisse ab Apostolo affirmatiuè decisam in cap. 9. ad Rom. protestatur, eam sequi velle; ideò *in lib. 1. ad Simplicianum, q. 2.* inquit; *& primò intentionem Apostoli, quæ per totam epistolam viget, tenebo, quam consulam.*

Origo quæstionis ex dicto Apostoli.

95. Adu. 3. pro clariori S. Augustini sententiæ intelligentia, quòd Apostolus *ad Rom. 9.* de electione hominum ad gloriam, & gratiam, nec non de vocatione ad fidem, & de reprobatione complura dicit difficilia; in primis de Iacob, & Esau, ait; *Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali, vt secundum electionem propositum Dei maneret; non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei, quia maior seruiet minori, sicut scriptum est, Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Quid ergo dicemus, numquid iniquitas apud Deum? absit. Moisi enim dicit, miserebor, cui misereor, & misericor-*

ricordiam præstabo, cuius miserebor. Igitur non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis. Dicit enim scriptura Pharaoni, quia in hoc ipso excitaui te, vt ostendam in te virtutem meam, & vt annuncietur nomen meum in vniuersa terra. Ergo cuius vult miseretur, & quem vult indurat. Et quia hęc difficilia videri possent; & bonitati, ac misericordiæ Dei parum congrua, Apostolus sibi obijcit sic. *Dicis itaque mihi, Quid adhuc quæritur? Voluntati eius quis resistit?* Ad hoc argumentum, quasi volens adæquatè respondere Paulus ait. *O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit, quid me fecisti sic? An non potestatem habet figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam? Quòd si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam; quos, & vocauit nos non solum ex Iudeis, sed etiam ex Gentibus*; & cętera plura.

Apostol dicta difficilia.

Ipsemet Augustin. non soluit difficultates.

96. Ex toto hoc contextu, S. Augustinus duo infert; & quòd ex tota massa damnata per originale peccatum in Adæ peccato, Deus ex misericordia aliquos elegit ad gloriam, alios ex iustitia reliquit in statu damnationis. Secundò, quòd non ex præuisis meritis, sed ex sua libertate, ac misericordia illos ad gloriam elegerit, & consequenter ad gratiam vocationis, &c. & perseuerantiæ finalis. Id ergo ex S. Augustino nunc perpendimus, an scilicet prædestinatio electorum facta fuerit post prępisionem peccati Adę inficientis totum genus, seu massam humanam, & de hac massa facta fuerit electio; nam de reprobatione, tàm negatiua, quàm positiua loquar postea. His præmissis

S. August. ex Pauli doctrina infert suam sententiam affirmatiuam.

Prędestinatio ad gloriam facta est post prę uisionem peccati Adę, & ex massa damnata.

97. Dico iuxta S. Augustini doctrinam (quam ego sequor) Prædestinatio electorum ad gloriam facta est post prę uisionem peccati Adæ diffundendi in omne genus humanum; & ex massa illa perditionis ex Dei misericordia aliqui electi sunt ad gloriam.

98. Prob. ex pluribus S. Augustini locis. Primò *ex lib. de corrept. & gratia cap. 7. Quicunque ergo ab illa originali damnatione, ista diuinæ gratiæ largitate discreti sunt, non est dubium, quod & procuratur eis audiendum Euangelium, & cùm audiunt credunt, & in fide, quæ per dilectionem operatur, vsque in finem perseuerant; & si quando exorbitant, correpti emendantur, &c. Hęc enim omnia operatur in eis, qui vasa misericordiæ operatus est eos, qui & elegit eos in filio suo ante constitutionem mundi per electionem gratiæ. Qui verò perseueraturi non sunt, &c. in isto numero computandi non sunt. Non enim sunt à massa illa perditionis, præscientia Dei, & prædestinatione discreti, & ideò nec secundum propositum vocati, ac per hoc, nec electi. Et in cap. 9. ait, scit Deus talem corripiendum, facturo Deo, aut misericordiam, aut iudicium, misericordiam quidem, si à massa perditionis ille, qui corripitur gratiæ largitate discretus est.*

Multa Augustini loca.

Ex lib. de Correct. & gratia.

99. Secundò ex Enchiridio cap. 65. vbi de futura vita sic loquitur. *Tunc non latebit, quod nunc latet, cum de duobus paruulis vnus esset assumendus per Dei misericordiam; alius per iudicium relinquendus, in quo is, qui assumeretur agnosceret quid sibi per iudicium deberetur, nisi misericordia subueniret.*

Ex Enchiridio.

Tertiò ex epist. 105. quę est ad Sixtum, contra eos qui dicunt gratis, & sine causa aliquos reprobari, seu non prædestinari, murmurat; vbi plura dicit;

Ex epist. 105. in qua plura dicit ad rem hanc.

cit; 1. *Parum attendunt, quòd debita reddatur pœna damnato; indebita gratia liberato; vt nec ille se indignum quæratur, nec dignum se iste glorietur; atque ita potiùs nullam fieri acceptionem personarum, vbi vna, eademque massa damnationis, & offensionis inuoluitur; vt liberatus de non liberato discat, quòd etiam sibi supplicium conueniret, nisi gratia subueniret. Si autem gratia, vtique nullis meritis debita, sed gratuita bonitate donata;* Et postea. *Vbi quia vniuersa ista massa damnata est, contumeliam debitam reddit iustitia, honorem donat indebitum gratia, non meriti prærogatiua.* 2. quęrenti causam huius respondet. *Cur autem illum potiùs, quàm illum liberet, vel non liberet, scrutetur, qui potest, iudiciorum eius tàm magnum profundum.* 3. de Iacob, & Esau dicit. *Vt intelligeretur hoc apertum postea per Prophetam, quòd antequam nasceretur erat Iacob in Dei prædestinatione per gratiam. Quid enim diligebat in Iacob antequam natus fecisset aliquid boni, nisi gratuitum misericordiæ suę donum? Et quid oderat in Esau antequam fecisset aliquid mali, nisi originale peccatum?* 4. dicit. *Vt cum ex eodem Patre, eadem matre, vno concubitu antequam aliquid egissent boni, vel mali, alterum Deus diligit, odit alterum, intelligat Iacob ex illa massa originalis iniquitatis, vbi fratrem suum, cum quo habuit communem causam videt per iustitiam meruisse damnari, non nisi per gratiam potuisse discerni.* Clarissima Augustini documenta

100. Idem S. Doctor *in epist.* 106. quę est ad Paulinum adducit argumentum, quod aduersarij eius conficiebant, hodieque contra hanc suam conficiunt sententiam. *Sed quomodo inquiunt non est iniquitas apud Deum, si diligendo discernit, quos merita nulla discernunt?* &c. & ad hoc respondet, *Quid nos hic docuit, nisi ex illa massa primi hominis,* Ex epist. 106.

cui

cui meritò mors debetur, non ad merita hominum, sed ad Dei misericordiam pertinere, quòd liberatur, atque ita non esse iniquitatem apud Deum; quia neque remittendo, neque exigendo, quod debetur, iniustus est: ibi enim gratia est indulgentia, vbi iusta posset esse vindicta. Et hinc euidenter apparet à pena debita liberato, & gratis iustificato quantum beneficij conferatur, quod alter æqualiter reus sine punientis iniquitate punitur. Idem *in lib.* 1. *cont. Iul.* ait, *Cum dicuntur omnes ex vno in condemnationem, ipsa massa significatur, ex qua fiunt à figulo alia vasa in honorem, idest ea quæ assumuntur in gratiam; alia in contumeliam, idest ea, quæ ad supplicium relinquuntur.*

Ex lib 1. contra Iul.

101. Ex illo ergo modo loquendi Pauli cum similitudine figuli facientis aliqua vasa in honorem, alia in contumeliam ex eadem massa luti ex suo beneplacito, S. Augustinus suam eruit sententiam, quòd Deus ex eadem hominum massa perdita in Adamo aliquos ex sua misericordia eligere voluit ad gloriam, & dare eis media ad eam merendam; alios verò reliquit in eadem massa perdita, de quibus diuersimodè disposuit, vt postea dicetur: Propterea S. August. sæpissimè replicat hunc Dei agendi modum in prædestinatione sanctorum, nempè eruit à massa perditionis, vel discreuit à massa, vt ostendat post præuisionem peccati Adæ, & naufragij totius humani generis cum eo, factam fuisse talem discretionem, vt simul, & semel ostenderet, Deum non esse personarum acceptorem, sed misericordem cum aliquibus, & iustum cum alijs, quod difficilè saluare potuisset in sua sententia, qui sine præuisione meritorum tenet, vt videbimus, fieri prędestinationem; Ideò pluries hac phrasi liberationis, vel discretionis à mas-

Exemplo figuli vasa diuersa facientis argum. validum Pauli. & Augustini.

massa perdita, seu damnata vtitur. *Et in epist.* 1. ad Valentinum ait, *Apostolus inquit, quis te discernit? ideò dicit, quia ex massa illius perditionis, quæ facta est ex Adam non discernit hominem, vt eum faciat in honorem, non in contumeliam, nisi Deus. In epist.*2.ad Bonifacium c.7. dicit, *Quis enim te discernit? vtique ab iræ vasis, à massa perditionis, quæ per vnum omnes misit in damnationem. In lib.*14.*de Ciuit.c.*26.ait, *Vniuersa massa, tamquam in radice damnata est*: & alibi inquit, *Pelagium nolle credere, quod in vno homine tota est massa vitiata, & tota damnata; à quo vitio, & damnatione sola sanat, & liberat gratia.* In lib.de nat.& grat.c.5. ait, *Vniuersa igitur massa pœnas debet; & si omnibus debitum damnationis supplicium redderetur, non iniustè proculdubio redderetur*; & alibi sæpè.

Vtitur August. eo exemplo, vt saluet in hoc facto Dei misericordiam, & iustitiam

Alia plura loca de discretione à massa damnata.

102. S. Augustinum secuti sunt Sancti Prosper, ac Hilarius Arelat. & omnes alij S. Augustini discipuli, quos in proemio huius opusculi diffusè retuli, & præ alijs Petrus Damianus, qui in *lib. de Incarn. & Gratia Christi* irridens multos, qui tunc docebant prędestinationem fieri ex præuisione liberi arbitrij volentis saluari, & reprobationem ex præuisione liberi arbitrij nolentis saluari, vtrumque refellit, & de liberatione à massa perditionis mentionem facit, sic. *Hæc si ita sunt, vt illi iactitant, compræhensa sunt ab ipsis inscrutabilia, & incompræhensibilia Dei iudicia. Si enim, sicut ipsi volunt, nolentes damnat, saluat autem volentes, nihil est omninò, quod vlteriùs quæratur, &c. Nos autem incomprehensibilia credentes iudicia Dei; ex vna massa perditionis, alios saluari dicimus bonitate, & gratia Dei; alios iusto, & occulto Dei iudicio derelinqui.*

Petrus Damian. irridet aduersarios, quasi fuerint Paulo doctiores.

103. Cùm verò sæpissimè docuerit Augustinus discretionem hanc hominum à Deo misericorditer factam, & derelictionem aliorum in eadem damnata massa per iustitiam, & ideò aliquos fieri vasa honoris, alios verò contumeliæ; in Epist. 105. dicit. *Cur autem illum potiùs, quàm illum liberet, aut non liberet; scrutetur qui potest, iudiciorum eius tàm magnum profundum; verùmtamen caueat præcipitium*: & subnectit verba Apostoli Rom. 9. *inscrutabilia enim sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius*; idemque replicat *in lib. 1. de Prædest. SS. cap. 9. in lib. de Bono Perseuer. cap. 8.* & alibi sæpè.

August. monet, nè quæratur, quare Deus hunc non illum elegerit, quia inueniri potest præcipitium.

CAPVT VII.

An Prædestinatio ad gloriam facta sit ex præuisione meritorum.

104. ADu. 1. vt certa ab incertis secernamus, quòd circa hanc quęstionem, quæ est vna ex difficilioribus in hac materia, plures fuerunt sententiæ, quædam hereticæ, quædam verò probabiles inter Catholicos, Sanctosque Patres.

Plures sententiæ referuntur.

105. Prima hæretica fuit Basilidis, Valentini, & Manichei docentium, quòd sicut per eos dabantur duo principia, vnum bonum, alterum malum; ita duo hominum genera, vnum naturaliter bonum, alterum malum, & sic duo animarum genera, vnum naturaliter prædestinatarum; alterum naturaliter reprobatarum. Sic de eis refert Orig. in lib. 3. Periar. c. 1. *aiunt non esse in nostra potestate, vt saluemur, sed naturas esse animarum tales, quæ in omni genere, vel pereunt, vel saluantur; nec vllo modo possit anima, quæ mala facta est, bona fieri, aut quæ*

Manichei quid docebant ab origine refertur, & a Clem. Alexandrino.

quæ bona facta est, mala fieri. Quòd verò præfati hęretici id docuerint, refert etiam Clemens Alexandrinus *lib.5.strom.*

106. Secunda sententia fuit quorumdam, qui dicti sunt Prædestinatiani, qui S. Augustini, & ipsius Apostoli *ad Rom.9.* doctrinam malè intelligentes, & asserentes Prædestinationem sine meritis factam, aliqua ardua, & diuinę bonitati iniuriosa docuerunt. Isti autem in duplici, ac diuerso fuerunt tempore. Primi extiterunt in quinto sęculo, de quibus loquitur Sigibertus in Chron. ad annum 415. & Baron. ad *ann.*448. Antesignanus fuit *Faustus Reiensis*, quem secutus est Lucidius, & alij: Isti præ alijs docebant, quòd si vocati non sunt de numero prędestinatorum, Deus subtrahit eis vires benè agendi, ne perseuerent in bono: et alios etiam inuitos post multa mala opera attrahat ad salutem: alios post multa bona opera reijciat, & compellat ad malum. Baron. ibi alia eorum dicta dura sic refert. *Quòd nec piè viuentibus prosit bonorum operum labor, si à Deo ad damnationem præsciti sunt; nec improbis obesse, etiam si improbè viuerent, si à Deo prædestinati fuissent ad vitam*. Sigibertus loco cit. alijs, sed ijsdem in substantia verbis refert eorum dicta, nempè, *quòd nec piè viuentibus prosit bonorum operum labor: si à Deo ad mortem prædestinati sunt, nec impijs obsit, quòd improbè viuant, si à Deo prædestinati sunt ad vitam*; addens, *quæ hæresis ex libris Augustini malè intellectis initium sumpsisse videtur*. Qua de re ait Baron. vbi supra *Faustus, ac Lucidius hanc sententiam in Concilio Arelatensi damnarunt*. Posteriores Prędestinatiani, qui ex Baron. ann. 480. in eadem Gallia extabant, eamdem sententiam, & duriorem renouarunt. Author,

Prædestinatiani quid docebant.

Duę Prędestinatianorū Classes.

Prima in quinto sęculo. Faustus Reiensis caput.

Multa dicebant iniuriosa Deo.

Baron. eorum dicta refert, & Sigibertus.

Eam damnarunt ijdem Authores.

Posterior classis Prædestinatianorum. Gothescalcus eorum caput.

thor, & caput eorum fuit *Gothescalcus* Monachus de Orbe Diœcesis Rhemensis, de quibus Hinchmarus Episcopus Rhem. ad Hinchmarum Episcopum Laudunensem sic scribit. *Docent, quòd sicut Deus prædestinauit aliquos ad vitam æternam, sic alios etiam ad mortem ęternam prædestinauit; & quòd Deus non vult omnes homines saluos fieri: nam si vult, & non omnes saluantur, non omne fecit, quod voluit: quòd si vellet id quod non potest facere, non esset omnipotens, sed infirmus, & impotens, & quòd Christus non esset pro omnibus mortuus.* Et alia huius generis dura; & quoniam noluit vmquàm Gothescalcus reuocare fuit in carcerem trusus, & punitus.

Caluinus pessimè de hac materia locutus est.

107. Post decem sæcula prodijt impius Ioannes Caluinus, qui prædestinationem absque præuisione meritorum, cum S. Augustino quidem docuit, sed hæreses plures contra Augustini sensum illius sententiæ adiunxit; cuius blasphemias adducere nunc non curo, sed in Opusculo de Reprobatione, Deo dante, aliqua de illius impietate referam.

Ex S. Aug. Prędestinatio ad gloriam ex mera Dei gratia, non merces.

108. Adu. 2. Sanctum Augustinum, sicut ex pręcedenti etiam capite patuit, firmiter tenere, quòd prædestinatio electorum ad gloriam sit pura, & mera Dei gratia, ac misericordia independens à cuiusuis merito, ita tamen, vt assecutionem ipsius gloriæ concedere velit per merita eorumdem electorum, quibus quoque in tempore daturus est gratiam ad merendum.

109. Augustinum secuti sunt omnes, quos retuli in proemio huius opusculi, & præ cæteris Sancti Prosper, Hilarius Arelatensis, Fulgentius &c. deinde Magister sententiarum Petrus Lombardus, & omnes Sententiarij; Alexander de Ales

Do-

Doctor irrefragabilis, S.Thomas *Doctor Angelicus*, S. Bonau. *Doctor Seraphicus*, Ioannes Duns Scotus *Doctor subtilis*, Franciscus de Maironis Scoti discipulus, *Doctor illuminatus*, Academię plures, Thomistę omnes, ac Scotistę, & magna pars PP. Societ. Iesu, qui vnanimiter sequuntur in hac materia Sanctum Augustinum, vt initio demonstraui.

110. Adu. 3. plures, & ante, & post Augustinum secutos esse, hodieque sequi oppositam sententiam, de quibus loquar infra. Vtraque tamen sententia doceri in Ecclesia permittitur; quia neutra damnata est; & August. ipse ait suam non esse de fide; immò vtriusque authores suam intentionem in Sacra Scriptura fundare conantur; ideòque alterutri modestè se in alterutra impugnanda gerere debent, vt antiqui, & prudentes viri se gesserunt, sequentes Cęlestini primi in epistola ad Galliæ Episcopos sententiam. Is enim post damnationem hæresum Pelagij, de alijs controuersijs inter Catholicos sic loquitur. *Profundiores verò, difficilioresque partes quæstionum, quas latiùs pertractarunt, qui hæreticis resisterunt; sicut non audemus contemnere; ita non necesse habemus adstruere; quæ ad confitendum gratiam Dei, cuius operi, ac dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credimus quidquid secundùm prædictas regulas Apostolicæ Sedis nos scripta docuerunt, vt prorsus non opinemur Catholicum, quod apparuit præfixis sententijs esse contrarium*. Hæc Cœlestinus. Inter profundas autem, ac difficiliores quæstiones, ista computanda omninò est, quæ maxima Dei gratia est, à qua omnes alię gratiæ in electis toto vitę tempore promanant; ideòque sub disputatione relicta. At nihilominus aduertendum puto, quòd Cęlestinus eam epistolam scripsit ad suge-

Alij Authores ante, & post Augustin. tenuerunt oppositam sententiam.

Modestia seruanda in alterutrius impugnatione.

Cœlestini primi elogium pro Augustino.

Nota, quòd Cęlestinus commendat eius do&rinam.

ſtionem Proſperi,& Hilarij conquerentium,quòd poſt Sancti Auguſtini obitum, doctrina eius de Gratia à nonnullis ſugillaretur; hæc autem de Prędeſtinatione pars eſt illius: & Cęleſtinus corripit Epiſcopos Gallos, quòd Auguſtinum non defendant, & eius aduerſarios retundant, vt in proemio huius opuſculi dictum eſt. His præmiſſis

Prędeſtinatio hominum ante pręuiſionē meritorum facta eſt, ex Dei mera, & pura gratia.

111. Dico 1.Secundùm S.Auguſtinum(quem ego ſequor) Prædeſtinatio hominum ad gloriam facta eſt ex mera Dei gratia, & miſericordia, ſine præuiſione meritorum eorumdem.

112. Prob.hæc hiſtoria, & ſententia ex multis S.Auguſtini dictis. Nota quòd adduco dicta explicita Auguſtini, non ſolùm, vt oſtendam eum ſic tenere; ſed quia in eis adeſt ratio, cur ita tenet, quę docilem quemque ſuadet. 1. *ex lib.* 1. *de Prædeſtinat. Sanctorum c.* 18. *&* 19. quæ ad idem ſunt, perpendit locum ad Epheſ. 1. *elegit nos ante mundi conſtitutionem, &c. Præſciebat eos, ait Pelagius, qui futuri eſſent ſancti, & immaculati per liberæ voluntatis arbitrium, & ideò eos ante, mundi conſtitutionem, in ipſa ſua præſcientia, qua tales futuros eſſe præſciuit, elegit. Elegit ergo antequam eſſent prædeſtinans filios, quos futuros ſanctos, immaculatoſque præſciuit, vtique ipſe non fecit, nec ſe facturum, ſed illos futuros eſſe præſciuit.* Hæc Pelagius: at nota, quòd hæreticus in hoc, per hoc tantum; quia dicebat per opera præuiſa facienda viribus arbitrij ſine adiutorio gratiæ: Et Auguſt. vtrumque impugnat ſic. *Elegit nos ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti; non ergo, quia eramus futuri, ſed vt eſſemus, nempè certum, & manifeſtum eſt. Ideò quippe tales eramus futuri, quia elegit ipſe prædeſtinans, vt tales per gratiam eius eſſemus.* Idem replicat in ſequenti capite; *non*

Auguſtini plura loca ex Sacra Script.

Quare Auguſt. dicit hęreticam ſententiam Pelagij, qui ex meritis dicebat fieri.

quia futuros tales nos esse præsciuit; sed vt essemus tales per ipsam electionem gratiæ suæ, qua gratificauit nos in dilecto filio suo. Cùm ergo nos prædestinauit, opus suum præsciuit, quo nos sanctos, & immaculatos facit.

113. Secundò probat suam sententiam Augustinus argumento paruulorum, quorum multi saluantur, multi damnantur, & primi sine præuisis, aut exhibitis meritis: in epist.105.sic ait. *Quam quæso allaturi sunt causam, quod alius sic gubernetur, vt baptizatus sic exeat; alius infidelium manibus traditus, vel etiam fidelium, priusquam ab eis baptizandus offeratur, expiret?* Et infra. *Cur prouidentia Dei, cui nostri Capilli numerati sunt, sine cuius voluntate non cadit passer in terram, quæ nec fato premitur, nec fortuitis casibus impeditur, nec vlla iniquitate corrumpitur, vt renascantur ad beatitudinem cælestem, non consulit omnibus paruulis filiorum suorum, & nonnullis consulit paruulis etiam impiorum?* Quod quidem argumentum validissimum mihi videtur contra asserentes prędestinationem ex meritorum præuisione.

S.Augustini validum argum. ex casu paruulorum.

Tertiò *in lib.de Correp.& gratia cap.13.* præ alijs dicit. *Non enim sicut sunt vocati, vt non essent electi; sed quoniam secundum propositum vocati sunt, profectò electi sunt per electionem, vt dictum est, gratiæ non præcedentium meritorum suorum; quia gratia est in illis omne meritum.* Et de prædestinatione per gratiam non per merita sępissimè loquitur.

Ex lib.de Corr. & gratia.

114. In eodem capite inquit. *Hi verò, qui non pertinent ad hunc prædestinatorum numerum, quos Dei gratia, siue nondum habentes vllum suæ voluntatis arbitrium, siue cum arbitrio voluntatis, ideò verè libero, quia per ipsam gratiam liberato, perducit ad regnum. Hi ergo, qui non pertinent ad il-*

Multa ibi notanda.

lum

lum certissimum, & fœlicissimum numerum pro merito iustissimè iudicantur. Igitur aliqui, vt paruuli, sine vllo actu voluntatis præuiso prædestinati sunt ex gratia, & beneficio Dei; & alij ex eadem gratia, & prędestinati sunt ad gloriam, & ad arbitrij libertatem à seruitute peccati, ac diaboli. Deindè assignat, quomodo damnantur, qui ex gratia prędestinati non sunt, inquiens. *Aut iacent sub peccato, quod originaliter de generatione traxerunt, & cum illo hæreditario debito hinc exeuntes, quod non est regeneratione dimissum; aut per liberum arbitrium alia addiderunt, arbitrium inquam, sed non liberatum, liberum iustitiæ, peccati autem seruum, quo voluuntur per diuersas impias cupiditates, &c. Aut gratiam Dei suscipiunt, sed temporales sunt, nec perseuerant; deserunt, & deseruntur. Dimissi enim sunt libero arbitrio, non accepto perseuerantiæ dono, iudicio Dei iusto, & occulto*. Et sic ex August. patet, quòd non prædestinati, vel ex delicto, vel originali tantùm, vt paruuli, vel ex eo cum alijs actualibus, vt Pagani, Iudæi, &c. vel si regenerati sunt, sed dimissi propriæ voluntati non perseuerantes in bono, reprobati sunt; & ita ex demeritorum præuisione; & sic iustè.

Discursus August. conuincens.

115. In cap. autem 7. de corr. & gratia dixerat. *Ac per hoc, & qui Euangelium non audierunt; & qui eo audito, & in melius commutati perseuerantiam non acceperunt; & qui Euangelio audito venire ad Christum, hoc est in eum credere noluerunt, & qui per ætatem paruulam nec credere potuerunt, sed ab originali noxa solo possent lauacro regenerationis absolui, quo tamen non accepto mortui perierunt, non sunt ab illa conspersione discreti, quam constat esse damnatam*. Igitur prædestinatio sanctorum ex Dei gratia, & misericordia, non ex meritis eorum

Quomodò reprobi dimittuntur proprio arbitrio, & iustè damnantur.

Alia loca S. August.

rum preuisis facta est; immò merita ex prędestinationis gratia procedunt, vt in suo loco dicetur. Deus enim, qui prædestinat ad gloriam, prædestinat ad merita, quibus vult eam à prædestinatis consequendam. Nam in eodem *cap.* 7. ait, *sed quoniam secundùm propositum vocati sunt, profectò electi sunt per electionem, vt dictum est gratiæ, non præcedentium meritorum suorum, quia gratia est illis omne meritum.*

116. In Enchiridio *c.*98. expendens illud Rom. 9. *Non ex operibus*, inquit, *qua in re si futura opera, vel bona huius, vel mala illius, quæ Deus vtique præsciebat, vellet intelligi; nequaquam diceret; non ex operibus, sed diceret ex futuris operibus, eoque modo solueret istam quæstionem; immò nullam, quam solui opus esset, faceret quæstionem; sed qui dixit, miserebor, cui misertus ero, & misericordiam præstabo, cui misericors fuero, Iacob dilexit per misericordiam gratuitam; Esau autem odio habuit per iudicium debitum. Quod cum deberetur ambobus: in altero alter agnouit, non de suis distantibus meritis sibi esse gloriandum, quod in eadem causa idem supplicium non incurrit, sed de diuinæ gratiæ largitate, quia non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Merita ex Prędestinationis gratia procedunt. Ex Enchiridio à Scrip ducit arg. Ex eodem Enchir. iterum.

117. In *cap.*99. inquit. *Sola gratia redemptos discernit à perditis, quos in vnam perditionis concreuerat massam, ab origine ducta causa communis;* & assignat rationem, cur ita factum sit, inquiens, *sic oportuisse liberari, vt ex pluribus non liberatis, atque in damnatione iustissima derelictis, ostenderetur quid meruisset vniuersa conspersio, & quò etiam istos debitum Dei iudicium duceret, nisi eis in debita misericordia subueniret.*

118. In *cap.*10. *de Corr. & grat.* in fine habetur, *Quot quot ex hac stirpe gratia Dei liberantur, à dam-* Ex lib. de Corr. & gr.

na-

natione vtique liberantur, qua iam tenentur obstricti. Vndè etiam si nullus liberaretur, iustum Dei iudicium nemo iustè reprehenderet. Quòd ergo pauci in comparatione pereuntium, in suo autem numero liberantur multi, gratia fit, gratis fit; gratię sunt agendæ quia fit, ne quis velut de suis meritis extollatur.

Pauci Prędestinati.

Argum. August. de Perseuer. quę est donum Dei, validissimũ est, & non ex meritis.

119. Item magni ponderis existimo S. August. argumentum de Perseuerantia finali, pro quo integrum librum scribit pręitulatum *de bono Perseuerantiæ*, quo respondet ad Prosperum, & Hilarium scribentes tumultum eorum, qui prædestinationem sine meritis ab eo traditam insimulabant: in omnibus 24. capitibus illius libri, varijs modis hoc argumento perseuerantiæ vtitur ad probandum, quòd electio ad gloriam, quæ ex perseuerantia finali confertur, quę est donum Dei, non ex meritis, sed ex gratia fiat: adducam vnum ex *cap.*8. vbi expendens locum quemdam Io: 8. quærit August. *cur ex duobus pijs viris, huic donetur perseuerantia vsque in finem, illi non donetur.* Et respondet cum Ioanne, *si fuissent ex nobis mansissent nobiscum.* Et subdit. *Nonne vtrique vocati fuerant, & vocantem secuti; vtrique ex impijs iustificati, & per lauacrum regenerationis vtrique renouati*: & respondet. *Vera sunt hæc, & secundum hæc omnia nobiscum erant; verumtamen secundum aliam quamdam discretionem non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, mansissent vtique nobiscum*; & post aliqua inquit; *Quænam sit tandem ista discretio? Pateant libri Dei, non auertamus aspectum. Clamat scriptura diuina, adhibeamus auditum. Non erant ex eis, qui non erant secundum propositum vocati: non erant in Christo electo ante constitutionem mundi: non erant in eo sortem consecuti; non erant prædestinati secundùm propositum eius, qui vniuersa operatur.*

Ideò librũ confecit de bono Perseuer.

Dicit, quòd ex libris Dei infertur sua sententia.

Qui

Qui ergo non est prędestinatus, non perseuerat in bono ad obtinendum finem, ac terminum prędestinationis; igitur non potest dici, quòd ex meritis (inter quæ deberet primum locum tenere perseuerantia) facta est electio ad gloriam: vel si ex præuisione perseuerantiæ, cùm hæc sit ex gratia, vt de fide est, iam electio ex gratia originem haberet: satius autem est dicere, quòd ipsa electio ex numero perditorum in originali, sit ex gratia, & ex ea dependeat vocatio &c. ac perseuerantia finalis. Quod quidem argumentum validissimum esse conspicitur, quia de fide est, perseuerantiam esse donum Dei.

Perseuerantię debetur gloria, sed hęc non ex meritis.

120. Augustinum secutus est eius discipulus S.Prosper, qui pluries de hac re loquitur, præcipuè in epist. ad Rufinum, in qua agit de libero arbitrio, & corripit eos, qui negabant, *ex omni genere hominum per cuncta sæcula natorum, certum apud Deum, definitumque esse numerum prædestinati in vitam æternam populi, & secundum propositum Dei vocantis electi*, & ait, *in illis non præcedens eligitur, nec secutura deuotio; non obedientia, nec discretio, non voluntas*. Et soluens illud Pauli ad Timot. dictum, *Deus vult omnes homines saluos fieri*, quòd hoc non intelligatur de singulis hominibus, inquit. *Numquid non sunt de omnibus hominibus, qui à præteritis generationibus vsq; ad hoc tempus sine Dei cognitione perierunt? & si maioribus natu (quod non rectè dicitur) mala opera, quæ libero arbitrio commiserunt, obfuerunt, quasi boni non mali gratia liberentur, inter saluatos paruulos, & non saluatos paruulos, quę meritorum potuit esse discretio? Quid istos introduxit in regnum Dei, quid istos exclusit à regno Dei? equidem si merita consideres, non vna pars saluari meruit, sed vtraque damnari; quia omnibus*

S.Prosper in omnibus his sequitur August.

Discursus S. Prosperi profundus; & clarus.

in Adæ præuaricatione prostratis, nisi quosdam assumeret misericors gratia, maneret super vniuersos inculpata iustitia. Quæ autem sit discretionis istius in secreto Dei consilio causa, vel ratio, & supra facultatem humanæ cognitionis inquiritur; & sine fidei diminutione nescitur, modò confiteamur, neminem immeritò perdi, neminem meritò liberari, & omnipotentissimam Domini bonitatem omnes saluare, & omnes ad agnitionem veritatis imbuere, quos vult omnes fieri saluos, & ad agnitionem veritatis venire. Nisi enim ipso vocante, docente, saluante, nemo venit, nemo eruditur, nemo saluatur.

121. S. Fulgentius in lib. de Remiss. peccat. cap.4. discutiens historiam Iacob, & Esau, ait, *Quo circa ex duobus istis fratribus, quos vno concubitu Isaac Patris nostri, vnus in semine conceptus accepit, vnus in lucem partus effudit, sola quem voluit à massa damnationis misericordia diuina discreuit, cui patrocinata est gratuitorum prædestinatio munerum, non futurorum præscientia meritorum. Sic enim secundùm electionem propositum mansit, vt ex proposito Dei gratuita foret electio. Voluntas enim causa est electionis, non electio voluntatis.*

S. Fulgentius eamdē sen.entiam sequitur.

122. Idem *in lib. de Prædestinationis Veritate* plura de hac sententia dicit, presertim hoc: *ait Apostolus dum nondum nati fuissent, aut aliquid egissent bonum, vel malum, vt secundum electionem propositum Dei maneret. Quod Apostolus ideò dixit, vt non secundum hominis, sed secundum electionem vocantis propositum mansisse monstraret, neque ex nasciturі quolibet merito, sed ex voluntate Dei cognosceretur electio.*

Pluries Fulgentius id repetit.

123. Petrus Damianus eamdem sequitur sententiam *in epist. ad Fulgentium*, vbi contra Semipelagianos loquens, & discutiens illud Pauli super hac

Petrus Damianus idē docet.

hac materia, *ò quam incompræhensibilia sunt iudicia eius*, ait. *Hæc si ita sunt, vt hæretici iactitant, comprahensa sunt ab ipsis incomprahensibilia, & inscrutabilia Dei iudicia. Si enim, vt ipsi volunt nolentes damnat, volentes saluat; quod quæratur vlterius? Nos autem incompręhensibilia credentes, & demonstrantes iudicia Dei, ex vna massa perditionis, alios saluari dicimus bonitate, & gratia Dei; alios iusto, & occulto iudicio derelinqui.*

124. S.Gregorius in lib.1.Dial.c.8. ait. *Obtineri nequaquam possunt, quæ prædestinata non fuerunt: sed ea quę sancti viri orando efficiunt, ita prædestinata sunt, vt precibus obtineantur. Nam ipsa quoque perennis regni prædestinatio, ita est ab omnipotenti Deo disposita, vt ad hoc electi, pro labore perueniant, quatenus postulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante sæcula disposuit donare.* Et vt cæteros omittam, de quibus dixi in proemio huius Opusculi, post multa sęcula prodierunt Scholastici, quorũ antesignanus fuit Petrus Lombardus dictus *Magister sententiarum*, eo quòd plerasque sententias ex lib. S. Augustini collectas in quatuor libros redegit; qui floruit in sæculo 13. Hic sententiam S. Augustini de pręde stinatione ad gloriam sine meritis factam tenuit; hunc secuti sunt Alexander de Ales dictus *Doctor irrefragabilis*, S.Thomas *Doctor Angelicus*, S. Bonauentura *Doctor Seraphicus*, Ioannes Duns Scotus, *Doctor subtilis*, & Academię multæ, vt initio retuli: ideòq; eam quasi irrefragabilem censeo. S.Greg. Magnus.

125. Aliquæ fateor adsunt contra eam difficultates, quas infra ex S.August. soluere conabor; & si non satisfaciam, dicat lector, *ò altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei*: plures enim, & inextricabiles sunt in opposita sententia, vt patebit.

CAPVT VIII.

Quid alij Patres senserint de prædestinatione, cum, vel sine intuitu meritorum.

Hæc quæstio antiqua est.

126. ADu. quòd quæstio hæc de prædestinatione ex meritis, vel sine eis non est moderna; neque alterutra sententia declarata est de fide, sed vtraque permissa; quia vtraque Sanctos Patres habet patronos. Quamuis enim ante S. Augustinum non fuerit formiter hæc quæstio disputata; sed vtraque sententia ab aliquibus prælibata tantùm: tamen post S. Augustinum, qui methodicè Theologiam docuit, fuit semper acriter disputata. Fateor quidem, quòd primi vtriusque sententiæ authores zelo pietatis ergà Dei misericordiam, bonitatem, ac iustitiam, solis rationibus Sacræ Scripturæ innixis, absque iniurijs, scommatibus, aut falsitatibus disputarunt. At sequaces eorum non omnes eamdem viam tenuerunt, sed plerique in scommata, & acerbitates, quæ Catholicum non decent, prolabuntur. Hìc ergo historicè referam, quid SS. Patres Græci, ac Latini ante, & post S. Augustinum de prædestinatione ad gloriam sine præuisione meritorum dixerunt.

Neutra sententia declarata de fide.

Cum modestia sine iniurijs disputanda.

Historicè refertur sententia de Prædest. ex meritis.

127. Dico 1. Plures Patres Græci prædestinationem sanctorum à Deo ab æterno factam ex præuisione meritorum asseruerunt.

Græci aliqui docuerunt.

128. Prob. hæc historia ex aliquibus Patribus Græcis Origene, Chrisostomo, Oecumenio, ac Theodoreto.

129. Orig. licet in hac materia aliquando claudicare videatur; tamen in Epist. ad Rom. cap. 8.

cap.8. *quos presciuit, & prædestinauit &c.* ait, *& ideò etiam in præsenti loco constat, Apostolum secundùm Scripturæ Sacræ consuetudinem posuisse sermonem cognoscendi, vt illos ostenderet præcognitos à Deo in quibus sciens quales essent, amorem suum Deus, affectumque posuisset.* Et postea explicans illud eiusdem Apostoli, *qui secundum propositum vocati sunt sancti*, dupliciter explicat propositum, & vt propositum Dei vocantis, ac eligentis, & vt propositum eorum, qui eliguntur à Deo, præuisum, sic. *Omnes quidem vocati sunt, sed non omnes secundùm propositum bonum, & bonam voluntatem, quam circa cultum Dei gerunt, vocantur. Illi enim, qui non habent bonum, fixumque propositum circa diuinum cultum, vel circa opus bonum; vocantur quidem & ipsi, ne eis excusatio relinquatur. Quòd si secundum propositum ad Deum referatur, hoc est, qui secundum Dei propositum, qui sciens in eis religiosam mentem, & salutis inesse desiderium vocati dicantur; non videbitur his, quæ exposuimus hoc esse contrarium. Hoc ergo pacto, neque in præscientia Dei, vel salutis, vel perditionis nostræ causa consistit, neque iustificatio ex sola vocatione pendebit; neque gloriari de nostra penitus potestate sublatum est.* Ex quibus patet, quòd Deus (ex Origene) ex præuisione operum humanorum, & vocat, & reprobat; ea tamen opera cum auxilio gratię facienda præuideri in suo loco dicemus cum eodem authore; nec aliter cum fide intelligi posset.

Origenes eam docuit

130. S. Io: Chrisostomus pluries de prędestinatione, & reprobatione (ex pręscientia operum loqui videtur: in epist. *ad Rom. 9. homil. 16.* priùs dicit, *Qui enim mentis occulta cognoscit, ipse manifestè scit, quinam coronis digni sint, quinam suppli-*

S. Io: Chrisostom. idē docuit.

plicio, atque pœna. Et explicans quomodo aliqua sint vasa irę, & contumeliæ, alia honoris, & misericordiæ, inquit, *Vt igitur Pharao vas iræ factus est propria iniquitate, sic & isti vasa misericordiæ sua probitate fiunt. Nam etsi maiori ex parte id à Deo geritur; tamen à nobis exiguum confertur aliquid. Idcircò non dixit vasa præclarorum facinorum; neque vasa fiduciæ; sed vasa misericordiæ, vt ostendat totum illud Deo tribuendum*. Quod clariùs infra confirmat, inquiens, *vndè ergo alij vasa sunt iræ, alij misericodiæ?* respondet. *Ex arbitrio proprio. Nam Deus, cùm sit optimus, in vtrisque eamdem benignitatem exhibet. Non enim eos, qui saluantur solùm miseratus est; sed etiam Pharaonem quantum in ipso fuit, eamdem quippè in se tolerando patientiam experti sunt. Quòd autem non est saluatus, totum id illius voluntati tribuendum est; quia quod ad Deum pertinet, nihil minus quàm, qui saluati sunt, est adeptus.*

Multa digna Chrisost.

131. Quòd autem opera illa præuisa non essent facienda ex solis naturæ viribus, sed ex adiutorio gratiæ per Christum, docuit idem Chrisost. *in homil. prima in epist. ad Ephes.* versu, *qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum*, ad quæ dicit. *Non enim ex nostris laboribus rectè factis hoc suppetit, sed ex Charitate, neq; ex Charitate solùm, sed ex virtute nostra. Nam si id ex sola Charitate penderet, saluari omnes oporteret. Sin autem sola ex virtute nostra superuacaneus fuisset aductus illius, & quæcumq; ab eo sunt administrata. Verùm neque ex sola Charitate, neque sola ex virtute nostra illud accidit, sed ex vtraque*. Hæc S. Doctor. Ex quibus patet, sententiam suam esse, quòd prædestinatio ad vitam æternam facta sit ex prȩuisione operum ex Charitate, & in Charitate fiendorum. Quomodo autem

Sed merita illa ex auxilio gratię facienda præuisa sunt.

autem hęc eius dicta explicentur à Doctoribus contrariæ sententiæ (nam Chrisostomo multum deferendum est) videbimus in suo loco.

132. Theodoretus *in epist. ad Rom. c. 8.* explicans illud, *Omnia cooperantur in bonum, ijs, qui secundùm propositum vocati sunt sancti*, intelligit non de proposito Dei, sed de proposito vocatorum, inquiens, *Quorum propositum presciuit, eos ab initio prædestinauit. Prædestinatos, ac prædefinitos etiam vocauit: Deindè vocatos per baptismum iustificauit; iustificatos verò glorificauit:* & post. *Caterùm nemo horum causam, præscientiam esse dicat; non enim præscientia eos tales effecit, sed Deus, vt Deus, quæ futura erant procul prospexit.* Et in cap. 9. ad Rom. ait. *Non est enim iniusta electio, sed quę hominum proposito conuenit.* Et explicans illud etiam Pauli, *numquid dicit figmentum ei, qui se finxit, &c.* ait, *Recta ergo est, & iusta Dei vniuersorum sententia; iure ergo punit peccatores, vt qui hoc sua spontè facere audeant. Iure etiam lenitate, ac benignitate vtitur; à nobis enim accepta occasione præbet misericordiam.*

Theodoretus eamdē sententiam docuit.

Locum Apostol. de proposito explicat de proposito hominum.

132. Oecumenius in idem c. 8. ad Rom. eodem modo explicat illud dictum; *ijs, qui secundùm propositum vocati sunt sancti*, inquiens. *Deindè nè quasi certis hominibus indulgens Deus, eos præ alijs vocare videatur, aderit eis, qui secundùm propositum vocati sunt, hoc est secundùm arbitrium suum dignati sunt vocatione: ostendens, omnes nos quidem esse vocatos, illos autem auscultasse, idcircò opitulatur eis Deus, qui secundum propositum facti sunt vocati. Quos autem prædestinauit, hos & vocauit, quos autem vocauit, hos & iustificauit; nè absurdum videatur, Deum quibusdam benefacere, non alijs. Quod autem additur secundùm propositum, effecit,*

Oecumenius eodē modo tenet, ac explic[a]t.

vt in factis illius adscribatur laus, quia suapte voluntate crediderunt; & à personarum acceptione reddit immunem Deum.

Theophilactus eandē docuit sententiam.

133. Addi potest ex Græcis Theofil. qui in idem caput 8. ad Rom. *quos præsciuit, & prædestinauit.* inquit. *Præcognoscit, vel præscit Deus eos, qui vocatione digni sunt, deindè sic prædestinat. Prior itaque est præscientia, postea sequitur prædestinatio. Prædestinationem autem intelliges impermutabilem Dei bonam voluntatem. Prænouit itaq; Paulum Euangelij vocatione dignum esse, sicque præfiniuit, seu prædestinauit, hoc est, impermutabiliter decreuit, ideòque statuit vocare ipsum.* Et in cap. 9. discutiens illud de Iacob, & Esau, *cùm enim nondum nati fuissent*, idem ferè dicit.

Ex latinis aliqui Patres docuerunt factā ex præuisione meritorum.

134. Dico 2. Aliqui Patres Latini priores Sancto Augustino docuerunt; prædestinationem ad gloriam factam esse ex præuisis meritis.

S. Ambros.

Prob. hęc historia. S. Ambrosius in lib. 5. de Fide, c. 5. expendens illud Christi dictum ad Iacobum, & Ioannem, *sedere ad dexteram, & sinistram meam non est meum dare vobis.* Matth. 20. ait. *Non est meum, qui iustitiam seruo, non gratiam. Denique ad Patrem referens addidit, sed quibus paratum est, vt ostenderet Patrem quoque non petitionibus deferre solere, sed meritis; quia Deus personarum acceptor non est: Vnde Apostolus ait, quos præsciuit, & prædestinauit. Non enim ante prædestinauit, quàm præsciret: sed quorum merita præsciuit, eorum præmia prædestinauit.* Immò (si commentaria in epist. ad Rom. essent S. Ambrosij (quod non creditur) in cap. 8. & 9. multo plura de hac sententia habentur.

135. S. Hieronymus in cap. 1. Isaię. *Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis*, ait,

liberum

liberum seruat arbitrium, vt in vtramque partem, non ex præiudicio Dei, sed ex meritis singulorum, vel pœna, vel præmium sit: Et in cap. 1. Malachiæ inquit, *Dilectio Dei, & odium, vel ex præscientia nascitur futurorum, vel ex operibus*: Et in epist. *ad Hedibiam* de multis propositionibus 9. cap. epist. *ad Roman.* mentionem faciens, in decima quęstione, sic loquitur. *Quid ergo dicemus, iniquus est Deus? absit.* Exodi 33. ait, *miserebor, cui misertus fuero, & non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis*: his suppositis, mouet quęstionem cum Paulo, *quid ergo conqueritur Deus, quòd bona non facimus, vel fecimus mala, cùm in potestate illius sit, & voluntas absque bonis, & malis operibus; vel eligere aliquem, vel abijcere.* Et respondet, cum Paulo. *O homo tu quis es, qui respondeas Deo. Et est sensus. Ex eo quod respondeas Deo, & calumniam facis, & de scripturis tanta perquiris, vt loquaris contra Deum, & iustitiam voluntatis eius incusas, ostendens te esse liberi arbitrij, & facere quòd vis, vel tacere, vel loqui.* Et postea ait. *Deus non saluat irrationabiliter, & absque iudicij veritate, sed causis præcedentibus; quia alij non susceperunt filium Dei; alij autem recipere sua sponte voluerunt, &c. ex quo sequitur non gentes eligi, sed hominum voluntates.* Hæc Hieron.

Hieronymus idem docuit.

Pluries ostendit motiuum prędestinandi fuisse operą humaną pręuisa.

136. Post S. Augustinum immediatè, alij tenuerunt electionem ad gloriam factam fuisse ex præuisione meritorum, vt Faustus, & Massilienses, qui contra S. Augustinum oblatrabant, & habetur ex epist. SS. Prosperi, & Hilarij ad Augustinum, in qua referunt difficultates contra eius sententiam motas (quas in cap. sequenti referemus:) qua de re S. Doctor pro responsione scripsit duos illos preclaros libros, vnum *de Prædest. SS.* alium *de bono Persev.*

Post S. August. aliqui eum impugnarunt, & docuerunt fieri per merita.

Concil. Valentinum eam tenuit

137. Concilium Valentinum ex 14. Episcopis *in cap.3.* hanc sententiam tenuit dicens. *In electione saluandorum, misericordiam Dei præcedere meritum bonum: in damnatione autem perditorum, præcedere meritum malum, iustum Dei iudicium.* Et in cap.2. dixerat. *Malos non ideò perire, quia boni esse non potuerunt, sed quia boni esse noluerunt, suoque vitio in massa damnationis, vel merito originali, vel etiam actuali permanserunt.*

Honorius Augustod.

138. Honorius Augustodunensis in Dialogo de Prædestinatione, eam sic definit. *Est pro meritis cuiusque, vel ad gloriam, vel ad pœnam æterna Dei preparatio. Porrò qui præuisi sunt in bono permansuri sunt ad vitam prædestinati; qui verò præsciti in malo vitam finituri, ad pœnam sunt vtique prædestinati, ergo quos Deus presciuit in filium suum credituros, & voluntariè mandata eius seruaturos, hos ante sæcula prædestinauit: hos suo tempore ad fidem vocauit; hos per baptisma iustificauit; hos virtutibus magnificauit; hos vasa misericordię glorificauit. Quos autem minimè facturos præsciuit, hos à regno gloriæ reprobauit, & vasa irę, & contumeliæ apta ad pœnam prædestinauit.* Et hoc etiam, ait, notificatum in Iacob, & Esau, quia eorum merita, ac demerita fuerunt à Deo ab æterno pręuisa.

Exemplum figuli diuersa vasa facientis ex eodem luto, Authores contrarij aliter explicant.

139. Et quoniam S. Augustinus, eiusque discipuli, & sequaces illius ad probandam electionem ad gloriam, vtuntur præ alijs loco Pauli *Rom. 9.* de figulo ex eadem massa faciente vasa duo, vnum in honorem, aliud in contumeliam; Authores contrarię sententię adducunt alias Patrum huius loci declarationes Augustini sensui oppositas, quibus ostenditur vasa illa honorata, vel inhonorata fieri quidem talia, sed propria voluntate, & sic à Deo existimari.

140. Da-

140. Damaſcenus enim in lib.4.fidei cap.20. ait. *Vaſa illa fidei à Deo, qui eſt ſolus omnium artifex; ſed non qua honorata, vel inhonorata ſunt. Id enim vniuſcuiuſque liberum arbitrium facit.* Et vtens Pauli doctrina 2.ad Timot. 2. *In magna domo, non ſolùm ſunt vaſa aurea, & argentea; ſed & lignea, & fictilia, & quędam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam. Si quis ergo emundauerit ſe ab iſtis, erit vas in honorem ſanctificatum, & vtile Domino ad omne opus bonum paratum.* Quaſi dicat homines à Deo creati, ſuis operibus ſe conſtituunt vaſa, ſiue honoris, ſiue contumeliæ: Deus autem pro eorum bona, vel mala conditione eis vtitur in honorem, vel contumeliam.

Damaſcenus dicit quòd homines ex ſe fiunt vaſa bona, vel mala.

141. Et confirmant ex Origene, qui homilia 14.in lib.Num.diſcutiens præfatum Pauli locum; *In magna domo &c.* ait; *Verùm vaſa hæc, quæ dicimus, rationabilia intelligenda ſunt, & liberi arbitrij, non caſu, neque fortuitu vnuſquiſque vas honoris efficitur, aut vas contumeliæ, ſed qui ſe talem prębuerit, vt electus eſſe mereatur, vas electum, & vas honoris efficitur. Qui verò indignis, & deterrimis ſenſibus viuit, iſte formatur vas contumeliæ, non à conditore, ſed à ſemetipſo, cauſis contumeliæ ſuæ datis.*

Ex Origene confirmant multi.

Vtuntur præterea alio argumento Pauli, 1. Timot.2.4. *Deus vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Quem locum, dicunt, à Patribus ſic intelligi, quòd Deus voluntate antecedente, & quantum eſt in ſe omnes omninò homines volebat ſaluare, ſed ab ipſorum hominum pręuiſis operibus, malis, aut bonis faciendis, cum gratiæ auxilio ſufficienti omnibus dando, ortum eſt, vt aliquos voluerit efficaciter, & voluntate beneplaciti, alios non; & ad-

Vtuntur dicto Pauli, Deus vult omnes homines ſaluos fieri.

Et ipſi homines impediunt ſuis peccatis.

ducunt Sanctorum dicta.

142. S.Io: Chrisost. hom. 2. in epist. ad Hebreos ait, *Deus quantum est in se omnes ad salutem perducere cupit:* & *hom.*44.de longitudine præmiorum, inquit. *Quod enim sæpius dixi necessitate; ac vi neminem attrahit vnquam Deus, sicut Paulus ait, qui vult omnes homines saluos fieri,& ad agnitionem veritatis venire. Cur igitur non omnes salui fiunt, si vult omnes saluos esse? quoniam non omnium voluntas illius voluntatem sequitur: porrò ipse neminem cogit, dixit enim Ierusalem,quoties volui congregare filios tuos quemadmodum Gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti.*

S.Io:Chrisost. id tenet.

143. S.Paulinus in epist. 2. inquit. *Omnem enim hominem quantum in ipso est saluum fieri vult, qui fecit omnes.*

144. S. Hieronymus in cap. 63.Isaiæ sic discurrit. *Si prudens lector tacita cogitatione responderit, quare multi non sunt saluati, si ipse saluauit eos, & dilexit, & pepercit filijs suis, & redemit eos sanguine suo, suscepit, & exaltauit assumptos?* Et respondet. *Infertur causa perspicua; ipsi autem non crediderunt: & exacerbauerunt Spiritum Sancti eius,&c. Voluit itaque Deus saluari cupientes, & prouocauit ad salutem, vt voluntas haberet præmium; sed illi credere noluerunt.* Et post aliqua. *Nec statim in culpa est, si plures credere noluerunt, sed venientes; voluntas fuit, vt omnes crederent, & saluarentur.*

S. Hieron. eodem modo declarat.

145. Idem S. Hieron. in cap. 1. ad Ephes.inquit.*Vult saluari omnes, & in agnitionem veritatis venire: sed quia nullus absque propria voluntate saluatur(liberi enim arbitrij sumus) vult nos bonum velle, vt cum voluerimus, velit ipse in nobis suum implere consilium.*

Iterum Hieron.

146. S.Am-

146. S.Ambros.ante Hieron. idem docuerat in psal.72.super illud, *Quàm bonus Israel Deus, &c.* dicens, *nonne omnibus bonus est Deus? ille quidem omnibus bonus est, quia saluator est omnium, maximè fidelium. Et ideò venit Dominus Iesus, vt saluum faceret, quod perierat; venit vt peccatum mundi tolleret, vt vulnera nostra curaret. Sed quia non omnes medicinam expetunt, sed pleriq; refugiunt, nè medicamentis compungatur vis vlceris; ideò volentes curat, non adstringit inuitos.* Et post multa. *Pulchrè autem Apostolus, vt præmisimus, explanauit, quia & omnibus bonus est Deus, qui vult omnes homines saluos fieri; & maximè fidelibus diuinæ pietatis prerogatiua seruatur, quibus voluntas Dei opitulatur, & gratia.* S. Ambrof. idem docuit.

147. Idem S.Ambrof.in lib.de Paradiso c. 8. vbi de Iuda ait, *Venerat Dominus Iesus omnes saluos facere peccatores: etiam circa tempus suam debuit ostendere voluntatem. Et ideò nec proditurum debuit præterire, vt aduerterent omnes, quòd in electione etiam proditoris sui seruandorum omnium insigne prætendit;* & post aliqua. *Et quòd in Deo fuit, ostendit omnibus, quòd omnes voluit liberare.* Iterum S. Ambrof.

Et in lib.2.de Abel, & Cain c.3.dicit. *Omnibus opem sanitatis detulit; vt quicumque perierit, mortis suæ causas sibi adscribat, qui curari noluit, cum remedium haberet, cum posset euadere; Christi autem manifestè in omnes prædicetur misericordia; & quòd qui pereunt, sua pereant negligentia: & qui saluantur, secundùm Christi sententiam liberentur, qui vult omnes homines saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire.* Ex quibus authores huius sententiæ inferunt, quòd iuxtà eorumdem S.S.Patrum sententiam ex meritis, ac demeritis præuisis facta sit electorum, ac damnatorum prædestinatio, cùm Tertiò S. Ambrof.

Deus quantum de se erat, vellet omnes saluare, & nihilominus omnibus liberi arbitrij vsum liberum permittere, & ex eo benè, vel malè in praxim redigendo ab ipsis hominibus, bonorum à malis discretionem ab ęterno decreuisse.

Cur recentiores amplexi sunt sententiam istam.

148. Mirum ergo non est, si recentiores postea hanc sententiam sibi plausibilem visam, & à Deo acceptionem personarum omninò remouentem, amplexi sunt. At de maiori, aut minori alterutrius probabilitate, in sequenti loquar.

CAPVT IX.

De qualitate meritorum, quorum intuitu à quibusdam asseritur facta prædestinatio.

Authoris intentio.

149. ADu. pro indemnitate eorum, qui tenent prędestinationem factam ex præuisis meritis; quòd tripliciter hoc posset intelligi. Primò de meritis ex naturæ viribus eliciendis absque auxilio gratiæ, quod Pelagianum est, & ab Ecclesia damnatum, vt probabitur in Opusculo de Gratia. 2. De meritis sic eliciendis ab adultis, vt supposita vocatione ad fidem, assensus primus ad eam sit ex puris naturæ viribus, cæteri autem sequentes actus tàm credendi, quàm sperandi, diligendi, ac pœnitendi, &c. sint faciendi cum auxilijs diuinæ gratiæ. Et hoc est semipelagianum, vt in eodem opusculo dicetur. Semipelagiani enim tenebant, quòd ad omnia opera bona, & meritoria, est necessarium actualis gratię auxilium, & per hoc recedebant à Pelagio, qui omne auxilij adiutorium negabat, saltem ad simpliciter operandum; nam aliquando concessit eius necessitatem ad faciliùs operandum. At semipela-

Quę merita asseruntur fecisse.

Motiua prędestinationis. Sēsus Pelagianorum. sensus semipelagianorum.

pelagiani cum Pelagio in hoc prę cęteris conueniebant, quòd initium fidei dicebant esse ab homine solis naturæ viribus operante. Quæ sententia pariter hæretica est. 3. intelligitur de meritis pręuisis eliciendis, cum auxilio diuinæ gratię, & hæc sententia improbata non est ab Ecclesia, sed in scholis controuertitur; & hęc tantùm ab Authoribus Prędestinationis ex meritis tenetur, ex eo quòd doceatur à Patribus.

Sensus quorumdam Catholicorum, sed controuersi.

150. Adu.2. quòd alia adhuc, & grauior superest difficultas de qualitate auxiliorum, quæ prçuisa sunt ad merita necessaria, & consequenter à Deo danda, seu offerenda. An scilicet sint generis auxilij *sine quo*, vel auxilij *quo* (de quibus in suo loco dicemus) idest, an sint auxilia ex natura sua intrinsecè efficacia, quæ cùm à Deo dantur faciunt facere infallibiliter, & ineluctabiliter: an sint, seu debeant esse eius generis, vt oblata, seu offerenda hominibus sint ita indifferentia, vt homines, si velint consentiant, & sic euadant efficacia; si autem non consentiant, sine effectu maneant, & sic inefficacia. Certum quidem est, quòd hæc difficultas spectat ad Opusculum de auxilijs diuinę gratiæ: at res istę sic sunt concatenatæ, vt vnà sine alia percipi nequeat. Qui enim tenent prædestinationem factam ex meritis, tenentur defendere, quòd ex meritis cum Dei auxilio eliciendis. Et si interrogentur, vel vrgeantur de qualitate auxilij, tenentur respondere, an de auxilio *quo*, seu ab intrinseco efficaci; an de auxilio *sine quo*, seu, vt ipsi dicunt, indifferente, & à voluntate humana imperante, determinando.

Alia difficultas de genere auxilij.

An efficax ex sua natura, an indifferens.

Auxilium quo idest efficax ex se. Auxiliũ sine quo ex consensu efficax.

151. Adu.3. Quòd multi Authores moderni, qui prædestinationem ex meritis prçuisis factam tenent, sic eam explicant. Deus ab æterno volun-

luntate antecedenti voluit saluare omnes, ideò decreuit dare omnibus media sua auxilia necessaria ad salutem toto eorum vitæ tempore (de adultis loquor:) vidit autē, quòd aliqui eis essent consensuri, eisq; vsuri; alij verò non, ideò decreuit priores adiuuare, vt opera illa ad quæ daturus est auxilia, perficiant; illos verò, qui non consensuri sunt, relinquere. Hæc, aliaque plura de his auxilijs indifferentibus, & de operibus ex illis faciendis à Deo per scientiam, quam dicunt mediam, præuisis, docent, vt in suo loco dicetur. At pro re nostra, de qua nunc agimus hęc pręlibasse sufficiat.

Quomodo Authores modū hunc prędestinā di explicant.

152. Dico 1. merita, ex quorum præuisione Authores dicunt factam prædestinationem, nequeunt dici elicienda ex viribus naturæ, sed cum auxilio gratiæ.

Merita, quorum intuitu facta est prędesti natio, nequeunt dici elicienda viribus naturæ, sed ex auxilio gratię.

153. Prob. Illa prorsus debent afferi, quæ in tempore sunt à prædestinatis elicienda; & pro quibus vita ęterna, seu gloria est eis reddenda, sed hæc non eliciuntur ex viribus naturę, sed cum auxilio gratię, ergo. Maior prob. ex Rom. 2. 6. *reddet vnicuique secundum opera eius. & 2. Cor.* 5.10. nec non *Apocal.* 22.12. ista igitur, quæ præmianda sunt, præuisa mouerunt ad prædestinandum: neque de hoc est dubium. Prob. min. pro nunc (quia in proprio loco de ea loquemur) Nullum opus bonum ad salutem conferens fieri potest absque auxilio gratię, quia *ex Io:15. sine me nihil potestis facere*. Et sub eisdem verbis hęc propositio fuit definita in pluribus Concilijs *Mileuit. can.* 5. *Arausi.* 2. *c.* 7. *& vlt. Trid. cap.* 10. *& can.* 2. ab Innocentio 1. in epist. 24. 25. & 26. à Cœlestino 1. *epist.* 1. *cap.* 10. & hæc fuit tota concertatio S. August. cum Pelagio.

154. Dico 2. Aliqui Historici Authores, qui tenent

teneñt prędestinationem factam ex prçuisione meritorum eliciendorum cum auxilijs gratię, vt consequenter loquantur, docent ea auxilia non fore ex sui natura intrinsecè efficacia, siue phisicè, siue moraliter prædeterminantia; sed fore indifferentia, & à voluntate humana dererminanda.

Consequenter loquentes authores docent auxilia esse indifferentia.

155. Prob. hæc eorum sententia. Eatenus negant prædestinationem factam sine antecedenti prçscientia meritorum, quia præiudicaretur libertati humanę; cùm enim voluntati illi diuinæ antecedenti, volenti efficaciter aliquem ad gloriam, & statuenti media efficacia pro eius consecutione, non posset prędestinatus resistere; in nullo signo, neque naturę, voluntas illius remaneret libera ad operandum oppositum. At idem argumentum vrget, si dicatur, quòd meritum præuisum est eliciendum cum auxilio gratiæ ex intrinseca sui natura efficaci; quia ei nequibit resistere voluntas humana: pluries enim in Sacro Textu hoc insinuatur. *Gen.vlt.19.* Ioseph loquens fratribus de sui venditione, quasi eos excusans, inquit, *Nolite timere; numquid Dei possumus resistere voluntati?* Psal. 75. 8. *Tu terribilis es, & quis resistet tibi? Rom.9.19.Voluntati eius quis resistit?* Et sic si talia erunt auxilia danda, & ex meritis cum eis eliciendis, Deus, saltem de congruo, motus est ad prædestinandum, duplici modo præiudicium (inquiunt) fieret libertati, scilicet ob auxilia illa non permissura aliter facere, & ob Dei efficacem voluntatem prædestinantem; & sic duplici vinculo remaneret ligata voluntas: ideò auxilia ex se efficacia reijciunt. 2. dicunt, si ex meritis, cum talibus auxilijs ab homine eliciendis; vel ea forent omnibus hominibus conferenda, vel non: Si primum; igitur omnes homines essent prędesti-

Ratio eorũ est libertatis immunitas.

Quia voluntati efficaci Dei, & gratiæ intrinsecè efficaci resisti nequit.

Aliud argumentum pro hac sententia.

 nati;

nati; quod & falsum, & hæreticum est: Si secundum, recurrunt omnia argumenta (infra adducenda) quæ fiunt, & olim facta fuere contra S. Augustinum de prędestinatione sine meritis; nempe, quòd non omnes habituri sint necessaria ad merendum, & ideò reprehendi, aut damnari non possent, si viderentur non merituri, cùm non viderentur habituri necessaria ad merendum: quod videretur maximè derogare bonitati diuinę, & suæ iustitiæ, dum exigeret ab homine suis viribus impossibilia; & sic à primo ad vltimum, authores isti dicere tenentur, sicut de facto dicunt, auxilia cum quibus elicienda sunt merita, quæ Deum mouerunt, saltim de congruo, ad prædestinandum, non fore illius generis ex sui intrinseca natura efficacium: sed alterius generis, nempè ex sua natura indifferentium, quæ possit homo acceptare, vel eis resistere: de quibus *Act.* 7. 51. ait Sanctus Stephanus ad Iudæos: *Vos semper Spiritui Sancto resistitis, sicut Patres vestri, ita & vos,* & Prou. 1. 24. Deus Prou. 14. inquit, *quia vocaui, & renuistis: extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret: despexistis omne consilium meum, & increpationes neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, &c.* Et Saluator Matth. 23. 38. ait ad Iudęam, *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?* Et alia multa sunt huiusmodi dicta in Sacro Textu, quibus innotescit (inquiunt) natura auxiliorum, quæ Deus offert hominibus, vt sanctè operentur, relinquens eos in sua libertate, vt acceptent, vel non acceptent: & Paulus Apostolus Act. 13. 46. hoc improbat Iudæis: *Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei; sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ,*

Du-cens ad inconueniens.

Spiritui sancto Iudei resistebant

Aliqua exempla scripturæ de hac resistentia.

ecce conuertimur ad Gentes, sic enim præcepit Dominus,&c.

156. Huius generis dicunt esse auxilia, quę danda erant hominibus ad exequenda merita, ex quorum pręuisione facta est prædestinatio; & hoc modo putant occurri posse ad omnia inconuenientia, quæ ex æterna prædestinatione oriri possent. Sic enim (inquiunt) obstruitur os iniqua loquentium, quòd Deus sit acceptor personarum: saluatur benignitas Dei, quòd velit omnes saluos fieri, dans omnibus necessaria media: saluatur eius iustitia, quòd renuentibus correspondere diuinis auxilijs, decreuerit supplicium, & sic *ex homine perditio eius*, & ex acceptantibus decreuerit conferre maiora, perseuerantiam finalem, & vitam ęternam.

Ob merita cum his auxilijs eliciendi dicunt factam prędestinationem.

Hoc modo saluant inconuenientia, quę torquent etiam doctos.

157. Hæc sunt præcipua dicta eorum, qui tenent prædestinationem factam ex meritorum præuisione. Quantum verò subsistant, ex Opusculo de Gratia patebit. Ego eam sententiam non sequor, quia cum S. Augustino sentio; sed eam non iudico.

CAPVT. X.

Quęnam ex his sententijs de præuisione, vel non præuisione meritorum in prædestinando, sit probabilior.

158. ADu. quòd in ijs controuersijs Theologicis, quę adhuc definitæ non sunt per Concilia Generalia, vel Prouincialia à Sancta Sede approbata; vel per ipsam Sanctam Sedem immediatè declaratę, sed Doctorum disputationi relictæ; licitum est sequi alterutram partem;

Alterutra sententia teneri potest, & quādo.

 dum-

dummodo eam ſequens ſincerè, & non zelo contradicendi, ſed rationibus, & authoritatibus grauium, & Sanctorum Doctorum iudicet, & conuincat ſe innixum; & nouitates vitare velit.

159. Adu. 2. quòd quamuis de reuelatis dari non poſſint rationes euidentes, quia creduntur fide, quę ex *Hebr.* 11. *eſt argumentum non apparentium*: poſitis tamen, & creditis rebus reuelatis, poſſunt ex eis deduci rationes, & concluſiones, vel euidentes, vel probabiliſſimæ, & in huiuſmodi illationibus conſiſtit tota, quanta eſt Theologia, tùm ſpeculatiua, tùm practica; quia tota ex principijs fidei reuelatis dependet; at, quia Eccleſia non exiſtimauit ad ſalutem neceſſarium definire omnia, quæ diſputantur inter Theologos, probabilitates eorum diſputari permittit: Sed vtinam omnes modeſtè, ac religiosè pro veritate inuenienda id agerent: Qui enim contra faciunt, caueant diuinam iuſtitiam, quia, & otiosè nimis, ac ſcandalosè procedunt: et quod peius eſt, ſcandalum in cartis impreſſum perpetuò permanet.

Cur Eccleſia non definierit omnes Theologicas controuerſias.

160. Adu. 3. quòd probabilitas triplex eſt; quędam intrinſeca, quædam extrinſeca, & quædam mixta. Prima eſt illa, quę oritur ex rationibus deductis, vel ex ſubſtantia, vel ex cauſis, vel ex effectibus, vel ex proprietatibus, vel ex accidentibus alicuius rei, non tamen euidentibus; alioquin non eſſet probabilitas, ſed eſſet ſcientia certa, & euidens, non admittens vllum gradum formidinis. Econtra verò probabilitas ſemper admittit gradum aliquem formidinis: quotieſcumque enim intellectus rem non cognoſcit euidenter, naturaliter formidat de eius veritate; aliquando autem magis, aliquando minus, iuxta rationum pondera, vt diffusè de hac re locutus ſum

Probabilitatis ſpecies tres intrinſeca, extrinſeca, & alia mixta ex vtraque.

Intrinſeca, quæ

Probabilitas ſemper gradum aliquem formidinis admittit.

sum in tomo 2 *super tertium sent.disp.*11.*per totam.*

161. Probabilitas extrinseca est illa, quæ oritur ab authoritate Doctorum, quæ maximi ponderis est, si Authores sunt insignes, & præsertim, si sint SS.Patres, aut Ecclesiæ Doctores; nam *Ecclesiastici* 8.11.habetur. *Non te prætereat narratio seniorum; ipsi enim didicerunt à Patribus suis: quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum*. Et Patres Concilij Vienn. vt habetur *in Clem. de summa Trinit. &c.* §. *ad hoc*, decreuerunt se tenere, tamquam probabiliorem sententiam illam, quòd etiam paruulis in Baptismo infundantur virtutes habituales, & gratia; & dicunt, *tenere hanc sententiam, tamquam probabiliorem, & dictis sanctorum, ac doctorum magis consonam, & concordem*. Immò, quod maximè notandum est, in Concilijs Generalibus antequam ad definitionem de fide deueniretur, semper adducta sunt priùs dicta Sanctorum Patrum de re illa, quę tractabatur; deindè Patres Concilij Spiritu Sancto afflati decreuerunt de fide id, quod ex solis Patrum dictis antea erat probabile. Legatur præ cæteris Ephesinum, & si libet quodcumque ex 18.Concilijs Generalibus.

Extrinseca probabilitas ex Authoritate Doctorum pendet.

Praxis Conciliorum est, vt videatur quid Sancti Patres dixerint de re, quę discutitur.

162. Dixi, probabilitatem extrinsecam magnifaciendam, si oritur ex concordia Doctorum insignium, & maximè Sanctorum Patrum, & Ecclesię Doctorum ad excludendam praxim quamdam, quam, nedum in scholasticis, & moralibus, sed in canonicis, & ciuilibus doctrinis teneri ab aliquibus cum stomacho cerno; qui ad conclusionem aliquam probandam, nulla textus habita ratione, farragine Doctorum, vel incognitorum, vel paruæ entitatis, vel paulò ante defunctorum vtuntur, qui cùm viuerent in nullo pretio ha-

Qui nam Doctores faciunt probabilitatē extrinsecā.

habebantur. Hi quidem nullam ſe ſolis, quoad me, faciunt probabilitatem: maximè ſi nouum aliquod ex proprio cerebro contrarium ſenioribus, & antiquis Patribus, *in quibus eſt ſapientia*, ex Eccleſiaſtico, in medium proferunt, ac tenaciter defendunt.

Probabilitas mixta.

163. Probabilitas tandem mixta, illa eſt, quę ex rationibus Patrum, Sanctorum, & Doctorum inſignium, ac ſeniorum, & in tali Eccleſiæ conceptu exiſtentium authoritatibus coaleſcit: nec ſufficere arbitror ad maximam probabilitatem ex parte Doctorum, ſi Doctores ſint vnius tantùm nationis, vel ſcholæ, aut inſtituti; quia tales ſæpènumerò, vel iurant in verbo magiſtri, vel propriæ ſeruiunt paſſioni: ſed quoad me puto, quòd debent eſſe Doctores diuerſarum nationum, diuerſorum inſtitutorum, & ſcholarum; hi certè magnam, ac ſufficientem faciunt probabilitatem; tum quia, vt ait Philoſophus, *communitas difficilè fallitur*; tum etiam, quia vnus ex octo locis Theologicis, quibus independenter à fide probatur veritas noſtrę fidei *eſt concordia diuerſorum Doctorum diuerſimodè diſpoſitorum, & multum inter ſe diſtantium*. Quòd autem hæc mixta ex rationibus, & ex pręfatis inſignium Doctorum authoribus ſit digna, maxima, & ſequenda probabilitas, ex praxi Eccleſiæ, quæ decipi non poteſt, probatur.

Doctores vnius inſtituti, vel ſcholę tantùm non faciunt maximam probabilitatem.

164. In omnibus Concilijs id practicatum videtur, quòd ad inueniendas, & firmandas veritates rerum, de quibus erat controuerſia, Conciliorum Patres, vel ſe ſolis, vel adhibitis etiam Theologis diuerſarum regionum primò diligēter inueſtigarunt, ſi veritates illæ in Sacra Scriptura explicitę continebantur, vel ſaltem ex explicitis

Ex diuerſarum nationum Doctoribus deſumenda.

inferri

inferri possent; deindè Sanctorum Patrum, & insignium, ac veterum Doctorum euoluerunt libros, si in eis reperirentur; & facta tàm Scripturarum, quàm Patrum, & veterum Doctorum collatione, Deo ad sic, vel sic dicendum inspirante, facta sunt decreta. Et hæc est in huiusmodi agendis regula ex Can. *De libellis dist.* 20. estque Leonis 4. dicentis, quòd dum veritas alicuius doctrinæ inquiritur, *Si in Sacra Scriptura non inueniatur, ad canones Conciliorum, & decreta Romanorum Pontificum est recurrendum; & si in eis non inueniatur, ad dicta Sanctorum Doctorum Hieronymi, Augustini, Isidori, & cæterorum Doctorum habeatur recursus.*

Ordo inquirendi veritatem in Conciliis

Hęc est Leonis 4. regula, vt ad Patrum dicta recurratur

165. Idem pręceperat ante illum Innoc. primus, & habetur in Can. *De quibus* eadem *dist.* 20. & vt huic argumento valdè necessario pro omnis materiæ resolutione in eligendis opinionibus finem aliquando imponam, si aliorum acta Conciliorum pigeat reuoluere, libeat Concilij Trident. acta semel inspicere in Historicis ea referentibus. Omnium enim primò Theologi, & Canonistæ respectiuè, priuatim pro materijs studentes, ex Sacra Scriptura, & alijs Concilijs, ex Sanctis Patribus, alijsque pręclaris Doctoribus rationes decernendorum eruerunt; deinde in Congregationibus adunati eas discusserunt: postea conclusiones ab ipsis firmatas, Patribus Concilijs pręsentauerunt. Isti verò pręuio semper solemni sacrificio, ad suffragandum coeuntes, Deo inspirante, quod eis placuit decreuerunt. Doctorum ergo illorum regulæ, rationes, & Patrum dicta fuere. His positis

Idem docuerat Innoc. primus

Hęc praxis Conciliorū

Ex Concilij Trid. actis probatur.

156. Dico igitur resolutè. Sententia docens prædestinationem sanctorum ad gloriam, factam

fuisse,

fuisse, absque præuisione meritorum, sed ex sola gratia, & misericordia Dei discernentis illos à massa damnata ex Adæ peccato, est longè probabilior ea, quæ asserit factam ex meritorum præuisione.

Sententia docens Prędestinationem absque præuisione meritorum est longè probabilior, quàm opposita.

167. Prob. Sententia illa fundata est in probabilitate mixta ex rationibus ex Sacra Scriptura erutis; & in dictis, seu authoritatibus sanctorum Patrum, & Doctorum veterum diuersarum nationum, Academiarum, seu hominum diuersimodè dispositorum, & multum inter se loco, & tempore distantium, & de ea non simplici modo, & quasi obiter loquentium, sed acriter pro ea certantium; qualis non est sententia opposita, vt mox patebit: ergo.

Est innixa probabilitati mixtę.

168. Probantur singula. Primum scilicet, quòd fundetur in rationibus ex Sacra Scriptura erutis iam patuit *in cap.6. & 7.* vbi cum S. Augustino loca scripturæ adducta sunt. Primus est *ex Rom. 9. 10.* vbi Apostolus docens, quòd ex eodem concubitu Rebeccæ cum Isaac geniti sunt Esau, & Iacob; & tamen dictum est; *Cùm enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali, vt secundùm electionem propositum Dei maneret, & non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia maior seruiet minori, sicut scriptum est, Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Et quia hoc videbatur Apostolo arduum, ac difficile, inquit. *Quid ergo dicemus, numquid iniquitas apud Deum?* Absit. Et quasi augens difficultatem subdit. *Moisi enim dixit, miserebor, cui misereor, & misericordiam præstabo, cuius miserebor. Igitur non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Dicit enim Scriptura Pharaoni. Quia in hoc ipsum excitaui te, vt ostendam in te virtutem meam, & vt annuncietur nomen*

Primò, intrinsecę.

Rationes ex S. Scriptura desũptæ sunt.

Locus Pauli ad Rom. 9.

nomen meum in vniuersa terra. Ergo cuius vult miseretur, & quem vult indurat. Postea mouet contra se difficultatem, quæ fieri poterat, hodieque fit. *Dicis itaque mihi. Quid adhuc quæritur; nam voluntati eius quis resistit?* Et respondet. *O homo tu quis es; qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei qui se finxit, quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere alíud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam? Quòd si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum; vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam, &c.* ostendens, & ex Iudæis, & ex Gentibus electos esse ad gloriam. Hic autem locus nimis clarus est; & quòd de massa perditionis Deus ex misericordia multos elegit ad gloriam; & quòd non ex præuisis operibus; &, quòd non sit iniquitas apud Deum, qui Dominus est misericors, sed etiam iustus. Mirabilis quidem locus iste est, sed Pauli, organi Spiritus Sancti est, & ipsemet profunditatem similis mysterij considerans in c. 11. 35. exclamat dicens. *O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incompræhensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius!*

Paulus agnoscit difficultatem suæ sententiæ, sed hãc tenet.

Locus valde clarus.

Paulus recurrit ad secretum Dei iudicium in hac re.

169. Secundus Sacræ Scripturæ locus, ex quo desumitur secunda ratio de Prædestinatione sine præuisis meritis, est ille Ephes. 1. 4. *elegit nos in ipso (Christo) ante mundi constitutionem, vt essemus Sancti, & immaculati in conspectu eius in Charitate. Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum*; vbi notat S. Augustinus, quòd non dicit elegit nos sanctos, sed *vt essemus sancti*; idest, vt faceret nos sanctos, quod consequitur ad electionem.

Secundus Scripturæ locus pro hac sententia.

 170. Ter-

Tertius Scripturę locus pro eadem.

170. Tertius S.Scripturæ locus, ex quo desumitur tertia ratio pro eadem sententia, habetur in 1.Cor.4.7. *Quis enim te discernit? Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Si igitur ex meritis, poterit prędestinatus gloriari, quòd non fuerit sibi decreta prædestinatio ex dono, & gratia Dei; sed erat sibi ex iustitia debita ob præuisa merita.

Quartus Scripturæ locus pro eadem.

171. Quartus locus pro hac sententia sumitur ex Marc.10.14.Saluator ait, *sinite paruulos venire ad me, talium enim est regnum Cœlorum*. Paruuli enim regenerati per baptismum, si moriuntur, saluantur; & tamen sine meritis; igitur sine eorum pręuisione erant prędestinati. Quòd autem pueri baptizati decedentes ante vsum rationis, seu annos discretionis, gloriam statim in Cœlo obtineant, definitum est in Concilio Tridentino sess.5.de pecc.orig. §. 5.vbi dicitur,quòd *baptizati veterem hominem exuentes, & nouum qui secundum Deum creatus est, induentes, innocentes, immaculati, puri, innoxij,& Deo dilecti effecti sunt, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, itaut nihil prorsus eos ab ingressu Cœli remoretur.*

Paruuli baptizati saluantur si moriuntur.

Quintus Sacræ Scripturę locus pro ea sententia.

172. Quintus locus S.Scripturæ est ex Rom.11.6. *Si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia non esset gratia. Quid ergo quod quærebat Israel, non est consecutus, electio autem consecuta est; cæteri verò excæcati sunt.* Quod confirmatur ex Ephes.2.8. *Gratia estis saluati per fidem. Et hoc non ex nobis; sed donum Dei est, non ex operibus, ne quis glorietur*. At maxima, & omnium potissima in homines Dei gratia est, quòd electi sint ad gloriam, & ex ista maxima pendent omnes alię, quæ pertinent ad seriem salutis; nam ait idem

Maxima gratia est prędestinatio; igitur sine meritis.

idem Apoſtolus Rom. 8. 30. *Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iuſtificauit: quos autem iuſtificauit, illos & glorificauit*; igitur omnia hæc pendent à gratia prædeſtinationis; quia volens efficaciter finem, vult media ad illum: & ſic non ex operum præuiſione; alioquin non eſſet gratia.

173. Quo verò ad probabilitatem extrinſecam huius ſententiæ de Prædeſtinatione ad gloriam, ſine pręuiſione meritorum, notandum eſt priùs documentum S. Vincentij Lirinenſis, qui *in Commonitorio p. 1. c. 3.* inquit, *quòd in illis rebus, quæ in Sacra Scriptura non ſunt clarè expreſſæ, ſed remanent dubiæ, antiquitatem, & conſenſionem ſequi debemus; antiquitatem quidem, ſi ab ijs ſenſibus nullatenus recedamus, quos ſanctos, maiores, ac Patres noſtros celebraſſe manifeſtum eſt. Conſenſionem quoque itidem, ſi in ipſa vetuſtate omnium, vel penè omnium ſacerdotum pariter, & magiſtrorum definitiones, ſententiaſque ſectemur*; quod quidem documentum valdè conuenit cum eo, quod tradit Spiritus Sanctus, à nobis *in 2. notabili* allato, *Narrationem Patrum tuorum ne prætereas, &c.* Probabilitas extrinſeca pro hac ſententia.

174. Quot autem, & qualibus vallata ſit authorum dictis hæc Sancti Auguſtini ſententia, in huius Opuſculi veſtibulo aperuimus: Omnes ſiquidem doctrinam Auguſtini de Gratia, & libero arbitrio mirificè exaltant: inter omnes autem gratias, de quibus Deus dignatur homines honorare, & exaltare, hæc prædeſtinationis ad vitam æternam, ſumma omnium eſt; tum quia eſt de obtinenda perpetua Dei viſione, & fruitione; tum etiam quia omnes aliæ, quę in via obtinentur, vt filiationis Dei, hæredis eiuſdem, & cohæredis Chriſti, ad eam conſequuntur; & pro hac Extrinſeca etiam maxima eſt, & oſtenditur.

 do-

docenda multum laborauit Augustinus, vt *in libro de Prædestinatione Sanctorum, in libro de bono Perseuerantiæ*, & *in libro de Corrept. & Gratia* videre est; hunc enim postremum scripsit, vt primos defenderet, contra quos Faustus, & Massilienses obloquebantur; quia prędestinationem ab æterno factam absque meritorum præscientia docuerat, sed à Dei voluntate, ex misericordia secernente quosdam à massa perditionis, cęteros autem in ea relinquente. Maximam siquidem, sicut reuera est, gratiam eam existimabat S. Augustinus. Imò pro hac Massiliensium contra Augustinum murmuratione, quam à Sanctis Prospero, & Hilario audierat Cęlestinus Papa, scripsit ad Episcopos Galliæ grauem illam epistolam, & admiratione plenam (cuius particulam in proemio retulimus) quòd non retunderent eorum audaciam, qui doctrinam carpebant Augustini à se, suisque prędecessoribus commendatam, &c. Hęc obiter volui dicere, vt tacitæ alicuius respondeam obiectioni, si diceret; quòd Pontifices, & Authores graues, & sancti commendarunt Augustini doctrinam de Gratia, & non descenderũt ad particulam de prędestinatione; hic enim deciperetur; quia hæc est prima, & maxima gratia; & de hac locutus est Cælestinus. Hanc in indiuiduo secuti sunt Illustres Scholastici, & Sancti Ecclesiæ Doctores.

Prędestinatio ad gloriam, summa gratia est.

Pro hac laborauit multum S. Augustinus.

Pro hac defendenda Cælestinus scripsit ad Episcopos Gallię

Tacitę obiectioni respondet Author.

175. Cùm ergo viri præclari, ac doctissimi omnis status, & conditionis, & in Ecclesia, tàm dignitate, quàm scientia sublimes, in proemio relati, eam sententiam approbent; eamque secuti sint, ac sequantur, vt Summi Pontifices, Sancti plures, Ecclesiæ Doctores, Thomas, ac Bonauentura; Episcopi multi, Concilia Prouincialia appro-

probata, Religiones plures, Academiæ celebres in toto orbe, cæterique magni nominis, non moderni (quos non retuli) sed quatuor, aut quinque sæculorum Theologi, Magister sententiarum, Alexander Alensis, Albertus Magnus, Scotus, alijque eorum temporum famigerati magistri; non video quis alius extrinsecè probabilitatis gradus possit sententiæ huic accedere, quin dicatur omnibus numeris absolutè probabilissima, vnoque tantùm gradu distans ab euidentia, si de secretis Dei consilijs dari posset in via.

Quinam eam sequuntur.

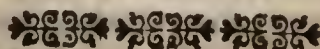
176. Scio aliquas contra eam, ab aliter dispositis, renouari difficultates, ante duodecim sæcula à Fausto, cæterisque Massiliensibus euulgatas, testibus Prospero, & Hilario in Epistolis ad Augustinum: & ab eo, quantum sibi datum est, solutas. Ingenuè tamen fassus est sanctus, pius, humilisque Doctor, quòd in aliqua earum cum Paulo clamandum est, *O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius.* Et monet legentem, vt caueat præcipitium; & si non acquiescit ad ea, quæ ipse docet, *quærat doctiorem, sed caueat, nè inueniat præsumptiorem.*

Omni gradu probabilitatis fulcita est.

Augustini humilitas.

177. Ego verò in his, alijsque Philosophiæ, ac Theologiæ (quibus operam, licet inutiliter, dedi) difficultatibus, memor fui semper cuiusdam Aristotelis documenti, *quòd imbecillitas ingenij est, propter apparentem rationem, sensatam, ac fundatam relinquere probationem.* Hic est pro me præsens casus; & quoniam oppositam sententiam non sperno, sequens Caput adijcio.

Arist. sapiens dictũ de sequendis sententijs doctrinalibus.

CAPVT XI.

Quanta sit probabilitas sententiæ docentis prædestinationem factam esse ex meritis præuisis.

Authoris sincera intentio aperitur.

178. Ad. quòd hęc sententia suos habet Patronos, qui gloriantur etiam de probabilitate mixta rationibus ex Sacra Scriptura deductis, & authoritatibus Sanctorum, ac Doctorum veterum, & modernorum, immò, & ipsius S. Augustini, & aliquorum ipsiusmet discipulorum: Placuit autem mihi vtriusque sententiæ fundamenta sincerè, ac fideliter referre. Cùm enim hęc etiam publicè in Academijs, & priuatis scholis doceatur, vt quilibet suę studiosę satisfaciat curiositati, possitque eam, ad quam se videt ex ratione inclinatum, sequi, & habeat fundamentum, cui innitatur; etiamsi Theologicæ professionis non sit, vt valeat rationum pondera discutere.

Probabilitas intrinseca, quòd prędest. facta sit ex pręuisis meritis.

179. Dico ergo 1. Probabilitas intrinseca, idest, rationibus ex Sacra Scriptura deductis, in quibus fundatur sententia, quòd Prędestinatio facta sit ex præuisione meritorum, in sequentibus scripturę locis per eos consistit.

Primus locus ex S. Scriptura, quòd reddet Deus cuique iuxta opera sua.

Primus locus est, quòd in vtroque Testamento habetur, Deum redditurum pręmium, aut supplicium vnicuique iuxta opera eorum. *Psal. 16. 12. semel locutus est Deus, duo hæc audiui; quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia, quia tu reddes vnicuique secundum opera sua.* Iob. 34. 11. *opus hominis reddet ei, & iuxta vias singulorum restituet eis.* Rom. 2. 6. *Reddet vnicuique secundum opera eius.* Et Gal. *Quæ seminauerit homo, hæc & metet.*

tet. Tim. 4. 6. *Bonum certamen certaui, &c. In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus Iudex: non solùm autem mihi, sed & ijs, qui diligunt aduentum eius*. Si ergo pro meritis Deus daturus est præmia, & supplicia, sic decreuit facere. At hoc decretum est prædestinatio ab ęterno facta; & sic ex præuisis cuiusque meritis, ac demeritis.

180. Secundus locus ex S. Scriptura desumptus est de Dei voluntate, ac benignitate volente omnes saluos facere; at non faciente, quia non omnes seruant eius pręcepta; & proinde, quia aliqui pręuisi sunt obseruaturi, alij non, illos, non istos prædestinauit ad gloriam. Illa autem generalis voluntas probatur ex vtroque Testamento. Isaiæ 5.1. dicit Deus. *Nunc ergo habitatores Ierusalem, & viri Iuda iudicate inter me, & vineam meam, quid est, quod vltra debui facere vineæ meæ, & non feci ei?* Item Ezechielis 18.23. *Numquid voluntatis meæ est mors impij dicit Deus, & non vt conuertatur à vijs suis, & viuat?* Et infra. *Nolo mortem peccatoris dicit Dominus Deus: conuertimini, & viuite*.

Secundus Script. locus, quod Deus vult omnes saluare, sed multi impediunt.

181. Ex nouo Testamento Matth. 18. 14. Saluator ait. *Non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in Cœlis est, vt pereat vnus de pusillis istis*. Et in cap. 23. dixerat. *Ierusalem, Ierusalem, quę occidis Prophetas, & lapidas eos, qui missi sunt ad te. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?* Celeberrimus autem, & clarior omnibus est Pauli locus Tim. 5. *Hoc enim bonū est, & acceptum coram saluatore nostro Deo, qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*. Ex quibus concluditur, quòd Deus, quantum est ex se, non

Ex vtroque Testamento

vult

vult istos tantùm, & non illos, saluos, sed omnes. At quia vidit aliquos tantùm, & non omnes seruaturos legem, ideò decreuit illos saluare, non istos. Alia Scripturę loca pro hac sententia non valui inuenire.

Extrinseca probabilitas sententiæ, quòd fiat ex meritis pręuisis.

182. Dico 2. Hæc sententia de Prædestinatione ex meritorum præuisione, innixa est etiam probabilitati extrinsecæ, scilicet authoritatibus Sanctorum Patrum, & aliorum, & sic mixta gaudet probabilitate.

Authores Sanct. qui eam sequũtur.

183. Prob. Sancti Patres, quorum authoritates adduximus in capite octauo hanc sententiam sequuntur; & sunt, S. Ioannes Chrisostomus, Origenes, Theodoretus, Oecumenius, ac Theofilatus ex Græcis: ex Latinis verò, Sancti Ambrosius, & Hieronymus: ex Gallis multi, qui alio modo sentientes contra Augustinum circa hoc insurrexerunt; & Concilium Valentinum, vt ibi.

Et; dicunt S. August. idem docuisse aliquando.

184. Immò Authores huius sententiæ asserunt S. Augustinum idem aliquando tenuisse. Nam in lib. *de Gratia, & libero arbit. c. 6.* contra Pelagium, & sequaces loquens, discutiens illud Apostoli, *bonum certamen certaui, &c. ideò reposita est mihi corona iustitiæ &c.* ait, *cui redderet coronam iustus index, si non donasset gratiam misericors Pater? & quomodo esset ista corona iustitiæ nisi præcessisset gratia, quæ iustificat impium? Quomodo ista debita redderetur, nisi prius illa gratuita donaretur?* Et postea ad rem nostram de Pelagianis loquens, qui docebant ex meritorum pręuisione factam prædestinationem, S. August. subdit. *Si merita nostra sic intelligerent, vt etiam ipsa dona Dei esse cognoscerent, non esset reprobanda ista sententia. Quoniam verò merita humana sic prædicant, vt ea ex semetipso habere hominem dicant, prorsus rectissimè*

S. August. dictum pro hac sententia.

respon-

respondet Apostolus quis te discernit? 2. idem S. Augustinus *in lib.* 1. *ad Simplic. q.*2. hæc habet de Iacob, & Esau, *electionem ex proposito, non propositum ex electione manere, idest non quia Deus inuenit bona opera in hominibus, quæ eligat, ideò manere propositum iustificandi: sed quia illud manet, vt iustificet credentes; ideò inuenire opera, quæ iam eligat ad regnum Cœlorum:* Et post aliqua. *Nemo enim eligitur, nisi iam distans ab illo qui reijcitur, vnde quod dictum est, quia elegit nos Deus ante mundi constitutionem, non video quomodo sit dictum, nisi præscientia.*

Alia S. Augustini dicta pro eadem.

185. 3. Idem S.August.in lib.de Gratia,& libero arb.c.8. mouet hanc quæstionem. *Si vita æterna bonis operibus redditur sicut dicit scriptura, quoniam Deus reddet vnicuique secundum opera eius: quomodo gratia est vita æterna cum gratia non operibus reddatur, sed gratis detur?* & sibimet respondet. *Ista quæstio nullo modo mihi videtur posse dissolui; nisi intelligamus, & ipsa bona opera nostra, quibus redditur æterna vita ad Dei gratiam pertinere. Itaque si vita bona nostra nihil aliud est, quam Dei gratia; sine dubio & vita æterna, quæ bonæ vitę redditur, Dei gratia est. Et ipsa enim gratis datur, quia gratis data est illa cui datur. Sed illa cui datur tantummodo gratia est; hæc autem quæ illi datur, quoniam præmium eius est, gratia est pro gratia, tamquam merces pro iustitia, vt verum sit, quoniam reddet vnicuique iuxta opera eius.* Idem S.August. in lib.83. qq. quæst. 68. post medium, ait, *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat. Sed hæc Dei voluntas, iniusta esse non potest; venit enim de occultissimis meritis eorum.*

Sibi obijcit S.August.& soluit pro hac sententia.

Videtur difficilis locus hic.

186. Preter hæc S. August. loca, Authores huius sententię alia discipulorum Augustino coe-

taneorum adducunt. S.Prosper *in lib.respons. ad Gallorum capitula in cap. 3.* habet. *Quòd ergo in hęc prolapsi mala sine correptione pœnitentiæ defecerunt; non ex eo necessitatem pereundi habuerunt, quia prædestinati non sunt: sed ideò prædestinati non sunt, quia tales futuri ex voluntaria præuaricatione præsciti sunt*: et sic ex demeritis preuisis non fuerunt prædestinati. Idem dicit *in cap. 7. & 12.* & proindè electio quoque ad gloriam ex meritis facta dicenda est. Et confirmare conantur ex eodem Sancto *in lib. de vocatione Gentium* c. 35. vbi ait. *Nec per electionis propositum liberi arbitrij deuotio relaxatur, cum implendæ voluntatis Dei ita sit præordinatus effectus, vt per laborem operum, per instantiam supplicationum, per exercitia virtutum fiant incrementa meritorum, & qui bona gesserint, non solum secundum propositum Dei, sed etiam secundum merita coronentur.* Ex quibus deducunt, quòd si pro meritis datur corona glorię, ex eorum præscientia sit destinata.

S.Prosper pro ea sententia.

Pluries S. Prosper.

187. Idem S. Prosper lib. 2. de Vocat. Gent. cap. 10. aliàs 35. ait, *frustra dicitur quod ratio operandi non sit in electis, cum etiam ad hoc operentur, vt electi sint.* At in epistola ad Augustinum propè finem dicit, quòd hæc sententia, quam cœpit oppugnare Augustinus, erat communis omnibus antiquis Patribus, & petit ab eo solutionem argumenti, quod ex eius sententia deducebatur: sic autem scribit, *illud etiam argumentum, qualiter diluatur quæsumus patienter insipientiam nostram ferendo, demonstres, quod retractatis priorum opinionibus pene omnium par inuenitur, & vna sententia, qua propositum, & prædestinationem Dei secundum præscientiam Dei receperunt, vt ob hoc Deus alios vasa honoris, alios contumeliæ fecerit, quia finem vniuſ-*

Dicit Prosper, quòd hęc sententia ante Augustinum erat communis.

vniuscuiusque præuiderit, & sub ipso gratiæ adiutorio, in qua futurus esset voluntate præscierit; & sic antiquorum Patrum doctrinis ante Augustinum vallata videtur manere hęc sententia.

188. S. Fulgentius non obscurè videtur eam tenuisse *in libro 1. ad Monimum cap. 24.* inquiens, *Deus prædestinauit ad Regnum, quos ad se præsciuit misericordiæ præuenientis auxilio reddituros, & in se misericordiæ subsequentis auxilio remansuros.* S. Fulgentius affertur pro eadem.

189. Alios Authores ante vndecimum seculum non video à sequacibus huius sententiæ adduci, sed nonnullos posteriores, nempè Guglielmum de Rubione in primo sententiarum *dist.40. q.1.art.1. & 2. conclus.3.* Ioannem de Bononia *Opusc.de Prædest.part.1.& parte 2.*post sextam opinionem. Catarinum *in Opusc.de Prædestin. lib. 1. cap.vlt.& lib.3. c.1. & 2.* Turrianum *in dogmatico de electione.* Ex Patribus Societatis, incipiendo à primo, innumeros ferè referunt, à quorum relatione abstineo, tum quia maior ferè eorum pars tenet oppositam, tum etiam quia, & moderni sunt, quamuis docti; & quia argumenta noua, aut validiora ad hanc sententiam fulciendam adducere non video. Alios Authores non adducunt pro sententia. Cur modernos non refert Author.

190. Concludunt ergo huius sententię Autores, quòd ea gaudere debet titulo probabilis mixtæ probabilitatis, ex rationibus nempè à Sacra Scriptura desumptis, & ex Patrum, ac Doctorum Authoritatibus. Conclusio eorum, quòd hęc sententia de pręuisione meritorum omni gaudet probabilitate.

191. Adducunt præterea argumenta ducentia ad impossibile, nempè ad absurda plura. Primò, quòd si hoc modo prædicatur prędestinatio, homines ad ignauiam, & pigritiam alliciuntur; dicent enim, si sumus prædestinati, saluabimur, etsi nihil operemur; quia decretum Dei infallibile Alia adducunt argumenta, quæ ducunt ad inconueniens.

 est,

eſt ,& ſuum effectum infallibiliter obtinebit. 2. fruſtranea eſſet prædicatio, & correptio malorum operum, quæ facerent prædeſtinati; nam etiam ſi eis non prædicaretur, & de peſſimis operibus non corriperentur, adhuc ex ſpeciali Dei prouidentia, vt firmum maneret propoſitum, & infallibile decretum, emendarentur, & finaliter iuſti reperirentur, & ſaluarentur; & ſic etiam Chriſti prædicatio, tàm pro prædeſtinatis, quàm pro reprobis fruſtranea fuiſſet: priores enim ea non indiguiſſent; poſteriores verò fuiſſent incapaces. In ſententia contraria non videtur æquè bene ſaluari benignitas, & miſericordia Dei, qui vult omnes ſaluos fieri; neque videtur ſatisfieri curioſitati hominum de acceptione perſonarum; quòd aliqui eligantur; alij deſpiciantur; Ideò ſequens appono caput, vt difficultates iſtę ponderentur, & ſoluantur, ſi fieri poteſt.

Multa, ſed antiqua.

CAPVT XII.

In quo reſoluitur quæſtio pro S. Auguſtino, & ſoluuntur argumenta contraria.

192. PErpenſis ergo rationibus, & authoritatibus pro vtraque ſententia hucuſque allatis, exiſtimo ſententiam S. Auguſtini, quòd nempè prædeſtinatio ad gloriam facta ſit ex mera Dei miſericordia, qua diſcreuit ab ęterno multos à maſſa damnata per Adæ peccatum, abſque præuiſione meritorum; ſed cum prędeſtinatione ad gratiam, & merita pro conſecutione eiuſdem gloriæ tamquam mercedis, & coronæ, ſeu brauij, ac præmij, eſſe longè, latèque probabiliorem, quàm ſit oppoſita.

Author cenſet Auguſt. ſententiam tenendam.

193. Prob.

193. Prob.hæc assertio. Rationes ex Sac. Scriptura desumptæ pro hac sententia, vt consideranti patet, sunt magis claræ, & magis exprimentes rem hanc, quàm illæ, quę adducuntur ad oppositum, licet non euidentes: si enim tales essent, frustrà dixisset Apostolus; *ò homo tù quis es, vt respondeas Deo? O altitudo diuitiarum Sapientiæ, & scientiæ Dei! incompræhensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius: quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit?* Rom. 11. 34. quia si rationes essent euidentes, iam iudicia Dei essent compræhensibilia, & viæ vestigabiles in hac materia, & cognosceretur sensus Domini clarissimè, si diceretur, Deus prædestinauit hos, quia præuidit hos benè vsuros libero arbitrio, & sanctè operaturos obseruando Dei legem, & abstinendo à peccatis, & perseueraturos immaculatos vsque ad exitum vitę: alios verò non prædestinauit, quia pręuidit eos non benè vsuros libero arbitrio, nec sanctè operaturos, & vsque ad vitæ finem non perseueraturos in gratia.

Quia rationes ex S. Scriptura desumptę clariores sunt.

Et iudicia Dei sunt incompręhēsibilia.

194. Quo verò ad probabilitatem extrinsecam, vt dixi *in cap.* 10. non video, an dari possit maior, ac validior, tàm ratione personarum, & Academiarum, & ipsius primi Authoris de ea nedum simpliciter loquentis, & vt dicitur obiter (sicut alij Patres eo priores aliter sentientes, vt cum eodem Augustino infra dicam) sed disputantis, & tot libros de ea implentis, acriterque illam defendentis; tàm etiam ratione temporis, ex quo sententia hęc cępit doceri, & perseuerauit; quam primarij Scholastici, etsi diuersarum scholarum institutores, vt S. Thomas, & Scotus amplexati sunt. Si autem huic probabilitati (qua credo, quòd maior dari nequeat) comparetur pro-

Extrinseca probabilitas maxima

Comparata oppositæ maior est.

probabilitas oppositæ sententiæ, qualiscumque illa sit, quam in suo statu relinquo, exigua, tenuisque mihi videtur.

195. Addendum præterea, quòd magnum, immò maximum affert pondus, totalemque probabilitatem, ita vt nullum ferè gradum formidinis in ea relinquat, commendatio doctrinę S. Augustini in materia de gratia toties à Sancta Sede Apostolica commendata, vt in proemio huius Opusculi legi potest. Prędestinatio autem etiam in sententià opposita negari non potest, quòd pertineat ad gratiam: Authores enim huius, vt à Pelagianis discrepent, docent Prædestinationem factam ex meritis pręuisis ex gratię adiutorio eliciendis, & ex gratia æternæ vitę prę mio coronandis: Et sic ad gratię materiam pertinet Prædestinatio.

Sentent. S. August. laudata à Pontificibus.

196. Immò quod notatu dignum est, Sancti Prosper, & Hilarius, nedum ad S. Augustinum, sed ad Sanctum Papam Cœlestinum scripserunt, quòd quidam S. Augustinum carpebant de eius doctrina circa prædestinationem sine meritis, quòd esset noua, & dura, ac plurium inconuenientium causa: Et Cœlestinus scripsit ad Episcopos Galliæ (vt in proemio, & *in cap.* 10. dixi) admirans, quòd tales homines non compescerent; laudans S. Doctorem de vitæ, ac doctrinæ bonitate. Non video, quid ampliùs requiratur ad summum gradum probabilitatis huius sententiæ: Sola Ecclesiæ definitio deficit, ne possit ampliùs vllo modò impugnari.

Cœlestinus defendit in ea August.

297. Restat modò, vt soluamus argumenta, quæ contra eam militare videntur. Sed priùs aduerto, quòd, cùm neque Apostolo, neque Augustino, alioue doctore maior, aut ęqualis, vel pro-

Difficultates soluuntur.

proximus in doctrina ego esse pretendam, non puto adequatè, me posse omnibus argumentis satisfacere, cùm nec ipsemet Augustinus eis pro omnium captu satisfecisse se declaret, & protestetur, rem esse difficilem, & cum Paulo clamandum, *O altitudo diuitiarum, &c.* Sed pro viribus ex Augustini, & sequacium dictis, satisfaciam: infra verò in proprio capite aliquas S. Augustini regulas, & documenta adducam, de modis loquendi, ac prædicandi de Prædestinatione. Authoris modestia.

198. Ad primum ergo argum. ex S. Scriptura desumptum, & in cap. præcedenti adductum, de iustitia Dei redditur in die iudicij *vnicuiq; iuxta opera sua*; Resp. dicendum sic esse, & de fide hoc esse, quia, cùm Deus prædestinauit homines, decreuit etiam, vt ipsi opera meritoria operentur proportionata mensure gloriæ, ad quam sunt prædestinati, & sic iuxta merita confert Deus gradus gloriæ. At indè non sequitur, quòd merita illa præuisa sint causa prædestinationis, sed econtra, ait Augustinus, Predestinatio est causa omnis meriti in prædestinatis; & sic etiam respondetur ad illud Pauli, *Bonum certamen certaui, &c. ideò reposita est mihi corona iustitiæ*. Ipse enim in suis meritis Dei misericordiam exaltat, inquiens, *Gratia Dei sum id, quod sum, & misericordiam consequutus à Domino, vt sim fidelis. Quis te discernit? Quid habes, quòd non accepisti?* & alia plura, quæ adducam *in Opusc. de Gratia*.

Reddendũ cuilibet iuxta opera, quia opera etiam sunt predestinata.

Predestinatio est causa omnis meriti.

199. Ad secundum locum, quòd Deus non vult mortem peccatoris, & quòd facit vineæ suæ, quod potest facere; & tamen non conuertitur ad penitentiam, &c. *vt in cap. præcedenti*, Resp. salua pace, non esse ad rem, quia tangit materiam reprobationis, que vt in suo loco dicam, fit ex

Ad alium, quòd Deus non vult mortem peccatoris.

præ-

Non est ad rem, quia loquitur de reprobatione.

præuisione demeritorum, siue originalis, vt in paruulis cum illo decedentibus, siue cum eo, & actualibus, vt in adultis Paganis, & Iudęis, siue ex solis proprijs actualibus, vt in solutis ab originali; quia reprobatio procedit ex iustitia: nos autem loquimur de prædestinatione, quæ procedit ex misericordia, seu gratia. Ideò omnibus ijs authoritatibus, quæ de prędestinatione non loquuntur, negatur consequentia, quia ab ijs locis legitimè nequit deduci, nisi argumento à pari, quòd sicut Deus decreuit supplicium ex prę-uisione demeritorum, & ideò exprobat impijs, quòd non Dei, sed sua voluntate tales sint: ita dicendum de prędestinatione, quòd ex meritis facta sit; sed statim assignaretur disparitas, quia, vt dixi, in primo casu procedit iustitia; in secundo misericordia.

Ad alia argumenta de probabilitate extrinseca.

200. Ad primum argumentum secundæ conclusionis de probabilitate extrinseca, Cùm multi Patres, etiam Augustino priores, docuerint fieri ex meritis, vt ipsimet Augustini discipuli Prosper, & Hilarius id rescripserint Augustino (sicut supra retulimus) quòd scilicet Massilienses dicebant, Patres docuisse contrariam sententiam, Resp. cum eodem Augustino, quòd quidam sancti obiter id dixerunt, & de hac sententia non disputarunt. Hæc sunt Augustini verba *in lib. 1. de Prędest. SS.* cap. 14. *Quid igitur opus est, vt eorum scrutemur opuscula, qui priusquam ista hæresis (Pelagiana scilicet) oriretur, non habuerunt necessitatem de hac difficili ad soluendum quæstione versari, quod proculdubio facerent, si talibus respondere cogerentur. Vndè factum est, vt de gratia Dei, quid sentirent, breuiter quibusdam scriptorum suorum locis, & transeunter attingerent: immorarentur verò*

Patres ante August. obiter de hac re locuti sunt, nec de ea disputarunt, ait August.

verò in eis, quæ aduersus alios inimicos Ecclesiæ disputabant, & in exortationibus ad quascumque virtutes, quibus Deo viuo, & vero pro adipiscenda vita æterna, & vera fælicitate seruitur, frequentationibus autem orationum apparebat simpliciter Dei gratia quid valeret. Sed qui sententijs tractatorum instrui nolunt, oportet, vt istum librum Sapientiæ, vbi legitur, raptus est, nè malitia mutaret intellectum eius omnibus tractatoribus anteponant, quoniam sibi eum anteposuerunt etiam temporibus proximis Apostolorum egregij tractatores, qui eum testem adbibentes, nihil se adhibere, nisi diuinum testimonium crediderunt. Deindè adducit doctrinam Sancti Cipriani, qui locum istum, *raptus est*, in solam Dei gratiam refundit. Hic autem est effectus prædestinationis, vt scilicet non permittatur prędestinatus viuere vsque ad tempus, in quo peccare posset finaliter.

Ad illa Ecclesiæ necessaria cõtra eius hostes attendebant antiqui Patres.

201. Hęc ergo est Augustini responsio: licet alij Patres aliter senserint de prędestinatione, nempè ex meritis, non multum refert; quia de ea non disputarunt, sed obiter aliquid dixerunt; quia de alijs rebus disputarunt; & de virtutibus, quibus ęterna acquiritur vita nauiter egerunt; quòd si de prædestinatione tractassent, debuissent locum illum sapientiæ præ oculis habere, vt fecit S. Ciprianus, & sic agnouissent, quòd non ex meritis præuisis, sed ex Dei gratia, & misericordia facta est prędestinatio; alioquin Deus non rageret prædestinatum ne caderet finaliter, sed relinqueret eum cadere, & ex demerito illo ipsum damnaret.

Adducit August. locum S. Cipriani.

202. Ad loca, quæ adducuntur ex Augustino, Resp. ad primum vbi dicit, quòd si Pelagius doceret prędestinationem factam fuisse ex

Ad loca ipsius Augustini.

meritis præuisis cum auxilio gratiæ eliciendis, *non esset reprobanda hæc doctrina*, concedo, quia saltem minus malum, seu aliquod bonum docuisset; neque ego reprobo, quia Ecclesia non reprobat: sed Augustinus eam non sequitur, immò impugnando, contra eam disputat. Igitur non potest ex hoc dicto inferri, quòd eam, vel sequatur, vel approbet.

Ad primũ, quòd non improbat, non tamen sequitur, sed dicit fore minus malum pro Pelagio.

203. Ad secundum Augustini *ex lib.1.ad Simplicianum q.2.* deductum fateor meam inscitiam, nescio quomodo ex ea quęstione sumatur argumentum pro contraria sententia ex paucis, mutilisque verbis; & quomodo cordati etiam viri ita putent, immò aliqui eum excusent, quòd in iuuentute fuerit eius sententiæ; cùm in libris retractationum, nec verbum quidem de hac re faciat, dum alia etiam minuscula retractet: Immò in tota illa prolixa quæstione secunda neruosè sustineat, ac propugnet sententiam, quòd prædestinatio facta sit sine pręuisione meritorum; sitque ex mera misericordia Dei. Patienter(oro)legat lector. Quęstio sibi proposita, vt initio patet, est de diuersitate sortium Iacob, & Esau vno concubitu, vt dicit Apostolus Rom. 9. genitis, & eodem die natis, & dicit Augustinus, *Intentionem Apostoli, quæ per totam illam epistolam viget tenebo, quam consulam*; Et postea multa dicit. 1. *eo ipso quod gratia est, operibus non debetur*. 2. ex Apostolo Eph.2.dicit, *non ex vobis, Dei enim donum est; non ex operibus, vt ne quis glorietur, de his, qui nondum nati erant documentum dedit. Nemo enim posset dicere, quòd ex operibus promeruerat Deum Iacob*. 3. *Vocantis est ergò gratia; percipientis verò gratiam, consequenter sunt opera bona, nec quæ gratiam pariant; sed quæ gratia pariantur*.

Ad 2. Author miratur, quia nihil tale ex eo loco deducitur.

Author excusat se de prolixitate, quia iniuria fit Augustino.

204. De-

204. Deinde mouet sibi difficultatem; quomodo electio ista Iacob facta sine præscientia meritorum, aut fidei, cùm nec aliquid boni egisset, vt electio secundùm propositum maneret, Iacob dilexit, c.14.ait. *Non ergo secundum electionem, Dei propositum manet, sed ex proposito electi. Idest, non quia inuenit Deus opera bona in hominibus, quæ eligat, ideò manet propositum iustificationis ipsius: sed quia illud manet, vt iustificet credentes; ideò inuenit opera, quæ iam eligat ad regnum Cælorum, nam nisi esset electio, non essent electi.* Et quia subdit verba illa, quę opponuntur. *Vndè, quod dictum est elegit nos Deus ante mundi constitutionem, non video quomodo sit dictum, nisi præscientia*, putant, quòd teneat ex pręscientia meritorum factam esse electionem ad gloriam:& non aduertunt, non esse hunc S. Augustini sensum, tùm ex antecedentibus, tùm ex sequentibus; quia statim subdit. *Quod ait non ex operibus, sed ex vocante dictum est; non de electione meritorum, quæ post iustificationem gratię proueniunt; sed de liberalitate donorum Dei voluit intelligi, nè quis de operibus extollatur. Gratia enim salui facti sumus, & hoc non ex operibus, sed donum Dei est; non ex operibus, nè fortè quis extollatur.* Et postquam multum discussit, quomodo Iacob dilexit Deus, & Esau odio habuit, antequam nati essent; aut aliquid boni, vel mali egissent dicit Sanctus, *Deus faciet misericordem, vt etiã benè operetur. Vndè admonemur, nec ipsis operibus misericordiæ quemquam oportere gloriari, & extolli, quòd eis quasi suis Deum promeruerit, quandoquidem, vt haberet misericordiam ipse præstitit, qui misericordiam præstabit, cui misericors fuerit.* Et post multa ait, *Cur non & Iacob præscientia Dei approbatus est futuræ bonæ*

Multa consideranda pro loco cit. S. Aug.

Ex quibus patet, quod docet oppositum.

Clarè loquitur S. Aug.

Pro absurdo videtur habere Aug. quod prędestinatio fiat ex meritis.

voluntatis eius? quòd si semel concesseris potuisse quemquam, vel approbari, vel improbari ex eo quod nondum in illo erat, sed quia Deus futurum esse præsciebat; conficitur, eum potuisse etiam ex operibus approbari, quæ in illo Deus futura esse præsciebat: videtur ei absurdum id dicere; quia ait ex Apostolo, *Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei*. Et infra post alia multa causam diuersitatis dilectionis, & odij reducit ad illud principium, quòd in multis suis operibus statuit, nempè ad peccatum originale, ex quo aliquos, non omnes voluit Deus discernere, sic: *In Adam omnes moriuntur, à quo in vniuersum genus humanum origo ducitur offensionis Dei, vna quidem massa peccati, supplicium debens diuinæ, summęque iustitiæ, à quo siue exigatur, siue donetur, nulla est iniquitas. A quibus autem exigendum sit, & quibus donandum, superbiæ indicant debitores*. Et post aliqua. *Itaque huius impudentiam quæstionis ita retundit Apostolus. Homo tù quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit, quare me sic fecisti? an non habet potestatem figulus luti ex eadem consperſione facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam?* Ecce quòd August. non recurrit ad merita vasis honoris, & electionis, sed ad occultum, sed iustum Dei iudicium. Et infra. *Illud tantummodo inconcussa fide teneatur, quod non est iniquitas apud Deum, qui siue donet, siue exigat debitum, nec ille à quo exigit, rectè potest de iniquitate eius conqueri; nec ille, cui donat debet de suis meritis gloriari*. Et statim mouet contra se aliam quæstionem, quomodo verificetur, quod *Sapientię* 11. dicitur, *nihil odisti eorum, quę fecisti, si nondum natum, nec aliquid facientem Esau, illum odio habuit?* Et soluit, quòd intel-

Quod apertè pluribus probat.

Multis modis confirmat suum dictum.

intelligitur de naturis hominum, non de peccatis eorum; hęc enim odit, eas verò diligit: & post multa, ait, *Deus fecit vasa perditionis ex conspersione impiorum; non odit, quod facit, idest opus ordinationis suæ in pœna debita pereuntibus, in qua occasionem salutis illi, quorum miseretur, inueniant. Si autem volens Deus ostendere iram* (vt ait Apostolus Rom. 9.) *& demonstrare potentiam suam, attulit in multa patientia vasa iræ, quæ perfecta sunt in perditionem, tù quis es, qui respondeas Deo? & vt notas faceret diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ?* Et cùm diffusè Sacræ Scripturæ testimonijs ostendisset, quòd ex omni natione, tàm ex Iudęis, quàm ex Gentibus Deus fecit vasa misericordiæ, & vasa irę, honoris, & contumelię, ad ostensionem misericordiæ, & iustitiæ; concludit, illos non debere ex meritis gloriari, quia totum illud gratia est; si autem gratia, non ex operibus; alioquin gratia non esset gratia, ait, Apostolus, sed merces. Et postquam alia multa, & præclara, suo digna ingenio, dixit S. Doctor, etiam quæstionem de electione ad gloriam, & gratiam, & de modis vocationum, & desertionum, & de Sauli persecutoris Ecclesiæ vocatione, & electione in Doctorem Ecclesię, ac Gentium, sic concludit. *Et tamen, quid dicemus? numquid iniquitas est apud Deum exigentem à quo placet, donantem, cui placet, qui nequaquam exigit indebitum, nequaquam donat alienum? numquid iniquitas est apud Deum? absit. Quare tamen huic ita, & huic non ita? Homo tu quis es? debitum si non reddes, habes, quod gratularis, si reddes, non habes quid quæraris. Credamus tantum, & si capere non valemus, quoniam, qui vniuersam creaturam, & spiritualem, & corporalem fecit, & condidit, omnia in numero pondere, &*

Deus non odit naturas hominum, sed peccata eorum.

Sauli vocatio gratio.

Ex tota ista August. doctrina nequit deduci, quod prędestinatio fiat ex meritis, sed oppositum.

& mensura disponit; sed inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles via eius. Ecce quanta dicit Augustinus, vt ostendat electionem ad gloriam, & gratiam ex misericordia factam, non verò ex operibus: Vnde nescio quomodo ex prolixa illa quæstione super hac re deduci possit contraria pro August. sententia.

205. Et nihilominus ad paucula illa Augustini verba, *elegit nos ante mundi constitutionem non video quomodo sit dictum, nisi præscientia*; Respondeo cum eodem Augustino intelligi de præscientia eius, quod ipsemet Deus facturus erat. Ecce verba Augustini in lib. de Prędest. Sanctor. cap. 10. *Prædestinatio sine præscientia esse non potest. Potest autem esse sine prædestinatione præscientia. Prędestinatione quippe Deus ea præsciuit, quæ erat ipse facturus*. Et infra. *Hæc se Deus facturum esse præsciuit. Ipsa igitur est prædestinatio sanctorum*. Et in cap. 15. ac 19. inquit. *Cum ergo nos prædestinauit, opus suum præsciuit, quos sanctos, & immaculatos facit*. Non ergo prædestinauit ex præscientia meritorum, sed pręscientia sui operis.

Ex pręsciētia eius, quod erat facturus, ipsemet Deus prędestinauit.

Ex 3. loco August. deducitur oppositum.

206. Ad 3. Quod desumitur ex August. *lib. de Gratia, & lib. arb. c.* 8. dico, nihil ex eo concludi, immò oppositum; quęrit enim, quomodo vita ęterna redditur, vt merces, & ex iustitia, vt loquitur Scriptura; & dicit, esse quidem mercedem, & præmium, quia pro operibus meritorijs datur; quia Deus reddet vnicuiq; secundùm opera sua. At inquit, quia opera meritoria sunt talia ex gratia, & vita æterna datur ob eam gratiam, ideò hęc etiam est gratia; & quid inde concluditur? nihil planè ad rem, sed potiùs oppositum; quia vt alibi idem S. Doctor dicit, *Deus vult esse nostra merita, quæ sua sunt dona*; & quod dat gratiam

pro

pro gratia, vt dicit Ioannes, ideſt vitam æternam pro meritis ex gratię adiutorio elicitis.

207. Ad illud deſumptum *ex lib. 83. quæſt. q. 68.* dico, quòd ſi opponens legiſſet totam illam quæſtionem non oppoſuiſſet paucula illa verba *de occultiſſimis meritis*, quę non reſpiciunt prædeſtinationem, ſed glorificationem. Thema ergo illius quæſtionis eſt, quomodo intelligitur, *quod non ſint condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis*, ex Rom. 8. & primò multa dicit de humanis miſerijs, de dominio paſſionum carnalium pugnantium cum ſpiritu: deinde loquitur de libertate ſpiritus, quæ acquiritur per gratiam, & de gloria ęterna. Et quia hęretici legentes illud Pauli, *cuius vult miſeretur, & quem vult obdurat; quid adhuc quæritur, nam voluntati eius, quis reſiſtit?* contemnunt præcepta, quæ ad gloriam perducunt; & dicunt Paulum neſciuiſſe, quid reſponderet, ideò dixiſſe, *ò homo tu quis es, qui reſpondeas Deo?* vel hoc non dixiſſe Paulum: S. Doctor ſæpè inculcat, hęc eſſe Pauli verba, & ſic reſpondendum curioſis inquirentibus de voluntate Dei in operibus gratiæ, & iudicij. Et poſt multa ait. *Cum ergo meritum peccando amiſerimus, & miſericordia Dei remota, nihil aliud peccantibus, niſi æterna damnatio debeatur, quid ſibi vult homo de hac maſſa, vt Deo reſpondeat, & dicat, quare me ſic feciſti? Si vis cognoſcere, noli eſſe lutum, ſed efficere filium Dei per illius miſericordiam, qui dedit poteſtatem filios Dei fieri credentibus in nomine eius.* Et poſt multa de hoc argumento tandem dicit, *ò homo tù qui es qui reſpondeas Deo? numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quare me ſic feciſti? An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem conſperſione facere aliud quidem*

Ad locum ex lib. 83. quęſt. dicit Author, quod opponens non videtur legiſſe illam quęſt. 68.

S. Auguſt. defendit Apoſtolum.

Curioſis in hac materia, cum verbis Pauli reſpondendum.

dem vas in honorem, aliud in contumeliam? Expurga vetus fermentum, vt sis noua conspersio, & in ea ipsa, non vt paruulus in Christo, vt lacte potandus sis, sed perueni ad virum perfectum, vt sis inter illos, de quibus dicitur, Sapientiam loquimur inter perfectos. Tum demum rectè, & non præposterè audies, si qua sunt de animarum occultissimis meritis, & de gratia, vel iustitia secreta omnipotentis Dei. Postea loquitur de operibus iustitiæ in Pharaone, inde de operibus gratiæ in vocatis, & credentibus, iustificatis, ac prædestinatis, referens factum Iacob, & Esau, antequam nascerentur. Et subdit; *nec comprahendi potest, nisi fortè ab eis, qui diligunt Deum ex toto corde, virtute &c. & proximum sicut seipsos. Tanta enim Charitate induti possent fortasse cum Sanctis comprahendere longitudinem, latitudinem, & profundum; illud autem tenendum constantissima fide, nihil Deum iniustè facere.* Nihil ergo ad rem pro aduersarijs colligitur; immò totum oppositum.

Argum. ex S. Prospero soluitur, quòd non sit ad rem.

208. Ad argumentum ex S. Prospero desumptum *in resp. Gall. c. 3.* dico ad rem non esse; quia loquitur de non prædestinatis, seu reprobis. Et isti, vt dicemus in suo loco, ex demeritorum præuisione, incipiendo ab originali, & prosequendo per actualia, si adulti morituri sunt, siue vocati ad fidem, & non perseueraturi, siuè non vocati, & vltra originale contrahendum, alia etiam actualia patraturi, siue tandem in originali tantùm decessuri. Id cum Augustino, & cum omni Catholico concedèmus, quia de modo operandi Dei ex iustitia, agitur. At, cùm de prędestinatione sit sermo, agitur de modo operandi ex pura misericordia; ideò nihil ad rem.

Loquitur de reprobatione.

209. Ad aliud desumptum *ex lib. de Vocat. Gra-*

Gentium c. 35. dico, quòd vt distinctè legere est, S. Prosper docet quod nos *in cap.* 5. diximus, nempè, propositum firmum Dei in prędestinando non lædere propositum liberi arbitrij humani in operando opera, quæ perducunt ad finem, seu terminum prędestinationis, nempè vitam ęternam, quia illa liberè facit.

Aliud arg. ex Prospero solutur

210. Ad aliud, quod dixerat *in cap.* 10. quòd *electi ideò operantur, vt electi sint*, dico non posse intelligi de prima electione, quia hæc non fit in tempore, cùm ab æterno facta fuerit; sed intelligi debet de consecutione electionis, idest de eius termino, nempè vita æterna, cùm vt supra vidimus sequatur Augustinum.

Tert. arg. ex Prospero.

211. Ad dictum Fulgentij respondetur, hunc Sanctum Augustini discipulum intelligendum, & declarandum esse consequenter ad ea, quæ vt in *cap.* 7. retulimus, idem Sanctus docuit, quòd nempè Deus præsciebat ea, quæ *ipse facturus* erat in prædestinatis, supposita prędestinatione; & consequenter, quia gratia præuenturus erat prædestinatos, & cum sequentibus auxilijs eos adiuturus vsque in finem præsciuit eos in suamet voluntate, quę hæc omnia erat factura.

Ad argum. ex S. Fulgentio S. Augustini sequaci, respondetur, sicut ad illa August.

212. Ad aliorum Doctorum authoritates, quæ in eodem capite adducuntur, vnica responsione videtur respondendum. Vel enim considerantur argumenta eorum, quæ ex Sacra Scriptura desumpta sunt; & cùm hæc sint eadem, quæ supra soluta sunt, non est necessaria alia responsio; vel considerantur personæ authorum; & his opponuntur authores *in cap.* 7. *&* 10. & in proemio huius opusculi, numero, qualitate, ac antiquitate multò maiores.

Ad argumenta aliorum quomodo respondetur.

213. Ad argumenta ex absurdis, resp. quòd

P sunt

sunt eadem, quæ tamquam facta à quibusdam misit S. Prosper ad Augustinum, vt habentur in suis epistolis, poscens ab eo solutionem, vt aduersantium ora obstruerentur: et nihil penitus mouerunt Augustinum, vt à sententia recederet: sed scribit preclaros illos tres libros, nempè *de Prædestinatione Sanctorum* primum; *de Bono Perseuerantiæ* alterum; tertium *de Correp. & Gratia*, in quibus ea, & alia soluit argumenta; & docet insuper, quomodo minus doctis, vel penitus indoctis prædicandum sit de Prædestinatione. Nihilominus ex eodem Augustino breuiter respondeo pro nunc (quia postea de effectibus prædestinationis, & de operibus ad effectum illius obtinendum loquar). Ad primum ergo de ignauia, dico cum Augustino, quòd Deus prædestinauit sanctos ad gloriam proprijs meritis obtinendam, si adulti sunt, si verò paruuli per sola merita Christi; ideòque adulti omnes laborare debent in obseruantia legis, & exercitio virtutum, aut consiliorum iuxta formam, & mensuram prædestinationis. Quidam enim sunt prędestinati ad gloriam consequendam per martirium, & in hoc consistit eorum labor; quidam per statum, seu ordinem Ecclesiasticum, siue sæcularem, siue regularem, siue eremiticum, vel anacoreticum: quidam per coniugalem; quidam per virginalem; & sic discurrendo per omnes hominum status honestos. Ijs enim Deus dat auxilia congrua pro quocumque statu; & cùm in peccata labuntur, dat auxilia ad resurgendum; omnes autem sunt operarij inuicem Dei.

Ad argumenta ex absurdis, quę antiqua sunt.

Ad primū resp. quòd prędestinatio non adducit ignauiam.

Prędestinati adulti per diuersa media obtinent effectum eius.

214. Ad 2. de prędicatione, & correctione, respondetur per idem; cùm enim non omnes prædestinati sint confirmati in gratia, immò rarissimi;

Correctio est facienda prędestinatis.

mi; ideòque labi possint, & labuntur in peccata, erit ei necessaria prædicatio, & còrreptio, vt resipiscant; & ideò Saluator præcepit faciendam correptionem fraternam, vt fratres lapsos lucremur. Cum his ergo modis, & circumstantijs sunt prędestinati omnes sancti: et hæc debent agere, ac pati, vt gloriam, ad quam prędestinati sunt, consequantur.

215. Ad 3. de acceptione personarum, dico primò hoc argumentum, etsi difficillimum videatur, tale non esse, nec nouum, neque in quinto Ecclesiæ sæculo Augustini tempore prodijsse, sed in primo sęculo tempore Pauli; at quid dico tempore Pauli? immò tempore Moisis potuisse fieri, scilicet in sęculo mundi circa 30. immò in primo, vel saltem in secundo, tempore Cain, & Abel. At isti, prudentiores nostris, certi de iustitia, ac misericordia, & dominio Dei, & quòd non possit in eo esse iniquitas, hoc argumento vsi non sunt, sed caput flectentes, benè de Deo sentientes humiliter incompræhensibilibus Dei iudicijs se submittentes, ori manum imponentes, siluerunt.

Cain non fuit conquestus de Deo, quòd dilexit magis Abel.

216. Declaremus singula. In primo, vel secundo sęculo Gen.4. *Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius* (idest mittens de Cœlo ignem consumentem eius sacrificia) *ad Cain autem, & munera eius non respexit, iratusque est Cain vehementer, & concidit vultus eius. Dixitque ei Dominus, quarè iratus es, & cur concidit vultus tuus? Nonne si benè egeris recipies, &c.* At Cain, etsi zelo, ac inuidia commotus, non respondit (sicut nostri) quia acceptas Personam, & munera fratris mei, & me, ac munera mea despicis? non ita dixit, sed tacuit, quasi dicens, Dominus est.

217. Circa 30. mundi sæculum ex Saliano, cùm Moises in deserto, Domino loquente, scriberet librum Exodi, cap. 33. petijt videre Deum, aiens, *ostende mihi gloriam tuam*. Respondit Dominus. *Ostendam omne bonum tibi. Miserebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placebit*. Tacuit Moises; poterat, tamquam Deo familiaris, dicere; Domine nonnè es Deus, omnium Pater, & creator omnium; nonnè misericordia, & Charitas tua infinita est? cur aliquorum tantùm, & non omnium misereberis; cur in aliquos tantùm, & non in omnes clemens eris? et tamen audiuit clarè, quòd pro libito hæc facturus erat. Existimo, quòd Moises, de Dei natura, ac proprietatibus optimè conscius, id non interrogauerit; quasi intra se dicens, donorum suorum Dominus est; nemini debet; si alicui dat, & alteri non dat, non facit huic iniuriam, sicut de Domino vineę dante denarium æquale omnibus, qui diuersis horis in sua vinea laborauerant, murmurantibus primis, dixit, *an non mihi licet facere, quod volo? tolle, quod tuum est, & vade*.

Moisis prudentia, & humilitas.

218. De Paulo manifesta sunt dicta; loquens enim, vt sæpè patuit, de Dei dominio in genus humanum, de misericordia, & iustitia, quę in illud exercet; adducit casum Iacob, & Esau, quorum *primum dilexit, Esau autem odio habuit, antequam nati essent, aut aliquid boni, vel mali egissent*. 2. adducit, quod nuper relatum fuit dictum Moisi à Deo, *miserebor cui voluero*; & concludit, *igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*. Deindè facit argumentum, quod nostri faciunt curiosi. *Dicis mihi quid adhuc quæritur, nam voluntati eius quis resistit?* Et respondet. *O homo tu quis es, qui respondeas Deo? numquid dicit figmentum*

Paulus manifestè id docet.

tum ei, qui se finxit, quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam? Quòd si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum: vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam. Quid voluit per hoc dicere Paulus, nisi quia Deus, cùm sit Dominus gloriæ, misericors, & iustus, videns genus humanum in massa perditionis demersum, voluit cum aliquibus exercere misericordiam, & facere eos vasa honoris, & cum alijs exercere iustitiam relinquendo eos in massa damnata, & facta iam vasa contumeliȩ. Hac responsione ait Augustinus contentus esse debet omnis Christianus, nec profundiùs inuestigare, ne inueniat præcipitium.

Paulus conuincit curiosos quęrentes, cur hunc, non illum prædestinauit: eo quòd Dominus est, misericors, & iustus.

Responsio Pauli sufficit.

219. Ad illud de acceptione personarum, dicendum, quòd est indignum Christiano argumentum; fides enim contrarium docet. 2. Paralip. 19. habetur; *Non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec Personarum acceptio, nec cupido munerum* Rom. 2. 11. *Non enim est acceptio personarum apud Deum*: idem repetit *ad Ephes. 6. 9.* & ad Coloss. 3. 23. Ratio verò à priori est, quia Deus nemini debet; ideò nemo potest conqueri, quod non habet à Deo illa quæ alijs concedi cernit, nec aliam causam debet quærere; sed vel dicere, *Dominus est*, vel cum Apostolo Rom. 11. exclamare. *O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incompræhensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius.*

Fides docet non esse in Deo acceptionem personarũ.

220. Ad illud tandem, *Deus vult omnes homines saluos fieri*, cùm argumentum hoc famosum sit, & per ora omnium, etiam vulgarium personarum ver-

verſetur, decreui vnum integrum caput, quod erit vigeſimum, conficere pro intelligentia huius Apoſtolici dicti, pro quo nonnulli etiam ſceleſti ſibi blandiuntur. Nunc cum eodem Auguſtino, & cum inſtantia duplici ad arguentem reſpondeo. Primò. *Si vult, quare non ſaluat? Deus enim quęcumque voluit, fecit; & voluntati eius nemo poteſt reſiſtere*, ait Pſalmiſta: & cur dicit, *Iacob dilexi, Eſau autem odio habui*, ſi vult omnes ſaluare? 2. inſtantia, cur paruuli non omnes ſaluantur, cum multi ſine baptiſmo, & in ventre matris moriantur? ad rem ergo nunc non eſt; infra verò explicabitur.

Ad famosũ argumentũ quòd Deus vult omnes homines ſaluos fieri

CAPVT XIII.

An ex parte Prædeſtinatorum aſſignari poſſit aliqua cauſa ſaltem congruentiæ ſuæ prædeſtinationis.

221. ADu. quòd præter errores hęreticorum Pelagij, Origenis, & Manicheorum de cauſa prædeſtinationis, quã dicebant fuiſſe merita ex naturæ viribus facienda: & pręter Catholicorũ quorumdam ſententiam, quòd cauſa prædeſtinationis fuerit pręuiſio meritorum ex auxilio gratiæ eliciendorum, vt in pręcedentibus patuit; inſurrexerunt alij, qui nequeuntes compræhendere, quomodo æqualium hominum æqualiter diſpoſitorum, ſiue ante, ſiue poſt præuiſionem Adæ peccati, à Deo iuſto, & benigniſſimo, omnium ſuorum operum, & maximè animarum amantiſſimo, facta ſit inęqualis illa diſcretio, vt alij eligerentur ad gloriam, gratiam, & merita, quibus gloria acquirenda eſt: alij verò derelicti, vel ex

Intentio Authoris.

præ-

præuiſione demeritorũ, in quæ cadere neceſſe erat moraliter deſtitutis Dei gratia; ex pietatis, vt credo, in Deũ zelo aliqui dixerunt, quòd merita, eliciẽda ex gratia, & demerita futura prȩuiſa, vel abſoluta, vel ſaltim conditionata, etſi non ſint cauſa inducentia Deum abſolutè ad prædeſtinandum, aut reprobandum; ſaltim merita illa alterutro modo prȩuiſa ſint velut quȩdam congruentiȩ non autem motiua cur Deus prædeſtinauerit illos, & non iſtos: hoc ergò diſcutiendum, an ſuſtineri poſſit.

Dubium cur aliqui electi, alii dereliƈti, cum Deus diligeret.

Senſus quaſiti.

222. Dico 1. Ex parte prædeſtinati nequit aſſignari aliqua cauſa, neque per modum congruentiæ, neque per modum motiui influens in ſui prȩdeſtinationem.

Nequit aſſignari cauſa congruẽtiæ ex parte prȩdeſt.

223. Prob. 1. omnibus argumentis adductis cum Auguſtino ex Sacra Scriptura deſumptis ad excludendum merita, nam ad idem ſunt. Et Apoſtolus reſpondens ad obiectum, cur vnus ſic, alius non ſic, non reccurrit ad aliquam cauſam, motiuum, vel congruentiam; facile enim fuiſſet ei ab hac difficillima quæſtione ſe liberare, dicens, quòd Deus ab ȩterno præuidit in vno bonam aliquam qualitatem, vel bonum vſum liberi arbitrij, vel ſaltem aſſenſum prȩbendum primȩ vocationi ad fidem; vel aliquid ſimile. At non ſic reſpondit, ſed repræhendens interrogantem, ait, *ò homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quid me feciſti ſic?* Et adducit exemplum de figulo, qui vnum vas facit in honorem, aliud in contumeliam, & tamen ex eodem luto. Sicut ergo non ex aliquo motiuo, vel congruentia reperta in luto, ſed ex voluntate figuli naſcitur vaſorum diuerſitas, ſic ex Dei voluntate volente miſericordiam exercere, non ex

Omnia argumenta facta pro meritis ſunt propria pro hac Concluſione.

Reſponſio Pauli ſoluit omnem quȩſtionem

ex aliquo motiuo, vel congruentia visa in luto humano, scilicet in massa damnata hominum ob Adæ peccatum, aliquos elegit, & prędestinauit ad gloriam, & gratiam.

224. Prob.2.ratione à sufficienti partium enumeratione. Res illa præuisa, quæ asseri posset, non meritum, sed simplex motiuum inducens congruentiam mouentem Deum ad eligendum hunc potiùs, quàm illum, vel esset natura alicuius, vel aliqua eius bona qualitas, vel bonus vsus liberi arbitrij consentientis vocationi diuinæ saltim primę; vel aliquid aliud, vel tandem humana miseria hominum per lapsum Adę lapsorum. Nullum horum dici potest; ergo absque vllo motiuo in eligendis pręuiso, facta est à Deo electio, & Prædestinatio; Prob.min.de primo. Non natura quouis modo considerata; hic enim fuit error Basilidis, & Valentini, vt supra patuit. Præterea natura humana quoad essentialia, est eiusdem rationis in omnibus; nullum ergo motiuum, nullaque congruentia apparere, & præuideri potuerunt in vno humano indiuiduo, quæ non apparuissent, & præuideri potuissent in alio.

A sufficienti enumeratione arg.

Non natura, quia hic fuit error Basilidis, & Valentini.

226. Neque potest asseri secundum de bona qualitate. Nam hęc, vel esset naturalis, vel supernaturalis: neutrum dici potest. Sic prob.primò quid dicendum de paruulis regenerandis, & sine vlla tali qualitate prædestinatis, & ante rationis vsum decessuris? 2. Si qualitas esset naturalis, recurrit argumentum contra Valentinum, & Basilidem. Si supernaturalis deberet esse donum Dei; & gratis datum: & sic non ex motiuo in prædestinando reperto, ac præuiso; sed ex suo beneficio ei conferendo, Deus moueretur: Et si sic, recurrit argumentum, quòd contra prædestinatio-

Non bona qualitas.

Argum. de paruulis vrget.

nationem gratuitam fit? Cur huic bonam illam qualitatem supernaturalem Deus confert, & non alteri? Quod ergo responderetur ad hanc quæstionem; quia nempè Dominus est, responderi debet ad quęstionem, quare sine vllo motiuo ex parte electi, elegit hunc, non illum, nempè, quia Dominus suæ glorię est.

226. Neque potest asseri bonus vsus liberi arbitrij. Primò, quia vrget argumentum paruulorum valdè molestum, vt sępè replicat Augustinus; decedunt enim sine vllo vsu liberi arbitrij statim post baptismum, & in Cęlum euolant. 2. quia hic vsus liberi arbitrij præuisus, vel esset purè naturalis, vel eliciendus cum auxilio diuinæ gratię; neutrum dici potest. Non primum, quia Pelagianum est, posse aliquem sine auxilio gratiæ vti libero arbitrio, vel in consentiendo, vel in assentiendo vocationi ad fidem, vel in obseruando, vt oportet, aliquod legis pręceptum. Hinc etiam Semipelagiani damnati sunt, qui asserebant, quòd assensus, & consensus ad primam vocationem ad fidem, naturę viribus haberi possunt; cæteri autem actus Religionis, ac pietatis nequaquam, sed ad eos necessaria sunt diuinæ gratię auxilia. Neque potest dici secundum; quia recurrit idem argumentum, quod fieri solet ab aduersarijs Augustini contra prædestinationem sine meritis. Nam gratia illa, vel aliquibus tantùm danda esset, vel omnibus. Si primum, vrget difficultas, cur potiùs vni, quam alteri: præterea ita præualeret misericordia in hoc casu, sicut in casu, quòd dicatur prędestinationem factam esse absque cuiusuis meriti pręuisione: & si secundum non admittitur neque primum; eadem enim esset ratio quærelarum, & acceptionis per-

Nec vsus liberi arbitrij ob argumentum paruulorū.

A sufficiēti arguitur non posse asseri.

ſonarum, quod timent aliqui. Si verò dicatur ſecundum, quòd ſcilicet gratia illa omnibus danda, prędeſtinata, decreta, & præuiſa fuerit ad bonum vſum liberi arbitrij; iam in omnibus hominibus eſſet vnum, & idem motiuum, eademque congruentia mouens Deum ad prędeſtinandum; & ſic omnes fuiſſent prædeſtinati: gratia enim illa fuiſſet futura efficax; alioquin fruſtranea eſſet futura.

Diſcurſus neceſſariò conſiderandus.

227. Quòd ſi dicas, vt aliqui ex modernis dicunt, gratiam illam futuram indifferentem, ſeu (vt nunc dicitur) ſufficientem, talis nempè naturę, vt ſi liberum arbitrium conſentiat habeat effectum; ſin minus, nequaquam; & ſic quia Deus ab æterno decreuit homines omnes creare, & omnibus dare gratiam ſufficientem ad benè operandum, & vidit aliquos ea benè vſuros, & conſenſuros; alios non; illos, non iſtos prędeſtinauit: Fateor, quòd ſi hæc ſententia fundamentum haberet in Sacra Scriptura, vel in Concilijs, aut Patribus, mihi apprimè placeret, & liberaret nos, & Sanctum Auguſtinum, immò & Sanctum Paulum à difficultate reſpondendi, cur illum, non iſtum prædeſtinauit. At quia fundamentum hoc ego non inuenio, ideò

Solutio validi argumenti.

Si haberet fundamentum in ſcriptura concluderet.

228. Dico 2. Motiuum prædeſtinandi in Deo, non fuit pręuiſio boni vſus liberi arbitrij conſenſuri gratiæ indifferenti, vel ſufficienti, ſiue abſolutè, ſiue conditionatè ei offerendę. Declaratur. Quidam enim olim dicebant, quòd Deus decreuit dare omnibus abſolutè gratiam ſufficientem, ſeu indifferentem; & vidit quòd aliqui eſſent conſenſuri, alij non, ideò illos, non iſtos prædeſtinauit. Quidam verò dicunt, quòd Deus pręuidit, quòd ſi daret gratiam ſufficientem, aliqui conſen-

Motiuum prædeſtinandi non fuit vſus liberi arbitrij conſenſurus gratię ſufficienti.

ſentirent, alij non; ideò illos prædeſtinauit, non iſtos, & iſta pręſcientia eſt illa, quam dicunt mediam, quia non eſt ſimplicis intelligentię, puta poſſibilium, nec viſionis, puta futurorum abſolutorum; ſed conditi onatorum, eſto nunc nullus Catholicus his nullis modis loquatur. Quodcumq; horum dicatur, exiſtimo non poſſe ſuſtineri cum Auguſtino: ideò

329. Prob. 1. argumento paruulorum, qui baptizati, ante vſum rationis decedunt. In his nullus penitus eſt conſenſus futurus ad aſſertum indifferens, ſeu ſufficiens auxilium: nullum etenim habent, neque habituri erant. Et hoc in tota hac materia argumentum S. Auguſtino viſum ſemper fuit, ſicut eſt, inſolubile. Argum. ex paruulis.

330. Quòd ſi diceretur, vt quidam tempore Auguſtini dicebant, Deum præuidiſſe, quòd ſi paruuli ad ætatem perfectam peruenturi eſſent, benè fuiſſent operaturi, & Dei auxilijs conſenſuri, & cooperaturi, & ſic ſaluaretur caſus paruulorum, quia ex ijs conditionatis, etſi numquam futuris conſenſibus prædeſtinentur, contra hos acriter inuehitur S. Auguſtinus *in lib.* 10. *Gen. ad lit.c.*16. inquiens. *Cum ergo ſic reſpondent, quid eis contradici poteſt, niſi incertos nos eorum ſalutis fieri, qui hac vita benè geſta in Eccleſiæ pace defuncti ſunt, ſi non ſolum ſecundum id quod quiſque vixit, verùm etiam ſecundum id, quòd victurus eſſet, ſi amplius viuere potuiſſet, quiſque iudicandus eſt; quandoquidem valent apud Deum merita mala, non tantum præteritorum, ſed futurorum etiam delictorum, à quorum reatu, nec mors liberat, ſi antequam fuerint commiſſa prouenerit, nec aliquid ei præmium, qui raptus eſt, nè malitia mutaret intellectum eius. Deus enim præſcius illius malitiæ futu-* Argumentum, quod fit de bono vſu futuro in paruulis ſi vixiſſent eliditur.

Acriter in illud inuehitur S. August.

ræ, cur si eum secundum ipsam potius iudicaturus est, si moritura animæ infanti, nè obesset ei ex corpore peccati participata colluuies, ideò subueniendum iudicauit per baptismum, quia præsciuit eam si viueret piè, fideliterque fuisse victuram. His, & alijs pluribus concludit S. Doctor, quòd nullus iudicatur ex præuisione eorum, quæ facturus esset, bona, vel mala, si longiorem vitam duceret; & ita dici nequit, quòd paruuli aliqui fuerint prædestinati, vel reprobati ex præuisione operum, quæ facturi essent, si viuerent: alioquin etiam de adultis id esset dicendum, & sic de ijs, qui sanctè vixerunt, dubitandum esset de eorum salute, si non pro præteritis tantùm, sed pro futuris, si vixissent, iudicandi essent: & hoc est primùm absurdum, quod initio adducit Augustinus. Igitur effugium illud de præuisione futurorum, si vixissent, non soluit Augustini argumentum, quòd vrget contra defendentes prædestinationem ex præuisione conditionati consensus ad indifferens auxiliū, ratione paruulorum.

Petri Damiani dignum argumentum contra sic defendentes.

231. Prob. 2. Si tàm facilè mysterium hoc compræhēdi potest, inquit Petrus Damianus, iam non esset adeò difficile, vt Paulus exclamasset, *O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incompræhensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius*. Neque diceret. *O homo tu quis es, qui respondeas Deo? Nunquid dicit figmentum ei, qui se finxit, quid me fecisti sic? An non potest figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam? Quod & Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam sustinuit in multa patientia vasa iræ, &c.* Ecce quid respondet Paulus interroganti, cur Deus queritur, quòd homo nō saluetur, seu salutis opera

Non essent inuestigabilia Dei iudicia, si tàm facilè soluitur hæc quæstio.

non

non faciat; cùm ipse, *cuius vult miseretur, & quem vult indurat*? Si sententia de operibus bonis conditionatè visis subsisteret, Paulum Ecclesiæ, & totius mundi Doctorem, ac Magistrum non latuisset: & docuisset, & totum mundum lætificasset, cum hac doctrina adeò clara, & aliquibus plausibili, & non reliquisset rem hanc inexplicatam, & tamquam profundum mysterium. Quis enim Paulo doctior, magisque ad docendam Ecclesiam illuminatus? **Nō latuisset Paulum Doctorem omnium à Deo edoctum.**

232. Quòd si dicatur, hoc mirum non esse, quia non omnes veritates, maximè, quæ non sunt de necessitate salutis ab initio Ecclesiæ fuerunt scriptæ, vel alio modo manifestatæ, sed successu temporis creuerunt, vt notorium est, & Patres, Ecclesiaque ipsa experitur, sic dici potest de sententia ista, licet tempore Pauli nota non fuerit. Immò hoc punctum de prædestinatione, sine vllo præuiso merito, siue absolutè, siue conditionatè futuro, dici potest esse vnum illorum, de quibus loquitur S. Petrus epis. 2. cap. 3. 16. *Frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit nobis, &c. in eius epistolis sunt quædam difficilia intellectu, quę indocti, & instabiles deprauant*. Fieri ergò potuit, vt inexplicata eius doctrina pro tunc, tractu temporis sit explicata. **Instantia de nouiter Ecclesię notis.**

233. Resp. Verum quidem esse, quòd successu temporis multę veritates in Ecclesia clarè innotuerunt, quæ ab initio, vel obscuræ erant, vel penitus ignotæ. Istę autem sunt in duplici differentia, quædam enim pertinent ad fidem, vel mores, quæ vel traditione Apostolica per manus ad nos vsque peruenerunt, vel à Sacris Concilijs Generalibus, ex Sacra Scriptura, vel ex traditionibus crutæ sunt, & de his non loquimur. Quædam **Eliditur.** **Veritates nouę, quomodò notę fuerunt.**

dam verò sunt veritates, seu propositiones inter Catholicos Doctores controuersę, & in Ecclesia existentes atque disputari permissę; cuiusmodi est ista. Et in his tenendis, vel introducendis duæ regulę obseruandæ sunt ab earum sequacibus. Prima, nè nouæ sint; nouitas enim sæpè scandalum, & turbationem parit. Secunda, considerandum est quis sit primus talis nouę sententię author; si in magna existimatione Ecclesię, si rationi validæ innitatur, si magni nominis viri eam approbent, & tandem si Sancta Sedes eam tantummodo toleret, ac permittat, vel potiùs in eam inclinet. Consideret lector, si hæc faueant huic sententiæ. Ego quidem, vt ingenuè fateor, non puto, sed eam permittere existimo, vt disputabilē.

Nouę doctrinę, quā do introducendæ.

234. Prob. vlteriùs. Si ex consensu illo conditionato ad auxilium illud sufficiens facta sit prædestinatio, quęro primò, an omnes homines fuerint pręuisi, & constituti in eodem tempore, & cum eisdem circumstantijs; & simul omnibus dandum illud auxilium; & aliqui pręuisi consensuri, alij non; & sic priores prędestinati, non posteriores. Vel præuisi sunt constituti in diuersis temporibus, & in diuersis circumstantijs. Neutro modo saluatur intentum pro hac sententia, ergo. Prob. min. de primo. Nam decreta diuina de animarum creatione supponi debent in aliquo rationis signo præcedere decreta prædestinationis; nam priora respiciunt subiectum; posteriora respiciunt accidentia. At decreta de creatione facta sunt de animabus creandis pro diuersis temporibus, sicut de facto creatæ sunt ab initio mundi vsque nunc, & creantur, atque creabuntur vsque ad finem mundi; igitur asseri non potest decretum illud de constituendis omnibus

Aliud argumentum à diuisione contra eā sententiam

nibus

nibus animabus in eodem tempore, & in eisdem circumstantijs, ac dispositionibus; quia cùm tale decretum habiturum non esset vnquam illum effectum, esset frustratorium. Et sic præuideri non potuerunt omnes animę simul pro eodem tempore futuræ, & in eisdem circumstantijs constitutæ cum auxilio illo, cui possent assentire, & dissentire; quia Deus nihil videre potest futurum, siue absolutum, siue conditionatum, nisi decernat se illud facturum, seu cum creatura ad illud concursurum.

Homines non fuerũt præuisi omnes futuri pro eodem tempore, & circumstantijs.

235. Neque dici potest secundum, de animabus scilicet in diuersis temporibus, & circumstantijs constitutis: tum propter pręcedens argumentum de frustraneitate talis conditionati decreti: tum etiam, quia recurrit eadem difficultas, quam authores huius sententię declinare vellent, nempè inęqualis electionis circa æqualiter dispositos, in qua diceretur esse apparentia acceptionis personarum. Nam in hac sententia omnes animę illę quantum est ex se, essent ęqualiter dispositæ, & non à se haberent, quòd ponerentur in diuersis circumstantijs loci, temporis, & dispositionis corporum, quibus erant coniungendæ. Ex his autem omnibus pendet, quòd aliquis operetur sic, vel sic; consentiat, vel dissentiat alicui vocationi, cũ in eius libertate sit assentire, vel dissentire, vt esset in casu talis auxilij sibi exhibiti ex se non efficacis; & sic eodem modo, quò æqualiter dispositę, & non electæ possent conqueri, *quid me fecisti sic*? idest posuisti in tali incongrua circumstantia, vt assentire facilè non potuissem, sicut in alia circumstantia fecissem. Sicut si res ita se haberet, dicere possent pro alio casu conuersionis Tyrus, & Sydon, si factę fuissent in nobis vir-

Si dicatur animas præuisas pro diuersis temporibus futuras, non sequitur intentum.

Idem absurdum acceptionis personarum semper sequitur, quòd effugere vellent.

virtutes, quę factæ sunt in Corozaim, & Bethsaida, pœnitentiam eg issemus; Nam Matth. 11. 21. sic ait Christus; *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sydone factæ fuissent virtutes, quæ in vobis factæ sunt olim, in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent*. Idem subdit contra Capharnaum, quę vsque ad Cęlum exaltata vsque ad infernum descensura erat, *quia*, ait, *si in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ in te factæ sunt fortè mansissent vsque in hanc diem*. Sic, inquam, dicere potuissent animæ illæ in circumstantijs diuersis præuisæ constituendę. Non ergo meo videri, saluari potest modus iste dicendi.

236. Confirmari potest Conclusio principalis alio argumento fusiùs discutiendo *in Opusculo de Gratia*, quod tale est. Auxilium illud, cui visus est à Deo aliquis consensurus, est illud, quod offert Deus de facto ei, qui ex ea prçuisione prædestinatus est. Sed auxilium, quod de facto isti confert Deus non est talis naturæ, vt sine speciali Dei concursu voluntas ei consentiat; sed Deus ipse (vt ibi dicam) *qui ex Philip. 2. 13. dat velle, & perficere*, facit, vt homo faciat, quia diuinæ gratiæ auxilium ex S. Augustino non solùm dirigit liberum arbitrium ad benè operandum, *sed se habet ad illud, sicut sessor ad equum*, ita *in Hippognosticon lib. 3. m.* & ideò est auxilium *quo*, nempè faciens facere, non verò tantum *sine quo*, quod non facit facere. Et sic efficacia illius asserti consensus præuisi, esset (sicut nunc est) à Deo: Ideòque non adesset ex parte hominis sic consensuri motiuum aliquod prędestinandi; sed esse Dei donum, quòd vnus consentiret, non alius. Fateor meam imbecillitatem: hoc argumentum me conuincit, sicut & alia; & vnum auxiliatur alteri.

Alio argumento vali dò ille modus dicendi impugnari posset.

Gratia se habet ad liberum arbitrium, sicut sessor ad equum.

alteri. Si non placet mea, seu Augustini sententia, teneatur quæ placet, si habet modum satisfaciendi hisce argumentis, & deponendi formidinem de opposita; & maximè, quia Sancti Augustini menti consona non videtur.

CAPVT XIV.

An Christi Domini Prædestinatio fuerit causa Prædestinationis nostræ.

237. ADu. 1. rationem dubitandi esse duplicem. Prima est quia Christus Dominus *est Princeps Regum terræ, Apocal.* 1.5. *Est primogenitus omnis creaturę, Colos.* 1.18. Est prædestinatorum caput, *& Prędestinatus in virtute Rom.* 1.4. & omnes homines, qui prędestinati sunt, ad imaginem ipsius prædestinati fuerunt. *Rom.* 8. 29. Secunda ratio est; quia Christus est causa meritoria mediorum, per quæ prædestinati obtinent finem, seu terminum prædestinationis. Ipse enim reconciliauit humanum genus Deo; aperuit Cœlum; instituit sacramenta, quibus ex inimicis Dei euadimus amici, & ex filijs iræ, filij, & hæredes Dei. Obtinuit etiam nobis auxilium, & habitum gratię, & habitus virtutum Theologicarum, & dona Spiritus Sancti: quibus medijs operamur meritoria opera, per quæ acquirimus vitam æternam, quę est prędestinationis finis. Ideò meritò quęrimus, an idem Christus Dominus aliquam influentiam, vel causalitatem saltem meritoriam, aut exemplarem in hominum prædestinationem habuerit.

Authoris mens.

Duplex huius quęsiti causa.

Beneficia priora, quę nobis meruit Christus.

238. Adu. 2. ex dictis in primo tomo in 3. sent. disp. 18. per totam, quòd Christus, vt homo,

fuit ex *Rom.* 1. 4. ab æterno prædestinatus ad filiatonem Dei per vnionem hypostaticam, ad summam gloriam, summam gratiam, & alia dona supernaturalia (vt in toto illo tomo) & ad gradum mediatoris inter Deum, & humanum genus, ad effectum reconciliandi istud cum Deo; & insuper, quòd eius prædestinatio facta fuit antecedenter ad prædestinationem hominum, & Angelorum; immò antecedenter ad præuisionem lapsus Adæ, vt ex eodem tomo *disp.* 11. per articulos quinque; & inferiùs eadem explicabimus. Hinc oritur quæstio, an prædestinatio Christi influxerit in prædestinationem hominum.

Christus prædestinatus, & quomodo.

239. Adu. 3. ad vitandam æquiuocationem, quòd non loquimur de actu illo, quo Deus prædestinauit, quasi quæramus, an Christus, eiusue prędestinatio in actum illum influxerit; quia hic est actus diuinæ voluntatis tantùm: sed quęrimus de passiua prædestinatione, quod est quærere, an ad hominum passiuam prædestinationem, Christi prędestinatio aliquo modo influxerit, siue efficienter, siue meritoriè, siue saltim exemplariter; sicut de causa exemplari dicimus in phisicis cum Arist. quòd *domus extra fit à domo intra*, vt omnes architecti, omnesque artifices experiuntur; & Deus ipse præcipiens Moisi formationem tabernaculi, *Exodi* 25.40. ait, *inspice, & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est*; & cap. 26. *Eriges tabernaculum iuxta exemplar*; Quæri ergo potest, an prædestinatio Christi fuerit saltim ipsi Deo exemplar in prædestinatione hominum.

Sensus quęsiti clarus.

240. Dico 1. Christus, vt homo, eiusue prædestinatio non fuit causa efficiens nostræ prędestinationis ab æterno factæ.

Christus, aut eius prædestin. nō fuit causa efficiens nostrę prędestinat.

241. Pro-

241. Prob. de primo. Causa efficiens realiter debet existere; nam ex phisicis effectus in actu exigit causam in actu. Christus autem, vt homo, ab æterno, cùm facta fuit hominum prædestinatio, non existebat; ergo non potuit esse efficiens causa nostræ prædestinationis.

242. Prob. de secundo. Nequit percipi, quomodo Christi prædestinatio, siue actiuè, scilicet vt actus diuinæ voluntatis, siue passiuè concepta, vt importat prædestinatum esse, possit esse causa efficiens nostræ prędestinationis; nam, vt est actus voluntatis Dei, efficit id tantùm, ad quod tendit, nempè eligit, ac prædestinat Christum: vt verò passiuè sumitur, nihil efficit, sed ipsamet est quid effectum, seu volitum; igitur in nullo statu accepta potest dici causa efficiens nostræ prædestinationis.

243. Dico 2. Christi prædestinatio dici potest, ac debet causa exemplaris nostræ prædestinationis ad gloriam, gratiam, & filiationem Dei, hæreditatis Dei, & cohæreditatis Christi. Christi prę destinatio fuit causa exemplaris nostræ.

244. Prob. 1. ex Rom. 8. 29. *Nam quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædestinauit, hos & vocauit, &c.* 2. ex Ephes. 1. 5. *Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ in laudem glorię gratiæ suæ, in qua gratificauit nos in dilecto filio suo.* Priùs autem dixerat, *sicut elegit nos in ipso* (Iesu) *ante mundi constitutionem, vt essemus sancti, & immaculati in conspectu eius in charitate.* Igitur Christi Domini prædestinatio se habuit, vt exemplar, idea, ac prototypus aliarum prædestinationum. ex Apost.

245. Prob.2. ex S.August. in lib.1. de Prædest. Sanct. c. 15. *Est etiam præclarissimum lumen prædestinationis, & gratiæ, ipse Saluator, ipse mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus*: & infra. *Appareat itaque in nostro capite ipse fons gratiæ; vndè secundum vniuscuiusque mensuram se per vnita eius membra diffundit*: & postea. *Ipsa est igitur prædestinatio Sanctorum, quæ in Sancto Sanctorum maximè claruit, quam negare quis potest rectè intelligentium eloquia veritatis?* & infra. *Sicut ergo prædestinatus est ille vnus, vt esset caput nostrum; ita multi prædestinati sumus, vt membra eius essemus.*

ex August.

246. Lyranus in epist. ad Rom. 8. in illud *conformes fieri imagines filij sui*, ait, Quia filiatio adoptiua est quædam similitudo filiationis naturalis diuinæ. Sicut ergo Deus hominem Christum præordinauit ad filiationem diuinam naturalem ponendam in eo per vnionem hypostaticam Verbi; ita præordinauit electos ad aliam filiationem, non quidem naturalem, sed adoptiuam cum iure hęreditatis ad regnum: hęc Lyranus.

ex Lyran.

Prędestinatio Christi non fuit meritoria prędestin. nostrę.

247. Dico 3. Prędestinatio Christi, siue actiuè, siue passiuè sumatur, non fuit causa meritoria nostrę prędestinationis.

248. Prob. prima pars facilè. Actiua prædestinatio Christi aliud non est, nisi actus diuinæ voluntatis, quo Christum hominem ab ęterno elegit ad vnionem hypostaticam, vel filiationem Dei naturalem, ad summum lumen glorię, summam gratiam, summam gloriam; & ad omnes alias Christi perfectiones, ad statum mediatoris, ad septem dona Spiritus Sancti, ad gratias omnes gratis datas,&c. Hic autem actus eligendi ad

hęc

hęc omnia, non eſt meritum; quia eſt actus Dei, ſeu Sanctiſſimæ Trinitatis, cui repugnat mereri: tum etiam, quia eſt actus liberalitatis, & beneficentię, atque Charitatis Supremi Principis in Chriſti humanitatem. Alioquin actiua noſtri prędeſtinatio, immò quęlibet cuiuslibet doni elargitio diuina erga creaturas eſſet Dei meritum, & cauſa meritoria; quę in terminis repugnant.

A priori ratio de actiua Chriſti prædeſtinatione.

249. Prob. de 2. ſcilicet de paſſiua prædeſtinatione Chriſti, ſic. Hęc paſſiua prędeſtinatio Chriſti, ſiue ad vnionem hypoſtaticam, ac filiationem Dei, ſiue ad ſummam gratiam, ac gloriam, cæteraque bona, quæ ſupra dicta ſunt, aliud non eſt, nec aliud importat, quàm Chriſti humanitatem tunc non exiſtentem, fuiſſe à Deo ad ea electam, ac prædefinitam, & præordinatam. Id autem nullam habet conditionem meriti, ſed potiùs paſſio quædam grammaticalis eſt, & denominatio extrinſeca Logicalis, vt eſt eſſe viſum, eſſe volitum, eſſe amatum; eſſe electum, & cœtera ſimilia.

De paſſiua Chriſti prędeſtinatione ratio.

250. Dico 4. Si prædeſtinatio noſtra ſumatur pro fine, ſeu termino ipſius, nempè pro gloria, & gratia, alijſque bonis, ad quæ prædeſtinati ſumus, dici poteſt, Chriſti prædeſtinationem fuiſſe cauſam exemplarem, ac etiam meritoriam noſtræ prędeſtinationis: hoc modo ſcilicet; quatenus Deus ſtatuit per merita Chriſti aperire Cœlum, liberare animas de poteſtate diaboli, facere eas hæredes regni, filiaſque adoptiuas, & conferre eis gloriam.

Quomodo Chriſti prædeſtinatio influit in noſtram.

251. Prob. prima pars ex dictis pro ſecunda Concluſione. Sicut enim Chriſtus prædeſtinatus filius Dei, licet ex meritis non meruerit incarnationem, & filiationem Dei, & prædeſtinatio-

nationem ad gloriam, vt docet S. Auguſt. *lib. 1. de Prædeſt. Sanct. c.* 15. tamen plenitudinem gloriȩ conſecutus eſt per ſua merita: Sic etiam nos, qui ad gloriam prȩdeſtinati ſumus ſine meritis; tamen eam non aſſequimur (loquendo de adultis) niſi per merita; ergo quoad conſecutionem, Chriſti prædeſtinatio fuit cauſa exemplaris prædeſtinationis noſtræ. Maioris prima pars pro nunc ex Auguſt. loco cit. prob. dicente. *Eſt etiam præclariſſimum lumen prædeſtinationis, & gratiȩ ipſe Saluator, ipſe mediator Dei, & hominum, homo Chriſtus Ieſus; qui, vt hoc eſſet, quibus tandem ſuis, vel operum, vel fidei meritis præcedentibus, natura humana, quȩ in illo eſt, comparauit? Reſpondeatur quæſo, ille homo, vt Verbo, Patri coęterno in vnitatem perſonæ aſſumptus filius Dei vnigenitus eſſet, vnde hoc meruit? vnde qualecumque eius bonum prȩceſſit? Quid egit antè, quid credidit, quid petiuit? vt ad hanc ineffabilem excellentiam perueniret?* & ſubdit. *Ipſa eſt prædeſtinatio Sanctorum,* ideſt facta ſine meritis, &c.

Chriſtus quid meruit pro ſe, & pro nobis.

Chriſtus ſine prȩuiſis meritis prȩdeſtinatus.

252. Prob. modò ſecunda pars maioris, quòd plenitudinem gloriæ Chriſtus conſecutus eſt per merita, ex oraculo ipſius Chriſti, qui Lucæ 24. iungens ſe diſcipulis euntibus Emmaus, dixit, *Nonnè hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?* Nota tamen, quòd dico plenitudinem gloriȩ, non gloriam abſolutè, quia vt *in tom. in 3. ſent.* cum comuni Eccleſiæ ſententia docui, ac tenui, quòd à primo inſtanti ſuæ conceptionis Chriſtus obtinuit gloriam, fuitque beatus, gratis, & ſine prȩcedentibus meritis, at, quia erat ſimul viator, & paſſibilis vſque ad ſepulturam, immò vſque ad reſurrectionem, non habuit pro illo tempore plenitudinem gloriȩ, ſed exple-

Sed plenitudinē gloriæ per merita aſſecutus eſt.

expleta passione, in reunione animę ad corpus, cùm resurrexit, cessauit ratio viæ, & collata sunt ei dona corporis beati, nempè impassibilitas, splendor, subtilitas, & agilitas; tunc plenè beatus effectus est: hanc ergo beatitudinem per merita passionis acquisiuit. Hoc ergo modo nos Deus ad gloriam prædestinauit; sed per merita consequendam; vndè ait Paulus, *Bonum certamen certaui, cursum consumaui, fidem seruaui; in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus Iudex; non solum autem mihi, sed his, qui diligunt aduentum eius.*

Quęnā fuerit hęc plenitudo.

253. Prob modò secunda pars Conclusionis, quòd scilicet prædestinatio Christi, seù vt legitimè, & propriè loquar, Christus prędestinatus filius Dei fuerit causa meritoria nostræ prędestinationis quoad effectum, idest gloriæ consecutionem; ex 1.Corin.15.22. *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes viuificabuntur.* Ephes.5.23. *Christus caput Ecclesiæ, ipse est Saluator corporis eius. Vnus est mediator Dei, & hominum Christus Iesus.* 1.Tim.2.5.ex Io. 2. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed pro totius mundi.* Act. 4. 12. *Non est in aliquo alio salus; non enim aliud nomen est sub Cœlo datum, in quo oporteat nos saluos fieri.*

Christus fuit causa meritoria termini nostrę prędestinationis, quoad consecutionē.

254. Confirmatur. Christus redemit nos à potestate Diaboli, instituit Sacramenta, per quæ reconciliamur Deo; obtinuit nobis per sua merita gratiam sanctificantem, & auxilia actualia, per quæ meremur gloriam, aperuit Cœlum, quod ob Adæ peccatum obseratum erat, &c. quæ omnia de fide sunt. Sine his autem gloriam non consequeremur, igitur dici potest, & debet, quòd prędestinatio Christi, seu (quod idem est) Christus

Beneficia nobis per Christum collata.

stus prædestinatus fuit causa meritoria prædestinationis nostræ quoad effectum, seù terminum; & hanc existimo fuisse D.Thomæ mentem, in 3. p.q.24.ar.4. in corpore, vbi dicit; *Si consideretur prædestinatio Christi secundum prædestinationis actũ, non est causa nostræ prædestinationis. Si autem consideretur secundum terminum; prædestinatio Christi est causa prædestinationis nostræ. Sic enim Deus præordinauit nostram salutem ab æterno prædestinando, vt per Iesum Christum compleretur.*

S.Thom. mens.

Obijcies contra 1.& 3.Christus est caput Ecclesię,& omniũ pręstinatorũ, ergo vt prædestinatus, cùm sit caput, in hoc genere influit in omnia membra.

Arg. cont. 1.& 3.

255. Resp. dist. consequ. influit modo sibi competente iuxta Dei prouidentiam, concedo, alio modo, nego. Stando enim in similitudine capitis ad cœtera membra corporis, euidens est, quòd argumentum nihil concludit, nam caput Phisicum influit quidem in alia membra corporis, at non facit, seu generat illa membra; sed idem agens naturale, quod gignit caput, gignit alia membra cum facultate influendi in ea. Sic ergo Christus influit in membra prædestinata; at ipse nec membra facit, nec prædestinat, sed Deus, qui ab ęterno statuit Christum efficere, & ex tunc eum prædestinauit; alios homines facere statuit membra eius, & prędestinauit ad imaginem, & conformitatem Christi. Totum hoc præclarè explicauit Paulus *Rom.* 8. vt in probatione secundæ Conclusionis patuit. Ratio ergo capitis in Christo circa Ecclesiam consistit in hoc, quòd Christus fundauit Ecclesiam visibilem constantem ex ministris diuersi ordinis, & ex alijs fidelibus in vnum coadunatis per vnitatem fidei, baptismi,

Quando Christus influit in nos, vt caput ad mẽbra.

Similitudo capitis ad membra in Christo, & in nobis.

tiſmi, ac cœterorum Sacramentorum, quæ reſpe-ctiuè communia ſunt. Ipſe autem ſuis meritis hæc omnia facere meruit, & per eum, eiuſque merita omnia ſpiritualia beneficia, & conſecutionem æternę gloriæ obtinemus. At ratio capitis non videtur vllo modo importare influentiam, nec phiſicam, nec moralem in actiuam, vel paſſiuam hominum prædeſtinationem, vt ſupra patuit. Chriſtus fundauit Eccleſiam.

CAPVT XV.

An ſaltem ex præuiſione meritorum Chriſti facta fuerit hominum prædeſtinatio.

256. ADu.1. quæſitum hoc non coincidere cum pręcedentibus. Quærimus ergo an Deus prædeſtinando Chriſtum, vt hominem ad filiationem naturalem diuinam per vnionem hypoſtaticam,& ideò etiam ad ſummam gratiam, ſummumque lumen gloriæ,ac ſummum meritum, ex præuiſione iſtius ſummi meriti prædeſtinauerit aliquos homines ad gloriam; itaut omnes prædeſtinati, ſicut omnia bona, quæ habent à Deo per Chriſti meritum recognoſcunt, ſic deſtinationem ad illa, & ad gloriam debeant per Chriſti meritum à Deo recognoſcere. Senſus quęſiti diuerſus à præcedentibus.

257. Adu.2. ſolutionem huius quæſiti pendere à ſolutione alterius famoſæ controuerſiæ, an ſi Adam non peccaſſet, Verbum incarnatum fuiſſet, ſeu veniſſet Chriſtus in carne impaſſibili, vt cum ſua Schola Scotus docet *in 3.Sent. diſt.7. q.3.* & nos cum illo *tom.1. in 3. Sent. diſp. 2. art.2.* At præſcindendo ab hoc quæſito pro nunc ſatis moleſto; inquiram quid in vtraque, vel alterutra Solutio huius quæſiti pendet à ſolutione alterius.

ſententia, S.Thomæ, ſcilicet, vel Scoti, dicendum ſit ad præſens dubium.

258. Adu.3. quòd ſicut dixi de merito Chriſti in eodem *tomo diſp.19.* ab *art.4.* & deinceps, Chriſtus de facto meruit non ſolùm per actiones, & paſſiones potentiarum ſenſitiuarum, per effuſionem ſanguinis, ac per mortem, &c. ſed etiam per actus potentiarum ſpiritualium, præſertim per charitatem, ſeu dilectionem erga Deum, & homines, & per actus pietatis, & adorationis Dei, & obedientiæ erga Patrem, &c. ita quòd in Scoti, eiuſque Scholæ, ac mea in hac re ſententia, ſi Adamo non peccante Verbum fuiſſet incarnatum, quia non in carne paſſibili; licèt non potuiſſet mereri agendo, & patiendo ſenſibiliter; adhuc mereri potuiſſet operando intellectualiter.

Quibus acti bus meruit Chriſtus.

259. Adu 4. quòd pro defenſione huius Scoti ſententiæ, & ſtabilienda illa, quam inquirimus de merito Chriſti pro noſtra prædeſtinatione, hic ordo ſecundùm noſtrum intelligendi modum ſtatuendus eſt inter decreta diuina circa futura facienda, vt docet Scotus *in 3. Senten. diſt.7. q.3.* ab æterno ſuppoſitis productionibus ad intra; in primo ſigno ſequente, Deus intellexit omnes creaturas poſſibiles: in ſecundo ſigno, decreuit ſe ſummè communicare creaturæ rationali; & in hoc ſigno decreuit vnire hypoſtaticè Verbum cum humana indiuiduali natura, & in hoc prædeſtinauit Chriſtum ad ſummam gloriam, ſummamque gratiam, ad ſummam charitatem, ac pietatem in Deum, atque charitatem in proximum: in tertio ſigno decreuit creare Adamum, & alios homines: in quarto ſigno vidit Adamum cum tota poſteritate caſurum: in quinto ſigno decreuit modum vnionis, nempè in carne paſſibili,

Ordo Dei in prædeſtinando iuxta Scoti ſententiam.

Decretum de Incarnatione in quo ſigno factum.

bili, & per actiones, tàm intellectuales, quàm per corporales Christi passiones reconciliare sibi genus humanum: & quoniam cum S. Augustino prædestinatio hominum facta fuit post præuisionem peccati Adæ, dici consequenter cum eo debet, quòd in hoc signo facta sit hominum prædestinatio, & in hac sententia non est difficile saluare, quòd prædestinatio hominum facta sit ex præuisione meritorum Christi. Item si teneatur sententia contraria de decreto Incarnationis post prǽuisum Adæ peccatum, adhuc distinguendum est: vel enim tenetur, quòd Adæ, & aliorum prædestinatio facta fuerit ante præuisionem peccati Adæ; & hoc præuiso decreta fuerit incarnatio ad reparandum genus humanum, & tunc fuisse prædestinatum Christum; non apparet via saluandi, quòd ex merito prædestinati Christi præuiso, facta sit prædestinatio Adæ, & aliorum, quia hæc supponeretur facta ante illum. Si verò teneatur, quòd, & Adamo non peccante facta non fuisset incarnatio, & quòd ante præuisionem peccati Adæ nullius facta fuerit prædestinatio, sed supposita Adę peccati præuisione, decreta fuerit incarnatio, & consequenter prędestinatus fuerit Christus, & postea prædestinati sint homines, & discreti à massa damnata, vt docet S. Augustinus, & nos supra cum eo docuimus, facilis, & conueniens est via saluandi, quòd ex præuiso Christi merito facta sit hominum prædestinatio; si enim hæc via teneatur, vt amicis meis consulo tenendam, in magnam redundat Redemptoris gloriam. Parcat Lector si prolixa sit adnotatio; cedit enim ad Christi Domini nostri laudem, de quo omnia summè bona prædicare debemus., quæ Sacræ Scripturæ non repugnant, in-

Saluatur in hac sententia, quòd ex meritis Christi fieri potuit nostra prędestinatio.

In alia sententia non videtur posse saluari.

Alia via saluandi facilis, & tenenda consulitur.

pugnant, inquit cum alijs Scotus.

260. Adu. vltimò cum Scoto *in 4. Sent. dist. 2. quæst 1. ad 3.* & est valdè notandum dictum illud, quòd gratia non cadit sub merito, sicut docet Apostolus Rom. 9. *Si gratia ex meritis, iam non est gratia, sed merces*, quod intelligi potest, vel de merito de congruo, vel de merito de condigno. De primo non est tanta difficultas; sed de secundo; pro quo etiam aduertit Scotus, quòd vel est sermo de causa intrinseca, idest de ipsomet merente, qui per sua opera non potest mereri gratiam de condigno, & de hoc intelligitur Pauli dictum; *Si gratia ex meritis, idest proprijs, iam non est gratia*: vel est sermo de causa meritoria extrinseca illi, cui confertur gratia, & sic gratia cadere potest sub merito: talis autem est Christus respectu omnium gratiarum, quas nobis meruit: his notatis

An, & quomodo gratia cadit, vel non cadit sub merito.

Christus meruit nobis omnes gratias.

261. Dico 1. In ea sententia Scoti, quòd Verbum fuisset incarnatum, etiamsi Adam non peccasset, sustineri potest probabilissimè, quòd ex præuisione meritorum Christi per potentias intellectuales eliciendorum facta fuerit hominum prædestinatio ad gloriam, & gratiam.

In sent. Scoti probabilissimè sustinetur, quòd ex præuisione meritorum Christi facta sit nostra prædestinatio.

262. Prob. In hac suppositione maximè commendatur Christi meritum, & non asseritur aliquid Sacræ Scripturæ, traditioni, aut communi Ecclesiæ opinioni repugnans: ergo. Consequ. prob. ex famoso illo Scoti axiomate, *in commendando Christum malo excedere, quàm deficere, si in alterutrum ex ignorantia incidere oporteret*. Hinc est, quòd Ecclesia in hymno illo Angelico, *Gloria in Excelsis*, sic eum collaudat. *Tu solus Sanctus. Tu solus Dominus. Tu solus Altissimus Iesu Christe*. Anteced. quoad primam partem prob. quia

Commendari maximè debet Christus.

quia hoc modo omnis ratio capitis mystici, ac moralis in omnia bona supernaturalia suorum membrorum influentis, dignè, & abundè saluaretur; maximum enim hominis cuiusque spirituale, ac supernaturale bonum est ad gloriam, & consequenter etiam ad gratiam prædestinari. Anteced. quoad secundam partem probatur: nullus Scripturæ locus, nullaque traditio huic dicto refragatur; immò aliqua Scriptura ei opitulatur. Paulus enim Rom. 8. 29. inquit. *Quos præsciuit, & prædestinauit cõformes fieri imaginis filij sui, &c.* Tunc sic: si ex merito præuiso in carne passibili, & intellectuali operatione Christi Deus ab ęterno decreuit nos sibi reconciliare, filios suos adoptiuos efficere, heredes ipsius Dei, & cohęredes Christi ad imaginem ipsius filij naturalis: cur ex merito, in illa suppositione pręuiso non potuit Deus prædestinare homines etiam ad gloriam, & gratiam?

263. Quòd si dicas prædestinatio passiua hominum est maxima gratia, quę possit ijs à Deo conferri; igitur cadere non potest sub merito; responsio facilis est ex notabili vltimo. Non potest cadere sub merito hominum: concedo; sub merito Christi, quem Deus voluit, ac statuit esse caput hominum, & in eos meritoriè influere, nego. Ratio euidens est: de facto redemptio à seruitute diaboli; collocatio in ordine filiorum Dei; aperitio ianuę cœli pro hominibus, omnia dona supernaturalia, gratia tàm habitualis, quàm omnes actuales, Sacramentorũ institutio, & cętera omnia nobis, & Ecclesiæ conferuntur ex meritis Christi; item & consecutio gloriæ; & proinde Ecclesia omnes collectas, quibus beneficia spiritualia, immò & omnia alia à Deo petit, sic con-

Sub merito nostro non potuit cadere gratia; sed benè sub merito Christi.

concludit, *Per Christum Dominum nostrum*. Hæc autem omnia ab æterno Deus statuit, & præsciuit, se nobis daturum per merita Christi; igitur idem dici potest de prædestinatione, quòd nempè ex merito Christi in ea suppositione præuiso, eam decreuerit circa homines. Neque in hoc video vllam esse difficultatem, si principium illud Scoti teneatur.

In alia sententia idẽ teneri potest, si omnis prædestinatio facta sit pręuiso Adæ peccato.

264. Dico 2. in alia sententia, quòd non fuisset facta incarnatio, non existente Adæ peccato; si tenetur, quòd omnes prædestinationes, tàm Christi, quàm hominum factæ fuerint ante præuisionem peccati Adæ; adhuc probabiliter sustineri posset, quòd prædestinationes hominum factæ fuerint ex prȩuisione meritorum Christi.

Saluatur maxima Christi laus in hac sententia.

265. Prob. sicut præcedens; quia nulla est implicantia, quin in aliquo signo præcedente facta sit Christi prędestinatio ad filiationem Dei, per vnionem hypostaticam, ad summam gloriam summam gratiam, & summa merita: & ita saluaretur in eo omnimoda ratio capitis, & causæ meritoriæ, respectu omnium bonorum, quæ hominibus à Deo à mundi initio hucusque concessa sunt, & concedentur: & ita, sicut est causa meritoria consecutionis gloriæ, respectu nostri, & mediorum ad talem consecutionem obtinendam; ita esset causa meritoria destinationis ad eam; ita quòd Deus in gratiam dilectissimi filij sui prędestinati voluerit alios prædestinare, & in gratiam eiusdem, ac per merita eius decreuerit possessionem termini prædestinationis, idest gloriam eisdem conferre.

266. Prob. 2. si quid obstaret huic sententiæ, esset, quia in signo illo antecedenti non essent

essent pręuisa merita, ac genera, & qualitates meritorum per passionem, ac sanguinis effusionem, quia adhuc non esset decreta permissio peccati Adę, nec damnatio eius cum tota posteritate; & sic nec decreta passio, & mors Christi, quę sunt merita Christi; & ideò, cùm in eo signo merita Christi adhuc non existerent in mente Dei, non potuit intuitu eorum prędestinare homines. Sed posset (in hac sententia) responderi, quòd licet pro illo signo non essent prędefinita merita per afflictiones, mortificationes, ieiunia, labores, itinera, passionem, & mortem elicienda: dici posent prędefinita merita per intellectuales actus, pręcipuè dilectionis Dei, atque hominum, & Angelorum exhibenda; vel quòd ipsamet dignitas; magnitudo, ac sublimitas Christi pro illo signo ad ea iam prędestinati, se haberent, vt meritum, vel saltem, vt motiuum prędestinandi homines, immò & Angelos ad dignificandum, magisque exaltandum dilectum suum filium, constituendo illum omnium prędestinatorum caput, vt ei omnes etiam in hoc pręclarissimo fauore, se in æternum cognoscerent obnoxios.

Refellitur obstaculũ

267. Dico 3. si teneatur, quòd decretum incarnationis factum fuerit post pręuisum Adę peccatum, & sic Christus prædestinatus tunc ad filiationem Dei, & ad summam gloriam, summamque gratiam, & ad statum mediatoris inter Deum, & hominem; & postea facta fuerit hominum prędestinatio discernendo eos á massa perditionis; faciliùs videtur sustinendum, quòd ex Christi meritis pręuisis facta fuerit hominum prędestinatio.

Melius sustinetur influxus Christi in prędestinationem nostrã in alia sententia.

268. Prob. facilè. Eatenus in omni senten-

tia

tia, & cum fidei principijs defenditur, quòd ex pręuisis Christi meritis decreuit Deus ab ęterno reconciliare sibi genus humanum, liberare illud à potestate diaboli, aperire Cœlum, & conferre generi humano media necessaria ad salutem, vt Sacramenta, virtutes, auxilia, dona, &c. ipsamque gloriam; quatenus videns genus humanum lapsurum, & perditionis massam ex eo constituendam, voluit eius misereri, & per viam iustitię illi reconciliari; disposuit hoc facere mediante filio suo incarnando, & per eius merita in actionibus, & passionibus consistentia, & sic intuitu istorum omnia præfata spiritualia bona humano generi conferre. Quid autem impedit, quin dicamus, quòd pariter Deus videns genus humanum sic cum Adamo lapsurum, & massam damnatam futuram; ex eodem Christi præuiso merito motus fuerit ad prędestinandum aliquos, discernendo, seu secernendo eos à massa perditionis, sicut ex præuiso eiusdem merito decreuit prętata alia bona conferre? Immò existimo, quòd in hac sententia Augustini de prędestinatione post pręuisum Adę peccatum, loquendo consequenter, negari non possit, prędestinationem quoque factam fuisse ex merito Christi. Ratio enim euidens est, quia vt cum Augustino mox dicemus, omnia bona supernaturalia, quæ prædestinatis conferuntur, sunt prædestinationis effectus. At omnia illa conferuntur ex merito Christi, & sic ab æterno decreta sunt conferenda, ergo multo magis bonum prædestinationis, quod est eorum causa: nam vt inquit Philosophus, & omnes amplectimur, *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis*.

Ratio clara pro hac sententia.

Argum. à pari de alijs bonis dandis ex merito Christi.

269. Confirmatur: hanc viam sequendo, magis

magis quàm in alijs relucet Christi Domini dignitas, ratio capitis influentis in omnium prædestinatorum præcipuè spiritualia, ac supernaturalia bona, & sic sublimitas Principatus; immò, & quòd per ipsum facta sint omnia; & nihil impedit, quin sic dicamus.

Relucet Christi dignitas.

270. Confirmatur 2. Per Christi meritum efficimur filij Dei, & hæredes, atque Christi cohęredes, inquit Apostolus; & hęc omnia ab ęterno sic prędefinita sunt. At filiatio, & hęreditas Dei sunt essentialiter cum prædestinatione connexa, & ita, cùm Deus prędefiniuit vnum, prędefiniuit simul & alterum: & sic ex merito Christi vtrumque. Cur enim Deus præcisionem fecisset, vt ex merito Christi prædefinisset vnum, & non alterum; cùm in vtroque æqualiter reluceat benignitas, ac misericordia Dei in homines, & beneuolentia in Christum, cuius præuisione meriti voluerit illum exaltare, & constituere caput prędestinatorum influens in eos quoad omnia; *& dare illi nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine eius omne genu flectatur Cælestium, &c. & omnis lingua confiteatur, quia Dominus noster Iesus Christus in gloria est Dei Patris?*

271. Confirmatur 3. Non videtur saluari perfecta ratio mediatoris in Christo, nisi dicatur, quòd ex intuitu sui meriti facta sit hominum prædestinatio ad gratiam, & gloriam; ergo ita dicendum. Quòd autem sit mediator Dei, & hominum de fide est, ex 1.*Tim.* 3. 5. Prob. maior. Mediatio in genere sumpta consistit in hoc, quòd existente inter duos, siue æquales, siue superiorem, & inferiorem inimicitia, ratione alicuius offensæ, aliqua tertia persona grata offenso se interponit pro reconciliatione offendentis cum

Ex perfecta ratione mediatoris argum.

offenſo; quod perfici poteſt per ſatisfactionem procurandam ab offendente; vel ſi hic ſit impotens, aut inhabilis, aut minus idoneus, ipſamet mediatrix perſona, id acceptante, aut diſponente offenſo, aliquo modo huic benè viſo, ſatisfaciat pro offenſa. Hoc tanquam certiſſimo poſito, ad rem noſtram accedens, ſic diſcurro. Per Adę peccatum omnes homines (excepta B. Virgine iuxta noſtram ſententiam) cum eo peccarunt, & inimici Dei conſtituti ſunt. Placuit benigniſſimo Domino Deo homines ſibi reconciliare, & per viam iuſtitię, ac ſatisfactionis pro grauiſſima (intenſiuè, & extenſiuè) offenſa id perficere: non inueniebatur inter homines puros, qui condignè ſatisfaceret: ſtatuit filium ſuum ſanctiſſimum incarnandum, ad hoc peragendum in terram mittere: Hic ergo cùm eſſet nos reconciliaturus, vt adæquatè ſuo muneri mediandi ſatisfaceret, erat effecturus, vt Deus in ſuam gratiam nos reciperet filios; & hęredes æternę vitę eos, qui ſibi placerent, efficeret. Totum autem hoc per prædeſtinationem ad gratiam, & gloriam efficitur. Igitur, vt plenipotentiam mediatoris Deus Chriſto conferret, in gratiam eius, ac ſuorum meritorum, hanc gratiam prædeſtinationis, iuſtificationis, &c. conſequentium debuit ex ſua liberali benignitate concedere, ſecernendo ex tunc quos voluit à maſſa perditionis, efficiens ſuos filios, regnique cœleſtis hęredes, & Chriſti cohęredes.

In quo conſiſtat mediatio.

Quomodo Deus ſtatuit ſatisfactionem accipere pro offenſa humani generis.

272. Tandem exiſtimo Paulum id docere voluiſſe Epheſ. 1. 3. inquiens de Deo; *Qui elegit nos in ipſo (Chriſto) ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti, & immaculati in conſpectu eius in charitate. Qui prædeſtinauit nos in ado-*

Paulus fortè id docuit.

adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ, in laudem gloriæ, & gratiæ suæ, in qua gratificauit nos in dilecto filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius, &c. Interl. Hier. *Elegit nos in ipso ait per Christum*: infra, *gratificauit nos in dilecto filio suo*, dicit, *per Christum*; modus ergo iste loquendi toties à Paulo replicatus, *Deus elegit nos in Christo; qui prædestinauit nos per Iesum Christum. Qui gratificauit nos in dilecto filio suo*; & hæc ante mundi constitutionem, aliud significare nequeunt nisi prædestinationem nostram per Iesu Christi mediatoris nostri merita factam esse.

CAPVT XVI.

De præcipuis Prædestinationis effectibus.

273. ADu. quòd licet multa bona, tàm supernaturalia, quàm naturalia sint communia prædestinatis, & non prædestinatis, seu reprobis; quædam tamen solis primis competunt, & de his loquimur. Certum quidem est, quòd multa supernaturalia bona obtinent reprobi, quæ tamen temporalia, idest ad tempus tantùm durant, & non perseuerant vsque ad finem vitæ. *Multi enim*, ait, *Saluator sunt vocati, pauci verò electi.* Veniunt enim ad fidem innumeri, baptismum suscipiunt, gratiam sanctificantem, cum Theologicis virtutibus, & Spiritus Sancti dona, aliaque Sacramenta recipiunt, & actualibus auxilijs diuinis ad sanctè operandum adiuuantur; & tamen, quia donum perseuerantiæ non obtinent, sed in peccato decedunt, damnantur: immò plures præter hæc dona, gratias gra-

Multa supernaturalia bona obtinent etiã reprobi, sed sunt temporalia.

tis datas obtinuerunt, vt ſapientiam, prophetiam, gratiam virtutum, ſeu miraculorum, & curationum, genera linguarum, &c. & tamen damnati ſunt: De quibus dicit Saluator, Matth. 7. 22. *Multi dicent mihi in illa die Domine, Domine, nonnè in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo Dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus. Et tunc confitebor illis, quia numquam noui vos, diſcedite à me, qui operamini iniquitatem.* Patet ergo, quòd hæc etiam ſupernaturalia dona, non in omnibus ſunt effectus, ac ſigna prędeſtinationis: Iudas enim fuit à Chriſto cum alijs miſſus ad prędicandum cum virtute miraculorum; alij plures per aliquod tempus ſanctè viuunt, prædicant, alios ad fidem conuertunt, Sacramenta frequentant; & nihilominus, vel quia in peſſima aliqua conſuetudine inueterati ſunt, vel quia à fide decidunt, in fine pereunt: aliquos ergo proprios, & præciſos prędeſtinatorũ effectus ex Sacro Textu, & ex Sanctis Patribus referemus.

Gratias etiam gratis datas.

274. Dico 1. Primi, & præcipui effectus prędeſtinationis, ad quos alij conſequuntur, ſunt illi, quos refert Apoſtolus Rom. 8. 30. *Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit; quos autem vocauit, hos & iuſtificauit; quos autem iuſtificauit, illos & glorificauit.* At primi duo effectus declaratione indigent.

Præcipui, effectus prędeſtinationis, qui ſint

275. Prob. & declarantur ſingula. Primus effectus prædeſtinationis eſt efficax vocatio ad Catholicam fidem, ac proinde hæreticorum fides cum baptiſmo recepta (exceptis paruulis in ea decedentibus) non eſt prædeſtinationis effectus, quia *extra Catholicam Eccleſiam non eſt ſalus, ex Concil. Later. 4. c. 1. de ſumma Trin. & fide Cath. c. 1.* At quia multipliciter fit vocatio, dicendum, quòd paruu-

1. Efficax vocatio ad fidem.

paruuli, quibus confertur baptiſmus, per huius collationem vocantur, & per fidem habitualem credunt, & vocationi reſpondent, & fides actualis offerentium, vel miniſtri, ſeu Eccleſiæ eis ſufficit; *de Conſec.diſt.4.cap.In Eccleſia, cap.Paruuli fideles,& cap.Mater Eccleſia*; immò dicuntur fideles; non quia actualiter credunt, ſed quia fidei Sacramentum recipiunt, ideſt, baptiſmum, per quem eis infunditur fides, *ead.diſt.c.Nihil eſt aliud.* Alij vocantur, & recipiunt fidem per baptiſmum ſanguinis, cùm Catecumeni, ſiue valdè inſtructi, ſiue incipientes tantùm pro fide Catholica martyrium patiuntur. Alij vocantur, ſed per baptiſmum flaminis; ideſt, per votum, ſeu deſiderium baptiſmi nequeuntes illum in effectu recipere, è vita decedunt. Alij tandem adulti vocantur ad fidem ex Paganiſmo, Mahometiſmo, vel Iudaiſmo, & benè inſtructi baptizantur. Verùm, vt in Not.dixi, hæc vocatio, & reſponſiò per baptiſmi, ac fidei etiam Catholicę receptionem in adultis, non eſt præciſum ſignum, nec certus prædeſtinationis effectus; alioquin omnes Catholici eſſent prædeſtinati, & tamen Chriſtus, *Matth.20.10.* ait, *multi ſunt vocati, pauci verò electi*. Vocatio ergo eſt quidem in aliquibus, at non præciſus, & proprius prędeſtinationis effectus.

Paruuli dicuntur vocati per habitum fidei & per eum dicuntur fideles.

Alij per martirium.

Alij per votum baptiſmi ſi nequeunt eum habere.

276. De iuſtificatione pariter idem dicendum; quia innumeri vocati ſunt, & nedum per baptiſmum iuſtificati; ſed & alijs vicibus per Sacramentum pœnitentiæ; & tamen pereunt. Et proinde iuſtificatio etiam eſt prędeſtinationis ſignum, & effectus in aliquibus, at non proprius, ac præciſus; ſed alia (vt infra) debent eſſe ipſi adiuncta; nempè finalis iuſtificatio, & perſeuerantia

3. Eſt iuſtificatio in aliquibus, non in omnibus, niſi ſit finalis.

rantia in illa. Hæc est verus prædestinationis effectus.

3. Glorificatio.

277. De glorificatione tandem nulli dubium est, quòd sit vltimatus effectus, ac terminus prædestinationis; ad hanc enim Deus prædestinauit: ideò ait Saluator Matth. 25. 46. *Ibunt iusti in vitam æternam*. Vndè Magist. sent. in lib. 2. dist. 40. ait, *Sicut enim prædestinationis effectus illa gratia est, qua in præsenti iustificamur, atque ad rectè viuendum, & in bono perseuerandum adiuuamur, & illa qua in futura beatificamur.*

Alij effectus proprij prędestinationis ex S. August.

278. Dico 2. effectus prædestinationis, qui solis prædestinatis competunt sunt sequentes ex Augustino.

Quomodo prædestinati corripiũtur, & resipiscunt.

S. Doctor in lib. de Correp. & gratia cap. 7. inquit. *Quicumque ergo ab illa originali damnatione ista diuinæ gratiæ largitate discreti sunt; non est dubium, quod, & procuratur eis audiendum Euangelium, & cum audiunt, credunt, & in fide, quæ dilectionem operatur, vsque in finem perseuerant, & si aliquando exorbitant, correpti emendantur; & quidam eorum, etsi ab hominibus non corripiantur, in viam, quam reliquerant, redeunt; & nonnulli accepta gratia in qualibet ætate periculis huius vitæ, mortis celeritate subtrahuntur. Hæc enim omnia operatur in eis, qui vasa misericordiæ operatus est eos, qui elegit eos in filio suo ante mundi constitutionem per electionem gratiæ*: & in fine capitis ait, *aut si qui deficiant, reparentur antequam vita ista finiatur, & deleta, quæ intercurrerat iniquitate, vsque in finem perseuerantia deputatur*: & in cap. præced. discutiens illud Act. 13. 48. *Crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam*, ait; *Quis in æternam vitam potuit præordinari, nisi perseuerantiæ dono? Quandoquidem, qui perseuerauerit*

rauerit vſque in finem, hic ſaluus erit: qua ſalute, niſi æterna?

279. Et in cap. 2. diſtinguens adiutorium gratiæ datum Adamo ab illo, quod datur hominibus poſt lapſum, vt benè operentur (de quibus nos in ſuo loco) loquens de adiutorio dato prædeſtinatis ad perſeuerandum, inquit non ſufficere adiutorium *ſine quo non perſeueraret*, ſed datur eis adiutorium *quo*, ideſt quo Deus facit perſeuerare, ideſt, efficax, *nunc verò ſanctis in regnum Dei per gratiam prædeſtinatis; non tamen tale adiutorium (* ideſt ſine quo *) perſeuerantia datur; ſed tale, vt eis perſeuerantia ipſa donetur: non ſolum, vt ſine illo dono perſeuerantes eſſe non poſſint, verum etiam, vt per hoc donum, non niſi perſeuerantes ſint*: efficacia ergo ad perſeuerandum finaliter in ſanctitate, eſt verus, & proprius prædeſtinationis ad gloriam effectus.

Adiutoriū datum prędeſtinatis, eſt quo perſeuerent finaliter.

280. Ijs autem, qui curioſè inueſtigarent, cur donum perſeuerantię finalis vni detur, alteri non detur, æqualiter vtroque diſpoſito, ad rem noſtram reſpondet S. Auguſt. in lib. *de Bono Perſeuerantiæ cap. 9.* ſicut reſpondet de Prædeſtinatione vnius, & non alterius, his verbis; *ex duobus itaque paruulis originali peccato pariter obſtrictis, cur iſte aſſumatur, ille relinquatur; & ex duobus ætate grandibus impijs, cur iſte vocetur, vt vocantem ſequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, inſcrutabilia ſunt iudicia Dei. Ex duobus autem pijs, cur huic detur perſeuerantia vſque in finem, illi autem non donetur, inſcrutabiliora ſunt iudicia Dei.* Et pro noſtra, ac ſua concluſione ſtatim ſubdit. *Illud tamen fidelibus debet eſſe certiſſimum, hunc eſſe ex prædeſtinatis, illum non eſſe.* En ergo prędeſtinationis indiſſolubilis effectus; fina-

Cur ijs detur, nō alijs reſponderi nequit.

Niſi quia inſcrutabilia ſunt iudicia Dei.

finalis nempè perseuerantia.

281. In lib. 1. Retract. cap. 18. de eiusmodi Prædestinationis effectibus ait. *Sed parum de ipsa vocatione differui, quæ fit secundum propositum Dei. Non enim omnium, qui vocantur talis est, sed tantum electorum*. Et verum hoc esse probatur ex illo Act. 13. 48. cùm prędicante Paulo cum Barnaba in Perge Pamphiliæ coram multitudine Iudæorũ, & Gentium, Gentes crediderunt, Iudæi verò eos eiecerunt. Dicit autem textus, *Crediderunt, quotquot erant præordinati ad vitam æternam*; igitur effectus prædestinationis est aliquem ita vocari, vt vocantem sequatur.

Vocatio eorũ fit secundũ propositũ Dei.

282. Alij præclari effectus prædestinationis sunt, quos vno verbo enunciat Apostolus Rom. 8. 28. *Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum ijs, qui secundum propositum vocati sunt sancti*. Interl. *bonum*, dicit, *non recedentibus, sed vsque in finem manentibus*. Glofs. ord. *Scimus*, ait, *non solum hoc facit Spiritus Sanctus, sed etiam facit omnia diligentibus se prouenire in bonum, prospera, vel aduersa. Tales enim Deus consolatur prosperis, exercet aduersis. Prosunt enim mala, quæ fideles piè perferunt, vel ad emendanda, siue demenda peccata, vel ad exercendam, probandamque iustitiam, vel ad demonstrandam huius vitæ miseriam; Quamuis enim mors carnis de peccato primi hominis originaliter venit; tamen bonus eius vsus gloriosos martires fecit, &c.* & infra, *secundum propositum*, ait, inde est, *quod omnia cooperantur in bonum, non ex merito*.

Prędestinatis omnia cooperantur in bonum.

Prospera, & aduersa eis prosunt ex Dei gratia.

Et S. August. *lib. de Grat. & lib. arbitr. cap.* 17. hunc Apostoli locum valdè exagerat pro electis, dicens primò, cum eodem Apostolo ad Philip. 1, *Certus sum quoniam, qui operatur in vobis bonum opus*

opus perficiet vſque in diem Chriſti Ieſu. Vt ergo velimus ſine nobis operatur; Cum autem volumus, & ſic volumus, vt faciamus, nobiſcum cooperatur: tamen ſine illo, vel operante, vt velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus; De operante illo, vt velimus dictum eſt, Deus eſt, qui operatur in nobis, & velle. De cooperante illo, cùm iam volumus, & volendo facimus; *Scimus,* inquit, *quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Quid eſt omnia? niſi, & ipſas terribiles, ſæuaſque paſſiones? Sarcina quippè illa, quæ infirmitati grauis eſt, leuis efficitur Charitati.*

S. Auguſtini quomodo omnia cooperantur in bonum prædeſtinatis.

283. Et in can. 27. *Talibus, de Pœnitentia diſt. 2.* habetur. *Talibus diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, vſque adeò prorſus omnia, vt etiam ſi qui eorum deuiant, & exorbitant, etiam hoc ipſum eis faciat proficere in bonum.* Gloſſa ibi, ait, dupliciter accidere poteſt, quòd electis, ſeu ſanctis deuiatio, ſeu exorbitatio poſſit in bonum proficere; primò per pœnitentiam fortiores reſurgunt; & citat pro hoc dicto multos Canones: ſecundò ait, poteſt intelligi proficere ad bonum, pœnas, quibus à Deo affliguntur, quia ſe recognoſcentes, humiliores fiunt; pro quo firmando canones plures citat. Quoquo ergo modo intelligatur, in bonum prædeſtinatorum eſt.

CAPVT XVII.

De diuerſis Prædeſtinatorum gradibus.

284. Ad Du. quòd prædeſtinati conſiderari poſſunt dupliciter; vel reſpectu finis, vel reſpectu mediorum, per quę perueniunt ad finem;

Senſus quæſiti.

ideſt, gloriam. De vtriuſque gradus differentijs in præſenti loquimur.

285. Dico 1. Reſpectu gloriæ, ad quam Sancti ſunt prædeſtinati, diuerſi ſunt gradus eorum iuxta diuerſitatem meritorum.

Reſpectu termini diuerſi ſunt prędeſtinatorum gradus.

286. Prob. 1. ex 1. Cor. 15. 41. *Stella enim differt à Stella in claritate, ſic & reſurrectio mortuorum.* Gloſs. ord. ait, *Vna eſt beatitudo, quam iuſti percipiunt, & diſpar retributionis qualitas.* Omnes enim beati recipiunt denarium iuxta parabolam Chriſti, *Matth.* 20. ideſt viſionem, & fruitionem Dei, in quo conſiſtit beatitudo eſſentialis, ſed inæqualiter, tàm intenſiuè, quàm extenſiuè; ideſt aliqui intenſiori modo, & vident alia plura obiecta ſecundaria in Deo, quàm videant alij, qui, & minus intensè; quia ad talem, ac tantam fuerunt à Deo prędeſtinati.

287. S. Auguſtinus hunc Pauli locum pluribus in locis, ſed eodem modo de Beatitudine Sanctorum declarat: in lib. de Spir. & lit. ad Marcellinum c. 28. ait, *Verumtamen ſicut in Regno Dei velut ſtella à ſtella in gloria differunt Sancti; ſic & in damnatione pœnæ ſempiternæ tolerabilius erit Sodomæ, quàm alteri Ciuitati; & erunt quidam duplo amplius quibuſdam filij gehennæ.* In lib. de Sancta Virginitate c. 26. loquens de beatitudine eſſentiali, & accidentali, iuxta Chriſti, & Pauli dicta, inquit, *quos prædeſtinauit, vocauit, iuſtificauit, & glorificauit. Hic eſt ille denarius merces omnium. Stella tamen differt à ſtella in claritate: ſic & reſurrectio mortuorum; hæc ſunt merita Sanctorum. Si enim cœlum ſignificaretur illo denario; nonnè in Cœlo eſſe eſt commune omnibus fidelibus? & tamen alia eſt gloria Solis, alia Lunæ, alia Stellarum.*

Locus Pauli iuxta Auguſtini ſenſum declaratus.

288. At in *lib. de cognitione veræ vitæ*, ſi ſit

Augu-

Auguſtini cap.46. nedum repetit idem; ſed ſoluit argumentum, quod fieri poſſet contra dictum Pauli de claritate beatorum, ſtellis comparata, nam Saluator comparat beatos ſoli, non ſtellis, dicens Matth.13. *Fulgebunt iuſti ſicut Sol in regno Cœlorũ*,inquiens,*videtur Apoſtolus Domino contrarium ſentire, quia hic velut ſolem fulgere aſſerat,ille quoſdam velut diuerſas ſtellas,alios velut Lunã,alios velut Solẽ fulgere aſtruat.Sed ſciendum eſt,quòd Dominus gloriam Sanctorum generaliter expreſſit: Apoſtolus autem ſingulorum gloriam pro meritis diſtinxit. Vltimus ergo in regno Cœlorum, vt Sol fulgebit, qui tunc ſepties clarior, quàm nunc erit; & in hac claritate tantum quiſque ab alio pro meritis differt, quantum ſtella à ſtella in claritate; Alij autem hos in tantum diuerſæ claritatis gloria ita præcellunt ſicut Lucifer Pleiades,Luna Luciferum, Sol Lunam in claritate excellunt. Nos autem omnes, tantum corpus Chriſti in claritate excedit, quantum Creator creaturas tranſcendit. Vndè & in dextera Patris ſedere ſcribitur; quia in gloria diuinæ maieſtatis fulgere creditur,&c.* vbi S.Doctor, nedum de diuerſitate gloriæ animarum, ſed etiam corporum; cùm poſt reſurrectionem erunt in Cœlo, loquitur; & conſequenter ad dictum Pauli dicentis, *ſic & reſurrectio mortuorum*; immò principaliùs de hac loqui videtur Apoſtolus, quia de reſurrectione corporum loquitur.

Cur Chriſtus ſanctorum gloriã ſoli tantùm comparat, Paulus verò ſtellis.

Idem prædixerat Daniel c.12. *Qui docti fuerint fulgebunt, quaſi ſplendor firmamenti, & qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.*

Diuerſitas gloriæ in beatis.

289. Prob.2. ex Io. 14, 2. vbi ait Saluator, *in domo Patris mei manſiones multæ ſunt.* Interl. dicit, *diuerſa præmia meritorum.*Gloſs.ord.inquit,

Ex Christi oraculo diuersi sunt gradus gloriæ.

beati, etsi differentes, nullus tamen alienabitur à domo, in qua quisque habet mansionem pro merito. Per denarium quidem omnibus significatur vna, & non diuersa viuendi in æternitate mensura. Per mansiones significantur diuersæ dignitates in eadem æterna vita; quia alia claritas solis, alia claritas lunæ, alia claritas stellarum. In domo Dei idest in templo Dei, in regno Dei, hominibus iustis multæ sunt differentiæ inter se, & hæ sunt mansiones ipsius domus Dei. Hæ autem sunt paratæ in prædestinatione, sicut ait Apostolus, qui elegit nos ante mundi constitutionem in prædestinando, &c.

Denarium quid significat, quid mansiones diuersæ.

290. Prob. 3. ex alijs Sac. Scripturæ locis, Psal. 61. *Reddet vnicuique iuxta opera sua*. Matth. 16. dicit. *Christus filius hominis venturus est in gloria Patris sui, cum Angelis suis, & tunc reddet vnicuique secundum opera sua.* 2. Cor. 9. *Qui parcè seminat, parcè & metet*, & tandem Concil. Florent. in decr. Vnionis Græcorum, quod est in *Const. 17. Eugen. 4. §. 6.* ait *Innocentium, ac decedentium in gratia, &c. animas in Cælum mox recipi, & clarè intueri ipsum Deum Trinum, & vnum, sicuti est; pro meritorum tamen diuersitate, aliam alia perfectiùs.*

Prædestinatorum gradus quoad media, sunt diuersa.

291. Dico 2. Prædestinatorum gradus etiam quoad media, & in via sunt diuersi.

Prob. facilè. In Ecclesia sunt diuersi ordines, ac status Personarum, ex quibus omnibus complures per opera suo statui conuenientia saluantur; igitur media diuersa sunt, & idcircò gradus diuersi. Anteced. præter quam quòd manifestum est; asseritur ab Apostolo in 1. Cor. 12. 28. *Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro, & quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia. Primum Apostolos, secundò Prophetas, tertiò Doctores,*

res, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. Numquid omnes Apostoli, numquid omnes Prophetę? &c. & ad Ephes.4.11. *Christus ascendens super omnes Cælos, dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios Euangelistas; alios autem Pastores, & Doctores ad consumationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei.* Ex his hominum gradibus plures saluati sunt, & saluabuntur: at ad hæc ministeria peragenda fuerunt à Deo prædestinati.

Diuersi status fideliū.

Diuersa munera.

293. Prob.2. ex mirabili illa Saluatoris parabola Matth.13.47. vbi de Ecclesia loquens, ait, *Simile est regnum Cælorum sagenæ missæ in mari, & ex omni genere piscium congreganti, quàm cùm impleta esset, &c.* in hac similitudine plura complecti voluit,& quòd in Ecclesia adsint boni, & mali Christiani, & quòd inter vtrosque adsint diuersi status, & conditionis Christiani, quilibet in suo ministerio applicatus.

Ecclesia velut sagena est congregans diuersa piscium idest, fideliū genera

294. Et Sacræ Scripturæ interpretes,in illum Pauli locum ingeniosè formant corpus Christi, quod est Ecclesia visibilis, dicentes, primùm posuit *Apostolos*, secundò *Prophetas*, vt oculos, tertiò *Doctores*, vt linguam. Et sic successores Apostolorum primi omnium; & Papa prior,quia Petri successor, & super omnes. Deindè *Virtutes*, idest miraculorum insignium operatores; hi sunt *manus* Ecclesię: exindè *gratias curationum*, idest curatores morborum: posteà *opitulationes*,idest, qui alijs opitulantur, vt ægris, pauperibus, miseris, peregrinis, hospitibus. Postea *gubernationes*, idest qui alios regunt, & gubernant, & corri-

Corpus Ecclesiæ quomodo formatum.

corrigunt, vt Parochi, &c. Ponunt postea, *genera linguarum, & interpretationes sermonum*, eos scilicet, qui hæc dona à Deo habent ad docendum, & illuminandum cœteros, qui in Ecclesia sunt fideles, ac populi, & plebes; hi autem omnes à Deo sunt ad hæc omnia prædefiniti, in quibus, si iuxta Dei, & Ecclesiæ leges operentur, æternæ gloriæ mercedem obtinebunt, quamquam per media diuersa.

Membra Ecclesię, quę.

295. Prob. pręterea ex prolixo discursu Apostoli 1. *Cor.* 12. vbi omnia numerat munia, quæ à spiritualibus ad bonum, & vtilitatem proximi in Ecclesia Dei exercentur, per quæ ad ęternam vitam perueniri potest, quę à Deo illis sunt ab æterno prædestinata, dicens. *Nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in Spiritu Sancto, diuisiones verò gratiarum sunt, idem autem spiritus, & diuisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus, & diuisiones operationum sunt, idem autem Deus, qui operatur omnia in omnibus. Vnicuique autem datur manifestatio spiritus ad vtilitatem. Alÿ quidem datur per spiritum sermo sapientiæ: alÿ autem sermo scientiæ secundum eumdem spiritum: alteri fides in eodem spiritu: alÿ gratia sanitatum in vno spiritu, alÿ operatio virtutum; alÿ prophetia, alÿ discretio spirituum: alÿ genera linguarum: alÿ interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur vnus, atque idem Spiritus diuidens singulis prout vult. Sicut enim corpus vnum est, & membra habet multa; omnia autem membra cum sint multa, vnum tantum corpus sunt: ita & Christus. Etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus, siue Iudæi, siue Gentiles, siue serui, siue liberi; & omnes in vno spiritu parati sumus; nam & corpus non est vnum membrum, sed multa.* Et discurrit postea per

Diuersi spiritualium ordines, & dona Spiritus S.

Omnes sunt Ecclesiæ membra.

per ſingula membra, cor, os, pedes, manus, oculos, aures,&c. quæ quidem ex Dei diſpoſitione non eumdem, ſed diuerſum actum habent in eodem tamen corpore naturali. Sic & omnes fideles membra quidem diuerſa ſunt, & miniſterium diuerſum ex Dei diſpoſitione habent in Eccleſia, quæ eſt corpus myſticum Chriſti. Hæc autem miniſteria fidelibus conceduntur, vt rectè; ac ſanctè, cum Dei adiutorio ſe gerentes ad diuerſorum graduum præmia poſſint peruenire.

Et diuerſū actum habent.

296. Hæc autem non ſunt ita intelligenda, quaſi munia,& gratię hìc,& ſupra à Paulo ennarrata in ſingulis fidelibus ſint media præciſa, ad principalem effectum prædeſtinationis (ſcilicet gloriam) acquirendum; tum quia ſunt gratiæ gratis datæ, quæ non ſanctificant, ſed dantur, vt dicit Paulus, *ad vtilitatem aliorum*; tum etiam, quia non adducunt perſeuerantiam in ſanctitate. Sed in ijs tantùm ſunt media ad ſalutem, *qui ſecundum propoſitum vocati ſunt*; *ijs enim omnia cooperantur in bonum*; ideoque illa ex fine, obiecto, alijſque circumſtantijs rectis exercent. Ab oppoſito enim complures ijs muneribus, & donis decorati in omni ordine perierunt. Incipiamus ab ordine Apoſtolico, ex quo præuaricatus eſt Iudas: ex ordine Diaconorum ab Apoſtolis inſtituto, Nicolaus: ex ordine Epiſcoporum, Paulus Samoſatenus, Macedonius, Neſtorius, &c. & ſic ex omni alio ordine ſi hiſtorias legamus, de quibus omnibus paucis verbis dixit Saluator Matth.7.22. *Non omnis, qui dicit mihi Domine, Domine intrabit in regnum Cælorum; ſed qui facit voluntatem Patris mei, qui in Cœlis eſt, ipſe intrabit in regnum Calorum. Multi dicent mihi in illa die Domine, Domine nonnè in nomine tuo prophetanimus,*

Quomodo intelligitur quòd iſti gradus perducunt ad gloriam.

Multi cum illis perierunt.

nimus, & in nomine tuo Dæmonia eiecimus; & in nomine tuo virtutes multas fecimus; & tunc confitebor illis, quia non noui vos, &c. Etſi ergo multi ſint ad fidem vocati, & ad Sacramentorum ſusceptionem, ac miniſtrationem, & alia ſuprema Eccleſiæ Chariſmata, & ſint temporalia Chriſti membra, & alia cum prędeſtinatis habeant communia; quia tamen non ſunt ſecundùm propoſitum vocati, non perſeuerant vſque in finem, & proinde non ſaluantur. Cur autem non his, ſed illis donetur à Deo perſeuerare, idem prorſus eſt quęſitum cum eo, cur de maſſa perditionis à Deo ab ęterno præuiſa, aliqui ex tunc fuerunt à Deo diſcreti, & prædeſtinati, alij non, cùm neutri adhuc eſſent pręuiſi, an benè, vel malè eſſent operaturi; & ad vtrumque cum S. Auguſtino, & S. Paulo reſpondendum eſt, *incompræhenſibilia ſunt iudicia Dei, & inueſtigabiles viæ eius*; & apud Deum non eſt iniquitas, nec acceptio perſonarum, ſed miſericordia, & iuſtitia, vnde Dauid Pſalm. 100. *Miſericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine.*

Ex omni ordine.

Niſi ſint ſecundū propoſitū perſeuerantiæ vocati, non ſaluantur.

Cur vni detur, alteri non, reſpōdetur cum Paulo.

297. Concludamus ergo, quòd prædeſtinatorum, dum viatores ſunt, multi ſunt gradus, diuerſi ſtatus, diuerſæ conditiones, diuerſarum legū, naturæ, ſcriptæ, & Euangelicæ. De fide enim eſt, quòd in lege naturæ multi fuerūt prędeſtinati incipiendo ab Adamo, proſequendo per Abel, Enoch, Noe, Abrahamum, Iſaacum, Iacobum, Ioſephum, Iobum, quamuis alios neſciamus. In lege ſcripta, ſeu Moſaica ex eadem Scriptura legimus Sanctos, ac prædeſtinatos innumeros, quamuis diuerſarum conditionum homines, vt Aaronem, Moiſem; Prophetas, alioſque multos, de quibus mentionem facit Apoſtolus ad Hebr. 11.

In omni lege fuerunt prædeſtinati.

In lege naturę.

In Moſaica

*Hebr.*11. & alios, quos in Sacro Textu legimus vſque ad Ioannem Baptiſtam, quem Tertullianus ait, *fuiſſe clauſulam Veteris Teſtamenti.* In lege gratię ſcimus tot hominum vtriuſque ſexus, & omnis ordinis, omniſque ſtatus, tàm Eccleſiaſtici, quàm Sæcularis, omniſque conditionis millia multa, ſanctos, ac in bono perſeuerantes vſque in finem deceſſiſſe: inter quos Mater Ieſu Maria, Apoſtoli, & Chriſti diſcipuli, Martires, tàm mares, quàm fœminæ: Pontifices Magni, & Maximi, ſimplices Sacerdotes, Virgines, Viduæ, Monachi, alijque diuerſorum Inſtitutorum Religioſi, Diaconi, Subdiaconi, Acoliti, Exorciſtæ, Lectores, Hoſtiarij, Laici celibes, & vxorati, mulieres ſimplices omnis generis; Domini, famuli, & in qualibet profeſſione, aut arte conſtituti. Ex omni, inquam, iſtorum genere legimns in Martirologio multos in Dei gratia perſeuerantes defunctos; ideòque ab Eccleſia, vt Sanctos venerari: hi ergo ſecundùm propoſitum vocati, ac iuſtificati, & in bono perſeuerantes, poſtea defuncti diuerſis donorum, ac Chariſmatum, & miniſteriorum generibus à Deo conſtituti ea geſſerunt (& alij nunc gerunt) opera, quę glorię, ad quam prædeſtinati ſunt, proportionata erant.

In lege Euangelica

Omnis generis, ſtatus, ac officij homines ſaluati

CAPVT XVIII.

An Prædeſtinatorum numerus augeri poſſit, vel minui.

298. AD u. I. Senſum quæſiti clarum eſſe; an ſcilicet dentur aliqui homines, qui adhuc prædeſtinati non ſunt, & poſſint prędeſtinari;

Sensus quæsiti clarus.

nari; quo casu cresceret numerus prædestinatorum, qui iam ab æterno supponuntur prædestinati. Item ab opposito; an aliquis ex prædestinatis possit damnari; quo casu, minueretur numerus prędestinatorum.

Ratio dubitandi pro vtraque parte quęsiti grauis.

299. Adu.2. rationem dubitandi pro prima quæsiti parte, esse, quia si populi sciunt, prædestinatorum numerum augeri non posse, cùm in peccata consuetudinaria continuò labuntur, præscitos se putantes, ac damnatos, non curarent pro suo posse ad bonam frugem redire; quia in prædestinatorum numerum ingredi non possent. Ratio autem pro secunda parte est; quia si dicatur prædestinatorum numerum minui non posse, & prędestinatos damnari non posse; videtur primò lædi eorum libertas; quia non essent indifferentes ad benè, vel malè operandum: secundò, magna concederetur socordia prędestinatis in benè operando. Quilibet enim sic discurreret. Vel sum prædestinatus, vel non. Si sic, vel operer, vel non; vel benè, vel malè, non possum à prædestinatorum numero excidere. Si non sum prædestinatus, quidquid boni agam, non poterit me ad prędestinatorum numerum perducere: igitur edamus, & bibamus, & voluptatibus indulgeamus; quæ absurda sunt.

Ex his hominum ignorantiū discursibus S. Augustinus motus est ad scribendum duos libros.

300. Adu.3. ex his pręcisis motiuis inductū fuisse S. Augustinum ad scribendum præclaros illos libros *de Correptione, & gratia, & de Bono perseuerantiæ*. Eo igitur duce hæc quæsita soluemus: in omni siquidem schola, licet diuersis loquendi formulis, vtraque pars quæsiti negatiuè defenditur.

301. Dico 1. Prædestinatorum numerus ab æterno iā prædefinitus augeri nequit, nec minui.

302. Prob.

302. Prob. ex pluribus Sancti Augustini locis. Primus est ex lib. de Correp. & Gratia c. 13. initio. *Hæc de his loquor, qui prædestinati sunt in regnum Dei; quorum ita certus est numerus, vt nec addatur eis quisquam, nec minuatur ex eis. Non de his, qui cum annunciasset, & locutus esset eis, multiplicati sunt super numerum, Psal. 59. Ipsi enim vocati dici possunt, non autem electi, quia non secundum propositum vocati. Certum verò esse numerum electorum, neque augendum, neque minuendum, quamuis, & Ioannes Baptista significet, vbi dicit facite ergo fructum dignum pœnitentiæ, & nolite dicere apud vos metipsos, Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ, vt ostendat sic istos esse amputandos, si non fecerint fructum, vt non desit numerus, qui promissus est Abrahæ; tamen aptius in Apocalipsi dicitur, Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam. Si enim alius non est accepturus, nisi iste perdiderit, certus est numerus:* & pluries ibidem replicat, certissimum, & immutabilem esse fœlicium illorum numerum.

Numera prędestin torum no potest au geri, ne minui.

Plura S. Augustini.

303. Secundus locus est ex epist. 106. *Certus est ergo Dei præscientiæ definitus numerus, & multitudo Sanctorum, quibus diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.*

304. Tertius ex lib. de Bono perseu. cap. 8. *Deus autem melius esse iudicauit miscere quosdam non perseueraturos certo numero Sanctorum suorum.*

305. Quartus locus est ex tract. 122. in Euangel. Ioann. vbi docet non futurum aliquem prædestinatum supra numerum iam præfinitum ante mundi constitutionem. *Non est*, inquit, *aliquis supra numerum, sed certus est numerus*: & in ser. 154. de tempore 1. ait; *In Congregatione Christiana quantum pertinet ad communionem, & participatio-*

De certitu dine infal libili numeri pręd estinatorum.

nem Sacramentorum multiplicati sunt super numerum ex psal. 59. Alius est ergo numerus, alij super numerum. Numerus est de quibus dicit Apostolus, nouit Dominus, qui sunt eius. Super numerum autem, quoniam in magna domo sunt non solum vasa aurea, & argentea, sed & lignea, & fictilia, &c. Numerus ergo vasa in honorem, supernumerum, vasa in contumeliam.

De hoc etiam Massilienses carpebant Augustinum.

306. Immò hoc fuit vnum ex ijs, quæ in Augustino sugillabant Massilienses, quòd scilicet docuisset numerum Prædestinatorum sic fuisse à Deo præfinitum, vt nec augeri posset, nec minui: ita scripserunt ad Augustinum Prosper, & Hilarius. Primus sic. *Nec acquiescunt prædestinatum electorum numerum, nec augeri posse, nec minui, ne locum apud infideles, ac negligentes cohortantium incitamenta habeant, ac superflua sit industriæ, & laboris indictio, cuius studium cessante electione frustrandum sit.* Hæc Prosper. Idem quoque insinuauit Augustino Hilarius. *Si prædestinati sunt, inquiunt, ad vtramque partem, vt de alijs ad alios nullus possit accedere, quò pertinet tanta extrinsecus correctionis instantia?* & post multa, *Inde est, quod & illud pariter non accipiunt, vt eligendorum, reijciendorumque esse definitum numerum velint,*

S. Prosper sic scribit ad August.

Idem scribit Hilar.

307. Id autem impugnabant Massilienses; non quia ipsi negarent prędestinatorum numerum certum, & prædefinitum esse; sed negabant in sensu Augustini defendi posse, qui ante præuisionem meritorum docuerat factam prædestinationem: ipsi verò qui docebant factam esse ex meritorum præuisione, cùm in eo casu liberi arbitrij vsus concurreret, non agnoscebant eam repugnantiam, quam in sententia Augustini agnoscere dicebant.

Cur impugnabant Augustinũ Massiliẽses

308. At si fuisset ab eis quæsitum, an ad ea merita fuisset necessaria gratia efficax, ideſt faciens facere, nec ne, si secundum igitur ex naturæ viribus essent merituri, & sic, vt Pelagiani loquerentur; vel si gratiam aliquam vertibilem admitterent, quam homines merituri possent efficacem, vel inefficacem reddere, in alium inciderent scopulum meo videri non minus incommodum præfato, quia ipsi se discernerent, contra Apostoli dogma, *Quis te discernit? Quid habes, quod non accepisti?* dicere enim quis potest, *ego me dignum reddidi, vt prædestinarer*. Si verò asseratur, vt deberet, primum, de gratia per se efficaci requisita ad illa merita, occurrent eadem ab eis asserta inconuenientia, quæ de prædestinatione ante merita, & de definito, ac certo prædestinatorum numero: nam Deus ex se solo prædestinasset ad eam gratiam ex se efficacem, & ad numerum certum talium prædestinatorum. Discursus contra Massilienses.

309. Prob. vlteriùs conclusio ex dictis *in* 2, *&* 3. capite, omnia quæ Deus facturus est in creaturis vsque ad mundi finem, immò per totam æternitatem à parte post (quoad nos) decreuit ab æterno ex parte ante (quoad nos) quià Deus non habet ante, & post: decreta autem Dei absoluta sunt immutabilia, immò etiam conditionata; quia hæc etiam adimplentur in statu conditionato. Ergo si iam ab æterno prædestinauit certum hominum numerum, hic non poterit alterari per augumentum, vel per diminutionē. Maior, & consequentia probātur ex S. August. in epist. 106. *Nouit quippè Deus quid agat, & quantus numerus esse debeat, primitus omnium hominum, deinde Sanctorum, sicut siderum, sicut Angelorum; neque, vt de terrenis loquamur, sicut pecorum, pisciium, vola-* Alia ratio remissiua. De immutabilitate Dei.

volatilium: sicut arborum, & herbarum, sicut denique foliorum, & capillorum nostrorum. Ratio autem (supposita fide infinitæ sapientiæ, & potentiæ Dei) videtur euidens; nam Deus sua infinita sapientia ab æterno præuidit omnia, & infinita possibilia (immò *vt ex tractatu de Scientia Dei* ipsemet per cognitionem suæ essentiæ infinitis modis participabilis producit ea possibilia in esse possibili, seu, vt dicitur, obiectiuo, ac ideali,) Visis autem eis, decreuit facere pro tempore suo in omni possibilium genere ea, quæ sibi placuit facere. At quoniam nihil nouum, aut inconsideratum potest ei accidere, quod inducat ad mutandum decretum, quia, & omnes res, omnia tempora, & temporum momenta, omnesque etiam minimas circumstantias ex tunc habuit præsentes, ac si tunc extarent, sicut modò; ideò nunquam poterit habere motiuum, seu occasionem mutandi consilium; & propterea immobilia permanent diuina decreta, ne dum quoad prędestinationem, & reprobationem, sed quoad omnia fienda per totam æternitatem.

Possibilia in suo esse à scientia Dei quomodo producuntur.

Cur in suis decretis nõ mutetur Deus.

310. Neque valet obijcere factum circa Niniuitas à Iona relatum, in quo putatur, quòd Deus mutauerit decretum; præcepit enim Ionę, vt prędicaret Niniuitis, *adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur.* Et tamen eo tempore elapso, non solùm subuersa non fuit Niniue, sed conquærente de hoc Iona, quasi esset propheta falsus, Deus ei dixit, *quomodo non parcam Niniue Ciuitati magnæ, in qua sunt plusquam 120. millia, qui nesciunt inter dextrum, & sinistrum,*

Obiectum de mutatione circa Niniuitas soluitur.

311. Non, inquam, valet hoc, vel aliud simile ex Sacris litteris obijcere, quasi Deus mutauerit, vel potuerit mutare sententiam; nam facilis

est

est solutio: primò cum D. Hieronymo in cap. 3. Ionæ dici potest ex Glos. ord. *Niniue illa euersa est, quæ mala erat, & bona ædificata, quæ non erat; stantibus manibus, & domibus euersa est Ciuitas in perditis moribus; & quamuis non sit factum, quod illi homines timuerunt, Iona prædicante, futurum; factum est tamen, quod fuerat Deo præcipiente prædictum*. Et sic moralis Niniue per Hieronymum, idest mores, & peccata Niniuitarum per pœnitentiam, quam egerunt, euersa, seu deleta fuit.

Moraliter subuersa est Niniue, de mala in bonam, cōuersa per pœnitentiā.

166. Et puto, quòd Glosa malè citat Hieronymum pro hac sentētia, vel Hieronymus ad verbū accepit ab Augustino, qui in lib. 21. *de Ciuit. cap.* 24. multò post medium, vbi de euersione Niniue malę intelligi, ait, & Ionas intelligebat de materiali Niniue sic. *Euertuntur enim peccatores duobus modis, aut sicut Sodomæ, vt pro peccatis suis ipsi homines puniantur: aut sicut Niniuitæ, vt ipsa hominum peccata pœnitendo destruantur. Factum est ergo, quod prædixit Deus, euersa est Niniue, quæ mala erat; & bona ædificata est, quæ non erat. Stantibus enim mænibus, atque domibus euersa est Ciuitas in perditis moribus: ac sic, quamuis propheta fuerit contristatus, quia non est factum, quod illi homines timuerunt, illo prophetante, factum est tamen, quod fuerat Deo præsciente prædictum, quoniam nouerat, qui prædixit, quomodo in melius esset implendum*. Et in lib. 18. cap. 44. dixerat, *quod si per illam Ciuitatem rectè accipitur Ecclesia Gentium propheticè figurata euersa scilicet per pœnitentiam, vt qualis fuerat iam non esset*.

Ex August. multiplex est subuersio.

De Niniue moraliter sumpta declarat Augustinus.

Itaque secundùm hos Ecclesiæ Doctores, non fuit mutatum Dei decretum, sed impletum.

312. Responderi potest secundò, quòd si literaliter, & de materiali Niniue intelligatur, commina-

Alia respō. si litera'is

minatio euersionis fuit conditionata ex parte Dei, quòd scilicet, si non pænitebat, subuertenda erat; at quia per Regis edictum tota Ciuitas cum dolore peccatorum, & ieiunio egit pęnitentiam, subuersionem effugit. Multæ similes comminationes Dei de malis inferendis Populo Hebraico leguntur in sacro textu, quę caruerunt effectu, eo quòd Populus pęnituit, & ad Dominum est reuersus.

Comminatio erat cō ditionata, si non pęniteret.

313. Dico secundò consequenter ad dicta, licet in aliquo sensu dici posset, quod prædestinatus, potest damnari; tamen nunquam damnabitur.

314. Prob. prima pars. A compluribus defenditur, quòd si accipiatur prædestinatus in sensu composito, seu reduplicatiuè, vt prædestinatus, damnari non potest; si verò in sensu diuiso, idest, præcisa prędestinatione, damnari potest, & hoc euidens est. Exempla clara sunt de impeditis ad aliquod opus faciendum, cum tali impedimento illud efficere nequeunt; eo verò sublato possunt. Scotus dicit hoc modo tantùm esse veram propositionem illam, quòd prędestinatus potest damnari, quatenus poterat non prędestinari. Ego dicerem (& redit in idem) quòd quantum est de se potest damnari, quia capax est damnationis; sed ab ęterna, Dei efficaci voluntate, cui nemo potest resistere, impeditur, ne talia faciat, per quæ possit damnari, ac damnetur.

In aliquo sensu dici potest, quòd prædestinatus potest damnari.

Quid de sensu composito. & diuiso.

315. Prob. 2. ex Augustino lib. 13. de Trin. cap. 16. *Horum prædestinatorum nemo cum diabolo peribit. Nemo vsque ad mortem sub diaboli potestate remanebit.*

316. Confirmatur ex Rom. 11.29. *Secundum electionem autem Charissimi propter Patres. Sine peni-*

Nunquam damnabitur prędestinatus.

pænitentia enim sunt dona, & vocatio Dei.

Prædestinati autem habent hoc Dei donum, & vocati sunt secundùm propositum, vt sæpè dictum est. Igitur nefas est putare, quòd Deum pæniteat de illo dono, & vocatione, & donum amoueat prædestinationis, & sic aliquis pereat. Sic enim dicit Glos. ord. *Electio ab æterno sine pænitentia est, scilicet sine immutatione consilij Dei. Nam, vt dicit Iacobus, apud Deum non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.*

Idem S. Augustinus de Ciuit. lib. 18. cap. 51. circa finem, ait. *Quoniam cogitantur immutabilia diuina promissa*, ait Apostolus, *nouit Dominus, qui sunt eius. Quos enim præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, ex eis perire nullus potest.*

CAPVT XIX.

An Prædestinatorum numerus sit maior numero Reproborum.

317. ADu. quòd licet de reprobatione, & reprobis adhuc locutus non sim, & comparatio fieri nequeat, nisi vtroque extremo cognito; quia tamen sub hac disputatione de prædestinatione omnes de hoc puncto loquuntur, & res soluta sit facilis, sub eadem nos etiam loquemur. **Cur hic agitur de hac re.**

318. Adu. 2. quòd comparatio hæc fieri potest tripliciter. Primò inter fideles, ac infideles. 2. inter ipsosmet fideles; an inter hos sint plures electi, quàm reprobi. 3. inter homines, & Angelos, cum infidelibus solis, vel cum his, & demonibus. Fugienda verò Origenis hæresis, quòd **Comparatio triplex.**

 demo-

demones aliquando acturi sint pęnitentiam, & saluandi sint, cùm Saluator *Matth.* 25. dicat, *ignem æternum paratum esse Diabolo, & Angelis eius*.

Ex fidelibus pauciores sunt prædestinati.

319. Dico 1. Si comparatio fiat inter fideles, seu Christianos tantùm, pauciores sunt prædestinati, quàm reprobi.

320. Prob. ex clarissima Christi attestatione *Matth.* 20. 16. *& cap.* 22. 14 *multi sunt vocati, pauci verò electi*. Interl. vtrobique *vocati*, dicit, *ad fidem, & electi*, dicit, *ad regnum*, vel gloriam. At nota, quòd in primo loco Saluator præmittit parabolam de Patre familias mittente operarios ad laborandum in sua vinea, quorum aliqui missi fuerunt primo mane; alij circa tertiam, & sextam horam; alij circa nonam, & vndecimam; & quòd facta solutione denarij, &c. Saluator dicit, multi sunt vocati pauci verò electi. Inquit Lyr. *Moraliter hanc parabolam significare, quòd à principio mundi vocati fuerunt homines ad fidem, vt Adam, filij eius &c. Sic in prosecutione Enos Enoch, &c. postea Noe cum filijs, &c.* Et sic prosequente de Abraham, & alijs in lege Moisi, & tandem omnes Christiani in lege Christi, & ex his omnibus in omni lege vocatis in vinea Domini, idest in Ecclesia, ac cętu fidelium, pauci sunt electi. Et vtinam ita non esset. Nam vt omittamus status illos legis naturæ, ac mosaicæ, si statum nostrum legis gratiæ, consideremus, multas Christianorum miriades numerare possemus; omnes quidem ad Christi fidem vocatos, ac in Christo baptizatos; maiorem tamen partem damnationi addictos dicemus; si Hæreticos, Schismaticos, & malos Catholicos sine pęnitentia decedentes numeremus. Nam extra Catholicam Ecclesiam non est salus *ex Can. loquitur Dominus*; *& can. Alienus*

Operarij missi in vineam diuersis horis, sunt homines nati in mundo diuersis tēporibus.

Pauci autē prædestinati. Considerat Auctor omnes status Christianorum.

est 24. qu.1. & ex Concil.Later.4.can.1. De summa Trin. & fide Cathol.cap.1. & ex Concil. Constan.in Constit.Martini V. In secundo autem loco Matth. *multi sunt vocati*, Interl. ait *ad regnum*, & Lyran. inquit. *Multi sunt vocati ad fidem Catholicam, pauci verò electi ad gloriam, quia pauci sunt, scilicet comparatiuè, respectu illorum, qui vocati sunt ad fidem.* At notandum, quòd Hæretici quoque vocati sunt ad fidem Catholicam, quia paruuli in baptismo habitum catholicæ fidei recipiunt, & cùm adolescunt, esto perdant habitum illum per hæresim, tamen continuis illuminationibus à Deo vocantur, licet nolint eis assentiri; quia tamen caracterem baptismi, qui dicitur caracter, fidei adhuc retinent, dicuntur ad fidem vocati. Et sic verum est, quòd inter fideles, idest, baptizatos, plures sunt, qui damnantur, quàm qui saluantur.

Hæretici quoque vocati sunt ad fidem.

321. Dico 2. Si tota hominum multitudo consideretur, maior putatur numerus reproborum, quàm prædestinatorum.

Ex tota multitudine hominũ maior est numerus reproborum.

322. Prob. ex pluribus Sancti Augustini locis: primò ex epist.157.ad Optatum, in qua dicit. *Tàm multos autem creando nasci voluit, quos ad suam gratiam non pertinere præsciuit; vt in multitudine incomputabili plures sint illis, quos in sui regni gloriam filios promissionis prædestinare dignatus est:* & assignat rationem, *vt etiam ipsa reiectorum multitudine ostenderetur, quàm nullius momenti sit apud Deum iustum quantalibet numerositas iustissimè damnatorum; atque vt hinc quoque intelligant, qui ex ipsa damnatione redimuntur, hoc fuisse debitum massæ illi vniuersæ, quòd tam magnæ parti eius redditum cerneretur, non solum in eis, qui originali peccato multa addunt malæ voluntatis arbitrio, verùm*

Ex S. Augustino.

etiam in tam multis paruulis, qui tantummodo vinculo peccati originalis obstricti sine gratia mediatoris ex hac luce rapiuntur.

Plura S. Augusti. loca.

323. Secundus Augustini locus desumitur *ex lib.21. de Ciuit. c. 22.* vbi priùs demonstrat in peccato Adæ vniuersam humani generis massam fuisse damnatam, deinde, quòd Deus, vt misericordiam ostenderet, aliquos ex ea massa discreuisset prædestinando, alios in ea damnatione, vt iustitiam ostenderet, reliquisset; & postea subdit. *In qua propterea* (idest massa damnata) *multò plures, quam in illa,* (idest saluatorum) *sunt, vt sic ostendatur, quòd omnibus deberetur; quòd si omnibus redderetur, iustitiam iudicantis nemo iustè repræhenderet.*

Ex facto historico.

Ante diluuium pauci leguntur iusti.

324. Probari potest ex facto historico; incipiendo enim ferè à mundi initio plures semper fuerunt mali, quàm boni, igitur plures fuerunt damnatione digni, quàm saluatione. Assumptum in antecedenti clarum est: Nam in toto illo tempore ante diluuium, idest, per sæcula decem, & septem cum dimidio iuxta Saliani Epocham, non solùm non legimus, multos sanctos, seu iustos, sed è contra legimus ferè omnes malos, nam Gen. 6. 5. legitur, *videns Deus, quòd multa malitia hominis esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, pœnituit eum, quòd hominem fecisset in terra, & tactus dolore cordis intrinsecus, delebo, inquit, hominem, quem creaui à facie terræ, &c. pœnitet enim me fecisse eos. De Noe* tantùm dicitur, *quòd inuenit gratiam coram Domino*: & Nu. 11. dicitur; *corrupta est autem terra coram Deo, & repleta est iniquitate. Cumque vidisset Deus terram esse corruptam, omnis quippè caro corruperat viam suam super terram, præcepit*

Deus dicit cunctum genus humanum malè agere.

Noe dicitur inuenisse gratiam apud Deũ.

cepit Noe, vt formaret arcam, &c. Venit diluuium, & perdidit omnes exceptis octo illis animabus in arca reclusis, Noe scilicet cum vxore, ac tribus filijs Sem, Cam, & Iaphet, cum suis vxoribus. Certè diceremus omnes tunc diluuio ex iusto Dei iudicio damnatos, nisi in *epistola prima Petri c.3.20.* legeremus, quòd Christus ad inferos descendens, *ijs qui in carcere erant spiritibus prædicauit, qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe, cum fabricaretur arca.* Ex quibus colligimus, quòd aliqui saltem ex illis in Limbo essent.

Tempore diluuij aliqui salutis leguntur.

325. A diebus Noe vsque ad quartam generationem, nempè ad Phalegh, cùm homines illius temporis vellent ante diuisionem formare turrim pertingentem vsque ad Cœlum, & confusę sunt linguæ eorum, idest per annos 132. à diluuio iuxta eiusdem Saliani Epocham, non legimus fieri mentionem de sanctis, seu iustis, licet aliquos credam fuisse.

Post diluuium non legimus multos iustos vsque ad confusionem linguarum.

326. A diuisione illorum hominum vsque ad aliam quartam generationem, nempè Thare Patrem Abraham, non solùm non fit mentio sanctorum, seu iustorum; sed cępit idolatria ingredi in mundum, vt quidam volunt tempore Enos filij Seth, ac nepotis Adę, idest anno mundi 300. quia de Enos dicitur, quòd cepit inuocare nomen Domini, quasi se opponens ijs, qui falsos colebant Deos: ita putat Torniellus cum alijs. Nonnulli, vt Malderus cum alijs *in tract. de iustitia, & Relig. tract. 10. cap. 7. dub. 3.* docent idolatriam incepisse in malis Angelis, qui adorarunt Luciferum. Sed loquentes de idolatria hominum, quidam putant ex *Sap. 4.* ante diluuium non fuisse idola; sed initium eorum non vniformiter

Ab eo tempore legitur innaluisse idolatri generaliter.

miter

Quando cępit idolatria, diuerſę ſententię.

Tertull.

Epiphan.

miter aſsignant. Tertull. *in lib. de Idolis c.3.* dicit ex artificibus ſtatuas formantibus cępiſſe, & ſic varia eis impoſuiſſe nomina, vt Saturni, Iouis, Martis, &c. S. Epiphanius loquens de idolorum origine idem dicit, quod Tertullianus, inquiens, quòd poſt diuiſionem Gentium id acciderit tempore Ragau filij Phalegh, tunc enim fieri cęperunt ſtatuæ, ac picturæ hominum elegantes, & venerari cęperunt ſub diuerſis nominibus, quod ex Epocha Saliani, ideſt hebraica, accidit anno mundi 1850. Inualuit autem Idolatria tempore Nini filij Nembrod, aliàs Beli: Is enim in Patris memoriam, vt ex Hieronymo, & alijs refert Salianus anno mundi 2000. quia primam ciuitatem Babel ædificauerat, ſtatuam elegantem, illum repręſentantem formari curauit, quam poſtea, cùm poſteri venerati ſunt, tamquam Deum, quem Græci Belum, Latini Saturnum, dixere ex Hieronymo *in cap.46. Iſaiæ*, eique ſacrificia offerebant; & in Caldea numquam ceſſauit idolatria. Vnde ex Vr Caldeorum Deus eduxit Thare cum Abraham, Nachor, & Aram filijs; quod accidit anno mundi 1208. ex Epocha Saliani. Dilatata autem fuit per totum mundum idolatria. In Græciam inuexit Cecrops primus Athenienſium Rex, ex Saliano anno mundi 2498., & in alias partes alij; ita quòd non ſolùm ſtatuas hominum, quos Deos putabant, adorarunt inſani homines, ſed animalium, ipſaque animalia, vt ex Sacra Scriptura habetur, & ex S. Auguſt. de multitudine Dearum, ac Deorum, quos Romani colebant. Totus ergo mundus idola, falſoſque colebat Deos tempore Abrahę; & poſt eum hæc ſola Natio hæbraica Deum verum colebat; huic enim populo tantùm *credita ſunt eloquia Dei, Rom.3.2.* Omnes ergo in-

Nino tribuitur origo idolorum, & quare.

Cecrops inuexit eam in Gręcia.

infideles erant excepta hæbraica Natione. Et pro magno miraculo legimus, quòd inter Gentes aliquis sanctus, seu iustus fuerit, vt legimus de Melchisedech, & Iacob, & fortè alij fuerunt, quos nescimus. At quid dicam de Populo hæbraico infideli? In ipsum quoque intrauit Idolatria. Mortuo enim Iosue, sub Iudicibus Populus sæpiùs idolatrauit, ideò sępè fuit à Deo punitus, & redactus in seruitutem plurium Regum Gentilium, & postremò sub Philisteorum iugo. Tempore Regum sub Salomone, tertio Rege, rursus in idolatriam incidit, & prosecutus est sub Roboam, sub quo decem tribus ab eo rebellarunt ad Ieroboam, & cum isto omnes idolatrarunt, & à Salmanasar postea Assiriorum Rege omnes transmigratæ sunt, & dispersę. Sub regibus Iuda duę tribus, Iuda, & Beniamin, quę remanserant cum suis regibus exceptis Asa, Iosaphat, Ezzechia, & Iosia: immò ob Idolatriam permisit Deus, vt Nabuchonosor, cum potenti exercitu Ierusalem inuaderet, ac funditùs templum, ac Ciuitatem totam demoliretur; & captiuos duceret Iudæos in Babiloniam; ex qua post annos 70. redeuntes quinquaginta millia, non legitur, quòd populus vniuersus ampliùs idolatrauerit, nisi Maccabeorum tempore sub Antiocho rege Siriæ, cùm innumeri Iudęi transierunt ad ritum Gentilium; at non omnes: Et tandem veniens Christus in mundum paucorum fidem inuenit.

Etiam in hębreos intrauit idolatria.

Ex Idolatria potius Hæbrei.

Ierusalem demolita, & direpta ob idolatriam, & ciues captiui ducti in Babiloniam.

327. Ad rem ergo nostram redeuntes, clarè colligitur, quòd ante Christi aduentum paucissimi fuerint fideles; & inter eos non est verisimile, quòd non adfuerint immuneri, immò ferè omnes, reprobi, ideòq; facta omnium nationũ comparatione ab effectu infertur, quòd paucissimi fuerunt

præ-

dicit Moisi. *Miserebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placebit.* Et hoc est quod exagerat Paulus Rom. 9. 14. *Quid ergo dicemus, numquid iniquitas apud Deum? absit. Moisi enim dicit: miserebor cui misereor, & misericordiam præstabo, cuius miserebor, igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Dicit Scriptura Pharaoni. Quia in hoc ipsum excitaui te, vt ostendam virtutem meam in terra. Ergo cuius vult miseretur, & quem vult indurat: dicis itaque mihi, quid adhuc quæritur, voluntati enim eius quis resistit? ò homo tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit, quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam? Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam. Quos & vocauit non solũ ex Iudæis, sed etiam ex Gentibus*, & cętera plura. Si ergo iuxta Pauli doctrinam, ex Veteri etiam Testamẽto desumpta, *Deus cuius vult tantùm miseretur, & quem vult indurat*; si quosdam homines fecit vasa honoris in gloriam, quosdam contumeliæ in interitum; si per ipsum Paulum motiuum Dei ad sic faciendum, fuit ostensio iustitiæ in interitum vasorum contumeliæ; & misericordiæ in gloriam vasorum honoris: quomodo potest locus ille epist. ad Timot. *Deus vult omnes homines saluos fieri* intelligi nisi in sensu Augustini, scilicet, omnis generis homines; non omnes, & singulos omnium generum? alioquin sibi manifestè contradiceret; cùm in epist. ad Rom. dicat *non omnes*, sed quosdam; in epist. verò ad Timot. dicat *omnes*, cùm tamen *non omnes* salui fiant.

doctrina. Ex Pauli

Incomprehensibilia sunt Dei iudicia.

343. Quòd autem sensus Pauli fuerit ille, quem docet Augustinus, inde colligitur, quia in nuper relato loco ad Rom. dicit, quòd Deus vocauit *ex Iudæis, & ex Gentibus*: notandum, quòd non dicit *omnes Iudæos, nec omnes Gentes*, sed ex omni natione, ac religione aliquos, & hos voluit saluos fieri; quia hos, & non omnes prædestinauit. Idem colligitur, vt Augustinus notauit, ex loco ad Timot. ibi enim Apostolus præcipit, *vt fiant orationes pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt; hoc enim bonum, & acceptum est coram Saluatore nostro Deo, qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Cur dicit hoc? quia tunc totus mundus erat infidelis, ipsique Reges, & cæteri sublimes Domini; & quia poterant fortasse Timoteus, alijque putare frustraneum esse pro infidelibus, ac idolatris orare, Paulus tollit dubium, addens, quia de his omnibus saluos facit; de omni siquidem natione aliquos prædestinauit, & mediantibus sanctorum orationibus, ac miraculis interdum ex illis vocat ad fidem.

Sensus Pauli ab Augustino fuit declaratus.

Clara Augustini explicatio.

Dices: saluari potest apparens contradictio Pauli, si dicatur, quòd in loco ad Rom. Deus vellet saluos facere omnes, & facere omnes vasa honoris; at quia præuidit aliquos benè vsuros libero arbitrio cum gratia; alios verò non, ideò illorum fuit misertus, eosque fecit vasa honoris: aliorum verò non fuit misertus, & fecit eos vasa contumeliæ.

Argum. in oppositum

343. Resp. S. August. iam respondit ad eiusmodi obiectionem, cùm semper docuerit, quòd post præuisionem lapsus Adami, ac totius posteritatis cum eo, sine vlla meritorum præuisione ex massa illa perdita aliquos discreuit tantùm ex miseri-

ſericordia, relinquens cæteros in eadem, ex motiuo iuſtitiæ. Si verò, vt dicit argumentum, diſcretio illa electorum fieret ex præuiſione illorum conſenſuum, qui ab aliquibus præſtandi eſſent vocationi diuinæ, quos alij non eſſent præſtaturi; iam priores dici non poſſent, neque eſſent vaſa honoris ex miſericordia, vt docet Apoſtolus, ſed vaſa gloriæ, & retributiuę iuſtitiæ; & electi illi à ſemetipſis ſe diſcreuiſſent; ſeu præuiſi fuiſſent ſemetipſos diſcreturos à maſſa damnata, contra Apoſtoli dogma 1. Corinth. 4. 7. *Quis enim te diſcernit? Quid autem habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Quomodo autem ſaluari poſſet in ſententia pręfati argumenti, quòd electi in eo caſu non ſe diſcernerent, & non ex ſemetipſis facerent ſe vaſa honoris, & gloriæ, non video: Quod pro ſententia S. Auguſtini clariùs explicare operę pretium cenſeo. Supponamus vnum ex duobus impoſſibilibus pro poſſibili, quorum vnum non cenſetur ab aliquibus impoſſibile, maximè ab Ariſtotile; & eſt hoc. Si plures homines fuiſſent creati ab æterno, & Deus omnibus dediſſet ęqualia auxilia illuminationum, & inſpirationum dependentia tamen ab eorum arbitrijs (ſicut dicemus factum cum Adamo) vt eis vterentur, ſi vellent; & ijs qui vterentur vellet dare gloriam; ſi aliqui vterentur, & alij non; certè primi ex ſemetipſis ſe diſcreuiſſent à ſecundis, & dicere hi poſſent: licet Deus dederit nobis, ſicut & vobis, media, vt eligi poſſemus ad gloriam, ſi vellemus; nos quia voluimus, & vſi ſumus medijs illis, diſcreuimus nos à vobis, & ideò electi ſumus: hanc diſcretionem ab hominibus factam, & non à Deo impugnat Paulus vbi ſupra, & ideò hic modus dicendi non ſub-

Ex doctrina Auguſt. clarè ſoluitur argumentum.

Apoſtolo contradiceretur.

Duo caſus rem hanc declarantes.

ſubſiſtit. Secundus caſus, licet impoſſibilis, eſt hic. Supponamus, quòd non ab æterno, ſed in tempore vitæ cuiuſcumque hominis Deus prædeſtinet, & reprobet: ac det, ſicut dicit argumentum, omnibus æquales illuminationes, ac inſpirationes dependenter à liberis eorum arbitrijs, & decernat eligere conſentientes, & reprobare diſſentientes; & aliqui conſentirent, & eligerentur; alij non conſentirent, & reprobarentur; Conſentientes, iure optimo dicere poſſent, noſtra voluntate in pari conditione ſecreuimus, ſeu diſcreuimus nos ab illis. Hoc non placet Paulo dicenti vbi ſupra, *Quis te diſcernit? Quid habes, quod non accepiſti?* & ad Philipp. 3. *Deus dat velle, & perficere pro bona voluntate*. Ideò modus hic ſuſtineri nequit.

Caſus impoſſibilis, ſed rem explicans.

344. Ita prorſus dicendum de caſu, ſeu hipotheſi argumenti; ſi Deus hoc modo elegiſſet, ac reprobaſſet, ac feciſſet vaſa honoris, & contumeliæ: vidiſſet enim homines, cum æqualibus auxilijs à ſe dandis, eorum aliquos conſenſuros, & alios non; & priores elegiſſet, poſteriores verò reprobaſſet. Et ſic vidiſſet, quòd illi ex ſemetipſis diſcreturi ſe eſſent à poſterioribus, & ſic in tempore ſuæ vitæ actualiter, & in futuro ſe diſcernent: hos redarguit Paulos.

Explicatio ad dicta.

345. Igitur duo illa loca Pauli per dicti argumenti ſententiam nequeunt conciliari, præſertim, quia *Deus quæcumque voluit fecit*. Hæc pro Auguſtino, & meo ſenſu. At vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundet.

CA-

CAPVT XXI.

Animaduersiones quædam circa doctrinam de Prædestinatione.

346. ADu. quòd, cùm doctrina de Prædestinatione in sententia præsertim S. Augustini graues videatur pati difficultates, sicut in suo loco diximus, iam excitatas à Fausto, alijsque Massiliensibus, vt ex epistolis Sanctorum Prosperi, & Hilarij ad Augustinum patuit; idem Sanctus Doctor Pauli sententiam secutus, *quia debitores sumus sapientibus, & insipientibus*, in lib. de bono Perseu. quamuis Massiliensium, Faustique argumenta soluisset; quia tamen adhuc sibimet quoque mysterium hoc obscurum videbatur fore Christianis; sapienter, ac piè, de more, studuit pusillis succurrere, nè desidia in bene operando, vel desperatione in resipiscendo obruerentur, certi quòd, quidquid fecerint, nequeant eorum mutari decreta, iam ab æterno, & ab immutabili Deo prædefinita; quædam tradidit documenta pro modo loquendi de hac materia, vt in eius intelligentia tranquillitatem inueniat conscientia.

S. August. difficultatibus occurrit.

Ipsi quoq; mysterium hoc obscurum videbatur.

347. Dico ergo 1. Secundùm Augustinum, docentes materiam de Prædestinatione ab æterno facta, adhuc debent populos instruere, ac monere, vt diuinam legem obseruent, & in virtutibus se exerceant, ita S. August. *in lib. de bono Perseu. cap.* 21. in fine: eius verba sunt sequentia.

348. Prob. ex August. ibidem. Postquam enim docuit perseuerantiam finalem in bono, esse donum Dei prædestinatis collatum, inquit. *Nimiæ contentionis est prædestinationi contradicere, vel de*

Monendi sunt populi de obseruantia legis, & de virtutum exercitio.

de prædestinatione dubitare. Quæ tamen ita populis prædicanda est, vt apud imperitam, vel tardioris intelligentiæ multitudinem redargui quodammodo ipsa sua prædestinatione videatur, sicut redargui videtur ipsa præscientia Dei, quā certè negare non possunt, si dicatur hominibus, siuè curratis, siuè dormiatis, quod vos præsciuit, qui falli non potest, hoc eritis. Dolosi autem, vel imperiti medici est etiam vtile medicamentum sic alligare, vt aut non prosit, aut obsit. Sed dicendum est, sic currite, vt comprehendatis, atque in ipso cursu vestro ita vos esse præcognitos noueritis, vt legitimè curratis, & si quo alio modo Dei præscientia prædicari potest, vt hominis segnitia repellatur.

Declaratur Augustini documentum.

349. Documentum consistit in hoc, quòd prædestinatus debet benè operari, & Dei, atque Ecclesiæ leges seruare; quia per harum obseruantiam consecuturus est gloriam, & dum Deus eum prædestinauit ad gloriam, prædestinauit etiam ad gratiam, & ad merita; ideò ait Paulus, *sic currite, vt comprahendatis*. Quòd autem Deus præsciat opera illa à prædestinato facienda, non impedit, quin faciat, nec prohibet, aut dispensat ne faciat. Propterea segnis esse nec debet, nec potest in benè operando.

In sacra scriptura semper omnes indifferenter monentur ad bona opera facienda.

350. Hinc est, quòd sapientes à Deo illuminati in sacro textu relati, vt in Veteri Testamento Moises, Dauid, Salomon, Prophetæ, ipseque Ioannes Baptista (clausula, vt ait Tertull. Veteris Testamenti) quamuis optimè callerent, Deum ab æterno omnia præsciuisse futura, item electos, & reprobos; indifferenter tamen omnes ad benè agendum inuitasse; omnibus pænitentiam, Dei cultum in fide, spe, & charitate consuluisse. Sciebat Moises, vt Exodi 33. quòd dixerat Deus, *Miserebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placebit,*

cebit: ſciebat, quòd Deus omnes electos agnoſcebat, *noſcebat enim Deus*, vt dicit Apoſtolus, *qui ſunt eius*; & tamen hortatus eſt populum ad legis obſeruantiam, quam etiam in fine vitæ ſeriò inculcauit populo: Deuter.cap.32.Sciebat Dauid ex *Pſal.* 138. quòd *Deus cognoſcebat omnia nouiſſima, & antiqua*, & conſequẽter eos, qui ſaluandi erant; & tamen in toto pſalterio ſæpiſſimè hortatur omnes indifferenter ad laudandum, & amandum Deum, & ad ſeruiendum ei. *Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. pſal.2.Beatus vir, qui timet Dominum in mandatis eius volet nimis. pſal.* 111. & alia penè innumera ſunt loca, in quibus hortatur homines ad omnium virtutum opera.

Dauid ad ea monet.

351. Salomon optimè callebat, Deum cognoſcere omnia futura, & maximè omnium, quæ Deus ipſe facturus erat, quos iam diſcreuerat ab æterno; & conſequenter, quos iam elegerat ad gloriam; & tamen tot libros ſcripſit ad opera virtutum exhortatorios, vt librum Prouerbiorum, Eccleſiaſtem, Sapientiæ librum, ſi ſuus eſt, & Eccleſiaſticum, in quibus omnes Sanctos, ſeu iuſtos etiam ad ea hortatur.

Salomon idem facit.

352. Ioannes Baptiſta ſciebat non latere Deum eos, qui electi iã erant ad gloriam: & tamẽ ex Matth.3. hortatur omnes ad pænitentiam, ad opera miſericordiæ, ac iuſtitiæ. Dixit enim diſcipulis ſuis; *Veniet vir, qui prior me erat, & ante me factus eſt, cuius non ſum dignus corrigiam calceamenti ſoluere; Cuius ventilabrum in manu ſua, & purgabit aream ſuam; congregabit triticum ſuum in horreum ſuum; paleas autem comburet igni inextinguibili.* Et tamen hortabatur omnes ad pęnitentiam, inquiens, *Pænitentiam agite, appropinquauit*

Ioan. Baptiſta quoq;

uit regnum Dei, nè cæperitis dicere Patrem habemus Abraham. Potens est Deus de lapidibus suscitare filios Abrahæ. Et sciscitantibus illis, quid faciemus? dixit, *qui habet duas tunicas, det non habenti; & qui habet escas similiter faciat.* Et Publicanis interrogantibus, *quid faciemus nos?* dixit, *nihil amplius, quàm quod constitutum est vobis, facietis.* Idest seruate leges pro vestris negotijs statutas. Militibus autem dicentibus, *quid faciemus & nos?* respondit, *neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti estote stipendijs vestris*: & sæpè hortabatur Herodem ad benè operandum, *& hic eo audito multa faciebat*, & arguebat illum de adulterio incestuoso cum Herodiade.

Ignari quo modo discurrunt de prædestinatione.

353. Hi ergo, & alij Prophetæ non discurrebant sicut alij, qui nolunt acquiescere in Scripturis, & Sanctis, dicentes, si Deus ab æterno prædestinauit me, siue operer benè, siue malè, saluabor. Si reprobauit me, quidquid fecero mali, aut boni, damnabor: Sed omnes ad bonum hortabantur, vt patuit: rationem autem mox afferam, cùm Euangelicam legem percurrerim.

Apostoli indifferenter omnibus prędicabant exercitium virtutum.

354. Apostoli omnes missi sunt ad prædicandum Euangelium, & docendum Iudæos, & Gentiles viam salutis, exercitium verarum virtutum, & vsum Sacramentorum. Cur autem hoc, si Christus sciebat, quinam erant prædestinati, & qui reprobati, & tamen ea facienda, & prædicanda præcepit? Paulus Apostolus, vt cæteros taceam, benè callebat, quòd aliqui in mundo sunt *vasa honoris*, alij *vasa contumeliæ*, nempè illi electi, isti reprobi, vt ex *Rom. 9.* & quòd *antequam aliquid boni, aut mali egerint facta sit ista discretio*, quod plus est; & tamen in omnibus quatuordecim epistolis, & in actibus Apostolorum, quorum maior

Paulus sic faciebat.

pars

pars Paulum tangit, & tamen ad pęnitentiam, ad baptiſmum, ad obſeruantiam Euangelij, ad actus virtutum omnes hortatur.

355. Sed cur de Sanctis iſtis loquor? Sufficiebat exemplar, ſeu doctrinam Sancti Sanctorum Chriſti Domini Saluatoris, Doctoris, ac Magiſtri noſtri, tantùm in medium afferre. Dominus namque noſter, ſcientia beata, & etiam infuſa, clarè, & euidenter ſciebat non ſolùm prædeſtinationem, & reprobationem ab æterno factas, & numerum vtriuſque ordinis; ſed etiam perſonas electas, & reprobatas, & quòd *Multi ſunt vocati, pauci verò electi*: & nihilominus omnes, indifferenter, hortabatur; eiſque pręcipiebat fugam vitiorum, & exercitia virtutum, vt ex tota Euangelij hiſtoria habetur: & quod maximè notandum eſt, quòd non ſolùm Apoſtolis, cæteriſque, quos prædeſtinatos eſſe certò ſciebat, ſed omnibus Iudæis, inter quos etiam quoſdam prædeſtinatos, quoſdam reprobatos nouerat, indifferenter virtutum actus præcipiebat, quos nempè ad ſalutem neceſſarios iudicabat, vel conſulebat, quos ſupererogatorios exiſtimabat.

Chriſtus ipſe qui ſciebat electos, & reprobos, omnes tamen hortabatur ad opera virtutum.

355. Conſtat ergo, quòd Sancti Veteris, & Noui Teſtamenti, ipſeque Dominus Noui Author Teſtamenti, quamuis exiſtimarent in hominum multitudine, aliquos eſſe prædeſtinatos, & alios reprobatos, & quòd vtrique labi poſſent, & laberentur in peccata; adhuc tamen vtroſque ad pęnitentiam hortandos putarunt; item & corrigendos, & ad virtutum exercitia inuitandos.

Vniuerſalis concluſio.

357. Ratio autem, cur corrigendi, & ad pęnitentiam, aliaſque virtutes hortandi, & trahendi ſunt, pro prædeſtinatis, eſt, vt ſæpè cum S. Auguſtino diximus; quia licet gratis, & ſine meri-

Ratio cur omnes monendi.

tis sint electi ad gloriam; tamen ad eam per merita consequendam; & propterea per talia, & talia merita, quæ præuia etiam suasione, vel correptione erunt in executione ponenda. Pro reprobis verò, vt opera bona etiam temporaliter exercendo, minus in inferno ardeant; & quia omnes incerti sunt, an prædestinati, vel reprobi.

358. Dico 2. Secundùm Augustinum, licet verum sit, quòd prædestinati etiamsi quandoque, vel sæpè cadant, tamen in fine vitæ erunt in gratia, & saluabuntur; & reprobi licet vocati ad fidem, & aliquoties iustificati, in fine vitæ erunt in peccato: hęc tamen doctrina non est populis prędicanda; sed prædicandum eis, vt spem habeant in Deo, quòd sint de prædestinatorum numero, & eis consulantur opera pietatis, orationis, &c.

Hæc doctrina de prędestinatione, non est populis promulgã. da; sed prę dicandum est eis, vt sperent in Deo,

359. Prob. 1. pars ex S. Augustino totidem ferè verbis id docente in *lib. de Bono Perseu. cap. 22.* vbi postquam multa dixit de certitudinè salutis prædestinatorum, & de certitudine damnationis reproborum, quæcumque temporaliter faciant, siue illi mala, siue isti bona; quia diuina præscientia falli non potest; inquit tamen non esse hoc modo populis prædicandum. Eius verba sunt. *Pronunciari non potest, vt dicatur, & si qui obeditis si præsciti estis reijciendi, obedire cessabitis. Nempè hoc verissimum est, ita sanè: sed improbissimum, importunissimum, incongruissimum, non falso eloquio, sed non salubriter valetudini infirmitatis humanæ apposito.* Id enim induceret segnitiem, & in aliquibus malè habituatis, fortè desperationem.

Documentum salubre Augustini.

360. Prob. Secunda pars ex eodem Augustino ibidem, vbi modum prædicandi de prædestinatione sic insinuat. *Illum etiam modum, quo vtendum*

dum esse in prædestinationis prædicatione nos diximus loquenti ad populum (idest factam gratis , & sine meritis) non existimo debere sufficere , nisi hoc , vel huiusmodi aliquid addat , vt dicat . Vos etiam ipsam obediendi perseuerantiam, à Patre luminum , à quo descendit omne datum optimum , & omne donum perfectum, sperare debetis , & quotidianis orationibus poscere ; atque faciendo confidere , non vos esse à prædestinatione populi eius alienos ; quia etiam hoc vt faciatis ipse largitur . Absit autem à vobis , ideò desperare de vobis , quoniam spem vestram in ipso habere iubemini,non in vobis . Maledictus enim omnis homo , qui spem habet in homine ; & bonum est confidere in Domino , quam confidere in homine , quia beati omnes,qui confidunt in eum . Et hanc spem tenentes seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore ; quoniam de vita æterna, quam filijs promissionis promisit non mendax Deus ante tempora æterna, nemo potest esse securus , nisi cum consumata fuerit illa vita , quæ tentatio est super terram, sed faciet nos perseuerare in se vsque in eius vitæ finem, cui dicimus quotidiè, nè nos inferas in tentationem . Hæc atque huiusmodi , cum dicuntur, siuè paucis Christianis; siuè multitudini Ecclesiæ, cur metuimus Sanctorum prædestinationem , & veram Dei gratiam, idest, quæ non secundum merita nostra datur , sicut eam sancta scriptura prædicat , prædicare ? An verò timendum est,nè de se homo desperet, quando spes eius ponenda demonstratur in Deo ; non autem desperaret , si eam in seipso superbissimus , ac infelicissimus poneret ? Et postea aliud subdit non minus vtile documentum, nempè, considerandum esse , quòd Ecclesia ex sacris scripturis hanc eruit praxim , vt semper ab initio orationes faciat pro vitæ æternæ acquisitione, quia secura non est, quinam sal-

Modus prædicandi de prædestinatione ex August.

Valdè cōsiderandū documentum.

 uan-

uandi ſint, & qui non, ſed omnes eius filij ſalutem ſperant; dicens. *Atque vtinam tardi corde, & infirmi, qui non poſſunt, vel nondum poſſunt ſcripturas, vel earum expoſitiones intelligere, ſic audirent, vel non audirent in hac quæſtione diſputationes noſtras, vt magis intuerentur orationes ſuas, quas ſemper habuit, & habebit Eccleſia ab exordijs ſuis donec finiatur hoc ſæculum.* Hæc S. Doctor ad conſolationem fidelium incapacium, vel etiam capacium huius myſterij.

Eccleſia orat pro omnibus, quia neſcit qui ſint, vel non ſint prędeſtinati.

361. Dico 3. Secundùm eumdem Sanctum Auguſtinum, nullum fidelem deterrere debet, quòd prædeſtinatio, facta ſit gratis, & ſine noſtris meritis, ſed ex Dei miſericordia, quoad electionem; ſicut ſi ex meritis fieret, non deterreret, quòd Deus præſciat quales futuri ſunt homines, ſiue boni, ſiue mali: ita S. Auguſt. *in lib. de Bono Perſeu. cap. 15.*

Cur deterrere non debet fideles, quod prędeſtinatio facta ſit, ſiuè ex meritis, ſiuè abſque illis.

362. Prob. & declaratur. S. Doctor audiens quòd quidam in Monaſterio murmurabant de eius doctrina de prædeſtinatione ſine meritis iam ab æterno facta, dicentes, ſi prædeſtinati ſumus, etiamſi legi diuinæ non obedimus, dabitur nobis gratia, vt à peccato ſurgamus, & obediamus, atque in ea obedientia vſque in finem perſeueremus. Si verò non ſumus prædeſtinati, etiamſi nunc habemus gratiam obediendi legi, & ſeruandi eam; auferetur à nobis talis gratia, vt ab obedientia, & obſeruantia legis ceſſemus: Et hic diſcurſus eos terrebat. Inquit Auguſtinus. Dato, quòd prædeſtinatio facta eſſet ex meritis, & reprobatio ex demeritis (ſicut facta eſt) Deus certò, & infallibiliter ſcit an boni, vel mali futuri eſtis, an ſaluandi, vel damnandi, & vos de alterutro incerti eſtis, nec vos deterret hæc certitudo

prę-

præſcientiæ Dei, & incertitudo ſcientiæ veſtræ; cur deterrebit vos ſcire, quòd Deus prædeſtinauit ex gratia, & ſine meritis, cùm ſitis incerti, an de illis ſitis, vel non ſitis? Hic eſt Auguſtini ſubtilis, & conuincens diſcurſus; quia tamen verba eius neruoſiora ſunt, ea adducam: inquit. *Iſta cum dicunt, ita nos à confitenda Dei gratia, ideſt, quæ non ſecundum merita noſtra datur, & à confitenda ſecundum eam prædeſtinatione Sanctorum deterrere non debet; ſicut non deterreret à confitenda præſcientia Dei, ſi quis de illa Populo ſic loquatur, vt dicat. Siuè nunc rectè viuatis, ſiuè non rectè; tales vos eritis poſtea, quales vos Deus futuros eſſe præſciuit, vel boni, ſi bonos, vel mali, ſi malos. Numquid enim, ſi hoc audito aliqui in torporem, ſegnitiemque vertantur, & à labore procliues ad libidinem poſt concupiſcentias ſuas eant; propterea de præſcientia Dei falſum putandũ eſt, quod dictũ eſt; Nonnè ſi bonos Deus illos futuros eſſe præſciuit, boni erunt in quantalibet nunc malignitate verſentur: ſi autem malos, mali erunt, in quantalibet nunc bonitate cernantur.* Et narrat poſtea exemplum de quodam Monacho, qui corripiebatur, vt facienda faceret, & non facienda non faceret, & reſpondebat, *qualiſcumque nunc ſim, talis erò, qualem me Deus futurum eſſe præſciuit; qui non proficiebat in bonum, ſed vſque adeò profecit in malum, vt deſerta Monaſterij Societate, fieret canis reuerſus ad uomitum; & tamen adhuc qualis ſit futurus incertum eſt*: & concludit illud caput ſic. ***N**umquam ergo propter huiuſmodi cauſas, ea quæ de præſcientia Dei vera dicuntur, vel neganda ſunt, vel tacenda; tunc ſcilicet, quando ſi non dicuntur, in alios itur errores.*

363. Ex his igitur Sancti Auguſtini documẽtis patet primò, quòd etiam ſi teneatur, quòd prædeſti- **Corollaria notatu digna.**

destinatio facta sit ante præuisionem meritorum, nullus Catholicus præiudicium, vel turbationem ex hac sententia pati potest; quia cùm nesciat, an sit vnus de illis, nec ne, & audiat, multos per aliquod tempus malos, deindè conuersos, sanctè vitam finisse; sperare debet, quòd ex Dei misericordia sit vnus de illis, & maiori cum spe, si eiusdem gratiæ diuinæ ope experiatur, se in Dei, ac proximi Charitate, virtutibus alijs, ac pietatis actibus exercere, quamuis certò non sciat, quid de se decreuerit Deus. Sicut, si ipsemet Catholicus teneat, quòd ex præuisis meritis Deus prædestinauerit Sanctos, & ipse nesciat, an sit vnus ex illis hoc modo prædestinatis, credit tamen, sicut debet, quòd Deus præscit, an sit vnus ex illis, vel non; nullum ex hoc patitur præiudicium, vel turbationem, sed sperat in Dei misericordia, quòd vnus ex illis sit.

Siuè teneatur prędestinatio ãte merita, siue post, nemo turbari debet & quarè.

364. Patet 2. quòd siue teneatur, prædestinationem factam esse ante, siue post præuisionem meritorum, in vtroque casu fugienda est desidia, socordia, & vacatio à bonis operibus. Nam si facta ex meritis præuisis; ista sunt in actu secundo ponenda: si antè præuisa merita, adhuc ista sunt ponenda; quia facta quidem est electio ad gloriam sine meritis, sed dandam per merita; nam gloriæ consecutio est corona, merces, & pręmium, quod non datur sine labore, certamine, ac merito, & ideò Apostoli, Prophetę, Christus Dominus, & ante eius aduentum, Deus in scripturis omnibus, bonis, & malis indifferenter præcepit obseruantiam legis naturæ, decalogum, & Iudæis alia supra quingenta; & tamen sciebat, quinam essent electi, quiue reprobi, & neminem exclusit ab eorum obseruantia.

Socordia fugienda in vtraque sententia.

365. Pa-

365. Patet 3. neminem Catholicum, neminemque Hæreticum posse se subtrahere à correptione, si malè operatur, eo nixus fundamento, si sum prædestinatus, Deus ipse, vt sit firmum eius propositum, inueniet viam reducendi me ad bonam frugem, & ad statum gratiæ. Non inquam potest sic dicere homo Christianus; quia licet sit verum, quòd Deus saluabit prædestinatum lapsum in quoduis peccatum, etiam hæresis, vt accidit aliquibus martiribus; qui in prima quęstione negárunt, & postea resipuerunt; & martyrium subierunt; tamen Deus modo suaui, supernaturali quidem, sed non miraculoso, semper hoc facit, nempè per concionatores, aliosque probos viros corripientes lapsos, sicut fecit Deus per Prophetas, & per dilectissimum filium: *ipsum audite*, inquit, & postea per Apostolos, eorumque successores Pontifices, & Episcopos, & concionatores, sicut modò facit; & per eos conuertuntur homines, etiam prædestinati, ad pænitentiam, & ad bonam frugem, & ad multa virtutum opera.

Nullus Christianus potest, & debet à bono desistere ex eo discursu, si sum prędestinatus saluabor, si reprobus damnabor & quare.

366. Patet 4. quòd licet verum sit, vt ait Augustinus, & fides docet, id certò futurum, quòd Deus ab æterno decreuit se facturum, vel se solo, vel cum consensu, & cooperatione creaturæ, & omnia hæc à Deo præsciri, nec posse aliter euenire; non proindè potest quis desidiosè viuere, dicens, iam decretum est, quod futurum est: immò nec putat, se posse hoc facere; nisi quia sic se facturum Deus præuidit; quilibet ergo in timore, & tremore, prout sibi à Deo datum fuerit, humiliter pro sua salute operetur, cùm sibi incertum sit, *an odio, vel amore finali dignus sit.*

Ex incertitudine decreti diuini quisque cum timore semper benè debet operari.

CAPVT XXII.

An possint assignari aliqua prædestinationis signa.

367. ADu. quòd, sicut prædestinationis decretum est mysterium quodam, idest secretum Deo soli notum, & in genere tantùm Ecclesiæ reuelatum, quòd nempe Deus aliquos prędestinauerit, seu elegerit ad gloriam, dicente pluries Saluatore, quòd dantur inter homines electi, & propter eos breuiabuntur tribulationes futuræ ante finale iudicium; ita secretum, immò secretius mysterium est, nullique, neque particulari creaturæ, neque ipsi Ecclesiæ reuelatum, qui sunt homines prædestinati, si infantes cum baptismo decedentes excipias (vt mox dicetur:) nihilominus ex sacra Scriptura in consolationem fidelium filiorum Dei, vt cum spe, & timore viuant, aliqua eruuntur signa, ex quibus possunt homines probabiliter colligere, se esse de prædestinatorum numero. Verùm neque illa sunt adeò certa, vt ex eis possit quis infallibiliter tenere, se esse prædestinatum. Hoc autem ex diuina prouidentia factum putamus, vt omnes *cum timore, ac tremore*, vt ait Apostolus, *suam salutem operentur*. Vt autem alacriùs id fiat, aliqua ex his signis, vt plurimùm certis, pro adultis fidelibus adducemus.

Prædestinatio est in agnum secretum Dei.

Secretius est qui nam sint prędestinati.

368. Dico 1. Nullus viatorum potest certitudine infallibili scire, se esse prædestinatum, sine diuina reuelatione.

Nemo sine diuina reuelatione scire potest infallibiliter se esse prędestinatum.

369. Prob. totidem ferè Concilij Tridentini verbis in sess. 6. cap. 12. dicentis. *Nemo quoque, quam-*

quamdiù in hac mortalitate viuitur, de arcano diuinæ prædestinationis mysterio vsque adeò præsumere debet, vt certò statuat, se omninò esse in numero Prædestinatorum, &c. Nam nisi ex speciali reuelatione sciri non potest, quos Deus sibi elegerit. Et in can.15. *Si quis dixerit, hominem renatum, & iustificatum teneri ex fide ad credendum se certò esse in numero prædestinatorum, anathema sit*.

370. Conf. ex can. *Corripiantur*, estque S.Augustini, 24. qu. 3. vbi habetur. *Corripiantur itaque fratres subditi à Præpositis suis correptionibus, de Charitate venientibus pro culparum diuersitate diuersis, vel minoribus, vel amplioribus*, &c. concludens pro ratione ad rem nostram: *Nescientes enim, quis pertineat ad prædestinatorum numerum, quis non pertineat, sic affici debemus Charitatis affectu, vt omnes velimus saluos fieri*. Signa ergo certa, & infallibilia non dantur ad cognoscendum sine deceptionis periculo, quòd aliquis sit prædestinatus, vel non, quantumuis enim aliquis sanctè viuat, nec ipsemet de se, nec alij de illo certò, & sine deceptionis periculo iudicare potest esse prædestinatum: non ipse de se, quia etsi sanctè pro aliquo tempore viuat exercendo se in operibus virtutum, in obseruantia præceptorum, & consiliorum; nescit tamen, an sit perseueraturus, aut casurus; ideò Apostolus 1. Cor.10.12. ait. *Qui se existimat stare, videat, nè cadat*: & in cap.4. 4. inquit, *nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum*, nam Ecclesiastes 9. 2. dicitur, *nemo scit, an odio, vel amore dignus sit*. Et ipsemet Paulus de se in eadem epist. cap.9. in fine, inquit, *Ego igitur sic curro, non quasi in incertum; sic pugno, non quasi aerem verberans: sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, nè fortè cùm alijs prædicauero,*

Non datur signum infallibile in aliquo, per quod sciat se prædestinatum esse.

Paulus de se dubitabat.

ipse reprobus efficiar. Timet Paulus, qui à Christo apud Ananiam laudatus erat, *Act. 9.* quòd erat *effectus vas electionis*, *vt prædicaret eum apud omnes gentes*; quis ergo, cuiuscumque probitatis vir non timebit casum? Et multi in Chronicis referuntur magnæ probitatis viri, qui non perseuerarunt vsque in finem vitæ. Nullus ergo est certus de perseuerantia finali, & consequenter neque de prædestinatione, quæ fert secum perseuerantiam finalem.

371. Neque cognoscentes aliquem magnæ probitatis virum possunt certò scire, eum esse prędestinatum; externa enim vident, nec possunt interna penetrare; crebrò enim sub ouina pelle latent lupi, & cu eiusmodi Hipocritis fuit continua concertatio Christi Domini, quos vocat modò *lupos sub specie ouis*, modò *Sepulcra dealbata foris speciosa, intus autem omni spurcitia plena*, Pharisęos Hipocritas appellabat: igitur ex sanctitate externa cognosci, aut iudicari nequit, aliquem esse prædestinatum. At dato, quòd quis Hipocrita non sit, sed & externè, & internè Sanctus, nemo potest iudicare, quòd sit vsque in finem perseueraturus, nisi fuerit sibi à Deo reuelatum, nam Isaiæ 41. 22. dicitur, *Annunciate*, *quæ ventura sunt in futurum, & scimus, quia Dij estis vos*. Vndè meritò Concil. Trid. vt supra diximus, declarauit, non posse sine speciali Dei reuelatione sciri aliquem prædestinatum esse.

Multi apparent Sãcti, sed non sunt.

372. Dico 2. Pro Paruulis ante vsum rationis decedentibus signum certum prędestinationis est, si cum baptismo decedunt.

De paruulis cum baptismo morientibus certa est prædestinatio.

373. Prob. 1. *Ex cap. Maiores de Baptismo*, &c. in quo definitur, quòd paruuli baptizati, si ante vsum rationis moriuntur, saluantur.

Prob. 2.

Prob.2. ex Concil. Trid. sess.5. in decr. de pecc. orig. §.2. vbi habetur. *In renatis nihil odit Deus. quia nihil est damnationis ijs, qui verè consepulti cum Christo per baptisma in mortem, qui non secundum carnem ambulant, sed veterem hominem exuentes, & nouum, qui secundum Deum creatus est, induentes, innocentes, immaculati, puri, innoxij, ac Deo dilecti effecti sunt, hæredes quidē Dei, cohæredes autē Christi, itaut nihil prorsus eos ab ingressu Cæli remoretur.* Paruuli autē ante vsum rationis iam baptizati, renati sunt, & si moriantur, quia secundū carnē non ambularunt; innoxij, puri, & innocentes, hæredes Dei, & cohæredes Christi ex hoc mundo discedunt, & nihil eos ab ingressu Cœlorum remoratur. Ergo est certum signum, quòd sunt de prædestinatorum numero. Ex Tridēt.

374. Dico 3. Pro Adultis iam mortuis, beatificatio, seu canonizatio eorum; seu martirium eorum ab Ecclesia declaratum, siue cultus publicus ab Vniuersali Ecclesia eis tributus, vel permissus; sunt signa certa prædestinationis, & saluationis secutæ. Pro Adultis mortuis, quæ sint prędestinationis signa certa.

375. Prob. de qualibet ex præfatis functionibus. Quælibet enim illarum declarat, eos esse in Cœlo cum Deo regnantes; & ob quamlibet earum, fideles venerantur eos, vt Sanctos; & ad eos suas dirigunt preces, vt pro ipsis apud Deum intercedant, vt praxis Ecclesiæ docet. Nullum autem certius signum dari potest de gloria alicuius, quàm aliquod ex præfatis (si diuinam explicitam reuelationem excipias) quia Ecclesia in Sanctorum declaratione, & cultu infallibilis est. Patet autem, quòd ab initio Ecclesiæ vsque ad nostra tempora, sic semper processum est. Nam præter Sanctos de quibus S. Scriptura Veteris Te-

ſtamenti loquitur, quoſque Apoſtolus ad *Hebr.* 11. commemorat; omnes alij, quos poſt Chriſti aduentum colimus, aliquo ex præfatis modis declarati ſunt Sancti; illoſque, vt tales colimus, ac veneramur; & eorum paſſiones, ac feſta celebrãdà ſtatuit *Concil. Cartag.* 3. *can.* 47. deindè alia poſteriora Concilia; illoſque cum Deo regnare definit *Concil. Trident. ſeſſ.* 25. *in decreto de inuocat. Sanctorum*, & propterea colendos, & orandos eſſe ex eodem Concilio, ibidem. Illæ ergo declarationes, ſeu venerationes illorum, quæ ab Eccleſia Vniuerſali fiunt, aut fieri conceduntur, ſunt ſigna certa prædeſtinationis. Dixi, *ſi ab Eccleſia Vniuerſali fiunt, vel fieri conceduntur*; quia aliæ particulares, in eiuſmodi cultu aliquorum, poſſunt decipi, & de facto aliquando deceptæ ſunt: nam ſæpè id accidiſſe legimus. Immò hanc ob cauſam Alexander 3. vt habetur *in cap.* 1. *de reliquijs, & Vener. Sanctorum* decreuit, *neminem de cætero poſſe pro Sancto venerari, etiamſi per eum miracula fierent abſque Romanæ Eccleſiæ authoritate*. Quod poſtea confirmauit Vrban. VIII. per prolixam Conſtitutionem 137. *Cæleſtis*, quia peculiares Eccleſiæ, & populi in hís iudicijs decipiebantur; quando autem à Romana Eccleſia, interueniẽte Summi Pontificis infallibili decreto aliquis declaratur Sanctus, ſeu permittitur venerari pro Sancto, nullum adeſt deceptionis periculum, & propterea (à poſteriori) eſt prædeſtinationis, & conſecutionis termini illius, nempè gloriæ, certiſſimum ſignum.

Cur aliquos, vt Sanctos colimus.

Pro viuentibus dantur prędeſtinationis ſigna, ſed fallibilia.

376. Dico 4, pro Viuentibus, dantur quidem prędeſtinationis ſigna, ſed fallibilia, niſi vſque in finem vitæ perdurauerint.

377. Prob. 1. pars ex Sacra Scriptura Veteris

ris Testamenti *in psalm.* 14. Dauid sic interrogat Deum. *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte Sancto tuo?* S. Hieronymus misticè analogicè locum istum intelligit: sic. *Tabernaculum, hic pro æternitate accipimus.* S. Augustinus eodem modo intelligit, *ait fortasse, iam ipsam æternam habitationem significat, vt montem intelligamus supereminentem Charitatem Christi in vita æterna.* Eumdem sensum secuti sunt alij, & postea Lyranus in eumdem psalmum. Interrogat ergo Dauid Dominum, quis nam destinatus sit habitare cum eo in Cœlo? & Spiritu Dei afflatus, sibi ipsi, quasi respondens, ait. *Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua; non fecit proximo suo malum, & opprobrium non accepit aduersus proximum suum. Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus; timentes autem Dominum glorificat. Qui iurat proximo suo, & non decipit; qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, & munera super innocentem non accepit.* Et concludit. *Qui facit hæc non commouebitur in æternum.* Hæc ergo ex Dauidis sententia sunt signa in sæculo presenti viuentium, qui destinati sunt à Deo habitare cum eo in sæculo futuro. Declaremus ergo signa ista, vt si in nobis ea experiamur, gaudeamus, confidentes, ac sperantes, cum *securitate* de eorum esse numero. Primum ergo est *ingredi*, alij legunt, *progredi sine macula*. Hic est cardo perfectæ vitæ, carere culpa, & ideò, vt mox dicetur, Saluator dixit, *Beati mundo corde; quoniam ipsi Deum videbunt.* In hoc continetur obseruantia legis naturæ, diuinę, ac positiuæ; qui enim contra aliquod legis præceptum delinqueret, sine macula non esset, neque, cum

Ex Veteri Testamento signa prædestinationis.

Ex psalmo Dauid.

Fundamétum perfectionis est munditia cordis.

cum corde mundo. Et hoc ſuffeciſſet, dicere; at quia munditia interna, & carentia maculæ non videtur exteriùs, adijcit quaſdam notas viſibiles, inquiens, *& operatur iuſtitiam*, ideſt circa Deum, per Religionis actus, & circa homines per commutatiuam, & diſtribuitiuam: ſequitur; *Qui loquitur veritatem in corde ſuo, qui non egit dolum in lingua ſua*. S. Auguſtinus, & Hieronymus in eum pſalmum clarè explicant omnes præfatas conditiones, quæ in probo, & ſancto homine Dei adoptiuo filio, & ad æternam vitam deſtinato, debent requiri; & ſuper illud; *qui facit hæc non commouebitur in æternum*, S. Auguſt. dicit, *ideſt perueniet ad illa maiora, in quibus eſt magna, & inconcuſſa ſtabilitas*.

S. Hieron. explicatio.

378. S. Hieronymus 14. conditiones ipſius, tamquam omnem perfectionem continentes, explicat. *Qui ingreditur ſine macula*, ait, *ſine peccatis mortalibus, quia ſine minimis eſſe non poſſumus, & non dixit, qui peruenit ad finem ſine macula, ſed qui in itinere adhuc eſt, & maculam non habet; & non ſufficit non facere malum, niſi fecerimus & bonum. Et operatur iuſtitiam*. Multa de hoc dicit Hieronymus, ſed concludit, *quia iuſtitia prodeſt cæteris miſeris, vel aliter, qui operatur iuſtitiam, ideſt cuſtodit mandata. Qui loquitur veritatem in corde ſuo*, ait, *multi loquuntur veritatem in labijs, ſed non in corde, qui videntur vera dicere, ſed cor cum labijs non conſonat; vel aliter, qui credit in Chriſtum &c.*

Declaratio totius pſalmi docet ſigna prædeſtinationis.

Qui non egit dolum, inquit: *ille doloſè agit, qui aliud cogitat, & aliud dicit, ſicut Propheta, ait, Prohibe linguam tuam à malo, & labia tua nè loquantur dolum*. Sequitur, *nec fecit proximo ſuo malum*, ait Hieronymus, *Proximus noſter, omnis Chriſtianus*

nus est: Quod tibi non uis fieri, alij ne facias, & alibi dicit, diliges proximum tuum, sicut te ipsum. Et post multa, ait, *omnes ergo homines proximi nostri sunt, & nulli debemus malum facere. Et opprobriũ* &c. dicit, *Numquam à suis vicinis, quasi noxius accusatur. Timentes autem Dominum glorificat. Non diuites, non potentes, sed qui Dominum timent. Opprobrium detractionis de fratre tunc non accepit, si prius non credit illa, antequam probet; ac si dicat. Qui ista custodit, quæ superius dixit, ille est sine macula, & operatur iustitiam, & iste habitabit in tabernaculo, & requiescet in monte sancto suo, hoc est in vita æterna.*

379. Prosequitur Hieronymus: *Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus,* inquit, *Quicumque malus est, in conspectu Sancti pro nihilo reputatur. Ad nihilum deductus est; quia apud talem Sanctum pro nihilo habetur. Timentes autem Dominum magnificat; scit enim in his habitare Deum, sicut ait Dominus, qui vos diligit, me diligit.*

380. *Qui iurat proximo suo, & non decipit. De hoc dicit, quod iurans minor est in perfectione, quia Dominus dicit non iurare omninò &c. sed sit sermo vester, est, est, non, non. Sententia perfectorum est non iurare, quia anima, quando promittit, Dei præcepta custodit, & proximum decipit, si hoc quod promittit non obseruat.* Sequitur. *Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram,* inquit, *& si non peccet quis, eo quod quantum dat, tantum recipit, tamen perfectio non est, quia dictum est, frange esurienti panem tuũ. Et beatius est magis dare, quam accipere. Vsquequò ad ista peruenit, minor est à perfectione.*

Perfecti non iurant

Perfectio est donare egenti; non verò mutuare sine vsura.

381. *Et munera super innocentem non accepit,* inquit; *Vt non conturbent iudicium veritatis munera offerentes; nè similis Iudæ efficiatur, qui accepto* argen-

Munera faciunt præuaricari Iudices.

argenti pondere vendidit innocentem. Sicut Propheta Isaias cap. 33. dicit. *Qui excutit manus suas ab omni munere, hic in excelsis habitabit.*

382. Concludit. *Qui facit hæc non mouebitur in æternum,* ait, *quæ si quis irreprahensibiliter custodierit; non solum à commotione æterni Iudicis securus erit; verum etiam ipsum montem, tabernaculumque cæleste possidere merebitur in Christo Iesu Domino nostro.* Hæc Hieronymus.

Qui hęc custodit prędestinatus est.

383. Hæc eadem prædestinatorum, seu saluandorum signa, ex Nouo Testamento ex Christi Domini oraculo confirmantur. Nam interrogatus à quodam Matth. 19. 17. *Magister bone, quid boni faciam, vt habeam vitam æternam,* Saluator autem respondit dicens, *si vis ad vitam ingredi serua mandata,* & eodem, qui supra, iterum interrogante, *Quæ?* Dominus refert præcepta decalogi respicientia proximum, & concludit; *Diliges proximum tuum, sicut teipsum:* iterum ex cap. 22. 38. interrogatus à quodam legis doctore, *Magister, quod est mandatum magnum in lege?* Respondit. *Diliges Dominum Deum tuum &c. & alterum simile huic, diliges proximum tuum, sicut teipsum. In his duobus mandatis vniuersa lex pendet, & Prophetæ.* Et ita in facto est, quia in primo includuntur pręcepta primæ tabulæ. In secundo autem præcepta secundæ tabulæ; & vulgatum est legis naturæ pręceptum ab ipsomet inculcatum, *quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.* Obseruantia ergo præceptorum ex Veteris, & Noui Testamenti doctrina, ducit ad æternam vitam; & consequenter, in ijs, qui ea obseruant, est signum prædestinationis. At aliquid aliud requiritur; ideò

Hęc eadē Signa ex Nouo Testamento habentur.

374. Prob. secunda pars conclusionis, quòd scilicet signa hec fallibilia sunt, nisi in habente, per-

perſeuerent vſq; ad mortem: nam Saluator Matt. 10. 27. de patientia exercenda in *perſeuerationibus*, ait, *Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit*. Et in cap. 24. 13. prædicens tribulationes futuras in fine mundi ob Antichriſti perſecutionem, & deficientiam multorum, atque Charitatis frigeſcentiam, concludit, *qui autem perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit*: & ex epiſt. Iacobi cap. 2. 10. habetur. *Quicumque totam legem ſeruauerit, delinquat autem in vno, factus eſt omnium reus*. Et ideò Eccleſiaſtici 18. 22. Spiritus Sanctus ſic monet quemcumque fidelem; *Non impediaris orare ſemper; neque verearis vſque ad mortem iuſtificari; quoniam merces Dei manet in æternum*. Et Apocal. 2. 10. *Eſto fidelis vſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ, & qui vicerit, & cuſtodierit vſque in finem opera mea, dabo ei poteſtatem*, &c.

Obſeruantia totius legis durare debet, vſque ad finem vitę, vt ſit prędeſtinationis ſignum certum.

Plura Sacræ Sripturę loca.

Et propterea homines quantumuis boni, virtutibus multis ornati, Dei ſeruitio conſecrati, in præceptorum, immò & conſiliorum Euangelicorum obſeruantia exercitati, qui vſque in finem non perſeuerarunt, damnati ſunt, de quibus Apoſtolus Iudas Thaddeus *in epiſt. Canonica num. 8.* exemplificat hoc in Angelis deſertoribus, ſic, *Angelos, qui non ſeruauerunt ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuum Domicilium in iudicium magni Dei vinculis æternis ſub caligine reſeruauit*.

Exemplum de malis Angelis. qui non perſeuerauerunt.

385. Concluſio ergo huius capitis eſt, quòd licet ex Sacra Scriptura aliqua colligamus prędeſtinationis ſigna; quia tamen de perſeuerantia in bono, ſine diuina reuelatione, nemo certus eſt, neque de prædeſtinatione certus eſt. Neque ſibi blandiatur fidelis, cum ſimplici intelligentia doctrinæ Pauli ad Rom. 9. *Quos prædeſtinauit, hos &*

Capitis huius generalis concluſio.

vocauit; quos autem vocauit, hos & iustificauit; quos autem iustificauit, illos & glorificauit, quasi hæc sint necessariò connexa in omnibus vocatis, & ex vocatione, & iustificatione concludatur prædestinatio; quia Paulus loquitur de vocatione secundùm propositum, vt ait Augustinus, & est illa, quæ habet annexam perseuerantiam, quæ nō omnibus vocatis, & iustificatis per baptismum, ac etiam per pęnitentiam conceditur. Vndè Saluator dixit, *Multi sunt vocati, pauci verò electi*,

Ex vocatione ad fidē non concluditur prędestinatio necessariò.

386. Neque sibi quisquam blandiri potest de prędestinatione ex obseruantia mandatorum Dei quia securus nō est de perseuerantia in illa: plures enim fideles in pueritia obseruantissimi sunt mādatorum, & deficiunt in adolescentia; plures deficiunt in iuuentute; plures in virili ætate; & plurimi in senectute, vt docet experientia.

Neque ex sola obseruantia mādatorum Dei, &c.

Neque quis sibi blandiatur de prædestinatione ob consiliorum obseruantiam, vel gradum Ecclesiasticum, Monasticum, Eremiticum, vel Mysticum; quia nullus istorum securus est de perseuerantia: & vt in Chronicis legitur ex quolibet horum ordine multi lapsi, ac damnati sunt.

Neque ex consiliorū quoque obseruantia.

387. Neque tandem aliquis sibi de prædestinatione blandiatur ob virtutem miraculorum, aut prophetiam, vel aliam similem gratiam gratis datam tantùm, quia de his Saluator *Matth.* 7. 22. inquit, *Multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine, nonnè in nomine tuo prophetauimus, nonnè in nomine tuo demonia eiecimus, & in nomine tuo multas virtutes fecimus? Et ego confitebor illis; quia numquam noui vos; discedite à me, qui operamini iniquitatem*.

Neque ex gratis datis.

388. Omnis ergo fidelis cuiuscumque status, gradus, conditionis, professionis, ac virtutis sit, ti-

timeat cum vase electionis Paulo, ne cadat; & ideò cum eodem *in timore, ac tremore suam salutem operetur*, *ne reprobus efficiatur*, ideſt ne cadat in fine. At nihilominus, si fidelis videt, se pro posse, obseruare Dei, & Ecclesiæ mandata, & si quando ex fragilitate labitur, per Sacramentum pœnitentiæ curat surgere; videtque se inclinatum ad opera pietatis in Deum, & ad opera misericordiæ in proximum; & quantum poteſt in eis se exerceat; timeat quidem, ne in fine cadat, sed confidat, & speret in Deo, *qui non permittet tentari supra posse, sed faciet cum tentatione prouentum*, ex 1. Corinth. 16. 13.

Quisque quantumuis bonus timere debet, ne cadat.

Qui autem præter mandatorum Dei, & Ecclesiæ custodiam, amplectitur Euangelica consilia, aut mysticam exercitationem, timeat quidem cum Paulo, ne cadat in fine; at maiori cum fiducia confidat, ac speret in Deo, quòd ex sua misericordia id non permittet, sed quòd *Deus omnis gratiæ, qui cæpit, perficiet*, *confirmabit*, *solidabitque*, ex 1. Petri 5. 10. & cum eodem finem huic Capiti, & Opusculo imponam dicens, *ipsi gloria, & imperium in sæcula sæculorum*. *Amen*.

Timere quidem debet fidelis; sed confidere etiã, & sperare in Domino.

OPVSCVLVM SECVNDVM.

DE REPROBATIONE MALORVM.

CAPVT PRIMVM.

De nomine, & significato Reprobationis, *eiusque definitione.*

1. Du. quòd, tàm apud prophanos, quàm apud Ecclesiasticos authores, ipsosque Sacrę Scripturę interpretes hoc verbum *reprobo* significat abiectionem, seu abhominationem, vel exclusionem, ac reiectionem alicuius rei, quam quis non vult: ita Cicero 4. *Acad.& lib.*1 *de Fin.* In Sacro Textu pluries reperitur vsurpata hęc significatio. Nam psalm. 119. prædicitur Christi Domini abiectio, & oppressio à Iudæis facienda his verbis, *Lapidem, quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput Anguli.* Quem Textum de se loquentem adducit Saluator, *Matt.* 8.*& Lucæ* 10. dicens, se *à Senioribus reprobandum*; quod quidem accidit, vt notum est, & Petrus *epist.*1. *cap.* 2. 3. de eo inquit, *ab hominibus quidem reprobatum.* Item cuiuscumque malæ rei confuta-

Reprobare generaliter significat, abijcere.

futatio, seu condemnatio dicitur reprobatio. Psalm. 12. de Deo dicitur, *reprobat cogitationes populorum, & reprobat consilia Principum*: Et 1. Corinth. 1. 19. *Prudentiam prudentum reprobo*, & psalm. 117. *Nationem filiorum tuorum reprobaui*. Videndum modò est, an verbum istud videatur vsurpatum in Scriptura pro actu illo voluntatis diuinæ, quo ab æterno Deus ratione alicuius mali præuisi in aliquibus creaturis rationalibus, siue Angelis, siue hominibus eas odio habens ob malum illud, eas destinauerit ad æternum supplicium, & hęc destinatio in Sacro Textu dicatur *reprobatio*: his præmissis.

In Sacra Scriptura idem significat.

2. Dico 1. Quamuis in Sacro Textu non habeamus verbum, *reprobo*, significans exclusionem aliquorum hominum à Regno Cœlorum, & destinationem, seu deputationem eorumdem ad pęnam æternam, à Deo ab ęterno factam; habemus tamen æquiualentia verba hoc totum significantia; quæ Sancti Patres, Ecclesiæ Doctores, omnesque Theologi vertunt, dicentes, *reprobationem*. Singulę partes probandę sunt.

Licet hoc verbum pro condẽnatione vsurpatum non habeatur in Scriptura, tamen ęquiualens habetur.

3. Prob. prima pars. Nullus adduci potest Textus Canonicus, in quo de verbo hoc *reprobo* fit mentio, vt significante exclusionem à Regno Cœlorum, & damnationem ad ęternas pœnas à Deo ab ęterno factam. Omnia enim loca, quę supra adduxi, si de Deo loquuntur, significant exclusionem, seu eiectionem à re aliqua in tempore factam; non verò eiectionem, seu exclusionem creaturarum rationalium à vita ęterna, cum destinatione ad mortem æternam, vt cuilibet legenti patet. Cùm enim, inquit, Dauid, *reprobat cogitationes populorũ, et reprobat consilia Principum*, non facit ad rem nostram; quia non loquitur de repro-

Pars prima probatur, quia in Sacra Scriptura non reperitur.

reprobatione hominum ab æterna gloria; neque cùm dicitur ex 1. Corinth. 1. *Prudentiam prudentum reprobabo*. Neque cùm Ecclesiasti 9. 11. dicitur, *Speciem mulieris alienæ multi admirantes, reprobi facti sunt*. Neque cùm Rom. 2. 28. aut, 2. *Corinth*. 13. 5. 6. ac 7. aut 2. *ad Timot*. 3. 16. aut *Hebr*. 6. 9. fit mentio de reprobatione, ac reprobis vnquam sumitur pro actu illo, quo ab æterno Deus aliquos exclusit à gloria, & ob præuisa demerita destinauit ad pœnam æternam. Nec alius assignari potest locus in Sacra Scriptura, in quo sub hoc nomine, actus ille Dei, quo excludit à gloria, & destinat ab æterno ad pœnas dicatur reprobatio.

Omnia loca Sacræ Scripturæ afferuntur, quæ hoc nō significant

4. Neque facit ad rem locus 1. Corinth. 9. 22. vbi ait Apostolus, *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, nè fortè cùm alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar*. Quia intelligitur de temporali exclusione à gloria, & à gratia per peccati commissionem.

2. pars, quòd æquiualentia verba habentur in Sacra Scriptura.

5. Prob. Secunda pars, quòd æquiualentibus verbis in Sacra Scriptura reperiatur *reprobatio* malorum hominum cum destinatione eorum ad pœnam, sic. Deus odit malos, seu peccatores non ratione naturæ, quia de eo dicitur Sap. 11. 15. *nihil odisti eorum, quæ fecisti*, sed ratione peccati Psalm. 1. *odisti omnes, qui operantur iniquitatem, perdes omnes, qui loquuntur mendacium*. Ecclesiastici 15. 13. *Omne execramentum erroris odit Dominus*. Psalm. 44. *Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem*. Ecclesiastici 12. 7. *Altissimus odio habet peccatores, & impijs reddet vindictam*. Malachiæ 1. 3. dicit Dominus, *Nonnè Esau frater erat Iacob, & dilexi Iacob, Esau autem odio habui*, quo loco vtitur Paulus Rom. 9. 13. loquens de hominum

num electione, & aliorum reprobatione, antequam nati sint, *cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali, vt secundum electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia maior seruiet minori, sicut scriptum est, Iacob dilexi, Esau autem odio habui: &c.*

Loca Scripturę significantia reprobationem malorum.

6. Igitur, cùm Deus ab æterno odio habuerit peccatores, & ab ęterno antequam nascerentur, aut operarentur malum; ex tunc pręuidit eos malum finaliter operaturos, ex tunc eos pœna ęterna dignos iudicauit, & ad eam ipsos destinauit: omnia enim Dei decreta circa creaturas, siue ad bonum, siue ad malum pœnę, tàm temporalis, quàm perpetuę ab ęterno sunt facta; vt latè diximus cum S. Augustino in *Opusc. de Prædest. cap. 2. 3. 18. 19.* Sequitur ergo, quòd quamuis non reperiatur in Sacra Scriptura exclusio aliquorum hominum à gloria, cum destinatione ad pœnam sub vocabulo *reprobationis*; habetur tamen sub alijs vocabulis, quæ rem significant eamdem.

7. Prob. tertia pars ex solo intuitu inscriptionum omnium Ecclesiæ Sanctorum, ac Doctorum, qui de hac materia loquuntur; omnes enim appellant *reprobationem* actum illum, quo Deus ab ęterno peccatores aliquos pręuidēs in peccato decessuros, ad ęternam pœnam destinauit, quorum historia patebit ex dicendis in toto hoc opusculo. *Et Concil. Valent. 2. cap. 3.* statuit per demeritorum præscientiam Deum reprobasse peccatores.

Omnes SS. & Doctores hoc vocabulo vtuntur.

Ex Concil. Valent. 2.

8. Dico 2. reprobatio Theologica, seu diuina sic potest definiri, *Reprobatio est æternum decretum, seu iudicium diuinum, quo Deus ob demeri-*

Definitio reprobationis.

merita iudicat creaturam rationalem indignam vita æterna, & dignam pœna æterna, siue damni tantum, siue damni, & sensus ob peccatum finaliter in ea permanens.

9. Prob. & declaratur: dicitur *decretum, seu iudicium diuinum*, quia Deus iudicat aliquos dignos præmio, vel pęna, & nemo pręter eum habet potestatem dandi ęternum pręmium, aut supplicium: dicitur *æternum iudicium*, quia ab ęterno facta est reprobatio, sicut ab ęterno facta est prædestinatio, vt de secunda dictum est in præced. Opusc. & de prima dicetur in cap. seq. Dicitur, *quo iudicat creaturam rationalem*; quia sola ista, siue Angelica, siue humana capax est pręmij, ac supplicij, cùm sola ista sit capax meriti, ac demeriti illorum. Dicitur *indignam vita æterna*; quia per reprobationis iudicium ab ea excluditur. Dicitur, *& dignam pœna æterna*, quia ad eam destinatur, *ibunt iniusti in ignem æternum*. Dicitur, *siue damni tantum*, propter paruulos decedentes sine remedio contra originale, quod erat in duplici Veteri lege, cui successit baptismus in noua lege, hi enim ad pœnam damni tantùm damnantur, vt communiter docetur, licet S. Augustin. aliquam etiam sensus, licet mitissimam in eis agnoscat. Dicitur, *siue damni; siue sensus*, propter adultos, qui ob peccata propria etiam damnantur, siue habeant originale, siue careant illo. Dicitur *ob peccatum*, quia iustus est Dominus, & non damnat, vt postea dicam sine demerito: Dicitur, *finaliter permanens*, quia Eccles. 11. 3. *vbi ceciderit lignum, ibi erit*. Siue sit solum originale, siue hoc cum personalibus, siue sint peccata personalia sine originali, & remissa non sint, sed adsunt in decedenti, propter hęc præuisa repro-

Est decretum, seu iudicium Dei

Æternum, quia ab æterno factum.

De indignis vita ęterna.

Ad pœnam damni, vel etiam sensus.

Ob finale peccatum.

probatus fuit. Dicitur ob demerita, quia, vt infra dicitur, sic Deus reprobauit.

CAPVT II.

An malorum reprobatio ab æterno sit facta.

10. ADu. quòd vt clarè, & distinctè in materia (quamuis omnibus exosa) procedamus, priùs de facto discurrendum est, postea de modo, ac de motiuo faciendi; idest priùs, an Deus reprobauerit aliquos, & quando; postea, an, & ex quo demerito; deinde consequenter de causa finali, cur scilicet aliquos voluit reprobare; & tandem de effectibus reprobationis, & alijs quibusdam accessorijs.

Ordo procedendi.

11. Dico ergo. Malorum, qui damnantur, reprobatio, seu exclusio ab æterna vita, & destinatio ad ęternam pœnam, facta est à Deo ab æterno.

Ab ęterno facta est malorum reprobatio.

12. Prob. 1. Executio huius exclusionis à vita ęterna, & immissio ad ęternam pœnam quoad animam fit in tempore mortis, quo verò ad corpus, & animam simul fiet in finali, ac vniuersali iudicio, cùm dicet Saluator, *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius.*; ergo decretum huius facti exequendi, factum fuit ab æterno. Consequ. prob, ex D. Augustino, cui in hoc nullus Theologorum contradicit; id enim de omni decreto Dei de agendis in tempore dicit; in epistola enim 106. ait, *Nouit quippe Deus quid agat, & quantus numerus esse debeat, primitus omnium hominum, deindè Sanctorum, sicut syderum, Angelorum, atque vt de terrenis loquamur, sicut pecorum, piscium, & volatilium;*

Omnia Deus ab æterno decreuit.

ſicut arborum, & herbarum ; ſicut denique foliorum, & capillorum noſtrorum : & *in pſalm*.138. dicitur, *Ecce tu Domine cognouiſti omnia nouiſſima, & antiqua, & cogitationibus tuis non eſt, qui ſimilis ſit tibi*. Omnes autem interpretes huius pſalmi, docent Deum omnia futura ab ęterno decreuiſſe, ac pręuidiſſe ; ſcientia enim Dei coęua, & coęterna eſt Deo, & nihil noui temporaliter poteſt ei accidere. S. Auguſt. ad *Simplicianum lib*.2.*qu*.2.& de *Ciuit.lib*.11. *cap*.21. inquit, quòd Deus eodem modo ſemper cognoſcit omnia, tàm pręſentia, quàm pręterita, & futura ; *Neque aliter nouit facta, quàm fienda*, Ideoque, cùm cognoſcat aliquos ęterna pœna fore plectendos, cognoſcatque ab ęterno, neque illi ea pœna eſſent plectendi, niſi ad eam Deus ipſe illos addixiſſet, & condemnaſſet ; ſequitur euidenter, quòd ex tunc iudicium illud condemnationis fecerit.

Ex paritate prędeſti. nationis. quæ ab ęterno facta eſt.

13. Prob. 2. paritate Prædeſtinationis. Hęc enim vt in antecedenti Opuſc. viſum eſt ab ęterno facta fuit, cùm ſcilicet poſt pręuiſionem peccati Adę, & totius humani generis cum eo lapſi ; *quia in eo omnes peccauerunt*, Deus ex tota illa maſſa perditionis ex ſua miſericordia aliquos diſcreuit ordinando ad gloriam, alios verò ex iuſtitia reliquit in maſſa illa perdita, quorum aliquos ex ſuo inſcrutabili iudicio decreuit permittere, vt in originali, & infantili vita decederent, & ad ęternam damni pœnam damnauit: alios verò permittere, vt in adulta, alios in adultiore ; alios vſque ad ſenectam viuere, & permittere, vt ſuo libero arbitrio cum gratia tamen ſufficienti, (vt dicam poſtea) viuerent ; & vidit peccaturos fore magis, vel minus, & in peccato deceſſuros; & hos ad ęternam pęnam damni, & ſenſus

ſus aliquibus maiorem, alijs minorem pro criminum grauitate, ex tunc damnauit. Et hic eſt (vt infra dicemus) ſecundùm Auguſtinum reprobationis ordo.

14. Prob. ex S. Proſpero in reſp. ad 15. Gallorum capitulum. *Dubium non eſt ſine vlla temporali differentia Deum, & preſciſſe ſimul, & prædeſtinaſſe, quę ipſo erant authore facienda, vel quæ malis meritis iuſto erant iudicio retribuenda.* Ergo vtrumque ab æterno factum eſt. Ex S. Proſpero.

15. Prob. ex S. Fulgentio in *lib. de Veritate Prædeſtinationis, & Gratię*, dicente, *Deus, ſicut numquam futurarum rerum fuit inſcius, ita nec miſericordię, aut iudicij ſui fuit ignarus, ſed ſicut ſemper omnia futura bona, & mala præſciuit; ſic omnia opera gratiæ, & iuſtitiæ ſuæ incommutabili prædeſtinatione diſpoſuit.* Et infra. *Non ſolum ea diſpoſuit, quæ ipſe gratis, quibus vellet, donaret, vt bonus; verum etiam illa, quæ & bonis, & malis redditurus eſſet, vt iuſtus:* ab ęterno ergo facta eſt electio bonorum, & reprobatio malorum. Neque de hoc vllus dubitauit; ſed de modo, ac ordine, & motiuis vtriuſque diuini decreti. Ex S. Fulg.

CAPVT III.

Quænam ſit efficiens cauſa reprobationis malorum.

16. ADu. quòd quæſitum hoc multa comprehendit diſtinctè diſcutienda. Primum eſt, an intellectus, vel voluntas Dei, vel vtraque potentia ſit cauſa efficiens reprobationis. Secundum eſt, an Deus abſoluta ſua voluntate, nullo habito ad demeritum reſpectu, efficienter repro- Multa cōpræhendit hoc quęſitum, & quę

bauerit; an verò supposita demeriti præsciétia: et de hoc discurremus in sequenti capite cótra Caluinum. Tertium est, an ęqualiter Deus omnes malos reprobet, vel aliquem ordinem seruet. Quartum, an ante; vel post prȩuisionem lapsus Adæ inficientis totum humanum genus, reprobauerit malos ab æterno. Quintum, an ante, vel post prȩuisionem vltimi peccati Adultorum. Hęc, & alia his affinia essent discutienda pro adęquata huius quęsiti solutione: quia tamen prolixa, & confusa nimis euaderet solutio; aliqua hìc, aliqua infra erunt explicanda.

Voluntas diuina est causa efficiens reprobationis.

17. Dico ergo primò. Licet intellectus diuinus prȩsuppositiuè per scientiam malorum reprobandorum concurrat ad eorum reprobationem; tamen causa efficiens illius est Dei voluntas, qua aliquos excludit à vita ęterna, & destinat ad pęnam ęternam.

18. Prob. prima pars. Ex ordine, quem in operando inter se genericè sumptæ seruant istę potentiæ, *nihil enim volitum, quin præcognitum.* Et sicut prædestinatio prȩrequirit præscientiam eorum, qui prȩdestinandi sunt, ita & reprobatio: immò vtraque actio ab Augustino appellari sæpè solet prȩscientia, & eò magis, quia potentiæ istę in Deo sunt realiter idem; ideòque, sicut omnis Dei actio ad extra requirit intellectum, ac voluntatem, sic & reprobatio.

Omnia creata à Dei volun tate pendent.

19. Prob. secunda pars, primò. Omnia, quæ à Deo fiunt, aut fient ad extra, cùm sint cótingentia, ab eius voluntate pendent; *omnia enim quæcumqe voluit fecit in Cœlo, & in terra, in mari, & in omnibus abyssis. Psal.* 134. Secundò ad casum nostrum, prob. ex *Rom.9.* vbi Paulus ex Malachiæ 1. electionem Iacob, & reprobationem

Esau

Esau sic refert à Deo reuelatam illi Prophetæ. *Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali (vt secundum electionem Dei propositum maneret) non ex operibus, sed ex vocante dictum est, Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Eligere autem,& odio habere sunt actus voluntatis; ergo. Tertiò idem Apostolus ibidem ad idē probandum refert dictum Dei reuelatum Moisi Exodi 33. 20. *Miserebor cui voluero,& clemens ero in quem mihi placuerit*; & ipse Paulus subdit, *igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Dicit enim Scriptura Pharaoni, quia in hoc ipsum excitaui te,vt ostendam in te virtutem meam, & vt annuncietur nomen meum in vniuersa terra.* Ecce quòd omnia bona, vel mala pœnę in creaturis rationabilibus à Dei voluntate pendent; ideò concludit, ergo *cuius vult miseretur, & quem vult indurat*. Postea facit contra se argumentum. *Dicis mihi, quid adhuc quæritur? Voluntati enim eius quis resistit?* Respondet, *ô homo tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem,aliud verò in contumeliam? quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ*,&c. Ecce quomodò clarè docet Paulus, quòd electio aliquorum, & reprobatio aliorum à Dei voluntate sunt. An verò ex aliquo demerito fiat reprobatio, an verò ex nullo demerito, sed ex mera Dei voluntate volente homines perdere (vt impiè docuit Caluinus, malè intelligens S. Augustinum) in sequenti capite videbimus.

Alia Scripturę loca ad idem.

Clarè Paulus docet à Dei voluntate pendere prędestinationem, & reprobationem.

20. Prob.

Ex August.

20. Prob. 2. Conclusio ex diuersis S. Augustini dictis. 1. In *epistola* 105. *Cur autem istum potius liberet, quàm illum, scrutetur, qui potest iudiciorum eius tàm magnum profundum; verumtamen caueat præcipitium*. At nota contra Caluinum, quòd Augustinus loquitur de tota hominum massa cum Adamo (*in quem omnes peccauerunt*) lapsa, non verò de hominibus in sua pura natura consideratis, quasi aliquos ex eis sine vlla penitus culpa voluerit perdere. Nam in *lib.* 1. *ad Bonif. cap.* 20. inquit, *iam quomodo ista dispenset faciens alios secundum meritum vasa iræ, alios secundum gratiam vasa misericordiæ; quis cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit?* Sed de hoc argumento diffusè loquemur in cap. sequenti; sufficit nunc scire, quòd non ex fato, neque ex naturali necessitate homines sint reprobi; sed ex Dei voluntate efficienter ex aliqua tamen culpa saltim originaliter, saltim radicaliter, vt postea dicetur.

Caluinus malè intelligit Augustinum.

21. Confirmatur ex eodem in *lib. de Prædest. Sanct. cap.* 8. vbi supponens, quòd Deus ex hominibus lapsis ob Adæ peccatum, aliquos liberet, non alios, dicit, *Cur autem istum potius, quàm illum liberet, incompræhensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Melius enim, et sic audiuimus, et sic dicimus, ò homo tù quis es, vt respōdeas Deo? quā dicere audeamus, quasi nouerimus, quòd occultum esse voluit, qui tamen aliquid iniustum velle non potuit*. Igitur voluntas Dei (supposita præuisione lapsus omnium hominum cum Adamo) est causa efficiens, tàm prædestinationis ex misericordia, quàm reprobationis ex iustitia. Cur verò, cum illis vtatur misericordia, & cum istis iustitia, nulli hominum reuelatum est; neque Apostolus nobis causam manifestauit, sed clamauit,

homo

homo tù quis es, vt respondeas Deo? vt supra dictum est. Voluntas tamen Dei reprobauit, & ex motiuo iustitiæ id fecit; cur autem in hos, non in illos iustitiam voluit exercere, hoc est ignotum, & incompræhensibile; quòd verò ex iustitia fecerit, iam reuelatum est, vt Paulus innuit *Rom. 9.* vt patuit.

22. Confirmatur 2. ex eodem *lib. 2. de pecc. mor. &c. cap.* 18. vbi inquit, *Quarè autem illos velit conuertere, illos pro auersione punire; quamquam, & in beneficio tribuendo, nemo iustè repræhendat misericordem, & in vindicta exercenda nemo iustè repræhendat veracem*, nempè iustum; *consilium tameo occultioris iustitiæ penes ipsum est*. Ad voluntatem ergo Dei iustè operantis refert sententiam reprobationis.

Alia plura Augusti loca id probantia.

23. Confirmatur 3. ex eodem Augustino, qui sæpè tàm electionem ad gloriam, quàm destinationem malorum ad pœnam appellat prædestinationem à Dei voluntate procedentem. Tract. 100. in Ioann. ait, *Deus amat suum in vitiosis sanationis beneficium, vel damnationis iudicium*. In lib. 1. de anima cap. 11. dicit. *Benè vtens & malis tamquam summè bonus, ad eorum damnationem, quos iustè prædestinauit ad pœnam*: in tractat. 107. ait, *filius perditionis dictus est traditor Christi, perditioni prædestinatus*: in tract. 110. inquit. *Ne cum hoc mundo damnemur. Pro isto mundo non rogat, neque qui sit prædestinatus ignorat*. In lib. Iudicum, quæst. 40. ait, *Inimici omninò pænis gehennæ prædestinati, vbi erit fletus, & stridor dentium*. Patet ergo, quòd sicut electio aliquorum ad gloriam, quæ dicitur prædestinatio ad vitam, est à voluntate diuina misericordiam exercente; ita reprobatio aliorum, quę est prędestinatio ad mortem,

Interdum reprobationem August. appellat prædestinationē ad pęnam.

tem, ac supplicium ęternum ab eadem diuina est voluntate. An verò ex delicto hominum, vel ex absoluta Dei voluntate volente homines perdere, in sequenti capite dicitur.

CAPVT IV.

An Deus ex mera sua voluntate, sine motiuo culpæ, homines reprobauerit, vel peccata reproborum efficaciter voluerit.

24. ADu. Ioannem Caluinum Hæresiarcam, huius sententiæ impię fuisse Authorem, quòd nempè Deus absoluto suo decreto absque vllius culpæ præuisione homines reprobauerit, & ad æternam pœnam destinauerit; immò, & decreto pariter absoluto, omnia hominum peccata etiam quoad culpam decreuerit; & tandem quòd homines, & absoluta necessitate reprobi nascantur, & absoluta necessitate peccent. Id docuit in suis institutionibus lib. 3. cap. 12. per totum, & in §.5. ait, *Prædestinationem, qua Deus alios in spem vitæ adoptat, alios adiudicat æternæ morti, esse decretum æternum, quo apud se constitutum habuit, quod de vnoquoque homine fieri vellet*: in §.6. inquit, *Deum nutu, consilioque suo ordinasse, vt inter homines nascantur ab vtero certę morti deuoti, qui suo exitio ipsius nomen glorificent, nec alia ratione, ea quæ futura sunt, præuidet, nisi quia ita vt fierent, decreuit*: in §.7. dicit, *Decretum fuisse à Deo, vt sua defectione periret Adam, & eorum frigidum esse commentum, qui dicunt liberi arbitrij fuisse, vt fortunam ipse sibi fingeret, Deum verò nihil destinasse, nisi, vt pro merito eum tractaret*. Postea dicit, quòd eodē Dei absoluto decreto factū est, vt om-

Impiè Caluinus docet Deum, sua mera voluntate homines reprobasse & peccata eorum decreuisse.

Blasphemiæ multę Caluini.

omnes homines inimici illius naſcerentur, & inſimulat Theologos Catholicos, qui pro omnibus hominibus concedunt hoc abſolutum decretum, & non pro Adamo, his verbis. *Quid eos prohibet fateri de vno homine* (ideſt Adamo) *quod inuiti de toto humano genere concedunt? Cunctos mortales in vnius perſona morti æternæ mancipatos fuiſſe Scriptura clamat. Vndè factum eſt, vt tot gentes vna cum liberis ſuis infantibus æternæ morti inuolueret lapſus Adæ abſque remedio?* ſubdit poſtea, *Decretum horribile, fateor, inficiari tamen nemo poterit, quin præſciuerit Deus, quem exitum habiturus eſſet homo antequam ipſum conderet; & ideò præſciuerit; quia decreto ſuo ſic ordinarat.* Tandem inquit, *lapſus eſt primus homo, quia Dominus ita expedire cenſuerat. Cur cenſuerit, nos latet.* Hæc eſt ſumma huius capitis de errore Caluini, qui docet, Adamum non peccaſſe ſuo libero arbitrio, & cum eo omnes homines, vt Paulus docet, Deo permittente; ſed dicit, quòd Deus voluit efficaciter, vt ipſe peccaret, & cum eo omnes illius peccato voluit eſſe inuolutos, nullo habito reſpectu ad voluntariam, & liberam tranſgreſſionem Adę; & ſic voluiſſe abſolutè reprobationem multorum: Quam ſententiam Caluiniſtæ veri mordicùs defendunt, & gloriantur, quòd in hoc ſequantur S. Auguſtinum: Ideò Anglus quidam, non multis ab hinc annis, de hac materia pro Caluino librum ſic prætitulauit, *Doctrinæ Ioannis Caluini de abſoluto reprobationis decreto, defenſio.* Et alijs in locis impiè etiam docet, Deum velle efficaciter omnia reproborum peccata, & facere, vt ea faciant, & excæcare eos, ne lumen veritatis videant; hoc autem facere per Sathanam, tamquam miniſtrum, ipſum verò Deum eſſe cauſam efficientem erroris,

Caluinus Catholicos deridet Theologos

Caluinus docet Deũ efficaciter voluiſſe, quòd Adã peccaret.

ris, ſicut in bonis eſt cauſa efficjens actuum bonorum, & Charitatis. Hoc poſito

Deus non reprobauit ex ſua mera voluntate, nulla præuiſa culpa.

25. Dico. Deus non reprobauit homines abſoluto decreto nullo habito reſpectu ad culpam aliquam, quaſi ex ſuo libito voluerit homines ad ęternam pœnam damnare. Eſt de fide.

26. Prob. 1. De fide eſt, Deum eſſe iuſtum iudicem in præmiando, & puniendo; ſed ſi modo Caluiniano reprobaret, non eſſet iuſtus iudex, ergo. Maior ex pluribus Scripturæ locis probatur pſal. 10. *Iuſtus Dominus, & iuſtitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius*: pſal. 111. *Miſericors Dominus, & iuſtus*: pſal. 118. *Iuſtus es Domine, & rectum iudicium tuum*: pſal. 144. *Iuſtus Dominus in omnibus vijs ſuis*; & alibi ſæpè in omnibus libris canonicis Veteris Teſtamenti. Ex Nouo quoque multa deſumi poſſunt loca; Ioan. 5. 10. *Iudicium meũ iuſtum eſt*; & in c. 17. 25. Chriſtus hoc digno encomio Deum inuocat. *Pater iuſte*, &c. 2. Timot. 4. loquens de pręmio ſibi, & alijs Sanctis à Deo reddendo, inquit Apoſtolus, *repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex; non ſolum autem mihi, ſed & ijs, qui diligunt aduentum eius*. Ex epiſt. 1. Ioan. *fidelis, & iuſtus eſt Deus*. Apocal. cap. 15. *Iuſtæ, & veræ ſunt viæ tuæ*. Idem replicatur *in cap. 16. 5. & 7. & in cap. 19. 2.* & quoniam Iob in ſuis tribulationibus *in cap. 9. 23.* dixerat, *Deus flagellat me ſine cauſa*, acriter à Deo repræhenditur his verbis, *Condemnas me, vt tu iuſtificeris*. Hęreticum ergo eſt iniuſtitiam in Deo admittere.

Plura Scripturæ loca de iuſtitia Dei.

Min. primi argumenti prob. Si Deus reprobauit, & decreuit inferre pœnam æternam hominibus, abſque præuiſo demerito, & aliquibus maiorem, alijs minorem, non eſſet iuſtus; *quia iuſtitia*

tia eſt virtus ius ſuum vnicuique tribuens pro dignitate ſua; & ideò de fide eſt, *quod Deus reddet vnicuique ſecundum opera eius*, pſal. 61. etſi ergo Deus, vt abſolutus Dominus poſſet omnes homines ad pœnas æternas damnare, vel annihilare, tamen nec ita facit, nec ex Sacra Scriptura reuelatum habemus, quòd velit ſic facere; ſed habemus oppoſitum; & quòd non odit nos, ***nihil odiſti eorum, quę feciſti***, Sap. 12. 23. & quòd ***non vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat***; & quòd ***apud Deum non ſit iniquitas***, ſeu crudelitas, ſed miſericordia cum iuſtitia: ***miſericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine. Miſericors Dominus, & iuſtus, & miſerationes eius ſuper omnia opera eius***; & innumerabilia dicta his ſimilia leguntur in ſacro textu: ſi autem Deus, vt impiè dicit Caluinus, abſoluto decreto, ſine reſpectu ad culpam, homines reprobaſſet, damnando ad æternam pœnam, & ad peccandum, vt eis pœnam infligeret, nulla in eo appareret miſericordia, neque commutatiua, ſeu diſtribuitiua iuſtitia.

Ex Caluini doctrina Deus non eſſet iuſtus.

27. Prob. 2. Si Deus decreto abſoluto voluit ab ęterno aliquos perdere deſtinando, & ad ęternam pœnam, & ad peccandum, tolleretur omnis humana libertas in eis; neceſſitate enim antecedenti compellerentur ad peccandum; ſed hoc contra fidem eſt; quia Deus creauit hominem, & reliquit eum in manu conſilij ſui, &c. vt dictum eſt *in Opuſc. præcedenti cap. 5.* vbi egimus de libertate Prædeſtinatorum, de quibus maior eſt difficultas ob efficaciam auxiliorum, quę illis ad rectè operandum conferuntur.

Argum. ad impoſſibile ducens, quia homines neceſſitate compulſi peccarent.

Homo non eſſet liber.

28. Prob. 3. ex S. Auguſtino in lib. 1. operis imperfecti cont. Iul. cap. 34. ***neque enim ſub Deo iuſto miſer eſſe quiſpiam, niſi mereatur, poteſt***. In

lib.2.cont.Iul. cap. 7. inquit, *Iam tu responde*, *vtrum Deus iustus nulli obnoxiam peccato imaginem suam priuare vita possit æterna?* Et in lib.3.c.18.ait, *Bonus est Deus, iustus est Deus. Potest aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est; at non potest quemquam sine meritis damnare, quia iustus est.* In lib. de vnitate Trinitatis cap. 7. dicit. *Non enim iustitia est apud Deum, vt damnet eos, qui omnino nihil peccauerunt.* In lib.4.cont.Iul.cap.3.inquit, *Deus namque ipse, quod absit; esset iniustus, si ad eius regnum verus non admittitur iustus, cum & ipsum eius regnum iustitia sit.* Quomodo ergo excogitari poterit, quòd sine vllo delicto, aliquos ad æternam pœnam irremissibiliter damnare voluerit?

Ex Augustino pluribus in locis

29. Dico 2. Falsum, & impium est dicere, quòd Deus, vt aliquos ad pœnam ęternam damnet, sua efficaci, & antecedente voluntate velit, vt mortaliter peccent, & quasi compellat eos ad peccandum, & in finali peccato decedant: est contra Caluinum, qui in lib.2.Instit.cap.4.ait, *Sathanam nonnisi Dei imperio agere. Indurandi Verbum, cùm Deo in scripturis tribuatur, non solum permissionem (vt volunt diluti quidam moderatores) sed diuinæ quoque iræ actionem significat, nam res omnes externæ, quæ ad excæcationem reproborum faciunt, illius iræ sunt instrumenta; Sathan autem ipse, qui intus efficaciter agit, ita est eius minister, vt non nisi eius imperio agat*: & in cap. 17. inquit, *reprobos peccare, vt Dei iussa exequantur, eique obsequiū præstent*: Et sic facit Deū authorem peccatorum in reprobis. Contrarium huius blasphemię teneo.

Impium est dicere, quòd Deus efficaciter faciat homines peccare.

Contra Caluinum.

20. Prob. ex Concil. Trid. sess.6. can. 6. qui contra Caluini Dogma fuit formatus. *Si quis dixerit*

xerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere; sed mala opera, ita ut bona Deum operari, non permissiuè solum, sed etiam propriè, & per se, adeò ut sit proprium eius opus, non minus proditio Iudæ, quam vocatio Pauli, anath. sit. Hoc idem fuerat decretum in Concil. Arausf. 2. circa finem. Idem Concil. Trid. *sess. 6. can.* 17. Anathema pariter dicit, eum, qui dixerit *Deum prædestinasse homines ad malum*.

Ex Concil. Trid Deus non facit peccata, sed permittit tantum.

21. S. August. sępè eiusmodi blasphemiam impugnauerat. Nam in lib. 13. de Trinit. cap. 12. dixit. *Modus iste, quo traditus est homo in Diaboli potestatem, non ita debet intelligi, tamquam hoc Deus fecerit, aut fieri iusserit; sed quia tantum permiserit, iustè tamen*. In lib. 5. cont. Iul. cap. 4. habet. *Nos certè si eos; in quos, nobis potestas est, ante oculos nostros perpetrare scelera permittamus, rei cum ipsis erimus. Quam verò innumerabilia ille* (ideſt Deus) *permittit fieri ante oculos suos; quæ vtique si noluisset, nulla ratione permitteret; & tamen iustus; & bonus est, & quod præbendo patientiam, dat locum pænitentiæ, nolens aliquem perire*: & infra explicans illud *Rom.* 14. *tradidit eos in passiones ignominiæ*, dicit, *hoc facere permittendo, miris, & ineffabilibus modis. Qui non facit voluntates malas; sed vtitur eis, vt voluerit, cum aliquid iniquè velle non possit*.

Ex August. sępè.

22. In Epist. 89. ait, *Dictum est, ne nos inducas in tentationem, quod intelligitur, ne nos inferri deserendo permittas*. In lib. 2. de peccat. mort. & remiss. cap. 19. inquit, *extolli quippe in superbiam propriæ voluntatis est hominum, non operis Dei. Neque enim ad hoc eos compellit, aut adiuuat Deus*.

Deus non facit homines peccare, sed permittit eos vti libero arbitrio.

23. Præterea idem S. Doctor in responsione ad articulos sibi falsò impositos, ad 10. qui continebat,

tinebat, *quod adulteria, & corruptiones virginum sacrarum ideò contingant, quia illas Deus ad hoc prædestinauit, vt caderent*, sic respondet. *Detestanda, & abominanda opinio est, quæ Deum cuiusquam malæ voluntatis, aut malæ actionis credit authorem, cuius prædestinatio numquam extra iustitiam est. Non ergo casus ruentium, neque malignitatem iniquorum, neque cupiditates peccantium prædestinatio Dei, aut excitauit, aut suasit, aut impulit.*

S. August. acriter impugnat hoc falsum dogma.

24. Item in lib. de Gen. ad lit. vnico imperfecto cap. 5. docet, *Deum non esse Authorem vitiorum nostrorum, sed ordinatorem, cum eo loco peccatores constituit, & ea perpeti cogit, quæ merentur. Quædam ergo, & facit Deus, & ordinat; peccatores autem, vt peccatores sunt, non facit, sed ordinat tantum.* Idem S. August. lib. 83. qu. 71. & in lib. de Prędestinatione Dei cap. 4. inquit. *Deus nullius mali est author, sed totius boni author est.*

Obijci potest contra hanc secundam Conclusionem primò, ex Thessal. 2. cap. 2. *mittet illis* (idest reprobis) *Deus operationem erroris, vt credant mendacio*; igitur est in aliquibus author peccati.

Argumen. contr.

25. Resp. ex S. August. de Ciuit. lib. 20. cap. 19. *Nec dubitauit Apostolus addere, & docere, mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio; Deus enim mittet, quia Diabolum facere ista permittet, iusto ipse iudicio, quamuis faciat ille iniquo, malignoque consilio.* Permittit ergo Deus, vt Diabolus, caro, mundus, & mali homines etiam bonos tentent, & permittit interdum, vt vtrique suo libero arbitrio ad malum etiam vtantur, vt ex *Psalm.* 80. 13. Deus ostendens, quòd non deserit hominem, nisi deseratur, & ideò permittit homines peccare, ait, *Et non audiuit populus meus vocem*

Ex S. Aug. Deus permittit, vt homo vtatur libero arbitrio in malum.

cem meam, & Israel non intendit mihi, & dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus suis. At non propterea Deus ipse in illis peccatum facit, aut præcipit, vt faciant, aut cum eis operatur ad faciendum, licet ex natura suæ omnipotentiæ, qua cum omni creatura ad earum actiones concurrit, etiam cum peccatoribus ad materiale peccati concurrat, non ad formale.

Obijci potest 2. illud Rom.9. vbi, cùm adduxisset similitudinem figuli, quòd Deus quosdam homines facit vasa honoris in misericordiam, quosdam verò vasa contumeliæ in iustitiam, & iram, exemplificans de secundis, inquit. *Dicit enim Scriptura Pharaoni. Quia in hoc ipsum excitaui te, vt ostendam in te virtutem meam, & vt annuncietur nomen meum in vniuersa terra.* Notorium autem est in Sacro Textu, quomodo Deus excitauit Pharaonem in crudelitate contra populum Israeliticum deserendo eum, indurando cor eius, cùm videret tot mirabilia; in libro enim Exodi à capite 4. vsque ad 14. per quindecim vices refertur, quòd Deus dixerit, *indurabo cor Pharaonis*, & quòd *induratum fuerit cor Pharaonis* (qui Cencres vocabatur:) ergo Deus videtur fuisse principalis author peccatorum Pharaonis. Et sic dici potest de alijs, qui à Deo deseruntur, & obdurantur, ac obcæcantur.

Ex Apost. argum.

Deus indurat, vt patet de Pharaone.

26. Resp. primò, quòd argumentum esset soluendum *in tract. de concursu Dei cum creaturis, & in tract. de auxilijs*, vt faciam in Opusc. 3. Aliqua etiam dicam infra in *cap. 6.* de effectibus reprobationis, vbi loquar de hac permissione ad peccandum. Pro nunc verò cum vno tantùm, sed Angelico Doctore ad hoc argumentum de deser-

Responsio ex S. Thoma.

sertione, induratione, ac permissione Dei, vt quis peccet, respondebo. S. Thom. in Comment. *Epist. ad Rom. lect.* 3. declarans prefata verba, *Quia in hoc ipsum excitaui te, vt ostenderem in te virtutem meam*, dicit, *Quod quidem non est intelligendum hoc modo, quòd Deus in homine causet malitiam; sed est intelligendum permissiuè; quia scilicet ex iusto suo iudicio permittit aliquos ruere in peccatum propter præcedentes iniquitates, sicut supra primò dictum est, Tradidit eos Deus in reprobum sensum: sed aliquid aliud videtur mihi in hoc ipso intelligendum, quia instinctu quodam interiori mouentur homines à Deo ad bonum, & ad malum; Vndè Augustinus dicit in lib. de Gratia, & libero arbitrio cap. 20. quod Deus operatur in cordibus hominum ad inclinandum eorum voluntates quòcumque voluerit, siuè ad bonum pro sua misericordia, siuè ad malum pro meritis eorum. Vndè Deus dicitur sæpius suscitare aliquos ad bonum; dicitur etiam suscitare aliquos ad malum.*

Quomodo ex S. Thoma Deus permittit peccata.

Nam ad bona inclinat hominum voluntates directè, & per se, tamquam author bonorum, ad malum autem dicitur inclinare, aut suscitare homines occasionaliter in quantum scilicet Deus homini aliquid proponit, vel interius, vel exterius, quod quantum est de se est inductiuum ad bonum, sed homo propter suam malitiā peruersè vtitur ad malum, &c. & similiter Deus quantum est de se instigat hominem ad bonum, puta Regem ad defendendum iura regni sui, vel ad puniendum rebelles; sed hoc instinctu bono malus homo abvtitur secundum malitiam cordis sui; & hoc modo circa Pharaonem accidit, qui cum à Deo exaltaretur ad Regni sui tutelam abusus est hac excitatione in crudelitatem.

Optima quidem in hoc, & similibus casibus Sancti Thomæ speculatio, quando nempè mate-

ria,

ria, ad quam excitatur homo, est capax boni, & mali, tunc enim dici potest, quòd Deus excitet ad illum ob finem bonum; at si materia non est capax boni v. g. furtum, adulterium, blasphemia, &c. quæ non sunt boni capacia, dici nequit, quòd ad ea excitet Deus, sicut inquit Iacobus Apostolus, *Nemo cum tentatur, dicat, quod à Deo tentatur, Deus enim intentator malorum est. Sed vnusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus*. In his ergo peccatis Deus permissiuè tantùm concurrit, vt inquit Augustinus, omnesque Doctores tenẽt, & ad materiale peccati influit, quia est omnipotens, & causa prima, sine qua nihil fieri potest. At de hoc argumento latiùs loquar in capitibus octauo, & nono.

In quibus casibus applicatur doctrina S. Thomę.

In cap. 8. & 9. fusiùs de hoc agetur

CAPVT V.

An ex motiuo peccati, & cuius, Deus aliquos homines reprobauerit.

27. Ad 1. & suppono ex *tract. de Voluntate, ac Prouidentia Dei*, quòd Deus ab ęterno decernens creare homines, & caput omniũ Adamum, decreuit creare eos liberos. 2. decreuit conferre Adamo præter alia (de quibus loqui non est necessarium) iustitiam orignalem, & auxilium gratiæ, sine quo benè operari non posset. 3. decreuit in voluntate Adami complicare voluntates omnium hominum pro obseruantia primi pręcepti Adamo imponendi, ità quòd si illud obseruaret, tàm Adamo, quàm omnibus hominibus prodesset pro perseuerantia status innocentiæ; si verò Adam transgrederetur præceptum illud; illa transgressio noceret, tàm Adamo, quàm alijs omnibus in ammissione diuinæ gratiæ, seu filiationis Dei adoptiuæ, iustitiæ originalis, ac sta-

Ordo decretorum Dei ab æterno circa creationem hominum, prædestinationem, & reprobationem.

tus innocentiæ. 4. decreuit præcipere Adamo, ne de ligno ſcientiæ boni, & mali comederet, cum comminatione mortis ſi comederet. 5. decreuit permittere, vt Adam ſuo libero arbitrio vteretur, & auxilio illi offerendo, ſi vti vellet. 6. præuidit, quòd Adam non eſſet vſurus diuino auxilio in obſeruando præceptum hoc, ſed eſſet vſurus ſuo libero arbitrio, & tranſgreſſurus præceptum, comedendo de ligno vetito; & ſic tàm pro ſe, quàm pro alijs omnibus ammiſſurus eſſet gratiam, ſeu amicitiam, ac filiationem Dei adoptiuam, ſtatum innocentiæ, & habitationem Paradiſi terreſtris. His autem decretis factis, & lapſu Adæ, cum tota poſteritate, præuiſo, deuenit ad decreta prędeſtinationis aliquorum, & reprobationis aliorum. Hæc omnia ſupponenda ſunt iuxta S. Auguſtini doctrinam.

Decretum Dei de concurrendo ad omnes hominum actus.

28. Adu. 2. quòd præter alia decreta, quæ Deus condidit, tàm circa prædeſtinatos, quàm circa alios non prædeſtinatos, hoc fuit vnum de concurrendo cum eis ad omnes eorum actus; ad bonos quidem poſitiuè, tàm ad materiale eorum, quàm ad formale, ideſt ad bonitatem quoque eorum: ad malos verò non eodem modo, vt poſtea dicam, ſed permiſſiuè tantùm; & hoc modo per omnes ſaluatur, quomodo Deus non ſit author peccati, nec ad illud concurrat per ſe, vt ait Concil. Trid: ſed permiſſiuè tantùm.

Permiſſiuè Deus concurrit ad peccatum.

29. Adu. 3. quòd vt ſuppono ex *tract. de ſcientia Dei*, Deus ab æterno nouit omnes actiones, ſiue bonas, ſiue malas, quæ à quouis homine toto vitæ tempore eliciendæ ſunt, ex *Pſal.* 138. *Tu Domine cognouiſti omnia nouiſſima, & antiqua*: neque de hoc eſt controuerſia in ſcholis. Omnes enim fatentur, Deum præuidiſſe omnia hominum

Ab ęterno Deus nouit omnia futura.

minum peccata, toto eorum vitæ tempore patranda; & multos in eis decessuros, & ex horum præuisione illos reprobasse. Immò, vt in *Opusc. præced.* patuit, Theologi multi, prædestinationem quoque ex bonorum operum in gratia, & cum auxilio diuinæ gratiæ faciendorum præscientia factam esse docent.

30. Adu. 4. quòd cùm inter reprobatos adsint diuersi, ætatis, sexus, conditionis, & graduũ pœnarum ad quas destinati sunt, ordines; priùs de generali motiuo reprobationis agemus; deinde de particularibus, sed sub generali contentis. His suppositis

31. Dico 1. Secundùm S. Augustinum, & veritatem, Deus neminem reprobauit, nisi post prçuisionem peccati Adæ influentis in omnes posteros, & post prçuisa istorum peccata, respectiuè.

Ex præuisione peccati Adæ, & aliorum facta fuit reprobatio.

32. Prob. ex S. August. *in lib. 1. operis imperfecti contra Iulianum cap. 65.* vbi discutiens illud Apostoli, *Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in onnes homines pertransiit,* inquit, *quia iustum non erat, sine crimine transire supplicium:* & *in cap. 130.* ait, *Vasa iræ dicit, quæ sunt perfecta in perditionem; quod iniustum esset, nisi omnibus ex vno in condemnationem venientibus, iam damnata massa esset.*

33. Confirmatur ex eodem in epist. 106. *Piè namque, & veraciter creditur, Deum nocentes, atque impios iustificando à pœnis liberare; quemquam verò immeritum, & nulli obnoxium peccato, si Deus damnare creditur, alienus ab iniquitate nõ creditur;* & infra. *Quæ cum ita sint, audeant disputare, & quibus possunt persuadere contendant, Deum iustum, apud quem non est iniquitas, paruulos à peccatis proprijs innocentes, si nec illo ex Adam obligati, & obstri-*

Multa S. Augustini dicta.

obstricti sunt, morte perpetua damnaturum, quod absurdissimum est, & à iustitia Dei alienum. Igitur ob peccati præuisionem, saltem originalis pro paruulis, facta est reprobatio. 3. S. August. alijs in locis de hoc argumento plura dicit; in lib. de vnitate Trinitatis cap. 7. ait. *Non enim iniustitia est apud Deum, vt damnet eos, qui nihil omninò peccauerunt.* In lib. 1. cont. Iul. cap. 7. ait. *Iam tu responde, vtrum Deus iustus, nulli obnoxium peccato imaginem suam priuare vita possit æterna?*

Paruuli ob originale tantum reprobati.

34. Sanctus Fulgentius lib. 1. ad Monimum, circa finem, inquit, *Tales ad interitum prædestinauit, quia talibus iustæ punitionis supplicium præparauit. Quod vtique manifesto Dominus ipse sermone perdocuit in eo, quod à se ostendit paratum non solum regnum, vbi lætentur boni, sed & ignem æternum, vbi crucientur mali. Bonis etenim dicturus est, venite benedicti Patris mei, percipite Regnum vobis paratum à constitutione mundi. Malis autem dicturus est, ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius. Ecce ad quid Dominus iniquos, & impios prædestinauit, idest, ad supplicium iustum, non ad aliquod opus iniustum, ad pænam, non ad culpam.*

S. Fulgentius idem docet, ob peccata præuisa factam reprobationem.

35. Prob. tandem ex *Matth.* 25. vbi Saluator prædicit, quid dicturus, & facturus sit cum reprobis in die iudicij; *Tunc dicet his, qui à sinistris eius erunt, ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius.* Et assignat rationem huius sententiæ; *esuriui enim, & non dedistis mihi manducare, sitiui, & non dedistis mihi bibere.* &c. Si igitur propter peccata damnat, propter hæc damnare decreuerat; vt enim in *cap.* 2. dixi, reprobatio, immò, & omnia alia decreta Dei, *vt ex Opusc.* 1. *cap.* 2. ab æterno facta sunt.

Ex S. Scriptura.

36. Di-

36. Dico 2. ad particularia descendendo, Paruuli, qui damnantur sine baptismo nunc, aut olim sine circumcisione in lege veteri, aut alio remedio in lege naturæ, ob hoc solum originale peccatum (in quo decessuri præuisi sunt) reprobati fuere.

Paruuli ob solum originale reprobati.

37. Prob. & de fide supponitur; primò, quòd omnes paruuli sine remedio contra originale, respectiuè pro omni tempore damnentur ad pœnam damni, idest negationem perpetuam visionis, ac fruitionis, Dei, & S. Augustinus addit aliquam etiam sensus, licet (ait) mitissimam. 2. Quòd paruuli omnis status, ac legis incurrerint in peccatum originale, non enim fuerunt melioris conditionis paruuli Gentilium, & Iudæorum, quàm Christianorum. 3. Quòd omnes indiguerint remedio aliquo à Deo destinato ad eius dilectionem. Nunc sic arguo. Deus iustè ob aliquam culpam paruulos istos damnare statuit ab æterno: Sed aliam in eis non præuidit, nisi originalem: Ergo ob istam tantùm reprobauit; quæ conclusio ex principijs fidei est euidens.

In omni lege paruuli incurrerũt originale, & eguerunt remedio.

38. Prob. ex S. Augustino lib. 5. contra Iul. cap. 11. *Quis dubitauerit paruulos non baptizatos, qui solum habent originale peccatum, nec vllis proprijs aggrauantur in damnatione leuissima futuros, quæ qualis, & quanta erit, quamuis definire non possim; non tamen audeo dicere, quod eis, vt nulli essent, quàm vt ibi essent potius expediret.* Quamuis antea dixisset. *Ego autem non dico paruulos sine Christi baptismo morientes, tanta pœna esse plectendos, vt eis non nasci potius expediret, cum hoc Dominus, non de quibuslibet peccatoribus, sed de scelestissimis, & impijssimis dixerit.*

Ex S. Aug.

39. Secundò ex eodem in lib. de Corrept. & Gra-

Gratia cap.7.vbi de diuersitate reprobatorum, sic de paruulis loquitur. *Qui per ætatem paruulam, nec credere potuerunt, sed ab originali noxa solo possent lauacro regenerationis absolui, quo tamen non accepto mortui perierunt, non sunt ab illa conspersione discreti, quam constat esse damnatam.*

S. Fulgentius sequitur Augustinum.

40. S. Fulgentius sequens Sancti Augustini sententiam, tàm de causa damnationis, ac reprobationis, quàm de pœna etiã paruulorum, sic loquitur, *in lib. de Fide ad Petrum cap. 3. Qualitas malæ vitæ ab infidelitate incipit, quæ ab originalis peccati reatu initium sumit, in quo quisquis viuere ita incipit, vt ante finiat vitam, quàm ab eius obligatione soluatur; si vnius diei, vel vnius horæ spatio anima illa vixit in corpore, necesse est eam cum eodem corpore interminabilia gehennæ sustinere supplicia, vbi Diabolus cum Angelis suis in æternum arsurus est, qui & primus peccauit, & peccatum primis hominibus persuasit.*

Idem S. alibi paruulos ob originale reprobatos docet.

41. Idem in cap.17.inquit, *firmissimè tunc, & nullatenus dubites, non solum homines iam ratione vtentes, verum etiam paruulos, qui siue in vtero matrum viuere incipiunt, & ibi moriuntur; siue cum de matribus nati sint sine Sacramento Baptismatis ab hoc sæculo transeunt, ignis æterni sempiterno supplicio puniendos; quia etsi proprię actionis peccatum nullum habuerunt, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione, & natiuitate traxerunt.*

S. Greg. Magn. secutus S. Aug. idem de paruulis dixit.

42. Eamdem S.Augustini sententiam secutus est S.Gregorius Magnus *lib.9.moral.cap.*12.sic de paruulis loquens. *Quos, quia à culpa originis sacramenta salutis non liberant, & hic ex proprio nihil egerunt, illuc ad tormenta perueniunt, &c.*

43. Tandẽ prętet ea, quę *in tom.de Nouissimis disp.*

de

de statu paruulorum diffusè dixi, Concilij Florentini definitionem adducam, quod in decreto Vnionis legitur. *Illorum animas, quæ in actuali peccato, vel in solo originali decedunt, mox in infernum descendere pœnis tamen disparibus puniendas.* Igitur cùm paruuli ob originale damnentur, ob hoc præuisum reprobati sunt.

Adulti ob quę peccata reprobati.

44. Dico 3. Alij omnes, qui in adulta ætate erant præuisi morituri in peccatis, siue cum proprijs, & actualibus tantùm, siue cum his, & originali etiam; ob ea peccata fuerunt reprobati, sed originatiuè ob peccatum originale.

Ob alia peccata etiam facta fuit reprobatio.

45. Prob. 1. pars ex S. Augustino *lib. de Corept. & gratia cap.* 13. explicitè id docente. *Hi verò, qui non pertinent ad prædestinatorum numerum, quos Dei gratia, siue nondum habentes vllum liberum suæ voluntatis arbitrium, siue cum arbitrio voluntatis, ideò verè libero, quia per ipsam gratiam liberato, perducit ad regnum: hi ergo, qui non pertinent ad hunc certissimum, ac fœlicissimum numerum, pro meritis iustissimè iudicantur.* Et assignat statim motiua. *Alij enim iacent sub peccato, quod originaliter de generatione traxerunt, & cum illo hęreditario debito hinc exeuntes, quod non est regeneratione dimissum: aut per liberum arbitrium alia addiderunt (arbitrium inquam liberum, sed non liberatum, liberum iustitiæ, peccati autem seruum) quo voluuntur per diuersas impias cupiditates, &c. aut gratiam Dei suscipiunt sed temporales sunt, nec perseuerant, deserunt, & deseruntur, dimissi enim sunt libero arbitrio, non accepto perseuerantiæ dono, iusto Dei iudicio, & occulto.* Ista ergo peccata præuisa in his futura, fuerunt motiuum, vt Deus reprobaret illos, qui pręuisi sunt in eis decessuri.

46. Quòd verò diuersi sint reprobatorum ordines

Diuersi reproborum ordines.

dines, scilicet, paruulorum, ac adultorum; item & eorumdem adultorum, inde patet ex fidei principijs; quia omnes paruuli sine baptismo decedentes ad vitam æternam non perueniunt, sed ad pœnam, ad minus damni, destinantur; inter adultos verò, qui damnantur, alij sunt infideles, & inter hos Pagani, Mahometani, Iudæi, ac Hæretici: alij fideles, qui Catholicam fidem sequuntur, & tamen in peccatis moriuntur: & omnes damnantur ad æternas pœnas quidem; sed tamen diuersorum graduum, ac intentionum; immò, & generum pęnarũ, vt latè differui *in tomo de Nouissimis in disp. de inferno*. Nam Apocal. 18. 7. de tormentis inferendis damnatis dicitur, *Reddite illi, sicut ipse reddidit vobis, & duplicate duplicia secundum opera eius; in poculo, quo miscuit, miscete illi duplum. Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit; tantum date illi tormentum, & luctum*. Si ergo ad diuersas pœnas, acriores, & duriores pro culparum diuersitate addicentur mali; ad eas, & propter eas culpas à Deo fuerunt ab ęterno destinati.

Secunda pars.

Ex peccato communi in Adamo prouenit originariè reprobatio

47. Prob. secunda pars; quòd scilicet originariè ab originali peccato dependeat omnium reprobatio in Sancti Augustini, ac vera, meo videri, sententia. Nam sicut in pręcedenti Opusculo probauimus, quòd post præuisionem lapsus Adæ cum toto humano genere, Deus ex misericordia elegit aliqnos ad gloriam relinquens alios in massa perditionis; ex quibus aliquos statuit efficaciter vocare ad fidem, alios non, ex suo iusto, sed occulto iudicio; aliquos decreuit permittere, vt in vna secta nascerentur; alios in alia; omnibus statuit terminum vitę; omnibus decreuit dare concursum ad opera propria, & permit-

tere

tere vti suo libero arbitrio; omnibus decreuit gratiam sufficientem concedere: omnes tamen illos non electos pręuidit diuersis peccatis se maculaturos, & in eis, vel illorum aliquibus, vel aliquo decessuros, & propter illa ipsos reprobauit. In hac rerum serie, patet euidenter, quòd etsi adulti propter hęc reprobati sint immediatè, etiāsi aliqui fuerint ab originali liberati; prima tamen origo, radix, & fons eorū damnationis fuit originale, in quod lapsi sunt cum Adamo, & ex massa illa damnata non fuerunt discreti.

48. Prob. 2. ex S. August. *in Enchir. cap. 99.* vbi docet causam efficientem reprobationis esse diuinam voluntatem, supposita pręscientia lapsus humani generis, cum Adamo, sic. *Vides enim si capis, vniuersum genus humanum iam iusto iudicio diuino in apostatica radice damnatum, vt etiamsi nullus inde liberaretur, nemo rectè posset Dei vituperare iustitiam; & qui liberantur, sic oportuisse liberari, vt ex pluribus non liberatis, atque in damnatione iustissima derelictis, ostenderetur quid meruisset vniuersa consperfio, & quò etiam iustos debitum Dei iudicium duceret, nisi eius indebita misericordia subueniret.* Igitur etiamsi ob omnia actualia peccata non remissa homines damnentur de facto, & ob ea à Deo ab ęterno præuisa fuerint reprobati; origo tamen tàm permissionis eorum, quàm negationis auxiliorum efficacium, ac indurationis aliquorum (vt postea dicam) fuit lapsus originalis præuisus in illis.

Ex S. Aug. clarè habetur, quòd radix reprobationis fuit originale peccatum.

49. Immò idem S. Augustinus *in lib. de Bono Perseuer. cap. 11.* sicut omnia bona opera electorum refundit in prædestinationem, tamquàm illorum originem, ita omnia mala non electis incessuris secundùm desideria cordis eorum, & ne-

gationem efficacium auxiliorum, & impenitentiam finalem refundit in reprobationem secutam ex peccati originalis prçscientia, his verbis. *Proindè sicut Apostolus ait, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, qui & paruulis, quibus vult etiam non volentibus, neque currentibus subuenire, quos elegit ante constitutionem mundi in Christo &c. & maioribus etiam his, quos præuidit, si apud eos facta essent suis miraculis credentes, quibus non vult subuenire, non subuenit, de quibus in sua prædestinatione, occultè quidem, sed iustè aliud iudicauit.*

August. sicut omnia bona opera electorum refundit in prçdestinationem: ita omnia mala reproborũ in peccatum originale.

50. Idem confirmatur ex *lib. 1. ad Bonif. cap. 1. Cum secundum propositum Dei vnus vocatur, alius non vocatur: Vocato datur gratuitum bonum, cuius boni est vocatio ipsa principium: non vocato redditur malum; quia omnes rei sunt ex eo, quod per vnum hominem peccatum intrauit in mundum.* Et paulò post, inquit, *Vbi dicitur, cuius vult miseretur; & quem vult obdurat, qui facit aliud vas in honorem, aliud in contumeliam, bonum quidem immeritò, & gratis datur, quia ex eadem massa est, is cui datur; malum verò meritò, & debitum redditur, quia in massa perditionis malo non malè redditur,* & infra. *Quis enim te discernit vtique ab iræ vasis, à massa perditionis, quæ per vnum omnes misit in damnationem.*

Alia plura S. August. loca ad idem.

Ab originali tamquam à fonte procedit reprobatio.

51. Et in lib. *de Corr. & Gratia cap. 7.* de reprobis, inquit, *Non esse ab illa consperfione discretos, quam constat esse damnatam, euntibus omnibus ex vno in condemnationem.*

52. In lib. *de Bono Perseu. cap. 14. ait. Cæteri autem* (præter prædestinatos) *vbi, nisi in massa perditionis iusto Dei iudicio relinquuntur; vbi Tirij relicti sunt, & Sidonij, qui etiam credere poterant*

rant, si mira illa Christi signa vidissent, & tamen, si altiore Dei iudicio à massa perditionis non sunt gratis prædestinatione discreti, nec ipsa eis adhibentur, vel dicta diuina, vel facta, per quæ possent credere. Et post. *In eadem perditionis massa relicti sunt Iudæi etiam, qui non potuerunt credere factis in conspectu suo tàm magnis, clarisque virtutibus*.

53. Ex quibus omnibus, alijsque ferè innumeris, quæ pro hoc argumento adduci possent Augustini dictis, clarè euincitur, quòd omnes etiam adulti, qui ex multis præuisis eorum finalibus peccatis, siue non fuerint ab originali liberati, siue etiam liberati, ob alia peccata damnantur, & reprobati ab æterno fuere; & originem suæ reprobationis originariè, & radicaliter, lapsum originalem in Adamo, & cum Adamo debēt confiteri. Conclusio generalis huius argumenti.

54. Neque obstat id, quod Concilium Tridentinum decernit in *sess. 5. in §. penultimo*, vbi definit, *quod in baptismo peccatum originale non raditur, sed omninò deletur, & ideò in renatis per baptisma, nihil odit Deus, nihilque damnationis in eis remanet*. Non inquam nostrę conclusioni obstat: primò, quia Concilium loquitur de iustificatis per baptismum, inquiens, quòd ex parte originalis peccati *nihil prorsus remanet in baptizatis, quod eos remoretur ab ingressu Cælorum*. 2. quia nos loquimur de reprobis etiam baptizatis; & non dicimus, quòd ob peccatum originale iam deletum per baptismum, damnentur, quia illud non reuiuiscit, & *sine pænitentia sunt dona Dei*, ait Apostolus. Sed dicimus, quòd lapsus omnium hominum cum Adamo præuisus à Deo ab æterno, fuit in eis occasio decernendi exercitium suæ misericordiæ in aliquos, & efficiendi eos vasa honoris Ad tacitā obiectionē respondetur.

 eli-

Originale deletum in baptismo non reuiuiscit in reprobis.

eligendo ad gloriam, atque gratiam; & decernendi exercitium iustitiæ in alios, relinquendo quosdam in solo originali, non impediendo causas naturales, ne mortem eis inferrent, vel in vteris matrum, vel paulò post egressis ex illis; quosdam autem etiam liberatos ab originali, immò, & pluries tẽporaliter iustificatos permittendo, vt ambulent *secundum desideria cordis eorum in adinuentionibus suis*, & in peccatis vitam finiant; quosdam tandem relinquendo in originali, ac permittendo, vt *secundum desideria cordis eorum viuant*, & in peccatis hi quoque vitam finiant, vt sunt omnes Gentiles, Mahometani, ac Iudæi, qui non veniunt ad fidem, & ob hęc peccata pręuisa eos reprobauit, & ęternas, licet dispares pro diuersitate demeritorum, pœnas destinauit; & hoc ordine, ac serie de facto in infernum morientes descendunt. Itaque obiectio ex Concilio ad rem non est, nec etiam pro reprobis ab originali liberatis, quia pro eo non damnantur, sed pro alijs, si adulti sunt. Adde tamen, quòd licet in his originale deletum sit, & pro eo non damnentur ab eo liberati; quia tamen sequela remanens ex originali in baptizatis, licèt non sit peccatum, tamen ad peccatum inclinat, nempè concupiscentia, vt ibi Concilium docet, & sic effectus peccati originalis, qui ad peccata diuersi generis inclinat, cui vt Paulus *Rom.8. ait*, cum difficultate resistitur, vt idem docet, multum conducit ad damnationem. Adde 2. Quòd ob originale cõmune peccatum, genus humanum incurrit, non solùm mortalitatem animæ moralem per culpam, & corporis physicam, ac naturalem; sed concupiscentiam, ac ignorantiam, passionum immoderationem, quæ inducunt ad iram, intemperantiam,

Quomodo ab originali pendeat reprobatio.

Baptizati, si in peccato moriuntur non damnantur ob originale.

tiam,

tiam, ad homicidia, furta, blaſphemias, &c.item morbos diuerſi generis, qui pariter ad peccandum incitant. Et ita originale, in reprobis baptizatis, per ſe non eſt cauſa damnationis; ſed effectus eius ad eam conducunt, quia ad peccata inclinant, quæ ſunt immediatæ damnationis cauſæ. Et hæc ad abundantiorem doctrinam dicta ſunt; quia pro ſoluenda obiectione ſuperflua ſunt.

CAPVT VI.

De effectibus reprobationis.

55. ADu. quòd reprobos multa conſequuntur mala, tàm naturalia, quàm moralia; nempè ſecluſio à Regno Cœlorum, damnatio ad ęternam pœnam, priuatio finalis diuinorum auxiliorum, obcæcatio, & obduratio, permiſſio peccandi; tentationes validiſſimæ, negatio doni perſeuerantiæ finalis in bono. Præterea aliquibus accidunt multa mala naturalia, vt defectus corporei monſtruoſi, obtuſitas ingenij, dementia, morbi moleſtiſſimi, vel inſanabiles, odia, perſecutiones, famæ, & bonorum, vel vtrorumque ammiſſio, & alia mala naturalia his ſimilia:quęritur ergo,an omnia hæc, vel aliqua horum mala ſint effectus reprobationis.

Mala, quę conſequuntur reprobos.

56. Dico mala naturalia, ſiue in bonis vitę, ſiue famæ, ſiue fortunæ, quamuis aliquando etiā reprobis aliquibus accidant, tamen non ſunt effectus proprij, aut ſigna propria reprobationis.

Mala naturalia nō ſunt proprij effectus reprobationis.

57. Prob. Hæc omnia mala ſunt reprobis,ac prædeſtinatis communia, ergo.Anteced. ex factis Sacræ Scripturæ probatur: Abel Sanctus ex inui-

dia

dia Cain, quòd Deus respiceret ad munera illius, & non ad sua, occisus fuit. *Gen.* 4. Abrahamo Deo caro, bis Sara Vxor rapta fuit à Pharaone in Ægipto, *Gen.* 12. & ab Abimelech in Geraris. *Gen.* 20. Isaac Sanctus, cæcitate per annos plusquã 40. laborauit, in qua & mortuus est. Ioseph castissimus spiritu prophetię à pueritia à Deo donatus, ob inuidiam à fratribus venditus; mancipiumque Putifaris effectus, ob castimoniam, calumniam ab eius Vxore passus, & in vincula coniectus, annis ferè octo in eis permansit. Dauid à Deo electus, & *secundum cor eius à Deo* dictus, persecutionem sæuissimam à Saule ob inuidiam; deindè à filio proprio Absalone cum publica decem Vxorum deturpatione, passus est. Tobias Sanctus cum cęteris à Salmanasar captiuus in Assiriam ductus fuit. Sanctus Iob bonis omnibus, ac filijs spoliatus, & lepra respersus, in Sterquilinio per plures annos testa saniem radens, à tribus consolatoribus impius putabatur.

Exempla Seruorum Dei, qui mala naturalia, & fortunæ passi sunt.

58. Sancti Prophetæ, Isaias, Ieremias, Daniel, & cæteri, in bonis fortunæ, famæ, ipsiusque vitæ calamitates perpessi sunt. Primus ab impio Manasse per medium sectus; secundus à Iudæis in Ægipto lapidatus; tertius ex Aulicorum inuidia, quia præpotens in aula priùs Nabuch, deindè Darij Medi, bis in lacum leonum coniectus fuit; & sic de alijs (quos refert Apostolus *Hebr.* 11.) Veteris Testamenti Sanctis. Alia innumera extant in Nouo Testamento exempla Sanctorum, incipiendo à Ioanne Baptista, & prosequendo per Apostolos, omnesque Martires, qui complura mala bonorum, famæ, ac demum vitæ tolerantes prædestinationis præmium sunt assecuti. At vbi relinquimus Sanctum Sanctorum, Prædestinato-

Prophetę ferè omnes mala multa passi.

natorum caput, Dei filium Christum Deum, & hominem, qui totmala, insidiasque in fama, ac vita, ipsamque ignominiosam, ac opprobriosam mortem pati pro nobis dignatus est. Idem de Sanctis No. ui Testamenti habetur.

59. Perpetua inuidia ipsum Iudæi prosecuti sunt: penè natum, Herodes illum tentauit interficere, vnde oportuit tenellum infantulum in Ægiptum transferre: in perpetua voluntaria egestate, & in labore continuo vixit: cùm prædicare cæpit, continuis calumnijs fuit subiectus, modò impostoris, modò seductoris, modò, oh Deus! etiam insani. Bis lapidationem effugit; passionem denique immanem, sęuamque, & opprobrijs ignominiosis refertam, Sanctissimus Dominus perpessus est. Christi Domini exẽplum, qui tot mala pati dignatus est.

60. Concludendum ergo, quòd mala ista famæ, fortunæ, ac vitæ non sunt effectus, aut signa reprobationis, cùm etiam Sanctis, ac prædestinatis, & sæpè, ista accidant, sintque in eis ordinata ad meritum, & pręmium; & probantur etiam à Deo: nam Prou. 17. 3. dicitur, *sicut igne probatur argentum, & aurum in camino, ita probat Dominus. Flagellat enim interdum, quem diligit Dominus*; vndè Tobias cap. 12. 2. sui libri, ait ad Deum; *Quoniam tu flagellas, & sanas; deducis ad inferos, & reducis.*

61. Dico 2. Proprij, præcipuique reprobationis effectus sunt exclusio ab æterna vita, & destinatio ad æternam mortem, à Deo inflictæ ex præuisione peccatorum. Effectus proprij reprobationis qui sint.

62. Prob. Hos effectus de facto patiuntur reprobi, & vt supra diximus, & ex *Matth.* 25. hos Christus dicit, se inflicturum illis: *ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius.* Et ex his pręcipuè (à posteriori) sunt, & dicun-

dicuntur reprobati, seu reprobi; si enim hęc duo ab eis auferantur, reprobi non sunt, sed vel prædestinati, vel in statu neutro positi; qui secundùm præsentem prouidentiam non datur, quia vt docet S. August. de Ciuit. lib. 15. cap. 1. *Duæ sunt Societates hominum, quarum vna est, quæ prædestinata est in æternum regnare cum Deo; altera, æternum supplicium subire cum Diabolo.*

Exclusio à Cœlo, & destinatio ad infernũ.

63. Dico 3. Obduratio, excæcatio, seu auxiliorum diuinorum priuatio in reprobis accidentes, licet in aliquo sensu dici possint reprobationis effectus, tamen veriùs dici deberent peccatorum præcedentium à Deo præuisorum, ac pro eis reprobante, effectus; in eis tamen sunt.

Excęcatio, & obduratio, an effectus, vel causæ.

64. Prob. prima pars: *Ex Rom. 9. Deus cuius vult miseretur, & quem vult indurat*: Et, sicut supra vidimus, Deus prædixit Moisi, se induraturum cor Pharaonis, sicut de facto indurauit, cùm ex parte Dei iussus dimittere Populum, vidensq; tot mirabilia, noluit dimittere; immò, quod plus est, ab initio tria prima signa virgæ in colubrum versæ, & deinde ex colubro iterum in virgam, & ranarum, ac aquæ Nili in sanguinem conuersæ, putauit esse demoniaca, & per suos Magos Iamnem, & Mambrem (vt ait Apostolus) curauit similia facere; & quando Magi illi non potuerunt ad instar Moisis producere Cinifes, & dixerunt, *digitus Dei est hic*, adhuc obstinatus, & induratus permansit, quamuis alia sex signa mirabilia videret. Et ita de multis alijs, qui plura signa per Martires, eorumque merita à Deo patrata, proprijs oculis conspexerunt, & tamen in infidelitate perseuerarunt, immò crudeliùs in eos exarserunt; & de Iudæis, Mahometanis, Paganis, & Hæreticis obstinatis communiter dicitur, quòd

Pharaonis exemplum circa populum Hębraicum.

Deus

Deus dereliquit eos, excæcauit, & indurauit; & sic effectus sint reprobationis, quia in omni conditione auxiliorum sufficientium prçuisi sunt repugnaturi.

65. Prob. secundò. Probatum iam fuit, quòd reprobatio fiat ex prçuisione peccatorum. At quoniam præuidit Deus, quòd aliquorum voluntates adeò peruersæ, & ad malum inclinatç erant futurç, quòd nullam admissuræ erant correptionem, ideò decreuit eas deserere; seu obcçcare, & indurare, quod idem est, ac suis efficacibus auxilijs priuare; & ideò ex hoc capite dici potest, quòd reprobatio complete accepta comprçhendat, nedum exclusionem à gloria, & damnationem ad pœnam; sed etiam excæcationem, & indurationem, seu derelictionem, & permissionem peccatorum. Ex prçuisione peruersç voluntatis, Deus statuit obcæcare.

66. Prob. secunda pars. Motiuum vnde mouetur Deus ad excæcandum, deserendum, & indurandum aliquem de facto, vt nuper dixi, est habituata peruicacia in malo, respuens omnem correptionem, omnemque vocationem, tàm internam, quàm externam, vt inquit Dauid, *Psalm. 80. Et non audiuit Populus meus vocem meam, & Israel non intendit mihi, & dimisi eos secundum desideria cordis eorum; ibunt in adinuentionibus suis.* Procedit ergo ex malitia peccatoris peruersi, quòd Deus eum deserat, excçcet, & induret, ac permittat aliquem inuolui pluribus grauioribusque peccatis, vsque in finem, & pereat; & hoc est, quod dicitur de Iudæis *Io. 12. 40. cum tot signa fecisset coram eis, non credebant in eum, vt sermo Isaiç impleretur, quia excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, vt non videant oculis, & non intelligant corde, & conuertantur, & sanem* Ratio cur induratio, & obcçcatio dici possint causæ reprobationis.

eos. De hac excæcationis causa loquitur Paulus *Rom*. 11. 8. de illis, qui in Christum post tot signa non crediderunt; *Cæteri verò excæcati sunt, sicut scriptum est, dedit illis Deus spiritum compunctionis, oculos, vt non videant, & aures, vt non audiant vsque ad hodiernum diem*. Si ergo mouetur Deus ad excæcandum, & ad obdurandum peccatorem peruicacem habituatum, & obstinatum; quia talem futurum præuidit, decreuit sic facere. Et nulla est in Deo iniquitas, nulla iniustitia, sed tota motiua causa in peccatorem est refundenda; ita vt ipse sit pręuisus suæ miserię futurus faber, & prouocaturus Deum ad iustitiam exercendam.

Ex pręuisione peccati, oritur decretum obcęcationis.

67. Prob. ex S. August. *lib. de peccat. mort. & remiss. cap.* 17. vbi de hominum peccatorum derelictione, sic habet: *Quia gratia non adiuuentur, in ipsis illa causa est, non in Deo; damnandi prædestinati sunt propter iniquitatem superbiæ. In epist.* 105. quæ est ad Sixtum, ait, *Cuius vult miseretur, non iustitiæ, sed misericordiæ gratia; & quem vult indurat; non iniquitate, sed veritate vindictæ*. Et infra. *Quærimus meritum obdurationis, & inuenimus. Merito enim peccati vniuersa massa damnata est: nec obdurat Deus impertiendo malitiam, sed nòn impertiendo misericordiam; quibus enim non impertitur, nec digni sunt, nec merentur, ac potiùs, vt non impertiatur, hoc digni sunt, hoc merentur*.

Augustini sententia.

68. Idem S. Doctor in lib. de Gratia, & lib. arb. c. 5. dicit, *quando auditis, quòd dicit Apostolus, cuius vult miseretur, & quem vult indurat, in eo quem seduci permittit, aut indurari, eius mala credite*. Et in cap. 21. ait, *Per hoc, quando legitis in libris veritatis à Deo seduci homines, aut obtundi, vel obdurari corda eorum, nolite dubitare præcessisse mala merita eorum, vt iustè ista paterentur: quia malitiam*

litiam non ipse fecit, sed aut originaliter tracta sit ab ipso Adam, aut creuit per propriam voluntatem.

69. Idem Sanctus ad Simplicianum *lib.1.qu.* 2. ait. *Vbi hic dicitur obdurare peccantes quosdam quia non eorum miseretur, quibus misericordiam non esse præbendam, æquitate occultissima, & ab humanis sensibus remotissima iudicat.*

70. Ex his ergo omnibus patet, quòd excęcatio, & obduratio, præsertim finalis, quæ important carentiam auxiliorum in peccatore peruicaci, licet reperiantur in reprobis ex Deo non conferente efficacia auxilia ad conuertenda, & commutanda mala eorum corda in bona; ad eas tamen infligendas mouetur Deus ex eorum peccatis in actu positis; at quia ab æterno præuidit eos sic peccaturos, & ea auxilia demerituros, decreuit iustè ea non dare; & sic, licet ab eo denegentur, ipseque sit causa denegationis; quia tamen non includuntur primariò in decreto reprobationis, dici nequeunt immediati effectus reprobationis, sicut exclusio à Regno Cœlorum: ex alia verò parte, licet peccator ipse sit causa suæ excęcationis, & obdurationis, mouens nempè Deum ad excęcandum, & obdurandum, adhuc status ille, in quo Deum mouet, originem habet à permissione vsus liberi arbitrij ad quodcumque malum; hæc autē permissio oritur à reprobatione, saltē negatiua, si datur: & sic dici posset quòd est effectus reprobationis, siue immediatus, & primarius, siue mediatus, & secūdarius. Dicatur quod placet, dūmodò Deo non tribuatur iniquitas, quasi malitiam velit in reprobis, vt impudenter docuit Caluinus; neque iniustitia, quasi puniat, seu pęnam miseris hominibus sine demerito inferat. Conclusio de causa obcęcationis, & indurationis

71. Dico 4. Permissio quælibet peccati non

Quę permissio peccati sit effectus reprobationis.

est effectus reprobationis, sed sola permissio toto vitæ tempore; vel saltem peccati finalis, in quo decedit reprobus.

Etiam prędestinati aliquando peccant.

72. Prob. & declaratur prima pars. Multos iustos, ac prædestinatos permittit Deus peccare, vt in sacris litteris, & Ecclesiasticis Historijs legimus, etiam de Martiribus quibusdam, qui prima vice negarunt; deindè spontè se obtulerunt Tyrannis,& fidē confessi,martiriū passi sunt:ergo.

Diuersi ordines peccantium, & in peccatis morientium.

73. Prob. & declaratur secunda pars. Quidam enim homines ab vtero matris cum peccato egressi, numquam ab eo mundantur, sed toto vitę tempore in eo permanentes, alia propria, nedum infidelitatis, sed contra legem naturæ addunt, & eis obruti decedunt, vt omnes Iudæi, Mahometani, & Pagani,seu Idolatræ. Hæc permissio in eis est reprobationis effectus, & supposita nostra fide,maius reprobationis signum apud nos assignari nequit; quia *sine fide impossibile est placere Deo,* Hebr. 11.& Io: 3. *nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non potest introire in Regnum Dei*; & Marci vltimo, *qui non crediderit condemnabitur*.

Alij ordines peccātium inter Christianos,

74. Probatur tertia pars. Innumeri ab originali mundantur, & tamen cùm adolescunt,in heresibus instruuntur, & in eis moriuntur: in his permissio peccati est reprobationis effectus. Multi pariter baptizati, catholicè viuentes, sæpè per Sacramentum pœnitentiæ iustificati, tamen in peccatis moriuntur, vel quia recedunt à fide in hæresim, aut Mahometismum, aut Iudaismum; vel quia Catholici quidem moriuntur; sed vel adulteri, vel fornicarij, vel Sodomitæ, vel Vsurarij, vel Simoniaci, vel alijs similibus onusti, ex improuiso, aut sine Sacramento pœnitentiæ,

aut

aut sine valido Sacramento decedunt: in his certè permissio sic peccandi est effectus reprobationis, ni velis dicere, vt in præcedenti conclusione, quòd illa peccata præuisa sint motiuum, & causa reprobationis. Quodcumque dicatur, in miseris reprobatis reperitur eiusmodi miseria.

75. Ex his autem multa scitu digna colliguntur. Primò, quòd dictum illud Dei per Dauid, *dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus suis*, non conuenit electis, sed est effectus reprobationis; miseri enim reprobi, sic ex sua mala inclinatione, & renitentia correptionis, ac orationis, vt à praua consuetudine liberentur, dimittuntur à Deo, vt faciant, quod volunt, & sic in peccatis moriantur: ita docet S. Augustinus lib. de *Gestis Pelagij cap.* 3. *Absit autẽ vt ij, qui secundum propositum vocati sunt, quos præsciuit, & prædestinauit conformes imagini filij sui, vt pereant, desiderijs dimittantur. Hoc enim patiuntur vasa iræ, quæ perfecta sunt ad perditionem. Istis ergo fit, quod scriptum est; tradidit illos Deus in desiderijs cordis eorum; non autem prædestinatis, quos regit spiritus Dei.* Reprobi dimittuntur in desiderijs suis

76. Secundò colligitur, & est valdè notandum, quòd permissio primi peccati Adę, & incursus totius humani generis in illud, nullo modo dici potest effectus reprobationis. Tum quia, vt cum S. Augustino docuimus, decreta, tàm prædestinationis, quàm reprobationis facta sunt, ab æterno quidem, sed post præuisionem lapsus Adæ, cum tota posteritate, & ex tunc massa generis humani facta est damnata, idest, Deo inimica; & ex ea, *vt in primo Opusculo* diximus, Deus discreuit aliquos ex misericordia; alios in ea reliquit ex iustitia; & in sequenti signo reprobauit, Permissio primi peccati Adæ, & incursus aliorum non fuit effectus reprobationis.

cum

cum eo respectu, & ordine, nempè infantes morituros cum originali solo, addicens ad pœnam damni: adultos verò ex præuisione peccatorum propriorum, ad pœnam damni, & sensus, iuxta proportionem grauitatis eorum; & sic permissio primi peccati Adæ, cum incursu omnium, non potest dici effectus reprobationis; sed potiùs causa, & origo respectu illorum.

Ex duplici ratione.

Tum etiam, quia si primum peccatum Adę cum incursu aliorum esset effectus reprobationis, tàm Adam, quàm cęteri omnes, etiam Sancti vtriusque Testamenti, essent reprobati: Quod nedum falsum, & hęreticum, sed fatuum est; effectus siquidem supponit causam; ideò si peccatum omnium est effectus reprobationis, si omnes cum Adam, & in Adam peccarunt, omnes erunt reprobati, quod absurdum est.

CAPVT VII.

An, & quinam assignari possit finis Dei in reprobatione hominum, & creatione eorum.

77. ADu. 1. quòd licet, vt ait Apostolus, *nemo nouit sensum Dei, neque consiliarius eius fuit*; nihilominus ex ijs, quæ Deus ipse dignatus est per Prophetas, Sanctosque alios viros reuelare, multa alia inferre potuerunt Sancti Ecclesiæ Doctores. Ideò quærimus, an ex Sacris literis inferri possit, ob quem finem voluerit Deus homines permultos sinere peccare, & ob peccata illa reprobare, excludendo eos ab æterna vita, & damnando ad ęternam mortem; eosque creare, & cum prędestinatis miscere.

Ex his, quę reuelata sunt potest aliquis finis Dei colligi.

78. Adu. 2. & suppono ex *tractatu de Voluntate*

tate Dei, quòd, vt ex Prou. cap. 16. 4. habetur, *Vniuersa propter semetipsum operatus est Deus; impium quoque in diem malum*. Quoniam verò Deus non frustra, sed prudentissimè, ac sapientissimè, & iustissimè operatur omnia; sicut in psalmis canitur, *Omnia in sapientia fecisti*; quærimus finem, ob quem homines reprobauerit; immò, cur eos creauerit, quos sciebat fore peccaturos, & se illis non esse parciturum; decreueritque eos cum electis permiscere.

Finis quæritur, ob quem Deus reprobauit

79. Dico 1. Quamuis incognita, & inscrutabilia sint iudicia, & fines particulares Dei; dici tamen potest, quòd supposita peccatorum præscientia vnus Dei finis in creatione, & reprobatione malorum fuerit suæ iustitiæ vindicatiuæ exercitium.

Probari potest 1. ex *Rom. 9.* vbi Apostolus cùm præmisisset verba Malachiæ 1.2. *Iacob dilexi, Esau autem odio habui*, & verba Exodi 33. *Miserebor cuius misereor, & misericordiam præstabo, cuius miserebor, & quod non est iniquitas apud Deum*, subdit, *Scriptura dicit Pharaoni: In hoc ipsum excitaui te, vt ostendam in te virtutem meam, & vt annuncietur nomen meum in vniuersa terra*. Et infra. *Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ preparauit in gloriam*, &c. Igitur sicut finis Dei in prædestinando fuit exercitium suæ misericordiæ, ita finis in reprobando ob demerita, fuit exercitium iustitiæ. Glos.ord. *Quid ergo*, ait, *per misericordiam eligit, per iustitiam reprobat*.

Vnus finis Dei in reprobando fuit iustitiæ exercitium.

80. Confirmatur ex supra allato Prou. capite, *Vniuersa propter semetipsum operatus est Deus*; im-

Ex S.Scriptura.

impium quoque in diem malum. Lyran. ait, *ideſt extremi iudicij, vt in reprobis reluceat iuſtitia, ſicut miſericordia in electis, vt deducit Apoſtolus diffusè in epiſtola ad Rom.cap.9.*

81. Prob.2.euidenti ratione. *Deus iuſtus eſt, & miſericors*, & talis in Sacro textu ſæpiſſimè ennnciatur, & à Paulo dicitur, *iuſtus Iudex reddens vnicuique iuxta opera ſua*. Tunc ſic. Potuiſſet Deus ab æterno decernere, & in tempore poſtea creare omnes homines Sanctos, & non permittere, vt libero arbitrio vterentur ad malum, ſed denegare eis concurſum ad malum; vel eos confirmare in gratia: At non ſic fecit, ſed cum facultate operandi bonum,& malum eos creauit. Cur hoc? tutiùs reſponderetur, *incompræhenſibilia ſunt iudicia eius*: nihilominus pro noſtro captu,ex principijs Sacræ Scripturæ, dicimus id feciſſe ad oſtenſionem potentię ſuę, & liberalitatis in homines, faciens eos liberos ad quæcumque velint, vt poſtea oſtendam. Item poterat Deus ab æterno decernere, & poſtea facere in tempore, ſicut fecit homines liberos, ac omnium primum Adamū, & permittere, vt peccaret, ad probationem ſuæ libertatis; & potuit decernere, & poſtea exequi, de dando omnibus veniam in Adamo; & ſicut decreuit facere aliquos tantùm vaſa miſericordię, eligendo eos ad gloriam, & ad gratiam neceſſariam pro conſecutione glorię; ita potuiſſet omnes facere vaſa honoris, & miſericordiæ; & tamen omnes tales non decreuit facere; ſed aliquos eorum ob ſolum originale damnare; alios verò ob originale, & alia actualia, ſeu perſonalia,quę ab eis patranda præuidit, reprobare; alios præterea decreuit ab originali, immò, & ab actualibus,ac proprijs ſæpè liberare, ſed poſtea permittere,

Prob. ratione.

Ex liberalitate ſua Deus fecit homines liberos ad bonum, & malum.

Diſcurſus euidens ad Concluſionem.

tere, quòd vsque in finem non perseuerarent; & sic preuisos damnare. Ex quo discursu sequitur, quòd sicut finis Dei in liberando aliquos ex massa damnata, fuit exercitium suę misericordię; sic in relinquendo alios in ea, & damnando ad pœnam ęternam, modo prędicto, scilicet, ex peccatorum pręuisione, finis eius fuit exercitium iustitiæ.

84. Confirmatur. Si dicatur prędestinationem quoque quoad electionem factam ex prępuisis meritis, sicut communiter tenetur de reprobatione; adhuc in vtroque casu Deus ad iustitiam exercendam vtrumque fecisset. Igitur per hoc, quòd dicitur electionem ad gloriam factam esse ex fine misericordię; non impedit, quin dicatur, reprobationem factam esse ex fine iustitiæ.

A paritate prædestinationis.

85. S. Augustinus inter alios fines (de quibus infra) ob quos Deus malos creauit, eosque reprobauit; vnum dicit, ostensionem iustitię. In *lib. 2. de peccat. mort. cap. 18.* sicut alibi sępè, docet, Deum in prędestinando, & reprobando exercere misericordiam, & iustitiam. At quare circa illos misericordiam, & circa hos iustitiam, cùm posset erga omnes exercere misericordiam; inquit, hoc non esse inquirendum, sic. *Quare autem illos velit conuertere, illos pro auersione punire; quamquã, & in beneficio tribuendo nemo iustè reprehendat misericordem, & in vindicta exercenda, nemo iustè reprehendat veracem,* (idest iustum) *Consilium tamen occultioris iustitiæ penes ipsum est.* Igitur, sicut in prędestinatione Deus habet pro fine semetipsum misericordem; ita in reprobatione habet pro fine semetipsum iustum: & in *lib. 1. ad Bonifac. cap. 20.* ait, *Iam quomodo ista disponet, faciens alios secundum meritum vasa iræ, alios*

Ex August. finis reprobationis in Deo est sua iustitia.

Cur non circa omnes Deus exercet misericordiã prædestinando, occultum est.

 secun-

ſecundum gratiam vaſa miſericordiæ ; quis cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit? At *in lib. de bono Perſeu. cap.*8. dicit. *Cur in eadem cauſa, me potiùs, quàm illum puniet, aut potiùs illum, quàm me liberabit, hoc non dico ſi quæras, quare? quia in hac re, ſicut iuſtę eſt iræ eius, & ſicut magnæ miſericordiæ eius, ſic inſcrutabilia iudicia eius*; & infra ait, *in hac re cantandam eſſe miſericordiam, & iudicium*. Igitur ſuppoſita pręſcientia peccatorum, finis Dei in reprobando, ſeu puniendo, eſt iuſtitię exercitium, ſicut in prędeſtinando eſt exercitium miſericordię. Cur autem in illos, & non in iſtos in pari cauſa iuſtitiam exerceat, inſcrutabile Dei iudicium eſt.

Plura Auguſt. loca.

84. Dico 2. Secundùm Auguſtinum, alij plures fines, ſeu motiua aſſignari poſſunt in Deo in creatione, & reprobatione hominum, ſuppoſita pręſcientia peccatorum eorumdem.

Alij fines creationis & reprobationis.

85. Prob. vnus finis, ſeu vnum motiuum dici poteſt, quòd ſit exercitium, & experimentum electorum in virtutibus ob malorum infeſtationem: ita ex *lib.* 18. *de Ciuit. cap.* 15. *Inimici omnes Eccleſiæ quolibet errore cæcentur, vel malitia deprauentur, ſi accipiunt poteſtatem corporaliter affligendi, exercent eius patientiam; ſi tantummodò malè ſentiendo aduerſantur, exercent eius ſapientiam; vt autem etiam inimici diligantur, exercent eius beneuolentiam, aut etiam beneficentiam, ſiue ſuaſibili doctrina, ſiue terribili diſciplina.*

Vnus finis extrinſecus Dei eſt experimétum electorum in virtutibus.

86. Idem S. Doctor in *Pſalm.* 106. aſſignās cauſam, cur Deus permittat Hæreticos externè etiam prorumpere in hęreſes, ait, *Potiùs illos pati intus ſemper; ſed nos de illis non proficeremus. Cum autem ſeparati ſint, & quæſtiones malignas inquietant nos, propoſitum eſt vobis ex illis, & inquiſitio-*

ſitionis ſtudium, & timoris exemplum. Vnuſquiſque tremat, cum alterum videt exiſſe, tamquam ex illius exitu dicatur illi, qua propter, qui ſe putat ſtare, videat, ne cadat. Proſunt ergo, qui exeunt. Nam ſi intus eſſent, & tàm mali eſſent, nihil de illis prodeſſet: & in epiſt. 106. ait, *Hæreticos à Deo permitti, vt emineant, qui probati ſunt in eloquio Dei; quam ſententiam Paulus expreſſit. Oportet hęreſes eſſe, vt qui probati ſunt, manifeſti fiant in nobis. Et de Ciuit. lib.*11. *cap.* 18. clariùs ait, *Neque enim Deus vllum, non dico Angelorum, ſed hominum crearet, quem malum futurum eſſe præſciſſet, niſi pariter noſſet, quibus eos bonorum vſibus commodaret; neque ita ordinem ſeculorum, tamquam pulcherrimum carmen, etiam ex quibuſdam quaſi antitheſis honeſtaret.* Et in pſalm.54. dicit, *Ne putetis gratis eſſe malos in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum: omnis malus, aut ideò viuit, vt corrigatur, aut ideò viuit, vt per illum bonus exerceatur.*

Ob bonum electorum permittũtur reprobi.

Et ob pulchritudinẽ Vniuerſi.

87. Secundus finis, ſeu motiuum Dei in creando malos, & reprobando illos poſt peccatorum eorumdem præſcientiam, dici poteſt ſecundùm Auguſtinum, quòd fuerit, vt prędeſtinati agnoſcant Dei miſericordiam, qua cum eis vſus eſt, & Deum ex hoc continuò laudent.

Secundus finis extrinſecus Dei in reprobando, qui.

Prob. ex eodem pluribus in locis. Primò *ex epiſt.* 106. ait, *malos creatos, & reprobatos, vt ex eorum iuſtis pœnis, ac debitis vaſa miſericordiæ, quæ non ſuorum operum meritis, ſed gratuita Dei gratia ſunt ab illa concretione diſcreta, quid ſibi collatũ eſſet addiſcerēt, vt omne os obſtruatur, et qui gloriatur, in Domino glorietur.* Ibidem iterum dicit, *Ibi gratia eſt indulgentia, vbi iuſta poſſet eſſe vindicta. Et hoc euidentius apparet à pœna debita liberato, & gratis iuſtificato, quantum beneficij conferatur; quod alter æ-*

Vt electi agnoscant Dei misericordiā.

qualiter reus, sine punientis iniquitate punitur. Et in *lib. de bono Perseu. cap.8.* inquit, *Deus iudex est; ac per hoc ab eo gratis datur gratia, & iusto eius in alijs iudicio demonstratur, quòd eis, quibus datur, confertur gratia*.

88. Et in psalm. 87. assignat motiuum, cur Deus creat reprobos, dicens, *occurrebat autem quæstio, quis sit vsus istorum mortuorum, quid ex his agat Deus ad vtilitatem corporis Christi, quod est Ecclesia?* Et respondet. *Vt in eis demonstretur gratia, quæ est in prædestinatis, qui secundum propositum vocati sunt. Vnde ipsum corpus in alio psalmo dicit, Deus meus misericordia eius præueniet me. Deus meus demonstrauit mihi in inimicis meis*; & in psalmo 58. dixerat, *Deus meus demonstrauit mihi in inimicis meis quantam circa me habuit misericordiam, in illis mihi demonstrauit, circa quos non habuit; nisi enim debitor suspendatur, minus agit gratias, cui debitum relaxatur*.

Multa S. August. loca de hoc fine Dei in creatione, & reprobatione malorū

89. Idem Sanctus *lib. 1. ad Simpl. quæst. 2.* plura dicit ad rem, & præcipuè sequentia. *Quòd ergo volens Deus ostendere iram attulit vasa iræ ad vtilem alijs præstandum timorem, & vt notas faceret diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam. Etenim obduratio illa impiorum vtrumque demonstrat, & quod timendum sit, vt quisque pietate conuertatur ad Deum, & quantæ agendæ sint gratiæ misericordiæ Dei, qui in aliorum pœna, quid alijs donet ostendit. Si autem illa, quam de alijs exigit, non est iusta pœna, nihil donat alijs, à quibus eam non exigit; quia verò illa iusta est, & nulla est iniquitas apud Deum iudicantem, quis sufficiat agere gratias ei, qui hoc remittit; quod si vellet exigere; nemo se rectè diceret non debere*.

Bonum electorum insurgit ex creatione, & reprobatione malorum.

90. Alius finis, ac motiuum Dei in creandis, & re-

& reprobandis malis post prȩuisionem peccatorum eorumdem, & permittendi, vt permixtim cum prædestinatis commorentur, secundùm Augustinum fuit, vt omnes homines humiliter, & cum timore suȩ damnationis viuerent, nescientes de quorum sunt numero.

Tertius finis creationis, & reprobationis malorũ, fuit omnium humilitas.

91. Prob. ex multis Augustini locis. Primò ex *lib. de Sancta Virginitate cap.40. An verò propter aliud credendum est, permittere Deum, vt misceantur numero professionis vestræ multi, & multæ casuri, & casuræ, nisi vt his cadentibus timor vester augeatur, quo superbia vestra comprimatur, quam sic odit Deus, vt contra hanc vnam se tantùm humiliaret Altissimus.*

Omnes humiliter viuere debẽt ne labâtur.

92. In lib. autem de *Bono Perseu. cap.* 8. inquit, *hominibus autem videtur, omnes, qui boni apparent fideles, perseuerantiam vsque in finem accipere debuisse: Deus autem melius esse iudicauit, miscere quosdam non perseueraturos certo numero Sanctorum suorum, vt quibus non expedit in huius vitæ tentatione securitas, non possint esse securi; multos enim à perniciosa elatione reprimit, quod ait Apostolus, qua propter, qui videtur stare, videat, ne cadat.*

Vt omnes timeant de casu.

93. Idem S. Doctor in eodem *lib. de Bono Perseu. cap.* 13. inquit. *Ideò quippè, vt supra diximus, non perseueraturi perseueraturis prouidentissima Dei voluntate miscentur, vt esse discamus non alta sapientes, sed humilibus consentientes, & cum timore, ac tremore nostram ipsorum salutem operemur.*

94. Et in *epist.*107. quæ est ad Vitalem, idem prorsus dicit, *Propter huius timoris vtilitatem, ne regenerati, & piè viuere incipientes, tamquam securi alta sapimus, quidam non perseueraturi perseueraturis Dei permissione, vel prouisione, ac dispositione*

trium rueret, nisi ei per Dominum nostrum Iesum Christum Dei gratia subueniret?

98. Hæc ergo bona prædestinatis ex reprobatione malorum, ex creatione eorum, & mixtione cum eis, proueniunt, & sic *Vniuersa propter semetipsum operatur Deus, etiam impium*; vt eius iustitia, & misericordia in vtrisque exaltetur, & glorificetur. Amen.

CAPVT VIII.

An Deus ex supposito decreto reprobationis, aliquo modo concurrat ad peccata reproborum.

99. AD u. 1. quòd licet quæstio hæc pertineat propriè ad tractatum *de concursu Dei cum causis secundis*, abs re tamen non est hìc aliqua discutere de Dei concursu, seu influentia ad actum peccaminosum cuiuscúque peccantis, num sit verùs, & physicus influxus, an mera permissio, qua nempè Deus sinit homines vti suo libero arbitrio, etiam circa obiecta mala, seu prohibita. Difficultas autem in eo consistit, quia cùm Deus sit causa prima, & vniuersalis, debet ad omnem actum secundum creaturę cuiuslibet concurrere: ideò videndum, an, vel quomodò ad actiones peccaminosas concurrat. Id autem censui in hoc Opusculo discutiendum, vt Deus optimus maximus ab iniuria authoris peccati, atque crudelis vindicetur: & mali homines excusatione indigni appareant, dum de Deo conquerantur. Et quamuis in capite quarto huius Opusculi multa, & meritò dicta sint contra Caluinum, eiusq; gregales, dicentes quòd Deus sua absoluta voluntate voluerit homines perdere, & quòd malis

Cur hic tractatur de hoc pũcto.

Iustinus in *Dialogo cum Triphone* circa finem. Ireneus, qui integrum librum scripsit contra Florinum tenentem hunc errorem, ex Eusebio Cæsar. *lib.5. Histor. cap.19.* Clemens Alexandrinus *lib.1. Stromat.* Origenes *lib.4.contra Celsum*. Eusebius Cæsariensis *lib. 6. de præparatione Euangelica c. 5.* S. Athanasius *in orat. contra Idola*. S. Basilius *homil.2. de opere sex dierum*. S. Gregorius Nissenus *in lib.7. Philosophiæ* cap.1. S. Gregorius Nazianzenus *orat. 1. in Iulianum*. S. Ioannes Chrysostomus *Homil. 23. in Acta Apostolorum*. Epiphanius *in hæresim 66. Manichæi*. Theodoretus in *Epitome diuinorum decretorum cap. de Antichristo*. S. Cyrillus Alexand. *lib.3. in Iulianum*. Et S.Ioannes Damascenus *de fide orth. lib.4. cap. 20.* Hi omnes Greci Patres, vt blasphemum, & impium dogma censuerunt, & impugnarunt, quòd Deus sit causa efficiens, seu author peccatorum, quæ fiunt ab hominibus, aut istis illa præcipiat.

Omnes P. P. Greci dicunt impium esse asserere, quòd Deus sit Author peccati.

110. Ex Latinis verò omnes nemine prórsus excepto (si Caluinistas cum suo impio magistro excipias) idem docuerunt, quod Greci. Tertullianus *in lib. aduersus Hermogenem*. S.Ambrosius *in lib.de Paradiso cap. 15. & in lib. 1. Exameron. cap.8.* S. Hieronymus *in cap.1. ad Ephes.& in cap. 7. Eccles.* S. Prosper *in responsione ad capitula Gallorum cap.12.* S.Fulgentius *in lib.1. ad Monimum*. S.Gregorius Magn. *lib.29. Moral. cap.21.* Leo 9. *in epist. ad Petrum Antiochenum*. Hugo de S.Victore *lib.1. de Sacrament. part.5. cap. 27.* & omnes Scholarum authores, S.Thom. S.Bonau.Scotus, Alexander de Ales, & S.Augustinus, cui pro sua doctrina de electione aliquorum ex massa damnata, ad gloriam, & efficacem gratiam, ac desertione aliorum in eadem massa, ac reprobatione

Patres Latini.

S. Aug. cui incumbebat hoc probare, dogma Manichæorum impugnat.

ne (licet ex præuisis demeritis) incumbebat hoc dogma probare, vt obstrueret ora, nedum Manichæorum, ac Massiliensium, sed & multorum Catholicorum nolentium pacato animo, & non præoccupato doctrinam eius in his materijs discutere, pluries impium Manichæorum (quòd Deus sit Author peccatorum nostrorum) dogma refellit. Primò *in lib. de natura, & Gratia contra Pelag. cap.* 48. *&* 49. vbi docet, *quod peccare nostrum est, at non posse peccare non est nostrum*. 2. *in lib. de Prædest. Sanctorum cap.* 10. idem docet. 3. in *lib. de natura, & Gratia cap.* 54. docet, *quòd peccata non diuino operi, sed humanæ voluntati, illiusque iustæ vindictæ tribuimus*. 4. *in disp.* 2. *contra Fortunatum*, inquit, *Peccata nostra, nisi à libera voluntate nostra essent, non essent peccata*. 5. *in lib. de vera Relig. cap.* 14. ait, *Peccatum vsque adeò voluntarium malum est, vt nullo modo sit peccatum nisi sit voluntarium*. 6. *in lib.* 3. *cont. Iulianum Pelag. c.* 3. dicit, *peccati origo est voluntas mala, & peruersa*. 7. *in lib.* 7. *Confess. cap.* 3. ait, *peccati causa est liberum arbitrium*. Idem habet, *in lib.* 22. *con. Faustum cap.* 22. 8. *de Gen. ad lit. lib.* 11. *cap.* 9. dicit, *peccatores à se habent voluntatem malam; à Deo autem naturam bonam, & iustam pœnam*. 9. *In quæst. super Exodum qu.* 29. dicit, *peccatorum origo in voluntate hominis est*. 10. *in lib.* 83. *qq. qu.* 19. *peccatum nulli imputatur, nisi in propria fuerit voluntate*. 11. *in lib.* 2. *de peccat. mor. & remiss. cap.* 16. inquit, *peccatum nullum Deus habere iubet, cum scientia tamen, nullum hominem hoc esse facturum*. 12. *in lib. de vera, & falsa pœnit. c.* 16. docet, *peccatũ nullũ ordinauit, qui nullũ relinquit impunitum; ordinauit autẽ pęnam amantibus culpam*. 13. *in lib.* 1. *de lib. arb. c.* 2. *& in lib. imperfecto de Gen. ad lit. c.* 5. inquit, *peccatorũ nostrorũ Deus author non est, ordinator tamen est, cũ pecca-*

Pluribus in locis id præstat S. Doctor.

cato-

catores in eo loco constituit, & ea perpeti cogit, quę merentur. 14. In articulis sibi falsò à Semipelagianis impositis, *art.* 5. ait, *peccati author Deus non est, & in lib.* 2. *de pecc. orig. cap.* 27. *in fine*, *& in lib.* 2. *cap.* 3. *de Symbolo ad Cathecumenos*, inquit, *peccati author est Diaboli decipientis calliditas; & hominis consentientis voluntas; naturæ verò author Deus*. Ecce quòd S. Augustinus acriter defendit, Deum non esse causam peccati, nec præcipere peccatum; sed illud odio habere, & punire. Immò ait, misereri peccantium; & ideò remedium eis contulisse, vt reconcilietur, & vt in suam redeant gratiam, nempè pœnitentiam: ita *in qq. Vet. & Noui Testam. qu.* 102. *& tract.* 49. in Euang. Ioannis, inquit, *Si peccatores Deus non amaret, de Cælo ad terram non descendisset*, & in lib. de peccat. mor. & remiss. cap. 26. & 27. dicit, *peccatores quærere, saluare, & illuminare venit Christus in hunc mundum, iuxta illud, venit filius hominis quærere, & saluum facere, quod perierat.*

Constans S. August. sententia, quòd Deus non sit author peccati alicuius hominis.

Sed odit peccata, & miseretur peccantium.

111. Absit ergo ab humano corde peruersum, impiumque illud Caluini, & gregalium damnatum dogma, quòd Deus per se, & positiuè concurrat ad peccatum, vel præcipiat illud, aut cogat homines ad illud perpetrandum; cùm peccantes puniat, iramque suam in eos effundat, ac in æternas pœnas eos condamnet. An verò, cur, & quomodò permittat homines peccare, nunc videndum est.

112. Dico 2. Deus non concurrit ad peccata hominum alio modo, nisi permittendo, vt homines vtantur libero suo arbitrio, vt sibi placet, tàm scilicet circa obiecta, seu materias bonas, ac præceptas, quàm malas, seu prohibitas: ita communis Theologorum sensus.

Deus permissiuè tàntum se habet ad hominũ peccata.

113. Prob. 1. euidenti ratione, ſuppoſito fidei principio, quòd Deus concurrat ad omnes effectus cauſarum ſecundarum, quæ eſt omnipotentiæ diuinæ proprietas: *in ipſo enim;* inquit Apoſtolus Act. 17. 28. *viuimus, & mouemur, & ſumus.* Tunc ſic. Deus ad omnes actus liberi arbitrij, ex generali lege concurrit; quia omnes ſunt creaturæ; ideòque eſſentialiter à Deo dependentes in fieri, & eſſe. Sed non concurrit effectiuè, vel preceptiuè, vt probatum eſt ad malitiam peccatorum; ergo concurrit permiſſiuè, ideſt, permittendo, vt homo faciat, quod vult. Cur autem permittat, & permiſerit in Adamo, dicetur poſteà. Conſequ. prob. Alius modus concurrendi excogitari non poteſt, decens diuinæ bonitati, & omnipotentiæ, vt nempè nihil fieri poſſit à creatura, niſi volente Deo; & nulla ſit iniquitas in Sanctiſſimo Deo. Modus autem permiſſionis, ſic declaratur. Decreuit Deus creare homines, cum libero arbitrio ad faciendum, quod vellent; & decreuit prębere illis concurſum ad omnes eorum operationes; præuidit autem, quòd pro ſua libertate, opera mala, ideſt circa obiecta prohibita eſſent operaturi; & potuiſſet, ſi voluiſſet eos impedire non præbendo eis concurſum ad operationes: at decreuit non impedire, & non negare concurſum, ſed ſinere operari, vt vellent; & hoc eſt permittere. Neque video, quomodo poſſit aliter explicari hæc Dei permiſſio in peccatoribus: ergo.

Permittendi modus.

114. Prob. 2. Concluſio ex Gen. 4. 7. dicit Deus ad Cain, *Nonnè ſi benè egeris recipies; ſin autem malè, ſtatim in foribus peccatum aderit. Sed ſub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius.* Et quia Deus non impediuit Cain ne occideret

Ex facto Cain.

Sacram Scripturam, ipsique Philosophi sequentes dictamen naturæ, vt mox patebit. Priùs ergo videbimus, an positiuè, an verò permissiuè tantùm Deus concurrat ad peccata hominum; deinde *in cap.* 10. videbimus, cur ea permittat. Et loquimur de actualibus peccatis.

101. Adu. 3. quòd vt suppono *ex tract. de vitijs, & peccatis*, in quolibet peccato, siue commissionis, siue omissionis adsunt duo, vnum pro substrato, seu subiecto, alterum pro formali, seu forma peccaminosa; v.g. in furto, vel fornicatione, adest materialis ille actus capiendi bona alterius, vel coeundi carnaliter; qui sunt actus merè naturales; & adest in eis negatio rectitudinis debitæ in esse illis actibus, idest negatio conformitatis ad legem; lex enim præcipit, non furandum, non mæcandum; qui hæc non facit, habet conformitatem ad legem; hæc est bonitas: qui facit habet negationē huius cōformitatis, seu bonitatis. Hęc certa, & sine difficultate sunt. Sed difficultas est, quomodo, qui concurrit ad actum illum materialem capiendi bona alterius, vel coeundi cum non sua vxore, cui necessariò connexa est deformitas, seu bonitatis carentia, non concurrit ad illam deformitatem, seu bonitatis carentiam. Hoc opus, hic labor. Deus enim, vt causa prima, de necessitate causalitatis vniuersalis concurrit ad omnem actum positiuum humanum: quomodo ergo saluabitur, quòd non concurrat etiam ad deformitatem, quæ necessariò coniuncta est cum actibus illis positiuis. Hoc etiam videndū.

Duo consideranda in actu peccaminoso.

Difficultas hęc in quo consistat.

Deus non concurrit ad formale peccati.

102. Dico 1. Deus nullatenus concurrit positiuè ad formale peccati, vt dici possit author peccati alicuius hominis.

Prob. 1. ex ipsismet Ethnicis Philosophis.

Ex Ethnicis prob.

 Mer-

Trimegistus.

Mercurius Trimegistus *in Pimandro cap. vlt.* ait, *à Deo factore nihil turpe, nihil malum prodijt.*

103. Plato *de Republica dialogo* 2. inquit; *Bonorum quidem solus Deus causa est dicendus: malorum autem quamlibet aliam causam quærere decet.* Et postea damnat docentes oppositum, inquiens, *malorum alicui causam esse Deum, cùm bonus sit, refellendum est omninò; nec permittendum hoc quemquam dicere in sua Ciuitate, si bonis instrui legibus ciuitas debet.* Et velut fidei inquisitor Christianus Catholicus, nec audiendam permittit hanc blasphemiam, subdens, *Nec quemquam permittendum audire, siue sit ille iunior, siue senior; siue carminibus hæc inserantur, siue soluta oratione narrentur, tamquam quæ neque dictu sancta sint, neque alijs vtilia, neque inter se consona.* Quomodo sanctiùs loqui potuit quiuis Catholicus Doctor? & tamen effrons Caluinus ausus est delirare.

Plato neq; dici permittit.

104. Prob. ex S. Scriptura, Psalm. 5. *non Deus volens iniquitatem tu es.* Deuter. 32. 4. *Deus fidelis, & absque vlla iniquitate.* Sapientię 14. *odio est Deo impius, & impietas eius:* Habacuh 1. *Mundi sunt oculi tui, ne videant malum, & respicere ad iniquitatem non poteris.* Ezechiel. 18. *Nunquid voluntatis meæ mors impij, dicit Dominus?* & cętera plura loca Veter. Test. improbant Caluinistarum impietatem.

Ex S. Scriptura Veter. Test.

105. Prob. 3. ex Nouo Test. Ex 2. Petri. cap. 3. *Deus neminem vult perire:* ex Rom. 3. *Nunquid iniquus est Deus? absit, alioqui quomodo iudicabit Deus hunc mundum?* & cap. 9. *nunquid iniquitas apud Deum? absit.* Ex epist. 1. Ioan. cap. 3. *peccatum in eo non est.*

Ex Nouo Testam.

106. Neque dici potest, quòd pręceperit hominibus, vt peccarent. Nam Ecclesiast. 15. *Nemini*

mini mandauit impiè agere. Non dicas per Deum, abest; quæ enim odit, ne feceris, non dicas ille me implanauit. Non enim necessarij sunt ei homines impij. Vnde Iacobus in epist. Canonica docet, quòd Deus non solùm non peccat cum homine, aut iubet ei peccata, sed neque tentat eum ad peccatum. *Neque cùm tentatur dicat, quòd à Deo tentatur, Deus enim intentator malorum est; ipse autem neminem tentat, sed vnusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus.*

Deus non præcipit hominibus vt peccent.

Et per Ieremiam cap.19. protestatur Deus, quòd peccata non pręcepit, sic. *Ædificauerunt excelsa Baalim, quæ non præcepi, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum.*

107. Prob.4. Deus in toto Sacro Textu prohibet peccata, & comminatur pęnas peccantibus, ergo, nec ipse concurrit efficienter ad peccata; neque ea imperat: euidens est consequentia; iniustè enim ageret, si puniret opera sua, vel quæ ipse pręcepit, vt fierent. Anteced. ex lectura Sacri Textus patet; de prohibitione sufficiat vnus locus Isaiæ cap. 1. *Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis, dereliquerunt Dominum, blasphemauerunt Sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum. Super quo percutiam vos vltra addentes præuaricationem? Omne caput languidum, & omne cor mærens,* &c. & post multa. *Terra vestra deserta, ciuitates vestræ succensæ igni; regionem vestram coram vobis alieni deuorant, & desolabitur, sicut in vastitate hostili,* &c.

Deus prohibet peccata.

108. De pœnis autem illatis à Deo ob peccata, quis fidelis Scripturam Sacram legens, diffiteri potest? incipiat ab Adamo, & consideret in quas pœnas incurrerit, & in nobis easdem induxerit ob transgressionem diuini pręcepti; quàm

deret fratrem suum, sicut poterat varijs modis impedire, sed permisit, vt suo arbitrio vteretur ad malum, & sic occidit fratrem suum.

115. Prob. 3. ex Ecclesiast. 15. 14. *Ab initio Deus constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui. Adiecit mandata, & praecepta sua. Si volueris mandata seruare, conseruabunt te. Apposuit tibi aquam, & ignem; ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita, & mors; bonum, & malum, quòd placuerit ei, dabitur illi.* Ecce quòd Deus ab initio sic fecit hominem, vt permitteret ei facere, quod vellet, etiam cùm sciret operaturum fore malum, sicut accidit in Adamo, Caino, & omnibus peccatoribus.

Hominis liberum arbitrium in peccando ex Sac. Textu.

116. Prob. 4. ex psalm. 80. 12. vbi Deus dicit. *Non audiuit populus vocem meam, & Israel non intendit mihi. Et dimisi eos secundùm desideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus suis.* Dimittit ergo, seu permittit, vt homines sua iniqua desideria exequantur.

Alia Sacr. Script. loca.

117. Prob. 5. ex Rom. 1. 24. vbi de iniquis peccatoribus Apostolus ait. *Propter quod tradidit illos Deus in desiderijs cordis eorum in immunditiam, vt contumelijs afficiant corpora sua in semetipsis,* &c. & post. *Tradidit eos Deus in passiones ignominiae. Nã faeminae eorum mutauerunt naturalem vsum, in eum vsum qui est contra naturam. Similiter autem masculi relicto naturali vsu faeminae, exarserunt in desiderijs suis in inuicem, masculi in masculos turpitudinem operantes.* Et post aliqua. *Tradidit eos Deus in reprobum sensum, vt faciant, ea quae non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia; plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate; susurrones, detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inuen-*

Ex Apost. Paulo.

Mm *tores*

tores malorum, parentibus non obedientes, insipientes, incompositos, & sine affectione, absque fœdere, & sine misericordia,&c.Ecce quæ mala facere possunt homines ex suo arbitrio, Deo permittente; id enim significat illa *dimissio Dei secundùm desideria cordis humani, ac traditio in reprobum sensum*, vt faciant homines quod volunt.

118. Theodoretus in cit.loco ad Rom. *Tradidit eos*, inquit, *illud tradidit posuit pro permisit*,&c infra. *Illos sua prouidentia priuauit, & tamquam cimbam absque rectore ferri permisit*,&c. Idem prorsus dicit in psalm.80. *& dimisi eos*,&c.

Theodoreti explicatio.

S.Augustinus lib.5. cont. Iulianum Pelagianum cap.3. probat,quòd sæpè aliquod peccatum est pœna alterius peccati, quod probat ex dictis locis Psalmi, & Pauli, nempè, quòd Deus *tradidit peccatores in reprobum sensum, non quidem*, ait, *per potentiam, quasi immittat in eis mala desideria, aut mala opera,sed ait per patientiam, quia eos deserit, & permittit, vt suo arbitrio vtentes, ea committant*. Et multa Scripturæ huius permissionis enumerat facta.

S. August. de permissione sententia.

119. In lib.13. de Trinit. cap. 12. ait, *Modus iste, quo traditus est homo in Diaboli potestate; non ita debet intelligi, tamquam hoc Deus fecerit,aut fieri iusserit, sed quod tantum permiserit, iustè tamen*.

In lib.5. cont. Iulian. cap. 4. inquit. *Quàm verè innumerabilia Deus permittit fieri ante oculos suos, quæ vtique, si noluisset, nulla ratione permitteret; & tamen iustus, & bonus est, & quòd præbendo patientiam dat locum pænitentiæ, nolens aliquem perire; nouit Dominus, qui sunt eius*,&c infra explicans illud Rom. 1. *tradidit illos* (idest reprobos) *in passiones ignominiæ*, dicit, *hoc Deum facere miris, & ineffabilibus modis*;sed semper iustè.

Plura August. loca de permissione.

120. In epist.89. ait. Dictum est, *ne nos inducas in tentationem, quod intelligitur, ne nos inferri deserendo permittas.*

In lib. 10. cont. Faustum cap.9. vt Deum vindicet à calumnia scelestorum hominum, qui in Deum suas iniquitates refundunt, inquit. *Hi perturbati homines non intelligunt, in vno eodemque opera mala, non postea consequente alia, quæ manifesta erit, sed quadam comitante vindicta, aliud venire de astutia suadentis, aliud de nequitia nolentis, aliud de iustitia punientis: cum Diabolus suggerit, homo consentit, Deus deserit.*

Varijs argumentis S. August. probat Deũ peccata hominum non patrare, sed permittere tantùm.

121. In lib.20. de Ciuit. cap.19. dicit. *Nec dubitauit Apostolus addere, & dicere: ideò mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacia. Deus enim mittet, quia Diabolum ista facere permittet, iusto ipse iudicio, quamuis faciat ille iniquo, malignoque consilio.*

S. Hieronym.in cap. præfatum Epistolæ ad Rom. ibi, *Propter quod tradidit illos Deus in desiderijs cordis eorum*, ait, *in hoc, quòd Deus tradidisse dicitur proprijs desiderijs peccatores, ostendit, non quòd ipse sit causa, sed quòd per longanimitatem, & patientiam, non inducendo vindictam, patitur eos secundum cordis sui agere voluntatem. Hoc facit volens eos ad pænitentiam conuerti. Idem dicitur tradere in scripturis Deus, cum non retinet delinquentes propter arbitrij libertatem, sicut in psalmo dicit dimisi eos secundum desideria cordis eorum*; ergo.

S. Hieron. idem docet de diuina permissione.

122. Pro coronide harum probationum, quòd Deus non per se concurrit ad peccata hominum, sed permissiuè tantùm, ponamus decretum Concilij Trid. sess. 6. can. 6. *Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere; sed mala opera, ita ut bona Deum operari, non permissiuè so-*

Conc. Trident. decretum hoc totum confirmat.

lum, sed propriè, & per se, adeòut sit proprium eius opus, non minùs proditio Iudæ, quàm vocatio Pauli, Anathema sit. Idem docuerat Concil. Araufic. secundum: ergo de fide est, quòd Deus permissiuè tantùm se habeat in peccatis hominum.

CAPVT IX.

In quo soluuntur potiora argumenta de Dei concursu ad hominum peccata.

123. ADu. quòd, licet in precedentibus sufficienter demonstratum sit, quòd Deus nec effectiuè, nec præceptiuè concurrit ad peccata hominum, immò ea odit, ac prohibet, & punit; sed permissiuè tantùm, quatenus sinit, vt homines suo libero vtantur arbitrio, etiam circa prohibita, & potens impedire, vel subtrahendo vires hominibus, ne operentur mala, vel alijs modis impediendo, hoc non facit: tamen, quia nunc Caluinistæ, & olim Marcionistæ, ac Valentiniani, & Manichæi multa afferunt argumenta ex Sacra Scriptura, & alia ex ratione deducta, quibus probare nituntur Deum effectiuè, vel præceptiuè ad omnia hominum peccata concurrere: decreui aliqua ex eis in medium afferre, ac soluere, ne Tyrones incauti decipiantur.

Mens authoris, quę in hoc capite.

124. Adu. 2. quòd quamuis omnis peccans suo vtens libero arbitrio Deum deserat, ideòque à Deo deseratur, vt ex S. Augustino docet Concil. Trid. sess. 6. cap. 11. & hoc accidat in omni peccato, & sic omnis peccans à sua concupiscentia vehementi obfuscatus, & obcæcatus peccet: hæc tamen obcæcatio non semper est illa magna, quę dicitur etiam induratio, de qua loquitur Isaias

ias *cap.* 53. & refert Saluator *Ioan.* 12. quam Deus immittit in aliquos, in pęnam aliquorum grauium peccatorum, vt mox patebit; quam ob caussam prefati blasphemi effutierunt, Deum in ijs casibus peccare. Priùs ergo adducam loca ista de obcæcatione, & induratione, quæ à Deo immissa, seu tradita legitur pessimis, ac reprobis hominibus; quæ, permissio quidem est, sed considerabilior; deinde de alijs simplicibus permissionibus, siue ex Sacra Scriptura, siue ex ratione caussæ vniuersalis deducta argumenta afferam, & Deo adiuuante soluam.

Obcęcatio duplex: vna in omni peccato; alia in pœnam peccati.

125. Primùm argumentum ex Veteri Testamento desumptum est euulgatissimum factum de Cencres Pharaone Exodi 4. 21. & cap. 7. 3. Deus dicit Moisi, *ego indurabo cor Pharaonis*. In cap. 8. 12. dicitur, *indurauit Dominus cor Pharaonis*. In cap. 10. 1. *ego enim indurani cor eius*. Idem replicatur in pluribus alijs capitibus libri illius. Ergo (inquiunt Hæretici illi) Deus fuit causa, cur Pharao ad primum Moisi nuncium crudeliter tractaret Iudæos; deinde etiam visis tot Moisis miraculis, eos non dimitteret, si enim Deus eum non indurasset, paruisset.

Factum contra Pharaonē ex libro Exodi.

126. Resp. consequentiam esse voluntariam, & malè ex præmissis deductam; quia in pœnam scelerum à Pharaone patratorũ, ac patrandorum, quæ Deus præsciebat, statuerat deserere, & obcæcare, seu indurare Pharaonem, ne pareret. Nã prẹter peccatum Idolatriæ circa Apim, & alia, quæ nescimus; iniustè, ac tyrannicè addixerat crudeli seruituti populum Hæbraicum, qui per annos 400. erat liber incola in Ægipto; & crudeliter eum tractabat, vtendo illo in ædificijs maximarum Pyramidum, vnde Deus *Exodi*. 4. dicit Moi-

Ratio cur Deus indurauit Pharaonem.

Moisi, se iratum cum Ægiptijs *propter duritiam eorum, qui praerant operibus*: & perueniente ad Pharaonem Moise, ac explicante Dei mandatum, vt populum dimitteret; non solùm non paruit, sed iussit duplicari labores diurnos Iudæorum, & vapulare eos, qui laborem non perficiebant. Ventum est ad tria miracula Virgæ conuersæ in serpentem, & rursus ex serpente in Virgam: conuersionis aquæ totius Nili in sanguinem per dies septem; ebullitionis ranarum in maxima copia per totam Ægiptum; & non credidit; immò putans esse pręstigia demoniaca, curauit per maleficos Iamnem, & Mambrem (vt ait Apostolus) fieri apperentia similia per Dœmonum artem: at Virga Moisis deuorauit virgam maleficam, idest, fecit eam euanescere: at Pharao non credidit. Moises edidit miraculum Ciniphum in tota Ægipto. Tentarunt malefici facere similia, & non potuerunt; immò dixerunt, *digitus Dei est hic*: neque credidit Pharao. Quid ergo mirum, si Deus in pœnam tot scelerum, tantæque incredulitatis, eum dereliquit, obcæcauit, & indurauit, vt neque post alia sex horribilia signa vellet populum dimittere; & postquam dimisit, de hoc facto pœnitens, illum cum exercitu magno persecutus est; donec in mari rubro, cum toto exercitu suffocatus simul cum illo, temporalem vitam amisit, & mortem ęternam est consecutus. Pœna ergo priorum peccatorum fuit induratio.

Ordo delictorum Pharaonis

Vnde obcęcatio, & obduratio Pharaonis

127. Secundus locus, ex quo desumitur argumentum, est in Iosue 11. vbi dicitur, *Domini sententia fuerat, vt indurarentur corda eorum, & pugnarent contra Israel*. Ergo Deus indurauit, & fuit causa, vt non se traderent Iosue in Seruos, sed

Aliud argum. Caluini ex Iosue.

ſed obſtinati necarentur.

228. Reſp. ex eodem capite, & ex alijs præcedentibus haberi ſolutionem: Deus enim præceperat Moiſi, & per hunc Ioſue ſucceſſori, & toti populo, vt omnes Cananęi, vtpotè Idolatræ, &c. ad vnum necarentur completa enim erat eorũ malitia, propterea eos deſerere ſtatuerat, vt neque humiliare ſe poſſent Hębreis, ab eiſque veniam petere, & eiſdem Ciuitatum claues tradere: ideò ſubdit Textus, *Et pugnarent contra Iſrael, & caderent, & non mererentur vllam clementiã, ac perirent, ſicut præceperat Dominus Moiſi*. Regula ergo vniuerſalis, ex Auguſtino, eſt, vt quoties in Sacro Textu legitur obduratio, vel excæcatio alicuius à Deo ex hominũ obſtinata malitia proueniẽs; intelligatur deſertio, qua Deus aliquem obſtinatum peccatorem priuat ſuo auxilio ad reſipiſcendum, & permittit eum vti ſuo libero arbitrio in malum, vt cadat, & totum hoc in pœnam priorum peccatorum: pluries autem id docet S. Auguſt. primò in epiſt. ad Sixtum, quæ eſt 105. *Non obdurat Deus impartiendo malitiam; ſed non impertiendo miſericordiam*. 2. in lib. 1. ad Simplicianum qu. 2. ait, *obdurare Deum eſt nolle miſereri; nec ab illo irrogatur aliquid, quo ſit homo deterior, ſed tantum, quo ſit melior non erogatur*. 4. in lib. 5. cont. Iul. cap. 3. ait, *cæcitas mentis, quam ſolus Deus illuminator remouere poteſt, & eſt peccatum, quo in Deum non creditur, & eſt pæna peccati, qua cor ſuperbum digna animaduerſione punitur, & eſt cauſa peccati, cum aliquid mali cęci cordis errore committitur*. Hæc, & alia plura Auguſtinus. Itaque non Deus eſt author peccati, ſed ipſemet peccans, qui non curans, ſed ſpernens Dei illuminationes; & inſpirationes, à Deo deſeritur in pœnam ſuorum peccatorum. 129. Ter-

Cur Cananęos Deus deſeruerit, & indurauerit.

S. Auguſt. doctrina quare, & quando Deus obcęcat; & indurat.

129. Tertius locus, quo Phanatici vtuntur, habetur, *Gen.* 45. & 50. In primo, cùm Ioseph venditus Ismaelitis à fratribus, & ab Ismaelitis Putiphari Magistro militum Pharaonis, deinde ex Dei prouidentia factus à Pharaone Ægipti Primus Minister, & se, vt ibi, fratribus manifestasset, hique stupidi, ac trementes de vindicta iusta timerent, veniamque implorarent, Ioseph consolans eos dixit, ne timerent, & adducens huius causam excusantem illos, dixit, *Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum*. Et in *cap.* 50. cùm ab officio pietatis sepulturæ Patris sui Iacob de Hebron reuerteretur in Ægiptũ, magis timentes fratres de vindicta, & iterum veniam de in eum patrato delicto petentes, se humiliter benignitati Ioseph commendarent; Ioseph ait; *Nolite timere; num Dei possumus resistere voluntati?* ex quo duplici dicto, Phanatici inferunt, quòd fratres Ioseph ex Dei consilio, ac voluntate fratrem persecuti sunt, eumque vendiderunt.

Factum Ioseph in Ægipto venditi.

130. Resp. ad primum, *Non vestro consilio*, &c. quòd duo consideranda sunt in Ioseph casu. Primum est venditio facta ex inuidia Fratrum. Secundum est exaltatio eius in Ægipto. Primum fuit peccatum fratrum, ad quod Deus permissiuè se habuit; sicut cum cæteris peccatoribus: Secundum verò non processit ex consilio, seu intentione fratrum, qui volebant eum perdere: sed fuit intentio Dei, qui peccatum illud fratrum ordinauit ad exaltationem Ioseph; & hoc tantùm dixit fuisse Dei voluntatem, non primum; inquit enim, *Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum, qui fecit me, quasi Patrem Pharaonis, & Dominum vniuersæ domus eius, & Principem in omni*

Duo consideranda in casu Ioseph. Vnũ malum, quod fuit à fratribus. alterũ bonum, quod fuit à Deo.

omni terra Ægipti. Et sic nihil ad rem.

131. Ad 2. *ex cap.* 50. *Dei non possumus resistere voluntati*. Resp. non fuisse voluntatem Dei, vt fratres Ioseph, ei inuidentes, ipsum venderent; sed voluntas Dei fuit, vt mala cogitatio, & actio eorum de perdendo illum inter mancipia Ægipti, quò, venditus, erat asportandus, verteretur in bonum suum; ideò addidit. *Vos cogitastis de me malum; sed Deus vertit illud in bonum, vt exaltaret me, sicut in præsentiarum cernitis, & saluos faceret multos populos*. Voluntas ergo Dei erat exaltandi Ioseph in Principem; ideò iam ante 43. annos, eo nesciente quòd significarent, immisit duo somnia, quæ fratribus narrauit, *Gen.* 1.27. Vnum in quo viderat, se in campo cum fratribus ligare manipulos spicarum; ac manipulum suum stare, & manipulos fratrum genuflexos adorare manipulum suum; quod audientes fratres dixerunt; *Numquid Rex noster eris, aut subijciemur ditioni tuæ*? Alterum quod narrauit ijsdem, & Patri, *Vidi per somnium, quasi Solem, & Lunam, ac vndecim Stellas adorare me*. Cui Pater dixit. *Quid sibi vult somnium hoc? numquid ego, & mater tua, & fratres tui adorabimus te super terram*? Volebat ergo Deus exaltare eum efficaciter, cui nemo poterat resistere; & vsus est facto peccaminoso fratrum, per quod in Ægiptum, locum exaltationis, induxit.

Dei voluntas non fuit de venditione, nisi permissiua, de exaltatione positiua

132. Quartus locus, quo Phanatici vtuntur in Dei iniuriam, & scelestorum excusationem, sumitur ex *Iob*.12. vbi de Deo dicitur, *commutans labium veracium, & doctrinam senum aufert, qui immutat cor principum, & decipit eos, vt frustra incedant per inuium; palpabunt, quasi in tenebris, & non in luce, & errare eos faciet, quasi ebrios*, &c.

Dictum Iob, quod Deus facit errare.

ex quo concludunt, quòd Deus est causa peccatorum eorumdem, & non permissiuè tantùm, sed effectiuè.

133. Resp. satis superque Scripturæ interpretes omnia similia loca de permissione, vel de vindicta in pœnam alicuius peccati declarasse. Ad hunc autem Iob, *Commutans labium*, Glos. ord. ait, *quia sæpè hi qui cælestia prædicando veraces erant, dum temporalia diligunt, ad terrena dicenda corruunt, labium veracium commutatur*. Lyr. ibi inquit. *Aliquando propter elationem subtrahitur lumen cognitionis veræ, & sic falsa loquuntur, vt dicitur Rom. 1. dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt*. Verbo, *doctrina*. Glos. ord. ait, *quia Iudæi nequaquam ea credendo secuti sunt, quæ Patres suos dixisse meminerunt*. Lyr. ibi ait, *eos infatuando prædicto modo; non quod aliquando falsum à Deo immittatur intellectibus eorum; sed quia ex demeritis eorum subtrahit illustrationem suam; & sic cadunt à veritate propter proprium defectum*. Versu, *Qui immutat cor principum*, &c. Glos. ord. dicit, *cor principum terræ immutatum est, cum summi Sacerdotes, & Seniores populi illi conabantur obsistere, quem priùs prædicabant; & decepti sua malitia, incedere per inuium frustra conabantur; quia crudelitati eorum quærentium extinguere nomen suum, patere via non poterat, contra authorem omnium. Palpabunt*, &c. Lyr. pluribus, sed sicut supra, id explicat, quòd nempè Deus non immittit malum in cordibus principum; sed quòd ex demeritis subtrahit illustrationem, ne cognoscãt veritatem, & sic cadunt in deceptionem per proprium defectum, & sic permittit eos errare, quasi ebrios.

Glosę declaratio aperta, & clara de permissione, vel in dicta, ac pęna.

134. Quintus locus, seu quintum argumentum, quo Phanatici vtuntur, desumitur ex Isaię cap.

Argum. ex Isaia desumptum.

cap.63. *Tu Domine Pater noster, & Redemptor noster, quare errare nos fecisti Domine de vijs tuis, indurasti cor nostrum, ne timeremus te?*

135. Resp. Interl. *errore fecisti*, ait, *permisisti. Erroris, & induritiæ causa videtur, dum non corripit delinquentes*. Ver. *indurasti*, eadem Interl. ait, *indurari permisisti suspendendo flagella*. Lyr. inquit, *indurasti cor meum subtrahendo gratiam cor mollificantem, tamen iustè pro nostra incredulitate*.

136. Sextus locus, seu argumentum Phanaticorum desumitur ex Ieremiæ 20. vbi ait Propheta; *Seduxisti me Domine, & seductus sum, fortior me fuisti, & inualuisti; factus sum in derisum tota die; omnes subsannant me*. Sed Glos. ord. sic explicat, *dicit Propheta à Domino se deceptum, cui supradictum est Prophetam in gentibus dedi te, & constitui te hodiè super Gentes, & regna, &c. Quibus verbis arbitrabatur nihil se contra Iudæos dicturum; sed contra Gentes: & ideò prophetiam libenter assumpsit. Nunc autem res in contrarium recidit, vt captiuitatem Ierusalem prædicaret, & persecutiones, ac angustias sustineat*. Ita S. Hieronymus; sed Theodor. & Vatabl. dicunt, *Propheta dicere volebat, Domine detrectaui munus Prophetæ dicens, Puer ego sum, & tu me induxisti, promittens me futurum columnam ferream, & murum æneum; & ecce omnes obruunt me, & succumbo carceri, ærumnis, odijs, & irrisionibus Iudæorum. Videtur ergo mihi tacitè, & callidè in hosce compedes, & ærumnas inductus, & seductus*. Ex hoc autem non potest colligi, quòd Deus Ieremiam deceperit, vel quòd in aliquod peccatum eius influxerit; sed quòd ipsemet Ieremias à semetipso deceptus sit, intelligens Dei verba materialiter, ac literaliter; non spiritualiter, ac mysticè; quia re vera

Argum. ex Ieremia.

Hieron. responsio.

Alia Theodor. & Vatabl.

Ieremias à semetipso deceptus est.

ad baratrum sequantur.

147. Quia tamen omnes eiusmodi errores, ac deceptiones hominum reproborum, quæ alijs vocabulis dicuntur excæcationes, & obdurationes in malo, à Deo deserente permittuntur in pœnam præcedentium peccatorum, libet adducere vnam generalem, sed magistralem Augustini doctrinam: Is enim *in lib. 5. cont. Iul. cap. 3.* ait. *An non est peccatum, & pœna peccati, vbi legitur, Deus misit illis spiritum erroris, & seduxerunt Ægiptum in omnibus vijs suis, sicut seducitur ebrius? Nonnè peccatum, & pęna peccati, vbi Deo dicit Propheta, quia errare fecisti nos Domine à via tua, obtudisti corda nostra, vt non timeremus te? Ecce tu iratus es, & nos peccauimus, propterea errauimus, & facti sumus immundi omnes? Nonnè est peccatum, & pœna peccati, vbi legitur de Gentibus, quas debellauit Iosue, quia per Dominum factum est confortari cor eorum, vt obuiam irent ad bellum contra Israel, & exterminarentur? Nonnè est peccatum, & pœna peccati, quòd non audiuit Roboam Rex plebem benè monentem, quoniam, sicut Scriptura loquitur, erat conuersio à Domino, vt statueret verbum suum, quod de illo locutus est in manu Prophetæ? Nonnè est peccatum, & pęna peccati in eo, quod scriptum est, Amasiam noluisse audire Ioas Regem Israel benè monentem, at procederet ad bellandum?* Et infra sequitur. *Vndè est illud Apostoli, quod ad Thessalonicenses scribit. Pro eo quod dilectionem veritatis non receperunt, vt salui fierent, ideò mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio. Vt seduceretur Acab, & in prælio periret*: & adducit Historiam supra allatam de Diabolo ex Dei permissione decipiente Prophetas Acab, ipsumque Acab per eos.

Generalis August. regula circa permissionem Dei, vt reprobi peccent.

In pęnam semper sũt permissiones, quas narrat.

 148. Alia

148. Alia plura adduci possent Scripturę loca eiusdem tenoris: at quia omnia eamdem patiuntur responsionem, ea omitto; & ad finem Opusculi accedo.

CAPVT X.

Cur Deus sciens, malos casuros, permittit eos tentari, & cadere?

149. ADu. 1. quòd licet prima facie quæsitum hoc videatur exoticum, ne dicam importunum; cùm inuestigare intendat secreta Dei consilia, deterrente Paulo ad Rom. 11. 34. dum ait, ò *altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius: Quis nouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit?* nihilominus, quia Deus per Prophetas, & Apostolos in Sacra Scriptura, & per traditiones Apostolicas, & Conciliorum declarationes, ac per communem interdum Doctorum, ac Sanctorum sensum, multa arcana reuelauit Ecclesiæ, quæ nemo poterat penetrare, multa inquam dura, multaque obscura, ex quibus alia ijs connexa deduci possunt, vt sunt omnes conclusiones Theologicæ, quæ ex principijs reuelatis deducuntur, quærimus, an solutio propositi dubij in Sacra Scriptura iam reuelata reperiatur; vel ex ea ab aliquo Concilio, vel Sancto Doctore deducta sit, aut deduci possit, vel ex traditione Apostolica habeatur.

Authoris protestatio.

Ex aliquibus reuelatis alia inferuntur.

150. Adu. 2. Motiuum inquirendi hoc dubium, inde oritur; cùm tota Scriptura prędicet, Deum esse Patrem nostrum amantissimum, benignissimum, misericordiosissimum: & *miseratio-*

rationes eius super omnia opera eius, immò essentialiter esse Charitatem, cur permiserit, primum hominem peccare, cùm prescirét, eum casurum, & cum eo totum genus humanum; & quare permiserit alios post eum,& nunc permittat nos peccare; cùm præuiderit casuros, eumque offensuros, & mortem æternam incursuros; maximè, quia dicit Apostolus, *Deus vult omnes saluos fieri*, & Propheta dicat, *Deus non vult mortem peccatoris*: dum autem sciens homines peccaturos, eos non impedit, sed permittit peccare, arguitur, quòd nolit saluare, sed perdere?

Ratio dubij, quę fit

151. Adu. 3. Quòd de duplici permissione tentationis, & peccati loqui debemus; primò de permissione tentationis, & peccati Adæ. Secundò de permissione tentationum, ac peccatorum omnium hominum in omni statu, ac tempore; immò & ipsius Adami post primũ lapsum,& quęrere debemus quodnam potuerit esse motiuum Dei; primò in permissione peccati Adæ, cum quo tota lapsa fuit humana natura. 2. quodnam fuerit, & modò etiam sit motiuum Dei in permittẽdo,quòd homines;siue electi,siue reprobi cadãt in peccata, cùm possent miris,ac varijs modis à Deo impediri:& nota,quòd non loquor de peccatis excæcatorum, ac induratorum (quia de hac permissione in præcedenti locuti sumus) sed loquor de permissione cæterorum simplicium peccantium, antequam ad statum excæcationis, & indurationis deueniant.

De permissione primi peccati Adę, totius humani generis primò. Deinde de alijs permissionibus loquẽdum.

152. Dico 1. Non est adhuc explicitè reuelatum, cur Deus permiserit Adamum per Vxorem allici ad comestionem pomi vetiti, cum transgressione diuini præcepti, & de facto transgrediendo peccare.

Non est reuelatũ explicitè, cur Deus permiserit Adam peccare.

 153. Prob.

153. Prob. Nuſpiam in Sacra Scriptura reperitur huius rei reuelatio: neque Concilium aliquod ex loco aliquo Sacræ Scripturæ intulit, ac definiuit motiuum huius permiſſionis. Ergo nequit dici reuelatum, quomodocumque illud ab aliquo authore aſſeratur.

Negatiuè probatur ex Auguſt.

154. Prob. 2. ex S. Auguſtino, qui licet (vt poſtea dicam) aliquod motiuum aſſignare videatur; tamen nullum aſſerit, tamquam reuelatum: nam in *lib.* 11. *de Gen. ad lit. cap.* 4. ait, *ſi ergo quæratur, cur Deus permiſerit hominem tentari, quem tentationi conſenſurum eſſe præſciebat; altitudinem quidem conſilij eius penetrare non poſſum; & longè ſupra vires meas eſſe confiteor*. Idem prorſus reſpondere videtur ad ſimile quæſitum *in epiſt. 106.* quæ eſt *ad Paulinum* reſpondens ad quæſitum, cur Deus creet illos, quos peccaturos præuidit, & ad æternam pœnam damnandos, iam ab æterno decreuit? ait, *Deus ſic facit, quia ſic vult; cur autem velit*, reſpondet, *tu qui es, qui reſpondeas Deo? an non habet poteſtatem figulus faciendi vaſa, alia in honorem, alia in contumeliam*, quæ eſt; reſponſio Pauli *Rom.* 9. ad eos, qui inquirerent, cur Deus aliquos prædeſtinauit, alios reprobauit; ſaluo tamen, quòd *apud Deum non eſt iniquitas*, & quòd *omnia, quæ facit, in iuſto iudicio facit*. Idem Sanctus Doctor in *lib.* 11. *de Gen. ad lit. cap.* 10. ait, *poſſet Deus peccantium voluntates in bonum conuertere, quoniam omnipotens eſt; poſſet planè. Cur ergo non fecit? Quia noluit. Cur noluerit, penes ipſum eſt. Debemus enim non plus ſapere, quàm oportet ſapere*. Sed poſtea, vt mox dicam, aſſignat probabilia quædam motiua, cur permiſerit homines peccare, & cur eos præſciens peccaturos, adhuc creauerit. Igitur explicitè reuelatum non eſt,

Semel, ac iterum Auguſt. dicit ... cauſam neſcire.

cur

cur Deus permiſerit primum hominem, & omnes alios cum eo peccare; deinde omnes pariter permiſerit proprijs actualibus peccatis peccare, & multos ſic pręuiſos, ac damnandos creare.

155. Dico 2. Probabiliſſimè teneri poteſt, quòd motiuum Dei primarium, cur permiſerit primum hominem, & totum genus humanum cum eo, deinde ſingulos actualibus etiam peccatis peccare, fuerit oſtenſio ſuæ miſericordiæ, ac iuſtitiæ circa liberos homines exercendarum. Alia autem plura ſecundaria, diuinam ſapientiam, & liberalitatem demonſtrantia aſſignari poſſunt.

Probabile eſt, quòd Dei primi permiſſionis motiuũ fuerit oſtẽſio miſericordiæ, & iuſtitiæ, Et alia ſecundaria plura.

156. Probata remanet hæc Concluſio ex ijs, quæ diximus in cap. 7. huius Opuſculi, in quo quæſitum fuit, *quem finem habuerit Deus in reprobatione malorum*: eadem autem de vtroque quæſito eſt ratio.

Aliàs probata fuit Concluſio.

157. Prob. nihilominus hęc concluſio. Deus in operando nequit habere pro fine primario aliud, quàm ſemetipſum in diuerſis ſuis perfectionibus ſe manifeſtantem, vt habetur ex Prou. 16. 4. *Vniuerſa propter ſemeptipſum operatus eſt Dominus, impium quoque ad diem malum*. Sed in facto huiuſmodi permiſſionis peccandi non videtur aſſignari poſſe aliud motiuum, niſi hoc, vt ſcilicet Deus oſtenderet ſe miſericordem cum aliquibus in parcendo, & iuſtum vindicem cum alijs in puniendo; & hæc fuit S. Auguſtini mens, qui, licet vbi ſupra, dixerit ſe neſcire cur ſic fecerit, (exiſtimo, quòd de ſcientia euidenti, vel reuelata loqui voluerit) hoc tamen motiuum miſericordiæ, & iuſtitiæ à ſe exercendarum putat fuiſſe. Nam in *lib.11. de Gen. ad lit. cap. 8.* ait, *Cur ergo non crearet Deus etiam quos malos futuros eſſe pręſciebat,*

Rurſus probatur.

(& vtitur verbis Rom. 9.) *volens ostendere iram, & demonstrare potentiam suam, & ob hoc sustinens in multa patientia vasa iræ, quæ perfecta sunt in perditionem, vt notas faceret diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam? sic enim, qui gloriatur, non nisi in Domino glorietur, cùm cognoscat non suum esse, sed illius esse, non solùm vt sit, verùm etiam non nisi ab illo benè sit, à quo habet vt sit. Nimis itaque importunè dicitur: Non essent, quibus Deus tantam beneficentiam misericordiæ suæ tribueret; si aliter esse non possent, nisi essent & hi, in quibus vindictæ iustitiam demonstraret.*

Aug.' ratio Conclusionis.

158. Clariùs id docet S. Augustinus in *lib. de Correptione, & Gratia cap.* 10. inquiens, *Deus igitur permisit hominem tentari, quem sciebat esse casurum; quia simul videbat, eo casu se vti posse ad misericordiam, & iustitiam declarandam, dum ex damnata massa alios iustè puniet, alios misericorditer liberabit.* Item ibidem, ait, *Qui creauit omnia bona valdè, & mala ex bonis exoritura esse præsciuit, sciuit, magis ad suam omnipotentissimam bonitatem pertinere, etiam de malis benè facere, quàm mala nulla esse permittere.*

Replicat idem S. August.

Alia alibi, & plura S. August. & alij Ecclesiæ Doctores assignare solent motiua cur Deus permiserit primum hominem, deinde cæteros peccare; & cum hac præscientia eos, etsi casuros, ac etiam damnandos, creare: sed omnia reduci possunt ad præcitatum motiuum misericordiæ, ac iustitiæ. Nam in dicto *libro de Gen. ad lit. cap.* 9. inquit, *Cur enim non vtrique potius essent, quando in vtrisque, & bonitas Dei, & æquitas iure prædicatur? At enim, si Deus vellet, etiam isti boni essent. Quantò melius hoc Deus voluit, vt quod vellent, essent: Sed boni*

boni infructuosè, mali autem impunè non essent, & in eo ipso alijs vtiles nō essent; sed præsciebat quid eorum factura esset voluntas mala. Præsciebat sanè, & quia falli non potest eius præscientia: ideò non ipsius, sed eorum est voluntas mala. Cur ergo eos creauit, quos tales futuros esse præsciebat? Quia sicut præuidit, quid mali essent facturi; sic etiam prauidit de malis factis eorum, quid boni esset ipse facturus. Sic enim eos fecit, vt eis relinqueret, vnde & ipsi possent aliquid facere; quo quidquid etiam culpabiliter eligerent, illum de se laudabiliter operantem, à se quippè habent voluntatem malam, ab illo autem, & naturam bonam, & iustam pœnam, sibi debitum locum; alijs exercitationis adminiculum, & timoris exemplum.

S. August. discursus, cur Deus creauit, quos malos esse præscie bat.

159. In sequenti *cap.* 10. hæc dicta confirmat, & ad rem nostram concludit: Postquam enim dixit ea, quæ supra de hoc capite adduxi, inquit. *Puto autem paulò ante, satis nos ostendisse, non parui boni esse rationalem creaturam, etiam istam, quę malorum comparatione cauet malum, quod genus bonæ creaturæ non esset, si omnes malas voluntates in bonum Deus conuertisset, & nulli iniquitati pœnam debitam infligeret, ac si non esset, nisi solum illud genus, quod nulla, vel peccati, vel supplicij malorum comparatione proficeret, ita velut aucta numerositate excellentioris generis ipsorum generum bonorum numerus minueretur.* Itaque ad exercendam iustitiam Deus permittit homines suo vti libero arbitrio, & peccare.

Alia Aug. loca.

160. Idem S. Doctor alibi docet, id Deum permisisse, vt experiretur homo, se liberum esse, & suorum actuum tàm ad bonum, quàm ad malum esse dominum. Nàm in *lib. de Corrept. & Gratia cap.* 12. ait, *Ille Adam, & terrente nullo, &*

Permittit Deus peccare, vt homo se liberum esse cognoscat.

in-

insuper contra Dei terrentis imperium, libero vsus arbitrio, non stetit in tanta fælicitate, in tanta non peccandi facilitate. Tales vires habebat eius voluntas, quæ sine vllo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex seipsa concupiscentialiter resistebat, vt dignè tantæ bonitati, & benè viuendi fælicitati perseuerandi committeretur arbitrium: & post aliqua. *Fortissimo* (ideſt Adamo) *dimisit, atque permisit facere quid vellet: infirmis seruauit, vt ipso donante, inuictissimè, quod bonum est vellent, & hoc deficiente, inuictissimè nollent*. Et *de Ciuit.lib.7. cap.*10. de libertate hominis, & permissione illa vtendi, sic loquitur. *Deus sic administrat omnia, quæ creauit, vt etiam ipsa proprios exercere, & agere motus sinat.* Quid enim nobilius in homine, quàm libertas ad agendum quod vult. Cùm ergo inter alias præclaras homini collatas dotes, hæc in naturalibus summa sit, quia per eam à cæteris differt animantibus, si sibi impediretur, ne ea posset vti, frustra collata fuisset. Ideò per necessariam consequentiam, supposito hoc beneficio sibi à Deo collato; permissio operandi, quod vellet, bonum, ac malum, fuit ei concedenda: Et in hoc relucet Dei benignitas, ac liberalitas.

Alibi confirmat.

Cætera motiua Dei in permissione pecandi ex capite septimo huius Opusc. desumi possunt: Nam ad idem sunt.

Alia permissionis peccandi motiua ex c. 7. huius Opusc. desumenda.

CAP.

CAPVT XI.

An Christus etiam pro reprobis mortuus sit, & in quo eis profuit.

161. ADu. 1. Huius quæsiti solutionem maximi momenti esse, nedum pro Catholicis contra Hęreticos, sed etiã pro Catholicis inter se ipsos. Duo siquidem quæsitum continet. Primum, an Christus mortuus sit etiam pro reprobis, & hoc contra Hæreticos, nedum antiquos, sed & modernos aliquos, qui se iactant Catholicos, facilè ex Sacra Scriptura, Concilijs, Apostolicę Sedis definitione, & vnanimi Sanctorum Patrum, ac Theologorum sententia soluitur. Secundum est; supposito cum fide, quòd pro reprobis etiam mortuus sit; cùm fides etiam doceat eos non esse electos, nec à Christo fuisse reconciliatos Deo finaliter, ideòque perituros; videndum est, quale beneficium eis contulit Christi mors; id enim importat Christum esse passum, & mortuum pro humano genere, vt mox dicetur: Si autem Christus non attulit reprobis salutem, & innumeris neque fidem, quia eum numquam acceperunt; & consequenter, nec vllam attulit iustificationem, neque primam, quia sine baptismo in lege Euangelica, & sine remedio contra originale in lege naturæ, ac scripta decesserunt; quale bonum his collatum, aut illis conferendum attulit Christus: Et hic revera est cardo difficultatis in hoc quæsito.

Magni pōderis est quęsitum hoc.

Duo continet.

Primum facile: secūdum difficile.

162. Adu. 2. Quòd, sicut fides docet, Christus est Saluator, ac Redemptor, & Mediator humani generis indefinitè, & vniuersaliter, non verò

huius, vel illius generis, aut nationis; & sic tàm hominum, qui in lege naturæ, aut lege scripta, quàm eorum, qui fuerunt, sunt, & erunt pro tempore legis Euangelicę; & sic omnium omnis temporis hominum: Vndè insurgit curiosum, sed nobile quæsitum, quid scilicet Christi passio, ac mors contulerit etiam hominibus, tàm prædestinatis, quàm reprobis, qui ante Christum mortui erant.

Christus est omnium Saluator.

163. Adu. 3. quòd Remigius Lugdunensis in libro de tribus epistolis contra Epistolam Hincmari ad Amulum cap. 8. §. 2. quatuor classes hominum distinguit per comparationem ad Christum, inquiens. *Primus ordo est electorum, ac prædestinatorum ad vitam æternam, de quibus perire nullus potest, & qui omninò omnes saluantur. Secundus ordo est eorum, qui recta fide, & pietate accedunt ad gratiam baptismi, & per eam accipiunt indulgentiam peccatorum. Tertius est eorum, qui adhuc in infidelitate positi, vocandi tamen sunt per misericordiam Dei, & hoc sine dubio in Ecclesia consecuturi, quod consecuti sunt illi duo ordines, siue perseuerantium, siue non perseuerantium. Quartus est infidelium, qui numquam credituri sunt. De tribus primis dicit pertinere ad gratiam Christi, & pro illis esse mortuum, & beneficium aliquod eis contulisse; at pro his quarti ordinis mortuum non esse, nullumque eis beneficium contulisse.*

Remigij Lugdun. sententia.

164. Adu. 4. quòd distinctio Theologorum de Christi passione, & morte pro omnibus applicata efficaciter, vel sufficienter necessariò admittenda est; alioquin non apparet via, nec modus defendendi, quòd Christus sit Saluator omnium, vt canit Ecclesia, docuerunt Apostoli, ipseque Christus, vt patebit; declaratione tamen indiget

Distinctio efficaciç, & sufficientię mortis Christi tenenda.

hæc

hęc distinctio efficacię, ac sufficientiæ; alioquin inuoluta adhuc remaneret distinctio, & fuga potiùs, quàm solutio difficultatis appareret: his pręmissis

165. Dico 1. Christus pro omnibus omninò hominibus, tàm prædestinatis, quàm reprobis passus, ac mortuus est. Pro omnibus omninò hominibus Christus mortuus est.

166. Prob. facilè omnibus argumentis, quæ pro hoc dogmate adduxi in *tom. 1. in 3. sent. disp. 20. art. 4. & 5.* desumptis ex Sacra Scriptura, Patribus Græcis, ac Latinis, & ex Concilijs.

167. Primò ex 2. Cor. 5. 14. *Charitas vrget nos, æstimantes hoc; quoniam si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus.* Secũdò ex Rom. 5. 6. *Christus pro impijs mortuus est.* Alia loca adducam sub titulo Redemptoris. Ex S. Scriptura.

168. Prob. ex Patribus Græcis: ex Gregor. Nazian. orat. 25. *Per Christi perpessiones omnes reformati sumus, nullo penitus excepto, qui eidem Adamo participauimus, & à serpente decepti, & per peccatum morte affecti,* &c. Ex Patribus Gręcis S. Gregor. Nazian.

169. Et quod magis vrget in *orat.* 3. quæ est inuectiua contra Iulianum Apostatam iam mortuum, inquit. *Tu manum mouere aduersus eam ausus es, quæ, & pro te, & propter te clauis affixa est.* Et in orat. 38. loquens de reprobis Hæreticis, ait, *Pro quibus etiam gratis mortuus est Christus.*

170. Cirillus Alexand. in epist. ad Monachos, ait, *Vnus ex omnibus resurgens, qui pro omnibus mortuus erat, vt proprio sanguine redimeret quidquid sub Cælo est, & acquireret Deo, ac Patri omnes, qui in vniuersa terra consistunt.* S. Cirill. Alexand.

171. S. Basilius in *psalm.* 48. inquit, *Christum sanguinem suum pro nobis omnibus effudisse.* S. Basil.

Euseb.Cæsar. 172. Eusebius Cæsar. 10. de Demon.Euang. ingeniosè notat Sanctum Ioannem Baptistam, omnium primum id dogma prædicasse, dum Io: 1. 17. de Christo dixit, *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Eusebius, inquit, *Pro toto grege hominum agnum illum sacrificatum esse, dicit.*

S.Epiph. 173. S. Epiphanius Hæresi 69. ait, *ipse Christus Sacerdos, ipse hostia semetipsum obtulit pro omni creatura Pontificatus officio fungens*, &c.

Alia Patrum Græcorum, immò & Latinorum dicta sub titulo Saluatoris, Redemptoris, & Mediatoris adducam.

Ex PP.Latinis. 174. Prob. ex Patribus Latinis. S. Cyprianus in *lib.de Opera,et Eleemos.* circa finem, introducit Diabolum loquentem cum Christo, præsente reproborum turba, & sic dicentem. *Ego pro istis, quos mecum vides, nec alapas accepi, nec flagella sustinui, nec crucem pertuli, nec sanguinem fudi; nec familiam meam prætio passionis, & crucis redemi; nec Regnum Cæleste eis promitto*: Ergo pro eis etiam tenet Christum passum.

S.Cyprian.

S.Ambr. 175. S. Ambrosius in lib. 3. de offic. cap. 3. ait, *Christus quoque Dominus, qui pro omnibus mortuus est, mercedem suam euacuatam delebit.* Et in *lib. de Ioseph cap.* 7. dicit, *Christus omnibus vitam dedit. Ipse pro omnibus mortem suam obtulit.* In psalmo verò 118. sępè formula hac loquendi vtitur.

S. Hieron. 176. Hieron. in 2. *epist. ad Cor. cap.* 5. super illud, *Christus pro omnibus mortuus est*, inquit, *solus inuentus est, qui vt immaculata Hostia pro omnibus, qui erant in peccatis mortui offerretur.*

177. August. *tract.* 12. in Ioann. super illis verbis Ioan. *Non enim misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus*

dus per ipsum; inquit. *Ergo quantum in medico est, saluare venit ægrotum; ipse se interimit, qui præcepta medici seruare non vult. Venit Saluator in mundum; quarè Saluator dictus est mundi, nisi, vt saluet mundum, non vt iudicet mundum. Saluari non vis ab ipso, ex te iudicaberis.* S. August.

178. Clariùs cont. Iulianum *lib.6. cap.1.* ait. *Attende, cùm validis argumentis vrgearis. Tu dicis etiam pro peccatoribus mortuum, ego dico, non nisi pro peccatoribus mortuum; ita vt respondere cogaris, si nullo peccato paruuli obstricti sunt, non esse pro paruulis mortuum. Dicit enim ad Corinthios, quoniam vnus pro omnibus mortuus est. Ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est.* Et longo, sed digno discursu argumentum istud prosequitur, concludens, *Christũ pro omnibus mortuũ esse, nemo dubitet, qui se nõ negat, aut dubitat esse Christianũ.* Clarè August. id probat.

179. S. Prosper Augustini fidelis discipulus, *ad 9. argumentum Gallorum*, quo dicebatur, ex Augustini doctrina sequi, quòd non sit crucifixus, & mortuus pro omnibus hominibus, multa dixit, inter quæ hoc. *Nullum omninò esse ex omnibus hominibus, cuius natura in Christo Domino suscepta non fuerit: sed non sufficere hominum redemptioni crucifixum esse Dominum Iesum Christum, nisi commoriantur ei, & consepeliantur in baptismo,* &c. S. Prosper.

180. Idem dicit idem Sanctus in respons. *ad primam obiectionem Vincentianam*, super hac re, docens pro se, & Magistro suo Augustino, *Cum itaque propter vnam omnium naturam, & propter vnam omnium causam à Domino Nostro in veritate susceptam, rectè omnes dicuntur redempti; & tamen non omnes à captiuitate sunt eruti, redemptionis proprietas, haud dubiè penes illos est, de quibus Princeps mundi missus est foras &c. Poculum quippè immortali-* Iterum S. Prosper.

talitatis, quod confectum est de infirmitate nostra, & virtute diuina, habet quidem in se, vt omnibus prosit; sed si non bibitur, non medetur.

181. S. Leo I. *Serm.* I. *de Natiu. Domini*, ait, *vna cunctis lætitiæ communis est ratio; quia Dominus noster peccati, mortisque destructor, sicut nullum à reatu liberum reperit, ita pro liberandis omnibus venit. Et in serm.* I. *de Passione Domini*, sic ad Iudęos alloquitur. *Meritò soli non habetis, quod omnibus perire voluistis: & tamen tanta est bonitas nostri Redemptoris, vt etiam vos possitis consequi veniam, si Christum Dei filium confitentes, illam paricidialem malitiam relinquatis. Non enim Dominus in Cruce frustra orauit, Pater dimitte illis, quia nesciunt, quid faciunt. Quod remedium nec te Iuda transisset, si ad pœnitentiam confugisses, quæ te reuocasset ad Christum, non quæ te reuocasset ad laqueum.*

S. Leo Mag.

Alios Patres, atque Scholasticos omnes breuitatis gratia omitto, & stabiliora, Conciliorũ, & S. Sedis Apostolicæ prosequor argumenta.

182. Concilium Prouinciale Arelatense celebratum anno 475. contra Prædestinatianos, *anathema* dixit *illi, qui dixerit, quod Christus non pro omnibus mortuus sit, nec omnes homines saluos esse velit*, Immò Lucidus Gothescalchi discipulus, tunc suam retractauit sententiam oppositam, his verbis. *Nunc verò Sacrorum Testimoniorum authoritate, quæ abundè per spatia diuinarum Scripturarum inueniuntur, ex Seniorum doctrina ratione patefacta, libens fateor, Christum, etiam pro perditis aduenisse, quia eodem nolente perierunt. Neque enim fas est circa eos solùm, qui videntur esse saluati, immensæ diuitias bonitatis, ac beneficia diuina concludi. Nam si Christum his tantum remedia attulisse dicimus, qui redempti sunt; videbimur absoluere non redemptos,* quos

Conc. Arelat.

Retractatio Lucidi.

quos pro redemptione contempta, constat esse puniendos. Idem docuit Concilium Valentinum Prouinciale *in can.*4.

Concil. Valent.

Concilium Trident. Generale in *seß.6.cap.3.* expresse id docet hisce grauibus verbis, *Christum promissum in lege Veteri venisse in mundum, vt & Iudæos, qui sub lege erant redimeret, & Gentes, quę non sectabantur iustitiam, iustitiā apprehenderent, atq; omnes adoptionem filiorum reciperent. Hunc proposuit Deus propitiatorem in sanguine ipsius pro peccatis nostris; non solum autem pro nostris, sed etiam pro totius mundi. Verùm, & si ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen beneficium mortis eius recipiunt, sed ij dumtaxat, quibus meritum passionis eius communicatur*: Ergo pro omnibus mortuus est.

Concil. Trid.

183. Tandem à Summis Pontificibus Innocentio Decimo primùm, postea à successore Alexandro Septimo damnantibus, vt hæreticas quinque propositiones Iansenij, ea, quæ dicebat Christum *non esse mortuum pro omnibus*, in ordine quinta, *hæretica declarata, & damnata est*.

Ex definitione S. Sedis.

184. Dico 2. Quamuis reprobi per Christi passionem, & mortem, à iugo, ac seruitute Diaboli in effectu liberati, ac soluti non fuerint in effectu; fuerunt tamen soluti, ac liberati sufficienter quantum ad solutionem prætij superabbundantis, ac infiniti.

Reprobi quomodo à Christo redempti.

185. Prob. 1. Omnes Theologi, ac Patres S. Scripturæ interpretes hoc modo, vt nuper patuit declarant Christum pro omnibus, & singulis hominibus mortuum; & omnes redemisse; quia nempè pretium pro omnibus sufficiens Deo Patri soluit in effectu.

186. Confirmatur. Non possunt aliter intelligi verba Conciliorum, & Patrum dicentium Christum

Non potest aliter intelligi, vel declarari, quòd Christus sit omnium Redemptor.

stum esse omnium omninò hominum Saluatorem, Redemptorem, ac Mediatorem; & non posset Ecclesia canere, *Christe Redemptor omnium*. Vnde Clemens Alexandrinus *lib. 7. Strom.* inter cætera de Christo omnium Saluatore, ait; *est enim Saluator, non horum dumtaxat, illorum verò minimè. Si quidem pro cuiusque captu beneficentiam suam impertijt. Græcis perindè, ac Barbaris, & qui ex illis, prædestinati suo tempore vocati sunt fidelibus, & electis. Non igitur restrictus in aliquos erit, qui ex æquo vocauit omnes.* Et infra. *Quinam ergo Saluator, & Dominus, nisi omnium sit Saluator, & Dominus.*

Clemens Alexand.

187. Prob. 2. ex ijs, quæ diffusè in *tom. 1. in 3. sent. disp.* 20. *art.* 4. per totum, sed præcipuè §. 2. diximus. Non alio modo Patres saluant, quòd Christus sit Redemptor omnium, tàm electorum, quàm reproborum; nisi, quia passione, ac morte sua meruit media, quibus applicatis homines liberari possint à seruitute Demonis, & qui non adhibent illa, non liberantur. Ergo magnum hoc beneficium attulit etiam reprobis. Anteced. prob. ex plurium SS. Patrum dictis. S. August. in *Serm.* 114. qui nunc est in appendice, ait. *Saluator noster in statera Crucis pretium nostræ salutis appendit, & vna morte vniuersum mundum, sicut omnium conditor, ita omnium reparator absoluit. Indubitanter enim credamus, quod totum mundum redemit, qui plus dedit, quàm totus mundus valeret.*

S. August.

188. S. Basilius supra etiam relatus in *psalmo* 48. Super illud, *& pretium redemptionis animæ suæ*, dicit, *Inuentum est vnum par omnibus simul liberandis hominibus, quod in redemptionem animarum pretium est impensum, Sanctus videlicet, ac pretiosus sanguis Domini Nostri Iesu Christi, quem nobis omnibus*

S. Basil.

nibus effudit . Vnde , & pretio redempti sumus .

189. S. Prosper, vt supra patuit, docet, hoc modo omnes homines bonos, & malos fuisse redemptos, quòd nempe Christus pretium sanguinis, idest meritum, in eius effusione soluerit, vt scilicet ijs tantùm prosit, quibus communicatur, & appropriatur per Sacramenta Baptismi, & Pęnitentiæ post peccatum. Ij verò, quibus non communicatur eius meritum per applicationem talium Sacramentorum in actu, seu effectu, non liberantur à Diaboli seruitute: inquit enim, *Non sufficere hominum redemptioni Crucifixum esse Dominum Christum, nisi commoriantur ei, & consepeliantur in baptismo*, &c. Item, *Sanguinem Christi redemptionem esse totius mundi: sed qui hoc sæculum sine fide Christi, & sine regenerationis Sacramento pertranseunt, redemptionis alienos esse*. Et post aliqua, vt supra, dicit, *Cuius mors non ita est impensa humano generi, vt ad redemptionem eius etiam, qui regenerandi non erant, pertineret; sed ita ut, quod per vnicum exemplum gestum est pro vniuersis, per singulare Sacramentum celebraretur in singulis. Poculum quippè immortalitatis, quod confectum est de infirmitate nostra, & virtute diuina, habet quidem in se, vt omnibus prosit; sed si non bibitur, non medetur*. Ergo, sicut Sacramenta Baptismi, & Pęnitentiæ post peccatum liberant à seruitute Diaboli eos, qui ijs vtuntur, seu quibus applicantur; ita liberarent, & in effectu redimerent etiam alios omnes, ac reprobos, si eodem modo his applicarentur: Et hoc voluit docere Concil. Trid. supra relatum, dicens; *Verum licet Christus pro omnibus mortuus sit, non omnes tamen beneficium mortis eius recipiunt, sed ij dumtaxat, quibus beneficium passionis eius communicatur*. Communicatio au-

S. Prosper.

Quomodo in effectu Christus liberat, per Sacramentorum applicationē.

Ideò in effectu non redimũtur reprobi, quia Sacramenta non recipiunt, quando, & vt oportet.

tem passionis, ac meritorum Christi, per quam quis à seruitute Diaboli liberatur, & ad salutem æternam disponitur, fit per præfata Sacramenta, eam efficaciam ex meritis Christi habentia: Ista autem pro omnibus omninò hominibus Christus meruit, & pro omnibus instituta, & parata sunt. Isto igitur modo, omnes etiam reprobos redemisse dici potest Christus, siue sint ex reprobis, qui numquam talia Sacramenta receperunt, siue ex ijs, qui receperunt quidem, sed non perseuerarunt in bono. Alia plura argumenta studiosus lector in nostro citato tomo 1. *in 3. sent. disp.* 20. *art.*4. ad satietatem inueniet.

Cur aliquibus non communicetur Christi meritũ.

190. Cur autem ijs actu non communicetur meritum passionis Christi, eisque non applicentur Sacramenta; & cur, si aliquibus applicentur, temporaliter tantùm prosunt, & ad perseuerantiam non conducunt; alia nequit assignari ratio, nisi illa fundamentalis, quia non fuerunt à Deo discreti à massa perditionis. Cur autem à massa perditionis discreti non fuerint, inquit Augustinus cum Apostolo *Rom.* 9. respondendum est, sicut aliàs sæpè diximus; *ò homo tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit, quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam?* At statim adducit rationem sæpè à nobis in præced. capite adductam, sic nempe, sapientissimum Deum fecisse in ostensionem gloriæ, potentiæ, ac magnitudinis suæ in exercitio misericordiæ, & iustitię: ideòque Psalmista crebrò in hac duplici virtute, seu perfectione Deum glorificat, *misericors Dominus, & iustus*: & in Psalmo 80. *Misericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine.*

Cur reprobi à massa perditionis non fuere discreti

Cur

191. Cur tandem eos à maſſa perditionis nō diſcretos reprobauerit damnans eos ad æternam pœnam damni, & ſenſus, iam in toto hoc Opuſculo diximus; quòd ex præſcientia peccatorum adultos damnauerit; paruulos autem in originali decedentes, ad pœnam tantùm damni; neque vllam aliquis hominum aſſignare potuit cauſam: Sed inquit Auguſtinus, in hoc punčto ad occultū, ſed iuſtiſſimum Dei iudicium eſt recurrendum, apud quem, vt inquit Apoſtolus, *nec iniquitas eſt, nec perſonarum acceptio*: & quòd nos *non debemus plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem*, & gratias continuò agere debemus Deo, qui nos eripuit de poteſtate Diaboli, & trāſtulit in Regnum dilectiſſimi filij ſui Ieſu Chriſti per eius paſſionem, ac mortem, cui gloria in ſæcula. Cur non diſcreti fuere reprobati.

192. Dico 3. Chriſtus Dominus, nedum pro reprobis poſt eius aduentum natis, ac naſcituris vſque ad mundi finem mortuus eſt, eiſque beneficium attulit ſufficienter per inſtitutionem mediorum ad ſalutem; ſed etiam pro reprobis, qui à mundi initio, vſque ad ipſum extiterunt, mortuus eſt, beneficium eis afferens per media ad ſalutem à Deo tunc pro toto humano genere inſtituta ex præuiſione meritorum, ac mortis Chriſti in tempore futuræ. Etiam pro reprobis, qui fuerūt ante ipſum Chriſtus mortuus eſt.

193. Prob. ac declaratur hæc curioſa concluſio, clariùs poſtea in ſequenti Opuſculo (de Auxilijs) declaranda. Sic ergo prob. Chriſtus mortuus eſt pro omnibus, ſic decernente Deo; quia omnes in Adamo erant mortui, vt ſæpè teſtatur Apoſtolus, & docet fides; ſed nedum prædeſtinati, ac reprobi, qui Chriſti aduentum ſequuntur, in Adamo mortui ſunt; ſed etiam omnes, qui

eum præcesserunt, incipiendo ab Adamo vsque ad mortem eiusdem Domini: ergo pro ijs etiam mortuus est. 2. quia Christus, per mortem fuit Mediator omnium hominum præsentium, futurorum, ac præcedentium; immò quasi (vt ita dicam) magis propter illos mortuus est; ait enim Apostolus, Rom. 3. 25. *Per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiæ suæ propter remissionem præcedentium delictorum*. Pro omnibus ergo hominibus, etiam, qui Christum præcesserunt, mortuus est Christus; & de prædestinatis inter eos, est adeò certum, vt ipsi omnium primi beneficium mortis senserint, quia à Lymbo liberati, & in Cœlum introducti; pro antecedentibus ergo etiam mortuus est Christus.

Euidens ratio supposita fide.

194. Prob. modò secunda pars, quoad beneficium, quod etiam reprobi præcessores mortis Christi, per eum obtinuerunt, euidenti ratione. Omnibus, qui Christum præcesserunt (loquendo de adultis) Deus dedit media necessaria ad salutem, ob merita passionis, & mortis Christi præuisa, quæ illis tantùm profuerunt, quibus applicata fuerunt: sicut modò ob merita passionis, ac mortis exhibita, ijs tantùm prosunt media salutis, quibus applicantur. Ergo sicut Christus ideò profuit reprobis post eius mortem natis, ac nascituris, quia pro ijs per exhibita merita, instituta sunt media ad salutem; ita profuit illis ab initio mundi vsque ad suum aduentum; quia Deus ob præuisa Christi merita instituit media ad salutem necessaria ad delendum originale, & ad delendum actualia patrata post deletionem originalis: nec potest aliter declarari beneficiu, quod

Quale beneficium attulit reprobis antecedentibus Christi mors.

quod reprobis illorum temporum attulit Christus. Quòd verò ijs non profuerunt, neque saluati sint; hoc accidit, quia media illa non fuerunt eis applicata; sicut modò reprobi damnantur, quia media salutis, vel eis non applicantur, vel quia non, vt oportet, applicantur.

195. Prob. 2. & redit in idem. Electi, & prędestinati pro lege naturę, & gratiæ Christum Mediatorem habuerunt pro liberatione à seruitute Diaboli, tàm in statu originalis, quàm in statu personalis peccati; quia Deus ob pręuisa merita passionis, & mortis Christi instituit pro omni lege remedium contra originale, & personale, seu actuale; & efficaciter voluit, vt eis applicarentur illa remedia; ergo pro reprobis etiam erant parata; alioquin non habuissent gratiam sufficientem ad salutem, & fuissent excusatione digni, si pro eis media illa, nec applicata, neque parata fuissent. Anteced. prob. ex S. Hieronymo in *cap. 3. epist. ad Gal.* vbi ait Apostolus. *Conclusit scriptura omnia sub peccato, vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus*. Hieron. inquit. *Scribit ad Timotheum, Vnus est Mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus postquam ob nostram salutem de Virginis vtero dignatus est nasci, Dei & hominum homo Christus Iesus, sequester est dictus. Antequam verò humanum corpus assumeret, & esset apud Patrem in principio Deus Verbum, ad omnes Sanctos, ad quos factus est sermo Dei, Enoch videlicet, Noe, Abraam, Isac, & Iacob, & postea Moisem, & cunctos Prophetas, quos Scriptura commemorat, sine additamento hominis, quem nec dum assumpserat, Mediator tantummodò nuncupatur.* Hæc autem mediatio, illum præstabat effectum, vt electos illos, in originali nascentes, & postea in mor-

Media salutis Deus instituit pro antiquo tempore, ob pręuisa merita Christi.

Ex Hieron.

mortali proprio cadentes, per aliqua media, peccata illa delentia, Deo reconciliaret; ſicut factum eſt: nam pro toto tempore legis naturę aderat remedium contra originale, quod, vt alibi dixi, erat oblatio quędam facta Deo, cum fide venturi, implicitè ſaltem crediti; & pro mortali proprio, aderat remedium contritionis de peccato, cum propoſito non peccandi de cætero, & cum fide venturi eodem modo crediti. Pro Iudæis verò incipiendo ab Abraham, cui præcepta fuit circũciſio vſq; ad promulgationem Euangelij, remediũ contra originale pro maribus fuit circumciſio; pro alijs verò extra Iudęos durauit idem remedium, quod prius. At pro mortali proprio in vtraque lege durauit vſque ad promulgationem Euangelij idem remedium, licet pro Iudęis in lege ſcripta aliqua legalia fuerint addita. Hæc autem remedia dependenter à meritis Ghriſti fuerunt à Deo inſtituta, vt ipſe eſſet omnium Mediator; quia ait Apoſtolus *ad Coloſs.1. 18. Ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt principium, primogenitus ex mortuis, vt ſit in omnibus ipſe primatum tenens, quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipſum pacificans per ſanguinem crucis eius, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in Cælis ſunt.*

Remedia contra originale. & actuale pro lege naturæ. Et pro lege ſcripta.

Chriſtus caput omnium.

196. Et S. Auguſtinus *lib.2. de pecc. orig. contra Pelag. & Caleſt.cap.24.* docet, omnes Sanctos Patres in fide Chriſti venturi, ac merituri, Dei gratiam, & peccatorum remiſſionem obtinuiſſe: ait enim, *ex fide, qua nos viuimus vna eademque vixerunt antiqui iuſti; & ipſe Moiſes Teſtamenti Miniſter Veteris, hæres Noui, incarnationem, paſſionem, & reſurrectionem Chriſti credentes futuram, quam nos credimus factam*: quod priùs docuerat in *lib.3.*

Ex S. Aug. fuit ſemper neceſſaria Chriſti fides ad ſalutem.

lib. 3. cap. 4. contra duas Epistolas Pelagij, & contra Iulianum Pelag. lib. 1. cap. 2. eiſdem verbis. Quoniam ex Epheſ. 1. 10. *Deus propoſuit instaurare omnia in Christo, quæ in Cælis, & quæ in terra ſunt.*

197. Tunc ſic. Iſta media ad ſalutem pro deletione originalis, & actualium peccatorum instituta, non fuerunt à Deo determinata pro his tantùm, aut illis, ſed communia omnibus hominibus, bonis, & malis, vt eis pro neceſſitate vterentur; quia, vt inquit S. Auguſtinus, *numquam Deus reliquit mundum ſine remedio, nec vnquam præcepit impoſſibilia*; omnes ergo etiam reprobi in prioribus legibus habuerunt remedia contra vtrumque peccatum, & gratiam ſufficientem per vnicum Mediatorem Chriſtum. Noe enim ante diluuium electis,& reprobis, vt reſipiſcerent prædicabat; nam *ex 1. Epiſt. Petri 3. 20.* habemus, quòd Chriſtus ad inferos deſcendens, *his, qui in carcere erant, ſpiritibus veniens prædicauit: qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe, cum fabricaretur Arca*, &c. Aliquos enim ex ijs in Lymbo fuiſſe oportet, quos Chriſtus arguit, quia non crediderunt Noe prædicanti diluuium futurum, licet per centum annos, vt ait Gloſ. ord. in citato loco Petri, durauerit fabricatio Arcæ à Noe elaboratæ. Lyr. Iudæus olim, ibidem ait. *Noe ex parte Dei peccatores ad pęnitentiam hortabatur*. Omnibus ergo bonis, & malis prædicabat pęnitentiam Noe: & ſic oportuit eos auxilia habuiſſe ſupernaturalia, ad poſſe credere, pænitere, ac Deum diligere; quia erat eis impoſſibile eos actus naturalibus viribus exequi. Hæc autē auxilia eis Deus concedebat intuitu meritorum præuiſorum Chriſti, omnium Mediatoris.

Noe prędicauit bonis & malis.

Aliud

198. Aliud Scripturæ exemplum est illud Ionæ, quo prædicante in magna Ciuitate Niniue; Regeque terrefacto, ac indicente ieiunium rigorosum pro hominibus, & bestijs, & mandante resipiscentiam à pessimis vijs suis, pęnitentiam egerunt, & Deus placatus est, & Ciuitas subuersa non fuit: igitur auxilium diuinum habuerunt, vt pæniterent, ac Deum placarent: illud autem auxilium Deus concessit ex præuisione mortis, ac meritorum Mediatoris Christi.

Ionas prædicauit bonis, & malis

199 Alia innumera suppetunt Scripturæ exēpla, & prę̄sertim omnium Prophetarum maiorum, ac minorum, quos misit Deus ad prædicandum Idolatris Regibus, tàm Samariæ, quàm Iudeę, eorumque populis, quamuis nihil profecerint: oportuit ergo, vt populi illi, quibus prædicabant, quosque à peccatis, præsertim Idolatriæ retrahere satagebant, auxilia gratiæ, nempe illuminationes, ac inspirationes ad cognoscendam veritatem, & adorandum Deum pro eius cognitione, & assecutione, habuerint; alioquin impossibilia eis fuissent, quæ sibi prædicabantur; neque potuissent de inobedientia puniri: Hæc enim duo Dei bonitati, ac iustitiæ non conueniunt. Si igitur media illa ad salutem necessaria, & ad resipiscendum, ac sanctè operandum habuerunt (quamuis eis ex sua culpa vsi non fuerint) ex pręuisis meritis passionis, ac mortis Christi hominum omnium Mediatoris, ac Redemptoris. Ipsum enim constituit Deus caput totius Ecclesiæ pro omni statu; & in ipso decreuit omnia instaurare; ideò sine ipso factum est nihil: & sicut sine eo, nihil boni supernaturalis nunc fieri potest: neque potuit ante eius aduentum fieri, & sicut nunc Deus illuminat omnem hominem venientem in hunc

Prophetæ omnes similiter pręedicarunt.

Iis, quibus pręedicabãt auxilia sufficientia habuerũt.

hunc mundum ob merita Christi exhibita: ita tunc ob eadem præuisa. Omnibus ergo, etiam reprobis, qui existunt, & existent, ac extiterunt ab initio mundi vsque ad Christum, ex morte eius præuisa, aut exhibita beneficium aliquod salutare obtinuerunt, quo vti potuerint, ac possint: quòd verò non vtantur, aliundè, vt sæpè diximus, prouenit.

Sine dependentia ad Christi merita nullū opus bonū fieri vmquā potuit.

200. Concludamus ergo Caput istud, simulque Opusculum cum S. Augustino *lib. de salut. docum. cap. 46. Christus non pro Sanctis tantùm passus est; sed pro peccatoribus, & impijs, ac sceleratis ascendit in Crucem, & passione sua nos omnes reuocauit ad vitam: non Sanctis tantùm dedit Deus Solem, & Lunam, & pluuiam, & omnia nascentia terræ*, &c. Non enim iniustus est Deus, aut personarum acceptor: sed iustus, benignus, ac misericors; cui gloria in sæcula. Amen.

OPVSCVLVM TERTIVM.

DE GRATIIS ACTVALIBVS, SEV DE DIVINIS AVXILIIS.

CAPVT PRIMVM.

Quid intelligatur nomine Gratiæ *actualis, seu Diuini* Auxilij.

1. DV. 1. quòd Theologus, omnes suas Conclusiones eruere debet ex Sacra Scriptura, siue literaliter accepta, siue declarata à Romano Pontifice, vel à Concilijs Generalibus, siue Prouincialibus à Sācta Apostolica Sede approbatis; siue à traditionibus; siue à Patribus, vel Sanctis, aut præclaris Ecclesiæ, laudatisque Doctoribus: Nam Ecclesiast. 8. dicitur. *Non te prætereat narratio Seniorum; ipsi enim didicerunt à Patribus suis, vt scias in tempore opportuno dare responsum.* Hoc idem docuit Innocent. 1. vt habetur in *can. vlt. dist.20. de quibus causis. Si nulla soluendi, ligandique authoritas in libris Veteris Testamenti, quatuor Euangeliorum cum totis scriptis Apostolorum appareat, ad diuina recurre scripta*

Theologus quibus medijs debet suas probare conclusiones.

Græ-

Græca. Si neque in illis, Canones Apostolicæ Sedis intuere. Si neque in illis ad Catholicæ Ecclesiæ Historias Catholicas, à Catholicis Doctoribus scriptas manum mitte. Si nec in illis, Sanctorum exempla perspicaciter recordare. Quod si omnibus his inspectis huius quæstionis qualitas non lucidè inuestigatur Seniores Prouinciæ congrega, & eos interroga. Facilius namque inuenitur, quod à pluribus Senioribus quæritur. Verus enim repromissor Dominus ait, Si duo, vel tres conueniunt super terram in nomine meo, de omni re, quamcumque petierint, fiet eis à Patre meo. Hæc ergo sunt Ecclesiastica, ac diuina Promptuaria, è quibus canonicæ, theologicæ, ac morales resolutiones excerpēdę sunt: & propterea in primi Opusc. initio me declaraui, quòd, quando pro difficilibus hisce materijs claras resolutiones non inuenero in Sacra Scriptura, in decretis Romanorum Pontificum, vel in approbatis Concilijs; ad Sanctorum antiquorum Patrum, atque Ecclesiæ Doctorum, qui Apostolorum temporum proximiores fuerint, Doctrinas, recurram, inter quos vnum Augustinum, vtpotè omniscium elegi; & sicut in duobus Opusculis feci, sic prosequar in hoc de Auxilijs diuinis, pro quibus tuendis, ac declarandis contra Pelagianos, ac Manichæos, vsque ad vitæ finem laborauit: cuius Doctrinam Vniuersalis Ecclesia complexa est. Ex Scriptura ergo primùm huius quęsiti resolutio petenda est; ideò

S.Scriptur. admonitio

Innoc. I. documentum.

Authoris intentio.

2. Adu. 2. quòd hæc vocabula *Gratia, Auxilium,* seu *Adiutorium* diuinum, in Sacra Scriptura, cum suis significatis sæpè in vtroque Testamento reperiuntur.

Gratia, auxilium diuinum, & adiutoriū in S.Scrip. commemorantur.

3. De vocabulo enim *Gratiæ* diuinæ collatæ, vel conferendę à Deo hominibus, vel ab eo peten-

dę, & si penè innumera Scripturę sint loca, vt facilè quisque in Concordantijs Bibliorum, Verbo, *Gratia*, videre potest; tamen ad laborem subleuandum aliqua referam Exodi 11.3. *Dabit autem Dominus Gratiam populo*: idem repetit in cap. 12. 18. & in cap. 13. 12. de ipsomet Moise inueniente gratiam apud Deum, tot beneficia ei largientem; Iudith. 10. 8. *Deus Patrum nostrorum det tibi gratiam*. Psalm. 83. *Gratiam, & gloriam dabit Dominus*. Prou. 3. 14. *Mansuetis dabit gratiam*. Sap. 4. 15. *Gratia Dei, & misericordia est in Sanctos eius*; & alia plura possunt loca Veteris Testamenti adduci. At quia Nouum Testamentum ex gratiarum abundantia appellatur *Lex Gratiæ*, quia Ioan. 1. 17. *Gratia, & veritas per Iesum Christum facta est*, ex eo accipiamus exempla. Act. 6. 8. *Stephanus plenus gratia, & fortitudine*: cap. 7. 10. *Deus dedit ei gratiam, & sapientiam*: cap. 15. 11. *per gratiam Domini Iesu*. Rom. 1. 5. *Per quem accepimus gratiam*, & in tota epistola per 24. vices mentio fit de Gratia Dei. In epistol. ad Corinth. 25. vicibus, in alijs supra 50. Item in vtraque epistola Petri: in secunda, & tertia Ioannis, & in epist. Iacobi. In his ergo, & in omnibus canonicis Libris mentio fit de gratia, quam Deus hominibus confert.

De Gratia frequens mentio in S. Script.

In Nouo Testam. sępius, quia est lex gratię.

4. De vocabulo *Auxilij diuini*, quod Deus hominibus impertitur pro suis actionibus exercendis, 2. Paralip. 20. 17. *Videbitis auxilium Domini*. Iudit. 6. 21. *petentes auxilium à Deo Israel*. Psalm. 19. 3. *Mittit tibi auxilium de Sancto*, &c. Psalm. 39. 13. *Da nobis auxilium de tribulatione*. Psalm. 61. 8. *Deus auxilij mei*. Psalm. 70. 12. *Deus meus in auxilium meum respice*. Psalm. 120. *Auxilium meum à Domino*, & alia plura suppetunt

Sacrę

Sacræ Scripturæ loca. Isaiæ 41. 10. & 14. Deus improperat Populo, *ego auxiliatus sum tibi*, cap. 49. 8. *In die salutis auxiliatus sum tibi*. cap. 50. 7. *Dominus Deus auxiliator*: idem replicat infra. Sub titulo Adiutorij diuini habemus alia Sacri Textus loca. Psalm. 34. 2. *exurge in adiutorium mihi*; Psalm. 67. *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina*. Psalm. 125. *Adiutorium nostrum in nomine Domini*. &c.

De auxilio diuino pluries fit mentio.

Item de adiutorio

5. Habemus ergo in Sacra Scriptura hęc vocabula significantia beneficium aliquod, seu opē aliquam, quam Deus hominibus confert, quę aliquando appellatur *Gratia*, aliquando *Auxilium*, aliquando *Adiutorium* actuale; sed idem significant, ideò significatum horum vocabulorum nunc inquiro.

6. Adu. 3. quòd nomen *Gratia* etiam inter prophanos Scriptores commune est ad significandum omne bonum, omneque beneficium, quod aliquis alteri confert gratis ex sua beneuolentia, sine merito recipientis; nam si ex merito confert, non est gratia, sed pręmium, & merces. Inter Theologos autem de diuinis erga homines beneficijs, & gratijs differentes, *Gratia* diuina in genere sumpta significat omne bonum, omneque donum, quod Deus hominibus largitur, siue sit naturale, idest, spectans ad naturam hominum, vt est anima, corpus, vita, sanitas, bona fortunæ, honores, &c. siue sit bonum spirituale, & supernaturale disponens, & conducens ad spiritualem vitam, & æternam salutem. De primo gratiarum genere hìc non loquimur, sed de secundo, nempe spirituali, ac supernaturali ad salutem conducente. At quia Gratia spiritualis, ac supernaturalis multiplex est, quędā; enim dicitur habitualis,

Apud prophanos gratia quid significat.

Gratię genus multiplex.

Habitualis.

lis,

lis, & ſanctificans, ſeu gratum, & ſanctum faciens, quæ ex Scoto, quem ſequor, eſt eadem, ac Charitas; quædam eſt gratis data, quæ non ſanctificat, ſed eſt in bonum aliorum, vt latè dixi in *tom.3. in 3. ſent.* vt Prophetia, Gratia miraculorum, & aliæ ſeptem; quædam dicitur gratia actualis, ſeu auxilium illud, quo Deus concurrit cum homine ad aliquod opus bonum, conducens ad ſalutem: in hoc loco non loquimur de primis Gratiarum generibus, ſed de poſtremo, de gratia nempe actuali.

[...]ratis da[...]

Actualis [...]uæ.

7. Adu.4. quòd nomen *Auxilium diuinum* eſt commune ad omne adiutorium, quo Deus adiuuat homines cooperando cum illis in ſuis operationibus, tàm naturalibus, quàm ſupernaturalibus: Omnis enim homo, omniſque creatura, tàm in ſui primo eſſe, & conſeruari, quàm in omni ſua operatione indiget ope, ac auxilio Dei, vt docet Apoſtolus Act. 17. 28. *In eo enim viuimus, mouemur, & ſumus.* Hìc autem nō loquimur de auxilio diuino in tanta latitudine accepto; ſed de auxilio, quo indiget homo in motibus, ſeu operationibus, tàm internis, quàm externis conducentibus ad ſalutem, vt ſunt v.g. obſeruantia præceptorum, *ſicut oportet*, obſeruantia conſiliorum; omniaque ſupererogationis opera, pietatis, Religionis, &c. De gratijs, ſeu auxilijs ad hæc opera requiſitis hìc loquimur; ideò

Auxilij [...]genus mul[...]tiplex.

8. Dico 1. nomine *Gratiæ*, ſeu *Auxilij diuini*, actualis, intelliguntur omnes illæ cooperationes, & adiutoria, quibus Deus cooperatur cum hominibus, dum exercent, *ſicut oportet*, opera præceptorum, vel conſiliorum, vel ſupererogationis ad ſalutem pertinentia.

Quid intelligitur nomine gratiæ.

9. Prob. ex ſuppoſitione, quòd homo efficere

re non possit aliquod opus meritorium, siue de condigno, vt in homine iusto, siue de congruo, vt in homine disponente se ad iustitiam, (per baptismum, seu per pœnitentiam obtinendam,) vt de fide esse dicemus in suo loco, sine *gratia*, *seu auxilio* ad opera ista facienda à Deo obtinendis; ergo Gratia actualis, seu Auxilium diuinum hanc opem, hunc concursum, seu adiutorium significant, quod ad prefata opera facienda est necessarium, & sine quo non fierent, vel non fierent, *vt oportet*, idest à Deo exigita, eique placentia. Anteced. prob. ex S.Scripturæ locis: Hanc opem Sancti à Deo petebant. Tren. 5. 21. *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur*. Ierem. 31. 18. *Conuerte me, & conuertar, quia tu es Dominus Deus meus*. Psalm. 79. 8. *Deus virtutum conuerte nos; ostende faciem tuam, & salui erimus*. Et vt in notabili diximus sæpè sic Dauid Dei opem ad benè, & sanctè operandum implorabat, *Deus in adiutorium meum intende. Adiutor meus esto, ne derelinquas me, neque despicias me Deus salutaris meus. Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in Cælis. Ad Dominum cum tribularer clamaui, & exaudiuit me. Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi, auxilium meum à Domino*, &c. *Deus Deus meus respice in me, quare me dereliquisti*, & cętera multa. *Quis cõsurget mihi aduersus malignãtes, aut quis stabit mecum aduersus operantes iniquitatem. Nisi quia Dominus adiuuit me, paulò minus habitasset in inferno anima mea. Si dicebam, motus est pes meus, misericordia tua Domine adiuuabat me*. Psalmo 93.

Hanc à Deo homines petũt.

Ex Veter. Testam.

10. Hieremię 31. 19. *Postquam conuertisti me, egi pænitentiam; & postquam ostendisti mihi, percussi femur meum*. Ezzechielis 36. & 37. Deus promittit

mittit hoc auxilium,hancque gratiam conuertendi, ac trahendi ad pęnitentiam, & ad sanctè operandum. *Dabo tibi cor nouum, & spiritum nouum ponam in medio vestri: auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum, & spiritum meum ponam in medio vestri; & faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis, & operemini.* Alia similia Veteris Testamenti loca, quæ Dei opem, seu adiutorium, & gratiam ad benè operandum in via salutis, indicant, in decursu huius Opusculi adducentur.

Ex Nouo Test. notitia gratię.

11. Ex Nouo Testamento plura pariter sumi possunt loca, quæ diuinam gratiam, seu auxilium indicant, quo Deus omnes infirmos homines adiuuat ad benè, sanctèque operandum: aliqua igitur ex his proferam. Apocal. 3. *Ego sto ad ostium, & pulso; si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cænabo cum eo, & ipse mecum.*

Ex 2. Timot. 1. 9. *Qui liberauit nos, & vocauit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, & gratiam, quæ data est nobis in Christo Iesu ante tempora sæcularia.*

Ex Pauli Epistolis.

Ex Rom. 8. 26. *Spiritus adiuuat infirmitatem nostram, nam quod oremus, sicut oportet, nescimus: sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.*

Ex Philipp. 3. 13. *Deus est, qui operatur in nobis velle, & proficere pro bona voluntate.*

Ex 1. Corinth. 4. 8. *Quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Et in cap. 12. 3. *Nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in Spiritu Sancto.*

Ex 2. Corinth. 3. 5. *Non quod sufficientes simus*

mus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed omnis sufficientia nostra ex Deo est.

Ex Euangelio pariter, ipsiusque Saluatoris ore audiuimus gratias, seu auxilia, quæ nobis ad benè operandum necessaria sunt, quęque Deus ob eius merita nobis elargitur. Ioan. 6. 44. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me traxerit eum.* cap. 1. 6. *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, & de plenitudine eius omnes accepimus, & gratiam pro gratia:* & cap. 14. Christus ait, *sine me nihil potestis facere.* Matth. 23. 27. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alis, & noluisti;* & Matth. 6. 9. docet, *Sic orabitis. Pater noster, &c. & ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo.* Ioann. 17. 11. ipsemet Saluator orat pro Apostolis, vt adiuuentur. *Pater sancte serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnum, sicut & nos. Non rogo, vt tollas eos de mundo, sed vt serues eos à malo.* Et specialiter pro Petro Lucæ 22. 31. inquit. *Simon, ecce Sathanas expetiuit nos, vt cribraret, sicut triticum. Ego autem rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Ex Euang.

12. Tota ergo Sacra Scriptura vtriusque Testamenti scatet eiusmodi locis, quæ indicant adiutoria diuina, ac supernaturalia, quæ confert Deus hominibus, vt possint opera salutis operari. Dicuntur autem adiutoria, seu auxilia, quæ dant virtutem, seu vires ad talia opera, sine quibus fieri non possunt: dicuntur, *gratiæ*, quia gratis, & sine meritis à Deo donantur: dicuntur *actualia* adiutoria, seu gratiæ ad differentiam habituum supernaturalium, vel etiam moralium, qui à Deo conceduntur, permanentque in homi-

Tota Scriptura plena est his dictis significantibus diuina adiutoria.

Cur dicitur gratiæ

ne, siue operetur, siue non, ante actum, & post actum; at gratiæ istæ actuales, siue actualia auxilia cum actibus incipiunt, & desinunt, durantque, durante actu. At quid sint, an aliqua qualitas animæ, vel eius potentijs inhęrens, vel ipsamet Dei cooperatio; & quotuplicis generis sint, an necessaria, &c. dicetur postea. Pro nunc sufficit scire, quòd dentur istæ gratiæ actuales, seu auxilia; & significent opem, quam Deus confert hominibus ad benè, sanctèque operandum.

Cur dicũtur actuales.

CAPVT II.

De varijs nominibus, ac speciebus gratiarum, seu auxiliorum.

13. ADu. 1. quòd antequam deueniamus ad discussionem necessitatis, naturæ, ac effectuum diuinarum gratiarum, seu auxiliorum, operæ pręcium est diuersas eorum species, ac nomina explicare, vt tyrones faciliùs eorum naturam intelligant. Gratiarum autem, seu auxiliorum nomina, quæ in Sacra Scriptura, vel in Concilijs, vel in Sanctorum Patrum, & præsertim Augustini codicibus reperiuntur; ista sunt. *Præueniens, excitans, adiuuans, cooperans, subsequens, medicinalis, sanans, efficax, sufficiens, qua, & sine qua.* Omnium ethimologias, naturas, & effectus, crasso, (vt ita dicam) pro nunc modo per plures paragraphos, & capita prælibabimus, latiùs postea, ac distinctiùs de eisdem acturi.

Gratiarũ, seu auxiliorum nomina.

14. Adu. 2. quòd nedum hìc, sed in toto hoc Opusculo hęc duo *gratia actualis*, & *auxilium*, promiscuè sumuntur, & idem significant, nempe fauorem illum, seu opem, quam Deus elargitur homi-

hominibus ad operandum, *vt oportet*, opera salutis, quæ non posset homo cum solis naturalibus viribus facere: dicitur autem *auxilium*, quia per illud Deus auxiliatur, vt homo facere possit, & faciat opera, quę de se sine illo auxilio non posset: dicitur verò *gratia*, eo quòd à Deo, qui nulli debet, gratis, ideſt, sine meritis datur; vnde Apostolus Rom. 11. 6. *si autem gratia ex operibus*, (ideſt meritis) *iam gratia non est gratia*: quia tunc esset *merces*; seu prēmium. Idem auxilium, ac gratia actualis.

§. I.

An detur; quæ, qualisue sit Gratia præueniens.

15. DIco. Gratia, seu auxilium *præueniens*, confitenda de fide eſt. & eſt illa, qua Deus præuenit intellectum, & voluntatem humanam in ordine ad actus bonos, & sanctos, *illuminando intellectum* ad cogitandum hic, & nunc de illis, *&* *inspirando* voluntati, vt consentiat, & exequatur. Datur gratia præueniens, & quæ eſt.

16. Declaratur Conclusio, & postea probabitur. Quilibet homo, vel scit legem Euangelicam, vel non. Si non, vt Pagani, Mahometani, Iudęi, & suo modo etiam Hęretici, dixi, *suo modo*, ideſt circa ea, quæ non credunt; si istis prędicatur veritas Euangelica, & à Deo illuminantur ad cognoscendam veritatem, & inspirantur ad consentiendum illi, quod fit per voluntatē imperantem intellectui, vt assentiatur; illuminatio illa respectu intellectus, & inspiratio respectu voluntatis sunt gratiæ *præuenientes*: quia reuera præueniunt actus talium potentiarum: & si sunt Explicatio conclus.

 effi-

Quid sit gratia prçueniens, & cur sic dicta.

efficaces sequitur consensus voluntatis, & assensus fidei in intellectu, neque enim aliter creditur, quia vt docet S.Augustinus; *cętera potest homo nolens; credere verò non nisi volens*. Si autem gratia ista præueniens non sit efficax, intellectus illuminatur quidem, & voluntas inspiratur; sed effectus credendi non sequitur; vt accidit Iudęis (Christo, & Apostolis prædicantibus) multi enim auditorum crediderunt; cęteri verò non. Vnde autem oriatur, quòd gratia efficax sit in illis, & non in istis; discutietur postea.

17. Quòd verò hoc modo fiat conuersio infidelium venientium ad fidem Deo prçueniente eorum potentias, easque ad consensum, & assensum disponente, docere videtur Concilium Trident. sess. 6. cap.5. loquens de alicuius infidelis conuersione, sic. *Declarat* (S.Synodus) *iustificationis exordium in adultis à Dei per Iesum Christum præueniente gratia, sumendum esse, hoc est; ab eius vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis, vocantur, vt qui per peccata à Deo auersi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum se, ad suam ipsorum iustificationem, liberè gratię assentiendo, & cooperando, disponuntur; ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omninò agat, inspirationem illam recipiens*; & in fine ait; *cum dicit Scriptura conuerte nos Domine ad te, & conuertemur, Dei nos gratia præueniri confitemur*: Et in capite sequenti declarans, quomodo ex Dei gratia præparatur, ac disponitur homo ad primam iustificationem, idest, cùm quis primò conuertitur ad fidem, eamdem prçuenientem gratiam confitetur, ac declarat sic. *Disponuntur autem ad ipsam*

Quomodo per præuenientem disponitur homo ad credendũ.

insti-

iustitiam, dum excitati diuina gratia, & adiuti fidem ex auditu concipientes, mouentur in Deum, credentes vera esse, quæ diuinitùs reuelata, & promissa sunt; &c. Hoc ergo est exemplum de gratia preueniente, seu excitante infidelem ad conuersionem; quia sopitus in sua Religione, à Deo præuenitur, & excitatur ad cognoscendam veritatem, & volendum credere, & diligere Deum, ac in eo sperare: quod pluribus modis facere potest Deus; regulariter tamen id facit per prædicatores Euangelij: speciali modo facit per obseruationem vitæ, ac morum fidelium; specialiùs per lectionem librorum de fide, & lege Christianorum tractantium; specialissimè tandem, (sed rarò) cùm quis nec predicatorem audit, nec mores Christianorum videt, nec libros sacros legit; sed ex improuiso, Deus in mentem ipsius immittit dubium aliquod, ac diffidentiam de sua Religione; & inspirat, vt pergat ad locum aliquem, in quo audire possit, ac instrui de nostra lege. Hec ergo est gratia *præueniens*, seu *excitans* pro casu conuersionis: Alia exempla pro alijs operibus bonis, ac sanctis, vt sunt obseruantia præceptorum, aut consiliorum, aut supererogationum opera, quæ post conuersionem ab omni fideli fieri possunt, pro quibus quoque preueniens gratia necessaria est, mox adducam.

Conc. Trid explicatio huius gratiæ.

Quibus modis Deus præuenit per gratiã.

18. Si ergo homo sit fidelis; quia tenetur ad preceptorum naturalium diuinorum, ac positiuorum, atque Ecclesiæ obseruantiam, & si vult potest etiam Euangelica consilia obseruare, & alia supererogatoria facere, vt eremiticam degere vitam, peregrinationes, ac ieiunia peragere; aliasque mortificationes suscipere, vt dormitionem in terra, vigilias, flagellationes, & alia eiusmodi

Opera supererogatoria, quæ sunt.

subi-

ſubire; ad omnia hæc peragenda, pręuenit Deus, vt poſtea patebit, excitando, illuminando, & inſpirando talia opera; quia, vt diximus ex Apoſtolo, *non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo eſt*. Item, dum fidelis cadit in peccatum; vt pæniteat, gratia præueniente, ſeu excitante indiget; vt ſcilicet Deus eum illuminet, ac inſpiret ad id faciendum, vt Trid. docet in *ſeſſ.6.can.3.* Sed de neceſſitate pręueniētis; immò, & omnis alterius gratię loquemur poſtea. Nunc de nomine tātùm, natura, & qualitate præuenientis gratiæ loquimur. Hac ergo explicatione præuenientis gratię ſuppoſita, quod debet admitti,

Quòd de fide confitenda ſit pręueniens gratia.

19. Prob. Concluſio, quòd confiteri debemus dari, hanc gratiam præuenientem: ex Pſal.58 11. *& miſericordia eius præueniet me*. S. Auguſtin. concione 2. in Pſal.58. vt oſtendat, quòd omne opus noſtrum bonum, ac meritorium, ſemper à Deo incipit, nunquam à nobis, inquit, *Cogitate, quod dictum eſt, præueniet me. Si aliquid tuum primùm attuliſti; & ex tuo aliquo bono primò Dei miſericordiam meruiſti, non te præuenit. Quando autem vel intelligis, quia præuentus es, niſi intelligas, quod ait Apoſtolus, quid habes, quod non accepiſti. Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? Hoc eſt miſericordia eius præueniet me.*

Ex S. Scrip.

Idem Auguſtinus lib.2. ad Bonif.cap.9. ait: *Auertat Deus hanc amentiam, vt in donis ſuis nos priores faciamus, poſteriorem ipſum. Quoniam miſericordia eius præueniet me: & ipſe eſt, cui fideliter, veraciterque cantamus. Præueniſti eum in benedictionibus dulcedinis: & quid hoc aptius intelligitur quam ipſa, de qua loquimur, cupiditas boni? Tunc enim bonum concupiſci incipit, quando dulceſcere*

cæpe-

cæperit. Ergo benedictio dulcedinis est gratia Dei, quę fit in nobis, & nos delectet, & cupiamus, hoc est amemus, quod præcipit nobis: in qua si nos non præuenit Deus, non solùm non perficitur, sed nec inchoatur ex nobis. Si enim sine illo nihil possumus facere; profectò, nec incipere, nec proficere; quia, vt incipiamus dictum est, Misericordia eius subsequetur me. Et in Enchiridio cap. 3. dicit. *Nam vtrumque legitur in sanctis eloquijs: & misericordia eius præueniet me; & misericordia eius subsequetur me, nolentem præuenit, vt velit. Volentem subsequitur, ne frustra velit. Cur enim admonemur orare pro inimicis nostris, vtique nolentibus piè viuere, nisi vt Deus operetur in illis, vt velint: oramus ergo pro inimicis nostris, vt misericordia Dei præueniat eos, sicut præuenit nos.*

Ex Augu∫t.

Iterum tertiò, & plùries Aug.

20. Idem S. Doctor conc. 1. in Psal. 58. Pelagium perstringens, qui docebat bonam hominis volitionem præcedere, eique gratiam postea conferre (quando confitebatur gratiæ necessitatem) sic ait ad Deum. *Quid in me inuenisti, nisi sola peccata? Tuum nihil aliud, nisi natura, quam creasti: cætera mala mea, quæ deleuisti. Non ergo prior ad te exurrexi; sed tu ad me excitandum venisti. Nam misericordia eius præueniet me. Antequam aliquid boni ego faciam, misericordia eius pręueniet me. Quid hic respondebit infelix Pelagius?* Alia plura congeri possunt S. Augustini loca de Gratia hac præueniente; sed nunc necessarium non est. Adducentur autem, cùm discutiemus, an gratia, maximè prima, detur præcedente aliquo meritò ex parte hominis. Pro his enim quęstionibus, an gratia sit necessaria ad bona opera, & an detur à Deo præcedente aliquo bonæ voluntatis motu, tot annis contra Pelagianos, magno

Pro hac gratia tuenda contra Pelagium laborauit Augu∫t.

gno cum Ecclesiæ fructu S. Doctor laborauit.

21. Probari potest secundò hæc conclusio de existentia præuenientis gratiæ ex Concil. Trid. supracitato, toties *præuenientem* gratiam commemorante: & in eadem sess. *6*. can. 3. sic definitur. *Si quis dixerit, sine præueniente Spiritus Sancti inspiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pænitere posse, sicut oportet, vt ei gratia iustificationis conferatur, anathema sit.*

Trident. definitio.

Concil. Arauf.

22. Confirmatur ex Concilio Arausicano *can.* 18. definiente, gratiam Dei præcedere omnia bona opera, vt fiant.

23. Confirmatur ex Cælestino Primo, *epist.* 1. *cap.* 12. idem cum S. Augustino docente: & tandem ex communi sensu Ecclesiæ, exceptis Semipelagianis, qui vt recedant à Pelagio, docent quidem Gratiam Dei esse necessariam ad omnia opera bona, excepto tamen initio fidei: hunc enim actum dicebant fieri ab homine viribus naturæ, cætera autem bona opera ex auxilijs gratiæ: sed de errore eorum, & de necessitate gratiæ pro quolibet actu bono, loquemur postea.

Cæleft. 1.

24. Hinc est, quòd Ecclesia in suis collectis sæpè sic orat. *Tua nos Domine quæsumus gratia semper præueniat, & sequatur, ac bonis operibus iugiter præstet esse intentos*: ita in Dom. 16. post Penthecostem.

Ex orationibus Ecclesiæ probatur gratia præueniens.

In 2. Dom. Aduentus. *Excita Domine corda nostra ad præparandas vnigeniti tui vias*, &c. Item *Gratiam tuam quæsumus Domine mentibus nostris infunde*, &c.

In Dom. 5. post Pascha. *Deus à quo bona cuncta procedunt, largire supplicibus tuis, vt cogitemus, te inspirante, quæ recta sunt, & te gubernante eadem faciamus.*

In

In Dom. 8. poſt Penthec. *Largire nobis quæſumus Domine ſemper ſpiritum cogitandi, quę recta ſunt propitius, & agendi,* &c.

In Dom. 24. poſt Penthec. *Excita quæſumus Domine tuorum fidelium voluntates, vt diuini operis fructum propenſius exequentes pietatis tuæ remedia maiora percipiant.*

In orationibus cõmunibus. In ſecunda ad petẽdã ſerenitatem, dicitur; *præueniat nos quęſumus Domine gratia tua ſemper, & ſubſequatur: & has oblationes, quas pro peccatis noſtris nomini tuo conſecrandas offerimus,* &c.

Ibidem in oratione pro remiſſione peccatorum, dicitur. *Deus qui,* &c. *illumina corda noſtra, vt tua valeamus implere præcepta.* Pluries eodem modo orat Eccl.

Ibidem in oratione 3. ad repellendas malas cogitationes. *Deus, qui illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum, illumina quæſumus corda noſtra gratiæ tuæ ſplendore, vt digna, ac placita maieſtati tuæ cogitare ſemper, & te ſincerè diligere valeamus.* Aliæ plures ſimiles phraſes orandi pro gratia præueniente ſunt in Eccleſia: Ergo de fide eſt.

§. II.

An detur Gratia excitans, quæ, qualiſue ſit.

25. ADu. 1. quòd licet Gratia præueniens eadem ſit, ac excitans; quia tamen hoc etiam nomine appellatur, & effectum quemdam notabilem in animæ potentijs efficit; ſub hoc nomine de ea, eiuſque effectu loquemur: quoniam animam quaſi dormientem, & de nullo bono cogitantem, & fortè tunc de malo aliquo, Deus eã Cur de hac loquitur Author

 exci-

excitat, facitque euigilare, illuminando intellectum ad cogitationem alicuius boni, & inspirando voluntatem ad eius amorem per primos motus à solo Deo excitatos, ex quibus homo priùs nihil cogitans, vel malum cogitans, aut appetens, experitur, se mutatum ad aliam cogitationem, & appetentiam: hæc autem gratia, & fauor diuinus præuenit actus intellectus, & voluntatis: ideòque est *præueniens, & excitans* eas potentias.

Notabilis cognitio pro toto hoc tract.

26. Adu. 2. pro clara notitia huius gratiæ, immò & omnium dicendorum in hoc Opusculo, quòd cùm Deus excitat aliquem ad bonum opus cogitandum, appetendum, seu volendum, ac exequendum, quomodocumque faciat, siue immediatè per seipsum internè, siue per lectionem alicuius Libri spiritualis, vel alterius; siue per concionatorem, aut alium externè loquentem; dum isti externè loquuntur, Deus semper internè loquitur illuminando, & inspirando, ac inflammando ad volendum id, quod externè proponitur, nec sufficeret externa illa vocatio, seu propositio rei bonæ, ac hortatio ad eam (vt Pelagius aliquando docebat) nisi Deus ad intus in corde audientis loqueretur; quod egregiè de more docuit S. August. in epistol. 1. S. Ioann. *tract.* 3. super illud *non habetis necessitatem, vt aliquis doceat vos; quia vnctio ipsius* (idest Spiritus Sancti) *docet vos de omnibus*: Multa dicit S. Doctor de internis Auxilijs, seu Gratijs diuinis; sed ad rem nostram hoc dicit peculiare. *Videte magnum Sacramentum fratres. Sonus verborum nostrorum aures percutit; Magister intus est.. Si non sit intus, qui doceat; inanis fit strepitus noster. Magisteria forinsecus adiutoria quædam sunt, & admonitiones, Cathedram*

Externa locutio, vel alia notitia non suf. ficit, nisi Deus internè loquatur.

thedram in Cælo habet, qui corda docet: propterea dicit in Euangelio, Vnus est Magister vester Christus. Ipse ergo intus loquitur; quia nemo hominum illic est, Interiùs est Magister, qui docet; Christus docet; inspiratio ipsius docet. Vbi illius inspiratio non est, & vnctio, forinsecus inaniter perstrepunt verba. Postea adducit exemplum Agricolę fundentis aquam circa arborem; at dare ei non potest virtutem producendi poma. Sic se habet prędicator prædicans doctrinam, qui non potest dare virtutem faciendi opera bona: vnde Apostolus. *Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit. Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat; sed qui incrementum dat Deus*: hæc S. Augustinus.

26. Dico ergo: Admittenda est gratia dicta *excitans*, quæ animam quasi sopitam, & de bono non cogitantem, excitat ad cogitandum, & cupiendum tale bonum. Datur gratia excitās.

27. Prob. & declaratur. Quamuis in Sacra Scriptura non habeamus hoc vocabulum, *Excitans* ad rem nostram faciens, nec verbum, *Excito*; habemus tamen æquipollentia, expergefactio, ac expergiscor, exurrectio, & exurgere; quæ idem significant. Ephes. 5. 14. habetur. *Propter quod dicit, surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.* Interl. *Propter quod dicit*, ait, *Spiritus Sanctus per me*. V. *qui dormis* ait, *oblitus Dei*. V. *exurge à mortuis*, ait, *à dormitione futura.* V. *illuminabit te Christus*, ait, *Hic per fidem, & in futuro per speciem; quia ipse est Sol iustitiæ*,

28. S. Augustinus in *psal.* 62. locum istum discutiens, ait. *Apostolus excitabat animam dormientem, quando ad hoc eam excitabat, vt illuminaretur à Christo: ergo secundùm ipsius vigilias dicit*

iste, Deus Deus meus ad te luce vigilo. Non enim vigilares in te, nisi oriretur lux tua, quæ te de somno excitaret, illuminat enim animas Christus, & facit eas vigilare: & in psal. 87. de semetipso excitato à somno inconsiderantiæ veritatis fidei, inquit, *Quomodo crederem, nisi audirem, sed vt audita crederem, ipse me attraxit, quia in occulto à morte cordis, non quilibet medicus, sed ipse excitauit*: & infra; *At per hoc, nec credere potuissem, nisi me Dei misericordia præuenisset: & quia mortuos suscitat; & vocat ea, quæ non sunt, tamquam ea, quæ sunt, me in occultis vocando, & suscitando, & trahendo à tenebris reduxisset, & in lumen fidei perduxisset*. Idem S. Doctor in psal. 106. loquens de excitatione, & suscitatione alicuius infidelis, ait; *Nihil putantem aliud esse post hanc vitam, socordem, obrutum cor habentem illecebris mundi, & manifestis delectationibus consopitum, vt excitetur iustè ad quærendam gratiam Dei, & fiat sollicitus, & tamquam è somno euigilet, nonne manus Dei excitat eum?*

S. August. plura loca.

29. Theodoretus in hunc Pauli locum inquit. *Qui enim socordem, tamquam somnum deponit, Domini lucis radium suscipit*.

Theodoretus.

30. Aliud simile excitationis verbum habemus in Isaiæ 26. 19. *Expergiscimini, & laudate, qui habitatis in puluere, quia ros lucis ros tuus*: & in Ioelis 1. 5. *expergiscimini ebrij, & flete; & vlulate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam periit ab ore vestro*.

Isaias de expergefactione.

31. Quartum simile nomen, ac verbum habemus in S. Scriptura explicans actionem excitandi hominem ad benè, ac sanctè operandum, nempe *Illuminationem*. Cùm nempe homo mundi huius voluptatibus abstractus, manet quasi obtenebratus, nihil cogitans de spiritualibus rebus

bus ad animæ salutem spectantibus; & Deus ex sua misericordia illuminat illum ad cogitandum de illis, & ad ea concupiscendum; quod pluribus modis contingere potest, nempe audiendo concionatorem aliquem, vel alium de diuinis disserentem; vel librum aliquem legendo; vel absque vllo ex his extrinsecis medijs, Deus internè cogitationem aliquam in eum immittit species rerum spiritualium mouendo, & ad earum applicationem concurrendo, necnon ad eorum affectum, tunc homo ille à Deo *Illuminatur*, & tenebræ mundanarum rerum tunc ab eo repelluntur: de hac illuminatione sæpè fit mentio in S. Scriptura, præsertim in psalterio. Psal. 26. *Dominus illuminatio mea, & salus mea*: crebrò autem hanc à Deo petebat: psal. 12. *illumina oculos meos.* psalm. 17. *Deus meus illumina tenebras meas.* psal. 66. *Illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri, vt cognoscamus in terra viam tuam.* psal. 73. *Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis*, & cætera plura. Ecclesiastici 2.10. *Illuminabuntur corda vestra*, cap. 24.43. *Illuminabit omnes operantes in se.* In Nouo Testamento multa quoque de illuminatione hac diuina habemus testimonia. Ioan. 1. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* 1. Corinth. 4. 5. *Illuminabit abscondita tenebrarum.* Ephes. 1. 18. *Illuminatos oculos cordis*, cap. 5. 14. *Illuminabit te Christus*, &c.

Illuminationis exempla in Scriptura.

32. Quintum simile nomen, & verbum reperitur in Sacra Scriptura explicans excitantem hanc gratiam, nempe inspiratio, qua Deus homini nihil de spiritualibus rebus cogitanti, immittit, aliquo ex nuper dictis modis, cogitationem aliquam obiecti boni, & amorem eius. Iob. 32. 8. *Spiritus est in hominibus, & inspiratio omnipotentis*

Aliud simile verbum explicans excitationem est inspiratio.

tis dat intelligentiam. Act. 17. 23. *Deus dat omnibus vitam, inſpirationem, & omnia*, 2. Petri 1. 21. *Sancto Spiritu inſpirati locuti ſunt Sancti Dei homines*. Timot. 3. 18. *Omnis Scriptura diuinitus inſpirata vtilis eſt*, &c. & Saluator Ioann. 3. 8. inquit, *Spiritus vbi vult ſpirat, & vocem eius audis, ſed neſcis vndè veniat, aut quo vadat*.

33. Omnia ergo nomina, & verba hæc ſupradicta ſignificant ex parte Dei actum illum, quo hominem, quaſi ſopitum, ac dormientem, obtenebratum à curis ſęculi, & incogitantem de diuinis, ac medijs ad ſalutem conducentibus, Deus vel per extrinſeca media, vel intrinſecus etiã eum excitat, illuminat, inſpirat, facit expergiſci, vt de his cogitet, eaque cupiat: ex parte verò hominis recipientis ſignificat effectum illum excitationis, expergefactionis, inſpirationis, ac illuminationis circa diuina, ac ſupernaturalia.

Significata excitationis quę.

Quæ quidem excitatio non datur ſolùm, cùm primò venit homo ad fidem; ſed quotieſcumque poſt acceptum baptiſmum, vel in peccatum labitur, & pænitet, vel cùm in rebus ad animam ſpectantibus ſocors, & negligens eſt, vt in ſuo loco dicetur.

§. III.

An detur Gratia adiuuans, & quæ, qualiſue ſit.

34. ADu. quòd quamuis omnis diuina gratia diçi poſſit adiuuans; quia omnis, quæcumque ſit, adiuuat vires naturę, complens eius potentiam, vt poſſit operari opera ſupernaturalia, & meritoria, ſiue de condigno, vt in iuſto exiſtente in gratia habituali, ſiue de congruo, vt de

Aliquo modo omnis gratia dici poteſt adiuuans.

de peccatore disponente se ad iustificationem, tàm ad Baptismum, quàm ad Sacramentum Pęnitentiæ per actus fidei, spei, dilectionis Dei, & pęnitentię; qui quidem actus ex Spiritus Sancti inspiratione, atque adiutorio fiunt, vt docet Tridentinum *sess.6.can.3.* tamen de gratia adiuuante in tanta latitudine, non loquimur; sed de alio genere gratię adiuuantis; nempe de illa, quam largitur Deus homini iam excitato, illuminato, pręuento, expergefacto, & cupienti bonum cognitum exequi. De hac ergo adiuuante, vt bonum illud cognitum, ac volitum exequatur, & petat à Deo adiutorium, vt exequi possit, hoc posito,

35. Dico admittenda, & confitenda est gratia *Adiuuans* specialiter dicta, qua Deus hominem illuminatum, pręuentum, excitatum, ac expergefactum, adiuuat, vt exequi possit bonum illud iam cognitum, ac inspiratum, & exequatur. Est de fide.

Admittenda est gratia adiuuans.

36. Prob. Multa sunt Sacræ Scripturę loca, quæ adiuuantem Dei gratiam, modò generalem, modò peculiarem indicant. 1. Paralip. 12.18. *Te enim adiuuat Deus tuus*; & in cap.18. 8. *adiuuitque eum Dominus*; & vtrobique de Salomone est sermo. 2. Paralip. 25. 8. *Dei quippè est adiuuare*: in psalterio sæpissimè de hac adiuuante gratia fit sermo, eamque implorabat Dauid ad benè operandum. Ipse enim fidem firmam habens, ferè continuò à Deo illuminatus ad bona opera facienda, Dei opem pro exequendo precabatur. psal. 39. *Domine ad adiuuandum me respice*. Idem replicat in psal.69. psal.78. psal.108. & psal.118. Isaiæ 41. 13. Deus inquit, *Ne timeas, ego adiuui te.* Ex Nouo Testam. Rom.8.26. *Spiritus adiuuat infirmitatem nostram*.

Ey S. Scriptura loca multa.

Prob.

Deus adiutor noster dicitur. 37. Prob. 2. ex eadem S. Scriptura; in qua Deus anthonomasticè appellatur *adiutor noster*. Exodi 2. 22. *Deus Patris mei adiutor meus*. Psal. 9. *Adiutor in opportunitatibus*. ps. 17. *Deus meus adiutor meus*. Idem replicat in psalmis 18. 26. 32. &c. & Paulus Hebr. 13. 9. *Dominus mihi adiutor*.

38. Confirmatur ex eisdem S. Scripturę locis, in quibus exprimitur hoc adiutorium Dei pro exequendis eius mandatis. Psal. 9. *Iustum adiutorium meum à Domino*: psal. 34. *Exurge in adiutorium mihi*: psal. 73. *Intende in adiutorium meum*. Idem replicat in psalm. 89. & in psalm. 123., & alibi sæpè.

Petitur à Deo adiutorium.

39. Prob. 3. ex S. Augustino de Gratia *Adiuuante* post excitationem pluries loquente. Nam in lib. 2. ad Bonif. cap. 10. ait. *Hominis autem propositum bonum adiuuat quidem subsequens gratia; sed nec ipsum esset, nisi præcederet gratia*, & postea inquit, *Studium quoque hominis, quod dicitur bonum, quamuis cum esse cæperit adiuuetur; non tamen incipit sine gratia, sed ab illo inspiratur*. In lib. de Grat. & lib. arb. cap. 10. ait. *Qua gratia voluntas humana non tollitur; sed de mala mutatur in bonam; & cum bona fuerit adiuuatur*: in lib. de Grat. Christi cap. 18. dicit, *facit homo arborem bonam, cum Dei accipit gratiam: sed etiam, vt faciat fructum bonum, eadem gratia necesse est adiuuetur; ipse quippè* (Deus) *in bonis arboribus cooperatur fructum, qui per se dat intrinsecus incrementum*.

Ex S. Aug.

40. Idem Sanctus in Epistola ad Hilarium clariùs id confirmat. *Iubet igitur, vt facere iussa conati, & nostra infirmitate sub lege fatigati adiutorium gratiæ poscere nouerimus, & si quid facere potuerimus operis boni, ei, qui adiuuat, non simus ingrati. Neque enim volutatis arbitrium ideò tollitur,*

Plura S. August. loca.

quia

quia iuuatur, sed ideò iuuatur, quia non tollitur. Deinde exemplificat de Dauid poscente à Deo adiuuari. *Qui enim dicit adiutor meus esto, confitetur, se velle implere, quod iussit, sed ab eo qui iussit, adiutorium poscere, vt possit. Sic, & iste cùm sciret, neminem esse posse continentem, nisi Deus det, adijt Dominum, & deprecatus est, vt quæ volens adijt, volens deprecatus est, nec petijsset, nisi esset voluntas; sed nisi petijsset quantum posset voluntas?* Et de hac materia continentiæ iterum loquitur in fragmento sermonum de præcepto continentiæ, inquiens, *Contine teipsum, iussio est, præceptio est, audiendum est, faciendum est, sed nisi Deus adiuuet, remanemus. Conamur quidem facere voluntate, & nititur quidem voluntas; non præsumat potestas, nisi adiuuetur infirmitas.*

41. Tandem, quia Iulianus Pelagianus, & postea Semipelagiani asserebant initium boni operis esse à voluntate humana, idest propositum benè operandi à nobis esse sine gratia, & eo posito, Deum per gratiam adiuuare, vt propositum illud bonum in executione ponatur, S. Doctor acriter in eos inuehitur, docens, etiam initium bonæ voluntatis, seu propositum benè operandi esse à Deo per gratiam excitantem; executionem autem illius propositi à voluntate quidem esse, Deo cooperante per gratiam adiuuantem; & quoties quis excitatur ad bonum, & proponit exequi, debet orare Deum, vt se adiuuet. Impugnatio autem præfatorum, legi potest in *lib. 1. ad Bonif. cap. 19. in lib. 2. ad eundem cap. 5. & 10. in lib. 4. cap. 11. in lib. 4. cont. Iul. cap. 5.* & alibi sæpè, vt patebit, cùm de necessitate gratię loquemur. Ex argum. cont. Iul.

42. Prob. tandem, quòd gratia adiuuans pręter excitantem pro operis executione, sit ad-

mittenda ex Concil. Trid. sess. 6. cap. 5. vbi de dispositione ad iustificationem sic loquitur. *Iustificationis exordium in adultis à Deo per Christum Iesum præueniente gratia sumendum esse, hoc est, ab eius vocatione, qua, nullis existentibus meritis, vocantur, vt qui per peccata à Deo auersi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum se ad suam ipsorum iustificationem liberè assentiendo,& cooperando disponantur*,&c. vbi gratiam *Adiuuantem*, vltra excitantem fatetur; & in cap.6. inquit, *Dum excitati diuina gratia, & adiuti, fidem ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum*, &c.

Adiuuans gratia præter excitantem admittenda est.

Ex Trid.

43. Dico 2. Gratia adiuuans ad opus bonum exequendum distincta est à gratia excitante, seu præueniente; & quandoque sequitur ad eam(Deo dante) quandoque non.

Gratia adiuuans distincta est ab excitante.

44. Prob. & declaratur. Multi à Deo diuersimodè vocantur, & excitantur, siue ad fidem suscipiendam, si infideles sunt, siue ad legem obseruandam, vel aliud opus bonum consilij, aut supererogationis faciendum, si fideles sunt; & tamen aliqui consentiunt, & opus illud exequuntur; alij non (vndecumque hoc proueniat, non curo pro nunc.) Certè priores per adiuuantem gratiam id faciunt: posteriores verò, cum sola excitante remanserunt; ergo sunt distinctæ: Anteced. facilè prob. ex facto Christi Domini: eo enim prædicante, & illuminante, ac excitante auditores ad suscipiendas à se prædicatas veritates; aliqui credebant, alij, & multò plures, non obstantibus etiam claris miraculis, non credebant. Prædicante Paulo, Petro, cæterisque Apostolis; aliqui crediderunt, alij in obstinatione perstiterunt, & sic de cæteris missionibus discurren-

Clarum, & facile argum.de infidelibus nolentibus credere.

rendum. Eodem modo prob. anteced. de fidelibus circa alia bona opera, vt quisque in seipso, & in alijs Socijs potest experiri; vel in priuatis, vel in publicis vocationibus ad opus bonum peragendum. Loquendo enim de publicis; plures, siue viri, siue fęminæ audiunt concionatorem hortantem ad vitam cælibem, ad ieiunium, ad alias sensuum mortificationes; omnes excitantur; omnes illuminantur: & fortè nullus exequitur, vel aliqui, & non alij. Ecce, quòd datur excitans sine adiuuante; licet numquam detur ista, sine illa. De priuata, seu occulta vocatione, quilibet, si velit veritatem fateri, dicet, quòd interdum, & sæpè cognoscit, se internè à Deo excitari, ac illuminari ad aliquod bonum opus, siue præcepti, siue consilij, siue supererogationis faciendum; & tamen non consentit, nec exequitur. Tunc certè remanet excitatus, ac illuminatus tantùm, sed non adiutus. His autem vocatis, & excitatis non consentientibus comminatur Deus, se in iudicio dicturum Prou. 1.24. *Quia vocaui, & renuistis, extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret, ego quoque in interitu vestro ridebo*. De his quoque sæpè locutus est Christus, præsertim Lucæ 22.47. *Seruus, qui cognouit voluntatem Domini sui, & non præparauit se, & non fecit secundùm voluntatem eius vapulabit multis*. Cùm enim tanto tempore Saluator prædicasset Iudæis, & operibus prædicationem comprobasset, inquit, *Si mihi non vultis credere, operibus credite*. Ioann. 5.40. cum Scripturis eos conuincere dignabatur, dicens; *scrutamini scripturas; quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere; & illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me, & non vultis venire ad me, vt vitam habeatis*. Certum est autem ex Capite præcedenti,

Argum. de fidelibus.

Ex diuina sententia concluditur distinctio harum gratiarũ.

ti, & Notabili secundo, quòd Christus excitabat, & illuminabat auditores suos, non verbis extrinsecis tantùm, sed vnctione intrinseca, gratia nempe excitante, illuminante, ac inspirante: & tamen conuersio multorum non sequebatur; ideò adiuuans in eis non fuit; quia hæc est cum suo effectu, ad quem ponendum iuuat: vnde autem oriatur defectus, seu carentia istius in excitato externè, & internè, vt non sequatur excitationem, in suo loco dicetur.

Ex facto, & doctrina Christi.

45. Confirmatur ex ijs, quæ Iudæis exprobrabat S. Stephanus Act. 8. *Dura ceruice, & incircumcisis auribus, & cordibus, vos semper Spiritui Sancto resistitis. Sicut Patres vestri, ita & vos*: Igitur Spiritus Sanctus excitabat, illuminabat, & inspirabat corda eorum, vt veritatem reciperent; at non omnes recipiebant: Igitur sola in eis mansit excitans.

Ex facto S. Stephani.

46. Prob. tandem ex diuersitate effectuum istarum gratiarum. Gratia excitans ad aliquod opus bonum, etiamsi hoc non sequatur, habet semper effectum suum in anima excitati, quia intellectus supernaturaliter remanet illuminatus de bonitate obiecti, seu operis faciendi, & voluntas inspirata, seu accensa ad illud volendum: & hìc sistit in rigore excitatio. At effectus adiuuantis supponit prædictam excitationem, & est executio boni operis, ad quod facta est excitatio. V. G. Deus excitat hominem ad actum fidei, vel spei, vel Charitatis, vel ieiunij, contritionis, vel alicuius actus pietatis: si excitatus non exequitur, excitationem passiuam iam habuit, sed non effectum principalem, ad quem ordinabatur: si verò exequitur, habet effectum principalem, qui demonstratiuè tantùm excitanti tribuitur; effectiuè

Ex effectibus harum gratiarum probatur distinctio earum.

verò

verò, & immediatè, adiuuanti, ad quam immediatè sequitur: ergo hęc distincta est ab illa, eamque interdum sequitur, interdum non. Ideò S. Augustinus de peccat. mer. & remiss. lib. 2. cap. 18. ait: *Quod verò ad Deum nos conuertimus, nisi ipso excitante, & adiuuante non possumus*: vtraque ergo ad effectum in actu ponendum est necessaria. An autem in adiuto, & exequente, eadem, sed cum duplici effectu, sit gratia excitans, & adiuuans, non contendo, nec de hac re disputo, quia nec reuelatum video, neque ab Ecclesia declaratum, nec à Sancto Augustino, alioue Sancto Ecclesiæ Doctore traditum; sed dico solùm, quòd non semper cum excitante coniuncta est adiuuans.

47. Quòd si quis contendat esse eamdem cum excitante, fateri deberet, quòd omnis excitatus ad aliquod opus bonum, exequatur; quod falsum esse, docet experientia. Si tandem quis teneat esse eamdem, sed cum duplici effectu excitandi, & adiuuandi, & interdum, vel vt plurimum, separari, non contradicerem: At puto esse distinctas, ac separabiles, ex nuper dictis. Authoris ingenuitas

§. IV.

An detur, & quæ qualisue sit gratia cooperans, *& an distincta ab adiuuante.*

48. ADu. 1. quòd tàm in Sacra Scriptura, quàm in Concilijs, & in Sanctis Patribus reperimus gratiam Dei appellari *Operantem*; & aliquando *Cooperantem*, quia cum voluntate cooperatur ad faciendum actum bonum; eo quia per gratiam Deus, vel operatur in nobis sine nobis, Cooperans quare sic dicta.

bis, vel cooperatur nobiscum: nonnulla enim habemus Sacri eloquij exempla: de *operante* sic dicitur, Ephes. 1. 19. *Qui credimus secundum operationem potentiæ virtutis eius*: in cap. 3. 7. *Euangelij factus sum minister secundum donum gratiæ Dei, quæ data est mihi secundum operationem virtutis eius*. Colofs. 1. 29. vbi Paulus de prædicatione Euangelij ait. *In quo laboro certando secundum operationem eius, quam operatur in me in virtute*: & 1. Corint. 12. 11. de nouem gratijs gratis datis, inquit, *Diuisiones operationum sunt; alij datur operatio virtutum*. De cooperante pariter multa habemus exempla. Marci 16. 20. de Apostolis post Ascensionem Domini dicitur. *At illi perfectè prædicauerunt vbique, Domino cooperante*, &c. Rom. 8. 28. *omnia cooperantur in bonum ijs, qui secundum propositum vocati sunt Sancti*: & Iacobus in sua Canonica Epistola cap. 2. 22. loquens de Abraham immolaturo filium Isaac, ait, *fides cooperabatur operibus illius, & ex operibus fides consumata est*.

Exempla S. Script. de operante Gratia.

Exempla de cooperante.

49. Adu. 2. quòd ex hac nominum diuersitate, quibus Dei gratia nominatur, oriri potest controuersia, an sint species diuersæ gratiarum; an verò sint nomina tantùm diuersa ob effectuum diuersitatem, vel ob modos aliquos in effectibus existentes; vel ob aliquam aliam qualitatem, quam eadem gratia *Adiuuans* adducit in voluntate exequente actum, ad quem per præuenientem, ac excitantem gratiam erat iam excitata, seu inspirata: ideò

Gratia operans non est species diuersa ab excitante, vel adiuuante.

50. Dico. Gratia dicta *operans* non est species aliqua distincta ab excitante, vel adiuuante; sed est eadem cum aliqua earum, solo nomine differens.

51. Prob. nulla est necessitas ponendi hanc spe-

ſpeciem diſtinctam à prædictis; neque aſſignari poteſt effectus proprius ab illis diuerſus, iſtique correſpondens, vt proprius: ergo. Conſequentia eſt euidens: Omnis enim res, præſertim ſupernaturalis ob aliquam neceſſitatem, aut finem ponitur; non enim Deus operatur fruſtra. Anteced. in quo tota vis eſt, probatur. Gratia actualis, vt poſtea dicemus, eſt homini neceſſaria ad aliquem actum bonum faciendum, ſiue ordinatum ad iuſtificationem, ſiue ad augumentum gratię habitualis, ac meritorum, vt accidit in homine iuſto, ſeu exiſtente in gratia. Sed ad hæc peragenda ſufficiunt gratia excitans ad cognoſcendum, ſeu illuminandum, ac inſpirans ad volendum, quod fit per præuenientem, dictam excitantem; & gratia adiuuans, vt ponatur in opere illud bonum, de quo facta eſt illuminatio, ac inſpiratio: nec aliquid aliud eſt neceſſarium, vt opus bonum in executione ponatur; vel aſſignetur neceſſitas: ergo diuerſum nomen tantùm eſt, non res diuerſa. Argum. à ſufficienti

52. Confirmatur ex Apoſtolo ad Philipp. 3. vbi de Gratia operante loquitur, *Deus eſt, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate*. Gratia autem *operans* in hoc loco ſignificat, tàm præuenientem, ac excitantem, quàm adiuuantem; quia habet *connexum velle, & perficere*: & ipſemet S. Auguſtinus *in lib. de Gratia Chriſti cap.* 25. eodem modo loquitur de gratia operante, dicens, *Vitium ſuperbiæ niſi operante gratia ſanetur, iuſtitiæ pace nemo perfruitur*. Operans ergo gratia per Auguſtinum, eſt illa, quæ habet ſecum coniunctum effectum ſanandi vitia: Hæc autem eſt eadem, quæ præuenit, excitat, ac inſpirat ad actus virtutum vitijs oppoſitos, & adiu- Ex Secra Scriptura. Ex S Aug. eſt eadem, ac adiuuās.

adiuuat ad eos exercendos, donec vitia superentur, & extinguantur.

Gratia cooperans eadem est cũ adiuuante.

53. Dico 2. Gratia dicta *Cooperans*, non est aliqua species distincta ab adiuuante; sed eadem prorsus, sic dicta, quia voluntati iam pręuentæ, excitatæ, ac inspiratæ cooperatur;& nomine tantùm ab ea differt.

54. Prob. & declaratur. Non enim multiplicanda sunt entia præsertim supernaturalia creata, sine necessitate. Nulla autem adest necessitas asserendi hanc speciem gratiæ distinctam ab excitante, & adiuuante; nec assignari potest effectus, aut finis ei competens, distinctus ab excitatione, ac adiuuatione passiuis. Ergo. Min. prob. Cùm homo à Deo excitatur per illuminationem ad cognoscendum actum bonum, & inspiratur ad eum volendum; & adiuuatur, vt velit, & in executione ponat; nil aliud est necessarium in homine, vt benè operetur: vel assignetur, quid sit amplius necessarium, & ad quid. Hinc est, quòd, vt vidimus in præcedentibus Capitibus, Dauid olim, & Ecclesia nunc, has tantùm petit à Deo gratias, pręuenientem scilicet, atque adiuuantem: & Concilium Trid. *in sess.6.cap.5.* agens de homine ad iustificationẽ se disponente, inquit, excitari, & adiuuari; & in can. 3. de his tantùm mentionem facit. *Si quis dixerit sine præueniente Spiritus Sancti inspiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pænitere, sicut oportet, vt ei iustificationis gratia conferatur, anath. sit.* Si ergo in negotio disponendi se ad iustificationem, quod est omnium maximum, alia gratia non requiritur, in nullo alio opere bono videtur alia necessaria.

Concil. Trid. decretum id ostendit.

55. Confirmatur. S. Augustinus eximius Gratiæ

tiæ Doctor, non videtur aliam gratiarum ſpeciem adſtruere, præter iſtas, nam vt ex eo docet *Trid. ſeſſ.6. cap.* 11. inquit, *Deus non præcipit impoſſibilia, ſed præcipiendo monet, & facere, quod poſſis, & petere, quod non poſſis, & adiuuat, vt poſſis*: & cùm idem Sanctus de gratia homini ad benè, *vt oportet*, operandum, neceſſaria loquitur, ferè ſemper appellat adiuuantem. En aliqua exempla, in lib. 2. de peccat. mer. & remiſs. cap. 5. ait: *etiam, vt conuertamur Deus adiuuat*: & in cap. 18. *Quod verò ad Deum nos conuertimus, niſi ipſo excitante, & adiuuante non poſſumus; & hæc eſt voluntas bona*: in epiſt. 105. quæ eſt ad Sixtum ait; *Spiritus aliter adiuuat nondum inhabitans; aliter inhabitans: nondum inhabitans, adiuuat, vt ſint fideles: inhabitans adiuuat iam fideles*: in epiſt. 106. quæ eſt ad Paulinum, *in his qui ſalui fiunt, adiutor Deus operatur, & velle, & operari*: in epiſt. 143. quæ eſt ad Iulianum dicit. *Liberum arbitrium niſi Dei gratia iuuetur, nec ipſa bona voluntas eſſe in homine poteſt*.

S. Auguſt. de adiuuã. te ſæpè loquitur.

56. Confirmatur ex formulis orandi Eccleſiæ, quibus orat Deum, vt nos adiuuet, quod idem eſt, ac petere, vt per ſuam gratiam cooperetur cum noſtra voluntate, quæ infirma, & imbecilla eſt, egetque adiutorio diuino, ſine quo nec poteſt operari actum bonum, ſicut oportet, nec operabitur: ergo. Anteced. prob. In recitandis horis canonicis ſemper præmittitur, *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me feſtina*: ſæpè dicitur, *adiutorium noſtrum in nomine Domini*, In Quadrageſima, in omnibus ferijs, 2. 4. & 6. cuiuslibet hebdomadæ, cum omni humilitate, ac genuflexione Eccleſia canit; *Adiuua nos Deus ſalutaris noſter*, qui modus orandi ex

Ex formulis orandi Eccleſiæ probatur.

Psalm.78.sumptus est:et si ad vetus Testamentum respiciamus, vt aliàs diximus, plurima huius formulæ inueniemus exempla. 2. Paralip.14. 11. *Adiuua nos Deus*: ibidem in cap. 25. 8. *Dei est adiuuare*. Psal.27. *Sperauit cor meum in Domino,& adiutus sum*. Psal.41. *Exurge Domine,adiuua nos*. Psal. 91. *Misericordia tua Domine adiuuabat me*. Psal.118. *Adiuua me, & saluus ero*. Et infra, *iudicia tua adiuuabunt me*; & alia plurima suppetunt eiusmodi loca: petere autem à Deo, vt nos adiuuet, idem est, ac petere, vt Deus nobiscum ad benè operandum cooperetur; ergo adiuuans gratia eadem est, ac cooperans.

§. V.

An detur;quæ,qualisue sit gratia Subsequens, *& an distincta ab adiuuante*.

Sensus quæsiti.

57. Ad. quòd in Psal.22. 6. legitur: *Misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ*. Hinc Theologi ansam arripuerunt admittendi quamdam gratiæ speciem ab alijs distinctam, quam appellarunt subsequentem, seu consequentem; sed non video qualem effectum ei tribuant ab effectu adiuuantis distinctum. Hoc ergo in loco breuiter videndum est; an detur hæc consequens, seu subsequens gratia, an distincta ab adiuuante: & quis sit effectus illius: at non damno admittentes.

Admittenda gratia subsequēs, sed non distincta ab adiuuante.

58. Dico ergo. Admittenda est gratia dicta *subsequens*, seu *consequens*; non tamen distincta ab adiuuante, nisi in modo, & duratione, vsque ad finem vitæ ad operis.

59. Prob. prima pars, ex præfato Psalmo.

Hanc

Hanc gratiam agnouit Augustinus, & de ea sępè locutus est: in Enchir. ad Lauren. cap. 32. *Oramus pro inimicis nostris, vt misericordia Dei præueniat eos, sicut præuenit nos. Oramus autem pro nobis, vt misericordia eius subsequatur nos.* Ibidem idem, ait. *Nolentem præuenit, vt velit. Volentem subsequitur, ne frustra velit*: & ad Bonif. lib. 4. cap. 6. inquit, *vt incipiamus dictum est, misericordia eius præueniet me; vt perficiamus, dictum est, misericordia eius subsequetur me. Hoc bonum propositum adiuuat quidem subsequens gratia; sed nec ipsum esset, nisi præcederet gratia.* Ex S.Scriptura. Ex August.

60. S.Fulgentius eodem prorsus modo loquitur, sicut S.Augustinus: at quia eius doctrina probat etiam secundam partem, pro hac eum adducam. Ideò

61. Prob. Secunda pars, quòd quoad me non sit distincta ab adiuuāte nisi in modo, & duratione, realiter autem, & essentialiter sit gratia adiuuans ad exequendum bonum opus, de quo facta est excitatio, ac illuminatio, & inspiratio. Nam Interl. Cassiodori in cit. Psal. locum; *& misericordia eius subsequetur me omnibus diebus vitæ meę, & vt inhabitem in domo Domini in longitudine dierum*, inquit, *subsequetur me quandiù sic viuo. Non autem hoc tantùm, sed etiam, vt inhabitem*, &c. Lyran. Glosa ait, *misericordia eius subsequetur me per augumentum gratiæ*: eadem ergo gratia semper adiuuans vsque ad finem perseuerans, vel etiam aucta est. Non distincta ab adiuuante.

62. Theodoretus in hunc Psal. inquit. *Misericordia tua subsequetur me, &c. Horum autem bonorum tua inesplicabilis benignitas est cōciliatrix, nostras preces minimè expectans; sed nos veluti fugientes persequens, & præueniens, & salutem im-* Theodore.

pertiens, & consuetudinem diuinis sedibus præbens, tùm in præsenti vita, tùm etiam in futura: eadem ergo gratia adiuuans semper est.

63. Prob. ex S. Fulgentio Augustini doctrinam optimè callente. Is ergo in lib. 1. ad Monimum sic habet. *Ipse Deus donat gratis in digno gratiam, qua iustificatur impius, illuminatur munere bonæ voluntatis, & facultate bonæ operationis, vt præueniente misericordia bonum velle incipiat, & subsequente misericordia, bonum, quod vult facere valeat*: & infra. *Ipsa præueniendo gratia misericorditer incipit, ipsa subsequendo custodit. Ipsa gratia in Scripturis misericordia nominatur, de qua dicit Dauid, Deus meus misericordia eius præueniet me*; & in alio loco, *misericordia eius subsequetur me per omnes dies vitæ meæ. Præuenit igitur impium, vt fiat iustus; subsequitur iustum, ne fiat impius. Præuenit cæcum, vt lumen, quod non inuenit, donet; subsequitur videntem, vt lumen, quod contulit, seruet. Præuenit elisum, vt surgat, subsequitur eleuatum, ne cadat. Præuenit donans homini bonam voluntatem; subsequitur beneuolentem operando in illo boni operis facultatem. Hoc igitur ista misericordia Dei in homine subsequitur; quod præueniens ipsa largitur*: & postea multis interpositis, iterum dicit. *Prædestinauit ad gratiam quos ad se præsciuit misericordiæ præuenientis auxilio redituros; & in se misericordiæ subsequentis auxilio esse mansuros.*

S. Fulgent.

Eadem est adiuuans, & subsequens.

64. Idem S. Fulgentius in lib. de Incarn. & Grat. ait. *Cum ergo Paulus esset blasphemus, & persecutor, & contumeliosus, non ideò est adiutus Dei gratia, quia credere voluit, sed vt credere vellet donum gratiæ præuenientis accepit*: & post multa, iterum inquit. *Quia reuera, & vt velimus miseri-*

cordiæ

cordiæ præuenientis illuminamur dono; & vt curramus, misericordiæ subsequentis fulcimur auxilio.

65. Idem Sanctus in lib. de Veritate Prædestinationis, & Gratiæ, ait. *Sicut ergo bonæ voluntatis initium nemo potest habere, nisi fuerit misericordia Dei præueniente illuminatus, quia præparatur voluntas à Domino: & rursus scriptum est, Deus meus misericordia eius præueniet me: ita tandem bonam voluntatem nemo vsque in finem poterit obtinere, nisi fuerit iugiter eadem misericordia subsequente seruatus; dicit enim Deo beatus Dauid, misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ. Misericordia igitur, quæ gratis malum hominem præuenit, vt mutet in melius, & ipsa, quem bonum facit subsequendo regit, ne mutetur in peius. Omne igitur bonum voluntatis, & operis, tunc inesse potest homini, si præuenientis gratiæ largitate detur, eiusdemque gratiæ subsequentis opitulatione seruetur: quę malum præuenit, vt bonam Deo largiente voluntatem habere incipiat, quam ante, quia per se habere non poterat, non habebat. Subsequitur autem bonum, vt perseueret, ac perficiat in bona voluntate, quam ex se habere non potuit. Præuenit ergo dirigendo cor hominis primùm: subsequitur autem custodiendo cor rectum.*

Pluries id docet S. Fulg.

66. Idem Sanctus in toto illo libro multa interpolata profert dicta, quæ mirificè totam materiam de præueniente, ac subsequente (quam semper adiuuantem nominat) gratia explicat: ideò ea adducam. *Non autem præueniendo illuminaretur liberum arbitrium, si non esset, nec subsequendo adiuuaretur, si illuminatum, ad aliquid sibi bonæ cogitationis, aut operis esse posset idoneum*: & post alia. *Tunc salubriter discimus quid facere debeamus, quando nos misericordia præueniens illuminat, & sanamur,*

Accuratè id considerauit S. Fulg.

namur, vt quod illa præueniente discimus, eadem subsequente, faciamus. Præuenit enim nos, dum propitius fit Dominus omnibus iniquitatibus nostris; subsequitur nos, cum sanat omnes languores nostros. Præuenit misericordia liberum hominis arbitrium; dum in nondum benè volente sola operatur exordium bonæ voluntatis: subsequitur dum benè volenti subministrat auxilium, vt benè operando perueniat ad bonæ voluntatis effectum: misericordia igitur præueniens cooperaturam sibi hominis voluntatem sola præparat; subsequens autem cooperantem sibi voluntatem iuuat: & post alia: *nihil bonæ cogitationis oboriri, nisi quod beneficio gratiæ præuenientis infunditur; nihil in melius augeri, nisi quod subsequentis iuuamine roboratur*: eadem ergo per S. Fulgentium est gratia adiuuans, & subsequens, idest, sequens præuenientem.

Conclusio generalis ex S. Fulg.

S. Gregorius Magnus in *lib.22. moral.cap.5 aliàs* 10. de vtraque hac gratia iuxta Augustini, ac Fulgentij mentem sic loquitur. *Sancti viri sciunt post primi parentis lapsum de corruptili stirpe se editos; & non virtute propria, sed præueniente superna gratia Dei ad meliora se vota, vel opera commutatos, &c. eique de accepto munere debitores fiunt; qui, & præueniendo dedit eis bonum velle quod noluerunt, & subsequendo dedit eis bonum posse, quod volunt.*

S. Gregor. Magnus.

67. Ex toto ergo hoc discursu concluditur, non solùm, quòd gratia subsequens sit eadem, ac adiuuans, qua bonum opus iam inspiratum ponitur in esse: sed concluduntur officia vtriusque gratiæ, scilicet præuenientis, ac subsequentis, seu adiuuantis. Nam per primam Deus benignè, & absque hominis merito, hunc ad humana, vel etiam ad mala distractum illuminat ad cognitio-

Officia gratiæ.

nem

nem boni, & inspirat ad volitionem eius tamquam primum quemdam motum, seu effectum volendi; deinde adiuuat ad exequendum. Vnde verò proueniat, quòd non semper adiuuat post præuentionem, seu excitationem, illuminationem, & inspirationem, dicetur postea.

CAPVT III.

An detur, qualisue sit Gratia efficax.

68. ADu. 1. quòd vocabulum hoc, *efficax*, apud omnes, tàm sacros, quàm prophanos authores significat rem aliquam, siue personam, siue formam, aut virtutem, potestatem, aut qualitatem producentem suum effectum in esse reali; & per hoc distinguitur efficacia affectiua ab effectiua, quia per primam quis vult quantum est in se, & toto conatu facere; at non potest in effectu ponere, quia impeditur ab aliquo interno, vel externo obstaculo: vt quilibet in se experitur; quia vellet dignitatem aliquam, fauorem, diuitias, sanitatem, &c. & adipisci non potest: Effectiua autem est, quæ & potest ponere, & de facto ponit effectum in esse: exempla habemus prophana. Plin. lib. 24. cap. 16. *aduersus serpentes ex aceto pota efficax*. Cęlius ad Ciceronem, *Nosti Marcellum, quàm tardus, & parum efficax sit*. Ecclesiastici 9. 4. datur consilium hoc. *Cum saltatrice ne assiduus sis, nec audias illam, ne fortè pereas in efficacia illius*: Hebr. 3. 12. *Sermo Dei viuus, & efficax*. Illam ergo gratiam, quæ secum habet anne-

Efficax quid significat apud omnes.

Efficacia affectiua, & effectiua.

Quę gratia à Theologis dicitur efficax.

annexum effectum principalem, qui præcipitur, vel consulitur, Theologi appellant *Gratiam efficacem*; illam verò, quæ effectum coniunctum non habet, vocant *inefficacem*, & alio nomine (nescio quare, vt patebit postea) dicunt sufficientem.

Sensus quęsiti.

69. Adu. 2. quòd hic quærimus ethimologiam, & proprietatem gratiæ istius, quæ dicitur efficax, an sit eadem cum præueniente, & adiuuante, seu subsequente, vel ab istis differat, & per quid. Vndè verò habeat, quòd sit, vel non sit efficax, an ex natura sua, seu decreto Dei, an verò ex se sit indifferens, & à voluntate humana volente ea vti, euadat efficax, idest, obtineat effectum, ad quem datur, videbimus postea. Hæc enim est celeberrima controuersia in tota hac materia: At, quæ hìc nunc discutimus facilia sunt.

Admitti debet gratia efficax.

70. Dico I. Admitti debet gratia dicta *Efficax*; estque illa; quæ opus bonum, siue præcepti, siue consilij à Deo inspiratum, connexum habet.

Experientia docet, quòd datur gratia faciens effectum, & alia, quæ nō facit.

71. Prob. facilè: Experientia docet, quòd in vna concione multi sunt vocati, seu inspirati; & tamen non omnes, sed aliqui tantùm conuertuntur, siue ad credendum, siue ad aliud opus bonum faciendum; & interdum nullus: experientia patet de prędicatione Christi. Is enim integro triennio, & alijs tribus mensibus continuò prędicauit verbis, & factis viam salutis, eamque miraculis patentibus comprobauit: At non omnes crediderunt, neque conuersi sunt, vt ex Euangelistis patet; sed valdè pauci, respectiuè ad magnam hominum, qui eum audierunt, & inspirati fuerunt, multitudinem: Omnium primum vocauit Philippum, *Sequere me*, & secutus est eum:

voca-

vocauit Petrum, & Andream, *Venite post me faciam vos fieri piscatores hominum, & illi continuò relictis retibus secuti sunt eum*. Paulò post vocauit Iacobum, & Ioannem, *reficientes retia cum Patre Zebedeo, ac mercenarijs*: & illi statim *relicto Patre, mercenarijs, ac retibus secuti sunt eum*: ita de Mattheo, & alijs Apostolis, ac Discipulis. At non sic accidit de alijs: nam Ioan. 2. 23. prædicante Christo ingenti turbæ, dicitur, *multi crediderunt in eum*; non dicitur omnes: idem dicit Euangelista in cap. 6. & 8. & alibi, *multi crediderunt in eum*. Immò Ioann. 5. 40. inquit Saluator. *Non vultis venire ad me, vt vitam habeatis*. In aliquibus ergo fuit efficax gratia, idest suum habuit effectum; at non in omnibus.

Ex Christi facto.

72. Confirmatur ex Act. Apost. cap. 27. 34. Prædicante Paulo Athenis in conferta multitudine Areopagi; *quidam adhærentes ei, crediderunt, in quibus Dyonisius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alij cum eis*: in his ergo solis, non in omnibus gratia habuit suum effectum principalem, nempe credendi. Item Act. 16. 14. Philippis, prædicante Paulo, *vna tantum mulier Lydia purpuraria conuersa est ad fidem, & baptizata est cum domo sua*, dicit autem Textus, *cuius Dominus aperuit cor intendere his, quæ dicebantur à Paulo*. In cap. verò 13. 46. prędicantibus Paulo, & Barnaba Antiochiæ Pisidiæ coram innumera multitudine Iudæorum, & Gentilium, cum prolixa illa oratione, qua distinctè narrarunt omnia beneficia à Deo collata Iudæis, ex quo eos eduxit vsque tunc, sic eis exprobarunt; *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei; At quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes*, &c. & paulò post. *Audientes*

Ex factis Pauli.

autem gentes gauisę sunt, & glorificabant Verbum Domini; & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam. Ecce quomodo Gratia illa vocationis diuinæ effectum conuersionis habuit in quibusdam gentilibus, qui tunc conuersi sunt; non verò in alijs, nec in turba Iudæorum.

73. Probari tandem potest ex communi sensu omnium Theologorum Scholasticorum, incipiendo à S. Augustino, qui licet hoc vocabulo gratiæ efficacis non vtatur (& sit Phrasis modernorum incipiendo fortè à Sētentiarum Magistro, vel alio anteriore) tamen S. Augustinus significatum eius, nempe quòd ponat effectum in esse, in omnibus suis tractatibus frequenter explicat, dum docet aliquem ita vocari, vt respondeat, & exequatur; alium verò non ita vocari, vt respondeat, ac exequatur. In lib. enim de bono Perseu. cap. 9. ait: *Ex duabus ætate grandibus impijs, cur iste vocetur, vt vocantem sequatur; ille autem, aut non vocetur, aut non ita vocetur, inscrutabilia sunt iudicia Dei: ex duobus autem pijs, cur vni detur perseuerantia vsque in finem, illi autem non donetur, inscrutabilia sunt iudicia Dei.*

74. In lib. 1. Retract. cap. 18. inquit. *Sed parum de ipsa vocatione disserui, quæ fit secundum propositum Dei. Non enim omnium, qui vocantur talis est; sed electorum tantùm.*

75. In lib. de Corr. & Grat. cap. 7. de prędestinatis dicit. *Non est dubium, quòd, & procuratur eis audiendum Euangelium; & cum audiunt, credunt, & in fide, quæ per dilectionem operatur vsque in finem perseuerant; & si aliquando exorbitant, correpti emendantur; & quidam eorum, & si ab hominibus non corripiantur, in viam redeunt:* & post aliqua ad idem, subdit. *Aut si qui deficiunt, reparan-*

rantur, *antequam vita ista finiatur*, &c. & alia plura in suo loco adducenda: ergo per S. Augustinum datur gratia efficax; immò, vt verum fatear, si eum capio, in omnibus suis scriptis ferè semper de hac loquitur.

76. Dico 2. Gratia efficax non est diuersa ab adiuuante.

Efficax gratia non est diuersa ab adiuuante.

77. Prob. Ex communi sensu Doctorum dicitur *efficax* gratia, quæ habet secum coniunctum effectum à Deo inspiratum; sed hoc præstat gratia adiuuans, vt fiat, ex nuper dictis; ideò enim est, & dicitur *Adiuuans*, quia iuuat voluntatem ad faciendum opera, quæ ipsa sine illa, nec faceret, nec facere potest: igitur eadem dicitur adiuuans, & *efficiens*, seu *efficax*.

78. Prob. 2. in Sacra Scriptura bis tantùm, vt patuit, efficaciæ vocabulum inuenimus, sed sæpissimè vocabulum adiutorij, ac auxilij, & hoc petebant Sancti à Deo, & præsertim Dauid, vt hucvsque patuit: at petebat virtutem, seu formam illam, qua bona opera facere posset, ac faceret. Hæc autem est gratia efficax: ergo diuersa sunt nomina *efficax*, & *adiuuans*, vt fiat; vna autem res.

Ex Concil. Arausf.

79. Confirmatur. Concilium Arausf. 2. de anno 529. celebratum pro materia de Gratia, & lib. arb. sub Felice 4. in omnibus illis 25. Canonibus gratiam ad opera exercenda, *vt oportet*, necessariam, numquam vocat nomine *efficacis*, sed in 6. 9. & 10. can. vocat *Adiutorium*: igitur hæc appellatio tunc erat in vsu, idemque significat, ac *efficax*, sic communiter nunc dicta. Nam istud Concilium definit in dictis locis, quòd ad resurgendum à peccato, & ad benè operandum necessarium est diuinum *Adiutorium*: eodem modo lo-

quitur *Cælestinus* 1. *epist*. 1. *cap*. 4. & *Innoc*. 1. *epist*, 24. & 25. igitur eadem est adiuuans, vt fiat, ac efficax.

Ex Concil. Trident.

80. Confirmatur 2. Concil. Trid. *in sess*. 6. *cap*. 5. *ac* 6. & *can*. 3. quibus in locis de dispositione ad iustificationem dogmaticè loquitur, de gratia preueniente, seu excitante, atque adiuuante, per quam dispositio perficitur, verba facit; numquam nominans *efficacem*: igitur signum est pro eadem sumi adiuuantem, atque *efficacem*.

S. August. raròvtitur vocabulo efficacis, sed diuersis vocibus equipollētibus, quæ eam significant: sed sępissimè adiuuantē, quæ facit facere.

81. Sanctus Augustinus Doctor, ac Magister gratię in Ecclesia Dei, vtitur quidem æquipollentibus vocabulis, quibus significat gratiam, effectum in re ponentem, vocans eam victricem, liberatricem, cooperantem libero arbitrio, dantem vires efficacissimas, & se habentem ad liberum arbitrium tamquam sessor ad iumentum, facientem velle, ac perficere (vt de natura efficaciæ vnde proueniat in suo loco dicemus) at non appellat, vt videre potui, hoc puro nomine *efficacem*, sed modò *Adiuuantem*, modò *Adiutorium*, modò *Auxilium*, faciens operari, modò *sine quo*, modò *quo*, modò gratiam *medicinalem*, modò gratiam *sanantem*, & alijs similibus epithetis iuxta pluralitatem effectuum, quos causat in anima; semper tamen vocabula illa significant efficientiam aliquam in suo ordine; immò interdum vocat eam *effectricem bonæ voluntatis*, præsertim in *lib*. 1. *ad Simplicianum quæst*. 2. post medium. Quapropter omnes Theologi vnanimiter agnoscunt gratiam efficacem, & eam talem dicunt, quæ habet annexum principalem effectum, v.g. si inspiratur actus fidei, pænitentię, &c. si hic effectus sequitur, seu ponitur in esse, gratia illa dicitur, estque efficax: si non sequitur, dicitur, estque ineffi-

inefficax,& vulgariter dici solet *Sufficiens*: At vnde habeat, quòd sit efficax,ideſt habeat annexum effectum, num ex ſua intrinſeca natura; num ex voluntate illius, cui datur, quaſi de ſe ſit indifferens, & homo, cui datur ex ſuo conſenſu illam reddat efficacem; vel potiùs ipſa gratia faciat conſentire; altioris indaginis eſt, & in proprio loco diſcutietur. Sufficiat nunc ſcire vocabula, & aliquas proprietates diuinæ gratiæ ad opera bona exercenda neceſſariæ.

Vnde habet, quòd sit efficax postea dicetur.

CAPVT IV.

An detur; & quæ, qualiſue ſit Gratia non efficax, *communiter dicta* ſufficiens.

82. ADu.1. quòd antequam de proprietatibus alicuius rei diſſeratur, priùs firmandum eſt, quid ſub nomine talis rei intelligitur. Cùm ergo inter Theologos maxima fuerit, & penes quoſdam adhuc adſit,controuerſia, an detur gratia quædam dicta *ſufficiens*, & quinam ſit effectus, ac finis eius; firmandum eſt priùs, quid nomine gratiæ *Sufficientis* intelligatur, quãuis plures Theologi de illa multa ſcripſerint.

Senſus quæſiti.

83. Adu.2. quòd verbum *Sufficio*, tàm apud Grammaticos, quàm apud Scriptores prophanos, immò & ſacros, ſignificat verbum impoſitum ad oſtendendum aliquid idoneum, & aptum ad ponendum effectum aliquem in eſſe reali; & ſignificat idem, ac *ſatis eſt ad faciendum*. Ideòque ſæpè cum alijs viris doctis miratus ſum, cur Theologi moderni gratiam illam diuinam, qua homo vocatur, excitatur, illuminatur,& inſpiratur ad bonum faciendum, & effectum non obtinet

Sufficio, quid ſignificat.

esse *sine quo* opus fieri non potest, & alio vocabulo dictum *sufficiens*, & à consensu voluntatis fieri *quo*, seu efficax. Alij autem Augustini Discipuli docent, dari quidem auxilium *sine quo* multoties separatum ab auxilio *quo*, quod dicitur *sufficiens*, vt in *cap*.4. dictum est: & insuper dari auxilium *quo*, dictum *efficax*; verùm non fieri tale per hominis voluntatem; sed ex natura sua sit tale à Deo factum, vt ipsum alliciat, delectet, atque suauiter trahat voluntatem, & faciat facere: & istud est *quo*. His positis

Duæ opiniones, vnde habeat auxilium, vt sit quo, seu efficax.

128. Dico primò. Admitti debet ***gratia sine qua***, seu ***auxilium sine quo***, opus bonum fieri non potest.

Admittenda est gratia sine qua non.

129. Prob. 1. Huc collimat tota disputatio Augustini cum Pelagio de necessitate gratiæ, sine qua nullum opus bonum fieri potest: & hoc dogma definiuit Ecclesia, vt in cap. 4. dictum est, & ampliùs in suo loco patebit: ideò post Pelagianos, nemo negauit necessitatem gratiæ ad opus bonum; nec vllus affirmauit sine gratia fieri posse opus bonum; sed inter aliquos cæpit esse controuersia de virtute, ac potestate gratiæ, seu auxilij *sine quo non*, an ipsum trahat voluntatem ad faciendum, & faciat facere: an è contra voluntas trahat ipsum, vt secum operetur, & sic euadat efficax, quasi à voluntate dependeat efficacia.

130. Prob. 2. ex Saluatoris oraculo Ioannis 15. 5. *Sine me nihil potestis facere*. S. August. tract. 81. in Ioan. ait. *Ne quisquam putaret saltem paruum aliquem fructum posse à semetipso palmitem ferre: cum dixisset. Hic fert fructum multum; non ait, Quia sine me parum potestis facere, sed nihil potestis facere: siue ergo parum, siue multum, sine illo fieri non potest, sine quo nihil fieri potest*: & post

Ex S. Scriptura.

Ex August.

aliqua ait: *Verum quia ita ſine iſta gratia non poteſt viui, vt & mors in poteſtate ſit liberi arbitrij*. Igitur admittenda eſt gratia, ſine qua homo nequit bonum operari, vel ad iuſtificationem ſe diſponere, vel in bono perſeuerare, vel à malo recedere: & in hoc ſenſu omnis gratia ad benè operandum neceſſaria, ſiue ſit tantùm præueniens, ſiue etiam adiuuans, ſeu ſubſequens, & efficax, dici poteſt *ſine qua* homo non poteſt operari benè, & ſanctè; & de hac non eſt quæſtio.

Omnis gratia dici poteſt ſine qua non.

131. Dico 2. Si ſermo ſit de gratia illa *ſine qua non*, cui non ſemper eſt coniunctus effectus, debet etiam admitti tamquam neceſſaria ſaltem in actu primo ad benè operandum.

Alia gratia ſine qua nō admitti debet.

132. Prob. & declaratur. Diximus in *cap*.4. quòd admittenda ſit gratia quædam non efficax, dicta vulgò *Sufficiens*, quia non habet coniunctum effectum principalem, v.g. gratia præueniens, ſeu excitans, illuminans, & inſpirans, quam homo non ſequitur, vt de innumeris, quibus prędicauerunt Prophetæ, Apoſtoli, & ipſe Chriſtus manifeſtum eſt ex Sac.Tex. Gratia illa, gratia eſt, quia vocatio diuina intus gratis loquitur, illuminat, ac inſpirat, & ſine iſta nemo benè operatur; loquendo enim de vocatione ad fidem, dicit Apoſtolus Rom.10. 14. *Quomodo credent ei, quem non audierunt, quomodo audient ſine prædicante?* &c. Igitur, ſine prædicatione externa, cum excitatione interna, quæ ex diuina miſericordia ei coniuncta eſt (vt in eo capite diximus) non poteſt homo credere: & ſic de alijs bonis operibus dicendum; quia ſine præueniente, ſeu excitante gratia, qua paratur voluntas à Domino, non poteſt vllum opus bonum fieri.

133. At non ſēper iſtis pręuētionibus, ac excitationi-

tionibus sunt coniuncti effectus principales, ad quos eliciendos fiunt excitationes, vt de prędicationibus Prophetarum, Apostolorum, & ipsius Christi patuit: ergo ista gratia, sine qua non potest fieri effectus, licet non semper fiat, & in vim ipsius; admittenda est, vt in citato cap.4.dictum est abundè.

134. Dico 3. Gratia *sine qua* similis collatæ Adamo, eiusque voluntati commissę, per quam si voluisset perseuerasset in iustitia, & alia bona opera fecisset in sententia S. Augustini pro statu naturę lapsæ, non datur sicut illa, sed alterius qualitatis, quæ satis non est, vt homo per eam bona opera faciat, aut perseueret in bonis. — Qualis gratia sine qua non admittitur à S. Aug.

135. Declaratur primò; & postea probabitur. Dicit S. Augustinus, quòd Adam solus habuit talē gratiā, vt si voluisset nō peccasset, sed in bono perseuerasset, & hæc erat *sine qua* Adami: quia sine illa non poterat in bono perseuerare, & in arbitrio eius erat ea vti, quia Deus, quasi dependenter ab eius arbitrio eam dare paratus erat, sed post lapsum, nec ille, nec alij aliam similem habuerunt, nec habent, sed aliam sine qua homo non potest operari, idest sufficientem: hoc posito ex mente Augustini

136. Prob. ex eodem, qui *in lib. de Correp. & Gratia*, cap. 11. & 12. totam hanc materiam declarare videtur, docens soli Adamo hoc genus gratiæ datum; nunc autem non dari vlli homini. — Ex August. locis.

In cap. 11. sic habet. *Tale quippè erat adiutorium, quod desereret, cum vellet, & in quo permaneret si vellet; quo non fieret, vt vellet. Hac est prima gratia, quæ data est primo Adam. Sed hæc est potentior in secundo Adam. Prima est enim, qua fit, vt homo habeat iustitiam, si velit. Secunda ergo plus potest,* — Clara Aug. mens.

 qua

qua etiam fit, vt velit, & tantùm velit, tantoque ardore diligat, vt carnis voluntatem contraria concupiscentem, voluntas spiritus vincat. Tunc ergo dederat Deus homini bonam voluntatem; dederat adiutorium, sine quo non posset in ea permanere, si vellet; vt autem vellet, in eius libero reliquit arbitrio : & post aliqua. *Vt in bono permaneret, egebat adiutorio gratiæ, sine quo id omninò non posset, & accepit posse si vellet, sed nō habuit velle, quod posset. Posset perseuerare si vellet, quod vt vellet de libero descendit arbitrio, quod tunc ita liberum erat, vt benè velle posset, & malè. At homini post lapsum tantò amplius datur per Christum, quibus Deus dare placuit; vt non solùm adsit sine quo permanere non possumus etiam si velimus, verum etiam tale, & tantum, vt velimus* : & in cap. 12. dicit. *Vt ergo non acciperet hoc donum Dei, idest in bono perseuerantiam primus homo; sed perseuerare, vel non perseuerare in eius relinqueretur arbitrio, tales vires habebat eius voluntas, quæ sine vlla fuerat instituta peccato, & nihil ex seipsa concupiscentialiter resistebat, vt dignè tantæ bonitati, & benè viuendi facilitati perseuerandi committeretur arbitrium. Nunc verò posteaquam est illa magna, peccati merito, ammissa libertas, etiam maioribus donis adiuuanda remansit infirmitas. Ac per hoc nec de ipsa perseuerantia boni voluit Deus Sāctos suos in viribus suis, sed in ipso gloriari, qui ipsis non solum dat adiutorium, quale primo homini dedit sine quo nō possint perseuerare si velint; sed in eis etiam operatur & velle; vt quoniam non perseuerabunt nisi & possint, & velint; perseuerandi eis possibilitas, & voluntas diuinæ gratiæ largitate donatur*: & modum assignat. *Tantum quippè Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum, vt ideò possint, quia sic volunt, ideò sic volunt, quia Deus operatur, vt velint.*

Cur Adam cum solo auxilio sine quo poterat, si vellet in bono perseuerare.

Quale adiutorium nūc est homini necessariū.

137. Confirmatur ex eodem ibidem, vbi rationem assignat, cur Deus non eodem modo, quo in Adamo innocente, cum gratia *sine qua non* concurrat cum homine ad benè operandum, & in bono perseuerandum, relinquens, seu committens libero eius arbitrio, vt ea vtatur, si velit, inquiens. *Nam si in tanta infirmitate vitæ huius, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat ipsis relinqueretur voluntas sua, vt in adiutorio Dei sine quo perseuerare non possent, manerent, si vellent, nec Deus in eis operaretur, vt vellent, inter tot, ac tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, & ideò perseuerare non possent; quia deficientes infirmitate, nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, vt possent*: & misericordiam Dei in naturam lapsam, ac infirmam commendans, ait. *Subuentum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, vt à diuina gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur; & ideò quamuis infirma, non tamen deficeret, neque aduersitate aliqua vinceretur. Ita factum est, vt voluntas hominis inualida, & imbecilla in bono adhuc paruo perseueraret per virtutem Dei, cum & voluntas primi hominis fortis, & sana in bono ampliore non perseuerauerit*: addens. *Fortissimo quippè* (Adamo) *dimisit, atque permisit facere, quod vellet: infirmis seruauit, vt ipso donante inuictissimè, quod bonum est vellent; & hoc deserere inuictissimè nollent*: igitur sola gratia *sine qua non*, idest illa Adami dimissa, seu ammissa voluntati humanæ, vt ea vtatur, si velit, sicut Adam, ex Augustino pro natura lapsa non est admittenda, vt opus fiat, sed alia, sine qua non opus fieri non possit, nempe sufficiens.

Modus operandi per gratiam.

Cur Deus non dat homini eamdem gratiam, quam dedit Adamo.

CAP.

CAPVT VII.

An detur, & quæ sit gratia qua, *seu* auxilium quo *opus bonum fit de facto.*

138. AD hoc esse aliud ex præcipuis huius materiæ quæsitis à S. Augustino, sicut præcedens excitatum. Ad tollendam autem æquiuocationem (eo quòd omnis gratia, seu omne auxilium cum quo opus bonum fit, dici potest auxilium *quo*) sciendum, quòd, vt in præcedenti capite dictum est, in sententia S. Augustini, gratia *qua*, seu auxilium *quo* dicitur, estque illa gratia, quæ ita allicit, ac delectat, atque trahit voluntatem ad opus bonum faciendum, vt non solùm det ei posse facere, sed faciat infallibiliter facere; & respectu voluntatis ex S. Augustino se habet vt sessor ad equum. Hæc est gratia *qua*, seu auxilium *quo*; quæ est etiam *sine qua* opus bonum non fit; quia ipsa facit, vt voluntas omninò ipsum opus bonum faciat, ad differentiam alterius gratiæ sine qua, idest sufficientis, per quam homo potest, sed non facit: & hac gratia ait Augustinus indiget homo, vt opus bonum faciat, & ad iustificationem disponatur; & vt in iustitia accepta perseueret, tentationes graues superet, atque à malo abstineat. De hac ergo loquimur.

Sensus quæsiti, vt tollatur æquiuocatio.

Gratia qua Aug. quæ sit

139. Dico ergo. Iuxta sententiam S. Augustini (Gratiæ Doctoris) admittenda est gratia *qua*, siue auxilium *quo*, talis naturæ, & qualitatis, vt non solùm sine illa voluntas nec faciat, nec facere possit in actu opus bonum; sed ipsamet gratia operatur, ac facit, vt voluntas illud faciat, & nisi ista adsit, non faciet.

Gratia qua ex August. admittẽda.

Prob. I.

140. Prob.1. ex dictis in præcedenti Capite, vbi nedum hoc docere Augustinum vidimus; sed & rationem valdè claram adducere, nempe, quia Adam, qui sanctus, & rectus sine concupiscentia, aliaue culpabili passione creatus est, & sola gratia, seu auxilio *sine quo* præditus, in iustitia non permansit; sed ad solam vxoris vocem Dei præceptum transgressus est, eoque auxilio *sine quo* vsus non est, sed potiùs abusus; quomodo homo (ipseque Adam post lapsum) tot passionibus, ignorantiæ præsertim, & concupiscentiæ, onustus, posset passiones istas validissimas actu vincere, & gratia illa sine qua, seu auxilio sine quo solo vti, vel de illo cogitare, caligine ignorantiæ hallucinatus, & à calore concupiscentiæ illectus, ac distractus? Certè, fateor cum Augustino, non video quomodo fieri hoc possit. Audiamus Paulum ad Gal. 5. 17. *Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem. Hæc enim sibi inuicem aduersantur, vt non quæcumque vultis, illa faciatis.* Audiamus iterum eumdem loquentem ad Rom. 7. 18. *Velle adiacet mihi; perficere autem bonum non inuenio. Non enim, quod volo bonum hoc facio; sed quod nolo malum, hoc ago. Inuenio igitur legem volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet. Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Infelix homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* & statim respondet sibi, assignans liberatricem, *Gratia Dei per Iesum Christum*, ad actu faciendum: hæc gratia meo videri alia dici nequit, quam gratia *qua* actu bonum fit. Sic enim discurro: dicit se intelligere bonum,

Ratio Aug. valida.

Ex Pauli testimonio

Dolet Paulus de infirmitate naturæ.

num, quod agendum erat: ecce excitatio, & illuminatio intellectus: dicit, se velle bonum illud intellectum, ecce inspiratio, & inflammatio voluntatis: at dicit, se non posse bonum illud perficere, idest, actu facere, ob repugnantiam legis membrorum; igitur gratia excitans, seu praeueniens, *sine qua* satis sibi non erat ad actu superandam concupiscentiam, vt bonum intellectum, ac volitum perficeretur; & dicit hoc se habiturum à Gratia per Christum; igitur agnoscebat gratiam illam, quæ facit facere, nempe gratiam *qua*, scilicet allicientem, & trahentem voluntatem; & ab hac miseria se liberandum prædicabat; non ab illa *sine qua*, quæ à voluntate sic occupata, & distracta à carnis, seu membrorum concupiscentia erat, vt ita dicam, trahenda. Si autem Paulus vas electionis à Deo singulariter electus, illuminatus, & edoctus, tantam experiebatur difficultatem ad faciendum bonum, iam cognitum, & volitum per gratiam illam sine qua, illuminantem, ac inspirantem, & alia gratia eum liberante, se indigere cognoscebat, ac fatebatur; quid dicam de me misero, alioue mei simili, aut peiore illuminato, ac inspirato ad faciendum bonum, tot tamen concupiscentiarum miserijs implicito; quomodo, inquam ego, aut illi ad bonum exequendum deueniemus, nisi gratia potentior faciens facere, nempe quę nos per passionum concupiscentiæ victoriam liberet, bonum facere, vel à malo abstinere, aut in bono perseuerare faciat?

Authoris discursus ex Apostoli principijs.

Illatio euidens dari gratiam, qua, vt fiat opus bonũ.

141. Prob. modò aliquibus S. Scripturæ locis. Saluator Ioann. 6. 44. audiens turbas murmurare de illo, quia dixerat, *de Cælo descendi*, & in eum non credebant; quasi rationem reddens cur

cur non crederent, ait. *Nolite murmurare in inuicem. Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus, qui misit me traxerit eum.* Igitur gratia *qua*, seu potentior illa *sine qua*, & quæ trahit, est necessaria, vt quis ad Christum per fidem accedat. Glos. ord. ibi ait. *Tractio hæc non est violentiæ, aut necessitatis, nec inuiti, sed voluptatis, & desiderij, vnde dicitur trahit vnumquemque sua voluptas: si ergo in his, in quibus non est vera dilectio trahitur homo amore, & desiderio, quanto magis trahitur aliquis vehementi delectatione, cui reuelat Pater:* &c. Lyr. ibi assignat rationem cur sit necessaria tractio, inquiens, *nihil enim potest ascendere ad id, quod est supra naturam suam, nisi ab alio trahatur; sicut lapis non potest sursum ascendere, nisi per motum alterius; fides autem formata Charitate, est supra naturam; ideò ad eam nemo potest venire, nisi à Deo trahatur.* Hæc Lyr. Non ergo voluntas trahit, vt sic dicam, gratiam; sed è contra gratia trahit voluntatem. Hanc dicimus, *qua*, & hanc esse necessariam ad bonum actu faciendum; sed cum libertate, & delectatione trahit.

Ex locis S. Script.

Trahitur homo per gratiam.

Quare trahi debet.

142. S.August. *tract.26.* in Ioann. prolixo discursu locum istum ad rem nostram explicat: aliqua tamen breuiter ex illo excipiam. *Nemo venit, &c. nisi Pater traxerit eum. Magna gratiæ commendatio. Nemo venit, nisi tractus; quem trahat, & quem non trahat: quare illum trahat, & illum non trahat; noli velle iudicare, si non vis errare. Semel accipe, & intellige. Non traheris; ora, vt traharis.* Deinde declarat, quòd tractio illa non necessitat, nec violentiam facit. *Quid hic dicimus fratres, si trahimur ad Christum, ergo inuiti trahimur, ergo inuiti credimus, ergo violentia adhibetur, non voluntas excitatur. Credere non potest,*

S. August. discursus de hac tractione.

 nisi

nisi volens, & post multa. *Noli cogitare, te inuitum trahi: trahitur animus, & amore. Forsitan in hoc Euangelico verbo repræhendamur, & dicatur nobis, quomodo voluntate credo, si trahor? ego dico, parum est voluntate; etiam voluptate traheris. Quid est trahi voluptate? delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui: est quædam voluptas cordis, cui panis dulcis est ille cælestis. Porrò si poetæ dicere licuit, trahit sua quemque voluptas; non necessitas, sed voluptas, non obligatio, sed delectatio: quanto fortiùs nos dicere debemus trahi hominem ad Christum, qui delectatur veritate, delectatur beatitudine, delectatur iustitia, delectatur sempiterna vita, quod totum est Christus*: & post alia multa. *Ramum viridem ostendis oui, & trahis illam. Nuces puero demonstrantur, & trahitur; & quod currit trahitur; amando trahitur, sine læsione corporis trahitur. Si ergo ista, quæ inter delicias, & voluptates terrenas reuelantur amantibus, trahunt, trahit reuelatus Christus à Patre; quid enim fortiùs desiderat anima, quàm veritatem*. Ecce qualis est gratia, quæ facit credere, & accedere ad Christum; gratia trahens, non tracta: Gratia talis roboris, qua opus fit, & sine qua non fit, non illa tantùm *sine qua* fieri non potest, at per eam non fit. Sed talis est gratia *qua* trahens, vt non imponat voluntati violentiam, aut necessitatem, sed suauitatem, dulcedinem, ac delectationem, qua voluntas allicitur ad faciendum opus fidei, charitatis, pœnitentiæ, vel aliud simile præcepti, aut consilij opus. Consideremus Martires: quid nam potuit eos adducere ad suscipiendum martirium, nisi gratia potens, ac trahens? Consideremus infideles, siue Gentiles, siue Turcas, siue Iudæos, siue etiam Hæreticos natos, educatos, & instructos in

Gratia non necessitat, non facit violentiam sed delectationem.

Exempla aliqua.

Ista gratia trahit martires.

Ista infideles ad fidē.

in illis Sectis, quas eorum maiores mordicùs ad vsque vitę finem tenuerunt, & illorũ multi pro earum defensione sanguinem effuderunt; quid, vel quis potest eorum aliquem ab aliqua illarum Secta auellere, nisi potentissima, & efficacissima Dei gratia *qua* eum trahens, & velut discerpens à pestifera illa radice, cum delectatione tamen, & plena libertate per gratiam roborata? Consideremus meretrices tot annis in luto libidinis immersas; quid, vel quis poterit eas è luto illo euellere, nisi trahens gratia? Et ita de quolibet vitiorum genere, in quibus multi volutantur, & in eis inueterati sunt; quis, aut quid à luto illo segregabit, nisi potentissima gratia *qua* suauiter eos trahens? Sic est, sic fateor: si enim voluntati hominis committeretur dispositio gratię, puto, quòd nisi quis esset in gratia confirmatus, & dominus passionum suarum effectus, numquam ea vteretur: Passiones etenim concupiscentiæ, cùm potentissimæ sint, sensibusque dominentur, ita præualerent, vt numquam sinerent infælicem animam de bono spirituali cum applicatione cogitare, illudque amare, aut desiderare. Consideremus sapientissimum Salomonem. Consideremus innocentissimum, rectum, sine passionibus vllis, gratia habituali, iustitia originali, auxilio *sine quo non*, munitum Adamum; & nihilominus lapsum, quia suæ voluntati erat commissa gratia, seu auxilij dispositio: & concludamus, quam fiduciam posset de se habere homo lapsus, infirmus, arbitrio debilitatus, ignorantia, & concupiscentia grauatus, si sibi gratiæ dispositio committeretur.

Ista trahit meretrices ad continentiam.

Quarè non potiùs voluntas trahit gratiã.

143. Prob. 2. ex alio famoso Pauli dicto Rom. 8. 14. vbi exagerans miseriam hominis cir-

ca carnis concupiscentiam, & monens per spiritum esse mortificandam, ait. *Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis*. At quia sciebat, vt sæpè docuit, id fieri non posse, nisi per Dei gratiam; Deumque per eam, & cum ea operantem, innuit, non qualemcumque gratiam ab hominis arbitrio dependentem, & *sine qua*; sed gratiam trahentem, seu allicientem liberum arbitrium, seu *qua* hoc efficere, seu carnem mortificare, & eam ad id efficiendum, filijs Dei concedi, quasi diceret, aliter illam non mortificarent, inquiens. *Quicumque enim spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei*. Glos. ord. *aguntur*, inquit; *Plus est agi, quasi vix aliquid agentem, quàm regi, quasi iam aliquid agentem, qui ideò regitur, vt rectè agat. Sed aguntur: non quod nihil per se; sed quod vix, vt aliquid agant, impetu gratiæ impelluntur*.

Argum. validum ex Rom. 8.

Per gratiā homo agitur.

144. S. August. hunc locum expendens in ser. 13. de Verb. Apost. ait. *Dicet mihi aliquis, ergo agimur, non agimus. Respondeo. Imò agis, & ageris, & tunc benè agis, si à bono ageris: spiritus enim Dei, qui te agit, adiutor est agentibus. Nemo autem agitur, si ab illo nihil agatur. Spiritus enim adiuuat infirmitatem nostram*: & in lib. de Corr. & Grat. cap. 2. dicit. *Intelligant si filij sunt, se spiritu Dei agi, & quod agendum est, agant; & cum egerint, illi, à quo aguntur, gratias agant. Aguntur enim, vt agant, non quod ipsi nihil agant; & ad hoc eis ostenditur quid agere debeant, vt quando agunt, sicut agendum est, cum dilectione, & delectatione iustitiæ suauitatem, quam dedit Dominus, vt terra eorum daret fructum suum, accepisse se gaudeant*. In tractatu de Pugna animæ, ait. *Quòtquot spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei. Non sunt filij Dei, si non agun-*

S. August. discursus in hunc locum.

Multa August. loca.

aguntur ſpiritu Dei; ſi autem ſpiritu Dei aguntur; pugnent, quia magnum habent adiutorem. Non enim Deus ſic nos expectat pugnantes, ſicut populus venatores. Populus venatori fauere poteſt; periclitantem adiuuare non poteſt. Sic ergo, & hìc caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, ſpiritus autem aduerſus carnem: & quid eſt, vt non ea, quæ vultis faciatis? hìc enim periculum eſt, &c.

145. Prob. 3. alio eiuſdem Pauli dicto ad Philipp. 2. 13. *Deus eſt enim, qui operatur in vobis velle, & perficere pro bona voluntate.* Interl. *operatur*, ait, *bonum*. Gloſ. ord. *Deus operatur*, inquit. *Nos volumus: ſed Deus operatur in nobis, & velle, & operari. Hoc enim nobis, & credere, & dicere expedit; quia pium eſt, & verum, vt ſic ſit humilis confeſſio, & totum Deo detur. Per proprium enim arbitrium, niſi gratia illud adiuuet, nec ipſa bona voluntas eſſe in homine poteſt.* Alius Apoſtoli locus notabilis.

146. S. Auguſt. in lib. de Grat. & lib. arbit. cap. 9. conſiderans hęc, & pręcedentia verba Pauli, *cum timore, ac tremore veſtram ſalutem operamini, Deus enim,* &c. docet optimè coniungi libertatem arbitrij cum Dei gratia *qua*, ſeu efficaci, ſic. *Quando iubetur, vt operentur; liberum eorum conuenitur arbitrium; ſed ideò cum timore, & tremore, ne ſibi tribuendo, quod benè operantur, de bonis, tamquam ſuis extollantur. Tamquam ergo Apoſtolus interrogaretur; & diceretur ei, quare dixiſti, cum timore, & tremore; horum verborum rationem reddit, dicens, Deus eſt enim, qui operatur in vobis; ſi enim timetis, tremitis, non extollimini, tamquam de veſtris operibus bonis; quia Deus eſt, qui operatur in vobis.* S. Auguſt. conſideratio ſuper eum locũ.

147. Hunc eumdem locum Pauli, *Deus operatur in vobis velle, & operari*, eodem modo declarat

clarat Auguſtinus in ſequentibus locis; manifeſtè docens, quòd gratia eſt, quæ facit, vt liberum arbitrium faciat bonum, quia Deus per eam allicit, & trahit illud, faciens operari bonum: ita *in lib. de Spirit. & lit. ad Marcellinum cap.* 2. initio, & *cap.* 33. initio: *in lib.* 22. *de Ciu. cap.* 1. *De Gratia Chriſti lib.* 1. *cap.* 4. 5. 10. & 25. *In quæſtionibus ſuper Exodum lib.* 2. *q.* 167. *Contra duas epiſtolas Pelagianorum lib.* 1. *cap.* 10. & 19. *lib.* 2. *cap.* 8. *In Enchir. cap.* 32. *lib. de Prædeſt. & Grat. cap.* 11. *lib. de bono Perſeu. cap.* 13. In his ergo, & alijs locis, occaſione declarandi prefatum Pauli locum, gratiam *qua* commendat, quę ita afficit voluntatem, vt non ſolùm ſit *ſine qua* opus bonum fieri non poteſt, ſed *qua* fiat.

Alia Aug. probatio.

148. Alia ſuperſunt loca præter allata in præcedenti Capite, omninò legenda, in quibus, & gratiam *qua* facientem facere commendat, & eam dicit pro ſtatu naturę lapſæ eſſe neceſſariam, vt opus bonum fiat; ſed etiam varijs phraſibus opus illius, & operandi modum ſimul cum libero arbitrio explicat, & quomodo Deus per eam id faciat. Omnium primò ſupponit in lib. de Corr. & Grat. cap. 14. *quod Deus magis habeat in ſua poteſtate voluntates hominum, quàm ipſi ſuas.* 2. in epiſt. 107. quæ eſt ad Vitalem, ait. *Deus gratia præuenit hominis voluntatem; nec eam in cuiuſquam inuenit, ſed facit: & vocatione alta, atque ſecreta, ſic agit hominis ſenſum; vt legi, atque doctrinæ accomodet aſſenſum.* 3. in lib. 4. ad Bonifac. cap. 6. inquit. *Ita ne nondum euigilatis? nondum auditis? faciam, vt ambuletis, faciam, vt obſeruetis; poſtremò faciam, vt faciatis. Quid adhuc vos inflatis. Nos quidem ambulamus, verum eſt, nos obſeruamus, nos facimus; ſed ille facit, vt ambulemus,*

Alia loca ex præcedenti capite ſomēda.

Modus quo Deus per gratiam operatur cū voluntate.

vt

vt obseruemus, vt faciamus. 4. in lib. de Grat. & lib.arb. c.16.dicit. *Certum est, nos velle, cum volumus; sed ille facit, vt velimus bonum. Certum est, nos facere, cum facimus, sed ille facit, vt faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dicit faciam, vt in iustificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obseruetis, & faciatis*. Ibidem cap.17. ait. *Ipse, vt velimus, operatur incipiens; qui volentibus cooperatur perficiens*. In lib. de Corr. & Gratia cap.12. inquit. *Tantùm quippè Spiritu sancto accenditur voluntas eorum, vt ideò possint, quia sic volunt; ideò sic velint, quia Deus operatur, vt velint*.

149. Alia plura eiusdem Sancti Doctoris dicta contestantur; quòd gratia Dei *qua*, facit, vt liberum arbitrium liberè opus bonum faciat; & non è contra, idest liberum arbitrium trahat, aut determinet gratiam, vt secum operetur. In epist. 107. *à Domino gressus hominis dirigentur, & gressus eius volet, vt intelligeremus, ipsam voluntatem bonam, qua incipimus, velle credere (quoniam Dei via, quid est, nisi fides recta) illius esse donum, qui gressus nostros propterea dirigit primum, vt velimus*. In lib.de Grat. & lib.arb. cap.5. ait. *Nisi donum Dei esset etiam ipsa nostra ad Deum conuersio, non ei diceretur Deus virtutum conuerte nos*: in cap. verò 4. dixerat ex Apostolo, *Contine teipsum; & tamen non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est; quibus enim non est datum, aut nolunt, aut non implent, quod volunt. Quibus autem datum, sic volunt, vt impleant, quod volunt*. In eodem cap.4. inquit. *Cum voluntas hominis conuenitur, & ei dicitur, noli vinci à malo, quid ei prodest, nisi gratia succurrente, fiat? Quod ipse Apostolus secutus adiunxit: nam, & cum dixisset, virtus*

Alia plura Augustini dicta ad idem.

pec-

peccati lex: continuò subiecit, gratias autem Deo, qui dat nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum: Ergo, & victoria, qua peccatum vincitur, nihil aliud est, quàm Domini Dei in isto certamine adiuuantis liberum arbitrium. In epist.105. inquit. *Vita æterna etiam ipsa gratia nuncupatur, non ob aliud, nisi quia gratis datur; non ideò quia meritis non datur: sed quia data sunt ipsa merita, quibus datur. Intelligendum est igitur etiam ipsa hominis bona merita esse Dei munera, quibus cum vita æterna redditur, quid nisi gratia pro gratia redditur:* & ideò in lib.13. de Trinit.cap.10. de hac gratiæ pro gratia remuneratione loquens, dicit quod in *Psalmo* habetur, *dedit dona hominibus. Dona sunt merita nostra, quibus ad summum bonum immortalitatis, & beatitudinis perueniemus.*

Opera, & clara Aug. mens de virtute efficaci gratięque.

150. Nec vnquam esset dicendi finis, si omnia Augustini referre vellem dicta, quibus gratiā *qua*, seu auxilium *quo* confitetur esse illam, *qua* Deus trahit liberum arbitrium, & facit bonum operari; omnia enim eius volumina, his plena sunt dictis. At pro coronide huius capitis, & omnium Augustini dictorum, vnum eiusdem addam, Augustini ingenio dignum in Hyponosticon contra Pelagianos, quamuis aliqui dicant non esse Augustini; tamen inter eius opera est: In lib. 3. post medium, ait, quòd *gratia circa liberum arbitrium se habet, sicut sessor ad iumentum;* & ex Sacra Scriptura id probat, & aptè declarat, & exemplis confirmat; quia ex psalm.72. habetur: *Velut iumentum factus sum apud te, & sic lib[erum] arbitrium comparatur iumento; Gratia verò sessori. Quia,* inquit, *sicut iumentum animal viuacissimum, vt dometur ad opus homini necessarium, de armento vagum appræhenditur, & incipit per curam domantis*

Postrema Aug. consideratio de gratię qua efficacia.

tis

tis se ad eius perficere voluntatem; ita, & liberum arbitrium, quod vulneratum viuit in homine, gratia Dei appræhenditur de armento luxuriæ seculi, in quo sub pastore Diabolo vagabatur per incongruas voluntates: (pastorem diabolum dixi secundum Zachariam 11. *ò Pastor; & idolum) appræhenditur ergo gratia, vt dixi ad domandum liberum arbitrium; vt & malæ conuersationis deposita feritate, humilietur; & vt ad obediendum in opus Domino necessarium corrigatur; & ita per eius semper curam incipiat in Dei perficere voluntate. Sic enim iumentum illud, dum in viam dirigitur, sessoris manu regitur, vt iter rectum, siue leuiter, siue cursim secundum sedentis in se voluntatem possit incedere, quoad vsque ad lotum perueniat destinatum: ita liberum arbitrium, dum in via, idest in Christo, qui est via, veritas, & vita, cæperit esse; gratiæ regimine regitur, vt in seruitio Domini, siue patientia Charitatis, siue feruente spiritu possit ambulare quoadvsque ad promissum Regnum Cælorum perueniat; ideò in* Psal. 140. *dicitur, spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: & vt illud, cum aliquoties sub sessore pastum largioribus cibarijs incumbens fræno cursu extollitur, sessoris flagello cæditur, vt secundum eius ambulet voluntatem: similiter, & liberum arbitrium, dum homo gratiæ Dei immemor in prosperis efficitur, & tamquam de sui possibilitate gloriatus extollitur; eius flagello corripitur, cum in varijs tribulationibus, & afflictionibus paululú subiugatur; vt humiliatus homo in sua humilitate ad gratiæ recurrat auxilium. Sicut homo sedens in iumento, dum peregerit iter, quod incessit, dicit, feci hodie, vt puta, triginta milliaria, cùm, illo sedente, iumentum cucurrerit triginta milliaria; sed non ea cucurrisset, nisi à sessore, tàm directum in via, quàm gubernatum fuisset. Rectè ergo sessor,*

Cooperatio gratiæ ad uoluntatem cũ sessore ad æquum.

Aptissima comparatio, in qua gratię virtus elucet.

ſor, quem gratia figurat, dicit, feci triginta milliaria: ipſe enim fecit, quod iumentum facere fecit; & tamen vtriſque labor itineris imputatur. Ita & gratia, & liberum arbitrium peragit ſine dubio iter fidei liberum, dum Dei Chriſtianus facit præcepta; ſed non vt ſupra dixi ſine gratia dirigente, vel gubernante: *Propter quod dicitur in* pſalm. *36. Dirige in conſpectu tuo viam meam; & à Domino greſſus hominis diriguntur*, &c. Non poterat aliud exemplum meliùs exprimere concurſum gratiæ, & liberi arbitrij ad opus bonum, & dominium ſuaue gratiæ ſupra arbitrium facientis illud facere, quàm exemplum ſeſſoris ſupra equum, dominantis eum, & facientis illum ambulare.

Gratię excellentia, & vigor ſupra voluntatem.

Et gratia cum voluntate operatur.

151. Ideò cognoſcens Auguſtinus dominium gratiæ ſupra liberum arbitrium, & quòd facit, vt arbitrium faciat, orabat ſæpè Deum, ex lib. 10. Confeſſionum cap. 29. *Domine iube, quod vis, ſed da quod iubes*; quem orandi modum etiam Angelicus Doctor Sanctus Thomas ſecutus, eo frequenter vtebatur. Re ſiquidem vera niſi Deus per gratiam traheret alliciendo humanam libertatem ad ſpiritualia opera peragenda; hæc ab ignorantia boni, & qualitatum, ſeu conditionum, ac vtilitatum eius obfuſcata; & à concupiſcentijs carnalibus, ſeu terrenis oppreſſa, puto quòd numquam ad ſpiritualia, ac ſupernaturalia aſpiceret; immò quotidiè, quolibet nouo concupiſcentię ſtimulo, in deteriùs prolaberetur, nec bonum aliquod *ſicut oportet*, operaretur. Hanc ergo gratiam *qua* facientem operari, quam S. Auguſtinus declarauit, & docuit, confiteri debemus; & hanc à Deo humiliter poſcere ſatagamus.

CAP.

CAPVT VIII.

Quinam secuti sunt Augustini sententiam de gratia qua, *ac auxilio* quo, *seu efficaci*.

152. ADu. non fore inutile quæsitum hoc ijs, qui veritatem in hac materia inquirunt, & S. Augustinum verè Doctorem Gratię sequi volunt, quem vniuersa sequitur Ecclesia: licet aliqui profitentes, verbo tenus, eum sequi, sic tamen explicant, vt in sententiam contrariam illum trahant. Propterea, quamuis, vt patuit, clarissimè loquatur, vt eius doctrina sana sit, & ita per 12. sæcula habita; vt tamen omnibus nostris saltem tyronibus pateat, quòd & Sancti, & Doctores, & Romani Pontifices, & Concilia approbata, eam, vt ab Augustino traditam, approbarunt; & si in ea difficultatem aliquam inuenerunt, de ea non curarunt, sed cum ipso S. Doctore, immò cum Apostolo Paulo ad altitudinem sapientiæ, & scientiæ Dei, & incompræhensibilitatem iudiciorum eius recurrerunt; *nec plus sapere, quam oportet sapere* voluerunt: Sic, & nos, ac Tyrones nostri nobiscum sentire, tenere, ac dicere debent. Authoris intentio in hoc quæsito.

153. Adu. 2. quòd in hac materia de Gratia, in qua elucubranda tot lustra consumpsit S. August. hæc præcipuè docuit. Primò, contra Pelagium, & sequaces, quòd ad facienda opera bona, vt oportet, & ad salutem necessaria, vel vtilia, non sufficit homo cum suis viribus naturalibus, sed indiget auxilio; de quo puncto loquemur postea. 2. quod docuit contra Semipelagianos est, quòd Gratia sic necessaria non confertur Pręcipua Augustini dogmata.

à Deo ex meritis hominis, ſed gratis datur; de quo etiam puncto dicam poſtea. 3. quod docuit eſt, quod Gratia, quæ pro ſtatu naturæ lapſæ eſt neceſſaria homini ad bona opera facienda, non eſt ſicut illa, quæ data fuit Adamo in ſtatu innocentię dicta *ſine qua* ſubdita libero arbitrio illius, vt ea vteretur, ſi vellet, & quando vellet; ſed eſt potentior illa, quæ facit facere opera bona, non trahenda à libero, ſed trahens illud alliciendo, & dicitur gratia *qua*. Alioquin, inquit, non ſatis prouiſum eſſet naturæ lapſę, vt benè actu operaretur. Si enim Adam ſanctus, innocens, ſine paſſionibus, & tot diuinis muneribus vallatus, & gratia *ſine qua* vſus non eſt, quid faceret homo lapſus, debilis, tot defectibus ignorantiæ, & concupiſcentiarum circumdatus? Hanc ergo gratiam docuit Auguſtinus neceſſariam ad benè operandum actu.

Neceſſitas gratiæ.

Quod detur ſine meritis.

Et quod facit facere dicta qua.

154. Dico. Sententia Auguſtini de *Gratia qua*, meo videri, videtur approbata ſaltem implicitè à quibuſdam Romanis Pontificibus.

Gratia quam docuit Aug. approbata à Rom. Pontif.

Prob. & declaratur *ly implicitè*. Romani Pontifices, Innocentius, Zoſimus, Cęleſtinus, & alij, quos initio primi Opuſculi retulimus approbarunt doctrinam S. Auguſtini *de Gratia*; immò Hormiſda in *epiſt.* 70. in fine apertè, & claris verbis dicit, quòd *doctrina de Gratia, & libero arbitrio, quam ſequitur Romana Eccleſia eſt illa, quam tradit Sanctus Auguſtinus in ſuis libris maximè ad Hilarium, & Proſperum*. Sed Auguſtinus in omnibus ſuis libris, & maximè ad Hilarium, & Proſperum, doctrinam tradit de *Gratia qua*, eiuſque neceſſitate ad actu benè operandum, credendum, &c. eamque defendit ſcribens ad Hilarium, & Proſperum, qui ei ſcripſerant, quòd quidam, nem-

Cęleſt. Hormiſda.

nempè Massilienses,de ea murmurabant, & impugnabant, tamquam nouam, doctrinam suam de prædestinatione ad gratiam, & gloriam sine meritis, vt in primo Opusculo vidimus: & mortuo Augustino, Cælestinus, vt ibidem diximus,in epistola ad Episcopos Galliæ, non solùm commendat S. Augustini doctrinam; sed miratur, quòd ipsi non compescant ora quorumdam contra S. Augustini doctrinam mussitantium. Reliquos Pontifices omitto: & sic arguo. Sancti Romani Pontifices, & collaudarunt, & acceptarunt pro tota Ecclesia Augustini doctrinam de Gratia explicitè; sed inter præcipua principia Augustini de Gratia, hoc est vnum, scilicet, de *Gratia qua*, seu de auxilio *gratiæ quo*, gratia nempè, quę facit facere, & satis non est pro natura lapsa illa, quam habuit Adam innocens,idest, *sine qua*;quia cum hac tantùm natura lapsa, non operaretur, bòna opera: ergo hanc gratiam sub hoc nomine *qua*, seu auxilio *quo* implicitè approbarunt Romani Pontifices. Quòd verò hanc docuerit Augustinus necessariam ad actu operandum, in præcedentibus capitibus patuit.

Etiam post mortem à Cęlestino defenditur August.

Clara Conclusio de approbatione Rom. Pont.

155. Confirmatur ex sequenti conclusione, quæ licet dicatur Concilij, est tamen Sedis Apostolicæ.

Approbat. à Concil. Arauſ.

Dico 2. Concilium Arausicanum secundum contra Massilienses celebratum ann.Domini 529. cum instructione Sedis Apostolicæ in materijs de Gratia, & libero arbitrio hanc sententiam Sancti Augustini de Gratia *qua*, seu auxilio *quo* liberum arbitrium trahente, & faciente facere, secutum est, eamque sententiam tenendam definiuit; quod Concilium à Bonifacio 4. successore Felicis 4. fuit quoad omnia confirmatum.

Prob.

156. Prob. prima pars. In primo Capite habetur. *Cùm ad dedicationem Basilicæ conuenissemus, & de rebus, quæ ad Ecclesiasticã regulam pertinent, & inter nos fuisset spiritualis oborta collatio; peruenit ad nos esse aliquos, qui de gratia, & libero arbitrio minus cautè, & non secundum fidei Catholicæ regulam sentire velint. Vndè, & nobis secundum authoritatem, & admonitionem Sedis Apostolicæ iustum, & rationabile visum est, vt pauca capitula ab Apostolica nobis Sede transmissa, quæ ab antiquis Patribus ex certis Scripturarum voluminibus in hac præcipuè causa collata sunt, ad docendos eos, qui aliter, quàm oportet sentiũt ab omnibus obseruãda proferre, & manibus nostris subscribere deberemus. Quibus lectis, qui hucusque non sicut oportebat de Gratia, & libero arbitrio credidit, ad ea quæ fidei Catholicæ conueniunt, animum inclinare non differat.* Hæc sunt proemialia Concilij illius Prouincialis verba: ex quibus apertè concluditur, quòd Concilium illud, nedũ ex Sedis Apostol. auctoritate, sedente *Felice* 4. ea decreta ediderit, quę subsequũtur, sed quòd illa met decreta fuerint directa illis in Concilio congregatis Episcopis, vt ea subscriberent, ac promulgarent, & obseruari curarent. Puto fortassè, quòd hoc ab eis exigeret Pontifex, quia eorum aliqui aliter sentiebant. At quomodocumque sit: ea capitula, seu decreta, & canones erant Papę, vt ipsi fatentur. Videndum ergo, quid inter alia ad rem nostram contineant decreta illa, seu canones illi: ideò

Ex instructione Ro. Pont. Concil. hoc ea capita decreuit.

Concilium illud fatetur illa decreta esse Papę.

156. Prob. secunda pars, quòd scilicet Concilium hoc secutum sit sententiam Augustini de *Gratia qua*, seu *auxilio quo*, (necessario ad actu bene operandum) sibi ab Apostolica Sede insinuatam. In can. enim 3. habetur. *Si quis ad inno-*

inuocationem humanam gratiæ Dei dicit conferri, non autem gratiam facere, vt inuocetur à nobis, contradicit Isaiæ Prophetæ cap. 63. vel Apostolo Rom. 10. idem dicenti. Inuentus sum à non quærentibus me: palam apparui ijs, qui non interrogabant. In cap. 4. habetur. *Si quis, vt à peccato purgemur voluntatem nostram, Deum expectare contendit; non autem, vt etiam purgari velimus, per Spiritus Sancti infusionem, & operationem in nos fieri confitetur, resistit ipsi Spiritui Sancto per Salomonem Prou.* 10. (iuxta 70.) *dicenti; Præparatur voluntas à Domino, & Apostolo Philipp. 2. salubriter prædicanti. Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate.* In cap. 6. apertiùs rem tangit ostendens non voluntati gratiam, sed voluntatem gratiæ obedire, sic. *Si quis sine gratia Dei volentibus, credentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, quærentibus, pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri; non autem diuinitus, vt credamus, velimus, vel hæc omnia, sicut oportet, agere valeamus per infusionem, & inspirationem Sancti Spiritus in nobis fieri confitetur; & aut humilitati, aut obedientiæ humanæ subiungit* (potiùs subigit) *gratiæ adiutorium, nec vt obediens, & humillimus ipsius gratiæ donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti; Quid habes, quod non accepisti, & Gratia Dei sum id, quod sum.* In cap. 9. habetur. *Diuini est muneris, cum & rectè cogitamus, & pedes nostros à falsitate, & iniustitia retinemus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum, vt operemur, operatur.* In cap. 18. *Debetur merces bonis operibus, si fiant: sed gratia, quę non debetur, præcedit, vt fiant.* In cap. 23. habetur. *Suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt, quod Deo displicet. Quando*

Referũtur Conc. illius Canones.

Canon sextus, & clarior.

Item cap. 9

Item c. 23.

do autem ita faciunt, quod volunt, vt diuinæ seruiant voluntati, quamuis volentes agant, quod agunt; illorum tamen voluntas est illius, à quo præparatur, & obitur, quod volunt: alia plura capita necessitatem gratiæ concernentia in suis locis adducenda ex præscriptione Sanctæ Sedis sunt in eo Concilio statuta; omnia autem sunt 25. quę vt in S. Augustini operibus versato, patere potuit, omnia ex illis excerpta sunt: ea subscripsere vndecim Episcopi, quatuor Præfecti Prætorij Galliarum, & sex Consules. Eam ergo Augustini sententiam de gratia *qua*, seu auxilio *quo*, necessario ad actu faciendum opus bonum, & trahente, & alliciente voluntatem, & faciente, vt faciat opus bonum, ipsum Prouinciale Concilium Arausicanum, Papa præscribente, secutum est. Ipsum autem Concilium nullam aliam affert caussam necessitatis huius gratiæ facientis facere, vt homo credat, diligat Deum, & alia bona opera faciat, *vt oportet*, nisi quia per Adæ peccatum humanum liberum arbitrium fuit debilitatum, & attenuatum, ideòque potentiori indigebat gratia, seu auxilio, quàm indiguerit liberum arbitrium Adæ forte, ac validum tantis donis, habituali, & originali præsertim gratijs præditum, & à nullo passionum, siue corporalium, siue spiritualium stimulo vexatum.

Omnia hęc capita ex S. August. excerpta sunt.

Quinam subscripserunt ea capitula Concilij.

157. S. Augustinum secuti sunt omnes Patres Sancti, atque Scholastici, quos initio primi Opusculi retulimus; omnium autem primi, Hilarius Arelat. Prosper, Fulgentius, & post plura sæcula cęteri ibidem relati. Tandem Scholastici, Magister sententiarum, Alexander Alensis, S. Thomas, S. Bonau. Scotus, cæterique germani eorum discipuli vsque nunc. Scholæ famosæ, Parisiensis,

Cæteri, qui S. August. secuti sunt.

ſis, Louanienſis, & aliæ.

An autem iſta ab Auguſtino prædicata gratia *qua*, ſeu auxilium *quo*, ſit illa,ſeu illud, quod, & quę pro faciēdo opere bono,vt oportet,fuerit, & ſit neceſſaria, ſeu neceſſarium,aliàs nullatenus fieret, dicam infra.

CAPVT IX.

An Gratia actualis ſit ſemper neceſſaria ad benè operandum.

158. ADu.1.quòd homo in triplici ſtatu conſiderari poteſt. Primò in ſtatu infidelitatis. 2. in ſtatu fidelitatis, & gratiæ habitualis, ideſt ſine peccato. 3. in ſtatu fidelitatis tantùm, ſed in peccato. Ideò quæri poteſt, an homini in omni hoc triplici ſtatu ſit neceſſaria gratia actualis, ſeu ſupernaturale Dei auxilium ad benè operandum.

In triplici ſtatu conſideratur homo.

159. Adu. 2. quòd opera bona, quæ poteſt homo exercere,duplicis generis ſunt; quædam ſunt merè naturalia, ideſt à ſolo lumine naturæ dictata, & facta abſque vllo fine ſupernaturaliter, ſeu per fidem cognito, quæ ſcilicet faciunt infideles, quibus finis vltimus reuelatus, ac per fidem notus non eſt, vt v. g. ſuccurrere alicui in neceſſitate exiſtenti; eſſe gratum benefacienti; iuſtitiam exercere vim patienti, & alia ſimilia, quæ lex naturæ cuilibet homini inſita dictat;hanc enim quilibet homo in ſe experitur,*quia ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus Domini*, ait Dau.*pſal.*4. & ideò Ethnici etiam principes omnis nationis, vel ex ſe immediatè, vel ex conſilio iuriſprudentum multas bonas, rectas,ac iuſtas leges condide-

Genera operum, quæ poteſt homo exercere.

diderunt, quibus ignota erat vera fides, ac ſupernaturalis finis,ad quem legum earum obſeruantia dirigere potuerit. Quædam verò ſunt opera ſupernaturalia, quę nota ſunt per fidem,& propter finem vltimum per fidem notum fiunt, quæque ad finem illum conſequendum, & perpetuò poſſidendum fiunt; & hęc ſunt, quæ facienda ſunt, *ſicut oportet*; dicemus autem infra quid ſignificet hoc, *ſicut oportet*; & pro his agendis dicemus gratiam eſſe neceſſariam.

Senſus quę ſiti.

160. Adu.3. quòd hìc quærimus tantùm neceſſitatem gratiæ ad benè operandum, ideſt opera ad ſalutem, ſeu ęternam vitam conferentia: & abſtinemus à prolixa, & poſt S. Auguſtinum non ampliùs neceſſaria hiſtoria Pelagij negantis gratiæ internæ neceſſitatem ad opera ſalutis; ſed eam ſupponimus: & de gratiæ neceſſitate cum Sacra Scriptura,cum Sancta Sede, cum Concilijs, & cum Sanctis Patribus loquemur. Poſtea erit ſermo de qualitate, ſeu ſpeciebus operum, ad quæ eſt neceſſaria; & de qualitate etiam, ſeu ſpecie gratiæ ad ea facienda neceſſaria.

Ad bona opera gratia eſt neceſſaria.

161. Dico ergo. Ad opera bona ad ſalutem conferentia, non ſufficit ſola voluntas humana cum ſuis naturalibus viribus,ſed eſt ei neceſſaria actualis Dei gratia cum illa ea opera faciens:Eſt de fide.

Ex S. Scrip.

162. Prob. 1. ex Sacra Scriptura. *Ioann.*15. Saluator ait, *ſine me nihil poteſtis facere*; S.Auguſtin. *tract.* 81. in Ioann. vt ſępè dixi inquit, *nec multum, nec parum, ſed nihil*. Concil. Arauſ. 2. ex præſcriptione Sedis Apoſtolicæ, vt initio ſe declarat in *cap.*7. hunc Chriſti ſermonem ſic intelligendum decernit. *Qui dixerit nos poſſe bonum aliquod, quod ad ſalutem pertineat vitæ æternæ, per*

natu-

naturæ vigorem cogitare, aut eligere, aut Euangelij prædicationi credere absque illuminatione, & inspiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suauitatem in consentiendo, & credendo veritati; hæretico fallitur spiritu, non intelligens vocem Dei in Euangelio dicentis, sine me nihil potestis facere: & postea in cap. 9. iterum declarat illud dictum, & modum, quo per Christum, & cum Christo opera bona fiunt, inquiens. *Diuini est muneris cum & rectè cogitamus, & pedes nostros à falsitate, & iniustitia detinemus: quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum, vt operemur, operatur.* Ex Concil. Arauſ.

163. Prob. 2. ex Cor. 3. 5. *Fiduciam autem talem habemus per Christum; non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est*: Glos. ord. ait: *Commendat gratiam, quæ non datur secundum merita: sed efficit omnia bona merita*: & omnes Sacræ Scripturæ interpretes; omnes Patres, ac Doctores, & omnium maximè S. Augustinus infra referēdus, & Concilium Arauſ. 2. cap. 7. hunc locum de necessitate gratiæ ad benè operandum interpretantur. Ex Apost.

164. Prob. 3. ex Romanorum Pontificum literis, ac decretis, quibus statuunt necessitatem gratiæ, seu diuini adiutorij ad opera bona ad salutem conducentia. Sic decernit Innocentius 1. in epistolis 24. 25. & 26. ita Celestinus 1. in epistol. 1. cap. 5. 6. & 8. Ita Gelasius in epistol. 1. cap. 6. Ex Rom. Pont.

165. Prob. ex Concilio Africano cap. 80. (hoc autem Concilium, vt notorium est, ita dicitur, quia est collectio omnium Conciliorum Prouincialium, quæ per quinquennium sub Cælestino, ac Bonifacio in diuersis Africæ Prouincijs celebrata sunt:) in præfato autem cap. 80. sic statuitur. Concil. Afric. quale sit.

tur. *Item placuit, vt quicumq; dixerit, ideò nobis gratiam iustificationis dari, vt quod facere per liberū iubemur arbitrium facilius possimus implere per gratiā, tamquam etiamsi gratia non daretur, non quidem facilè, sed tamen possimus etiam sine implere diuina mandata; anath. sit. De fructibus enim mandatorum loquebatur Dominus, vbi non ait sine me difficiliùs potestis facere: sed ait, sine me nihil potestis facere.*

Id definit.

Itē Conci. Diospolit. & Mileuit.

166. Idem docuit Concilium Diospolitanum cap. 7. idem pariter Concilium Mileuitanum cap. 4.

Concil. Arauſ.

167. At Concilium Arausicanum secundum, vt in præced. capite dictum est, pluribus capitibus necessitatem, & modum operandi gratiæ cum libero arbitrio statuit, ac decernit ex præscriptione *Felicis* 4. vt initio testatur. At quoniam contra Faustum, & Massilienses, qui necessitatem gratiæ contra Pelagium admittebant (excepto initio fidei, vt postea dicam) supponentes Patres illi gratiæ necessitatem, de modo tantùm, quo cum libero arbitrio concurrit loquuntur. Ideò in *can.* 3. statuit; gratiam facere, vt inuocetur à nobis Spiritus Sanctus: in *c.* 4. statuit gratiam quoque facere, vt nos velimus à peccato purgari: in *cap.* 5. statuit, quòd etiam ad initium fidei est necessaria gratia: *in cap.* 6. statuit gratiam facere; vt velimus credere, credamus, & alia bona opera, vt oportet, faciamus: in *cap.* 7. statuit, sine gratia nullum opus pertinens ad salutem fieri posse: & sic prosequitur vsque ad caput vltimum, in quo statuit, quòd etiam Patres tàm legis naturę, quàm scriptæ incipiendo ab Abel, & prosequendo per omnes Patriarcas, omnesque alios, quos enumerat Apostolus *Hebr.* 11. omnemque multitudinem, quæ in ijs legibus in Deum

Omnia Concil. decreta pro necessitate gratię.

Deum credidit, eumque dilexit, non potuisse, nec credere, nec diligere, nec alia bona opera, *vt oportet*, facere sine auxilio gratiæ.

168. Tandem, vt alia omittam Concilia Prouincialia, Valentinum Secundum, Santonense, Moguntinum quartum, & alia similia, quæ de necessitate gratiæ sua ediderunt decreta, Concilium generale Tridentinum hanc necessitatem tàm in ordine ad iustificationem, quàm in ordine ad alia opera ad salutem pertinentia definiuit. Siquidem in sess. 6. cap. 5. statuit *exordium iustificationis à gratia præueniente sumendum esse*: & quòd tali gratiæ liberè assentiendo ad eam homo disponitur: & quòd illuminationem, & inspirationem illam potest homo abijcere, si velit. *In cap.* 6. docet, quòd homines disponuntur ad iustificationem, *dum excitati diuina gratia, & adiuti*, liberè incipiunt credere, quæ reuelata, & promissa sunt, & Deum tamquam omnis misericordię fontem diligere incipiunt, &c. *In cap.* 10. agens de iustificationis incremento, docet, per bona opera cum gratiæ adiutorio facta augeri; & ideò S. Mater Ecclesia petit à Deo, *da nobis Domine fidei, spei, & charitatis augumentum*: addenda sunt alia eiusdem collectæ verba, *& vt mereamur assequi, quod promittis, fac nos amare, quod præcipis*, quę necessitatem gratiæ indicant. *In cap.* 11. quod est de obseruatione mandatorum Dei ab ipsismet iustificatis, statuit Deum non præcipere impossibilia. *Nam impossibilia non iubet, sed iubendo monet, & facere, quod possis, & petere, quod non possis, & adiuuat, vt possis*: & infra docet, quòd Dei mandata cum diuino auxilio obseruari possunt. In *can.* postea *primo* anathema dicit ei, *qui dixerit hominem suis naturalibus viribus sine diuina gra-*

Alia Conc. decreuerũt necessitatẽ gratiæ ad benè operandum.

Tandem etiam Concil. Trid.

Docet Concil. ad omnia bona opera necessitatem gratiæ.

gratia per Christum iustificari posse. In *can.*2. dicit anathema ei,*qui dixerit diuinam gratiam per Christũ non esse necessariam, & dari, vt homo faciliùs iustè viuere, ac vitam æternam promereri possit, quasi per liberum arbitrium sine gratia vtrũque, ægrè tamen, & difficulter possit*: in 3. dicit anath. ei, *qui dixerit, quòd sine Spiritus Sancti inspiratione, atque adiutorio homo possit credere, diligere, sperare, aut pænitere, sicut oportet, vt ei iustificationis gratia conferatur*: in *can.* 4. dicit anath. ei, *qui dixerit, quòd gratiæ excitanti, vt quis ad iustificationem disponatur, non possit dissentire, si velit*: ergo de fide est Conclusio.

Per multas rationes id definit.

169. Quamuis autem, quæ hucusque dicta sunt ad gratiæ necessitatem pro benè operando adstruendam, & de fide tenendam, satis superque sint; quia tamen pro ea vnus pro omnibus singulariter, strenuèque laborauit, & contra aduersarios gratiæ, ac necessitatis eius pugnauit S. Augustinus; libet hìc referre aliquos peculiares libros, in quibus de hac materia peculiariter tractauit, licet in omnibus suis libris eam attigerit. Loca autem eorum librorum adducam in sequentibus capitibus, cùm de operibus, ad quæ necessaria est gratia agam; & de effectibus illius, de subiectis capacibus; de concordia gratiæ cum libero arbitrio, & alijs eiusmodi punctis loquar. Libri ergo, in quibus ex professo probat necessitatem gratiæ ad benè operandum, & modum operãdi gratię, & eius effectus tàm in infidelibus, quàm in fidelibus in ordine ad iustificationẽ; & in iustis in ordine ad opera iustitię, respectiuè, sunt sequẽtes. *Liber de Gratia Christi*, constans ex capitulis 50. quem scripsit contra Pelagium, & Celestium inimicos gratiæ. *Liber de Perfectione iustitiæ homi-*

Libri in quibus peculiariter S. August. de gratia ex professo tractauit.

minis, conſtans ex capitulis 21. quem ſcripſit contra Celeſtij ratiocinia contra neceſſitatem gratiæ. *Liber de Gratia*, *& libero arbitrio*, conſtans ex capitulis 24. quem ſcripſit ad Valentinum, & Monacos Adrumétinos, quia vt ipſemet Sanctus dicit in *lib.2. Retract. cap. 66.* Monaci illi, ſicut ad ipſum ſcripſerant, timebant, quòd gratia illa *qua*, ſeu efficax, faciens facere, læderet liberum arbitrium; ideò in eo oſtendit non ſic eſſe, vt poſtea videbimus. *Liber de Correptione*, *& Gratia*, conſtans ex capitulis 16. quem, vt ipſe dicit in *lib.2. Retract. cap.67.* ſcripſit ad eoſdem Monacos Adrumétinos, eo quia dicebant, quòd ſi gratia talis naturæ eſſet, non eſſent corripiendi, qui Dei pręcepta non obſeruant, ſed ſolùm pro illis orandum eſſet, vt Deus gratiam illis tribuat *qua* faciat eos illa obſeruare; demonſtrans eſſe corripiendos, & quare. *Liber 1. de Prædeſtinatione Sanctorum*, conſtans ex capitulis 21. directus ad Proſperum, & Hilarium, in quo agit de Sanctorum electione æterna ad gloriam, & gratiam, ſine meritorum præuiſione; qui liber in Maſſilienſibus fuit cauſa, cur obloquerentur de S.Auguſtino, quòd noua, & inaudita doceret; qua de re ſcripſit ad eoſdem Hilarium, & Proſperum librum ſecundum, qui inſcribitur *De bono, ſeu dono perſeuerantiæ*, conſtantem ex capitulis 23. in quo de materia gratię, & dono perſeuerandi in ea ad ſalutem neceſſarijs tractat. *Liber de Natura, & Gratia* directus ad Timaſium, & Iacobum continens capita 70. *Libri ſex prolixi* contra Iulianum Pelagianum continentes capita 55. & alij plures tractatus.

Licet in omnibus ferè Operibus de illa egerit.

Rationes, & motiua ſcribendi eos libros.

170. Item plures epiſtolæ ad diuerſos ſcriptę ſuper materia gratię; nempè vna ad *Valentinum*,

eſtque

estque 46. quam præponit libro de *Gratia, & libero arbitrio*: altera ad eumdem, estque 47. quam præponit *Libro de Corr. & Gratia*: epist. 105. ad Sixtum *Præsbiterum*, qui fuit postea Rom. Pontifex, eaque prolixa, in qua diffusè de Gratia, eiusque necessitate agit: epist. 107. quę est ad Vitalem Cartaginensem, eaque etiam prolixa. Vir iste docebat, orandum non esse pro incredulis; sed ijs solùm legis doctrinam proponendam. Augustinus eum corripit, docens propositionem legis non sufficere ad eorum conuersionem, sed necessariam etiam esse Dei gratiam, plures in ea assignans regulas huius materiæ.

Epist. plures de eadem materia.

Motiuum scribendi epistolas.

171. Prȩter hos libros, in quibus ex professo agit de necessitate Gratiæ ad operandum sanctè, seu *sicut oportet*; in alijs ferè omnibus suis operibus sparsim de ea loquitur, aliquando de necessitate ad omnia opera bona conducentia ad salutem in genere, aliquando de necessitate eius ad specifica quædam: aliquando de modo operandi gratię cum libero arbitrio; aliquando, & ferè semper, de collatione eius sine meritis, & de cęteris eiusmodi gratiam consequentibus; pro quibus in suis locis propria Augustini loca adducemus,

Alibi sępè de illa agit.

172. Sanctum Augustinum ante definitionem Conciliorum secuti sunt, in primis, eius coætanei Sancti Prosper, Hilarius, & Fulgentius, postea cęteri, quos retuli initio primi Opusculi; postea omnium Scholasticorum turba, totaque tandem Ecclesia. Quę de necessitate diuinæ gratiæ dixisse sufficiat. Sancta enim Mater Ecclesia hanc gratię necessitatem pro omni bono opere efficiẽdo Deum pro suæ diuinę gratiæ adiutorio in omni collecta Officij diuini, ac Missę exorat, præfer-

ſertim autem *in Dominica octaua poſt Penthecoſtem*, clamans, *Largire nobis quęſumus Domine ſemper ſpiritum cogitandi, quæ recta ſunt propitius, & agendi: vt qui ſine te eſſe non poſſumus, ſecundum te viuere valeamus*. Per Chriſtum, &c.

Eccleſia ſemper orat Deum, vt nobis gratiam benè operandi largiatur.

CAPVT X.

Pro quibus operibus, & quibus conditionibus prædites ſit neceſſaria gratia.

173. ADu. 1. & recolo, quòd hìc ſemper loquimur de gratia actuali, ſeu auxilio diuino requiſito ad facienda opera bona. Quęrimus modò, quæ ſunt iſta opera bona, pro quibus faciendis eſt neceſſaria gratia, ſeu auxilium diuinum. 2. quales conditiones requirantur in ijs operibus bonis, vt Deus ad ea concurrat cum ſua gratia.

Senſus quęſiti.

174. Adu. 2. quòd opera bona, ſeu iuſtitię, quæ idem ſunt ex Sacro Textu, generaliter ſumpta, ſunt omnia opera legis diuinę, ſiue naturalis, & in corde ſcriptę, ſiue diuinæ poſitiuæ, ſiue eccleſiaſticę; ſiue opera conſiliorum, ſiue opera ſupererogationis. In ſpecie autem opera bona ſunt omnia virtutum, ſiue Cardinalium, ſiue Theologicarum, & omnium ſpecierum poteſtatiuarum ſub illis contentarum: de quibus ego egi in tomis duobus de virtutibus Cardinalibus, & Theologalibus: omnia ergo prędatarum virtutum, legum, & conſiliorum opera ex genere ſuo, ſeu ex obiecto ſunt bona.

Quæ ſint opera bona.

175. Adu. 3. quòd vt opera iſta legum, ac virtutum ſint adæquatè bona, & ad ſalutē conferentia, debent eſſe facta *ſicut oportet*, & ad ea in-

 fluit

Quid signi ficet, sicut oportet.

fluit gratia diuina; quę doctrina fundamentum habet in cap. octauo versu 16. epistolæ *ad Rom.* & hac phrasi vsus est postea S.Augustinus, Concil. Arauf. 2. & tandem Concil.Trid. *sess.6.can.3.* vt de omnibus patebit. Paulus enim loco citato dicit. *Spiritus adiuuat infirmitatem nostræ operationis. Nam quid oremus sicut oportet, nescimus; sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autem scrutatur corda scit, quod desideret spiritus; quia secundum Deum postulat pro sanctis*: &c. Interl. *postulat*, ait, *facit postulare, & impetrare*. Cùm autem Concilia, vt dixi, & probabo, vtantur hac phrasi, statuendo necessariam esse gratiam ad facienda opera bona, seu virtutum, ac legum, *sicut oportet*, videndum est, quid importet, *sicut oportet*.

Paulus primò vsus est ijs verbis.

176. Adu.igitur 4. quòd interpretes loci prę fati Apostoli diuersis loquendi formulis locum illum explicant; sed in substantia idem dicunt. Nam Interl. *vt oportet* dicit, vt *congruit*. Glosa Lyr. dicit, *vt ad salutem expediens est*. S.August. in lib. de videndo Deo ad Probam cap. 14. multis, & dignis sententijs docet, quid sit orare *sicut oportet*, & ex hoc opere faciendo, vt oportet, concluditur, quæ sint alia facta, vel facienda *sicut oportet*. Tunc dicit orari Deum sicut oportet, quando oratur, vt faciat, quæ suæ placent voluntati. Sæpè enim, inquit, aliquis in tribulationibus carnis, aut spiritus positus, orat Deum ab eis liberari: quia tamen, inquit Augustinus, sępè Deus ad probationem, & meritum alicuius eas immittit, qui petit ab eis liberari, non orat sicut oportet; ideò ipsemet Paulus 2. Corint.12. vexatus à stimulo carnis dicit, *ter Dominum rogaui, vt auferretur à me*: & exauditus non fuit; sed

Diuersimodè locus Pauli explicatur; sed in substantia eodem modo.

dixit ei Dominus, *sufficit tibi Paule gratia mea, quia virtus in infirmitate perficitur*. Orasset autem sicut oportet, si petens liberari dixisset, Domine aufer à me, sed fiat voluntas tua; vel si hoc cedit in gloriam tuam, sicut, ait Augustinus, fecit Christus *Matth. 26. Pater transeat à me calix iste; verumtamen non mea, sed tua voluntas fiat: & exauditus est pro sua reuerentia*. Orare ergo, *sicut oportet*, est orare cum conformitate ad Dei voluntatem. Hinc concluditur, quòd facere alia opera, siue præcepti, siue consilij, siue supererogationis in quacumque virtute, *sicut oportet*, aliud non significat nisi facere illa cum omnibus circumstantijs honestis, & propter Deum, seu vt placeant Deo, præcipienti, aut consulenti, fiatque eius voluntas, sicut quotidie in oratione Dominica recitamus.

Orandum est, vt oportet.

Quid sit hoc.

177. De his autem alijs operibus faciendis *sicut oportet*, loquitur Augustinus in Enchir. cap. 121. inquiens: *omnis itaque præcepti finis est charitas, idest ad charitatem refertur omne præceptum. Quid verò ita fit, vel timore pœnæ, vel aliqua intentione carnali, vt non referatur ad illam charitatem, quā diffundit Spiritus Sanctus in cordibus nostris, nondum fit, quemadmodum fieri oportet, quamuis fieri videatur. Quæcumque ergo mandat Deus, ex quibus vnum est, non mæchaberis; & quæcumque non iubentur, sed spirituali consilio monentur, ex quibus vnum est, bonum est homini mulierem non tangere, tunc rectè fiunt, cùm referuntur ad diligendum Deum. & proximum propter Deum*: sic Augustinus.

178. Adu. tandem, quòd vt supra dixi, & iterum infra dicam, bona opera, *sicut oportet*, ad quæ peragenda est necessaria gratia, reperiri possunt in homine in triplici statu constituto. Primò in

Tres status hominum

in homine infideli illuminato, & excitato, vt ad fidem veniat, & per baptismum iustificetur, & in Hęretico illuminato, & excitato, vt ad Catholicam fidem conuertatur, & per pænitentiam iustificetur. 2. in homine iam iustificato, sed lapso per peccatum, & illuminato, & excitato, vt ad Deum redeat per Sacramentum pęnitentiæ. 3 in homine iustificato, ac permanente in iustitia, sed se exercente in obseruantia præceptorum, vel etiam consiliorum, vel in supererogatorijs: de his omnibus videndum est, an ad hæc opera exercenda *sicut oportet*, sit eis semper necessaria gratia.

In infideli adulto est necessaria gratia ad opera disponẽtia ad iustificationem; sed sicut oportet.

179. Dico 1. In homine adulto infideli, vt conuertatur, & se disponat ad iustificationem, est necessaria gratia præueniens, & adiuuans ad facienda *sicut oportet*, illa opera, quæ ad iustificationem disponunt, vt sunt credere, diligere, sperare, ac pęnitere: est de fide.

180. Prob. ex Concilio Tridentino expressis verbis totum hoc definiente. Nam *in sess. 6. cap.* 5. sic statuitur. *Declarat præterea ipsius iustificationis exordium in adultis à Dei per Iesum Christum præueniente gratia sumendum esse, hoc est, ab eius vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur*, &c. In cap. 6. habetur. *Disponuntur ad ipsam iustificationem, dum excitati diuina gratia, & adiuti fidem ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum credentes vera esse, quæ diuinitus reuelata, & promissa sunt, atque illud in primis à Deo iustificari impium per gratiam eius*, &c. *illumque tamquam omnis misericordiæ fontem diligere incipiunt; & propterea mouentur aduersus peccata; hoc est, per odium aliquod, & detestationem*, &c. Et postea in *Can. 3.* sic definit. *Si quis dixerit sine pręueniente Spiritus*

Ex Trid. expressè id definiente.

Sancti inspiratione, atque eius adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pęnitere posse, sicut oportet, vt ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit.

181. Aliæ probationes, quæ de omni actu ad salutem necessario concludunt, infra adducentur; & sunt ad idem.

182. Dico 2. In homine adulto baptizato lapso in peccatum, siue heresis, siue quodcumque alind, vt resurgat, & se disponat ad iustificationem, est necessaria gratia pręueniens, & adiuuans: est de fide. In infideli peccatore, vt resurgat est necessaria gratia.

183. Prob. 1. argumento illo vniuersali, quòd ad omnem actum conducentem ad salutem, est necessaria gratia, vt infra patebit; hæc autem dispositio conducens ad iustificationem, conducit ad salutem, quæ sine illa haberi nequit: ergo.

184. Prob. 2. speciali argumento de se disponente ad Sacramentum pęnitentiæ, ex nuper citato *canone 3. sessionis sextæ* Concilij Tridentini; is enim de omni iustificatione loquitur, & de omni se ad eam disponente: in quo gratia est necessaria; & anathema dicitur asserenti oppositum. Ex pręced. Conclus. ratio.

185. Confirmatur. Lapsis post baptismum est necessarium Sacramentum pænitentię, vt resurgant à peccatis, iustificentur, & Deo reconcilientur ex Concil. Trid. *sess. 6. cap. 1. & 2.* & Pęnitentię Sacramentum dicitur laboriosus quidam baptismus, & ex *can. 2.* dicitur *secunda tabula post naufragium*, idest peccatum; ideòque dispositiones multò plures ad hoc Sacramentum, & ad iustificationem in eo recipiendam requiruntur; nam requiritur contritio, siue perfecta, siue attritio; Sacram. pęnit. difficile, & naturæ viribus impossibile.

tritio; confeſſio, & ſatisfactio, prçter actum aliquem diligendi Deum, credendi, ac ſperandi in eum: quæ quidem omnia difficilia ſunt, & viribus naturæ improportionata; ideòque ad actus iſtos eliciendos gratia Dei præueniens, ac ſubſequens, ſeu adiuuans neceſſaria eſt. Immò, quod valdè notandum eſt, attritionem illam, quę eſt dolor peccati ob turpitudinem eius, vel ob metum gehennæ in præfata *ſeſſ. 14. cap. 4.* Concilium dicit, *eſſe Dei donum, & Spiritus Sancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm mouentis, quo pænitens adiutus viam ſibi ad iuſtitiam parat*: ergo ad hos omnes actus peragendos, *ſicut oportet*, vt per Sacramentum pænitentiæ aliquis iuſtificetur, eſt neceſſaria gratia.

Iuſto ad obſeruanda pręcepta, vt oportet, eſt neceſſaria gratia.

186. Dico 3. Homini Chriſtiano iuſto ad obſeruanda Dei mandata, *ſicut oportet*, & vt conducunt ad ſalutem, ac augumentum iuſtificationis, eſt neceſſaria gratia pro quolibet actu obſeruantiæ: eſt de fide, ſed declaratione indiget.

187. Declaratur ergo, & ſupponitur primò, quòd omnis homo, quantumuis ſanctus, quamdiù eſt in via tenetur ad obſeruandum diuina præcepta; & prob. ex Concilio Trid. *ſeſſ. 6. cap. 11.* dicente. *Quo fit, vt iuſti ipſi eò magis ſe obligatos ad ambulandum in via iuſtitiæ ſentire debent, quò liberati à peccato, ſerui autem facti Deo, ſobriè, iuſtè, & piè viuentes proficere poſſunt per Chriſtum Ieſū*: & in fine adducit authoritatem Sancti Petri in epiſt. 2. cap. 1. *Satagite, vt per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis*: & in cap. 11. habetur. *Nemo autem quantumuis iuſtificatus, liberum ſe eſſe ab obſeruatione mandatorum putare debet: Nemo temeraria illa, & à Patribus ſub anathema prohibita voce vti; Dei præcepta homi-*

Omnis homo licet perfectus tenetur ad obſeruanda Dei præcepta.

ni iustificato esse impossibilia,&c.sed in *can.20.*definit hoc de fide.*Si quis hominem iustificatũ,et quantumlibet perfectum dixerit non teneri ad obseruantiam mandatorum Dei, & Ecclesiæ; sed tantùm ad credendum, quasi verò Euangelium sit nuda, & absoluta promissio vitæ æternæ sine conditione obseruationis mandatorum,anath. sit.*

Concil. Trid.

158. Declaratur secunda particula,*sicut oportet*; si enim quis mandata Dei obseruat ex fine vanæ gloriæ, vel alterius terreni, & mundani cõmodi, vt habeatur pro sancto, seu iusto, vel alio simili motiuo, non obseruat, *vt oportet*: tunc autem obseruare dicitur, *sicut oportet*, quando propter Deum, vel actualiter, ac explicitè cogitatum; aut saltem virtualiter, vel implicitè cogitatum, vel propter vitam æternam á Deo promissam mandata seruantibus, ea seruat; nam etiam propter eam potest homo operari, vt definit Concil. Trid. *sess. 6. can. 31.* Christus enim iis eam promisit Matth. *19. si vis ad vitam ingredi, serua mandata*. His ergo explicatis

Quid significet, sicut oportet.

189. Prob. Conclusio de necessitate gratiæ pro obseruandis diuinis mandatis, ex Concilio Trid. sess. *6.* cap. 10. vbi de acceptæ iustificationis incremento dicitur. *Sic ergo iustificati, & amici Dei, ac domestici facti euntes de virtute in virtutem renouantur, vt Apostolus dicit de die in diem, hoc est mortificando membra carnis suæ, exhibendo arma iustitię in sanctificationem per obseruationem mandatorum Dei,et Ecclesiæ in ipsa iustitia per Christi gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus, crescunt, atque magis iustificantur, &c. ideò Sancta Ecclesia orat, Domine da nobis fidei, spei,& charitatis augumentum*: & sic in illa prosequitur collecta, *& vt mereamur assequi quod promittis, fac nos*

Necessitas gratiæ pro obseruandis Dei mãdatis.

Ex Concil. Trid.

nos amare quod præcipis: igitur pro obseruantia mandatorum ad incrementum iustificationis, iusti indigent diuina gratia: quod confirmatur ex capite sequēti eiusdem sessionis in quo definiens, vt supra vidimus, iustos non esse liberos ab obseruantia mandatorum Dei; nec asserendum, quòd iustis impossibilia sunt, subiungit, quod ad nostram rem facit, *Qui enim sunt filij Dei, Christum diligunt, qui autem diligunt eum, vt ipsemet testatur, seruant sermones eius, quod vtique cum diuino auxilio præstare possunt*. Et infra. *Qui liberati à peccato, & serui facti Deo, sobriè, iustè, & piè viuentes proficere possunt per Christum Iesum, per quem accessum habuerunt in gratiam istam: Deus namque sua gratia semel iustificatos non deserit, nisi ab eis deseratur*.

Plura Concil. loca.

190. Confirmatur ex Christi oraculo Ioann. 14. *Sine me nihil potestis facere*. Tunc autem, cum Apostolis iustificatis, eumque sequentibus, & sermones illius seruantibus loquebatur.

191 Prob. 2. Si quid obstaret, quin iusti in obseruandis diuinis præceptis non indigerent diuina gratia, seu auxilio actuali, esset, quia iusti habent gratiam habitualem, seu charitatem, quæ influit in actus illos obseruantiæ præceptorum Dei, & Ecclesiæ. Sed hoc non obstat: primò, quia, vt patuit, Concilium loquitur de iustificatis; & tamen dicit, eos per diuinæ gratiæ auxilium, & per Iesum Christum ea opera bona facere. 2. quia nullus purus homo iustior Adamo formatus est, qui nedum gratia, & charitate habituali, sed etiam iustitia originali præditus erat, sine vlla prorsus passione concupiscibilis, aut irascibilis, cum omni subiectione membrorum ad rationem, & rationis ad Deum; & tamen gratia ege-

Aliud arg. contra instantiam, quę fieri potest.

cogebat ad obseruandum Dei præceptum non comedendi de ligno scientiæ boni,& mali;& quamuis gratiam *sine qua*, seu auxilium *sine quo*, etiam habuerit, quia tamen gratiam *qua*, seu auxilium *quo*, ideſt faciens facere non habuit, præceptum non seruauit. 3. quia gratia,seu charitas habitualis, quæ eſt forma iuſtificans, concurrit quidem cum voluntate ad actus bonos in ratione meritorij; at non sufficit ad faciendum, vt voluntas faciat; quia ipse habitus se habet modo quodam mortuo; neque ipse pręuenit, illuminat,aut inspirat;alioquin id faceret in iuſto sine intermiſſione, quod tamen iuſtus non experitur : immò redderet iuſtum perseuerantem, & inpeccabilem; quia continuò operaretur bonum: quę tamen non facit habitualis gratia. 3. si gratia habitualis sufficeret iuſto ad operandum benè, & abſtinendum à malo, iuſtus semper benè operaretur; immò semel iuſtificatus haberet donum perseuerantiæ; quia habitus gratiæ semper eſſet efficax, & permanens in anima, seu voluntate; nec opus haberet iuſtus orare Deum, *& ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo*, quia haberet habitum efficaciter vtrumque effectum producentem: cuius contrarium docet Apoſtolus 1.Corinth.10. 12. *Qui ſtat videat, ne cadat*: & de seipso ait. *Vereor, ne cùm alijs prædicauero ipse reprobus efficiar*. Idem docet Concilium Trid.*ſeſſ.6.cap.*14.*&* 15. & ideò Chriſtus Dominus inſtituit Sacramentum Pænitentię pro reparatione lapsorum poſt baptiſmalem iuſtificationem; & dicitur secunda tabula poſt naufragium: & ex Cæleſtino 1.epiſt.1.cap.6. *Gratia Dei, quæ datur in Baptiſmo, & hominem renouat, non sufficit ad superandas tentationes, & concupiſcentias, sed requiritur quotidianum adiutorium Dei.*

Habitualis gratia non sufficit ad benè operandū.

Multa absurda sequerentur.

Ex Cęleſtino 1.

 Prob.

192. Prob. igitur vlteriùs ex pluribus Scripturę locis. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis; sed omnis sufficientia nostra ex Deo est*. Item *quid habes, quod non accepisti*: &c. Confirmatur ex Concil. Arauſ. 2. cap. 20. ***Multa in homine bona sunt, quæ non facit homo: nulla verò facit homo bona, quæ non potest Deus, vt faciat homo.***

Ex S.Scriptura.

Concil. Arausi. 2.

193. Tandem prob. rationibus sequentis cõclusionis, quę ad idem sunt: Ideò

194. Dico 4. Ad faciendum, *sicut oportet*, quęlibet bona opera cuiuscumque virtutis, siue sint opera consilij, siue supererogationis, est necessaria diuina gratia.

Ad omnia opera bona facienda, vt oportet, est necessaria gratia.

195. Prob. ex Innocent. 1. epist. 25. *Ad sanctè operandum etiam iustis est necessaria gratia. Sine gratia nullum opus pertinens ad salutem fieri potest*: ex Concil. Arauſ. 2. cap. 7. & cap. vlt. & ex Trid. cap. 10. *Sine gratia nec cognoscere, nec appetere potest homo quæ sunt Dei*: Ex Concil. Mogunt. 4. cap. 5. *sine gratia, quam nobis meruit Christus superare non possumus tentationes*: ex Innoc. 1. epist. 24. 25. & 26. & ex Cęlest. 1. epist. 1. & 2. *Gratia Dei iuuat, ne peccata committantur, & ad eorum remotionem*: ex Concil. Mileuit. cap. 3. ex Cęlestino epist. 1. cap. 10. *A gratia Dei omnia opera bona habent originem*: ex eodem Cęlest. epist. 1. cap. 18. *Gratia Dei est causa, cur homo credat, velit, petat, & cætera bona faciat*: Ex Concil. Arauſ. 2. cap. 6. *Gratia Dei est causa, cur homo voueat*: & iterum ex eodem Concil. Arauſ. 2. cap. 11.

Ex diuersis Concilijs.

196. Ad has authoritates, quę sufficerent ad intentum probandum, libet etiam ex Doctore Gratię Augustino aliquas adducere, cùm ferè omnes pręfatæ ab eo desumptę sint. Is igitur de necessi-

Multa Aug. loca pro necessitate gratię ad omnia specifica opera.

necessitate gratię ad omnia opera bona, *sicut oportet*, idest propter Deum ex regula fidei facienda, hęc prę ceteris ferè innumeris dicit, quę in sequenti Capite referuntur.

CAPVT XI.

De quibusdam specialibus Gratiæ diuinæ effectibus iuxta S. Augustinum.

167. ADu. quòd licet in toto hoc Opusculo, & præsertim in Capite pręcedenti ostensum sit, quòd ad omnia opera bona conducentia ad salutem, siue in impio ad fidem, & iustificationem se disponente, siue in peccatore ad Sacramentum Pęnitentiæ accedente, siue in iusto in legum, vel consiliorum obseruantia se exercente, nihilominus, vt tyrones nostri alios plures in specie gratiæ effectus agnoscant, Deumque earumdem gratiarum largitorem, qua decet pietate, venerentur, ac ab eodem in omnibus suis operibus eas humillimè implorent, operę pretium duxi, diuinæ gratiæ concursum, eiusque mirabiles effectus, duce Doctore Gratię S. Augustino, magna ex parte patefacere. Mens Authoris declaratur.

298. Dico igitur. Diuina gratia, seu veriùs Deus, per suam actualem gratiam in cordibus hominum diffusam ad sequentes effectus producendos concurrit. Effectus à gratia actuali prouenientes.

199. Gratia Dei præuenit omnia nostra opera bona: S.August. *tract.* 3. 81. 82. *&* 88. *in Euang. Ioann.* lib. de vera Innoc. c.27.

200. Gratia est necessaria pro iustificatione à peccato; & pro salute assequenda, *de Ciuit. lib.* 14. *cap.* 2.

Gratia dat merita: *lib. de Patientia c.20.*

Pręuenit bona opera

201. Gratia Dei electi sunt, quotquot de mundo electi sunt: *lib.de Patientia c.20.*

Ad iustificationem concurrit.

202. Sine gratia Dei agere bonum non possumus, nec malum vitare: *lib.de Prædest. & Gratia cap.11.12.& 13.* Licet aliqui putent librum esse Sancti Fulgentij Augustini Discipuli.

Dat merita

203. Gratia facit nos custodire diuina præcepta: *De fide ad Petrum Diui. cap.32.* licet hic etiam liber putetur esse S.Fulgentij.

204. Gratia facit, vt peccatum alicui non dominetur: *lib.de Continentia c.3.*

Multi effectus.

205. Gratia Dei facit, ne peccata committantur: *lib.de Eccles.dogmatibus c.28.*

206. Gratia ad Deum nos venire facit: *lib.de Prædest.SS.cap.8.*

207. Gratia diuina datur, vt duritia cordis primitùs auferatur: *lib.1.de Prædest. SS.c.8.*

208. Sine gratia nemo renascitur, sicut sine concupiscentia nemo nascitur: *lib. de Præsentia Dei cap.15.& 17.*

209. Per gratiam iuuatur nedum posse hominis, sed volitio, & operatio: *lib.2.contra Pelag.& Cælest. cap.5.& 14.*

Varij effectus.

210. Gratia facit concordiam inter carnem, & spiritum: *lib. 2. contra Iulianum Pelagianum cap.1.*

211. Gratia facit mentem hominis fortem contra cupiditatem: *lib. 1. ad Simplicianum, quæst. 1.*

212. Per gratiam merita nostra bona redduntur: *lib.de Gratia, & lib.arb.c.6.*

213. Gratia mentem iuuat ad implendam legem, sicut oculos sanitas ad videndum solem: *lib.15.cont.Faustum c.8.in fine.*

Gra-

214 Gratiæ donum eſt, vt obedientes, & humiles ſimus: *lib.de Eccleſ. dogmatibus cap. 43. & 49.* quamuis quidam putent eſſe Gennadij, ſed multas Auguſtini propoſitiones continere.

215. Gratia liberante omnes indigent, vt ſaluentur: *lib.de Nat.& Grat. cap.4. lib. de gratia Noui Teſtam.c.31.*

216. Gratia omnes indigent, vt iuſtificentur: *lib.de Nat.& Grat.cap.11.*

Sublimes gratię effectus.

217. Gratia Noui Teſtamenti, quam nobis meruit Chriſtus non eſt ordinata ad terrena, ac temporalia bona, ſed ad ſpiritualia, & ęterna: *lib.de gratia Noui Teſtam.c.5.& 7.*

218. Sine gratia non poteſt homo aliquod opus iuſtitiæ facere: *lib.de ſpir. & lit. cap. 2. 10. ac 12.*

219. Gratia inſtaurat imaginem Dei,in qua naturaliter creati ſumus: *lib.de ſpir. & lit.c.27.*

220. Gratia facit hominem ſpiritualem, & per eam implet legem,& ſine ea implere non poteſt: *lib.1.ad Simplic.q.1.*

221. Gratia facit, vt homo vincat concupiſcentias, & non cadat: ibidem.

222. Gratia eſt neceſſaria, vt oremus, petamus, & velimus bonum: *lib.1.ad Simplic.qu.2.* & pręcedit opera bona: ibid.

223. Gratia liberat de iuſta pœna ignorantię ad ſciendum quod debet facere homo,& adiuuat ad faciendum quod vult: *lib. 22. contra Fauſtum cap.58.*

224. Gratia eſt homini neceſſaria, vt poſſit ſe à poteſtate diaboli liberare: *lib.1. quæſt. Euangelicarum cap. 5. & lib. de cathechiz. rudibus cap. 18.*

225. Gratia ad rectè viuendum eſt etiam iuſtifica-

ſtificatis neceſſaria, ſicut lumen oculo ſano ad videndum: *lib. de Nat. & grat. c. 26.*

225. Gratia non ſolùm oſtendit quod faciendum eſt, ſed adiuuat, vt fiat: *lib. 2. de pecc. mer. &c. cap. 6.*

227. Gratia neceſſaria eſt ei, qui diſputaturus eſt, vt veritatem diſcernere poſſit, ne fallatur; *lib. 1. con. Creſcon. cap. 13.*

228. Gratia adiuuat voluntatem, vt innoteſcat, quod iuſtum eſt, & fiat ſuaue quod non delectabat; *lib. 2. de pecc. mer. &c. c. 17.*

229. Gratia præuenit nos, vt ſanctè, & piè viuamus; ſubſequitur, vt glorificemur, & cum Deo ſemper viuamus: *lib. de Natura, & Gratia cap. 23.*

Alij plures gratiæ effectus.

230. Cum gratia Dei reſiſti poteſt diabolo; & ea poſcenda eſt, cùm vrget tentatio; *lib. de Nat. grat. cap. 58.*

231. Quòd oremus, & conemur ex dono gratiæ habemus: *lib. 2. de pecc. mer. &c. cap. 19.*

232. Gratia non aufert liberum arbitrium, ſed ſtatuit, ac ſanat, vt per gratiam liberè diligat; quia vbi ſpiritus Domini, ibi libertas: *lib. de ſpir. & lit. cap. 30.*

233. Gratia facit, vt malum non accidat; & ſi accidat, ſanetur: *lib. de Natura, & Gratia cap. 67.*

234. Ad gratiam adiuuantem debet homo confugere, vt pęniteat: *lib. 21. de Ciuit. c. 16.*

235. Gratia Dei iuuat ad toleranda mala, quæ homines patiuntur in hac vita: *lib. 22. de Ciuit. cap. 22.*

Ex S. Aug. collecti.

236. Gratia facit, vt faciamus cognita, & credita diligamus: *lib. 1. contra Pelag. & Cæleſt. cap. 12.*

Gra-

237. Gratiæ signum est, dum quis facit quod audiuit à Deo: ibidem *cap.14.*

238. Gratia non solùm adiuuat possibilitatem; sed voluntatem, & actionem, quia ad eam concurrit: *lib.1. cont.Pelag. & Cælest.cap.14. 15. & 16.* quod ex Sacra Scriptura probat in *c.16.*

239. Gtatia conuertit cor efficacissimè, & non lædit liberum arbitrium: *lib. cont. duas epist. Pelagianorum cap.20.*

240. Gratia facit, vt homo non sit inuitus, neque repugnans ad faciendum opus bonum: *lib.2. contra duas epist. Pelag. cap.8.*

241. Sine Gratia non potest homo nec facecere, nec concipere opus bonum, nec habere propositum de illo faciendo: ibidem *cap.9.*

242. Per gratiam Deus de nolentibus bonum facit volentes bonum; *contra duas epist. Pelagianorum cap.9.*

243. Sine gratia Dei diù viui non potest sine peccato: ibidem *cap.10.*

244. Gratia Dei ad omnem actum veræ virrutis est necessaria: *cont.Iul.lib.4.c.3.*

245. Gratia Dei facit, vt faciamus: ibid.

246. Gratia præuenit, vt quis oret, pulset, & bonum faciat: *contra Iul.lib.4.c.8.*

247. Gratia Dei non est solùm necessaria ad remissionem peccatorum, vt Iulianus Pelagianus docebat; sed etiam ad omnia bona opera: *contr. Iul.lib.6. cap.11.*

248. Gratia Dei facit implere præcepta: at non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei; & Deus præparat voluntatem per donagratiæ: *in Enchir. cap.32.*

Reliqui notabiles gratię effectus

249. Gratia Dei est necessaria ad pęnitendū, ac tollendum pudorem in pęnitente: *in Ench.c.82*

Per-

Gratia operatur, vt velimus; & quomodo.

250. Per gratiam, vt velimus, Deus sine nobis operatur. Cùm autem volumus, & sic volumus, vt faciamus, nobiscum Deus cooperatur: tamen sine illo operante, vt velimus, aut cooperante cùm volumus ad bona iustitiæ opera non valemus: *lib.de Grat.& lib. arb. c.17.*

251. Per gratiam Deus adiuuat liberum nostrum arbitrium, vt liberetur à malo, & faciat bonum; nam *in psalm. 36.* dicitur, *à Domino gressus hominis dirigentur, & viam eius volet*: *lib. de Corr. & Gratia cap.12.*

252. Et sine gratia homo nullum facit iustitiæ bonum, nec cogitando, nec volendo, nec amando, nec agendo: ibidem, *& cap.2.*

253. Gratiam faciendi bonum Deus aliquando concedit mediante correptione alicuius; aliquando immediatè; quia sic ei placet, neque potest aliquis ei dicere, cur ita facis, quia neque lutum potest sic dicere figulo: *lib. de Corrept. & gratia cap.5.*

254. Gratiam perseuerantiæ non omnes habent; sed aliqui ex misericordia habent; alij non habent ex iustitia; sicut, nec omnes electi, nec prædestinati: *de Corr. & Gratia, cap. 7. & 8.* & cur sic, ad incompræhensibilia iudicia Dei recurrendum est: ibidem *c.8.*

255. Gratia Adæ, & Angelorum ante peccatũ non fuit sicut gratia, quæ est necessaria homini post peccatum, vt benè operetur: *lib.de Correp.& Grat.cap.11.* quia prima dabat posse non peccare; secunda verò dat non peccare, sed benè operari: ibidem, *cap.11.*

256. Alia penè innumera loca, quę in meo manuscripto Augustini compendio colligi, breuitatis causa relinquo; & ad alia propero.

CAP.

CAPVT XII.

An in Veteribus legibus necessaria fuerit gratia ad benè operandum.

257. ADu. quæsitum esse conceptum de legibus in plurali, vt comprehendamus triplicem legem, ac statu[illegible]minum, nempe Innocentiæ, quæ [illegible] suo statu durauit; legem Na[illegible]e lapsus Adæ, hoc est ab ini[illegible]ad Moisem in Monte Sinai exi[illegible]i legem digito Dei in duabus tabu[illegible]is scriptam, continentem Decalogum ac[illegible]it: & successiuè aliàs leges à Deo eidem Moisi dictatas, quæ in libris Exodi, Leuitici, Numeri, ac Deuteronomij continentur: omnes autem leges istæ vno vocabulo enunciatæ dicuntur lex Scripta, lex Vetus, & lex Mosaica, quia à Deo quidem lata, sed per Moisem publicata, quæ durauit in obligatione Hębreorum vsque ad solemnem publicationem Euangelij in Ierusalem à die Pentecostes; in alijs locis vsque ad publicationem Euangelij in eis locis. Gentes autem (quibus lex Moisis non fuit intimata) ab initio mundi post Adæ peccatum obligari cæperunt ad obseruandam legem naturæ: sic durauit in eis eadem obligatio vsque ad solemnem Euangelij publicationem per Euangelicos prædicatores, & adhuc durat: & si adhuc dentur regiones, in quibus non fuerit publicatum Euangelium, adhuc tenentur legem naturæ seruare sicut nos; ideò Apostolus Rom. 2. 14. ait: *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt. Eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: quia ostendunt opus*

Tres antiquę leges, ac status. Innocentię Naturæ, & Scriptę.

Quantum durarunt istæ leges.

uendum, num gratia efficax primi generis ex sui natura talis; an gratia efficax secundi generis, nempè talis facta ex voluntatis humanę consensu.

286. Dico 1. Gratia necessaria ad benè cum effectu operandum, & malum cum effectu cauendum secundùm S. Augustinum, non est sicut illa, quam habuit Adam ante lapsum, dicta à S. Augustino *sine qua non*, & à modernis *sufficiens*, seu quouis nomine nuncupata. Gratia ad operandū necessaria non est, sicut illa Adami innocentis.

287. Prob. explicitis S. Augustini verbis, quę retuli *in cap.6.& 7.* nam *in lib. de Corr. & Gratia cap.11.* de hac gratia Adæ ante peccatum data; & de alia post peccatum eidem, & posteris collata, & conferenda, vt opera faciant salutis, plura dicit necessariò referenda. Primò ait, *istam gratiam non habuit homo primus, qua numquam vellet esse malus; sed sanè habuit, in qua si permanere vellet, numquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset: sed eam tamen per liberum arbitrium deserere posset. Nec ipsum ergo Deus esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in eius libero arbitrio; quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem nihil est, nisi adiuuetur ab omnipotenti bono. Quod adiutorium si homo ille per liberum non deseruisset arbitrium, semper esset bonus; sed deseruit, & desertus est. Tale quippè erat adiutorium, quod desereret cùm nollet, & in quo permaneret, si vellet, non quo fieret, vt vellet. Hæc est prima gratia, quæ data est primo Adam. Sed hæc potentior est in secundo Adam. Prima est enim, qua fit, vt homo habeat iustitiam, si velit. Secunda ergo plus potest, qua etiam fit, vt velit, & tantum velit, tantoque ardore diligat, vt carnis voluntatem contraria concupiscentem, volunta-* Ex August.

luntate spiritus vincat. Nec illa quidem parua erat, qua demonstrata est etiam potentia liberi arbitrij, quoniam sic adiuuabatur, vt sine hoc adiutorio in bono non maneret, sed hoc adiutorium, si vellet, desereret. Hæc autem tanto maior est, vt parum sit homini per illam reparare perditam libertatem, parum sit denique non posse sine illa, vel apprehendere bonum, vel permanere in bono, si velit, nisi etiam efficiatur, vt velit: & post multa cùm dixisset simile adiutorium *sine quo non*, datum fuisse omnibus Angelis cùm creati fuere, & aliqui per liberum arbitrium eo vsi sunt, & in bono permanserunt; alij autem illo vsi non sunt, sed per suum liberum arbitrium illud deseruerunt, & lapsi sunt; iterum docet non esse tale id, quod post Adæ peccatum homini datur, sed potentius, subdens. *Tantò amplius datur per Christum Dominum nostrum, quibus id dare Deo placuit, vt non solùm adsit sine quo permanere non possumus, etiam si velimus, verùm etiam tantum, ac tale sit, vt velimus: est quippè in nobis per hanc Dei gratiam in bono recipiendo, & perseueranter tenendo, non solùm posse quod volumus, verum etiam velle quod possumus. Quod non fuit in homine primo; vnum enim horum in illo fuit, alterum non fuit. Namque, vt reciperet bonum, gratia non egebat, quia nondum perdiderat; vt autem in eo permaneret, egebat adiutorio gratiæ, sine quo id omninò non posset, & accepit posse, si vellet, sed non habuit velle, quod posset, nam si habuisset perseuerasset*, & cętera plura S. Augustini.

Qualis fuit gratia Adę.

Qualis gratia post innocentiuę statum necessaria.

288. In cap. 12. idem prorsus confirmat. Postquam enim declarauit differentiam inter auxilium gratiæ *sine quo*, & *quo*, vt notauimus in cap. 6. docere vnum incipit: primum tantùm fuisse collatum Adamo innocenti; secundum verò homi-

hominibus, quibus Deo dare placuit, ac placet, inquiens. *Primo itaque homini, qui in eo bono, quo factus fuerat rectus, acceperat posse non peccare, posse non mori, posse illud bonum non deserere; datum est adiutorium perseuerantiæ, non quo fieret, vt perseueraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseuerare non posset. Nunc verò sanctis in Regnum Dei prædestinatis, non tale adiutorium perseuerantiæ datur, sed tale, vt eis perseuerantia ipsa donetur: non solùm, vt sine ipso dono perseuerantes esse nō possint; verùm etiam, vt per hoc donum non nisi perseuerantes sint. Non solùm enim dixit Saluator, sine me nihil potestis facere; verùm etiam dixit, non vos me elegistis, sed ego elegi vos, & posui vos, vt eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat. Quibus verbis, eis non solùm iustitiam, verùm etiam in illa perseuerantiam se dedisse monstrauit.* Iterum, a tertiò Aug

Clara ergo, & euidens est S. Augustini mens, ac sententia, quòd adiutorium, seu gratia, qua homo indiget ad faciendum bonum, ac permanendum in iustitia, non est similis gratiæ, quæ data fuit Adæ innocenti, sed alterius naturæ, & potentior illa; quæ scilicet, non solùm dat posse facere iustitiam, & posse in ea permanere; sed quę dat posse, & etiam facere, ac permanere.

289. Cur autem illa similis Adæ satis non sit, dans scilicet posse tantùm pro statu naturę lapsę, sed sit necessaria alia potentior, quæ det posse, & facere; assignat rationem S. Doctor desumptam ex difficultatibus operandi bonum in natura lapsa ob peccatum incursis, quæ non aderant in natura innocente. Sic enim ait in eodem *cap.* 12. *de Corr. & Gratia. Maior enim libertas est necessaria aduersùs tot, & tantas tentationes, quæ in Paradiso non fuerunt, dono perseuerantię munita, atq; firma-* Cur nun satis non fit gratia data Adæ

ta, vt cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus suis vincatur hic mundus: hoc Sanctorum martiria docuerunt; & alia plura: Infra tamen ad rem nostram iterum rediens, ait: *Vt ergo non acciperet hoc donum Dei, hoc est, in bono perseuerantiam, primus homo; sed perseuerare, vel non perseuerare in eius relinqueretur arbitrio, tales vires habebat eius voluntas, quæ sine vllo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex seipsa concupiscentialiter resistebat, vt dignè tantæ bonitati, & benè viuendi facilitati perseuerandi committeretur arbitrium, &c. Nunc verò posteaquam est illa magna peccati meritò amissa libertas, etiam maioribus donis adiuuanda remansit infirmitas*: & infra post alia multa, sequitur. *Ac per hoc, nec de ipsa perseuerantia boni voluit Deus Sanctos suos in viribus suis, sed in ipso gloriari, qui eis non solùm dat adiutorium quale primo homini dedit, sine quo non possint perseuerare si velint, sed in eis etiam operatur, & velle: at quoniam non perseuerabunt, nisi vt & possint, & velint; perseuerandi eis possibilitas, & voluntas diuinæ gratiæ largitate donetur. Tantum quippè Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum, vt ideò possint, quia sic volunt: ideò sic velint, quia Deus operatur, vt velint*: & rursus rationem huius diuinæ dispositionis circa hominem post peccatum, assignans, cur scilicet pro bono operando, & in eo perseuerando, illum de auxilio, seu gratia simili ei, quam Adamo innocenti dederat, non prouiderit, sed de alia potentiore, quę nedum daret voluntati posse facere, seu operari bonum; verùm etiam faceret actu operari, subdit. *Nam si in tanta infirmitate vitæ huius, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua, vt in adiutorio Dei sine quo per-*

Quia debilitatę sunt arbitrij vires.

A fortiori si Adę non fuit satis, neque nūc.

per-

ſeuerare non poſſent, manerent ſi vellent, nec Deus in eis operaretur, vt vellent, inter tot, & tantas tentationes, infirmitate ſua voluntas ipſa ſuccumberet, & ideò perſeuerare non poſſent, quia deficientes infirmitate, nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, vt poſſent. Ad hanc infirmitatem ſanandam hoc à Deo inuentum, ait, remedium S. Doctor; *Subuentum eſt igitur infirmitati voluntatis humanę, vt diuina gratia indeclinabiliter, & inſuperabiliter operetur: & ideò quamuis infirma, non tamen deficeret, neque aduerſitate aliqua vinceretur. Ita factum eſt, vt voluntas hominis inualida, & imbecilla in bono adhuc paruo perſeueraret per virtutem Dei; cùm voluntas primi hominis, fortis, & ſana in bono ampliore non perſeuerauerit habens virtutem liberi arbitrij, quamuis non de futuro adiutorio Dei, ſine quo non poſſet perſeuerare, ſi vellet, non tamen tali, quo in illo Deus operaretur, vt vellet. Fortiſſimo quippè dimiſit, atque permiſit facere quod vellet; infirmis ſeruauit, vt ipſo donante inuictiſſimè, quod bonum eſt, vellent, & hoc deſerere inuictiſſimè nollent:* Hęc ibi S. Doctor, & alibi pluries: ergo gratia neceſſaria homini in ſtatu naturæ lapſæ ad benè operandum, ac perſeuerandum in iuſtitia non eſt ſimilis gratię collatæ Adamo ad operandū bonū; & permanendum in iuſtitia, ſed valdè diſſimilis, & illa potentior, alioquin homo cum ea non operaretur bonum, nec in bono obtento perſeueraret.

Euidens S. Auguſtini diſcurſus.

290. Dico 2. Gratia actualis neceſſaria homini in ſtatu naturæ lapſæ ad actu operandum bonum, ſicut oportet, & ad perſeuerandum in bono, ſeu iuſtitia iam obtenta, eſt illa, quam docet S. Auguſtinus, quę ſcilicet dat ſimul poſſe, ac velle, & operari; & ſine qua homo, nec operaretur, nec in bono perſeueraret.

Gratia neceſſaria ad operandū cum effectu, eſt illa, quam docet Sanctus Auguſtin. quæ facit operari.

291. Prob. ex eodem S. Augustino locis pro præcedenti conclusione citatis: quòd verò admittenda sit, & qualis naturæ sit gratia hęc, latè diximus cum S. Augustino in cap. 7.

Ex S. Aug.

292. Prob. 2. Illa gratia confitenda est necessaria ad bonum actu faciendum, & in ea perseuerandum, quam Ecclesia petit à Deo. Sed petit à Deo in multis collectis gratiam, quæ faciat facere, seu operari: ergo hæc est necessaria. Probatur maior. Ecclesia non potest errare docendo quæ sunt ad salutem necessaria, & ea in praxi ponenda. Min. prob. inductione. Parcat lector, si prolixus sum in referendo multas formulas orationum, quibus vtitur Ecclesia petens à Deo gratiam, opem, seu auxilium ad benè, ac sanctè operandum, ad seruandum diuina præcepta, atque consilia, cæteraque supererogationis opera: petit enim, vt faciat illa in nobis, vel vt faciat facere: quæ quidem Ecclesiæ praxis maximum est Augustinianę, hoc est, verę sententiæ fundamentum. Referam ergo potiores Ecclesiæ in orando formulas.

Excusatio Authoris de prolixitate.

In prima Dom. Adu. sic orat: *vt ab imminentibus peccatorum nostrorum periculis mereamur te protegente eripi, te liberante saluari*. In 2. Dom. Adu. orat. post Comm. *Supplices te rogamus, vt doceas nos terrena despicere, & amare Cælestia*: In Dom. 3. orat. secr. *& sacri peragat instituta mysterij, & salutare tuum in nobis mirabiliter operetur*: & in orat. post comm. *vt hæc diuina subsidia à vitijs expiatos, ad festa ventura nos præparent*. Feria 6. 4. Temp. Adu. orat. post Commun. *Sacramenti libatio sancta restauret, & à vetustate purgatos in mysterij salutaris faciat transire consortium*. In Natiuitate Domini orat. secr. *vt tua gratia largiente*

Hanc à Deo petit Ecclesia.

te per hęc Sacrosancta commercia in illius inueniamur forma, in quo tecum est nostra substantia : In 2. Missa Natiuit. orat. prima : Da, &c. vt hoc in nostro resplendeat opere, quod per fidem fulget in mente : In Missa S. Stephani : Da nobis quæsumus Domine imitari quod colimus, vt & discamus inimicos diligere : &c. In Dom. infra oct. Natiu. Omnipotens Deus dirige actus nostros in beneplacito tuo : in orat. secr. vt munus oblatum, & gratiam nobis piæ deuotionis obtineat : &c. Dom. infra oct. Epiph. orat. 1. Cælesti pietate prosequere, vt, & quæ agenda sunt videant, & adimplenda, quę viderint conualescant : orat. secr. Viuificet nos semper, & muniat. In Dom. 3. post Epiph. orat. post Comm. Augeatur in nobis, quæsumus Domine, tuæ virtutis operatio, vt, &c. In Dom. 3. post Epiph. orat. post Comm. Quos tantis, Domine, largiris vti mysterijs : quæsumus, vt effectibus nos eorum veraciter aptare digneris. In Dom. 4. prima orat. Deus qui, &c. pro humana scis fragilitate non posse subsistere : da nobis salutem mentis, & corporis : vt ea, quæ pro peccatis nostris patimur, te adiuuante vincamus : post Commun. Munera tua nos Deus à delectationibus terrenis expediant : & cęlestibus semper instaurent alimentis. In Dom. 5. post Epiph. orat. secr. vt, & delicta nostra miseratus absoluas, & nutantia corda tu dirigas. In Dom. 6. Præsta &c. vt semper rationabilia meditantes, quæ tibi sunt placita, & dictis exequamur, & factis : orat. secr. mundet quæsumus, renouet, gubernet, & protegat. Post Comm. quæsumus, vt semper eadē, per quæ veraciter viuimus, appetamus. In Dom. Septuag. orat. post Comm. Fideles tui, Domine, per tua dona firmentur, vt eadem, & percipiendo requirant, & quærendo sine fine percipiant. In Dom. Sexag. orat. post Comm. Tibi placitis moribus

Plurimę orationes, quibus vtitur Ecclesia in petēdo à Deo gratiam.

Semper pē tit, vt faciat nos facere.

ribus dignanter deseruire concedas : In benedictione cinerum, orat. penultima : *capitibus seruorum tuorum*, &c. *effunde propitius gratiam tuæ benedictionis; vt eos & spiritu compunctionis repleas, & quæ iustè postulauerint efficaciter tribuas; & concessa perpetuò stabilias, & intacta manere decernas*. Fer. 6. post cin. orat. secr. *Sacrificium*, &c. *mentes nostras tibi reddat acceptas, & continentiæ promptioris nobis tribuat facultatem*. Feria 5. Dom. 1. Quadrag. orat. postrema. *Da, quæsumus Domine*, &c. *& quæ profitentur agnoscere; & cæleste munus diligere, quod frequentant*. Feria 6. orat. prima. *Esto Domine propitius plebi tuę, & quam tibi facis esse deuotam, benigno refoue miseratus auxilio*. In Sabbato 4. Temp. orat. penultima. *Actiones nostras, quæsumus Domine, aspirando præueni, & adiuuando prosequere: vt cuncta nostra oratio, & operatio à te semper incipiat, & per te cæpta finiatur*. In orat. vlt. *Fideles*, &c. *Benedictio desiderata confirmet; quę eos, & à tua voluntate numquam discrepare, & tuis semper indulgeat beneficijs gratulari*. Dom. 2. Quadragés. orat. 1. *Deus*, &c. *interiùs, exteriùsque custodi: vt ab omnibus aduersitatibus muniamur in corpore, & à prauis cogitationibus mundemur in mente*. Fer. 4. orat. vlt. *vt spiritus tui feruore concepto, & in fide inueniantur stabiles, & in opere efficaces*. Fer. 5. post Comm. *Gratia nos, quæsumus Domine, non derelinquat: quæ & sacræ nos deditos faciat seruituti, & tuam nobis opem semper acquirat*. Fer. 6. post Comm. *Fac nos*, &c. *sic tendere congruenter: vt ad eam* (salutem æternam) *peruenire possimus*. In Sabbato orat. post Comm. *Diuina libatio penetralia nostri cordis infundat: & sui nos participes potenter efficiat*. Feria 3. Dom. 3. Quadragés. prima orat. *continentiæ salutaris propitius no-*

Phrases multę petendi, sed substantia eadem.

nobis dona concede. Secr. *Qui nos, & ab humanis retrahat semper excessibus; & ad salutaria dona perducat*. Orat. vlt. *Tua nos, Domine*, &c. *protectione defende: & ab omni semper iniquitate custodi*: Feria 5. Dom. 3. orat. vlt. *subiectum*, &c. *& tuis semper faciat seruire mandatis*. Sabbato Dom. 3. orat. vlt. *Prætende*, &c. *dexteram cælestis auxilij: vt te toto corde perquirant*, &c. In Dom. 4. Quadrages. orat. post Comm. *Da*, &c. *vt sancta tua sinceris tractemus obsequijs, & fideli semper mente sumamus*. Feria 2. illius Dom. orat. vlt. *Deprecamus*, &c. *Et quibus supplicandi præstas affectum, tribue defensionis auxilium*. Fer. 4. eiusdem, orat. vlt. *Pateant*, &c. *& vt petentibus desiderata concedas, fac eos quæ tibi sunt placita postulare*. Sabbato eiusdem Dom. orat. prima. *Fiat per gratiam tuam fructuosus nostræ deuotionis affectus*, &c. orat. secr. *& ad te nostras etiam rebelles compelle propitius voluntates*. In orat. vlt. *Deus*, &c. *da nobis dignè flere mala, quæ fecimus: vt*, &c. Fer. 3. Dom. Pass. orat. post Comm. *Da, vt quæ diuina sunt, iugiter exequentes*, &c. & in orat. vlt. *Da nobis perseuerantem in tua voluntate famulatum*, &c. Feria 6. eiusdem Dom. orat. prima. *Cordibus nostris gratiam tuam benignus infunde: vt peccata nostra castigatione voluntaria cohibētes*, &c. Fer. 6. maioris hebdom. in orat. pro ordine Ecclesiastico: *exaudi nos*, &c. *vt gratiæ tuæ munere, ab omnibus tibi gradibus fideliter seruiatur*. In Sabbato Sancto orat. post primam prophe. *Da nobis contra oblectamenta peccati, mentis ratione persistere*, &c. In orat. post 3. prophe. *Da populis tuis dignè ad gratiam tuæ vocationis introire*. In orat. post prophet. 10. *Da nobis, & velle, & posse quæ præcipis, vt*, &c. *vna sit fides mentium, & pietas actionum*. In orat.

Semper idem petit Ecclesia.

Vt Deus faciat nos bonā facere.

orat. post 12. *Vt quod nostræ humilitatis gerendum est ministerio, virtutis tuæ impleatur effectu*: & hęc in præfatis orationibus ab Aduentu vsque ad Pascha petit à Deo Mater Ecclesia, vt nempè per suam gratiam bona opera nostra faciat, idest, nos facere per gratiam faciat.

293. Vt autem euidenter appareat, quòd gratia necessaria homini ad benè, *sicut oportet*, operandum, à malo cauendum, & in bono perseuerandum, est illa, quam docet Augustinus, nempè, non quæ subiacet voluntati, sicut illa, quę data fuit Adæ innocenti, vt ea vteretur si vellet, & sine qua bonum velle non poterat; sed illa, quæ facit, vt voluntas faciat bonum, trahens illam alliciendo, & suauitatem, ac delectationem impertiendo; & postea de concordia earum dicam, prosequor libenter ostendere praxim Ecclesię in petendo à Deo, quod ipse faciat nobiscum opus bonum, seu faciat per gratiam nos facere, in bono perseuerare, & malum cauere. In die Paschæ orat. prima dicit, *Vota nostra, quæ præueniendo aspiras, etiam adiuuando prosequere*. In orat. secr. *vt te operante proficiant*. In orat. vlt. *tua facias pietate concordes*. In fer. 3. post Pascha orat. 1. *concede famulis tuis: vt Sacramentum viuendo teneant, quod fide perceperunt*. In orat. vlt. *Concede, vt continua in nostris mentibus perseueret*. Fer. 5. orat. 1. *Da vt renatis vna sit fides mentium, & pietas actionum*. Fer. 6. orat. 1. *Da mentibus nostris, vt quod professione celebramus, imitemur effectu*. Dom. in Albis. *Hæc te largiente, moribus, & vita teneamus*. Dom. 3. post Pascha orat. 1. *Da cunctis, qui Christiana professione censentur, & illa respuere, quæ huic inimica sunt nomini, & ea, quæ sunt apta sectari*. Secr. *His nobis mysterijs conferatur*,

Quod gratia, quam S.Aug. docet sit necessaria ad benè operandum.

Ex Eccles. orat.

tur, quò terrena desideria mitigantes, discamus amare cælestia. Dom. 4. orat. I. *Deus qui fidelium mentes vnius efficis voluntatis; da populis tuis id amare, quod præcipis, id desiderare, quod promittis*. Domin. 5. orat. I. *Largire supplicibus tuis, vt cogitemus, te inspirante, quæ recta sunt, & te gubernante, eadem faciamus*. Orat. vlt. *Tribue*, &c. *& desiderare, quæ recta sunt, & desiderata percipere*. Dom. infra oct. Ascens. orat. I. *Fac nos tibi semper, & deuotam gerere voluntatem, & maiestati tuæ sincero corde seruire*. Orat. secr. *& mentibus nostris supernæ gratiæ dent vigorem*. Orat. vlt. *Da quæsumus, vt in gratiarum semper actione maneamus*. In vigilia Pentec. orat. I. *Concede nobis, & nostræ voluntatis prauitatem frangere; & tuorum præceptorum rectitudinem in omnibus adimplere*. In orat. 5. *Da famulis tuis, vt quæ à te iussa cognouimus, implere cælesti inspiratione valeamus*. In orat. vltim. *Concede*, &c. *vt cælestibus desiderijs accensi, fontem vitæ sitiamus*. In Dom. Pentec. *Da nobis in eodem spiritu recta sapere*, &c. in Sabbato 4. Temp. Pentec. orat. 3. *Concede nobis propitius, & mente, & corpore tibi semper esse deuotos*. Dom. I. post Pentec. orat. post Comm. *Præsta quæsumus; vt à tua numquam laude cessemus*. Dom. infra octauam Corporis Christi orat. secr. *Oblatio*, &c. *purificet; & de die in diem ad cælestis vitæ transferat actionem*. Dom. 5. post Pentec. orat. I. *Infunde cordibus nostris tui amoris affectum: vt te in omnibus, & super omnia diligentes*, &c. Dom. 6. post Pentec. orat. I. *Insere pectoribus nostris amorem tui nominis, & præsta in nobis Religionis augmentum: vt quæ sunt bona nutrias, ac pietatis studio, quæ sunt nutrita, custodias*. Dom. 8. post Pentec. orat. I. *Largire nobis quæsumus Domine, semper spiritum cogitandi, quæ*

Petit, vt faciamus.

Multę petitiones Ecclesiæ hoc probant.

 recta

recta sunt, propitius, & agendi: vt qui sine te esse non possumus, secundum te viuere valeamus. Orat. secr. *vt gratiæ tuæ operante virtute, & præsentis vitæ nos conuersatione sanctificent*, &c. Dom. 9. orat. 1. *Fac eos, quæ tibi sunt placita postulare.* Dom. 12. orat. 1. *Deus de cuius munere venit, vt tibi à fidelibus tuis dignè, & laudabiliter seruiatur: tribue quæsumus, vt ad promissiones tuas sine offensione curramus.* Dom. 13. orat. 1. *Da nobis, fidei, spei, & charitatis augmentum; & vt mereamur assequi, quod promittis, fac nos amare, quod præcipis:* Dom. 15 orat. vlt. *Mentes nostras, & corpora possideat, quæsumus Domine, doni cælestis operatio: vt non noster sensus in nobis, sed iugiter eius preueniat effectus.* Dom. 16. orat. 1. *Tua nos, quæsumus Domine, gratia semper, & præueniat, & sequatur: ac bonis operibus iugiter præstet esse intentos.* Dom. 17. orat. 1. *Da populo tuo diabolica vitare contagia; & te solum Deum pura mente sectari.* Fer. 4. quatuor Temp. Septembr. orat. 1. *Misericordiæ tuæ remedijs, quæsumus Domine, fragilitas nostra subsistat: & quæ sua conditione atteritur, tua clementia reparetur.* Orat. vlt. *Deprecamur: vt quæ sedula seruitute donante te gerimus, dignis sensibus tuo munere capiamus.* In Sabbato 4. Temp. orat. post 2. proph. *Vt salutis æternæ remedia, quæ te inspirante requirimus, te largiente consequamur.* Dom. 18. orat. 1. *Dirigat corda nostra, tuæ miserationis operatio, quia tibi sine te placere non possumus.* Orat. vlt. *tuam misericordiam deprecantes; vt dignos nos eius participatione perficias.* Dom. 19. orat. vlt. *Tua medicinalis operatio* &c. *& tuis semper faciat inhærere mandatis.* Dom. 20. orat. vlt. *Fac nos quæsumus tuis semper obedire mandatis.* Dom. 23. orat. secr. *Vt quod immeritis contulisti, propitius exequaris.* Dom. 24. orat. secr.

Om-

Clarissimè probant nos indigere gratia, quę facit nos facere.

Aliæ plurimæ petitiones eiusdem gratię

Omnium nostrum ad te corda conuerte, vt à terrenis cupiditatibus liberati, ad cælestia desideria transeamus. In festo SS. Trinit. orat. secr. *& per eam oblationem, nosmetipsos tibi perfice munus acceptum.* In missa de Spiritu Sancto orat. 1. *Da nobis in eodem spiritu recta sapere*,&c.In Missa Sanctiss.Corp. Christi orat.1. *tribue quæsumus ita nos corporis, & sanguinis tui sacra mysteria venerari, vt*, &c.

294. Igitur cùm Ecclesia precetur Deum, vt tale auxilium, talem opem, talem gratiam nobis concedat, qua faciamus, seu quę operetur, vt faciamus, seu faciat nos facere ea, quę Deus præcipit, & quę sunt nobis necessaria, seu remedia ad salutem, vel quæ sunt ei placita, iuxta varias formulas supra relatas, concludendum est, hanc gratiam esse nobis necessariam, vt ea opera faciamus; quæ conclusio mihi videtur euidens: & ingenuè fateor, quòd egomet, dum licet indignè pro me, & pro alijs, tàm amicis, quàm inimicis (si qui sunt) & pro infidelibus ad conuertendum precor, ab Ecclesiæ praxi, & Augustini documento instructus, sic explicitè precor. *Domine concede mihi, aut illis gratiam, quæ faciat me, & eos facere, quæ præcipisti, & quæ tibi placita sunt.* Sic pariter orabat S. Augustinus, vt ipsemet testatur in lib.10. Confess. cap.29. *da Domine quod iubes, & iube, quod uis*: & in Deuteron. cap. 53. ait: *Deus facit, quod iubet, vt fiat*: ergo ista gratia est necessaria, quę facit exequi, seu facere opus. Quomodo autem moueat liberum arbitrium, vt simul cum ea faciat, dicam postea.

Conclusio euidens est

Authoris modus orandi.

S.Aug.modus orandi

295. Prob.3.rationibus adductis in cap.6.& 7. quę iterum recolere non erit inutile; agitur enim de toto asse, nempè de medijs ad salutem necessarijs, vt puta de obseruantia pręceptorum,

Rationes aliàs ab Authore allatę: sed necessarię.

& consiliorum, ac de exercitio virtutum, sicut oportet; Ioann. 6. Saluator ait: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus, qui misit me traxerit eum.* Accessio ergo ad Christum per fidem, spem, & charitatem, est opus Dei trahentis, idest, facientis, vt homo accedat per eos actus ad Christum. Glos. ord. ait. *Tractio hæc non est violenta, aut necessitatis, nec inuiti; sed voluptatis, & desiderij, vnde dicitur, trahit sua quemque voluptas,* &c. Lyr. inquit. *Nihil potest ascendere ad id, quod est supra naturam suam, nisi ab alio trahatur. Sicut lapis non potest sursum ascendere, nisi per motum alterius: fides autem formata charitate est supra naturam; ideò ad eam nemo potest venire, nisi à Deo trahatur.*

Ex S. Scrip.

296. S. August. vt retuli in cap. 7. tract. 26. in Ioan. de hac tractione, seu gratia trahente, mirabilia multa dicit: Aliqua referam. *Nemo venit, nisi Pater traxerit eum. Magna gratiæ commendatio; nemo venit, nisi tractus;* &c. vt ibi. *Quid hic dicimus fratres, si trahimur ad Christum; ergo inuiti trahimur? Ergo inuiti credimus? ergo violentia adhibetur? non voluntas excitatur? Credere non potest nisi volens. Noli cogitare te inuitum trahi; trahitur animus, & amore. Forsitan in hoc euangelico verbo repræhendamur, & dicatur nobis, quomodo voluntate credo, si trahor? Ego dico, parum est voluntate, etiam voluptate traheris. Quid est trahi voluptate? delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui:* & post alia multa, vt *in cap.* 7. prosequitur. *Ramum viridem ostendis oui, & trahis illam. Nuces puero demonstrantur, & trahitur: & quod currit, trahitur, amando trahitur, sine læsione corporis trahitur. Si ergo hæc, quæ inter delicias, & voluptates terrenas reuelantur amantibus, trahunt, trahit reuelatus Christus à Patre. Quid enim fortiùs desi-*

S. August.

Quomodo voluntas trahitur à Deo.

desiderat anima, quàm veritatem? ergo ista gratia, quę suauiter animam trahit ad credendum, est homini necessaria, vt & possit operari bona opera, & actu operetur; alioquin à passionibus internis, & externis, curisque mundi, atque concupiscentijs distractus, & illectus, etiam illuminatus, ac inspiratus, numquam operaretur.

297. Prob. 4. ex Rom. 8. 14. *Quicumque spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei*; ergo gratia ista est necessaria, vt simus filij Dei, nempè, quæ agat nos, faciatque nos bona opera, sicut oportet, facere. Glos. ord. *aguntur*, dicit, *Plus est agi, quasi vix aliquid agentem, quàm regi, quasi aliquid agentem, qui ideò regitur, vt rectè agat. Sed aguntur, non quod per se nihil, sed quod vix, vt aliquid agant, impetu gratiæ impelluntur.* Hac ergo gratia indigemus ad actu operandum, vt simus filij Dei. S. August. expendens hunc locum in ser. 13. de Verb. Apost. inquit. *Dicet mihi aliquis, ergo agimur, non agimus. Respondeo, immò agis, & ageris: & tunc benè agis, si à bono ageris; spiritus enim adiuuat infirmitatem nostram*: & in lib. de Corrept. & Gratia cap. 2. ait. *Intelligant filij sunt, se spiritu Dei agi, vt quod agendum est, agant; & cum egerint illi, à quo aguntur gratias agant: aguntur enim, vt agant; non quod ipsi nihil agant; & ad hoc eis ostenditur, quid agere debeant, vt quando agunt, sicut agendum est, cum dilectione, & delectatione iustitiæ suauitatem, quam dedit Dominus, vt terra eorum daret fructum suum, accepisse gaudeant*, & in tract. de Pugna animę dicit. *Quotquot spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei; non sunt filij Dei, si non aguntur spiritu Dei. Pugnent, quia magnum adiutorem habent*, & cętera multa, *vt in cap. 7.*

Ex epist. ad Rom.

S. August.

298. Prob. 5. alio Pauli loco, & fortiori pro gra-

gratiæ potentia, & efficacia erga voluntatem ad opus bonum, ſicut oportet, Philipp. 3. *Deus eſt enim qui operatur in vobis velle, & perficere pro bona voluntate*. Magni ponderis locus iſte eſt. Interl. *operatur*, ait, *bonum*, Gloſ. ord. *Deus operatur*, inquit, *nos volumus; ſed Deus operatur in nobis, velle, & operari. Hoc enim nobis, & credere, & dicere expedit, quia pium eſt, & verum; vt ſic ſit humilis confeſſio, & totum Deo detur. Per proprium enim arbitrium, niſi gratia illud adiuuet, nec ipſa bona in homine voluntas eſſe poteſt*.

Ex Philip. epiſt.

299. S.Auguſt. in lib. de Gratia, & lib. arb. cap.9. conſiderans hæc, & antecedentia Apoſtoli verba, *Cum timore, & tremore veſtram ſalutem operamini; Deus enim eſt, qui operatur in vobis velle, & operari*, dicit. *Quando iubetur, operentur, liberum eorum conuenitur arbitrium; ſed ideò cum timore, & tremore, ne ſibi tribuendo, quod bonum operantur, de bonis, tamquam ſuis extollantur. Tamquam ergo Apoſtolus interrogaretur, & diceretur ei, quare dixiſti cum timore, & tremore? horum verborum rationem reddit, dicens, Deus eſt enim, qui operatur in vobis: ſi enim timetis, tremitis, non extollimini, tamquam de veſtris operibus bonis, quia Deus eſt, qui operatur in vobis*. Idem confirmat, *lib. de ſpir. & lit. cap.2.* initio *& cap.33.* initio: *de Ciuit. lib.22. cap.1. de Gratia Chriſti cap.4.5. 10. & 25. In quæſtionibus ſuper Exodum lib. 2. quæſt. 167.* Item *in lib. cont. duas epiſt. Pelagianorum lib.1. cap. 10. & 19. lib.2. cap.8. In Enchir. cap.32. in lib. de Prædeſt. & Grat. cap.11. in lib. de Bono Perſeu. cap. 13.* In his ergo, & in alijs pluribus locis S. Doctor eodem modo declarat dictum Pauli locum, in quibus omnibus exaltat gratię efficaciam; per quam Deus dicitur operari bonum, ideſt, facit,

S.Auguſt.

Pluries Auguſt.

cit, vt per eam humana voluntas operetur; hæc ergo gratia, quæ facit nos facere bonum, eſt deſideranda, & ſemper à Deo petenda: hęc dicenda eſt neceſſaria ad exequendum bonum, non alia, quæ non perducit ad executionem.

Et quia quo ad me de ſumma rei huius nunc agitur, non grauabor iterum referre, quæ in ſępè cit. *cap.*7. ex S. Auguſt. retuli de gratię efficacia circa opus bonum, circa perſeuerantiam in eo, fugam peccati, & reſiſtentiam ad tentationes; Deus enim, ait S. Doctor, facit, vt faciamus, perſeueremus, fugiamus, & reſiſtamus, quę meo videri clariſſima ſunt in epiſt. 107. quæ eſt ad *Vitalem*, dicit, *Deus gratia prævenit hominis voluntatem, nec eam in cuiuſquam voluntate inuenit, ſed facit, & vocatione alta, atque ſecreta, ſic agit hominis ſenſum, vt legi, ac doctrinæ accomodet aſſenſum*. In lib. 4. ad Bonif. cap. 6. ait. *Ita ne nondum euigilatis, nondum auditis, faciam, vt ambuletis, faciam, vt obſeruetis; poſtremò faciam, vt faciatis. Quid adhuc vos inflatis? nos quidem ambulamus verum eſt; nos obſeruamus, nos facimus; ſed ille facit, vt ambulemus, vt faciamus*. In lib. de Gratia, & lib. arb. cap. 16. inquit. *Certum eſt nos velle, cum volumus, ſed ille facit, vt velimus bonum. Certum eſt nos facere, cum facimus; ſed ille facit, vt faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati, qui dicit, faciam, vt in iuſtificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obſeruetis, & faciatis*. In cap. 17. dicit, *ipſe, vt velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens*. In lib. de Corr. & Gratia cap. 12. dicit, *Tantum quippè Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum, vt ideò poſſunt, quia ſic volunt; ideò ſic volunt, quia Deus operatur, vt velint*. In epiſt. citata 107. expendens locum illum pſal. 36

Alia multa S. Auguſt. loca de gratię efficacia.

Ex locis S. Script.

Apud Dominum gressus hominis dirigentur, & viam eius volet, dicit, *à Domino gressus hominis diriguntur, vt intelligeremus ipsam voluntatem bonam, qua incipimus velle credere (quoniam Dei via quid est, nisi fides recta) illius esse donum, qui gressus nostros propterea dirigit primum, vt velimus*: In lib. de Gratia & lib. arb. cap. 5. ait. *Nisi donum Dei esset, etiam ipsa nostra ad Deum conuersio, non ei diceretur, Deus virtutum conuerte nos*; & in Capite antecedenti dixerat. *Contine teipsum; & tamen non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est; quibus enim non est datum, aut nolunt, aut non implent, quod nolunt. Quibus autem datum, sic volunt, vt impleant, quod nolunt*. Item in eodem Capite ait: *Cum voluntas hominis conuertitur, & ei dicitur, noli vinci à malo, quid ei prodest, nisi gratia succurrente fiat? Quod ipse Apostolus secutus adiunxit. Nam cum dixisset, virtus peccati lex, continuò subiecit; Gratias autem Deo, qui dat nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum: Ergo, & victoria, qua peccatum vincitur, nihil aliud est, quàm Domini Dei iusto certamine adiuuantis liberum arbitrium*: In epist. 105. dicit, *Vita æterna, etiam ipsa gratia nuncupatur; non ob aliud, nisi quia gratia datur, non ideò, quia meritis non datur; sed quia data sunt ipsa merita, quibus datur: intelligendum est igitur etiam ipsa hominis bona merita esse Dei munera, quibus, cum vita æterna redditur, quid nisi gratia pro gratia redditur?* & proindè in lib. 14. de Trin. cap. 10. de hac gratia pro gratia explicans illud Psalmi, *Dedit dona hominibus*, ait, *dona sunt merita nostra, quibus ad summum bonum immortalitatis, & beatitudinis peruenimus*: id ergo præstat nobis gratia, seu Deus per gratiam; facit, inquam, vt per eam nos, quibus conceditur, in executione ponamus,

S. August. doctrina clara super ijs scripturis.

Cur vita æterna dicitur gratia.

ſeu faciamus opera bona conducẽtia ad ſalutem; quæ quidem, ſine gratia numquam, nec faceremus, nec facere poſſemus. Hac ergo gratia indigemus, vt ea faciamus, alioquin, ait Auguſtinus, numquam faceremus.

300. Poſtremum argumentum, quod in *cap.* 7. adduxi ex S. Auguſtino de virtute, potentia, & efficacia gratię liberi arbitrij in ordine ad bona opera, deductum ex ſimilitudine ſeſſoris ad iumentum, quo ipſe S. Doctor vtitur *in Hippognoſticon. lib. 3.* inquiens, quòd ſicut ſeſſor equi v.g. dirigit, ac regulat equum, quò, quando, & quomodo vult, & equus paret ſeſſori, magni momenti eſt pro præſenti negotio. Legi poteſt in dicto Capite ſeptimo; & iterum fortè referam in ſequẽti Capite: iſta ergo gratia, quæ agat, regat, ac dirigat voluntatem, ex ſe ratione ſenſuum, inclinatam ad malum, vt ab eo declinet, ac faciat bonum, neceſſaria nobis eſt. **Similitudo ſeſſoris ad equum.**

301. Totum, quod hucuſque dictum eſt, confirmari poteſt hoc argumento, meo videri, valido. Ad benè operandum, *ſicut oportet*, eſt neceſſaria gratia: hęc propoſitio eſt de fide, vt in ſuo loco probatum eſt. Tunc ſic: vel gratia hæc neceſſaria, eſt ſimilis illi, quam habuit Adam innocens, & velut indifferens, & ſubdita voluntati, vt ſi velit ea vtatur, & bonum faciat, ac malum fugiat; & ſi nolit ea vti, bonum non faciat, nec malum fugiat: vel eſt illa, quæ ſic delectat, afficitque voluntatem tali ſuauitate, vt faciat eam facere bonum per fidem cognitum, & inſpiratum. Non videtur dici poſſe primum: igitur dicendum eſt ſecundum. Maior eſt à ſufficienti diuiſione; non enim datur medium, nec video medium aliquod à Catholicis Theologis defendi. Min. prob. **Argum. à ſufficienti diuiſione concludẽs.**

primò, manifesta S. Augustini Doctrina, vt in prima conclusione. 2. *Ex Concil. Arauf.* 2. subscribente illa 25. decreta de gratia sibi præmissa à Romano Pontifice, vt idem Concilium testatur in cap. 1. Patet autem in *cap.6.* hanc sententiam, seu hunc dicendi modum reijcere: sic enim habet. *Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, quærentibus, pulsantibus nobis, misericordiam dicit conferri; non autem diuinitus, vt credamus, velimus, vel hæc omnia, sicut oportet, agere valeamus, per infusionem, & inspirationem Sancti Spiritus in nobis fieri confitetur, aut humilitati, aut obedientiæ humanæ subiungit* (aliàs subigit) *gratiæ adiutorium; nec vt obediens, & humillimus ipsius gratiæ donum esse consentit; resistit Apostolo dicenti* 1. Cor. 4. *Quid habes, quod non accepisti? & gratia Dei sum id, quod sum*: & sic voluntas subijcitur gratiæ, non gratia voluntati. 3. ex doctrina, ac factis ipsius Apostoli à Deo electi ad docendum vniuersum Mundum; quem quidem a Deo protectum, & diuinæ gratiæ auxilijs suffultum fuisse, nemo inficiabitur: & tamen confitetur, se imparem, ac impotentem ad resistendum legi membrorum, idest, concupiscentijs, à quibus angebatur, ita quòd non faceret bonum, quod vellet, sed malum, quod nollet: verùm à gratia obtineret liberationem ab eiusmodi miseria, & sic bonum faceret. Verba illius hęc sunt ad Rom. 7 18. *Scio enim, quia non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum. Nam velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. Non enim, quod volo bonum, hoc facio, sed quod nolo malum, hoc ago. Si autem quod nolo illud facio; iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Inuenio igitur legem,*

Ex Concil. Arauf. 2.

Ex dictis, & factis Pauli arg.

gem, volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet. Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quę est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrũ. Igitur ego ipse mente seruio legi Dei; carne autem legi peccati. Confitetur ergo, quòd bonum legis cognoscebat; & volebat facere. Hęc est gratia pręueniens, quæ illuminat ad cognoscendum bonum, & inspirat ad volendum. At dicit, quòd perficere non habebat propter repugnantiam legis membrorum, idest, concupiscentię. At non dicit se liberare ab hac difficultate per suam voluntatem vtentem illis auxilijs illuminationis, & inspirationis; sed à gratia Dei per Christum, idest, à gratia efficaci superante difficultatem, & operante in voluntate, & cooperante cum illa, vt bonum faceret.

Confessio Pauli super hac re.

Repugnãtia faciendi opus boni.

302. Confirmatur ex alijs factis, & confessionibus ipsiusmet Pauli, nam 1. Cor. 15. 9. de se ait. *Persecutus sum Ecclesiam Dei. Gratia autem Dei sum id, quod sum.* 2. ad Gal. 1. 13. *Supra modum persequebar Ecclesiam Dei, & expugnabam illam,* &c. *Cum autem placuit ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ, & vocauit me per gratiam, vt reuelaret filium suum in me,* &c. Interl. *vocauit,* inquit, *de mala via ad bonam*: qualis autem fuerit vocatio Pauli, quantæque efficacię, iam notum est. De gratia resistendi tentationibus sibi occurrentibus, loquitur in secunda ad Cor. 12. 7. *Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus Sathanæ, qui me colaphizet. Propter quod ter Dominum rogaui, vt*

Arg. ex factis, & confessione eiusdem Apostoli.

De gratia vocationis.

discederet à me; & dixit mihi, sufficit tibi gratia mea; nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi. Sciebat Paulus, Deum dare homini vires ad resistendum tentationibus: cur ergo illis non vtebatur, sed petebat maiores vires? Dicendum, quòd petebat gratiam potentiorem, quę daret resistentiam; de qua fuit à Deo redditus certus, & securus, per ea verba, *sufficit tibi gratia mea*, illa scilicet, quę facit te superiorem tentationi: de qua certificatus, ampliùs non timet; sed ait: *libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi*, idest gratia illa, quę facit me superare tentationes.

Et de gratia resistendi concupiscentię.

Cùm igitur gratia illa, quę asseritur indifferens, & dimissa voluntati, vt ea vtatur, si velit, non facit facere opus bonum; quia nec in Adamo sano, & sancto id fecit; non ista, sed alia potentior, & efficax, illa scilicet S. Augustini, dicenda est ad faciendum opus bonum, *sicut oportet*, necessaria.

Conclusio euidens.

CAPVT XIV.

An Gratia ista faciens facere, *praeiudicet libero arbitrio*.

303. AD n. 1. & suppono idem esse liberum arbitrium humanum, ac humanam voluntatem liberam: notat autem S. Augustinus in lib. 3. Hippognosticon, dici *arbitrium*, ab *arbitrando* rationali consideratione; vel discernendo quid eligat, quidue recuset; & liberum, quia in sua positum est potestate, vt faciat, quod vult. Quòd verò in homine in statu naturæ lapsę adsit volun-

Liberum arbitrium, vnde dictũ.

voluntas cum hac libertate, seu liberum arbitrium licet debilitatum, seu attenuatum, mox probabitur.

304. Adu. 2. & suppono cum eodem S. Doctore in *lib. de Corrept. & Gratia cap.* 13. & alibi sæpè, quòd libertas hominis, quædam est à seruitute peccati; quædam est naturalis: de prima dicit Saluator Ioan. 8. 14. *Qui facit peccatum seruus est peccati*; & ideò, qui sine peccato reperitur, liber est iustitiæ: naturalis verò libertas est illa, qua potest homo facere, quod vult, siue bonum, siue malum, siue hoc, vel illud bonum, vel malum: de qua libertate dixit Deus ad Cain Gen. 4. 7. *Nonne si benè egeris recipies; sin autem malè, statim in foribus peccatum aderit. Sed sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius*: & de qua Ecclesiastici 15. 14. dicitur. *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui. Adiecit mandata, & præcepta sua. Si volueris mandata seruare, seruabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam, & ignem, ad quod volueris porrige manum tuam; ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, quod placuerit dabitur illi*. De hac libertate quęrimus, an lędatur per gratiam inducentem liberam voluntatem ad faciendum bonum, ac ad vitandum malum, & facientem eam facere, seu exequi, sicut hucusque cum S. Augustino dictum est.

Libertas duplex, quędam à seruitute, quędã naturalis.

De secunda est nunc quęstio,

305. Adu. 3. & suppono cum Fide Catholica contra Lutherum, & Caluinum, liberum hominis arbitrium non esse titulum sine re, nec, quod ipsi phanaticè dicebant, fuisse extinctum in Adamo: sed esse veram, ac realem rem in homine existentem, potestatem scilicet faciendi hoc, vel illud bonum, vel malum: quæ quidem veritas

non

Liberum arbitrium reperitur in homine.

non est nouiter tradita, aut in solo Concilio Tridentino (quod sufficeret) declarata, nempe in *sess. 6. can. 5. & 6.* in quorum primo damnatur, vt hæresis, dicere, quòd per Adæ peccatum fuerit extinctum; & in 2. damnatur pariter, vt hęresis, dicere, quòd non sit in potestate hominis facere vias suas bonas, vel malas: sed veritas existentię liberi arbitrij in homine est antiqua, & perpetua in Ecclesia, nec vmquam interrupta eius notitia. Nam ante Concilium Tridentinum definiuerat Leo X. Constit. 40. Exurge, &c. & Concil. Senonense; in sexto Ecclesię sæculo fuerat definitum à *Concil. Arausf. 2. cap. 13.* iuxta pręfinitionem *Fælicis* 4. qui ad Concilium illud (vt hoc initio fatetur) Capitula illa vigintiquinque transmiserat subscribenda. In sæculo pręcedenti anno scilicet 415. fuerat decisum in Concilio Diospolitano. Ante omnia hæc tempora id definierat Clemens I. *in epist. 3.* & S. August. liberi arbitrij existentiam in homine neruosè probat; primò in tribus libris de libero arbitrio continentibus capita 61. Secundò in *libro de Gratia, & libero arbitrio* continente capita 24. Tertiò in *libro de Natura, & Gratia* continente capita 70. & in multis alijs libris, vt de *Prædestinatione Sanctorum*, de *Corrept. & Gratia*, & alibi sparsim.

In Concil. Trid. & ante decem sęcula fuit definitum, immò in principio Ecclesię.

Per Adæ peccatum fuit debilitatum.

306. Verùm est, quòd tàm S. Augustinus, quàm præfata Concilia docuerunt, quòd per Adæ peccatum liberum arbitrium humanum circa malum remanserit quidem vigorosum, sicut priùs: at circa bonum remanserit debilitatum: & Concil. Arausf. 2. dicit *Attenuatum*, quo vocabulo Concilium Tridentinum vsum est *in sess. 6. cap. 1.* dicens remansisse *attenuatum, & inclinatum.* Proindèque docent indigere gratia, seu diuino auxi-

auxilio, vt subleuetur, & fortificetur ad superandas passiones concupiscentiæ, & irascibilis, & bonum opus efficiat; quod de fide esse docuimus in c. 9. Ex hac ergo necessitate gratiæ ad operandum bonum, cùm dixerimus, authore S. Augustino, quòd gratia illa debet esse talis naturę, vt trahat liberum arbitrium ad faciendum bonum, & faciat facere bonum; oritur pręsens quęstio, an per hanc tractionem, liberum arbitrium lędatur, idest necessitetur, vel aliquid de sua libertate deperdat.

307. Adu. 4. ex Doctore Gratię S. August. *in libro de Gratia, & libero arbitrio cap.1.* quòd non ita defendendum est liberum arbitrium in ordine ad bonum, vt negetur gratia, vt fecit Pelagius, quasi ad Deum sine ea vocemur, vel à malis meritis sine ea liberemur, vel sine eadem bona merita comparemus, quibus ad vitam ęternam perueniamus. Neque ita defendenda est gratia, vt negetur liberum arbitrium, sicut Caluinus, & sicut Monachi Adrumetini olim putabant, quasi defendentes alterutrum negarent alterum; sed vtrumque conciliari debet. Qua de re illum librum composuit, vt ostenderet, ad opus bonum gratiam, & liberum arbitrium, nedum non lęsa, sed instaurata libertate, concurrere.

Non ita defendenda gratia, vt negetur liberum arbitrium, nec è contra.

308. Dico 1. Gratia efficax, seu faciens facere opus bonum (quam docet S. Augustinus, vt hucusque dictum est) non infert libero arbitrio violentiam, seu coactionem: est de fide.

Gratia efficax S. Aug. non lædit liberum arbitrium.

309. Prob. 1. pars generali principio S. Augustini de *Ciuit. lib. 7. cap. 30.* dicentis, *Res, quas Deus condidit sic gubernat, ac regit, vt motus suos agere sinat.* Ergo sinit liberum arbitrium in quocumque statu, pręsertim eleuationis ad superna-

tura-

turalia, agere liberè, ac spontaneè sine vlla violentia, aut coactione. 2. ex alio principio eiusdem S.Doctoris, *aut voluntas non est, aut libera dicenda est.* Dum autem in operatione boni cum auxilio gratię efficacis elicit actum, voluntas est; ergo libera est.

Quod non inferat uiolentiam.

310. Prob. 2. Si coactionem, aut violentiam inferret libero arbitrio gratia hæc efficax, opus bonum ex coacta, ac violentata voluntate emanans esset violentum. Sed hoc est falsum; primò quia ex Philosopho, *Violentum est illud, cuius principium est extra non conferente vim passo*, idest, non conferente inclinationem. Sed opus bonum elicitum à voluntate prędita, & adiuta gratia, non est à principio extra, sed à principio interno; & passum, idest, voluntas, in qua reciperetur opus bonum, quod est immanens, inclinata est ad illud recipiendum, & multum in eo delectatur, & gustat eius dulcedinem, *Gustate,* inquit Dauid, *& videte, quoniam suauis est Dominus.* 2. quia Deus exigit tunc actum voluntatis, nam Prou. 23.26. dicit, *Fili præbe mihi cor tuum*, & in vtroque Testamento pręcipit, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ita & proximum tuum, sicut teipsum*; & alia mandata, quæ opera per gratiam fiunt: igitur non violentat per gratiam. 3. Quia sequitur, quòd perseuerans in bono, seu iustitia ex Dei dono esset in statu violento; idemque sequeretur de confirmatis in gratia: hi enim omnes ex gratię dono id haberent; quę maxima absurda sunt, immò veriùs fatuitates dementium.

Ex S Scrip.

Ex Glos. probatur.

311. Confirmari potest ex Glos. ord. in cap. 6. Ioann. in locum illum, *Nemo venit ad me, nisi Pater meus, qui misit me traxerit eum*: verbo *traxerit*

xerit, ait. *Tractio hæc non est violentiæ, nec necessitatis, nec inuiti: sed est voluntatis, & desiderij; vndè dicitur trahit sua quemque voluptas*: & sequitur. *Si ergo in his, in quibus non est vera dilectio trahitur homo amore, & desiderio, quantò magis trahitur aliquis vehementi delectatione, cui Pater reuelat panem, qui est vita, & beatitudo, & omne bonum: in quo commendatur magna gratia*: Hæc Glos. Commentarium S. Augustini super hunc locum, aliàs à me adductum, iterum infra adducam loquens de modo, quo gratia facit, vt voluntas faciat bonum: neque de hoc est difficultas, si Caluinum excipias, qui blasphemauit, Deum vim inferre homini, vt peccet; at hoc non dicit de opere bono, sed solùm, quòd gratia necessitatem infert voluntati, vt operetur bonum. Contra quem Caluinus impiè loquens.

312. Dico 2. Gratia efficax, quæ scilicet secundùm Augustinum facit infallibiliter facere opus bonum, non infert necessitatem phisicam, seu naturalem voluntati, nec lædit eius libertatem: est de fide. Gratia efficax non infert necessitatem.

313. Prob. 1. argumento, quo vtitur S. August. *in lib. de Gratia, & libero arbitrio cap.* 2. in quo demonstrat in homine adimpleturo pręcepta (quod ex ipso, & ex fide fit per gratiam) adesse liberum arbitrium, & per illud impleri; hoc enim ab homine exigit Deus, vt velit implere: & loca plura ex S. Scriptura adducit. Ecclesiastici 15. dicitur. *Deus ab initio fecit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui. Si volueris conseruabis mandata, & fidem placitam seruare. Apponet tibi ignem, & aquam, ad quodcumque volueris extende manum tuam. In conspectu hominis vita, & mors, & quodcumque placuerit, dabitur ei*: Ecce ait Augustinus, *apertissimè videmus expressum liberum* Liberè homo implet pręcepta.

Ex Sacra Scriptura.

rum humane voluntatis arbitrium. Quid beatus ille de quo psalmus dicit, quod in lege Domini fuit voluntas eius? Nonne satis indicat voluntate sua hominem in lege Dei consistere? Deindè tàm multa mandata, quæ ipsam quodammodò nominatim conueniunt voluntatem, sicut est. Noli vinci à malo. Nolite fieri sicut equus, & mulus, in quibus non est intellectus. Noli repellere consilia matris tuæ. Noli esse sapiens apud temetipsum. Noli deficere à disciplina Domini. Noli negligere legem. Noli abstinere benefacere egenti. Noli fabricare in amicum tuum mala. Noluit intelligere, vt benè ageret: & innumerabilia alia in veteribus libris diuinorum eloquiorum, quid ostendunt nisi liberum arbitrium voluntatis humanæ? In libris etiam nouis Euangelicis, & Apostolicis, quid aliud ostenditur, vbi dicitur, Nolite vobis condere Thesauros in terra, nolite timere eos, qui occidunt corpus; Qui vult venire post me abneget semetipsum: & pax in terra hominibus bonæ voluntatis. Et refert alia plura ex Epistolis Pauli, Iacobi, & Ioannis: & concludit. *Vbi dicitur noli hoc, & noli illud; & vbi aliquid faciendum, vel non faciendum in diuinis monitis, opus voluntatis exigitur, satis liberum demõstratur arbitriũ. Nemo ergo Deum iudicet in corde suo, sed sibi imputet quisque, cum peccat. Neque cum aliquid secundum Deum operatur, alienet hoc à propria voluntate, Quando enim volens facit; tunc dicendum est opus bonum; tunc speranda est merces boni operis ab eo, à quo dictum est, reddet vnicuique secundum opera sua.*

Ex August. multa Scripturę loca indicantia libertatem

Cùm ergo ista opera fieri nequeant sine diuina gratia, quæ facit ea facere; & tamen voluntas liberè ea facit; manifestè sequitur, quòd à gratia non necessitatur, sed liberè, ac voluntariè faciat.

Conclusio clara de libertate voluntatis.

Con-

314. Confirmatur ex eodem S.Auguſt. *lib.3. de libero arbitrio cap.4.* vbi in Dialogo cum Euodio de libertate humana abſque neceſſitate operante, non obſtante, quòd Deus, & præſciat actus liberos ab ea fiendos, & actuali cum ea concurſu adſit quando eos elicit; concludit S.Doctor, quòd ſemper libera eſt; & ſi neceſſariò operaretur, nec libera, nec voluntas eſſet; ergo per gratiam non neceſſitatur. Præſcientia Dei non officit libe arb.

315. Prob.2.ex multis S.Auguſt. dictis ſuper hoc puncto, quòd ſcilicet voluntas per gratiam, quam ipſe docet ex ſe efficacem, non patiatur neceſſitatem: ex libro de ſpiritu, & litera cap. 30. *liberum arbitrium per gratiam non euacuatur, ſed ſtatuitur, & ſanatur; vt per eam liberè diligat bonum; quia vbi ſpiritus, ibi libertas*: in lib. 2. contra epiſt. Petil. cap. 84. *liberum arbitrium non læditur per hoc, quod Deus per gratiam trahit homines ad filium*: In lib.2.de pecc. mer. & remiſs.cap.5. *liberum arbitrium cum gratia ſpontè concurrit ad opus bonum*. In lib.de Gratia, & lib.arb. cap.20. *Per gratiam liberum arbitrium non tollitur; ſed de malo mutatur in bonum*. In lib.1. contra duas Epiſt.Pelagianorum cap.19. *Gratia trahit ad Chriſtum*, & in cap.20. *Gratia conuertit cor efficaciſſimè, & non læditur liberum arbitrium*. In lib.2. cap.8. *Gratia facit, vt homo non ſit inuitus, nec repugnans legi, & tamen arbitrium non læditur*. De Nuptijs, & concupiſcentia lib.1.cap. 30. *Gratia facit, vt homo condelectetur legi Dei ſecundum interiorem hominem*: lib.de Spirit.& lit. cap.34. *Deus operatur in nobis ipſum velle bonum, ſed conſentire, voluntatis eſt*. At in cap.3. dixerat, *quod hoc modo Deus per gratiam iuuat liberum arbitrium, & cum eo concurrit. Accipit homo Spiritum Sanctum, quo fit in*

Ex Auguſt. locis.

Multa S. Auguſtini loca.

eo delectatio, dilectioque summi, & incommutabilis boni; & sic inardeat inhærere Creatori, & inflammetur accedere ad participationem veri luminis: & nisi delectet non agitur, non suscipitur, non benè viuitur. Lib.2. de pecc.mer. & remiss. cap.18. ait. *Gratię non ita sunt omnia tribuenda, vt auferatur liberum arbitrium; nec libero arbitrio sine gratia sunt omnia tribuenda, ne ingrati videamur*: & in cap. 5. dixerat, *Deum per gratiam concurrere cum voluntate ad bonum, spontè concurrente efficacia voluntatis.* In lib. de spir. & lit. cap.35. *Gratia sanat liberum arbitrium, itaut cognoscat bonum, & delectet*. Lib.2 cont. duas epist. Pelag. cap. 18. *Deus per gratiam facit, vt homo faciat; & præparatur voluntas à Domino*. Lib. de Grat. & lib. arb. cap. 14. *liberum arbitrium pulsatur à gratia, vt velit consentire, & Deus aufert cor lapideum, & dat cor carneum*. In cap.15. ait. *Deus præcipit, vt seruentur mandata, & fiant bona opera, & ipse dat gratiam, vt fieri possint, & tunc habet homo tantam voluntatem, quanta ei sufficit, vt impleat*: & in cap.16. dicit. *Dat vires efficacissimas, vt impleat*, quod multis Scripturę locis probat: in cap.17. ait. *Vt velimus, Deus sine nobis operatur. Cum autem volumus, & sic volumus, vt faciamus, nobiscum cooperatur*.

Aperta loca, quòd per gratiā non lędatur liberū arbitrium.

315. Prob. vlteriùs. Tota ratio, cui innititur Caluinus, cur gratia ista faciens facere bonum, seu efficax S. Augustini videtur imponere necessitatem voluntati, est, quia sistit eam, vt non possit actum oppositum malum facere, & sic remanet determinata ad vnum, quod est proprium agentis necessariò. Sed hęc ratio ex pluribus capitibus ruit, & nulla est; ergo. Min. prob. primò ex S. August. lib.22. de Ciuit. cap.30. *in Beatis erit liberum arbitrium, licet peccare non possint: im-*

Argum. à sufficienti.

immò erit magis liberum per hoc, quod peccare non possunt. Immò, in Deo etiam est, ait, *liberum arbitrium, licet peccare non possit*. Numquid perfectionem aliquam importat posse peccare? absit; immò maximam imperfectionem. Ideò, quamuis Saluator omnes humanas inculpatas miserias, naturalesq; assumpserit imperfectiones; non tamen assumpsit peccabilitatē. Licet igitur gratia faciens facere bonum impediat tunc voluntatem, ne peccet, faciatque actum contrarium ei ad quem faciendum data est; non propterea liberum arbitrium læditur, vel imperfectionem aliquam incurrit; quoniam hęc gratia relinquit in homine libertatem ad posse peccare, vt docet Concilium Tridentinum.

Cur determinatio ad vnum non tollit libertatem.

316. Secundò prob. eadem minor sic. Voluntas prædita gratia illa faciente facere, seu efficaci, quantum est in se potest eam non sequi, sed maxima delectatione, ac suauitate (vt infra dicam) afficitur à gratia, ab eaque suauiter trahitur, sed cum sua libertate: & hęc est illa communis Scholasticorum Augustini sequacium distinctio de sensu diuiso, & composito, nempè considerata voluntate secundùm se, & vt informata gratia actuali, & actualiter cum illa cooperante, at semper in vtroque sensu libera confitenda est. 1. ratio.

317. Addenda existimo quædam Augustini loca de libertate non lęsa, immò instaurata à gratia faciente facere, seu efficaci. In epist. 89. ait. *Voluntas tantò erit liberior, quantò sanior; tantò autem sanior, quantò diuinæ gratiæ, misericordiæque subiectior*. In lib. 1. operis imperfecti, dignam Augustini inuenimus sententiam de necessitate voluntatis in benè agendo. *Intelligere debemus esse quamdam beatam necessitatem, qua Deus iniu-*

stus

stus esse non potest. Immò verò si necessitas dicenda est, qua necesse est aliquid, vel esse, vel fieri, beatissima ista omninò necessitas, quanecesse est non mori, necesse est in deterius non mutari. Hac necessitate, si necessitas etiam ipsa dicenda est, non premuntur Sancti Angeli, sed fruuntur. Nec enim dicere audemus, Deum non voluntatem liberam habere, sed necessitatem iustitiæ, quia non potest velle peccare: optimè quidem. Quanta autem perfectio viatorum hominum esset, si essent in gratia confirmati, ita vt nec peccarent, nec possent peccare! Quis nam non cuperet hanc necessitatem semper benè operandi in via, vt posset in æternum fæliciter viuere, & frui in Patria! ò vtinam. Ideò meritò ait S. Anselmus, vt refert S. Bonau. *in 2. sent. dist. 7. q. de lib. arb. Potestas peccandi non est libertas, nec pars libertatis*. Nullum ergo esset inconueniens, nullaque humanæ libertatis imperfectio, si gratia ita determinaret voluntatem; vt neque proximè, neque remotè, neque in sensu diuiso posset facere malū, bono ad quod se determinaret oppositum; & tamen, vt dixi secundùm se, & in sensu diuiso potest, quia Concil. Trid. dicit voluntatem posse eam abijcere, si velit.

Loca S. August. pro libertate voluntatis cum gratia

318. Tertiò prob. min. Tūnc principium effectiuum determinatum ad vnum, necessariò agit in Scoti, &, vt puto, vera sententia, quando determinatiuum est illi principio intrinsecum essentialiter, vt v. g. intellectus respectu sui obiecti, & omnes sensus respectu suorum obiectorum, omnes enim propositis sibi obiectis in debita distantia, & non impediti, non possunt non tendere in sua obiecta. Voluntas autem intrinsecè libera est; gratia autem, quæ illi infunditur, licet ipsi inhęreat tamquam forma subiecto; est tamen

Quale determinatiuum facit necessitatē

acci-

accidens adiuuans eam ad bonum actum faciendum.

319. Quòd verò illa determinatio ad vnum proueniens à gratia non imponat naturalem, seu phisicam necessitatem operandi, prob. à fortiori. Potestas peccandi, & inclinatio ad peccatum est ita intrinseca homini, vt nisi à gratia iuuetur, peccaret; & tamen nemo nisi Caluinus dicet hominem à Deo necessitari ad peccandum; vel Manicheus aliquis dicet hominem fato compelli ad agendum malè, vel benè: Catholicus autem cum Sacra Scriptura, & Concilijs confitebitur *esse in hominis potestate facere vias suas bonas, vel malas*: bonas quidem cum adiutorio diuinæ gratiæ, malas verò propria voluntate: ergo si principium intrinsecum impellens voluntatem ad malum, eam non necessitat; multò minus principium extrinsecum alliciens, & delectans voluntatem, vt est, & facit gratia, dici potest necessitare voluntatem, eo quòd eam determinet ad solum bonum. Anteced. de principio intrinseco impellente ad solum malum, nisi à gratia iuuetur, prob. Per peccatum Adæ in vniuersum genus humanum transfusa est concupiscentia, quę intrinseca est homini, & ab Apostolo appellatur peccatum; & tamen à Concilio Trid. dicitur sic, quia à peccato est, & ad peccatum inclinat, de qua dicit Apostolus Rom. 7. *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis*: & paulò ante dixerat. *Non enim quod volo bonum hoc ago; sed quod nolo malum illud facio*: & S. August. *in lib. de spir. & lit. cap. 9.* & *in lib. 3. contra duas epist. Pelag. cap. 8.* & alibi sæpè, docet, quòd liberum arbitrium captiuatum est, quia attenuatum, & debi-

Argum. ab opposito excludens necessitatē operandi.

Concupiscentia non necessitat ad malum.

debilitatum, & non nisi ad peccandum valet; & nisi Dei gratia adiuuetur ad bonum meritorium non valet; vndè dolet de humana miseria, quòd per lapsum Adæ, *successit in homine peccandi dura necessitas, non quia necessitetur voluntas, sed quia debilitata est*: sic in *lib. de Perfect. Iustitiæ cap.* 4. & in illo, & in tribus libris *de libero arbitrio*, & in *libro de Gratia, & libero arbitrio, & in libro de Corr. & Gratia*, & alibi, totus est in probando, quòd homo liberè peccat; alioquin non posset ei imputari peccatum; quia, inquit, *peccatum adeò est voluntarium, vt nullo modo esset peccatum, nisi esset voluntarium*.

Ergo nec gratia ad bonum.

320. Si ergo inquam, hoc intrinsecum hominis principium retrahens à bono, inclinans, & captiuans voluntatem ad malum, & faciens etiam exequi, nisi voluntas adiuuetur à gratia, non infert necessitatem peccandi; quomodo gratia, quæ retrahit voluntatem à peccato, estque accidens, & extrinsecum comprincipium retrahens à malo, & inclinans, & captiuans ad bonum relinquens in voluntate posse peccare, dici poterit inferre necessitatem? Minimè verò. At dato, & non concesso, quòd inferret necessitatem aliquam moralem faciendi bonum, & perseuerandi in bono vsque ad mortem, prosequendi postea in Patria in bono perfectissimo, charitate nempè consumata, quid mali tandem esset tali facienti bonum? sed necessitatem non infert.

Dato, at nō concesso, quòd ad bonum semper necessitaret, nullum esset malum facienti bonum.

321. Adde. Confirmati in gratia, vt S. Ioann. Baptista, & B. Virgo, vt tales sub Dei protectione peccare non poterant; concursum enim Dei naturalem permittentem faciendi malum non habebant, & tamen merebant, quia bona, & sancta opera continuò exercebant; ac proindè liberè opera-

perabantur; meritum enim liberum opus esse debet. Sic ergo dicendum est de viris iustis operantibus bonum ex adiutorio gratiæ determinãtis voluntatem ad bonum. Definitum enim nuper est per duas Apostolicas Constitutiones, quòd ad merendum, & demerendum non sufficit libertas à coactione, sed requiritur etiam libertas à necessitate.

322. Prob. tandem ex dicendis in Capite sequenti, quæ demonstrant, quòd gratia, quę facit facere opus bonum, seu efficax, ex sui natura sub Dei decreto non solùm excludit omnem vmbram violentiæ, ac necessitatis, & exigit arbitrij libertatem, eamque instaurat, ac confortat, sed etiam adducit volnntati delectationem operis faciendi, & suauitatem in faciendo; quod quidem verę, ac ingenuę libertatis, voluntarietatis, ac spontaneitatis euidens signum est. *Alię ratio. nes ad probandam libertatem in sequenti capite adducuntur.*

CAPVT XV.

Quomodo Gratia ista, seu Deus per eam, concurrat cum voluntate ad opus bonum.

323. ADu. 1. hanc quoque quæstionem vrgere Theologorum quorumcumq; intellectus, quomodo nempe gratia afficiat voluntatem, cùm sit (vt postea dicam) qualitas quædam supernaturalis, ei phisicè, ac realiter inhærens; & cum ea concurrens ad actum: & honoris gratia non curabo discutere opiniones circa hoc, nec aliquam illarum iudicare audebo, quia dummodò saluem quouis modo libertatem, & efficaciam gratiæ, in suo statu eas relinquam: sed quia profiteor sequi in tota hac materia S. Gratię Docto- *Difficilis quæstio.* *Protestatio Authoris.*

rem Augustinum, conabor ex eius libris, ac tractatibus (si Deus dederit, vt eius mentem benè capiam) resolutionem quæsiti pro viribus insinuare.

Actus ad quos concurrit grátia.

324. Adu. 2. quòd, vt aliàs dixi in c. 10. actus ad quos concurrit gratia adiuuans, seu efficax, ac faciens facere, sunt actus vocationis ad fidem, dispositionum ad eam vsque ad iustificationem, loquendo de infidelibus, de fidelibus verò quomodocumque lapsis ijdem actus quibus disponuntur ad pænitentiam vsque ad iustificationem: in iustis tandem omnes actus virtutum, obseruãtię prçceptorum, consiliorum, & supererogationis facti, sicut oportet, vt ibi diximus: & quęrimus, quomodò gratia, seu Deus per eam faciat, vt voluntas eos actus efficiat: ideò

Cum dulcedine, delectatione, ac suauitate voluntatis concurrit.

325. Dico. Gratia efficax priùs natura, seu tempore, quàm cum voluntate libera concurrat, delectat illam, & nedum bonum, sed suaue, ac Deo placens, & vtile illud ostendit, & inflammat ad volendum facere, & sic persuadendo dulciter, suauiter, ac delectabiliter, cum voluntate simultaneè facit opus bonum, propter quod datur.

326. Prob. 1. ex S. Scripturę locis. Ioann. 6. 44. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus, qui misit me traxerit eum*: Hęc est gratia veniendi ad fidem, de qua Apostolus dicebat de se, *Misericordiam consecutus à Domino, vt sim fidelis*, & alibi, *me vocauit per gratiam suam*. Glos. ord. *traxerit* dicit. *Tractio hæc non est violentiæ, nec necessitatis, nec inuiti, sed est voluntatis, & desiderij*; *vndè dicitur trahit sua quemque voluptas. Si ergo in his, in quibus non est vera dilectio trahitur homo amore, & desiderio, quantò magis trahitur aliquis vehementi delectatione, cui Pater reuelat panem, qui est vita, &*

Gratia voluntas trahitur, & quomodò.

beati-

beatitudo, & omne bonum, in quo commendatur magna gratia: & quia Saluator addit rationem à Propheta Isaia prædictam, cur omnes tracti veniunt ad fidem, inquiens, *& scriptum est in Prophetis, & erunt omnes docibiles Dei*, Glos. prosequitur: *omnes Christianæ fidei erunt docibiles Dei, quia & si homines foris loquuntur; tamen Deus solus intus sensum aperit, intus instruit veritatis cognitione, & amore*: Ecce quomodò Deus trahit ad faciendum bona opera; facit hominem docibilem, idest, persuasibilem cognitione veri boni, & illius amore.

327. S. August. in hunc Ioannis locum pluries dicit, delectatione, amore, & voluptate hominem trahi à Deo ad bonum: tract. 26. in Ioan. ait. *Non traheris, ora vt traharis*: & post multa. *Noli cogitare, te inuitum trahi; trahitur animus, & amore. Neque dicas quomodò voluntate credo si trahor? ego dico parum est voluntate, etiam voluptate. Quid est trahi voluntate? delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui: est quędam voluptas cordis, cui panis dulcis est ille cælestis. Porrò, si Poetæ dicere licuit, trahit sua quemque voluptas; non necessitas, sed voluptas; non obligatio, sed delectatio; quantò fortiùs dicere debemus trahi hominem ad Christum; qui delectatur veritate, delectatur beatitudine, delectatur iustitia, delectatur sempiterna vita, quod totum est Christus*: & post alia multa, ostēdens, quòd sicut sensus habent voluptates suas, & per eas trahuntur ad suà delectabilia, sic & animus, seu voluntas, inquit. *Ramum viridem ostendis oui, & trahis illam. Nuces puero demonstrantur, & trahitur; & quod currit trahitur, amando trahitur, sine læsione corporis trahitur, cordis vinculo trahitur. Si ergo ista, quæ inter delitias, & voluptates terrenas reuelantur amantibus, trahunt; quoniam verum est,*

S. August. explicatio illius loci.

Similitudo trahendi cum volup. tate.

trahit ſua quemque voluptas, quare non trahet reuelatus Chriſtus à Patre? Quid enim fortius deſiderat anima, quam veritatem? quo auidas fauces habere debet: vnde optare, vt ſanum ſit intus palatum vera iudicandi, niſi, vt manducet, & bibat ſapientiam, iuſtitiam, veritatem, æternitatem? &c. Idem confirmat in lib. 1. contra duas epiſt. Pelagianorum cap. 19. in fine, inquiens. *Homo trahitur miris modis, vt velit, ab illo, qui nouit intus in ipſis hominum cordibus operari; non vt homines, quod fieri non poteſt, nolentes credant; ſed vt volentes ex nolentibus fiant*: Deinde in cap. ſequenti authoritatibus Sacræ Scripturæ probat, quòd homines à Deo ad bonum faciendum, à malo recedentes trahuntur. His ergo ſuauibus, & dulcibus modis inflammando voluntates hominum, qui ſibi placent, trahit ad benè operandum.

Deus per gratiā dulciter trahit.

328. Prob. 2. ex *Rom.* 7. vbi Apoſtolus, vt ſępè retuli narrans certamen hominis inter ſpiritum, & legem membrorum, ſeu concupiſcentiam, à quo certamine continuò infelix homo anguſtiatur, concludens per gratiam Dei ſuperari, prę cęteris inquit. *Condelector enim legi Dei ſecundum interiorem hominem*: Interl. *legi*, ait: *volens, quod illa, & gaudens iuuari ab ea*. S. Auguſt. expendens locum iſtum, *tract.* 41. in Ioannem, præ alijs dicit, *condelector*, &c. *Delectat me lex, delectat, quod iubet lex, delectat me ipſa iuſtitia*: Deus ergo per gratiam facit, vt opus legis, vel conſilij delectet, & hoc modo trahit ad executionem.

Ex alio S. Scripturę loco.

329. Prob. ex Matth. 11. 30. *Tollite iugum meum ſuper vos*, &c. *iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue*. Gloſ. ord. miratur de hoc dicto, *quomodò ſuaue, ſi ſupra dicitur arcta eſt via, quæ ducit ad vitam*: & reſpondet. *Arcta eſt initio, ſed tem-*

Alius Scripturæ locus.

temporis processu dilatatur dilectionis dulcedine. S. August. ser.10. de Verb. Dom. inquit. *Quæ dura sunt laborantibus, eisdem mitescunt amantibus. Omnia sæua, & immania prope nulla facit amor*: alibi autem ait, *Hunc amorem Deus inspirat*, & super ijs Psal. verbis. *Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras*, August. ait. *Duræ sunt timori, non amori*: ita in lib. de Natura, & Gratia cap. 69. & in lib. de Perf. iustitiæ, inquit. *Laborant in Dei præceptis, qui ea, timendo, conantur implere; sed perfecta charitas foras mittit timorem, & facit præcepti sarcinam leuem, non solùm non prementem onere ponderum; verùm etiam subleuantem vice pennarum*. Hi autem sunt effectus gratiæ: ideò super illud psalm. 108. *Quia suauis est misericordia tua*, ait, *hic gratiam commendat*. Gratia si quidem Dei omnia opera, & si dura, & difficilia appareant, facit leuia, & suauia. Sic ergo voluntatem allicit, ac suadet, & persuadet, atque cum ea facit.

Dura per gratiam fiunt dulcia.

330. Quia verò de hoc modo agendi gratiæ, nempe cum suauitate, ac delectatione voluntatis cui confertur, sæpissimè loquitur S. Augustinus explicans illud psal. *Dominus dabit suauitatem* (vt ipse legit) *& terra nostra dabit fructum suum*; placet aliqua saltem eius loca afferre, vt appareat, illius mentem esse, quòd gratia faciens facere, idest efficax, quamuis voluntatem ad vnum, nempe bonum faciendum, infallibiliter alliciat, & inclinet; id tamen non facit, nec vim inferendo, neque necessitando, vt in cap. præcedenti dictum est; sed delectationem, ac suauitatem inferendo, alliciendo, & quasi persuadendo, & moraliter inducendo: parcat lector, si multa, & si non omnia, congero loca. In lib. 2. de pecc. mer.

Aliqua August. loca, quòd gratia facit dulcia opera facienda, licet dura videantur.

& re-

& remifs.cap.17.dicit. *Ideò vnusquisque nostrum bonum opus suscipere, agere, implere nunc scit, nunc nescit, nunc delectatur, nunc non delectatur; vt nouerit, non suæ facultatis, sed diuini muneris esse, vel quod scit, vel quod delectatur: At sic ab elationis vanitate sanetur; & sciat quàm verè, non de terra illa, sed spiritualiter dictum est, Dominus dabit suauitatem, & terra nostra dabit fructum suum*: & post multa dicit. *Deum, bonum, ideò etiam Sanctis suis, alicuius operis iusti aliquando non tribuere, vel certã scientiam, vel victricem delectationem, vt cognoscant, non à seipsis, sed ab illo sibi esse lumen, vt illuminentur tenebræ eorum, & suauitatem, qua det fructum suum terra eorum*: & quòd hanc suauitatem, ac scientiam Deus per gratiam conferat, subiungit. *Cum autem ab illo illius adiutorium deprecamur ad faciendam, perficiendamque iustitiam, quid aliud deprecamur, quàm, vt aperiat quod latebat, & suaue faciat, quod non delectabat: quia, & hæc ab illo esse deprecandum, eius gratia didicimus, cum antea lateret, eius gratia diligimus, cum antea delectaret.*

Cur Deus aliquando iustis non dat istam delectationem.

331. Idem S.Doctor in psalm.118. multa dicit de hac suauitate, quam Deus per gratiam concedit homini, vt operaretur bonum. At nota, quòd dum nos in vulgata legimus, *bonitatem*, ipse Sanctus legit *suauitatem, & delectationem*. Super illud. *Bonitatem fecisti cum seruo tuo Domine*, ait, *Sic debemus intelligere suauitatem, vt Græci dicunt, vt in bonis spiritualibus deputetur. Propter hoc enim, eam, & bonitatem nostri appellare maluerunt. Nihil hic ergo aliud dictum existimo, suauitatem fecisti cum seruo tuo, nisi fecisti, vt me delectaret bonum. Quando enim delectat bonum; magnum Dei donum est. Quando autem bonum opus, quod lex impe-*

Multa de suauitate gratię loca

imperat fit timore pœnæ, non delectatione iustitiæ, cum Deus metuitur, non amatur, fit seruiliter, non liberaliter: & super alium versum, *Bonitatem, & scientiam*, dicit, *suauitatem, & eruditionem, & scientiam doce me*, inquit, *augere sibi ista poscit, & perfici. Nam vtique, qui iam dixerat, suauitatem fecisti cum seruo tuo, quomodò dicit, suauitatem doce me, nisi gratia magis, magisque abundet, vel innotescat dulcedine bonitatis: habebant enim fidem, qui dixerunt, adauge nobis fidem*. Et super illum versum. *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo*, dicit; *Hæc est illa suauitas, quam Deus dat, vt terra nostra det fructum suum, vt bonum verè benè, idest non mali carnalis formidine, sed boni spiritualis delectatione faciamus*.

Super diuersos ps. versus.

332. In lib. 2. ad Bonifac. cap. 9. inquit. *Misericordia eius præueniet me, & ipse est, cui fideliter, veraciterque cantatur, quoniam præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis: & quid hic aptiùs intelligitur, quàm ipsa de qua loquimur cupiditas boni? Tunc enim bonum concupisci incipit, cum delectare incipit*: & post aliqua. *Ideò benedictio dulcedinis est gratia Dei, qua fit in nobis, vt nos delectet, & cupiamus, hoc est, amemus, quod præcipit nobis, in qua si nos non præuenit Deus, non solùm non perficitur, sed nec inchoatur ex nobis*.

Alia plura S.Aug. loca

333. In lib. de spir. & lit. cap. 3. inquit. *Nos autem dicimus humanam voluntatem sic diuinitus adiuuari ad faciendam iustitiam, vt præterquod creatus est homo cum libero arbitrio voluntatis, præterque doctrinam, qua ei præcipitur quemadmodum viuere debeat, accipiat spiritum* (idest gratiam) *quo sibi in animo eius delectatio, dilectioque iustitiæ summi illius, atque incommutabilis boni, quod Deus est, etiam nunc, cum per fidem ambulans, non per speciem,*

Gratia dat delectationem.

ciem, vt hoc sibi veluti arrha data gratuiti muneris inardescat inhærere Creatori, atque inflammetur accedere ad participationem illius veri luminis, vt ex illo ei benè sit, à quo habet, vt sit.

334. In eodem libro cap. 19. ait. *Per fidem confugiat* (homo) *ad misericordiam Dei, vt det, quod iubet, atque inspirata gratiæ suauitate per Spiritum Sanctum faciat plus delectare, quod præcipit, quam delectat, quod impedit.*

335. In lib. de Corr. & Gratia cap. 2. explicat vigorem gratiæ circa voluntatem, & modum suauem, quo agit, dicens. *Aguntur enim, vt agant, non vt ipsi nihil agant: & ad hoc eis ostenditur, quid agere debeant; vt quando id agunt, sicut agendum est, idest, cum dilectione, & delectatione, iustitiæ suauitatem, quam dedit Dominus, vt terra eorum daret fructum suum, accepisse se gaudeant.*

Homo à gratia agitur, vt agat, cũ delectatione.

336. Idem S. Doctor in Psalm. 84. in fine discurrens per multos virtutis actus, ostendit, quomodò Deus per gratiam auertit homines à delectationibus sensualibus mortiferis per delectationes spirituales salubres, faciens nempe per eam delectare opera virtutum vitijs oppositarum; & inquit. *Confitens illi peccata tua, mereberis ab illo delectationem, & suauitatem iustitiæ faciendæ. Dabit tibi, vt incipiat sic delectare iustitia, quem primò delectabat iniquitas; vt qui primò gaudebas in ebrietate, gaudeas in sobrietate; & qui primò gaudebas de furto, vt tolleres homini, quod non habebas, quæras donare non habenti, quod habebas; & quem delectabat rapere, delectet donare, quem delectabat spectare, delectet orare, quem delectabant cantica nugatoria, & adulteria, delectet hymnum dicere Deo, currere ad Ecclesiam, qui primò currebat ad theatrũ. Vndè nata est ista suauitas, nisi quia Dominus dabit sua-*

Sic Deus auertit homines à delectationibus mortiferis.

ſuauitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum. Ecce quomodò gratia, ſeu Deus per eam, facit, vt voluntas, quæ de ſe, vel indifferens manebat, vel inclinata ad malum aliquod, inſpirata à Deo per gratiam, oſtenſo ſibi per intellectum bono contrario eam delectante, auerſa à mali delectatione, vult infallibiter obiectum illud bonum.

337. Idem S. Auguſtinus in pſalm. 33. ait. *Intra cor tuum, & gaudebis tibi. Cum ibi cæperis gaudere, ipſa munditia cordis tui delectabit te, & faciet orare*: in homil. 29. cap. vlt. docet quomodò Deus per gratiam ſuam faciat nos operari bonum, dicens, *inſpirando virtutem, dando menti tuæ cæleſtem delectationem, qua omnis terrena delectatio ſuperetur*.

Plura S. Auguſt. loca, quòd gratia facit delectari de obiecto bono.

338. Prob. vlteriùs eadem concluſio, quòd gratia, ſeu veriùs Deus per gratiam, inducat hominem ad operandum bonum, & faciat illud actu facere, inducens in eo, iam illuminato intellectu, notitiam veritatis, bonitatis, ac vtilitatis illius boni operis, & delectationem, ac ſuauitatem ipſius: ad quod concludendum S. Auguſtinus vtitur medio deſumpto ex admirabili diuinæ ſapiētiæ modo operandi connaturali humanæ naturæ. Supponit enim primò; quòd omnis peccans ideò peccat, quia delectationem, gaudium, & ſuauitatem percipit, & guſtat in quouis peccato: & licet res hæc notoria ſit, & quilibet purus viator, concupiſcentiæ tyramnidi ſubditus, hanc miſeriam experiatur: tamen eam S. Doctor pluribus in locis probat, incipiens à primis parentibus, qui etiamſi concupiſcentiæ miſeriam adhuc non contraxiſſent; nihilominus ex delectatione pomi, & deſiderio ſcientiæ boni, & mali peccarunt: ita *in lib. 2. de Gen. cont. Manich. cap. 14.* & de omnibus

Mirabilis modus Dei in hac operatione ſimilis operationi naturali hominis.

nibus alijs peccantibus omni peccatorum genere prosequitur probare, quòd ideò peccant, quia delectationem ex peccatis percipiunt; ita *in lib. 22. cont. Faustum cap. 18. in lib. 2. de Bapt. cap. 10. lib. 83. quæst. qu. 86.* & alibi sæpè. Vnum locum adducam per extensum, estque *sermonis 6. de Verb. Apost. cap. 1. Quidquid est peccatorum in dictis, in factis, in cogitationibus, non exoriuntur nisi ex mala cupiditate, nisi ex illicita delectatione,* &c. Supposita inquam hac inclinatione, & facilitate hominis ad peccandum ex mera cupiditate, ac delectatione, (ait S. Augustinus) Sapientissimus, Potentissimus, ac benignissimus Deus, vt hominem ad delectationes malas, ac terrenas deditum, ab illis auerteret, & ad bona opera virtutum vitijs illis cõtraria per gratiam induceret, delectationes, ac suauitates spirituales, longè maiores, ac dulciores per gratiam voluntati hominis infundit, & sic illecta, & inflammata voluntas ad ea opera bona, siue præcepti, siue consilij, siue supererogationis prorumpit. Aliqua Augustini pro hac sententia afferam loca: in *lib. de continentia cap. 3.* ait. *Si lex factum præuaricatorem, tamquam ad hoc grauius vulneratum, tamquam pedagogus perducit ad gratiam contra suauitatem noxiam, qua vincebat concupiscentia; Dominus dat suauitatem beneficam, qua delectetur amplius continentia, & terra nostra det fructum suum, quo pascitur miles, qui debellat, Deo iuuante, peccatum.* In ser. 6. de verb. Apost. cap. 9. inquit. *Delectat vxor aliena, & non annuis, mentem auertis, in secretarium mentis intras. Vides foris strepentem concupiscentiam; profers aduersus eam sententiam mundans conscientiam; nolo inquis, non facio: puta quia delectat, non facio; habeo, cui condelecter. Condelector enim legi Dei, secun-*

Omne peccatum ob delectationem fit.

Ab opposito Deus facit, vt opera bona delectent.

secundùm interiorem hominem. Quid tu de carne tua tumultuaris? quid delectationes stultas, temporales, fluxas, vanas, noxias, tumultuosè fugeris, & eas quasi garula mihi narras. Narrauerunt mihi iniustè delectationes: inde est ista concupiscentia. Narrat mihi delectationes, sed non vt lex tua Domine. Condelector enim legi Dei, non de me, sed de gratia Dei.

Aliqua August. loca.

339. Idem habet in ser. 17. cap. 1. de verb. Apost. *Præ omnibus voluptatibus, hoc est delectationibus, etiam licitis, amanda iustitia. Si enim habes sensus interiores, omnes illi delectantur delectatione iustitiæ*: & post aliqua, *interroget vtrum sic delectet iustitia, vt cæteris ad hos sensus corporis pertinentibus delectationibus anteponatur? ecce delectat te aurum tuum: oculos tuos delectat; metallum pulchrum, fulgentissimum delectat, &c. Decertant in te duæ delectationes: modò interrogo te, quid propones, quid plus delectat, aurum, an veritas; aurum, an verum testimonium?* & post plura, *longum est per singulos corporis sensus excurrere: sed quod de oculis dixi; hoc de cæteris intelligite, & proponite delectationi carnis delectationem mentis. Carnem quippè vestram delectant illicitæ voluptates; mentem vestram delectet inuisibilis, pulchra, sancta, canora, dulcis iustitia.* Vult per hoc S. Doctor insinuare Dei sapientiam, & misericordiam; qui vt miseros homines ad mala obiecta, malasque circa ea operationes ex delectatione concupiscentię propensos, ab eis auerteret, ac ad obiecta, & opera eis contraria conuerteret, atque traheret, vt Saluator dicit, per gratiam, maiorem, & nobiliorem delectationem voluntati inducentem, id facit: & sic nullus coactionis, aut necessitatis remanet scrupulus, cùm voluntas ad bonum operandum à gra-

Delectationes spirituales maiores sunt corporalibus.

Ijs vtitur Deus circa nos.

tia determinatur, sed vera voluntarietas, & vera voluptas, ac delectatio in ea reperitur.

340. Confirmatur ex eodem S. Doctore pluribus alijs in locis hic sapientissimus Dei nobiscum agendi modus, cùm gratiam nobis concedit, qua auertimur à malo, & facimus bonum; faciens per eam verè cognosci verum bonum, & ingerens delectationem, ac suauitatem, qua delectabiliter faciat: in lib. 2. de pecc. mer. & remiss. cap. 17. ait: *Tanto enim quidque vehementius volumus, quanto certiùs, quam bonum sit, nouimus, eoque delectamur ardentius. Ignorantia igitur, & infirmitas vitia sunt, quæ impediunt voluntatem, ne moueamur ad faciendum opus bonum, vel ab opere malo abstineamus. Vt autem innotescat quod latebat, & suaue fiat quod non delectabat, Gratiæ Dei est, quæ hominum adiuuat voluntates*: & in cap. 19. apertiùs id exprimit dicens: *Deum aliquando non tribuere, vel certam scientiam, vel victricem delectationem, vt cognoscant, non à seipsis, sed ab illo sibi esse lumen, et suauitatem, qui dat fructũ suum in terra eorũ*: & ibid. ait: *Cum à Deo illius adiutorium deprecamur ad faciendã, perficiendamq; iustitiã quid aliud deprecamur, quam vt aperiat, quod latebat, & suaue faciat, quod non delectabat*. Hoc ergo suaui modo benignissimus Pater per suam gratiam trahit hominum voluntates ad benè operandum.

Modus Dei cooperandi nobiscũ.

S. August. loca.

341. Immò cum tali suauitate, ac delectatione boni spiritualis, ac supernaturalis Deus homines, quos vult per gratiam, facit perseuerare in bono, nedum vsque ad exitum ex hac vita, quia in psal. 15. habetur, *Delectationes in dextera tua vsque in finem*, sed etiam in Patria per charitatem consumatam replet animam suauitate, ac delectatione omnes alias delectationes temporales supe-

superante. De perseuerantibus loquitur S. August.in lib. de Corr. & Gratia cap. 8. inquiens. *Voluntas humana non libertate consequitur gratiam, sed potius gratia consequitur libertatem* (idest à seruitute peccati) *& vt perseueret, delectabilem perpetuitatem, & insuperabilem fortitudinem*. Perseuerantia enim in bono, est continua Dei protectio per gratiam, quod filij Dei, ac electi continuò experiuntur. De suauitate, ac delectatione in Patria, qua per gratiam, atque consumatam charitatem Beati afficiuntur, S. Gregorius Magnus homil. 17. in Euang. ait. *Quæ autem lingua dicere, vel quis intellectus capere sufficit illa supernæ ciuitatis quanta sint gaudia. Angelorum Choris interesse, cum beatissimis spiritibus gloriæ conditori assistere; præsentem Dei vultum cernere, incircumscriptum lumen videre, nullo mortis metu affici; incorruptionis perpetuæ munere lætari*: omnes ergo actus beatifici, in gaudio, dulcedine, suauitate, ac delectatione perficiuntur: & S. Augustinus in lib.22. de Ciuit. cap. 30. docet singulare beneficium, atque gratiam, seu donum beatorum, esse delectationem, quòd peccare ampliùs non possint, inquiens. *Nec ideò liberum arbitrium non habebunt, quia peccata eos delectare non poterunt, magis quippe erit liberum à delectatione peccandi vsque ad delectationem non peccandi indeclinabilem liberatum*: & in lib.4. cont. Iul. cap.3. de illa suaui delectatione Patriæ, inquit. *Tanta satiabitur visione, & tanta inflammabitur charitate superioris boni, ac ad seipsum sibi placendo deficere ab illius dilectione non possit*. In lib.9. de Ciu.cap.22.de Beatis Angelis dicit. *Illis Dei qua santificantur charitas cara est, præ cuius non tantum incorporali, verum etiam ineffabili, & incommutabili pulchritudine, cuius sancto amo-*

In Patria Beati cum delectatione amant Deum.

Delectatio maxima in Beatis, quòd peccare non possint, &c.

amore inardescant, omnia quæ infra sunt, quod illud est, non sunt, seque ipsos inter illa contemnunt, vt ex toto, quod boni sunt, eo bono, ex quo boni sunt, perfruantur. Quod confirmat in lib. 14. cap. 9. dicens. *Vbi boni adepti amor immutabilis est; profectò si dici potest, mali cauendi timor securus est. Timoris quippe casti nomine, ea voluntas significata est, qua non necesse erit nolle peccare, & non sollicitudine infirmitatis, ne fortè peccemus, sed tranquillitate charitatis cauere peccatum*: ex hoc autem modo agendi Dei, quem Deus exercet in Beatis, vt per gratiam, & charitatem faciat eis placere, ac delectare summum bonum, despiciant, & abhorreant alia omnia creata, licet delectabilia bona, existimo, quòd cum aliqua similitudine, vult inferre S. Augustinus, & ego cum eo, nisi fallor, quòd per suam gratiam sic operatur cum voluntate humana, vt omnia, quæ præcipit, vel consulit alicui, à quo vult, vt impleantur, ea reddit clara, vt cognoscatur eorum bonitas, ac veritas; & delectabilia, ac suauia, vt præferantur obiectis oppositis perniciosè delectabilibus, & hisce spretis, illa amentur, & amplectantur.

Omnia creata delectabilia despiciunt.

342. Quod totum comprobari potest ex factis plurium Sanctorum omnis conditionis: & primò ex factis Martirum: de quibus omnibus S. August. in lib. 18. de Ciuit. cap. 7. ait. *Sed quando in abundantia gratiæ spiritus illius, qui vbi vult spirat, tantum Christum amare possent, vt cum tanto vitæ discrimine sub tanta spe veniæ negare non possent? Mors igitur pretiosa Sanctorum, quibus cum tanta gratia est præmissa, & prærogata mors Christi, vt ad eum acquirendum non cunctarentur suam impendere animam*: & post. *Mors ergo, non ideò bonum videri debet, quia in tantam vtilitatem, non vi*

sua

sua, sed diuina opitulatione conuersa est, vt quæ tunc (in statu innocentiæ) *metuenda proposita est, ne peccatum committeretur: nunc suscipienda proponitur, vt peccatum non committatur, commissumque deleatur; magnæque victoriæ debita iustitiæ palma reddatur*: & ad particularia descendendo; de S. Stephano *pleno gratiæ, & fortitudine*, ex Act. 7. canit Ecclesia *lapides torrentis illi dulces fuerunt*. Mors ergo, quam pro Christo per lapidationem patiebatur, dulcior illi erat, quàm vita cum negatione Christi.

Martirum exempla.

343. De Sancto Laurentio dicitur. *Cum in craticula superpositus vreretur, ad impijssimum Tyramnum dixit, Assatum est, iam versa, & manduca*. Dolores despicit, temporalem vitam non curat, Tyramnum deridet præ dulcedine moriendi pro Christo. S. Andreas Apostolus, dum ad Crucem duceretur, dicebat! *O bona crux diù desiderata, sollicitè amata, sine intermissione quæsita, & aliquando concupienti animo præparata; accipe me ab hominibus, & redde me Magistro meo: & populus Andream facilè liberasset, nisi ipse sedasset multitudinem, vehementius rogans, ne se ad optatissimam martirij coronam properantem impediret*. Marcus, & Marcellianus fratres Romani ad stipitem alligati, pedibus clauis confixi, dicente iudice Fabiano, *resipiscite miseri, & ab his cruciatibus vos eripite*, responderunt. *Numquam tàm iucundè epulati sumus, quàm hæc libenter Iesu Christi causa perferimus, in cuius amore nunc fixi esse cæpimus; vtinam tamdiù nos hæc pati sinat, quamdiù hoc corruptibili corpore vestiti erimus*: &c. Alia plura ex Chronicis huius generis exempla adduci possunt, ex quibus luculenter patet, quòd in obseruantia præceptorum Deus concurrit cum gratia redden-

Martires cum spirituali delectatione terrena spernentes supplicia sustinuerunt.

te

te illam dulcem, suauem, delectabilem, & iucundam, etiam in cruciatibus.

Ex proprio facto quisque potest hoc experiri.

344. Tandem quisque hominum, si verum dicere vult, in se experitur, quòd dum contra concupiscentiam, siue carnalem, siue aliam quamcumque operatur, cum difficultate quidem superat, sed in ea superanda delectatur, & gaudet: & vt aliqua pauca adducamus exempla vtriusque Testamenti: quomodò Abraham ætatis 99. annorum, Ismael filius 14. annorum, & Vernaculi (idest serui in domo sua nati) ferè 400. consensissent in ea ætate se circumcidi, & grauem illum dolorem sentire (vt notatur de Sichimitis à filijs Iacob occisis Gen. 34. 24.) nisi Deus cum sua gratia eis apparere, priùs illuminando, & experiri cooperando, fecisset suum præceptum, bonum, vtile, suaue, ac delectabile? Quomodò idem Abraham in ætate 115. annorum consensisset prçcepto Dei de immolando filio, & ipse Isaac filius annorum quindecim (cui ex Iosepho Hebreo Abraham manifestauit) consensisset, nisi Deus eodem modo facile, vtile, ac suaue per suam gratiam eis apparere fecisset, & sic cum eis cooperando consensum de faciendo in vno, & patiendo in alio produxisset? licet Deus postea non permiserit.

Abrahæ exemplum in circumcisione sua, & vernaculorum.

Isaac immolando.

345. Et quod de istis dictũ est, dici potest de alijs sãctissimis viris, qui nedum in obseruantia præceptorum, sed & consiliorum, & asperrimis supererogationis operibus Deo seruierunt, *carnem suam crucifigentes cum vitijs, & concupiscentijs*, vt ait Paulus ad Gal. 5. 24. & vt dicit in cap. 11. 37. ad Hæbreos. *Alij ludibria, & verbera experti, insuper vincula, & carceres; lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt, circuierunt in*

Exempla Anachoritarum id confirmant

in melotis, in pellibus caprinis; egentes, anguſtiati, afflicti; in ſolitudinibus errantes, in montibus, in ſpeluncis, & in cauernis terræ;& tamen Paulus hęc ſcribens, adhuc Martirum ſæuas non viderat perſecutiones, tormenta, & mortes: quomodò autem potuiſſent fragiles, & infirmi homines, pueri, ac fœminæ libenter, & imperterritè hęc ſufferre,niſi Deus per ſuam gratiam apprehendere feciſſet hęc incommoda ipſis vtilia eſſe,& quòd in ijs perferendis delectationem,ac ſuauitatē fuiſſent experti? certè non potuit aliter eſſe. Ideò in eo loco promiſit Paulus, hæc mala ipſos libenter tolerare, *vt meliorem inuenirent reſurrectionem*.

Exempla Martirum

346. Idem de alijs ſpontè ex ſemetipſis affligentibus ſe eſt dicendum; vt de S.Ioan. Baptiſta, de Paulo primo Eremita, de Antonio,de tot alijs Thebaidis, ac Nitriæ Anachoretis; de Simeone, ac Daniele Stilitis; de Marana, & Cira incluſis, & Anachoretis fœminis; de Baſilio, Benedicto, Dominico, Franciſco, &c. eorumque aſſeclis,qui modum viuendi adeò arctum, & aſperum, spontè, Deo illuminante, ac inſpirante elegerunt; & per eamdem Dei gratiam aſperrima illa exercitia cum iucunditate, ac hilaritate imperturbabiliter perfecerunt: *Guſtarunt enim, & viderunt*, vt inquit Dauid, *quàm ſuauis ſit Dominus*. Sic ergo benigniſſimus Dominus, & amantiſſimus parens nobiſcum operatur, cùm pręcepta, vel conſilia, vel ſupererogatoria ſunt adimplenda; facit enim veritatem boni apparere,inſpirat,& inflammat,vt amplectatur,& delectationem, ac ſuauitatem in exequendo largitur:ipſi gloria in ſęcula.Amen.

Exemplum S. Io.Baptiſtæ. Pauli primi Eremitæ. Antonij Abbatis. Danielis & Simeonis Stilitarum. Maranę, & Ciræ. Baſilij. Benedicti. Dominici. Franciſci, &c.

CAPVT XVI.

An Gratia ista faciens facere, seu efficax, detur singulis hominibus, & semper.

347. ADu. 1. nos hìc non loqui de gratia, quę à Theologis dicitur *sufficiens*: nam de ea (licet in cap. 4. multa dixerimus) loquemur infra: sed loquimur de ea, quæ facit facere opus, habetque semper secum coniunctum opus principale, ad quod exequendum datur.

Non est sermo de sufficienti.

348. Adu. 2. in hoc quæsito duo proponi explicitè; sed hęc duo alia plura secum trahunt, & omnia difficilima. Primum ergo quęritur, an omnes homines cuiuscumque Nationis, & Religionis, obtineant, obtinuerint, ac obtinebunt gratiam facientem facere, idest efficacem, pro obseruantia legis diuinæ, naturalis, vel positiuę, Mosaycæ pro tempore suo, ac Euangelicæ; & pro executione diuinorum consiliorum. 2. Cur non omnes eam obtinuerint, vel non obtineant, aut non obtinebunt. 3. Cur omnes saltem fideles non semper obtineant. 4. Cur saltem electi, seu prędestinati pro omni temporis momento, & pro omni actu bono, siue præcepti, siue consilij, siue supererogationis eam non obtineant; immò enormiter aliquando labantur, licet postea obtineant efficacem gratiam resipiscendi. De Gratia verò Perseuerantiæ, quæ singulari, ac speciali nomine appellatur donum Dei, loquar postea.

Multa dubia hic cōpræhensa.

349. Adu. 3. Quòd fortè non ita difficiles euaderent harum quæstionum solutiones, si teneretur, seu haberetur fundamentum clarum in Sacra Scri-

Scriptura, vel saltem in Sancto Augustino Doctore Gratiæ, tenendi illud sistema, quòd Deus ab æterno decreuit dare omnibus, & singulis adultis, & pro omni vitæ tempore, & pro singulis actibus bonis faciendis in suis circumstantijs hìc, & nunc gratiam sufficientem ad benè operandum voluntati dimissam, sicut in Adamo;& quòd prę-uiderit aliquos cum ea esse consensuros aliquando, & pro aliquibus actibus; alios pluries, & pro pluribus; alios numquam, & pro nullis: & propterea decreuisse, illis toties dare, alijs verò non; & ita posset concludi, cur illis, & non istis talis gratia datur; & quòd illi, quibus datur,reddunt eam efficacem, sicut præuisi fuerant reddituri ex consensu prędstando. Hoc autem supposito sistemate, puto, authores illud sequentes existimare, se posse faciliùs soluere omnes occurrentes difficultates, quæ nec paucæ, nec paruę sunt. Hoc autem sistema,si detur,licet ego non impugnem, quia Ecclesia hucusque illud, cum omnibus suis sequelis permisit, & ego cum nemine disputo;tamen quia profiteor sequi S. Augustinum (quem video hoc sistema non sequi) item S. Thomam, & Scotum, qui in Augustino, & vt pro meo captu existimo, in Sacra Scriptura, & præcipuè in Apostoli Pauli dictis fundati sunt, alia incedo via, quamuis arctiori, & difficiliori. Si enim res ista præfati sistematis modo se habet, inquit Petrus Damiani, nullo negotio totum mysterium Prædestinationis ad gloriam, & gratiam, & Reprobationis, à singulis, etiam simplicibus perciperetur; neque Augustinus, neque Apostolus in ijs explicandis recurrissent ad mysteria abdita Dei, *O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incompræhensibilia sunt iudicia eius, & inue-*

Facilis esset solutio, si quodam sistema pręscientię teneri posset.

Tale autē sistema author non sequitur, licet non impugnet.

stigabiles viæ eius! Neque S. Petrus de Apostoli Pauli dictis loquens in epist.2. cap.3. 16. dixisset, *Frater noster Paulus scripsit vobis*, &c. *in omnibus epistolis eius sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, & instabiles deprauant*. Vnum autem meo videri, ex arcanis, quæ docet Paulus in epist. ad Rom.9. est hoc; *Cuius vult miseretur, & quem vult, indurat*: deindè obijcit sibi. *Dicis itaque mibi. Quid adhuc quæritur, nam voluntati eius quis resistit?* & non respondet per supradictum sistema, quia præuidit homines non consensuros, &c. sed dicit. *O homo tu quis es, qui respondeas Deo? numquid dici figmentum ei, qui se finxit, quid me fecisti sic?* &c. vt ibi: & in *cap.*11. iterum loquens de einsmodi vocatis, & non vocatis; electis, & non electis, consecutis, & non consecutis misericordiam, non recurrit ad Dei præscientiam de consensibus præstandis, vel non præstandis suæ gratiæ: sed exclamat. *O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius! Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit?* Ego igitur, quamuis difficultates vtrobique agnoscam, malo tamen sequi vestigia Scoti, S.Thomæ, & ceterorum, qui S. Augustinum per 13. ferè sæcula, duce Apostolo Paulo, sunt secuti, & ab Ecclesia explicitè laudati, quàm aliorum, quicumque sint. At quoniam gratia ista faciens facere, seu efficax necessaria est, primò pro vocatione efficaci ad fidem, & iustificationem primam; deindè etiam ad exequenda opera legis, & ad alias iustificationes post lapsus, & ad alia omnia opera bona, sicut oportet; singillatim, & breuiter dicam, an omnes, & singuli homines, ad singula præfata opera exequenda eam habuerint, vel

Ob August. & Pauli dicta, Author non sequitur illud sistema.

In quibus actibus est necessaria gratia efficax.

vel habeant. Poſtea in ſequenti Capite diſcutiemus, quomodo poterimus, motiua, ob quæ eam non obtineant: ideò

350. Dico 1. Nec omnes, nec ſinguli homines, cuiuſcumque Nationis fuerint, ante Chriſti aduentum obtinuerunt gratiam efficacem vocationis ad veram fidem.

Non omnes, ac ſinguli ante Chriſtum gratiam efficacem vocationis ad fidem habuerunt.

351. Probari facilè poteſt à poſteriori, diſcurrendo per libros Sacræ Scripturæ, & per annales, quos multi confecerunt; & præ cæteris erudiſſimus Iacobus Salianus Ieſuita incipiens ab origine mundi, & proſequens vſque ad Chriſti aſcenſionem in Cœlum. Patet autem ex Sacra Scriptura, quòd poſt diluuium (quidquid fuerit antea) poſt Nembrot, opera Nini *filij* cæpit Idolatria, & proſecuta eſt in Oriente, & Occidente, & in omnibus mundi partibus. Omnes ergo Idolatræ illi caruerunt gratia efficaci vocationis ad veram Dei fidem (an verò habuerint ſufficientem, dicam poſtea.) Omnes ergo qui in Gentilitate, ac Idolatriæ Religione nati, ac mortui ſunt, ea efficacis vocationis gratia caruerunt. Qui autem, & quot fuerunt, in ſcientia Dei ſunt, & in Patria, ſi Deo placebit, ſciemus.

352. Dico 2. Neque omnes, aut ſinguli homines, qui poſt Chriſti aduentum hucuſque fuerunt, ac deceſſerunt, gratiam efficacem vocationis ad veram fidem obtinuerunt.

Neque omnes, qui poſt Chriſti aduentum fuerũt efficacem vocationẽ ad fidem obtinuerũt

353. Probari poteſt eodem modo ex Chronicis Eccleſiaſticis, & à poſteriori. Non omnes Nationes, nec ſinguli alicuius Nationis homines Chriſti fidem receperunt, & ad Baptiſmum venerunt; ſed in ſua perfidia, & falſa Religione deceſſerunt: ergo efficaci gratia, ſeu faciente venire caruerunt: hæc enim eſt efficax faciens facere.

An-

Anteced. notorium est, primò de omnibus Gentilibus, qui in Gentilitate decesserunt; de Hæbreis, de Manichæis, de Mahometanis; & alijs eiusmodi Nationibus infidelibus, qui in infidelitate decesserunt: quæ clara sunt.

Neque omnes vocati efficacem vocationẽ habuerunt

354. Dico 3. Neque omnes, qui gratiam vocationis ad fidem habuerunt, efficacem gratiam, seu facientem venire ad eam obtinuerunt.

355. Prob. à posteriori, & ex facto. Prædicante Christo, & Apostolis, tàm in Iudæa, ac tota Palestina, quàm in alijs Prouincijs, & Regnis Gentilium, non omnes auditores susceperunt Fidem, ac Baptismum, & si sine his mortui sunt, gratiam illam efficacem facientem suscipere (vndecumque id acciderit, vt postea dicetur) non habuerunt. Anteced. prob. ex facto, & ex dictis, primùm Christi, postea Pauli. Christus enim Matth. 13. 14. inquit. *Ideò in parabolis loquar eis, quia videntes non vident; audientes non audiunt, neque intelligunt: & adimpletur in eis prophetia Isaiæ dicens. Auditu audietis, & non intelligetis, & videntes videbitis, & non videbitis. Incrassatum est enim cor Populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos clauserunt; ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & sanem eos*: & pluries exprobrauit Iudæis omnibus, & Betsaidæ, atque Corozaim, & Capharnaum, quòd audientes eum de Regno Dei loquentem, & viam salutis insinuantem, ac miraculis confirmantem, non crediderint; nec conuersi, ac sanati fuerint; cùm tamen alij multi crediderint. S. Paulus Act. 13. cùm Antiochiæ Pisidiæ prolixam habuisset concionem coram tota Sinagoga de Euangelio, ac factis, & dictis Christi, *Iudæi repleti sunt zelo* (malo) *& contradicebant*

Ex facto prędicationis Christi & Apostolorum.

cebant his, quæ à Paulo dicebantur, blasphemantes. Tunc constanter Paulus, & Barnabas dixerunt, Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad Gentes, &c. *Gentes autem gauisę sunt, & glorificabant verbum Domini, & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam*. Ecce quòd in eadem multitudine auditorum, &si tota gratiam vocationis habuerit, aliqui tamen gratiam conuersionis ad fidem sortiti sunt, alij multò plures eam non obtinuerunt: & Act. 16. 14. cùm Paulus Philippis coram multitudine prædicaret, vna tantum mulier *Lydia purpuraria, cuius Dominus aperuit cor, intendens his, quæ dicebantur à Paulo, baptizata est cũ domo*: & in c. 15. 9. S. Petrus loquens de conuersione gentiũ, & quòd non oportebat eas obseruare legem Mosaicam, & quomodò Deus per efficacem gratiam vocaret, & faceret ad fidem, & baptismum venire, præ alijs ait. *Deus in vobis elegit per os meum Gentes audire verbum Euangelij, & credere: & qui nouit corda Deus, testimonium perhibuit, & dans illis Spiritum Sanctum, sicut & nobis, & nihil discreuit inter nos, & illos, fide purificans corda eorum*: & ita discurrendo de omnibus prædicationibus Christi, & Apostolorum, & cæterorum omnium prædicantium Euangelium in toto mundo. Multi, & innumeri gratiam vocationis obtinuerunt, quia audierunt, excitati, & inflammati fuerunt; at gratiam conuersionis, vt clarum est, sortiti non sunt. Palam ergo est, quòd neque omnes ad fidem vocati, gratiam facientem venire habuerunt: vndecumque hoc aduenerit, nunc parum refert inquirere.

Quinã crediderunt.

Pauli protestatio contra Iudæos.

356. S. Augustinus in hoc puncto (quòd scilicet

licet

licet non omnes vocati ad fidem consentiant, quia gratiam facientem consentire non habent) audiendus est. Primò in lib. 22. cont. Faustum cap. 78. de pœna peccati originalis discurrens, ait: *de hac iusta pœna, quod non liberat, nisi misericors gratia, certum est: & hinc Apostolus gemebundus exclamat. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Sed quæ sit distributio iudicantis, & miserantis Dei, cur alius sic, alius autem sic, occultis fit causis, iustis tamen.* In lib. 1. ad Simplicianum qu. 1. circa medium, de vocatis consentientibus diffusè discurrit, ostendens primò, quòd à Deo fit, vt vocati consentiant, & sequantur vocantem; alioquin non esset verum, quod dicit Paulus Rom. 9. *Non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis*, & nisi à Deo fieret, vt consentiat, homo diceret, est mei volentis: deinde concludit ad rem nostram; *Igitur, si non miserentis est Dei, sed volentis, atque currentis est hominis; quoniam non potest effectus misericordiæ Dei esse in hominis potestate, vt frustra ille misereatur, si homo nolit, posset ita vocare, quomodò illis aptum esset, vt mouerentur, & intelligerent, & sequerentur. Verum est ergo, multi sunt vocati, pauci verò electi. Illi enim electi, qui congruenter vocati; illi autem, qui non congruebant, neque contemperabant vocationi, non electi, quia non secuti, quamuis vocati.* Hęc est nostra conclusio. At prosequitur vlteriùs. *Item verum est, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, quia etiamsi multos vocet; eorum tamen miseretur, quos ita vocat, quomodò eis vocari aptum est, vt sequantur. Falsum est autem si quis dicit: igitur non miserentis Dei, sed volentis, atque currentis est hominis, quia nullius Deus frustra mise-*

Multa S. Aug. loca.

S. Pauli fortè argum.

August. discursus.

miseretur. Cuius autem miseretur, sic eum vocat, quomodò scit ei congruere, vt vocantem non respuat. & adducit exempla de multis, quorum aliqui, vel miraculum aliquod Christi viderunt, vel nullũ viderunt, sed cùm prædicantẽ audierunt crediderunt, & conuersi sunt; alij verò quàm plurimi, & prędicantem audierunt, & miracula facientẽ viderunt; & tamen non crediderunt, immò Discipuli ipsi titubarunt, fugerunt, &ç. ergo ij, qui vocati non crediderunt, gratiam facientem facere non habuerunt: illi verò, qui crediderunt, obtinuerunt. Cur autem hoc, infra cum S. Augustino, & S. Paulo dicemus.

357. Probari etiam potest ex facto Missionariorum, qui in partibus infidelium Dei verbum prædicant: infideles audiunt, illuminantur internè, ac inflammantur; & tamen non omnes conuertuntur: ergo. Consequ. prob. hęc enim, vt sępè dixi est gratia faciens facere, seu efficax, quę habet secum annexum effectum principalem, quem respicit, & qui est eius obiectum. Ex facto argum.

358. Tandem probari potest ex dicendis in sequenti Capite, in quo inquiretur ratio cur non detur omnibus: omnia enim argumenta, quę pro eo Capite sunt, pro isto etiam probant. Ex seq. capite sumendũ argum.

359. Dico 4. Fideles iam vocati, & conuersi etiam electi ex iusto Dei iudicio non semper, ac pro omni actu obtinent gratiam facientem facere opus bonum. Neque fideles conuersi, nec elęcti pro omni actu obtinent gratiam efficacem.

360. Prob. 1. ex facto. Fideles, quicumque sint, siue prædestinati, siue reprobi, non sunt confirmati in gratia, & sæpè labuntur in peccata mortalia. Ergo. Consequ. est euidens; quia gratia faciens facere actum bonum, si semper, & pro omni actu eliciendo adesset, non sineret fieri

actum malum; sed semper faceret facere bonum. Anteced.prob.ex factis: Multi enim, vt ex Chronicis patet, Catholici in hæreses lapsi sunt, & in eis mortui sunt. Multi pariter in eas lapsi resipuerunt, immò postea pænitentes in opinione Sanctitatis decesserunt· & quod fortiùs est plures coram Tyramnis fidem negarunt, & postea resipiscentes pro fide per eosdem Tyramnos martirium subierunt: igitur fideles iusti, & etiam prędestinati, Deo permittente, ex iusto suo iudicio labuntur in mortalia peccata. Si autem gratiam facientem facere bonum, & impedientem malum semper, & in omni actu haberent, numquam peccarent, quia hic est effectus tali gratiæ semper connexus, vt supponimus ex pluries dictis.

Ex facto argum.

361. S. Augustinus pluries de hoc modo agendi Dei in conferenda gratia benè operandi, aut negandi, etiam iustis, loquitur, ad eos humiliandos: *In lib.2. de pecc. mer. & remiss. cap.19.* dicit. *Nos autem quantum concessum est sapiamus, & intelligamus, Dominum Deum bonum, ideò etiam Sanctis suis alicuius operis iustitiam aliquando non tribuere, vel certam scientiam, vel victricem delectationem; vt cognoscant, non à seipsis, sed ab illo sibi esse lucem, qua illuminentur tenebræ eorum, & suauitatem, qua det fructum suum terra eorum*: & post multa dicit. *Idcircò Sanctos, & fideles suos in aliquibus vitijs tardius sanat, vt in his minus, quam implendæ ex omni parte iustitiæ sufficit delectet bonum, siue cum latet, siue etiam, cum manifestum est, vt quantum pertinet ad integerrimam regulam veritatis eius, non iustificetur in conspectu eius omnis viuens. Nec in eo ipso vult nos damnabiles esse, sed humiles, commendans nobis eamdem gratiam suam, ne facilitatem in omnibus assecuti, nostrum pute-*

S. August. loca.

Ad humiliandú hoc facit Deus.

putemus esse, quod eius est: qui error multùm est Religioni, pietatique contrarius. Immò in *lib*. 14. *de Ciuit. cap*. 13. in fine, dicit, Deum permittere, vt Sancti viri cadant in peccatum, ob maius bonum humilitatis eorum. *Audeo dicere superbis esse vtile cadere in aliquod apertum, manifestumque peccatum, vndè sibi displiceat, qui iam sibi placendo ceciderant. Salubrius enim Petrus sibi displicuit, quando fleuit, quam sibi placuit, quando præsumpsit*: & in *lib*. 2. *de pecc. mer. & remiss. cap*. 10. docet, ac numerat omnes Sanctos Veteris Testamenti, de quibus fit mentio in Sacra Scriptura, ostendens, quòd peccauerint, Deo sic permittente; & de ipsomet S. Petro iterum loquitur: in *lib*. 2. *de Symbolo ad Cathecumenos cap*. 6. vbi de gratiæ huius concessione, ac suspensione in latrone, ac Petro à Christo in Cruce patratis, sic loquitur. *Videte Dominum virtutum in ipsa morte miracula facientem. Tunc latro confitetur, quando Petrus turbabatur. Tunc ille agnouit, quando iste negauit. Sed numquid, quia Dominus acquisiuit Latronem, perdidit negatorem? Absit, absit. Agebat mysterium, qui fundebat pretium: in Petro demonstrans, non in se quemquam iustum debere præsumere: in Latrone, nullum impium conuersum posse perire. Timeat bonus, ne pereat per superbiam: non desperet malus de multa malitia*: & in lib. de Gratia, & lib. arb. cap. 17. de eodem Petro ait. *Ipsam charitatem Apostolus Petrus nondum habuit, quando timore, Dominum ter negauit; Timor enim non est in charitate, sicut ait Ioannes Euangelista, perfecta charitas foras mittit timorem: & tamen quamuis parua, & imperfecta non defuit, quando dicebat, Domino, animam meam pro te pono. Putabat enim se posse, quod se velle sentiebat: & quis istam, etsi paruam*

Multa exēpla iustorū qui peccarunt.

De Petro, & de Latrone

Iterum de Petro Aug.

uam charitatem dare cœperat, nisi ille, qui præparat voluntatem, & operando perficit, quod operando incepit? quoniam ipse, vt velimus operatur incipiens, quod volentibus cooperatur perficiens. Rursus autem in atrio Caiphæ post trinam negationem cum Galli cãtu correptus, respexit in Petrum Dominus, pœnituit, & foras exiens fleuit amarè, in se diuinam gratiam, seu charitatem, quæ ad pœnitudinem, & fletum illum induxit, expertus est: illa enim respectio corporalis non fuit, quia in locis diuersis erant Christus, & Petrus; ille in loco Concilij, vbi iudicabatur, Petrus in loco atrij, vbi cum ministris se calefiebat: sed hæc respectio fuit spiritualis, ac mentalis illuminatio, & inspiratio faciens cognoscere malum, illudque deplorare, & detestari: ita S. Augustinus de consensu Euangelistarum lib. 3. cap. 6. dicens. *Petrum Christus respexit diuinitus, vt ei veniret in mentem quoties iam negasset, & quid ei Dominus prædixisset, atque ita misericorditer Domino respiciente, pœniteret eum, & salubriter fleret; sicut quotidiè dicimus, respice in me*: & in lib. de 4. feria cap. 5. dicit ad Petrum. *Respexit te intus in corde, vt amarè fleres*: &c.

Quomodò Christus respexit Petrum.

362. Probari tandem potest conclusio ex postea dicendis de dono Perseuantiæ: Nam cùm de fide sit Perseuerantiam in bono, seu iustitia, esse donum Dei; euidens est, quòd qui decedunt in peccato, quia nòn pænituerunt, non habent hoc donum, seu hanc gratiam facientem perseuerare vsque ad vitæ finem. Igitur eodem modo dicendum est de temporali etiam perseuerantia in bono, quòd nempe iustificatus, siue per baptismum, siue postea per pœnitentiam, si in bono nõ durat, ac perseuerat, sed vel paulò, vel multò post cadit in peccatum; id accidit, quia caret gratia

Argum. de perseuerãtiæ carentia.

faciente perseuerare vlteriùs, si enim eam haberet non caderet, sicut è contra, qui eam habent, non cadunt: & hoc est, quod quærebat à Deo Dauid sæpè dicens. *Adiutor meus esto, ne derelinquas me*: ita in psal. 26.9. in psal. 70. 9. & 18. in psal. 118. 8. & in psal. 19. 9. Vndè S. Augustinus in lib. de Gratia, & lib. arb. cap. 6. ait: *Dicendo Adiutor meus esto, ne derelinquas me; ostendit, quia si derelictus fuerit, nihil boni valet ipse per se. Vndè, & ille ait: ego dixi in abundantia mea non mouebor in æternum. Putauerat enim suum fuisse bonum, quod ei sic abundabat, vt non moueretur. Sed, vt ostenderetur illi, cuius esset illud bonum, de quo tamquam suo cæperat gloriari; paululum gratia Dei deserente admonitus dicit* (in psal. 29.) *Domine in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem. Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Ideò necessarium est homini, vt gratia Dei non solum iustificetur impius, &c. Sed etiam cum iam iustificatus fuerit ex fide, ambulet cum illo gratia, & incumbat super ipsam, ne cadat*. Sic August. Augu^n in. sententia.

363. In lib. de pecc. mer. & remiss. cap. 21. diffusè de concessione, & de negatione gratiæ liberantis loquitur. *Ab hac quippè ira, qua omnes sub peccato sunt, de qua dicit Apostolus* (Ephes. 2.) *Fuimus & nos aliquando naturaliter filij iræ, sicut & cæteri, nulla res liberat, nisi gratia Dei per Iesum Christum Dominum Nostrum. Hæc gratia, cur ad illũ veniat ad illum non veniat, occulta esse causa potest, iniusta esse non potest*: & infra dicit, quòd existentibus multis æquè indignis, aliquibus datur, & aliquibus non datur: & de duobus pueris, quorũ vnus baptizatur, alius sine baptismo moritur: & quòd duo homines si viuerent possent, & essent malè victuri, tamen vnus à Deo rapitur, nè malitia mutaret

Occulta est causa cur detur, & non detur semper, sed iusta.

ret intellectum eius, alius verò non rapitur, sed malus fit, & sic moritur. Aliqui paruuli à spiritu immundo vexantur, & alij non, &c. & in his casibus dicit recurrendum ad Pauli responsionem: *O altitudo diuitiarum*, &c. *quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles vię eius!* ex hoc oritur inquit S. August. in fine capitis, tanta diuersitas: idem habetur in lib. 2. de pecc. mer. & remiss. cap. 18. in fine.

Exempla multa.

364. Concludamus hoc Caput (quòd non omnes, & singuli, neque in omni agibili habent gratiam istam facientem facere bonum, seu efficacem) cum oraculo ipsiusmet Dei, in cap. 33. Exodi, qui post longum, & notabilem sermonem, quem cum fidelissimo seruo suo Moisi habuit, dixit; *Miserebor cui voluero; & clemens ero, in quem mihi placuerit*. Interl. quæ putatur S. Hieronymi, dicit. *Cum miseretur, gratia est; cum indurari permittit, iustum iudicium est, quamuis occultum*. S. Augustinus in quæstionibus in Exodum, *q*. 54. inquit: *miserebor, &c. ostendit vocationem, qua nos vocauit in Regnum suum, & gloriam, non pro meritis nostris, sed pro misericordia sua*. Atqui, nec omnes Iudæi, aut Barbari vocati sunt, aut vocantur vocatione faciente sequi, seu venire, & conuerti; neque sic vocati perseuerant in iustitia, seu charitate vsque in finem; neque illi perseueraturi, aut illi non perseueraturi semper abstinent se à peccato, seu semper legem obseruant, vt experientia docet: ergo, nec omnibus, nec semper ista gratia conceditur, sed quibus, & quando ex sua misericordia Deus vult; & denegat, quando ex occulto, sed iusto iudicio, non vult. Rationes sequentis Capitis idem confirmāt.

Ex Dei oraculo.

CAP.

CAPVT XVII.

Cur ista Gratia faciens facere, seu efficax, non detur omnibus, & semper.

365. ADu. 1. quòd hìc loquimur non de gratia sufficienti (quæcumque illa sit) nam de ea loquemur postea, sed loquimur de gratia efficaci, seu faciente facere bonum, & abstinere à malo, habente semper secum coniunctum effectum principalẽ, vt in præcedentibus Capitibus sæpè dictum fuit; & quærimus causam (si quæ inueniri potest) cur Deus eam non concedat omnibus omninò, & singulis hominibus, sed aliquibus tantùm; & cur non pro omni tempore, omnique occasione, in qua operandum est bonum ex præcepto, aut consilio; vel abstinendum est à malo. Sensus quæsiti.

366. Adu. 2. quòd sicut potest considerari homo in diuersis statibus, nempe infidelitatis, & fidelitatis; ita pro diuersis actibus indigere potest gratia ista, quæ faciat facere bonum, & cauere malum; & propterea diuersæ assignari possunt causæ denegationis illius. Declaratur: homo in statu infidelitatis indiget gratia vocationis ad fidẽ, tantæ efficaciæ, quę faciat, vt vocatus sequatur vocantem, & veniat ad fidem: homo autem fidelis, siue talis sit ex baptismo in infantia, siue, quia in adulta ætate vocatus, conuersus est, ac baptizatus, pro obseruantia præceptorum Dei, & Ecclesiæ, atque consiliorum, aliorumque operum virtutum ex supererogatione eliciendorum, indiget gratia faciente ea facere, & cauere à malo; alioquin ea non faceret. De omnibus itaque Homo in diuersis statibus.

istis

istis hominis statibus inquirimus (si inuenire possimus) quare Deus non omnibus concedat gratiam facientem facere opera bona necessaria, vel vtilia ad salutem proportionata omni statui. De gratia autem perseuerantiæ vsque ad mortem, loquar postea. Ideòque quæri potest, cur non omnes omnis Nationis homines efficaciter vocentur ad fidem. 2. cur vocati, & conuersi non habeant eam pro omni actu, ita vt semper facerēt bonum, semperque cauerent malum, sed eis permittatur peccare?

Sciri nequit causa, seu vniuersalis ratio cur non detur omnibus, & semper est iusta Dei voluntas.

367. Dico 1. Vniuersaliter loquendo, pro omni statu hominum nequit assignari alia conuincens, & adæquata ratio cur Deus, nec omnibus, nec in omni temporis circumstantia concedat gratiam facientem facere, seu efficacem, sicut in casu vocationis ad fidem, aut ad pęnitentiam, siue in casibus exercendi alia bona opera, & cauendi mala, nisi voluntas Dei iusta, & ab acceptione personarum, ac iniquitate alienissima.

1. pars ex S. Scrip.

368. Prob. prima pars ex Rom. 11. 34. *O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incompræhensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius! Quis cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? aut quis prior dedit ei, & retribuetur illi?* Igitur sciri non potest causa euidens, aut conuincens, cur det, vel non det omnibus, & singulis in omnibus casibus operandi bonum, & cauendi malum, gratiam facientem ista facere.

Ex alio S. Scripturæ loco.

369. Idem habetur Sap. 9. 13. *Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare, quid velit Deus? cogitationes enim mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ nostræ.* Idem dixit Isaias cap. 40. 13. *Quis audiuit spiritum Domini*

mini, aut quis consiliarius eius fuit, & ostendit illi? Cum quo iniјt consilium, & instruxit eum, & docuit eum semitam iustitiæ, & erudiuit eum scientiam, &c.

370. S.Ioan. Chrif. hom.20. in epift. ad Roman. in illum locum, *O altitudo*, &c. ait: *O profunditatem*, &c. *Non enim incompræhensibilia tantùm sunt iudicia Dei; sed inscrutabilia, & imperuestigabiles viæ eius, hoc est, dispensationes; nam & ipsæ, non solum cognosci nequeunt, sed nec quæri. Neque enim inquit, ego omnia inueni* (Philipp.3.) *Sed modicam tantummodò partem, non totum. Ipse quippè solus instituta sua clarè cognouit. Vndè, & subiungit, quis enim nouit mentem Domini, aut quis fuit ei à consilijs?* S.Io.Chrisost.

371. S.Augustinus vtramque huius Conclusionis partem probat pluribus in locis, sed præsertim in lib. de bono Perseu. cap. 11. inquiens. *Proindè sicut Apostolus ait, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, &c. quibus non vult subuenire non subuenit; de quibus in sua prædestinatione occultè quidem, sed iustè aliud iudicauit; non enim est iniquitas apud Deum, sed inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Vniuersæ autem viæ Domini, misericordia, & veritas. Inuestigabilis ergo est misericordia, quia cuius vult miseretur, nullis eius præcedentibus meritis; & inuestigabilis veritas, quia quem vult obdurat, eius quidem præcedentibus meritis, sed cum eo cuius miseretur plerumque communibus. Sic duorum geminorum, quorum vnus assumitur, alius relinquitur, dispar est exitus, merita communia. In quibus tamen sic alter magna Dei bonitate liberatur; vt alter sine vlla eius iniquitate damnetur. Numquid enim iniquitas est apud Deum? Absit: sed inuestigabiles sunt viæ* S.Aug.vtrāque partem conclusionis probat. Clara S. August.doctrina.

 ipsius.

ipsius. Itaque misericordiam eius in his, qui liberantur, & veritatem in his, qui puniuntur, sine dubitatione credamus.

372. Idem S.Doctor in lib.de Gratia, & lib. arb.cap.22. inquit: *aliquando filijs infidelium præstatur hæc gratia, cum multa Dei prouidentia in manu piorum quomodocumque perueniunt: aliquando fidelium filij non eam consequuntur, aliquo impedimento existente, ne possit periclitantibus subueniri. Fiunt verò ista per occultam Dei prouidentiam, cuius inscrutabilia iudicia, & inuestigabiles viæ*: & in cap.23.ait. *Ad occulta Dei iudicia reuocate, quando videritis in vna causa, quam certè habent omnes paruuli hæreditarium malum trahentes ex Adam, huic subueniri, vt baptizetur, illi non subueniri, vt in ipsa obligatione moriatur: illum baptizatum in hac vita relinqui, quem præsciuit Deus impium futurum; istum verò baptizatum rapi ex hac vita, ne malitia mutaret intellectum eius: & nolite in istis dare iniustitiam, vel insipientiam Deo, apud quem iustitiæ fons est, & sapientiæ. Sed sicut vos exhortatus sum initio sermonis huius, in quod peruenistis, in eo ambulate: & hoc quoque vobis Deus reuelabit, & si non in hac vita, certè in altera.*

Alia plura S.Aug.loca

Voluntas Dei iusta in his casibus commendatur.

373. In lib. de spir. & lit. cap. 34. in fine mouens præsentem quęstionem, cur vni detur gratia faciens facere, alteri non, ait: *Iam si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur, vt persuadeatur, illi autem non ita: duo sola occurrunt interim, quæ respondere mihi placeat: ò altitudo diuitiarum; & numquid iniquitas apud Deum. Cui responsio ista displicet; quærat doctiores, sed caueat, ne inueniat præsumptiores.*

cum Paulo respondet August.

374. In lib.de Corr. & Grat.cap.8. ait. *Si à me*

me quæratur cur Deus eis perseuerantiam non dederit, qui eam, qua Christianè viuerent, dilectionem dedit, me ignorare respondeo. Non enim arroganter, sed agnoscens modum meum, audio Apostolum dicentem: ò homo tu quis es, qui respondeas Deo: ò altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quam incompræhensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius? Quantum itaque nobis iudicia sua manifestare dignatur, gratias agamus. Quantum verò abscondere; non aduersus eius consilium murmuremus; sed hoc quoque nobis saluberrimum esse credamus: & prolixo, dignoque discursu prosequitur hoc argumentum docens ex iustissima, licet imperscrutabili Dei voluntate id prouenire, & concludit caput illud, *& cur alijs detur, alijs non detur, sine murmure aduersus Deum dignentur ignorare nobiscum*.

Dicit se ignorare causam cur Deus non det.

375. Ex quibus satis constat nos ignorare causam, cur Deus aliquibus denegat gratiam facientem facere, seu efficacem, tàm in ordine vocationis ad fidem, quàm in ordine perseuerantiæ, siue finalis, siue etiam temporalis, & ideò clamare debemus cum Sancto Augustino, & cum ipsomet S. Paulo, *O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quam incompræhensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius!* & cum Dauide psal. 35. 7. *Iudicia tua Domine abyssus multa*. Neque de hac notitia curare debemus, iuxta Pauli *Rom.* 12. 3. documentum; *Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem*: & Ecclesiastici 3. 22. *Altiora te ne quæsieris; & fortiora te ne scrutatus fueris. Sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Non est enim tibi necessarium ea, quæ abscondita sunt videre oculis tuis*: eo vel maximè,

Ignota est causa.

Omnes idcircò cum Apostolo clamare debemus, ò altitudo.

ximè, quia fide credimus, Deum iustum esse, absque iniquitate, ac personarum acceptione, & nos opera manuum suarum non despicere; & misericordem quidem esse; verum tamen etiam iustum; vndè Dauid in psalm. 100. *misericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine*: ideò

Documenta, quòd nõ debemus hæc inquirere.

Secunda pars conclusionis, quòd denegatio talis gratiæ facientis facere, seu efficacis proueniat immediatè à Dei voluntate, facilimè probatur: ex psal. 17. *Saluum me fecit, quoniam voluit me*: psal. 21. *Saluum faciet eum, quoniam vult eum*: & psal. 134. *Omnia quæcumque voluit fecit*. Cùm ergo gratia hæc, vt fides docet, sit donum Dei, si aliquibus non datur, ex Dei voluntate dare nolentis prouenit: & Apostolus apertè id docet, Rom. 9. *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat*: & obijciens sibi ipsi, *dicis itaque mihi. Quid adhuc quæritur: nam voluntati eius, quis resistit.* Respondet: *ò homo tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit, quid fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?* Deindè statim subnectit excęcationem, & indurationem Pharaonis, sicut Deus pluries dixerat Moisi. Exodi 4. 21. *Ego indurabo cor Pharaonis*: & in toto illo libro decies replicatur hęc Dei voluntas; & Paulus loco citato dicit hoc Deum fecisse in ostensionem iustitiæ suæ: igitur denegatio gratię facientis facere bonum, & cauere malum, in quocumque hominis statu, & in quocumque operandi ordine, prouenit à Deo ex iusto, & inscrutabili suæ sapientiæ motiuo dare nolente.

Secunda pars conclusionis probatur, cur non omnes habent.

Ex iusta Dei voluntate oritur

Deus id dixit de Pharaone.

376. Quòd verò iustè Deus eam deneget, nemo dubitabit, nisi insanus, vel Manichæus aliquis

quis ſtultè aſſerens Deos duos, vnum bonarum rerum, alterum malarum; vel demens Caluinus, qui vt in Opuſc. de Præd. pluries dixi, blaſphemauit dicens, Deum velle efficaciter, vt homo peccet, vt eum puniat, & propterea ei gratiam efficacem denegare.

Iuſtè denegat.

377. Iuſtè autem Deus denegat, ſicut iuſtè operatur omnia. Vniuerſæ canonicæ Scripturæ Deum iuſtum, ac rectum prædicant: incipiendo à Deuter. cap. 32. 4. in cantico illo. *Audite cæli quæ loquor*, in quo Moiſes Dei perfectiones, ac magnalia confitetur, verſu 4. ait, *Dei perfecta ſunt opera, & omnes viæ eius iudicia. Deus fidelis, abſque vlla iniquitate iuſtus, & rectus*: pſal. 10. *Iuſtus Dominus, & iuſtitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius*: pſal. 111. *Miſericors, miſerator, & iuſtus Dominus*: idem habetur in pſalmo 114. & pſalm. 118. ac pſal. 128. & in omnibus libris Veteris Teſtamenti ſæpè legitur hæc magna Dei perfectio: in Nouo pariter innumeris ferè vicibus prædicatur Dei iuſtitia in omnibus ſuis operibus circa creaturas rationales, præſertim in epiſtola ad Romanos. Si ergo alicui aliquod denegat donum, iuſtè eum negare credendum eſt.

Iuſtitia Dei ſæpè in S. Script. laudata.

378. Quòd pariter ſine perſonarum acceptione deneget, luce meridiana, ſuppoſita fide, clarius eſt. Primò, quia Deus nulli debet, ideò in donando non poteſt eſſe acceptor. 2. ex Ro. 2. 11. *Non eſt acceptio perſonarum apud Deum*, idem dicit ad Epheſ. 6. 9. & ad Coloſs. 3. 25. & Act. 10. 35. Cùm Deus miſiſſet Petrum ad Cornelium Centurionem Gentilem, vt eum baptizaret, admiratus de hoc, *aperiens os ſuum dixit. In veritate comperi, quod non eſt perſonarum acceptor Deus*.

Deus non eſt acceptor perſonarum.

379. Quòd tandem ſine omni iniquitatis ſcrupulo Deus eam gratiam deneget aliquibus, nulli dubiū eſt; quia nulli tenetur dare, immò titulo iniuſtitiæ omnibus hominibus lapſis in Adam conſtantibus maſſam damnatam, vt in Opuſculo de Prædeſtinatione dictum eſt, iuſtè potuit negare; quia omnes in Adamo eam demeruerunt. Quòd ergo alijs dat, alijs negat, cum illis operatur miſericorditer, cum his autem iuſtè. 2. prob. ex Sacra Scriptura, quòd Deus non eſt capax iniquitatis. Deut.32. vt ſupra. *Deus abſque vlla iniquitate*. Pſal. 5. *Non Deus volens iniquitatem tu es*. Rom.9.14. *Numquid iniquitas apud Deum? abſit*: &, ſicut patet, ibi loquitur Paulus de prędeſtinatione aliquorum, & reprobatione aliorum, & in cap. 3. ait. *Numquid iniquus eſt Deus, qui infert iram? ſecundum hominem dico, abſit. Alioquin, quomodò iudicabit Deus hunc mundum?* Alia plura ſuppetunt Sacræ Scripturæ loca, quæ Dei ſummam, ac infinitam ſanctitatem, ac benignitatem ab omni iniquitatis nęuo alieniſſimam patefaciunt.

Abſque iniquitate Deus denegat gratiam.

Ex S.Scrip.

380. S. Auguſtinus pluries de hac gratię denegatione, vel conceſſione loquens, ad Dei voluntatem refert, vel iuſtè denegando, vel miſericorditer concedendo. Primò in lib.4. cont. Iul. cap.8. videns, quòd Pelagianus iſte, vt ſaluaret, quòd opera bona hominis, non ex neceſſitate, aut fato eueniunt, docebat gratiam ob merita dari, præ cæteris hęc dicit. *Nos autem, cum vitiatæ originis mala merita eſſe dicamus; & gratia dicimus intrare paruulum in Regnum Dei, quoniam bonus eſt Deus; & alium merito non intrare, quoniam iuſtus eſt Deus: & in neutro eſſe fatum, quoniam, quod vult facit Deus. Sed cum ſciamus ab*

S.Aug.pluries de hac re loquitur

eo

eo, cui misericordiam, & iudicium fideli voce cantamus, istum, secundum iudicium damnari; illum, secundum misericordiam liberari: nos quid sumus, qui respondeamus Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit, quare me sic fecisti? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa originis vitiatæ, atque damnatæ facere aliud vas in honorem secundum misericordiam, & aliud in contumeliam secundum iudicium?

Ad Dei iudicium iustum refert

381. In lib. 2. cap. 7. contra duas epistolas Pelagianorum prolixè hoc idem argumentum discutit, ostendens, quòd gratiæ consecutio non est ex fato; neque in eius distributione adest personarum acceptio; sed ex Dei inscrutabili sapiētia, & iustitia aliquibus non datur; multa ibi dicit; sed pauca, & paucis referam. 1. *Nonne attenditis, nonne perspicitis, non à nobis diuinæ gratiæ nomine fatum asseri: sed à vobis potiùs diuinam gratiam fati nomine nuncupari. Item quod acceptio personarum ibi rectè dicitur, vbi ille qui iudicat, relinquens causæ meritum de qua iudicat, alteri contra alterum suffragatur, quia inuenit aliquid in persona, quod honore, vel miseratione sit dignum. Si autem quispiam duos habeat debitores, & alteri vellet dimittere debitum, & alterum exigere; cui vult donat, sed neminem fraudat, nec acceptio personarum dicenda est, quando iniquitas nulla est*: Deindè adducit exemplum Euangelij de Patre familias cum operarijs vineæ, qui in sero voluit dare æqualem mercedem illis, qui vna hora laborauerant in vinea, ac illis, qui tota die, cum quibus conuentionem fecerat de denario pro tota die: his enim murmurantibus, quòd æqualem cùm illis acciperent mercedem, Pater familias dicit, *Nonne ex denario conuenisti mecum? accipe, quod tuum est, & vade.*

Quid est personarū acceptio.

vade. Volo autem, & huic nouissimo dare, sicut tibi. An non licet mihi, quod volo facere? an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Sicut ergo hic nulla est acceptio personarum, quia sicut alius gratis honoratur, & alius debito non fraudatur; sic etiam secundum propositum Dei alius vocatur, alius non vocatur; vocato datur gratuitum bonum, cuius boni est vocatio ipsa principium: non vocato redditur malum; quia omnes rei sunt, ex eo quod per vnum hominem peccatum intrauit in mundum: & post aliqua. *Vbi autem dicitur, cuius vult miseretur, & quem vult obdurat, quod facit aliud vas in honorem, aliud in contumeliam, bonum quidem immeritò, & gratis datur, quia ex eadem massa est, cui datur; malum verò meritò, & debitum redditur, quia in massa perditionis malum malo non malè redditur; & ei cui redditur, malum est quia supplicium est; ei verò à quo redditur bonum est, quia rectè factum eius est. Nec acceptio personarum est in duobus debitoribus æqualiter reis, si alteri dimittitur, alter exigitur, quod pariter ab vtroque debetur*: postea adducit aliud exemplum de duobus geminis vnius meretricis filijs, quorum vnus ante baptismum expirauit, alius verò baptizatus fuit: in hoc facto, inquit, non adest personarum acceptio; vterque enim erat debitor, at vni remissum fuit, alteri non. *Neque*, inquit, *fatum adest, quia nullæ stellæ ista decernunt; nec fortuna; quia nulli fortuiti casus hæc agunt; nec personarum, nec meritorum diuersitas hoc fecerunt, quid restat? quantum ad baptizatum attinet, nisi gratia Dei, quæ vasis factis in honorem gratis datur; quantum attinet ad non baptizatum, ira Dei, quæ vasis factis in contumeliam pro ipsius massæ meritis redditur.*

Operariorum vineæ exemplum.

Remouetur personarum acceptio exéplo.

382. In lib. 1. de pecc. mer. & remiss. cap. 21.

de

de gratia liberante loquens multa ad rem nostram, dicit, sic. *Hæc gratia, cur ad illum veniat, ad illum non veniat, occulta esse causa potest; iniusta non potest. Neque frustra dictum est*, in psalm. 35. *Iudicia tua, sicut abyssus multa. Cuius abyssi altitudinem veluti expauescens exclamat Paulus: ò altitudo diuitiarum*, &c. Referens totum Pauli dictum Rom. 11. subdit. *Valdè ergo paruum sensum habemus ad discutiendam iustitiam iudiciorum Dei: ad discutiendam gratiam gratuitam nullis meritis præcedentibus: non iniquum, quod non mouet cum præstatur indignis, quàm cum æquè indignis alijs denegatur*. Adducit postea exemplum duorum paruulorum, quorum vnus accipit baptismum, alius non accipit: deinde aliud de duobus, qui præuiderentur malè operaturi, si viuunt; & tamen vnus rapitur, ne malitia mutet intellectum eius, Sap.4.alius relinquitur,etmalè viuit,& damnatur: in quibus casibus, inquit, clamandum est, *ò altitudo diuitiarum*, &c. & concludit Caput illud. *Vndè ista tanta diuersitas, nisi quia inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius*.

Multa S. Augustini loca.

383. In lib.2. de pecc.mer.& remiss. cap.18. in fine, postquam dixit, gratiam sumi pro misericordia, & è contra, quia in psalm.100. dicitur. *Misericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine*: inquit,*Quarè a utem illos velit conuertere, illos pro auersione punire; quãquam,& in beneficio tribuendo, nemo iustè reprahendat misericordem, & in vindicta exercenda nemo iustè reprahendat veracem,sicut in illis euangelicis operarijs, alijs placitam mercedem reddentem,alijs etiam non placitam largientem,nullus iustè culpauerit: consilium tamen occultioris iustitiæ, penes ipsum est*.

S. August. semper idè docet de gratię concessione, ac denegatione.

384. In lib.1. ad Simplicianum qu. 2. proli-

xè discurrit super Pauli verbis Rom.9. *Itaque non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*; vbi probat, quòd volentis quidem hominis etiam est opus bonum; sed non ideò Dei miserentis, quia homo vult; sed quòd ideò homo vult, quia Deus miseretur, & facit, vt velit; ideòque Paulus Philipp.3. dicit. *Deus dat velle, & operari, quia misertus hominis, dat ei gratiam, qua facit, vt velit. & cum homine efficit velle.* At inibi etiam dicit, *etiamsi multos vocet, eorum tamen miseretur, quos ita vocat, quomodò eos vocari aptum est, vt sequantur.* Affert multa exempla eorum, qui ad primam vocationem secuti sunt; & aliorum, qui non ita, & multi Iudæorum, qui visis tot miraculis Christi, non crediderunt, immò eum crucifixerunt, & tamen postea Apostolis prædicantibus, crediderunt, & subdit. *Cum ergo alius sic, alius autem sic moueatur ad fidem, eademque res sæpè alio modo dicta moueat, alio verò modo dicta non moueat, aliumque moueat, alium non moueat, quis audeat dicere defuisse modum vocandi, quo etiam Esau ad eam fidem mentem applicaret, voluntatemque coniungeret, in qua Iacob iustificatus est. Quod si tanta quoque potest esse obstinatio voluntatis, vt contra omnes modos vocationis obdurescat mentis auersio; quæritur etiam vtrum de diuina pæna sit ipsa duritia? Cum enim Deus deserit non sic vocando, quomodo ad fidem moueri potest! Quis etiam dicat modum, quo ei persuaderetur, vt crederet, etiam omnipotentiæ defuisse?* Et subdit quod dicit Apostolus Rom. 9. de facto Pharaonis, quòd obdurationem Deus permisit in Pharaone, vt suam in eo potentiam ostenderet, sic. *Dicit enim Scriptura Pharaoni; quia ad hoc te excitaui; vt ostendam in te potentiam meam; & vt annuncietur nomen meum in vniuersa terra: hoc autem*

Quia Deus miseretur, homo vult bonum, nō è contra.

Ex Dei misericordia prouenit dare gratiam; & ex eius iustitia nō dare

autem subiecit Apostolus documentum, quo probaret quod supra dixerat. Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, & hoc argumentum vsque in prolixi capitis finem prosequitur, addens, quòd carnalis non capit quæ sunt Dei, & denegationem gratiæ in reprobis, siue vocatis, siue non vocatis reducit ad suum proprium sistema massæ damnatæ, ex qua in ostensionem misericordiæ alios elegit ad gloriam, & gratiam; alios in ostensionem iustitiæ in ea massa reliquit, & vocare noluit, vel non eo modo, quo sequendo obedirent, & hoc ex suo inscrutabili, iusto tamen, iudicio.

385. In lib. 4. de Trin. cap. 1. declarans illud psal. 67. *Pluuiam voluntariam segregabis Deus hæreditati tuæ, & infirmata est; tu verò perfecisti eam*, ait. *Pluuiam quippè voluntariam, non nisi gratiam vult intelligi non meritis debitam, sed gratis datam; vndè & gratia nominatur. Dedit enim eam, non quia digni eramus, sed quia voluit. Hoc cognoscentes, non fidentes in nobis erimus; & hoc est infirmari. Ipse verò perficit nos, qui etiam Paulo Apostolo dixit, sufficit tibi gratia mea, quia virtus in infirmitate perficitur.* Ad Dei iustam volũtatem Aug. hoc totum refert.

386. In lib. 2. contra Fælicem Manichæum cap. 7. expendens illud 1. ad Timot. 6. *Deus habitat lucem inaccessibilem*, dicit primò Sanctos ad eam accedere, quia in psal. 35. dicitur; *Accedite ad eum, & illuminamini*: & Matt. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. At dicit 2. *sed quia non ad eam potest accedere, nisi cui Deus ipse donauerit, vt accedat; ideò per se ipsam inaccessibilis est. Nemo ad eam potest accedere, quem Deus noluerit, vt accedat; cui autem donauerit ipse accedet*: Multa S. Aug. loca. dicitur enim in psal. 38. *Gratiam, & gloriam dabit*

Dominus: igitur, quòd aliqui neutram, vel alterutram non habeant, ex Dei voluntate iusta prouenit, sed ex secreto, & inscrutabili iudicio.

387. In lib. de cognitione veræ vitæ cap. 26. discutiens admirabilem Dei prouidentiam, cur non singulis creaturis cuncta suæ gratiæ dona tribuat, cùm in cunctis inexistat, sed singula singulis, discurrendo per omnes creaturas vegetabiles, & sensitiuas, sicut anima existens in toto corpore, non omnibus membris eumdem actum tribuit, postquam multa dixit, concludit sic. *Cur autem Deus vni creaturæ dulcedinem suæ præsentiæ perfruendam exhibeat, alteri subtrahat, ratio nullo acumine penetrare valet; sed terribilem Deum in indicijs suis stupet.*

Corollaria deducta ex prędictis.

Pueri cum originali defuncti caruerunt gratia.

388. Ex his ergo dictis infertur primò. Quòd pueri omnes, qui ab initio mundi vsque nunc mortui sunt cum peccato originali, quia scilicet non fuit eis applicatum remedium à Deo ab initio institutum pro lege naturæ, ac pro scripta, pro Hębreis, incipiendo tamen ab Abraham, idest annis 400. ante Moisem, & pro lege Euangelica pro omnibus, isti, inquam, pueri caruerunt gratia efficaci liberante eos à massa damnata.

Sic adulti infideles mortui.

389. Infertur 2. quòd omnes homines adulti, qui ab initio mundi vsque nunc extiterunt, & veri Dei fidem non habuerunt, sed Solem, vel Lunam, vel militiam Cœli (idest alios planetas) aut elementa, vel post diluuium, Idola adorauerunt, aut nunc adorant; gratia efficaci vocationis, & conuersionis caruerunt.

Mortui sine baptismo post Christum gratia efficaci caruerunt.

390. Infertur 3. quòd post Christi aduentum, omnes homines, cuiuscumque Nationis, ac Regionis, qui Christi fidem per baptismum fluminis, aut flaminis, aut sanguinis non receperunt, vel

vel non recipiciunt, gratia hac efficaci, seu faciente facere, caruerunt, & carent, quousque à Deo efficaciter vocentur.

391. Infertur 4. quòd omnes, qui fidem Christi per baptismum receperunt, & tamen extra Ecclesiam Catholicam reperiuntur, vel quia priùs Catholici fuerunt, & ab ea recesserunt; vel quia à genitoribus Sectarijs orti, in Sectis educati, ad Catholicam fidem non veniunt, gratia ista efficaci, seu faciente facere carent, & alij defuncti caruerunt. Sic moriẽtes in hęresi.

392. Infertur 5. quòd Schismatici, quorum Schisma hęresi coniunctum est, sicut hodie est, vel etiam si hæresi non sit coniunctum, gratia ista efficaci faciente venire ad vnitatem carent; & qui in eo decesserunt caruerunt. Ita Schismatici in Schismate decedentes

293. Infertur 6. quòd Catholici veri, ac puri decedentes in peccato mortali, gratia hac efficaci faciente resipiscere, & pęnitentia ad Deum redire, caruerunt. Sic Catholici moriẽtes in peccato.

394. Infertur 7. quòd Catholici prædestinati, ac sancti, qui in bono perseuerantes sunt morituri, si in gratia confirmati non sunt, & interdum in peccata mortalia, & grauia labuntur, dum eos labi Deus permittit in eorum humiliationem, tunc gratia efficaci, faciente cauere malum, & superare tentationem, carent; eaque postea potiuntur, cùm ex Dei misericordia resurgunt. Prædestinati dum peccant carent gratia efficaci.

365. Cur autem hoc diuerso modo procedat Deus cum vniuersitate hominum omnium à se creatorum, & per Vnigeniti Filij sui Domini nostri Iesu Christi passionem, ac mortem redemptorum, qui hoc scire vult interroget Sanctum Paulum, qui respondebit se quoque nescire, & dicet: *O homo tu quis es, qui respondeas Deo? Quis consi-*

consiliarius eius fuit? O altitudo, &c. quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius! consolatur nos tamen, dicens. *Apud Deum non est personarum acceptio, nec iniquitas*: Hæc scire nobis sufficiat: *& non scrutemur in profundo, ne labamur in profundum*, inquit Augustinus.

CAPVT XVIII.

An saltem gratia dicta sufficiens, *concedatur omnibus hominibus, & in omni tempore.*

Quæsitum difficilè plura complectens.

396. AD I. quæsitum hoc plura æquè difficilia complecti, æquè pariter scitu digna. Primum est, an detur ista species gratię dicta *sufficiens*, & qualis sit, seu in quo consistat; & cur ita dicta, cùm effectum principalem non producat: & quamuis in *cap.* 4. huius Opusculi de illa nonnulla dixerimus, non tamen completè, & pro dignitate de ipsa disseruimus, reseruantes eius discussionem vsque ad locum istum. Secundum dubium hic resoluendum est: hoc supposito, quòd admittenda sit species ista gratiæ sufficientis, sicut de facto admittimus, quæritur, an detur omnibus, & singulis hominibus, cùm omnes, & singuli sint capaces glorię, & mediorum, quæ disponunt, atque conducunt ad gloriam; & omnes, & singuli redempti fuerint à Christo Domino. Tertium quęsitum in hoc loco resoluendum est: supposito, quòd gratia sufficiens admittatur, & concedatur, siue omnibus, siue aliquibus, quęrendum est, an continuò, & pro quolibet temporis momento, ac pro qualibet actione facienda, Deus concedat hanc gratiam. Quæ omnia quæsita cum alijs annexis, Deo fauente, soluere conabi-

1. An detur gratia sufficiens.

2. An omnibus detur.

3. an sëper, & cõtinuò.

nabimur; & distinctionis, atque claritatis gratia per plura Capita ea distribuemus: primò tamen de eius existentia loquemur in sequenti §. vnico.

397. Adu. 2. quòd iuxta diuersum hominum statum, gratia, tàm efficax, quàm sufficiens ad hæc quatuor operationum genera potest esse necessaria, scilicet ad credendum (pro infidelibus) sperandum, ac diligendum, &c. dum creditur. 2. ad pęnitendum. 3. ad seruandum præcepta, vel consilia, & virtutum opera facienda, sicut oportet; 4. ad superandum tentationes, & ad cauendum mala; & hæc omnia pro fidelibus, qui in his operibus mereri possunt: & ideò inquirendum, an tàm infidelibus, vt veniant ad fidem, quàm fidelibus, vt pręfata bona opera faciant, Deus, si efficacem gratiam non concedit; saltim concedat sufficientem, & continuè illam eis pręstet, illuminando, & inspirando.

Ad quæ opera gratia est necessaria.

§. Vnicus.

An admittenda sit gratia sufficiens, *contradistincta ab efficaci, & in quo consistat.*

398. ADu. 1. quòd vocabulum hoc *sufficiens*, deriuatum à verbo *sufficio*, sumi potest dupliciter, grammaticaliter, ac theologicè: primo modo sumptum significat rem aliquam non indigentem aliquo alio in suo genere ad effectum aliquem producendum. Theologicè verò sumptum, & applicatum gratiæ, sumptum est à Theologis ad significandam speciem quamdam gratię contradistinctam à gratia efficaci: vnde autem putauerint Theologi sumi æthimologiam, *sufficientis*, cùm reuera ad effectum principalem

Sufficiens dupliciter sumi potest

pro-

producendum in actu non sufficiat, vt mox dicam, sed tantum ad posse producere

399. Adu. 2. quòd inter Theologos ipsos adhuc æquiuocum est vocabulum hoc *sufficiens gratia*. Quidam enim appellant gratiam *sufficientem* omnem illam, per quam nullo alio requisito effectus habetur; & sic in sensu grammaticali accipientes *sufficientem*, solam efficacem appellant sufficientem; quia ipsa sola in suo genere, ac ordine comprincipij nullo alio requisito sufficit ad ponendum effectum in esse. Sic eam sumit Riccardus de S. Victore in *ferm. de missione Spiritus Sancti*, post medium, vbi plura dicit de gratia sufficiente, sed eam dicit sufficientem, quę effectum producit, & de Apostolis ait, ante Pentecostem habuisse gratiam (dictam *præsentem*) sed in Pentecoste per infusionem Spiritus Sancti habere cęperunt *gratiam sufficientem*, & subdit. *Qualis fuerit prima gratia testatur Petri casus: qualis fuerit secunda testatur constantia Stephani. Certè, nec Petrus caderet, si gratiæ plenitudinem haberet; nec Stephanus in tanto virtutum fastigio staret, si gratiæ plenitudine careret*: dicit deindè, quòd Apostoli gratiam *sufficientem* habuerunt, sed non omnem plenitudinem gratię. Tertiò dicit, quòd de Christi plenitudine omnes accepimus, secundùm præsentis vitæ statum, & capacitatem omnes habere ad *gratiā sufficientē*: dicit 4. *Siquidem gratiam sufficientem habuit Adamus ad malum cauendum, & omne debitum soluendum: alioquin non potuit vitare peccatum*: & alia plura. Itaque sumit *sufficientem* diuerso modo, quàm moderni Theologi sumant; & vt patet grammaticaliter potiùs, & in vltima propositione de Adami gratia, & in alia de gratia Petri cadentis, videtur accedere ad sensum

Inter Theologos etiā dupliciter sumitur sufficiens.

Primò pro efficaci.

Alijs modis sumpta sufficiens gratia.

sum

ſum modernorum: & ipſemet S. Auguſtinus loquens de gratia neceſſaria poſt lapſum Adæ, ait, quòd illa dat vires *ſufficientiſſimas*, ad faciendum opus bonum: at de gratia hoc modo *ſufficiente* in hoc loco non loquimur. Alij autem Theologi docuerunt, nullam dari gratiam ſufficientem; ſed omnem gratiam eſſe efficacem: at hi diuiſi ſunt. Quidam ſic ſuam declarant ſententiam: omnis gratia facit ſuum effectum, verbi gratia, dum Deus illuminat intellectum alicuius, & inſpirat voluntati actum credendi, pęnitendi, pręceptum adimplendi, &c. Gratia illa facit ſuum effectum, quia illuminat, ac inſpirat, etiam ſi illuminatus, ac inſpiratus non faciat actum credendi, pænitendi, etc. & in hoc ſenſu poteſt admitti, quòd omnis gratia ſit efficax: ſed cum bona eorum venia exiſtimo, non poſſe ſic abſolutè pronunciari, ***omnis gratia eſt efficax***, ſed cum aliqua limitatione, ſcilicet, in aliquo ſenſu, ſeu ordine, non verò abſolutè; quia talis illuminatio, & inſpiratio non habent ſemper coniũctum effectum principalem, quem reſpiciunt, nempè actum credendi, pęnitendi, &c. Alij verò dicunt, non dari aliam gratiam diuinam, quam nobis meruit Chriſtus, niſi efficacem, quæ ſcilicet, ſemper habet coniunctum effectum, & cui voluntas numquam reſiſtit, quæ ſententia damnatą eſt; & etiamſi damnata non foret, ex Sacræ Scripturæ, & SS. Patrum principijs conuinceretur falſa, & iniqua: de iſta ergo *ſufficienti* gratia, vt contradiſtincta ab efficaci, hìc loquimur.

Etiam Auguſt. interdum efficacem dicit ſufficientẽ.

Quomodò dici poteſt quòd omnis gratia ſit efficax.

400. Adu. 3. quòd quamuis Authores omnes, qui gratiam ſufficientem admittunt, contradiſtinctam ab efficaci eam aſſerunt; non tamen omnes eodem modo contradiſtinguunt.

Quidã dicunt gratiã esse sufficientem solum ex carentia consensus liberi: & per eum fieri efficacem.

Quidam enim Authores dicunt contradistingui per carentiam consensus liberi; licet etiam ipsi inter se in declarando rem istam dissentiant. Declaratur. Conueniunt in hoc, quòd omnis gratia necessaria ad benè operandum est indifferens ad ponendum, & non ponendum effectum principalem ad quem à Deo confertur; ita quòd, si voluntas consentit, fiat efficax; si non consentit, remanet *sufficiens*, eo quòd quantum in se est ex parte comprincipij gratiosi, sufficit ad producendum effectum, quia nullo alio indiget in genere gratię, at effectum non facit, quia aliud comprincipium, quod vitale est, non vult ea vti. Quando autem vult ea vti, & concurrit ad opus, tunc gratia est sufficiens, & efficax. Hanc sententiam non sumus secuti, vt patuit in cap.7.etc. quia si alio modo explicetur, putamus non esse S.Augustini: & Cardinalis Belar. in *lib.1. de Gratia, & lib.arbit. cap.12.* ingenuè fatetur non esse sententiam S.Augustini: & nos in superioribus notauimus à S.Augustino potiùs impugnari pro statu naturæ lapsæ, admittente talem gratiam à voluntate determinandam in solis Angelis, & Adamo, asserens pro ratione, quia vt Deus exerceat misericordiam suam cum creaturis, non indiget consensu earum, neque illum expectat; sed ipse facit, vt consentiant, alioquin (à posteriori) frustra diceret Paulus, *Quis te discernit? quid habes, quod non accepisti?* etenim homo consentiens, dicere posset, *Ego me discerno*; quia ego feci, vt gratia esset efficax, & volui facere, ac feci bonum opus: hunc ergo modum declarandi gratiam sufficientem, qui ab Augustino, vt videò reijcitur, sequi non possum, & qualiscumque valoris sit, non curo ampliùs discutere, sed non impugno.

Alij aliter distinguũt sufficientẽ ab efficaci.

Alij

Alij alio modo gratiā ex sufficienti fieri efficacē declarant, vt cum S. August. teneāt, & à pręfata sententia recedant, quem modum idem Belarminus refert in dicto Capite, & iterum in Capite 13. respondens ad 3. obiectionem: quem modum non curo referre, quia illum non impugno, sed relinquo in suo statu; tùm quia fortè non benè capio; tùm etiam, quia omnem modum dicendi admitterem, dummodò saluet gratiam sufficientem, distinctam ab efficaci, & libertatem voluntatis, & quòd homo non se discernit, sed Deus.

Authoris ingenuitas ac modestia.

Alij verò, qui se Sancti Augustini magis sequaces profitentur, (quibus subscribo) docent gratiam efficacem, & sufficientem esse duas species diuersas ex sui natura, nec posse hanc euadere illam: sed vt in toto hoc ferè tractatu diximus, dicunt, efficacem esse illam, quæ ex sua natura, vel ex diuino decreto talis est, quæ infallibiliter semper habet annexum effectum principalem, ad quem faciendum à Deo datur; sufficientem verò esse eam, quæ effectum principalem annexum non habet, vndecumque hoc proueniat; sed dat posse tantum potentiæ, vt exemplis patebit. Vnde verò sortiatur nomen *sufficientis*, cùm reuera, se sola, & sine alia, nempè adiuuante, ad faciendum de facto opus non sufficiat, & ad quid detur, quoad me fateor ingenuè, hoc opus, hic labor est; ideò

401. Adu. 4. Quòd licet ex tempore Augustini, immò ab initio Ecclesię, etiam in Veteri Testamento, vt in *cap.* 4. patuit, & mox patebit agnita fuerit gratia ista inefficax, quę effectum principalem secum annexum non habet (vndecumque hoc proueniat) non potui tamen inuenire quisnam ex maioribus, & antiquis nomen hoc *sufficientis*, & qua ratione, ei imposuerit. Autho-

res enim, qui docent omnem gratiam secundùm se, & in suo ordine esse actiuam, si voluntas velit ea vti; at non agere, quia voluntas ea non vtitur, facilè assignant, cur dicatur, & sit *sufficiens*, quia, inquiunt, in genere gratiæ, & comprincipij supernaturalis nullò alio indiget, vt exeat in actum, sed expectat, vt voluntas ea vtatur ad faciendum actum supernaturaliter bonum, ac liberum, & meritorium, siue de congruo, vt in se disponentibus ad iustitiam, siue de condigno, vt in iustis benè operantibus. Isti, inquam, supposita eorum sententia de submissione, ac dependentia gratiæ ad voluntatem, nullo negotio, immò euidenter ab hac difficultate se liberant. At qui dicunt certiùs se Sancti Augustini, S. Fulgentij, S. Prosperi, S. Thomæ, & Scoti sententiam sequi, nempè, quòd gratia efficax ex sui intrinseca natura sibi à Deo indita habet, vt delectabiliter trahat (vt supra diximus) voluntatem ad faciendum opus bonum, se habens ad voluntatem, sicut sessor ad iumentum, vt ait S. Augustinus, non quidem cum omnimoda paritate, vt phanaticè putauit Lutherus negans liberum arbitrium hominis, quia docuit, quòd sicut iumentum caret libertate, quæ tota in sessore est, ita homo sub gratia efficaci, demens enim est, qui putat in hoc sensu loqui Sanctum Augustinum; sed cum aliqua paritate, vt ostenderet præcellentiam gratię, quæ liberum arbitrium ex diuina virtute alliciendo illud trahit ad bonum operandum; & ideò facit, vt voluntas faciat; ac propterea sit, & dicatur efficax; alia autem species gratiæ hanc naturam, seu qualitatem à Deo non habet, ideòque inefficax, difficiliùs assignant rationem, cur dicatur *sufficiens*, cùm ipsa in genere gratię,

Author nescit, quis sit inuentor vocabuli sufficientis pro gratia inefficaci.

Aliqui facilè assignant rationem: alij non sic facilè.

ſola non ſatis, & valens ſit, ad trahendam voluntatem, vt cum ea faciat opus bonum, ſed ſit neceſſaria gratia adiuuans, quę facit facere; cur autem ſic vocetur, dicam.

402. Dico 1. Omninò admitti debet Gratia dicta *ſufficiens*, contradiſtincta ab efficaci; talis quidem ex ſua natura ſibi à Deo indita; & abſque ordine ad voluntatis determinationem, ſed dans ei poſſe bona facere. Prima pars nunc de fide eſt. Secunda verò diſputatur donec ab Eccleſia expreſsè definiatur; at exiſtimatur S. Auguſtini, & eius Diſcipulorum eſſe, inter quos minimus ego cenſeri cupio; quamuis oppoſita ab alijs, qui S.Auguſtinum quoque profitentur ſequi, defendatur, quos non impugno. Admitti debet gratia ſufficiēs ex ſua natura.

403. Prima pars ex cap.4. manet probata; nihilominus eas rationes recolere, & alias adiungere, inutile non erit. In Veteri Teſtamento legimus, quòd ſępè Deus populum ſuum vocauit, repræhendit, admonuit, ac afflixit; & tamen non obediuit, reſtitit vocationibus, ſpreuit monitiones, & peius aliquandò peccauit: ergo. Anteced. prob. ex pluribus locis: pſal.94. *Quadraginta annis* (ideſt in deſerto) *proximus fui generationi huic, & dixi ſemper hi errant corde; ipſi verò non cognouerunt vias meas, quibus iuraui in ira mea, ſi introibunt in requiem meam*. Et ita accidit in pœnam, quia ex innumerabili ferè illo promiſcuo populo, qui, duce Moiſe, egreſſus fuit de Ægipto, & vagatus annis 40. per deſertum, duo ſoli, Ioſue, & Caleb in terram promiſſionis intrarunt. 2. ex Prou.1. 24. Deus dicit. *Conuertimini ad correptionem meam. En proferam vobis ſpiritum meum, & oſtendam vobis verba mea. Quia vocaui, & renuiſtis; extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret;*

Ex Veteri Teſt. probatur.

Ex pſal.

Ex Prouer.

ret; despexistis omne consilium meum, & correptionem meam: ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum id, quod timebatis, aduenerit.

Ex Isaia.

404. Confirmatur ex Isaiæ 1. vbi Deus conqueritur de Populo Hæbraico, quòd ei non obedierit, sed eius admonitiones spreuerit, & inuitat, vt ad ipsum redeat per pænitentiam; qui tamen pertinax in Idolatria perseuerauit. *Filios enutriui, ipsi autem spreuerunt me. Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui; Israel autem me non cognouit, & populus meus non intellexit*: & infra. *Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite peruersè agere,* etc. *venite, & arguite me*, etc. & tamen conuersio populi secuta non est, immò hic Propheta ob has monitiones ab impio Manasse Rege Iudeæ per medium sectus, & occisus est.

Ex toto Veteri Test. probari potest.

405. Confirmatur 2. ex omnibus libris Veteris Testamenti, & præsertim omnium Prophetarum, per quos Deus populos Hæbraicos post diuisionem Regni sub Roboam, et Ieroboam, hortatus est ad pœnitentiam, & miraculis veritatem ab eis prædicatam confirmauit; & nihilominus conuersi non sunt. Has autem gratias vocamus *sufficientes*, contradistinctas ab efficacibus, quibus annexi sunt effectus, nempè conuersiones ad fidem, vel pœnitentiam, vel ad alia bona peragenda.

Ad obiectionē, quòd fuerint externæ vocationes responsio.

406. Neque potest dici, quòd prędicationes illæ, & exhortationes Prophetarum, vel aliorum Sanctorum Dei iussu factæ populis, aut priuatis personis fuerint externæ tantùm gratiæ, puta locutiones, ac verba, sicut est ipsa lex à Deo data, non autem interna qualitas in anima à Deo infusa; & ideò sicut lex non in omnibus, qui eam legunt

legunt producit effectum, quem dictat, ita neque prædicationes illæ.

407. Respondetur enim, hanc fuisse vnam ex propositionibus Pelagij Hæretici iam damnati; ideò non posse ab vllo Catholico ampliùs adduci. Quòd verò prędicationes illæ, & aliorum à Deo missorum non fuerint, nec sint simplicia, seu externa tantùm verba; sed ijs prædicantibus externè, Deus tunc internè loquatur illuminando, vt veritatem audientes agnoscant; & inspirando, vt eam cognitam diligant, alioquin frustra fieret prædicatio; luculenter hoc docuit Sanctus Augustinus Doctor Gratiæ tract. 3. in epist. 1. Ioannis, vbi explicans illud, *Vnctio spiritus docet nos*, inquit, *Videte fratres magnum Sacramentum: sonus verborum nostrorum aures percutit, Magister intus est: admonere possumus per strepitum vocis nostræ; si non sit intus, qui doceat, inanis est strepitus noster.* Et post aliqua subdit. *Magisteria forinseca, adiutoria quædam sunt, & admonitiones: Cathedram in Cælo habet, qui corda docet; propterea dicit in Euangelio, nolite vobis Magistrum dicere in terra. Vnus ergo Magister est Christus; ipse ergo nobis intus loquitur, quando nemo hominum illic est*: & infra. *Interius ergo est Magister, qui docet; Christus docet; inspiratio illius docet. Vbi illius inspiratio, & vnctio non est: forinsecus inaniter perstrepunt verba*: & assignat exemplum de Agricola, qui arborem irrigat, sed nec dat ei incremuntum, nec ipse poma producit. Ideò dicit Apostolus. *Ego plantaui, Apollo rigauit; Deus autem incrementum dedit*. Ergo cùm Deus per Prophetas, aliosque ministros manifestare facit hominibus veritatem doctrinæ, ac morum, & facit eos hortari, et admonere, vt conuertantur ad fidem, vel peniten-

Ex S. Aug. clara responsio.

Cum quis externè prędicat; Deus internè loquitur.

Deus per prędicatores loquitur externè sed ipse internè.

ten-

tentiá;vel ad exercitiũ virtutũ,ipſe benigniſſimus Dominus tunc intus loquitur illuminando; et inſpirando; quamuis audientes ſæpè numero non conuertantur ad ea, ad quæ admonentur.

408. Prob.iterum eadem pars prima ex Nouo Teſtamento. Saluator poſt prædicationem 40. ferè menſium, cùm pauci conuerſi eſſent reſpectu tantæ multitudinis Iudæorum, Matth. 23. 37. dixit. *Ieruſalem, Ieruſalem, quoties volui cõgregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alis, & noluiſti.* Ioann. 5. ait. *Quem miſit ille* (Pater) *huic non creditis, ſcrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere, & illæ ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me, & non vultis venire ad me, vt vitam æternam habeatis*: & alia plura eiuſmodi dicta Chriſti in Euangelio legimus. Chriſtus autem, vt nuper patuit, non externè tantùm loquebatur, ſed etiam internè, illuminando, & inſpirando; & tamen auditores non crediderunt; ergo confitenda eſt gratia interna contradiſtincta ab efficaci, cui voluntas reſiſtit, et effectum principalem connexum non habet.

Alia ratio ad idem.

Ex Chriſti dictis.

409. Primus omnium, qui poſt Chriſtum de hac ſufficienti gratia teſtimonium perhibuit, eſt Protomartir Stephanus. Is *Act.* 7. poſt longam illam concionem, qua omnia beneficia populo à Deo collata, & ingratitudinem, ac duritiem cordium ipſorum ad Deo obediendum exprobaſſet, mox ob ipſorum perfidiam lapidandus, dixit. *Dura ceruice, & incircumciſis cordibus, & auribus vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis; ſicut Patres veſtri, ita & vos.* Ergo datur gratia, cui voluntas reſiſtit, & quæ effectum principalem annexum non habet.

Ex dicto S. Stephani.

Con-

410. Confirmatur vlteriùs ex aliquibus Pauli locis. Rom. 10. 16. *Sed non omnes credunt Euangelio: Isaias enim dicit, Domine quis credidit auditui nostro?* Cùm autem Apostoli Euangelium externè prædicabant, Deus, vt ex Augustino patuit, internè loquebatur auscultantibus; & tamen non omnes credebant: & in die Pentecostes prędicatio eorum confirmata fuit cum miraculo linguarum; & tamen cùm tot millia hominum audissent, & illuminati, ac inspirati essent; tria millia tantùm conuersi fidem susceperunt. Sic etiam quando *Act.* 3. Petrus, & Ioannes, sanato claudo, protestati sunt se in nomine Iesu miraculum patrasse; & ideò eius sanctitatem, ac diuinitatem annunciarunt, asserentes, nullum sine eius fide saluari posse, quinque millia hominum tantummodò conuersi sunt; cæteri verò, etsi illuminati, ac inspirati, in sua infidelitate perstiterunt. Similes autem plures casus acciderunt Petro, & Paulo, & cæteris Apostolis, vt ex toto libro Act. Apostolorum constat; pauci enim ad eorum prædicationem conuertebantur, vt Paulo prędicante Athenis; & interdum vnus, vt de Lydia purpuraria ad prædicationem Pauli *Act.* 16. sola cũ domo cõuersa Philippis. Hinc est, quòd Antiochiæ Pisidiæ *Act.* 13. cùm toties Hæbreis prædicasset, & rarissimas ipsorum conuersiones expertus esset, sancto zelo repletus, dixit. *Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei; sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ ecce conuertimur ad gentes: sic enim præcepit nobis Dominus. Posui te in lucem Gentium. Audientes autem gentes gauisæ sunt, & glorificabant verbum Domini, & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.* Ecce in hoc facto duplex gratiæ

Ex Apostoli dictis, & factis.

Multi audiebant cõciones; sed pauci conuertebãtur

 ge-

genus; in prioribus illuminatis, & inſpiratis ſufficiens, nam ſine conuerſione; in poſterioribus efficax, quia cum conuerſione.

411. Alia argumenta, quibus probatur hæc gratia dicta *ſufficiens*, deſumpta ex Concil. & ex definitione Sedis Apoſtolicæ, & ex S.Auguſtino, in Capite 4. huius Opuſculi relata ſunt; & alia infra adducentur, cùm oſtendemus gratiam ſufficientem ad credendum omnibus, etiam infidelibus, dari; & gratiam ad pœnitendum,& ad opera legis, atque conſilij omnibus quoque fidelibus: at non omnes, nec illos, nec iſtos conuerti ad faciendum: ideòque ſuppoſitis fidei principijs, euidens eſt, dari gratiam contradiſtinctam ab efficaci, quæ communiter noſtris temporibus appellatur *ſufficiens*.

Alia arg. vnde ſumẽda.

S. Auguſtini clara loca adduxi in præfato Capite 4. ibi videnda. Quamuis,nec in illis, nec in alijs locis vnquam hoc nomine ſufficientis in modernorum ſenſu appellat aliquam gratiam: in re tamen conuenit, admittendo gratiam vocationis, quam homo non ſequitur. Hoc autem de eius mente nobis ſufficit, quòd ſcilicet detur quodam gratiæ genus, qua homo illuminatur,ac inſpiratur ad conuerſionem, vel ad pœnitentiam, vel ad aliud virtutis opus, quod tamen homo nõ facit, & non curamus de nomine, an adæquatè eam exprimat, nec ne; & cum communi modernorum nomine vocamus *ſufficientem*, mox cum alijs dicturi ſub qua proprietate talis dicatur.

S.Aug. non ſic nominat hanc gratiam,ſed in re admittit

412. Secunda pars concluſionis, quòd ſcilicet ex ſe habeat gratia iſta, ex Dei diſpoſitione, vt non ſit efficax, ſeu faciens facere; non verò reſpectu voluntatis non conſentientis, ita quòd ſi conſentiret, illa eadem ſufficiens, euaderet efficax,

Gratia iſta ex ſe habet quòd non ſit efficax.

cax, probatur. S. Augustinus, cuius intentio in omnibus suis libris gratiam tangentibus principaliter fuit in probando, & firmando necessitatem gratiæ facientis facere, seu efficacis, & per accidens aliquando de gratia non faciente facere, seu inefficaci locutus est, in duplici tantum casu admittit gratiam istam quorumdam modernorum modo sufficientem, nempè cum ordine ad voluntatem, à qua fieri posset efficax, in casu scilicet Angelorum, & Adami innocentis: pro alijs autem casibus, aut personis post lapsum Adæ, nequaquam, vt sæpè superiùs ex eo ostendimus. Immò, cùm in libro *de Bono Perseuer. cap. 9.* quærens, cur ex duobus vocatis, vnus sequatur vocantem, alius non sequatur, non assignat voluntatem non sequentis, sed recurrit ad inscrutabile Dei iudicium, sic autem ait: ***Ex duobus ætate grandibus impijs, cur iste vocetur, vt vocantem sequatur; ille autem, aut non vocetur, aut non ita vocetur; inscrutabilia sunt iudicia Dei: ex duobus autem pijs, cur vni detur perseuerantia vsque in finem, illi non detur, incompræhensibilia sunt iudicia Dei.*** Si autem à voluntate dependeret, vt effectum haberet vtraque vocatio, Augustinus ad voluntatem non sequentem recurrisset, non verò ad inscrutabile Dei iudicium, quod diuersæ rationis vocationem illis impartiatur. **Pro Adamo tantum S. Aug. admittit sufficientem modernorum, & pro Angelis.**

413. Præterea in *lib. 1. ad Simplicianum qu. 2.* vt diffusè retulimus in *cap. 4.* differens de duobus illis fidei principijs, vno *Rom. 9. non volentis, neque currentis, sed Dei est miserentis*, & alio, *Matt. 20. multi sunt vocati, pauci verò electi*, multa dicit ad rem nostram. Primò si dicatur, quòd ex voluntate hominis penderet vocationis effectus; *igitur*, inquit, ***non miserentis est Dei, sed currentis*** **S. August. loca.**

est hominis; quoniam non potest effectus misericordię Dei esse in hominis potestate, vt frustra ille misereatur, si homo nolit: qui si vellet etiam ipsorum (idest vocatorum non sequentium) *misereri, posset ita vocare quomodò illis aptum esset, vt & mouerentur, & intelligerent, & sequerentur*: postquam autem impugnauit modum illum dicendi, his temporibus, vel paulò ante renouatum, quòd gratia secundùm se sufficiens est, vt effectum producat, si voluntas velit, declarat, quomodò verę sunt duę illæ propositiones, *multi sunt vocati, pauci verò electi*, & alia, *non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*, totum hoc tribuens, non voluntati humanæ diuersimodè volenti, sed gratiæ diuersitati diuersimodè ex Dei dispositione, et inscrutabili iudicio inclinanti; dicit enim. *Verum est ergo, multi vocati, pauci verò electi: illi enim electi, qui congruenter vocati: qui autem non congruebant, neque contemperabant vocationi non electi, quia non secuti, quamuis vocati. Item verum est, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei; quia etiamsi multos vocet; eorum tamen miseretur, quos ita vocat, quomodò eos vocari aptum est, vt sequantur*. Deindè adducit multa exempla Discipulorum Christi, et aliorum, quorum aliqui ex diuersis vocationum rationibus statim secuti sunt Dominum, etiam nullo viso miraculo, alij, vel non secuti, vel post plures vocationes, visisque miraculis; vt videre est in *cap*.4. ergo ex sua conditione istę gratiæ vocationum habent, vel non habent virtutem, vt faciant sequi, vel non sequi vocantem, non verò dependenter à voluntate consentiente, vel non consentiente.

Absurdum ex contraria sententia.

Cur ex duobus vocatis vnus sequitur, alius non; ex August. ad diuersitatem gratiæ refertur.

414. Dico 2. Gratia ista, quæ nunc communiter, et aptè dicitur, *sufficiens*, non est similis illi,

illi, quam habuerunt Angeli, vel Adam in ſtatu innocentiæ: eſt eadem cum ſecunda parte præcedentis concluſionis; de neceſſitate tamen vlteriùs explicanda. Sufficiens gratia non eſt ſicut illa Adami.

415. Prob. ipſiſmet S.Auguſtini verbis, in lib.de *Corr. & Gratia cap.*11. vbi docens primò neceſſitatem gratiæ in omni homine, etiam in Adamo innocente, & Angelis, antequam beatificarentur, aſſignat differentiam inter gratiam collatam Angelis, & Adamo neceſſariam ad permanendum in bono ſibi collato, & gratiam neceſſariam omni homini, ipſique Adamo poſt peccatum; dicens præ cæteris de Adamo. *Sed ſanè habuit, in quo ſi permanere vellet, numquam malus eſſet, & ſine quo etiam cum libero arbitrio bonus eſſe non poſſet; ſed eam per liberum arbitrium deſerere poſſet. Nec ipſum ergo Deus eſſe voluit ſine gratia, quem reliquit in eius libero arbitrio: quoniam liberum arbitrium ad malum ſufficit; ad bonum autem parum eſt, niſi adiuuetur ab omnipotenti bono: quod adiutorium ſi homo ille non deſeruiſſet per liberum arbitrium, ſemper eſſet bonus; ſed deſeruit, & deſertus eſt. Tale quippè erat adiutorium, quod deſereret cum vellet, & in quo permaneret, ſi vellet, non quo fieret, vt vellet. Hæc eſt prima gratia, quæ data eſt primo Adamo: ſed hæc potentior eſt in ſecundo Adamo. Prima eſt enim qua fit, vt homo habeat iuſtitiam, ſi velit. Secunda ergo plus poteſt, qua etiam fit, vt velit; & tantùm velit, tantoque ardore diligat, vt carnis voluptatem contrarium concupiſcentem, voluntate ſpiritus vincat. Nec illa quidem parua erat, qua demonſtrata eſt etiam potentia liberi arbitrij; quoniam ſic adiuuabatur, vt ſine hoc adiutorio in bono non maneret, ſed hoc adiutorium, ſi vellet, deſereret. Hæc autem tanto maior eſt, vt parum ſit homi-*

Gratia Adami quę.

Gratia aliorum poſt peccatum quæ,

homini per illam reparare perditam libertatem. Parum sit denique sine illa non posse, vel appræhendere bonum, vel permanere in bono, si velit, nisi etiam efficiatur, vt velit. Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem: in illa quippè illum fecerat, qua fecerat rectum. Dederat adiutorium, sine quo in ea non posset permanere, si vellet: vt autem vellet, in eius libero reliquit arbitrio. Posset ergo permanere, si vellet, quia dederat adiutorium, per quod posset, & sine quo non posset perseueranter bonum tenere, quod vellet: sed quia noluit permanere, profectò eius culpa est, cuius meritum fuisset, si permanere voluisset. Sic fecerunt Angeli Sancti, qui cadentibus alijs per liberum arbitrium, per idem liberum arbitriũ steterunt ipsi. Si autem hoc adiutorium, vel Angelo, vel homini, quando primum facti sunt, defuisset, quoniam non talis natura facta erat, vt sine diuino adiutorio posset manere si vellet; non vtique sua culpa cecidissent. Adiutorium quippè defuisset, sine quo manere non possent. Nunc autem quibus deest tale adiutorium, iam pœna peccati est. Quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum, & tantò ampliùs datur per Iesum Christum Dominum nostrum, quibus id dare Deo placuit, vt non solum adsit, sine quo permanere non possumus, etiam si velimus; verum etiam tantum, ac tale sit, vt velimus; est quippè in nobis per hanc Dei gratiam in bono recipiendo, & perseueranter tenendo non solum posse, quod volumus: verum etiam velle quod possumus. Quod non fuit in homine primo. Vnum enim in illo fuit, alterum non fuit. Itaque gratia sufficiens, quam nos omnes Catholici confiteri tenemur contradistinctam ab efficaci (quia non habet annexum effectum, sicut efficax) non est similis gratiæ sufficienti Adami, nisi in vno tantùm,

Gratia suf. ficiens nũc non est, sicut sufficiẽs Adami.

Illa à volũtate Adami pendebat, vt effectum eliceret.

tùm,

tùm, quia iſta Adami habuit poſſe tantùm,& caruit effectu; at non eſt ſimilis in alia parte, quòd nempè ex dependentia voluntatis illa Adami, ſine aliquo alio adiutorio habere potuit effectum, ſi voluntas voluiſſet; non ſic eſt gratia nobis neceſſaria in ſtatu naturæ lapſæ, vt effectus habeatur, quia pręter poſſe effectum producere, ex ſe ipſá Deo ſic diſponente habet, vt voluntatem trahat, & cum ea effectum producat: igitur non ex eo, quòd ſi voluntas velit, facit effectum,& ſi nolit non faciat, dicenda eſt ſufficiens, ſed ex aliquo alio capite.

416. Confirmatur eo eodem Auguſtino in eodem libro de *Corr.& Gratia cap.* 12. vbi iterum longo, ſed fructuoſo diſcurſu probat gratiam datam hominibus poſt peccatum Adę, non eſſe ſimilem illi, quam dedit Adæ, qua ſcilicet poſſit facere actus bonos, & faciat ſi velit, ſubdens rationem, ne homo in ſe glorietur, ſed glorietur in Deo, qui dat gratiã, qua poſſit facere, &quę faciat facere, inquiens. *Ac per hoc, nec de ipſa perſeuerantia boni voluit Deus Sanctos ſuos in viribus ſuis, ſed in ipſo gloriari, qui eis non ſolum dat adiutorium, quale primo homini dedit, ſine quo non poſſint perſeuerare, ſi velint: ſed in eis etiam operatur & velle, &c. Tanto quippè accenditur voluntas eorum Spiritu Sancto, vt ideò poſſint, quia ſic velint, & ideò ſic velint, quia Deus operatur, vt velint*: & validam rationem adducit, cur Deus voluntati humanæ in natura lapſa non remittat, vt gratiam reddat efficacem, ſi velit, vt fecit cum Adamo, inquiens. *Nam ſi in tanta infirmitate vitæ huius (in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat) ipſis relinqueretur voluntas ſua, vt in adiutorio Dei, ſine quo perſeuerare non poſ-*

Alius S. Aug. locus euidens.

Neque Sanctis dat, ſicut dedit Adæ, ne in eo glorientur.

ſent, manerent, ſi vellent, nec Deus in eis operaretur, vt vellent; inter tot, & tantas tentationes, infirmitate ſua voluntas ipſa ſuccumberet, & ideò perſeuerare non poſſent, quia deficientes infirmitare, nec vellent infirmitate voluntatis, vt poſſent. Subuentum eſt ergo infirmitati humanæ, vt diuina gratia indeclinabiliter; & inſeparabiliter ageretur: & ideò quamuis infirma, non tamen deficeret, neque aduerſitate aliqua vinceretur. Ita factum eſt, vt voluntas hominis inualida, & imbecilla in bono adhuc paruo perſeueraret per virtutem Dei: cùm voluntas primi hominis fortis, & ſana in bono ampliore non perſeuerauerit habens virtutem liberi arbitrij, quamuis non de futuro auxilio Dei, ſine quo non poſſet perſeuerare, ſi vellet; non tamen tale, quo in illo Deus operatur, vt vellet. Fortiſſimo quippè dimiſit, atque permiſit facere quod vellet: infirmis ſeruauit, vt ipſo donante, inuictiſſimè, quod bonum eſt vellent, nec hoc deſerere inuictiſſimè nollent. Igitur gratia, quę aſſeritur nunc *ſufficiens*, in Auguſtini ſententia non eſt ſimilis illi, quam habuit Adam, dependens à voluntate, vt ſit efficax; immò, videtur non conuenire naturæ infirmæ, quia tot concupiſcentijs obruta, nullatenus poſſet actu ad ſpiritualia conuerti.

Si daret nunc gratiam, ſicut Adamo, ea nemo vteretur, ob naturæ infirmitatem

417. Dico 3. Gratia iſta, qua homo illuminatur, ac inſpiratur, ſiue ad credendum, ſiue ad pænitendum, ſiue ad alia virtutum opera faciendum, carens his effectibus, dici poteſt, & debet cõmuni vocabulo *ſufficiens*, tùm quia in eo genere eleuandi animam ad ſupernaturalia ſufficit, ſine qua non eleuaretur; tum etiam, quia dat poſſe ad talia opera; quòd ſi adiuuante gratia fulciatur, in eos actus homo exibit.

Gratia vnde dicitur ſufficiens.

418. Prob. & declaratur. Anima noſtra,

ſine

ſine gratia præueniente,& excitante,ac inſpirante iacet, ac moratur in naturalium, & caducarum rerum agnitione, & affectione: hinc Dauid pſal. 124. *Anima mea, ſicut terra ſine aqua tibi*; terreni enim ſumus, & aridi, niſi diuinæ gratię rore irrigemur: vndè ſubdit, *velociter exaudi me Domine, defecit ſpiritus meus*. A gratia autem præueniente, ſeu excitante incipit Deus eleuare animam, eamque diſponere ad perfectionem, tàm primam, quàm cæteras poſt lapſum, & ad alia opera iuſtitiæ, ac ſupernaturalia; ſic enim docet Concil. Trid. ſeſs. 6. cap. 5. *Declarat præterea ipſius iuſtificationis exordium in adultis à Dei per Ieſum Chriſtum præueniente gratia ſumendum eſſe, hoc eſt ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur; & qui per peccata à Deo auerſi erant per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem eidem gratiæ liberè aſſentiendo, & cooperando diſponuntur: itaut tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipſe nihil agat inſpirationem illam recipiens, quippè qui illam abijcere poteſt; neque tamen ſine gratia Dei mouere ſe ad iuſtitiam coram illo libera ſua voluntate poſſit*: in quo Capite plura pro noſtra ſententia habemus: primum, quòd per excitationem, ſeu illuminationem, aut vocationem (quæ idem ſunt) cum præueniente Dei gratia homo incipit eleuari ad ſpiritualem, ac ſupernaturalem iuſtificationem. Secundum eſt, quòd adiuuans gratia neceſſaria eſt, vt opus conſentiendi ſequatur. Tertium, quòd voluntas tunc cooperatur. Quartum, quòd voluntas abijcere poteſt illuminationem: notandum hoc, dicit *illuminationem*, non dicit adiuuantem gratiam, quam prædixerat neceſſariam ad hanc

Primum principium boni operis eſt gratia excitãs, ac inſpirãs.

Ex Concil. Trid.

diſpoſitionem; & ſubiungit, *& ſine gratia Dei mouere ſe ad iuſtitiam non poſſit* : & in cap. ſequenti, dicit. *Diſponuntur autem ad ipſam iuſtitiam, dum excitati diuina gratia, & adiuti fidem*, &c. credere, ſperare, ac diligere incipiunt. Gratia ergo excitans, ac pręueniens, ſeu illuminans, eſt exordium eleuationis ad opera ſupernaturalia, & ſine qua, nec eleuatio illa fieret, nec opus vllum ſupernaturale ſequeretur : igitur ad hoc eſt ſufficiens.

419. Prob. 2. paritate habituum ſupernaturalium fidei, ſpei, & charitatis: iſti enim conſtituunt hominem in ordine ſupernaturali, & tribuunt poſſe facere actus credendi, ſperandi, ac diligendi; & in tali ordine, & ad tales effectus ſunt ſufficientia principia; & tamen in actus illos non exeunt ſine actuali Dei auxilio, quo concurrit cum homine ad actus illos producendos: & deficientia huius auxilij non aufert illis habitibus rationē ſufficientię in ratione principij in ordine ſuo, & in actu primo. Ita pariter dici poteſt, ac debet de gratia, ſeu auxilio dicto *ſufficienti*, contradiſtincto ab efficaci; quòd ſcilicet, cùm ipſum ſit ita neceſſariū ad faciendum opus bonū ſupernaturale, vt ſine ipſo fieri nō poſſit; licet ad illud actu faciendum ſit neceſſarium aliud auxilium dictum adiuuans, ſeu efficax; non proinde illud non poteſt, & debet dici ſufficiens in ordine ſuo.

Paritas de habitibus; qui ſufficientes ſūt & in actus non exeunt ſine alio iuuante.

420. Prob. 3. paritate cauſarum naturalium, quę quidem in ſuo ordine habent actiuitatem, ac virtutem reſpectu ſuorum effectuum, & ſine illis haberi non poſſunt ipſarum effectus : & tamen, niſi ab aliquo agente extrinſeco applicentur materijs proportionatis, ſuos effectus non producunt: neque propterea ex carentia talis applicationis ceſſant eſſe, aut dici ſufficientes; ita de auxilio,

Paritas cauſarum naturaliū.

lio, seu gratia contradistincta ab efficaci dicendum est; quòd scilicet sufficiens dicenda sit: quãuis, vt effectus illius ponatur in esse, alia gratia adiuuans, seu efficax necessaria sit, quia sine illa sufficienti effectus poni nequit in esse: & per illam tantũ numquam ponatur, sed potest poni cũ alio adiuuante; & cum hoc de facto ponitur: hęc est sufficientis (quam tenemus) gratiæ natura.

421. Confirmatur. Gratia dicta *sufficiens*, est sine qua homo non potest operari opus supernaturale, credendi, diligendi, pęnitendi, &c. & cum qua potest, vt de gratia Adami docet S. Augustinus, ex supra dictis: igitur dat possibilitatem ad faciendum; & sic in ordine possibilitatis, seu potestatis ad faciendum, est sufficiens, licet non det actualitatem, seu actum faciendi, quia hoc est munus adiuuantis, seu efficacis: sicut à pari, lumen est necessarium oculo ad videndum, & in suo genere ita dat ei posse videre, vt sine eo nõ possit oculus videre, & cum eo possit videre: non tamen dat actu videre; immò potest oculus habens illud præsens eo non vti, & actum videndi, voluntate imperante, non elicere: neque propterea sequitur, quòd lumen non sit in suo genere sufficiens ad causandam visionem, & sine quo non possit causari visio: ita gratia ista, sine qua produci non potest actus bonus, & cum qua produci potest, dici potest, & debet sufficiens ad illum producendum, licet aliud sit necessarium, vt actu producatur. **Paritas luminis ad videndum.**

422. Probari solet ab alijs, quòd quãuis gratia ista pręueniẽs se sola in ratione principij supernaturalis non possit effectum in actu ponere; & ideò nequeat dici principium cõpletum sufficiens, poterit tamen dici sufficiens incõpletè: sed licet hic loquẽ **Aliorum ratio non multum placet Authori.**

di modus admitti possit, ego tamen abstinerem; quia gratia præueniens, quæ in illuminatione, & inspiratione operis boni consistit, non completur à gratia adiuuante, seu efficaci, nec istam complet; sed ad istam necessariò præmittitur, eo quòd auxiliatur potentijs vitalibus intellectui, eũ illuminando, vt cognoscat veritatem boni operis, & inspirando, seu inflammando voluntatem, vt ad illud volendum, seu diligendum disponatur; & hæc duo peragens, suum explet munus: & tunc, si voluntas exequitur volendo, seu diligendo, aut imperando, per adiuuantem, seu efficacem gratiam id exequitur; & si ista non adsit, non exequitur; & tamen præueniens opus, seu munus suum iam impleuit; & proindè nec ista, nec illa complentur ad inuicem: sed præueniens prærequiritur ad adiuuantem, & hæc necessariò illam supponit. Sed quidquid sit de modo isto loquendi, dummodò admittatur gratia ista contradistincta ab efficaci, & dicatur *sufficiens*, de quæstione nominis curandum non est, quia antiqui Scholastici, & Doctor ipse Gratiæ S. Augustinus hoc nomine vsi non sunt, sed gratias istas, nominibus *sine qua*, & *cum qua*, appellarunt; in re tamen eadem significant, ac sufficiens, atque efficax.

CAPVT XIX.

An infidelibus omnibus Deus gratiam sufficientem ad credendum largiatur.

Qui dicũtur infideles.

423. ADu. 1. quòd infidelium nomine veniũt multi: primò omnes Gentiles, tàm ante, quàm post aduentum Christi, qui nempè idola

idola colebant, & colunt, Solem, Lunam, &c. 2. Atheistæ, qui Deum dari negant. 3. Mahometani, qui colunt quidem vnum Deum, non verò Trinitatem, neque Christum, quem Prophetam asserunt, non Deum; & Mahometem, vt Prophetam, & Legislatorem venerantur. 4. Iudæi, qui Deum credunt, non verò Trinitatem, neque Christum, & Legem diuinam profitentur, sed Mosaicam tantùm: & hi omnes anthonomasticè appellantur nunc infideles; quia non baptizati. 5. Infideles dicuntur Hæretici, qui baptizati in vnum Deum, & in Christum credunt, sed in aliquo, vel aliquibus fidei articulis errant. Hìc ergo de omnibus his loquimur, sed principaliter de primis quatuor generibus infidelium; & quærimus, an Deus eis largiatur gratiam sufficientem, & ad quę opera peragenda. De omnibus est quęstio.

424. Adu. 2. quòd quamuis præfati infideles multa bona opera à lege naturæ dictata (vt mox dicam) facere possint, & faciant, vt dicit Apostolus Rom. 2. quia tamē ex eodem Hebr. 11. *sine fide impossibile est placere Deo*, opera illa, quæ faciunt, licet Deo non displiceant, quia lumine naturæ ab ipsomet Deo collato faciunt, et si absque defectu fiant, iuuent eos, sicut dicit S. Augustinus, ad minus in Inferno ardendum; tamen non placent Deo in ordine ad salutem, seu æternam vitam consequendam; quia non fiunt, nec diriguntur ex magisterio fidei, à qua sumit initium iustificatio, vt docet *Concil. Trid. sess. 6. cap. 6.* & propterea immorari non debemus in quærendo, an infideles habeant gratiam saltem sufficientem ad faciendum opera legis naturalis, quæ ex rationis dictamine, vel parentum, aut præceptorum doctrina faciunt, quia ad hæc peragenda Infideliū bona opera legis naturę, quomodò placeant, & non placeant Deo

non

non videtur necessaria supernaturalis gratia: sed insistendum est in quærendo, an infideles isti, cuiuscumque Nationis sint, in quocumque tempore, & in quacumque mundi parte constituti, habuerint, & modò habeant gratiam sufficientem ad credendum, seu ad posse credere veritatem fidei, *sicut oportet*, idest modo ad salutem conferente.

Quare de sola gratia ad credendum sit quæstio

425. Adu. 3. & accuratè obseruandum duco, quòd cuilibet homini, vt fides docet, inditum est lumen naturale, quo, sine alio docente, ex se cognoscit bona moralia facienda, & mala pariter moralia fugienda. Nam *ex psal.* 4. habetur, *Multi dicunt, quis ostendit nobis bona?* & quasi respondens, dicit. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine, dedisti lætitiam in corde meo*. Hæc est lex naturalis cuilibet homini à Deo in creatione animæ indita, quam quilibet in se experitur. Inter hęc autem bona, quæ lex naturæ dictat, hoc est vnum, quòd Deus detur, licet non dictet, quid, qualisue sit; sed quòd sit Numen aliquod supremum, quod dat nobis esse, nosque regit. *Tanta enim est dicit S. Augustinus diuinitatis vis, vt nullum hominum latere possit*. Hoc ergo modo naturali, ac simplici omnes homines cognoscunt, & credunt dari Deum, si Atheistas dementes excipias. Docti verò, vt Philosophi, clariùs, & maiori cum fundamento, à posteriori, seu ab effectibus, cognouerunt, & modò cognoscunt, atque credunt dari Deum, seu supremum quoddam numen authorem naturæ, seu omnium creaturarum, at non cognoscunt, neque credunt Deum esse authorem gloriæ, atque æternæ vitæ, quia hoc sine reuelatione, qua carent, haberi, seu sciri non potest. Tàm ergo Philosophi, quàm simplices homines fidem, seu credulitatem Dei habent naturalem,

Accuratè notandum

Lex naturę indita cordibus.

Dictat dari Deum authorem naturę.

ralem, & acquiſitam, non conducentem ad ſalutem, & iuſtificationem, & ideò actus credendi illorum, non ſunt, *ſicut oportet*; Quoniam ergo homines eleuati, & ordinati ſunt à Deo ad finem ſupernaturalem, vt ad eius conſecutionem diſponantur, neceſſaria eſt iuſtificatio; & hæc fieri non poſſit in habentibus vſum rationis, ſine actibus credendi, ſperandi, ac diligendi Deum, vt definit *Concil.Trid.ſeſſ.6.cap.6.* & actus iſti credendi, ſperandi, ac diligendi fieri non poſſint ſine Spiritus Sancti inſpiratione, atque adiutorio ex eodem *Concil.can.3.* iure quęrimus, an infideles habeant gratiam ſufficientem, qua poſſint hoc modo, qui dicitur, *ſicut oportet*, credere. Quid autem in eis efficiat hæc gratia, cùm ea non vtantur, dicam poſtea.

Non verò vt authorē gloriæ, & vitæ ęternæ.

426. Adu.4. Ad Dei ſapientiam, bonitatem, iuſtitiam, ac prouidentiam pertinere, quòd ſi pręcipit homini aliqua opera ſupra vires proprias agenda, prouideat illis de requiſitis ad ea peragenda, *non enim*, vt ex S.Auguſtino docet Concil.Trident. *ſeſſ.6. cap.* 11. *Deus præcipit impoſſibilia, ſed iubendo monet facere, quod poſſis, petere quod non poſſis, & adiuuat, vt poſſis*: & ex Ioan. in epiſt. 1. cap.5. *mandata eius grauia non ſunt*, & Saluator ipſe, ait *Iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue.* Ideò ſi (quod abſit) Deus præciperet aliquid humanis viribus impoſſibile, & homo non exequeretur, non appareret, quomodò ob culpam eum puniret: dixi *ob culpam*, quia ex alio capite nempè ſupremi Dominij, poſſet eum, nedum mortificare, ſed annihilare. Si autem ſine auxilio aliquo ſupernaturali præciperet homini, vt ſupernaturale aliquod faceret, ſic prorſus ſe haberet, ac ſi cœco præciperet, vt videret, vel pedibus deſtitu-

Dei benignitati, ac iuſtitię competit præcipere homini poſſibilia.

ſtituto, vt ambularet; quæ indigna ſunt, vt Deo adſcribantur. Cùm ergo ab omnibus, etiam infidelibus, ſi ſaluari volunt, Deus exigat fidem, ſui dilectionem, atque ſpem conducentes ad ſalutem; negari poſſe non videtur, quòd auxilium ad poſſe hæc facere eis exhibeat. Non nego tamen, cum S. Auguſtino, quòd aliquibus in pœnam peccatorum aliquando denegat excæcando, & obdurando, anteà tamen eis dedit, ipſique reſpuerunt, vt poſtea dicam; & in huius reſpuentię pœnam iuſtè deneget, excęcet, & obduret.

427. Adu. 5. quòd quidam Doctores, neſcio quo ſpiritu ducti, non curantes derogare Dei benignitati, ac iuſtitiæ commutatiuæ, atque vindicatiuæ in punitione malorum, negarunt, dari infidelibus gratiam ſufficientem ad poſſe credere ſupernaturaliter; immò, quod peius eſt, neque fidelibus eam dari concedunt; illamque tamquam fruſtraneam, nulliuſque vtilitatis negant; cuius contrarium in pręcedenti Capite oſtendimus. Quidam verò docent aliquibus, & multis infidelibus gratiam ſufficientem ad poſſe credere à Deo concedi, & ex illis etiam quampluribus efficacem, quia ad fidem veniunt; at non omnibus concedi ſufficientem. Sic autem ſe declarant. Infideles illi, ad quos non peruenit prædicatio veri Dei, vt authoris, nedum naturæ, ſed glorię, ſiue per prædicatorem, ſiue per immediatam Dei reuelationem, nullam habent gratiam ſufficientem ad poſſe credere; quia, dicunt, eſſe non poteſt in illis interna illuminatio, ac inſpiratio, in quibus conſiſtit gratia ſufficiens, per quam homo habet poſſe credere, & ſine qua non poteſt credere: illi verò, ad quos peruenit prædicatio veri Dei authoris, nedum naturæ, ſed glorię, habent gratiam ſuffi-

Plures ſententię: vna negat dari: & quare.

2. Sententia concedit dari aliquibus, non omnibus, & quare.

ſufficientem ad poſſe credere, quia vt ſæpè diximus cum S. Auguſtino, dum aliquis prædicat externè veritatem fidei; Deus internè in auditorum mentibus prædicat illuminando, ac inſpirando. Quòd ſi reſpuunt, ſeu reſiſtunt, ac reijciunt vtrãque prędicationem, Deus tunc non proſequitur adiuuando, vt conſentiant, credant, diligant, &c. Si autem non reſpuunt, Deus ſine eorum meritis, dignatur eos adiuuare, vt conſentiant, credant, diligant, pęniteant, &c. & ſic reſpuere illuminationem, ac inſpirationem à Deo immiſſas, eſt actus purè liberi arbitrij; conſentire verò eſt actus liberi quidem arbitrij, ſed adiuti à Deo per gratiam efficacem facientem facere. Alij tandem docent totum id, quod iſti ſecundi, excepta prima parte, dicentes, quòd Deus omnibus omninò infidelibus dat gratiam ſufficientem ad poſſe credere, ſiue ad eos loquatur prædicator, ſiue non, quia in iſtis Deus mouet mentem ad dubitandum de ſua Religione, & illuminat, ac inſpirat ad inquirendam veram, & ſi reſpuunt, ac reijciunt, eos non adiuuat; ſi non reſpuunt, Deo non deeſt modus, quo faciat inuenire locum, & perſonam in quo, & à qua inſtruantur.

428. Adu. 6. quòd eadem difficultas eſt de infidelibus omnibus poſt Chriſti aduentum, an habeant gratiam ſufficientem ad credendum, ſeu ad poſſe credere in Chriſtum: et tandem de Hęreticis, qui credunt in Chriſtum, an ipſi etiam habeant gratiam ſufficientem ad credendum, ſeu poſſe credere eos articulos, ſeu eas doctrinas, ac propoſitiones definitas ab Eccleſia, in quibus ipſi errant, per quos errores ſunt ab Eccleſia præciſi: his ſuppoſitis

Eadem quæſtio e[t] de infide libus po[ſt] Chriſtum

Eadem d[e] Hęreticis

429. Dico primò. Pro omni lege omnibus infidelibus omnis generis Deus largitus est, ac largitur gratiam sufficientem ad posse in eum, credere, *sicut oportet*, & ad posse legem Dei saluantem, seu conducentem ad salutem obseruare; licet non fecerint.

Omnibus infidelibus datur gratia sufficiens.

430. Prob. & declaratur per singulas partes. In *Psal.4.* dicitur. *Multi dicunt, quis ostendit nobis bona?* Et quasi respondens ait. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine; dedisti lætitiam in corde meo.* Omnes Sacræ Scripturæ interpretes locum istum intelligunt de lege naturę, quam Deus animę cuiuscumque hominis infundit, quatenus est Dei imago; per quam legem quilibet ex se cognoscit, quę opera sint facienda, & quę non. S. August. in hunc Psalmum dicit, *Signatum est in nobis, &c. Hoc lumen est totum hominis, & verum bonum, quod non oculis, sed mente conspicitur: signatum autem in nobis dixit, tamquam denarius signatur Regis imagine*: Et post aliqua. *Sic anima lumine vultus Dei est illustrata, atque signata.* Theodoretus in eumdem psalmum dicit, quòd homines graui corde, ac diffidentes de diuina prouidentia dicunt: *Quis ostendet nobis bona? Nos verò, qui tuæ diuinę scientiæ lumen accepimus, radijsque à te illustrati sumus, etiam in his calamitatibus, quæ contra nos insurgunt, ex animo magnam spem in te collocamus.* Gentiles autem habent, sicut alij homines in anima imaginem Dei, & consequenter lumen cognoscendi dari Deum, & cognoscendi, quæ sint bona opera facienda, & quę mala, ac fugienda; immò, vt postea dicemus, multa bona faciunt: ergo habent gratiam sufficientem ad cognoscendum, & faciẽdum bona; quia quamuis cognitio ista Dei, & bono-

Lex naturæ omnibus data.

Ex S. Scriptura.

bonorum operum faciendorum esset naturalis: tamen, vt mox dicam, ex S. Augustino, animis eorum occurrebat, vt veritatem Dei, & perfectionem eius inquirerent; quod respuerunt facere, & multi non fecerunt, sicut in hominibus fidelibus etiam accidit multoties.

431. Confirmatur ex Ro. 1. 19. vbi Apostolus de Græcis, ideſt, Philosophis, ac Barbaris dicit, eos habere aliquam cognitionem Dei, & legis diuinæ, inquiens. *Quia quod notum est Dei, manifestum est in illis; Deus enim illis manifestauit. Inuisibilia enim ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur; sempiterna quoque eius virtus, & diuinitas: ita vt sint inexcusabiles, quia, cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum, & commutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum*, &c. narrans idolorum species, quas Gentiles adorabant, & mala enormia, quæ patrabant.

Ex Apostolo.

Infideles quomodò habēt Dei notitiam.

432. S. Augustinus expendens locum istum Pauli in lib. de spir. & lit. ad Marcellinum c. 12. ait. *Vide, quemadmodum non eos dixerit veritatis ignoras, sed quod veritatem in iniquitate detinerent: quia occurrebat animo, vt quærerent, vndè illis esse potuerit cognitio veritatis, quibus Deus legem non dederat; neque hoc tacuit vndè habere potuerunt. Per inuisibilia namque creaturæ peruenisse eos dixit ad intelligentiam inuisibilium creatoris: quoniam reuera, sicut magna ingenia quærere præstiterunt, sic inuenire potuerunt. Vbi ergo impietas? quia videlicet, cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt; sed euanuerunt in cogitati-*

Quomodo gentiles possūnt habere Dei notitiam.

 tioni-

tionibus ſuis, &c. & infrà. *In lumine tuo videbimus lumen, ab ipſo lumine incommutabilis veritatis auerſi ſunt, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Non enim ſapiens cor, quamuis coguouiſſent Deum; ſed inſipiens potiùs, quia non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt.*

433. Idem dicit S.Doctor de omnibus Philoſophis *in lib.8.de Ciuit.c.9. quod Deum ex viſibilibus hiſce cognouerint*, & ſubdit, *Quicumque igitur Philoſophi de Deo ſummo, & vero iſta ſenſerunt, quod & rerum creatarum ſit effector, & lumen cognoſcendarum, & bonum agendarum, quod ab illo nobis ſit principium naturę, veritas doctrinæ, & fælicitas vitæ, ſiuè Platonici accomodatiùs nuncupentur, ſiuè quodlibet aliud ſectæ nomen imponat, &c. iſta ſenſerunt, ſicut idem Plato, & qui eum benè intellexerunt*: & numerat omnes Philoſophorum ſectas, quæ Deum ita cognouerunt, & concludit, *eos omnes exteris anteponimus, eoſque nobis propinquiores fatemur*: ergo fuit in Gentibus gratia ſufficiens ad cognoſcendũ Deum,& bona opera.

434. Confirmatur ex Ioan.1. *Qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* At infideles veniunt in hunc mundum: ergo. Scio quòd S. Auguſt. *in Enchir. c. 103.in lib.1.de pecc. mer.& remiſſ.c.25.* & in *ſoliloqu. animæ ad Deum c.1.17. & 34.* locum iſtum declarat, ſicut illum Pauli ad Timot. *Deus vult omnes homines ſaluos fieri*, dicens intelligi non de ſingulis generum, ſed tantùm de ſingulis generibus, quia ſcilicet de omni natione, & conditione hominum aliquos vult ſaluare, & ſaluat quos vult, ſicut alibi diximus: ita in præfatis locis intelligit, quòd Deus illuminat omnem hominem, addens, intelligi, nullum eſſe illuminatum, niſi à Deo illu-

Ex Euangelio argum.

illuminetur; & hoc etiam modo explicat Glosa interlinearis locum illum Ioannis. Sed salua pace eorum, qui S. August. pro hac re in hoc loco adducunt, existimo, quòd S. Augustinus semper vniformiter loquens intelligi debeat, nimirum de efficaciter illuminatis, scilicet illuminatis, & per illuminationem conuersis; non verò de illuminatis resistentibus illuminationi, eamq; nolentibus, ac reijcientibus; sicut obiecit Iudæis Christus, & Stephanus; *quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?* dicit ad Ierusalem Christus. *Vos semper Spiritui Sancto resistitis*, dicit ad Sinagogam Stephanus. De his illuminationibus excitatiuis tantùm, non verò de conuersiuis, vt ita dicam, nos loquimur, & dicimus omnes, & singulos homines infideles aliquo modo à Deo illuminari ad conuersionem; non verò omnes illuminatos conuerti. De illis autem non loquitur S. Augustinus, qui in ijs locis de efficaci gratia conuertente, & faciente facere opus loquitur; & rarò, aliquando tamen, vt supra patuit, de illuminatione, seu vocatione non conuertente, pro qua dicit recurrendum ad inscrutabile Dei iudicium. Non ergo hæc sententia, quòd Deus illuminet omnes infideles, licet non omnes conuertantur, est contraria S. Augustini doctrinæ, cùm facilè præfato modo isti concilietur, & saluetur Dei benignitas, quam ab ipsomet S. Augustino saluari mox dicam.

S. August. non bene ab aliquibus explicatur.

Quomodo explicãdus ad rem.

S. Ioann. Chrisostomus *homil. 7. in Ioan.* inquit, quòd Christus, quantum in se est, illuminat omnem hominem: quòd si aliqui non illuminantur, est quia oculos auertunt. Idem dicit S. Cirill. Alex. *lib. 1. in Ioan. cap. 11.* idem quoque Cle-

Ex Chrisostomo.

Clemens Alexand. *in oratione exhortatoria ad omnes gentes*; & S. Ambr. *ser.* 8. *in psal.* 118. super illud, *misericordia Domini plena est terra*.

Qualis est gratia suf. ficiēs, quā admittit author.

435. Hæc autem Scripturę, & Patrum loca, & sequentia, non sunt ita intelligenda, quasi gratia illa illuminans, ac inspirans sit eo modo sufficiens, vt, si illi quibus datur velint, euadat efficax, quia sic incideremus in sententiam S. Augustino quo ad me contrariam, quòd scilicet homo in se possit gloriari; quia ipsemet, non Deus, facit eum iustum, & bonum; sed postea dicemus, quòd illis, qui per sufficientem illuminantur, Deus non dat adiuuantem, quia, vt dicit Christus, nolunt illam illuminationem, ac inspirationem, non sibi complacent in ea, sed eis displicet; & Stephanus dicit, *resistunt*, & sic certè faciebant Iudæi, eum lapidaturi; cùm enim eos grauiter repræhenderet, & Christum prædicaret, *exclamantes voce magna, continuerunt aures suas, & impetum fecerunt in eum, &c.* neque audire volebant, Stephanum quidem foris, Deum verò intus loquentem.

Alia Sacr. Scripturę loca ad idem.

436. Prob. vlteriùs alijs Scripturæ locis. Isaiæ 65. Dominus dicit, *expandi manus meas tota die ad populum non credentem, & contradicentem mihi.* Quo testimonio vtitur Paulus Rom. 10. & cap. 67. idem Propheta ait, *inuentus sum à non quærentibus me.* Prouerb. 1. dicitur *Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam, in capite turbarum clamitat, in foribus portarum vrbis profert verba sua, conuertimini ad correctionem meam; en proferam vobis spiritum meum. Vocaui, & renuistis &c.* Alia plura similia Scripturæ suppetunt loca, in quibus habetur, quòd Deus hortatur omnes ad credendum, pænitendum, diligendum, malum

fugien-

fugiendum, &c.& tamen homines reijciunt hortationes.

437. S.Augustinus pluribus in locis, tàm ante ortam Pelagij sententiam, quàm post eam, etiam damnatam, videtur docere, quòd omnibus omninò hominibus Deus gratiam istam sufficientem concedat: primò in psal. 13. super illud, *Deus in medio eius non commouebitur*, ait. *Quid ergo est Deus in medio eius? hoc significat, quod Deus æquus est omnibus, & personas non accipit: quomodò enim illud, quod in medio est, paria habet spatia ad omnes fines, ita Deus medius esse dicitur, æqualiter omnibus consulens*: & in psal. 24. super illud, *Vniuersæ viæ Domini misericordia, & veritas*, inquit. *Videtur hoc significare Spiritus Sanctus; omnibus hominibus primum à Deo exhiberi misericordiam; deinde si ea non vtantur exhiberi iudicium*: omnes ergo participãt de misericordia Dei.

S. August. istam gratiam admittit.

438. *In lib. 3.de lib.arbi. c.18.* hoc idem docere videtur. Si enim homo nullum haberet adiutorium, per quod peccare non posset, non peccaret: sic autẽ dicit. *Quæcumq; causa ista est voluntatis, si non ei potest resisti, sine peccato ei ceditur: si autẽ potest, non ei cedatur, & non peccabitur. An fortè fallit incautum? ergo caueat, ne fallatur. In tanta fallacia est, vt caueri omninò non possit: si ita est, nulla peccata sunt. Quis enim peccat in eo, quod nullo modo caueri potest? peccatur autem, ergo caueri potest.* Igitur, si infideles nullum haberent lumen veritatis fidei, & eorum, quæ à fide dictantur, non peccarent contra fidem. Admittenda ergo est in eis gratia hæc sufficiens ad posse credere: quomodò autem possit eis contingere, dicam postea. Idem, ijsdemque verbis confirmat *in lib.de nat.& grat.c.67.* vbi tamen addit, quòd cum ignorantia pœna peccati, potest ali-

Plura Augustini loca.

aliquando peccari: ſed de hoc aliàs, quia de culpabili loquitur, vt mox dicam.

439. In eodem tamen *cap. 6. de nat. & grat.* ad omnium conſolationem, Dei in omnes benignitatem commendat contra eos, qui de Deo conqueruntur, quòd ignorantes puniat, &c. inquiens. *Quieſcant, & aduerſus Deum murmurare deſiſtant. Cum verò vbique ſit præſens, qui multis modis per creaturam ſibi Domino ſeruientem auerſum vocet, doceat credentẽ, conſoletur ſperantem, diligentẽ adhortetur, conantem adiuuet, exaudiat deprecantẽ, non tibi deputatur ad culpam, quod inuitus ignoras, ſed quod volentem ſanare contemnis.* Igitur ex S. Auguſt. ſi infideles omnimodè ignorarent modum, ſeu viam habendi notitiam fidei, non imputarentur eis in culpam infidelitas, aliaque peccata per ſolam fidem nota. Et hoc certè voluit Apoſtolus dicere Rom. 10. *Non eſt diſtinctio Iudæi, & Græci: omnis, qui inuocauerit nomen Domini ſaluus erit: quomodo ergo inuocabunt, in quem non crediderunt? quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo audient ſine prædicante? &c.* Aliqua ergo notitia fidei eſt neceſſaria infidelibus, vt habeant poſſe credere, eiſque imputetur, ſi reijciunt vocationem, vel ei reſiſtunt: Saluator enim dicit. *Si non veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent; nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo.* S. Auguſtinus *tract. 6.* in epiſt Ioan. dicit, quòd Iudæi non haberent peccatum incredulitatis in Chriſtum, ſi ipſe Chriſtus eis non manifeſtaret ſe eſſe Chriſtum, ſeu Meſſiam, quem non crediderunt, ſed contempſerunt. Eſt ergo infidelibus aliqua notitia veræ fidei neceſſaria, ſiue certa, ſiue probabilis ſaltem, vt culpabiles ſint, ſi reijciunt, vel reſiſtunt

Miſericordia Dei in omnes ex Auguſtino.

Ignorantia inuincibilis excuſat.

sistunt illam vocamus *sufficientem* gratiam.

440. S.Prosper, fidelissimus S.Augustini Discipulus, multis in locis, hanc gratiam sufficientem ad posse credere in infidelibus etiam concedit. Nam in *lib.1. de vocat. Gentium cap.* 21. dicit. *Quamuis credamus, nullis hominibus opem gratiæ in totum fuisse subtractam; de quo plenius in sequentibus differemus*: in lib.2. cap.1. de Gentibus sic ait. *Quibus tamen mensura generalis auxilij, quæ desuper omnibus hominibus est præbita, non negatur*: ibidem c. 23. loquens de paruulis, & maioribus, priores sine baptismo morientibus à gratia excludit; sed posteriores omnes sub ea concludit, dicens; *Non enim religiosè arbitror credi, nec inconuenienter intelligi, quod isti* (paruuli) *paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ semper vniuersis est impensa hominibus, qua neque si benè eorum vterentur parentes, etiam ipsi per eosdem iuuarentur*. Et infra subdit. *Sicut autem circa maiores, præter illam generalem gratiam parcius, atque occultius omnium hominum corda pulsantem, excellentiore opere, largiore munere, potentiore virtute vocationis specialis excitetur*, &c. Ecce quòd in prioribus locis de generali gratia, quæ alia nequit esse, nisi *sufficiens*, in hoc posteriori loco, de generali, quam omnibus hominibus adultis, & de speciali, idest de efficaci, quę aliquibus datur, mentionem facit. Tandem in *cap.*25. eiusdem secundi libri, clariùs, ac manifestiùs docet, quòd omnibus cuiuscumque status hominibus ab initio mundi Deus suam contulit gratiam, inquiens. *Siue igitur nouissima contemplentur sæcula, siue prima, siue media, rationabiliter, & piè creditur, omnes homines saluos fieri Deum velle, semperque voluisse: & hoc non aliundè, mon-*

S.Prosperi sententia eadem.

Gratia sufficiens omnibus communis ex S.Prosp.

 stra-

ſtratur, quam de illis beneficijs, eaque Prouidentia Dei, quam vniuerſis generationibus communiter, atque indifferenter impendit. Fuerunt enim, ac ſunt huiuſmodi dona ita generalia, vt per ipſorum teſtimonia ad Deum quærendum poſſint homines adiuuari, quibus donis authorem ſuum per omnia ſæcula proteſtantibus, ſpecialis gratiæ largitas ſuperfuſa eſt. In *cap.* poſtea 26. loquens de opitulatione gratiæ, quomodo à Deo concedatur, ait: *quæ opitulatio per innumeros modos, ſiue occultos, ſiue manifeſtos omnibus adhibetur, & quod à multis refutatur, ipſorum eſt nequitia; quod autem à multis ſuſtinetur, & gratiæ eſt diuinæ, & voluntatis humanæ.* Ergo infideles etiam obtinent à Deo gratiam quærendi illum: quòd verò aliqui, & multi non quærant modum inueniendi, accidit, quia implicati, & addicti ſuis falſarum Religionum ritibus, reſpuunt monitiones, ſeu illuminationes ſibi inditas ad quærendum.

Ab initio mundi omnibus collata, & nūc confertur.

441. Ad Auguſtinum redeo, qui de gratia infidelibus etiam collata loquitur in *lib. de ſpirit. & lit. ad Marcell. cap.* 33. vbi habet. *Vult autem Deus omnes homines ſaluos fieri, & in agnitionem veritatis venire, non ſic tamen, vt eis adimat liberum arbitrium, quo vel benè, vel malè vtentes iuſtiſſimè iudicentur. Quod cum ſit, infideles quidem contra voluntatem Dei faciunt, cum eius Euangelio non credunt; nec ideò tamen eum vincunt; verum ſeipſos fraudant magno, ſummoque bono, maliſque pænalibus implicant, experturi in ſupplicijs poteſtatem eius, cuius in donis miſericordiam contempſerant.* Duo hìc docet Auguſtinus; & quòd Deus etiam infideles vult aliquo modo ſaluos fieri; & quòd eis miſericordiam in donis elargitur; quæ tamen ipſi contemnunt. Cùm ergo miſericordia, & dona

Iterum cū Auguſtin. probatur, quòd omnes habēt gratiam ſufficientē.

na iſta (quæ aliud non ſunt, quàm dona gratię) non ſint efficacia, ſunt *ſufficientia*.

442. Idem S. Doctor ibidem *cap.* 34. poſtquam docuit, quòd diuerſis modis vocat homines, vt credant, & intrinſecè, ac extrinſecè ſuaſionibus aliorum, vel intrinſecè tantùm faciens venire in mentem id, quod homo non habet in poteſtate ſua, inquit. *Neque enim credere quis poteſt quolibet arbitrio, ſi nulla ſit ſuaſio, vel vocatio, cui credat; profectò, & ipſum velle credere Deus operatur in homine; conſentire autem, vel diſſentire à vocatione Dei, vt dixi, propriæ voluntatis eſt*: Et poſt aliqua ſubdit. *Iam ſi ad illam profunditatem ſcrutandam quiſquam nos coarctet, cur illi ſuadeatur, vt perſuadeatur; illi autem non ita: duo ſola occcurrunt interim, quæ reſpondere mihi placeat. O altitudo diuitiarum, & numquid iniquitas apud Deum? cui reſponſio iſta diſplicet, quærat doctiores, ſed caueat, ne inueniat præſumptiores*. Habemus ergo per Auguſtinum, & quòd Deus omnes infideles, varijs modis vocet, ac ſuadeat: & quòd ſine vocatione, ac ſuaſione credere nemo poteſt. 2. quòd actus credendi eſt à Deo cum voluntate. 3. quòd conſentire, aut diſſentire vocationi, eſt voluntatis. 4. ad rem noſtram, quòd aliqua vocatio, & ſuaſio perſuadeat; alia non. Tandem vndè hoc oriatur, Auguſtinus dicit, ſe neſcire; ſcire autem, quòd in Deo non ſit iniquitas: igitur firma manet cum Auguſtino concluſio, quòd infideles varijs modis vocantur; aliqui tamen ſequuntur vocantem; ecce gratia efficax: alij non; ecce ſufficiens, vocatio nempè, cui reſiſtitur.

Aperè docet Auguſt. gratiam, cui homo diſſentit.

Vtrum omnibus detur gratia faciens cõſentire, Aug. dicit ſe neſcire.

443. Prob. tandem. Si aliquid obſtaret, quin concederetur, gratiam ſufficientem dari omnibus infidelibus, eſſet quia non ad omnes perue-

nit prædicatio fidei ; nam vt docet Apostolus, *Rom.* 10. *quomodò credent sine prędicante?* Sed hoc non obstat: ergo. Min.prob. sic: Vel loquimur de infidelibus, ac Gentilibus ante aduentum Christi; vel de illis post Christum. Si de primis, esto in Sacra Scriptura non habeamus omnia, quæ acciderunt in toto mundo pro toto illo tempore ante Saluatoris aduentum; habemus tamen primò, quòd pro tempore legis naturæ antequam inceperit Idolatria, (quæ vt aliàs dixi) incepit tempore Nini circa annum mundi ex Saliano bis millesimum; illo inquam tempore fuerunt traditiones Patrum, quia Adam, qui vixit annis 930. tradidit filijs mandata diuina circa fidem, charitatem, & spem in Deum, necnon remedium contra originale peccatum pro paruulis, & remedium contra actuale proprium, contritionem scilicet, etc. quia sine his saluari non poterant, & tamen legimus aliquos saluatos, vt Adamum, Abelem, Enoch, Noe, &c. Item tradidit ritum sacrificiorum, quæ Deo placebant, vt legimus de Abele, & Enos, *qui cæpit inuocare nomen Domini*, idest publicè laudare, ac sacrificare, vt dicunt Sacræ Scripturæ interpretes; de Noe, qui vt dicitur Gen. 6. *fuit vir iustus, atque perfectus,* hic autem non solùm statim post diluuium sacrificia multa fecit in gratiarum actionem, *& odoratus est Dominus odorem suauitatis,* sacrificiorum, *Gen.* 8. sed dum fabricaret arcam, per tempus centum annorum prędicauit populis pęnitentiam, dicens, Deum contra eos esse iratum, *quia cuncta cogitatio hominis prona erat ad malum omni tempore*, & deleturus erat omnem hominem, nisi pęniterent; & saluandi erant illi tantùm, qui forent in arca illa, quam componebat. Post diluuium verò, quia

Difficultas vrgens eliditur.

Quomodo in lege naturę adfuit notitia Dei & bonorũ operum.

Patres tradiderunt filijs.

Adam filijs

quia vixit annis 350. & post eum filij, probabilissimum, immò certum teneri debet, quòd docuerint filios suos, & per illas nouem generationes vsque ad Thare Patrem Abrahæ, successores eorum docuerint filios suos ea, quæ ad Deum colendum pro illo tempore spectabant. Post Thare verò tempora; quamuis Deus speciali vocatione in Abrahamo, & successione sua populum sibi elegerit, eosque specialibus donis, ac priuilegijs vsque ad Moisem, idest per annos supra quingentos; & postea per Legem Moisi in monte Sinai datam vsque ad Christum, protexerit, atque docuerit, *Iis enim eloquia Dei fuerunt credita, ex Apostolo Rom. 3. 2.* tamen in Oriente, & in toto mundo grassabatur Idolatria: immò ex libro Iosue *cap.* 24. 3. ipsemet Nachor, frater Abrahæ, Bathuel Filius, Nachor, & Laban nepos, in Mesopotamia seruierunt Dijs alienis; nec propterea credendum est, quòd defuerint viri pietatis, & fideles, qui traditiones veræ Religionis habuerint, eosque, & alios docuerint: legimus enim *Gen.* 14. 18. quòd eo Abrahæ tempore in Salem, quæ postea dicta est Ierusalem aderat Melchisedech, qui erat loci illius *Rex, & Sacerdos Dei Altissimi*, qui sacrificium obtulit in gratiarum actionem pro victoria Abrahę; ideòque oportuit, quòd in ea Regione adessent homines Deum timentes non Hæbrei. *Gen.* 20. in Ciuitate Geraris, quæ erat Gentilium Philistijm, aderant timentes Deum, nam Abraham dixit ad Regem Abimelech (qui suam abstulerat vxorem, quam dixerat esse sororem, eamque restituit à Deo monitus) *cogitaui mecum dicens. Forsitan non est timor Dei in loco isto*; aderat igitur. Immò Deus in somno locutus est cum Abimelech monens, vt redderet Saram viro suo Abra-

Noe, filij & deinceps

Abraham Hębreis.

Moises cū Lege Iosue

Gentiles etiam aliquam Dęi cognitionē habuerunt

Ex facto Melchisedech.

Ex facto Abrahę cum Abimelech

Abrahæ, ſubdens, *ſcio, quod in ſimplici corde feceris, & ideò cuſtodiui te, ne peccares in me, & non dimiſi, vt tangeres eam. Nunc ergo redde viro ſuo, quia Propheta eſt, & orabit pro te.* Si in ijs Regionibus Gentilium in lege naturæ aderant timentes Deum,& Sacerdotes; ſignũ eſt,quòd aderant Doctores, qui Dei mandata docerent. Legimus, quòd in Idumęa Gentilium, in terra Hus tempore Moiſi fuit Sanctus Iob: adfuerunt tres illi conſolatores, qui licet illum exaſperarint, tamen de Religione, ac pietate erga Deum præſtanda, de iuſtitia, patientia,ac miſericordia Dei loquebantur,& afflictum hominem de impatientia,& blaſphemia (licet indiſcretè) illum arguebant. Aderat ergo inter Gentiles cognitio Dei, & Religionis, ac pietatis in eum exercendæ; & ſic tenendum, quòd in alijs etiam Gentilium Regionibus diffuſa fuerit Dei miſericordia, prouidens de viris probis ad illuminandum omnes ad fidem, & pœnitentiam, licet non omnes crediderint, nec omnes pœnituerint.

De Iob, & alijs.

444. De Ægiptijs autem loquendo; exiſtimandum eſt ſufficienter fuiſſe monitos de veritate fidei, primò per Abraham, quando ſublata in Pharaonis domum eius vxore, quia dixerat eſſe ſuam ſororem, *Gen.* 12. 17. *Deus flagellauit Pharaonem plagis maximis, & domum eius propter Sarai vxorem Abraham.* Quidam Interpretes, vt Lyranus, etc. dicunt plagas iſtas fuiſſe, quia tàm Pharaoni, quàm alijs domeſticis impediuit potentiam coeundi, præter alia mala. Cùm autem reſtituit Abrahę vxorem intactam, & conqueſtus eſt cum Abraham, quòd eum deceperat, dicens eſſe ſororem, ceſſarunt plagæ: ex hoc miraculo ſcire potuit Ægiptus, quòd Deus Abrahæ, qui duplex

Per Abraham Ægiptum docuit.

plex illud miraculum patrauit, erat verus Deus: at nihil de hoc curauit, sed dimisit Abraham, vt regrederetur. Sibi imputet, si veri Dei facientis miracula notitiam ab Abrahamo non quęsiuit. 2. per Iosephum quadrigentis circiter annis ante Moisem; ait enim de eo Dauid Psal. 104. quòd cùm Ioseph per calumniam esset in vinculis, *Eloquium Domini inflammauit eum* (idest Iosephum in Ægipto) *misit Rex, & soluit eum; constituit eum Dominum domus suæ, & Principem omnis possessionis suæ. Vt erudiret Principes eius, sicut semetipsum, & senes eius prudentiam doceret.* Quam aliam prudentiam docere poterat, nisi religiosam, quam ipse callebat? item per prędictiones pęnurię, & vbertatis 7. annorum: post nouem annos principatus Ioseph in Ægipto accessit Iacob cum 70. suis filijs, nuribus, ac nepotibus, & post annos 17. mortuus est: vixit Ioseph ad annum 110. multiplicati sunt Hębrei cum vera Religione, & licet aliqui in Idolatriam lapsi sint ex *Iosue* 24. multitudo tamen in vera fide mansit. Potuerunt ergo Ægiptij ab Hębreis in ea erudiri; & sic non defuit monitio, & illuminatio. 3. per Moisem, & Aaron moniti sunt. Hi enim Dei nomine intimarunt Pharaoni dicto *Cencres*, quòd Populum suum dimitteret, vt sacrificaret ei in deserto, *Exodi* 5.1. *Hæc dicit Dominus, dimitte populum meũ, vt sacrificet mihi in deserto. At ille respondit; Quis est Dominus, vt audiam vocem eius, & dimittam Israel? Nescio Dominum, & Israel non dimittam.* Et videns tot miracula, neque credidit, putans esse apparentia maleficia: ideò curabat per maleficos suos *Iamnem, & Mambrem* ex 2. *Timot.* 3. 14 arte Magica fieri similia, & vidit virgam Moisi deuorasse virgam maleficorum; idest, fecit eam euane-

Deindè per Ioseph

Ex vita, & factis Ioseph.

Ex Religione Hębreorum.

euanescere; neque credidit. Vidit Nilum versum in sanguinem, sicque per septem dies mansisse; neque credidit. Vidit totam Ægiptum ranis obrutam: præcatur Moisem, & Aaron, *orate Dominum, vt auferat ranas à me, & populo meo*. Orauerunt & ablatæ sunt ranæ; neque tamen credidit. Venerunt Cinifes, quæ vexabant Pharaonem, & omnes populos: imperauit Pharao maleficis Iamni, & Mambre, vt per consuetas Magicas incantationes facerēt comparere Cinifes. Tentarunt isti, & facere nō potuerunt, immò dixerunt, *digitus Dei est hic*; neque propterea credidit ipse, aut populus. Quid vltra! decem pessimas plagas per annum integrum Pharao, & serui eius cum omnibus populis experti sunt, & non crediderunt: hæc miracula, cum submersione Pharaonis, & totius exercitus in mari rubro, transitus populi per siccum maris rubri, & postea per Iordanem, aliaque miracula, quæ per annos 40. acciderunt populo in deserto, Victoriæ eiusdem populi contra Amalecitas, Moabitas, Ammonitas, & Cananeos, oppressio 31. Regum Amorrhæorum, seu Cananeorum facta per Iosue, & gloriosa eorum Ciuitatum possessio, & cætera, quæ acciderunt stupenda in Hæbreorum fauorem portenta, diuulgata fuere, & adhuc durat eorum memoria, nedum per totam Ægiptum, sed per totam Asiam, Africam, & Europam: his ergo signis Deus monuit Gentes omnes, vt eum inquirerent, & ab Hebręis quærerent, quis ipse esset, & quo ritu colendus. Hæc vtique sufficiens gratia fuit. At omnes gentes, & neglexerunt inquirere, & non curarunt, & restiterunt Deo illos illuminanti, ac inspiranti: hac enim phrasi vtitur Paulus 2. *Timoth*.3. 9. loquens de maleficis Pharaonis, & alijs infidelibus, qui

Deus postea per miracula Moisi docuit Ægiptum.

Per alia portenta Deus docuit Gentiles.

Per ea signa Deus monuit omnes Gentes vt eum inquirerent.

qui Dei illuminationes respuunt. *Quemadmodum Iamnes, & Mambres restiterunt Moisi, ita & hi resistunt veritati; homines corrupti mente, reprobi circa fidem*, &c. Omnibus ijs Nationibus data est gratia sufficiens ad inquirendam veritatem Religionis: at insipientia, & obstinata earum corda illam despexerunt, eique restiterunt. Sed restiterunt.

445. In sequentibus postea temporibus magis distinctam habemus notitiam de eiusmodi Dei in infideles etiam misericordia, ac sufficienti gratia Gentibus, ac infidelibus, ipsisque Hæbreis Apostatis impertita, cùm scilicet per Prophetas expressiùs eis Deus est allocutus. Nam in Niniuem Regiam Imperij Assiriorum Ciuitatem tempore Imperatoris Sardanapali ex Saliano anno mundi 3216. misit Ionam ad prædicandum; & hæc prædicatio per totum Imperium diuulgata fuit. Ad Ieroboam, ac decem Tribus Hæbreorum Apostatas, ex eodem tempore vsque ad desolationem Samariæ per Taglaphalasar, & transmigrationem earumdem in Niniuem, totũque Orientem per Salmanasar Deus misit multos Prophetas, Eliam, Eliseum, Micheam, &c. Ad Reges Iuda, & Ierusalem, cùm Idolis seruirent, misit alios, Isaiam, Ieremiam, &c. Ad Reges Babiloniæ, & Caldeorum, Medorum, & Persarum, Nabucdonosorem, Balthasarem, Darium, & Cirum sibi succedentes, misit Danielem, qui miracula plura coram eis patrauit: & tamen gratiam Dei neglexerunt, eique restiterunt. De Occidentalibus verò Regionibus notitiam non habemus, quibus modis, scilicet Deus eas monuerit, vocauerit, ac eis suaserit: existimandum tamen est, eas quoque Deum vocasse, ac monuisse; *cùm acceptor personarum non sit*; omnesque homi-

Post tempora Moisis, quomodò Deus monuit Gentes.

Ad Reges misit Prophetas.

nes, *opera manuum suarum sint*; & ex vniuersali Pauli regula inferiùs adducenda habemus, omnibus gentibus Deum sui notitiam dedisse; sed non omnes eum glorificasse; & hæc de hominibus, etiam infidelibus ante Christi aduentum.

446. De infidelibus autem post Christi aduentum, clarè patet, quòd omnibus gratia sufficiens fuerit concessa, quamuis maxima illorum pars eam neglexerit, atque reiecerit, vt de Iudęis asserit Paulus Act. 13. *Vobis oportebat primum loqui verbum Domini; sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternę vitæ, ecce conuertimur ad Gentes*. Omnibus autem Gentilibus, siue per Apostolos in principalibus mundi partibus; siue per eorum discipulos, ac successores; siue per alios Missionarios progressu temporis, (vt nos in tomo *de fide parte secunda* historicè ostendimus) in omnibus Prouincijs totius orbis cogniti, prædicata fuit vera fides, vt cum veritate dici possit, *in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*. Ac propterea cùm iuxta Augustini doctrinam, externè prędicante aliquo veram doctrinam, Deus internè loquatur illuminando, ac inspirando; sequitur, quòd omnes infideles gratiam sufficientem habuerint, hodièque habeant ad credendum, diligendumque Deum, ac pęnitendum. In posteris siquidem earum Nationum, quibus fuit prædicata fides, adhuc remanet memoria, quòd fuerit in eis prædicata, & quotidiè in eis reuiuiscit; quia finitimæ sunt Ciuitatibus, in quibus viget vera fides; & in eorum confusionem, puto Deum prouidisse, vt in omnibus mundi partibus propè Ciuitates, vel Prouincias infidelium, adsint Ciuitates fidelium, & propè Ciuitates Hæreticorum, aut Schismati corum,

Infideles post Christi aduentum moniti, & vocati sunt omnes

Quomodò vocati.

corum, adsint Ciuitates Catholicorum; vt illi, ac isti Synderesim continuò patiantur, quòd detur alia Religio melior propria, vt inquirant, si ita est; ipsi autem negligant facere, & reijciant, atque opprimant cogitationes, ac impulsus ad hoc stimulantes: habent ergo sufficientem gratiam, quam reijciunt; & myriades martirum id testantur.

447. Vna tantùm, vel altera posset obijci difficultas. Prima, quòd non statim in omnem Prouinciam, aut Ciuitatem fuit prædicatum Euãgelium, & adhuc adest aliqua mundi pars, puta Terra dicta *incognita* à Cosmographis, in qua non fuit prædicatum Euangelium: & habitatores aliarum, in quibus fuit prædicatum, obliti sunt: vel rustici saltim, ac idiotæ illud non audierunt; & sic non omnes habent sufficientem gratiam ad credendum, ac pænitendum, & Dei legem obseruandam. Difficultas contra prędicta insurgens.

Sed ad eiusmodi difficultatem per duas Apostoli fundamentales regulas respondetur. Prima habetur Rom. 1. 18. *Reuelatur ira de Cœlo super omnem impietatem, & iniustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in iniustitia detinent, quia quod notum est Dei, manifestum est in illis; Deus enim illis manifestauit. Inuisibilia enim illius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur; sempiterna quoque eius virtus, & diuinitas, itaut sint inexcusabiles; quia cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt*, &c. sed ad vana, & corruptibilia se conuerterunt, ad Idola, & alia indigna, quę narrat ibi Paulus. At refellitur per duas regulas Pauli Apostoli.

448. Altera Pauli regula habetur Rom. 2. 12. *Gentes, quæ legem non habent, ipsi sibi sunt lex;*

quia oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum, & inter ſe inuicem cogitationibus accuſantibus, aut etiam defendentibus in die, cum iudicabit Dominus occulta hominum.

449. Ex duabus his regulis habetur, quòd nulli hominum occultum eſt dari Deum: nullique occultam eſſe naturalem legem, ob cuius inobſeruantiam homines damnari poſſunt, etiamſi eis non prædicaretur Deus. Prima enim regula ſic declaratur à Gloſ. ord. nam verbo *reuelatur*, dicit, *vel Euangelio de Cœlo, quod accuſat eos, quia indicauit eis Creatorem, vel Saluatorem, ex ipſa enim cæli fabrica iratus illis Deus oſtenditur, quia ideo tàm pulcra aſtra condidit, vt ex eis quantus, & admirabilis eorum creator ſit, poſſit agnoſci, & adorari.* V. *eorum qui veritatem*, Gloſ. dicit. *Cur eis ira de impietate, cum non cognouerint Deum?* Reſpondet. *Poterant quidem cognoſcere, ſed ſibi tollunt, malentes morari iniuſtè in ſua voluptate.* V. *iniuſtitia* multa dicit; ſed præ alijs ex Auguſtino ait: *Totum conſideraſti Dei ordinem, & non vis attendere, quod mundus eſt opus Dei, Idolum opus fabri. Si Faber Idolo, ſicut dedit figuram, daret cor, ab ipſo Idolo Faber adoraretur: quis ergo Deus tuus, nonne qui te fecit?* V. *notum eſt Dei.* Ex Gregorio dicit. *En, quod ex mundi huius diſpoſitione, & naturali ordine aſſequi poſſumus: ignotum verò Dei, quod omnem latet creaturam, vt ratio ſubſtantiæ eius, vel naturæ, & myſterium humanæ liberationis.* V. *manifeſtum eſt in illis*: Ex Auguſtino dicit. *Quia non ſolùm ratio naturalis ad hoc profuit, ſed & Deus quotidiè adiuuat, ne ſola natura ſufficere videretur.* V. *inuiſibilia*, ex Haimone, dicit, *oſtendit, quid de Deo ſcrire potuerit. Pluraliter dicit, quia pluribus modis*

Ex his infertur omnibus notū eſſe dari Deum; & omnibus inſitam legem naturæ.

Gloſæ interpretatio

modis cognoscitur; scilicet, quod æternus, omnipotens, & huiusmodi; & alia plura dicit Glosa.

450. De altera Pauli regula. *Gentes, quæ legem non habent*, &c. Interl. quæ est Origenis, dicit. *Naturali ratione illuminati discernunt facienda, & vitanda, quod faceret lex*. Glos.ord. dicit. *Cum enim dixisset, Gentilem damnari, si malè operaretur; saluari si benè. Sed cum legem non habeat, quasi nesciat, quid sit bonum, quidue malum, videretur sibi neutrum debere imputari. Contra Apostolus, etsi non habeat legem scriptam, habet tamen naturalem; quia intelligit, & sibi conscius est, quid sit bonum, & quid sit malum. Benè operari dico, & saluari, quod non fit, nisi per gratiam, & fidem, quæ renouat naturalem imaginem Dei in homine ex vitio, & vetustate sopitam, sine qua renouatione malè operaretur, et damnatur accusante eum cõscientia. Non enim vsq; adeò in humana anima imago Dei terrenorũ affectuũ labe detrita est, vt nulla in ea lineamenta remanserint. Non omninò deletum est, quod ibi per imaginem Dei cùm crearetur deletũ est. Proinde vitio sanato per gratiam, naturaliter fiunt, quæ legis sunt. Non quòd per naturæ nomẽ negata sit gratia, sed potiùs per gratiam renouata natura, qua gratia interiori homine renouato, lex iustitiæ rescribitur, quam deleuerat culpa*: & V. *opus legis*, dicit, *est fides, quam vltrò habent in cordibus, idest intimo affectu, vbi fides per dilectionem operatur*. Totum hoc Glosa concedit Gentibus non habentibus Legem scriptam in carta, sed legẽ naturalem in cordibus eorum scriptam: ergo habẽt sufficientẽ gratiam ad cognoscenda bona agenda, & mala vitanda, & ad Deum colendum, atque orandum vt ipsis veritatem Religionis insinuet.

Lumen naturale discernit bona, & mala.

Cùm eo gratia adest.

S. August. circa primam Pauli regulam in lib. 8. de Ciuit. cap. 9. de Gentilibus dicit. *Vbi*

dictum

dictum est, quod per ea, quæ facta sunt Deus illis manifestauit intellectu conspicienda inuisibilia sua; ibi etiam dictum est, non illos ipsum Deum rectè coluisse; quia & alijs rebus, quibus non oportebat diuinos honores illi vni tantum debitos detulerunt. Quoniam cognoscentes Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt; sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum. Circa secundam Pauli regulam Rom.2. *Gentes, quæ legem non habent*, &c. S.August. dicit. cognouisse veritatem à suis Prophetis, *Dubitandum non est, & Gentes suos habere Prophetas*: & in lib. de spir. & lit. ad Marcell. cap. 27. vt postea dicam, docet, Gentes bona quædam opera facere, quæ laudamus, licet non sint veræ iustitię; quia sine fide Christi fiunt, ea tamen faciunt, quia habent legem Dei scriptam in cordibus suis: igitur donum hoc Dei habent, & possent inquirere veritatem, & orare Deum, vt faceret inuenire: hæc autem est gratia, quia à Deo in ordine ad bona opera facienda gratis donata: at non efficax, vt patet; ergo est illa, quę dicitur sufficiens.

Ex August.

451. De eiusmodi duabus Pauli regulis, Doctores aliqui, ac Sacræ Scripturę interpretes aliter sentiunt, nempè, quòd Gentiles, qui veram Dei, Trinitatis, & Christi fidem non habent, nullum lumen auxilij supernaturalis habent; neque ad cognoscendum Deum, neque ad facienda opera placentia Deo, nam ex Hebr. 11. *sine fide impossibile est placere Deo*: & illa Dei cognitio, quam habuerunt, vel habent, est cognitio naturalis ab effectibus in vniuerso existentibus deducta; & sic opera bona, si quæ faciunt, sunt naturalia, non à spiritu gratię directa, sed à lumine naturali: & cùm Apostolus dixit. *Inuisibilia*, &c. *ac Gentes*,

Plures D. D dicunt talia Gentium auxilia esse ordinis naturalis.

quæ

quæ legem non habent, &c. voluit repręhendere Iudęorum ſuperbiam, qui gloriabantur de obſeruantia legis Moſaicę in tabulis, ſibi tantùm concreditis, ſcriptę; quaſi diceret Apoſtolus; quid gloriamini de lege ſcripta vobis concredita? Nam etiam Gentes faciunt opera legis, quæ vos facitis, & habent legem ſcriptam, non quidem in tabulis, ſed in cordibus, & ſic naturaliter, quę legis ſunt, faciunt, & ideò ex ijs regulis non infertur gratia *ſufficiens*; immò inferretur etiam efficax, quia dicit, *quæ legis ſunt faciunt*. Soli autem efficaci gratiæ competit, quòd faciat facere: & tamen nequit hoc dici de infidelibus, quia *ſine fide*, vt dictum eſt, *impoſſibile eſt placere Deo Hebr.* 11. ſed contra hęc dicta, notandum, quòd

452. Andreas Vega Ordinis Min., qui fuit pręſens Concilio cum Card. Petro Pacieco, vt ipſemet fatetur in pręfatione ſui voluminis Defenſionis Concilij Tridentini, *in lib.6.cap.21.* dicit, tàm pro çerto habitum fuiſſe in Concilio, quòd nullum hominum vmquam latuit diuinæ Maieſtatis notitia, ac fides, vt in Concilio nullum verbum de re iſta factum fuerit: eius referam verba. *Fuitque ſemper adeò ſuper merita noſtra prouida diuina Maieſtas circa iſta, vt veriſimile non ſit abſque culpa ignorare potuiſſe, Deum eſſe. Atque ideò prouidentia, & inſpiratione diuina factum arbitror, vt omnes Patres, qui interfuerunt Concilio, nulla habita, vel certè modica hac de re diſcuſſione, tamquam rei indubitatæ, conſenſerint, ac diffinierint, nulli prorſus abſque fide iuſtificationem contigiſſe.* Deindè ſibi obijcit. *Diceret aliquis, verba Patrum de fide infuſa poſſe intelligi, aut legem tantùm, & illam communem ab eis eſſe expoſitam, & verba illa, ſine fide impoſſibile eſt placere Deo*: & reſpondet.

Refellitur hęc ſententia ex Vega.

Sed

Sed nobis nulla illarum explanationum, immò tergiuersationum placet. Si propositum Patrum, & circumstantia omnia benè expendamus, apertissimè videbimus, fidem actualem propriè ab eis diffinitam semper necessariam fuisse ad iustificationem, & id quidem, vt nostra fert opinio, propterea secuti Paulum, ac Doctores, quos citauimus, verissimè asseruerunt, quod ante omnia ad veram iustitiam nobis necessarium est, vt captinemus intellectus nostros in obsequium vnius Dei, & Legislatoris nostri: & ita in omni tempore, & omni loco suæ diuinitatis opinionem propagauit Deus in orbe, vt nullus ea fide absque sua culpa caruerit.

Omnes homines actualem Dei fidem habere potuerunt.

Si non habent culpabiles sunt.

453. Si ergo Patres Concilij existimantes cum Apostolo Paulo, *sine fide impossibile esse placere Deo*, & quemlibet hominem habere posse fidem Dei, & neminem absque propria culpa caruisse, aut carere illa; per necessariam consequentiam infertur, quòd omnes homines habuerint, & de facto habeant principium aliquod supernaturale, per quod possint saltem eam habere; alioquin sine propria culpa ea carerent: hoc autem supernaturale principium est gratia sufficiens; puta illuminatio, ac inspiratio ad credendum in Deum, illum diligendum, in illumque sperandum, & ad dolendum de peccatis: quæ quidem illuminatio, ac inspiratio tripliciter accidere potuit, ac potest, vel aliquo prędicante, vt regulariter fit ex Rom.10. *Quomodo credent, quem non audierunt? & quomodo audient sine prædicante?* Tunc enim prædicante aliquo extra, Deus (vt cum Augustino *tract.6.* in primam Ioann. epist. diximus) loquitur intra, illuminans, ac inspirans: alio, sed speciali modo Deus, sine prædicante extra, illuminat immittendo in alicuius infidelis intelle-

Generalis conclusio.

ctum

ctum cogitationem, ac dubitationem de veritate suæ Religionis, & inspirando ad inquirendum de vera, & ad orandum ipsum, vt faciat cognoscere veritatem. Tertio tandem modo, qui frequentiùs accidit in rusticis,& idiotis, & alijs,qui prędicantem immediatè non audierunt,sed à suis maioribus, vel alijs ciuilioribus, aut in agendis rebus magis instructis, licet non credentibus,audierunt, quòd detur alia Religio, quę ab eius sectatoribus prędicatur, vt verior: in his casibus Deus illuminat, ac inspirat, vt ea inquiratur. Quòd si præfati omnes, quomodocumque illuminati, ac inspirati, non despiciant, seu non respuant, resistant, ac derideant illuminationes illas, ac inspirationes, vt factum legimus, & modò fieri scimus à Gentilibus, Mahometanis, Iudæis, & Hæreticis ipsis, Deus concederet gratiam adiuuantem, & efficacem ad inquirendam veram Religionem, & successiuè ad eam amplectendam: at quia reijciunt, despiciunt,& irrident, reijciuntur à Deo, despiciuntur, & irridentur: *ex Prou.1. Act. Apostol.cap.7.& cap.13.* sibi ergo imputent, non Deo.

Multipliciter accidere potest illuminatio,

454. Quod autem quidam dicunt de Gentilibus, quòd bona, quæ faciunt, nempè actus credendi Deum, & in Deum, actus diligendi Deum, actusque aliarum virtutum,fiant ab illis, cum Dei quidem auxilijs, sed ordinis naturalis, mihi valdè displicet: sed quia digni sunt, libet eorum dicta declarare. Existimo ergo sic intelligendos; quòd nempè infideles, dum operantur opera legis naturę secundùm dictamen rationis naturalis, nullo præcedente supernaturali actu, ac lumine fidei, sed sola fide acquisita, illa scilicet notitia, seu credulitate Dei, eiusque legis, quæ lumine

Non placet authori,quòd illa auxilia sint ordinis naturalis.

Cccc natu-

naturæ habetur; tunc auxilia illa sunt ordinis naturæ, sicut sunt ipsamet opera, quæ faciunt, non enim sunt conducentia ad salutem: & hoc est, quod dicit Apostolus *Rom. 2. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter quæ legis sunt faciunt.* At si infidelis, audito prædicante veritatem fidei, à Deo illuminetur, & inspiretur ad credendum, diligendumque Deum; vel absque prædicante, à Deo immediatè illuminetur, & inspiretur ad inquirendam veritatem fidei, & in vtroque, vel alterutro eam infidelis non solùm non reijcit illuminationem, ac inspirationem, sed consentiat, eamque velit, & credat, ac diligat, vt in primo casu; vel consentiat, ac velit inquirere veritatem fidei, seu Religionis, vt in secundo casu; tunc auxilia illa, nedum illuminationis, ac inspirationis, sed actiones, nempè credendi, diligendi, &c. vt in primo casu, & volendi inquirere veritatem, vt in secundo casu, sunt auxilia supernaturalia disponétia ad iustificationem, *vt ex Concil. Trid. sess. 6. cap. 5. & 6.* & non sufficientia tantùm, sed efficacia: si verò illuminati, & inspirati, non solùm non consentiunt, sed etiam reijciunt illuminationem, ac inspirationem, tunc, etsi malè faciant; auxilium tamen sufficiens iam habuerunt, quod in illa excitatione, seu illuminatione, ac inspiratione consistit; quod Deus, vt diximus, omni homini concedit.

Declarat quomodò tolerari possit hoc dictum.

Quando auxilium est ordinis naturalis, & quando non.

455. Et hęc dicta sufficiant pro infidelibus omnibus, antè, & post aduentum Christi, de gratia sufficienti eis impertita circa fidem Dei vnius, per quam gratiam possent credere in Deum, eumque diligere, sicut oportet, idest, vt disponit ad iustificationem, quæ ab actu credendi, & diligendi Deum, vt oportet, initium habet; *ex Trid. sess. 6. cap. 6.*

456. Dicendum ergo, & veraciter confitendum, quòd benigniſſimus Dominus, & amantiſſimus Pater noſter Deus, qui creauit hominem, vt ſummum bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando poſſideret, ac poſſidendo frueretur, ideſt illum eleuauit ad ſupernaturalium fruendorum ordinem; quamuis illum liberum formauerit, *& in manu conſilij ſui reliquerit*, vt faceret quod vellet, ſiue bonum, ſiue malum: ſciens eum ſuis proprijs viribus non poſſe bonum ſupernaturale, hoc eſt, ad ſummi boni cognitionem, & poſſeſſionem conducere; veriſimile, ac probabile non eſt, quòd homini talia bona opera ad id bonum conducentia pręceperit, niſi ei virtutem, ſeu auxilium, per quod id poſſet facere, conceſſerit; alioquin, & impoſſibilia præcepiſſet; & poſtea ſine culpa hominem damnaret: hic eſt ipſiſſimus S. Auguſtini diſcurſus, vt in ſuo loco diximus, de auxilio *ſine quo non* collato Angelis, & Adamo; inquiens, quòd ſi illud non dediſſet, tranſgrediendo Dei præceptum, non peccaſſent: huc enim collimant omnia Sacræ Scripturæ loca, quæ Dei in hominem amorem, ac miſericordiam commendant. Placet aliqua ſolùm adducere.

Ex Dei benignitate infertur firma concluſio huius ſententię.

457. Ezzechielis 18. 23. habetur. *Numquid voluntatis meæ eſt mors impij, dicit Dominus Deus, & non vt conuertatur à vijs ſuis, & viuat?* Sapientiæ 11. 24. *Miſereris omnium Domine, quia omnia potes; diligis enim omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti. Nec enim odiens aliquid conſtituiſti, aut feciſti.* Sapientiæ 12. 1. 2. &c. *ò quam bonus, & ſuauis eſt Domine ſpiritus tuus in omnibus; ideòque eos, qui exerrant, corripis, & de quibus peccant, admones, & alloqueris, vt relicta malitia,*

Scripturæ loca, quæ Dei amorē in hominē commendant.

credant in te Domine. Exodi 34. 6. *Dominator Domine Deus, misericors, & clemens, patiens, & multę miserationis, & verax*. Psal. 32. *Misericordia Domini plena est terra*: & psalm. 144. *Suauis Dominus vniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius*. Psal. 76. *Numquid in æternum proijciet Deus, aut non apponet, vt complacitior sit adhuc. Aut in finem misericordiam suam abscindet à generatione in generationem, aut obliuiscetur misereri Deus, aut continebit in ira sua misericordias suas?* Psalm. 88. *Misericordias Domini in æternum cantabo*. Psal. 100. *Misericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine*: et in toto psalterio sæpissimè.

Ex Veter. Test.

458. Ioann. 3. 16. *sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis, qui credit in ipsum non pereat*, &c. in epist. 1. Ioan. 4. &c. *In hoc apparet charitas Dei in nobis, quoniam filium suum vnigenitum misit Deus in mundum, vt viuamus per eum. In hoc est charitas, non quia nos dilexerimus Deum; sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris*, &c. & Saluator ipse Lucæ 5. 12. *Veni vocare peccatores ad pœnitentiam*. Prima Timot. 2. 4. *Deus vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*, &c.

Ex Nouo Testam.

459. Hæc, inquam, & alia plura Sacræ Scripturæ loca suppetunt eam legenti, in quibus amor, & misericordia cum iustitia Dei in vniuersum genus humanum indifferēter commendatur. At ex epist. Iacobi cap. 2. 13. *Misericordia superexaltat iudicium*: & ex Psal. 143. *Miserationes eius super omnia opera eius*: quomodo ergo cogitari, aut concipi potest, quòd non dederit, aut non det omnibus aliquando, & aliquibus saltem vicibus, sufficiētem ad minus gratiam, qua possent ad

Ex impossibilitate operandi.

eum

eum conuerti, in eum credere, eumque diligere, *vt oportet*, ideſt modo ſupernaturali, & ob ſupernaturalem finem? Quomodo diceret Deus Oſeæ 13.9. *Perditio tua ex te Iſrael; tantummodò in me auxilium tuum*? Quomodò Saluator, Matth. vlt. miſiſſet in mundum vniuerſum Apoſtolos, dicens, *docete omnes gentes, baptizantes*, &c. *docentes eos ſeruare omnia quæcumque mandaui vobis*? & Marc. vlt. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur*? niſi auditores eorum haberent requiſitum ſupernaturale, per quod poſſent credere, & poſſent facere, quæ ipſi docebant. Quomodò Chriſtus in die iudicij diceret reprobis, *Ite maledicti in ignem æternum*, &c. *eſuriui, & non dediſtis mihi bibere*, &c. niſi illi habuiſſent requiſita ad ea facienda, *ſicut oportet*, quę quidem à ſemetipſis habere non potuerunt? Multi ſiquidem inter Gentiles, & Turcas, vt ex Alcorano pręcipiente, & ex praxi Mahometanorum obſeruata, vacant operibus iſtis miſericordię corporalis, & tamen reſpondere non poterunt, cibaui eſurientes, potaui ſitientes, operui nudos, &c. quia opera iſta non ſunt *ſicut oportet*, ſcilicet ex directione fidei; & fides illa, quam ipſi habent de Deo eſt naturalis, ſeu acquiſita, non ex Spiritus Sancti inſpiratione, & adiutorio, vt requirit *Concil. Trid. ſeſſ. 6. can. 3.* ſed eſt, ſicut fides, quam habent de alijs rebus mundi, quas audierunt, & de ipſomet Mahometo. Si ergo condemnandi ſunt omnes ex eo quòd non fecerunt ea opera à Deo præcepta, & *vt oportet*: perneceſſe fateri debemus, quòd Deus eis omnibus dederit principium illud requiſitum ad poſſe facere opera illa, *vt oportet*: at quoniam illud reiecerunt, hodièque reijciunt, immò perſecuti ſunt, hodieque perſe-

Multa Scripturæ dicta non ſaluarentur.

Ex abſurdis ratio.

Opera miſericordię Gentilium non ſunt, ſicut oportet, & quare.

perſequuntur,atque occidunt eos, per quos principium illud poteſt in eorum mentibus à Deo produci, ſi audirent eos, quos perſequuntur, & occidunt; ideò deeſt etiam illis aliud principium, ſeu adiutorium, per quod facerent, *vt oportet*: habent ergo illuminationes,vel habere poſſunt,quia Deus eis vult dare; ſed reijciunt, Deoque hoc modo reſiſtunt, vt dicitur Act.7. His autem Saluator in iudicio dicere poterit quod habetur Prou.1. *Quia vocaui, & renuiſtis, extendi manum meam,& non fuit,qui aſpiceret*, &c. *ego quoque in interitu veſtro ridebo*.

Concluditur, quòd omnes habent, vel poſſunt habere, ſed reſpuunt gratiam ſufficientē.

460. Sit ergo Deo laus, virtus, & gloria in æternum, qui neminem vult perire, & omnibus gratiam ſufficientem concedit, per quam habent poſſe non perire: ſed eam maior hominum pars reſpuit, ac reijcit, ideòque vlteriùs non adiuuantur; quod ab æterno pręuiſum, vt in ſecundo Opuſculo diximus,reprobationis cauſa fuit.

Quoties autem, & quando Deus ſufficientem gratiam concedat,tàm infidelibus, quàm fidelibus, dicam, Deo dante, infra.

CAPVT XX.

An omnia infidelium opera ſint peccata:vel ſaltim aliqua, & quæ.

Mens Authoris, cur de hoc agit.

461. ADu.1. difficultatem hanc in hoc loco diſcuti, eo quòd infideles cùm careāt fide habituali, & actuali ſupernaturali videntur non poſſe operari alia opera niſi mala, quia inquit Saluator, *non poteſt arbor mala bonos fructus facere*. Anima autem hominis infidelis eſt peſſima moraliter; ac propterea videtur non poſſe pro-

producere bonos fructus. Accedit præterea Pauli dictum Rom. 14. *quod non est ex fide peccatum est, & sine fide impossibile est placere Deo, Hebr. 11.*

462. Adu. 2. quòd hìc nomine *infidelium* intelligimus omnes carentes habitu fidei, etiam Hęreticos; hi enim per infidelitatem habitum fidei, quem in Baptismo receperant adulti iam facti non credentes perdiderunt: at principaliter intelligimus non baptizatos, vt Gentiles, Mahometanos, & Hæbreos. Qui sint infideles.

463. Adu. 3. quòd licet sententia assertiua, quòd omnia infidelium opera sint peccata, iam damnata sit à Pio V. & Gregor. XIII. inter Michaelis Bay propositiones; quia tamen Scioli quidam, qui S. Augustini opera, vel non omnia, vel non accuratè legerunt, Sancto Doctori propositionem istam absolutam, & sine limitatione ipsius Sancti, affinxerunt, nec desint hodiè, qui adhuc affingant, operæ pretium duxi de hoc puncto in hoc Opusculo, in quo de infidelium gratia agitur, contingenter loqui. Affirmatiua damnata est.

464. Dico ergo 1. Non omnia infidelium opera sunt peccata: sed ea tantùm, quæ in sequenti Capite dicentur. Non omnia infidelium opera sunt peccata.

465. Prima pars, vt nuper dixi, iam remanet probata ex Ecclesiæ damnatione, vt ex Constitutionibus præfatorum Pontificum, quibus opposita damnatur, quæ asserebat, *quòd omnia opera infidelium sunt peccata.*

466. Prob. 2. quòd non omnia sunt peccata. Aliqua infidelium opera commendantur in Sacra Scriptura. Ergo. Antec. prob. primò ex Ionæ 3. 4. Niniuitæ populi Gentiles erant; & tamen de eis hęc leguntur, prædicante Iona. *Adbuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur; crediderunt*

runt viri Niniuitæ in Deum, & prædicauerunt ieiunium, & vestiti sunt saccis à maiore vsque ad minorem. Et peruenit verbum ad Regem Niniue; & surrexit de solio suo, & abiecit vestimentum suum à se, & indutus est sacco, & sedit in cinere. Præcepit ieiunium pro hominibus, & iumentis; & clamauerunt omnes ad Dominum: & ait Textus: *& vidit Deus opera eorum, quia conuersi sunt de via sua mala, & misertus est Deus super malitiã, quam locutus fuerat vt faceret eis, & non fecit.* At quoniã non factũ est sicut dixit Ionas, *& Niniue subuersa non est;* & inquit textus in cap. 4. quòd *afflictus est Ionas afflictione magna*, & optabat mori, quia videbatur mendax esse, & conquerebatur cum Deo; Deus autem ei dixit: *Et ego non parcam Niniue Ciuitati magnæ, in qua sunt plusquam centum viginti millia hominum, qui nesciunt, quid sit inter dexteram, & sinistram suam, & iumenta multa?* Niniuitæ, vt dixi, Gentiles erant, Idola colebant; Imperator erat Sardanapalus ex Saliano; in luxu, & ambitione viuebant, ait Lyranus, & pęnitentiam hanc egerunt; neque legitur, quòd desierint esse Gentiles: igitur non semper, nec omnia infidelium opera sunt mala.

Aliqua eorum opera commendantur.

Ex facto Niniuitarũ

467. Secundò ex Daniel. 4. 24. Propheta hic prædicit mala, quæ postea acciderunt Nabuchodonosori Regi Babilonię; & ad ea euertenda dixit. *Quam ob rem Rex consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosinis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum, forsitan ignoscet (Deus) delictis tuis.* Daniel autem non consulebat Regi opera mala: ideòque, si eleemosinas erogasset, mala opera non fecisset, sed bona, quibus, vt dixit Propheta, Deus forsitan ad ignoscendum conuersus esset.

Ex facto Regis Babiloniæ.

Ter-

468. Tertium exemplum habemus de Cornelio Gentile *Act.* 10. Ad hunc misit Dominus Angelum, qui dixit ei: *Orationes tuæ, & eleemosinæ tuæ ascendunt in memoriam in conspectu Dei*: & iussit, vt mitteret in Ioppen ad vocandum Petrum, à quo fuit baptizatus: ergo non omnia infidelium opera sunt peccata. Omitto casum Iob, qui licet esset Gentilis, idest, non de stirpe Hębrea; tamen erat fidelis, sicut alij, qui obseruabant legem naturę, sicut & Abraham, & Isaac, & Iacob, cæterique qui fuerunt ante legem traditam Moisi in Monte Sina quadrigentis post annis ab Abraham, iuxta tempus, quo prædixerat Deus Abrahæ exitum de Ægipto, *Gen.* 15. Patet ergo, quòd non omnia opera Gentilium sunt mala. Ex facto Cornelij Centurionis.

469. Prob. 2. Ideò Bayus, & alij asseruerunt hoc de infidelibus, quia Paulus *Rom.* 14. dicit, *quod non est ex fide, peccatum est*; quasi velit dicere, quòd actus omnes, non solùm contra fidem, sed etiam actus virtutum moralium, qui fiunt ab hominibus sine fidei Magisterio, seu dictamine, sint peccata. Sed hęc explicatio falsa est: ergo. Min. prob. primò. Glosa Interl. *quod non est ex fide*, ait, *quod sit contra fidem, idest contra conscientiam, vt credatur malum esse*: sic locum istum intelligunt D. Hieronymus, & Theodoretus; quia Apostolus loquitur de ieiunantibus; de uescentibus carnes, & non vescentibus; de bibentibus, & non bibentibus vinum: inquiens, quòd si alterutri alios iudicant, cùm neutrum sit à fide determinatum, ipsimet contra rectam rationem faciunt, & peccant, si neutrum fides statuit, & hoc modo omnes Scholastici locum illum intelligunt. Deceptus est Bayus.

Auguſt. ſententia quę.

470. Quo verò ad ſententiam Auguſtini, dico, quòd S. Auguſtinus de actionibus infidelium dupliciter locutus eſt; aliquando dixit eſſe bonas, ſed non ita bonas, vt debitam iuſtitię laudem mereantur; ideſt non ſunt apud Deum meritoriæ vitę ęternę: aliquando verò dicit eſſe peccata, quia non ex debito fine, aut ordine, ſed cum aliqua mala circumſtantia contra legem naturæ factę. Exemplum primi dicti habemus *in lib. de Spir. & lit. ad Marcellinum cap.* 37. in calce. *Qui naturaliter quæ legis ſunt faciunt, nondum ſunt habendi in numero eorum, quos Chriſti iuſtificat gratia; ſed eorum potiùs, quorum etiam impiorum, nec Deum verum veraciter, iuſtèque colentium, quædam tamen facta, vel legimus, vel nouimus, vel audiuimus, quæ ſecundum iuſtitiæ regulam, non ſolum vituperare non poſſumus, verum etiam meritò, rectèque laudamus: quamquam ſi diſcutiatur, quo fine fiant, vix inueniuntur, quæ iuſtitiæ debitam laudem, defenſionemue mereantur.* Tria hìc dicit: primò, quòd faciunt quædam opera, quę nō poſſunt vituperari: ſecundò, quòd debent laudari: peccata autem vituperari debent, & non laudari: tertiò, dubitat, quòd recto fine non fiunt; hęc eſt ſuſpicio, non aſſertio, alioquin eſſent vituperanda. At ſi fierent cum fine bono, naturali lumine, ac ratione cognito, licet non eſſent bona ſupernaturaliter, eſſent bona moraliter; lumen namque naturæ dictat, *quod tibi vis, alteri feceris; quod tibi non vis, alteri ne feceris*: honorandos parentes, ſuccurrendum egenis, &c. Immò ex Can. *ius naturale diſt.* 1. naturales leges ſunt, *quæ omnibus Nationibus ſunt communes ex inſtinctu naturæ, vt viri, & fæminæ coniunctio, liberorum ſucceſſio, & educatio, communis omnium poſſeſſio, & omnium*

Aliquando laudat eorum virtutes.

Lumen naturę quid dictat.

nium vna libertas, acquisitio eorum, quæ cęlo, marique capiuntur; item depositæ, vel commodatæ pecuniæ restitutio; violentiæ per vim repulsio. Nam hoc, aut si quid huic simile est, numquam iniustum, sed naturale, æquumque habetur. Si ergo ista, & similia inter Infideles, Gentiles, Turcas, Hebręos, &c. fiant ex fine simplici virtutis, ac honestatis, ex rationis naturalis dictamine, bona moralia sunt, non verò peccata.

Multa legis naturę opera, & laude digna.

471. Aliud exemplum laudis virtutum infidelium, licet Idolatrantium, ac Gentilium magno cum encomio habemus ex Sancto Augustino in *libro quinto de Ciuitate Dei cap.*18. in quo loquens de Romano Imperio, laudat virtutes Romanorũ, inter quas pro adipiscenda terrena Ciuitate excreuerunt, inuitans Christianos ad similes pro acquirenda Ciuitate cęlesti, dicens. *Proinde per illud imperium tàm magnum, tàmque diuturnum, virorumque tantorum virtutibus præclarum, atque gloriosum, & illorum intentioni merces, quam quærebant, est reddita, & nobis proposita necessariæ commonitionis exempla, vt si virtutes, quarum istæ, vtcumque sunt similes, quas isti pro Ciuitatis terrenæ gloria tenuerunt, pro Dei gloriosissima Ciuitate non tenuerimus perdere pungamur.* Ecce quantum laudat virtutes Gentilium Romanorum. In alijs autem locis damnat virtutes Infidelium, vel quia non referuntur ad Deum; vel quia sunt inflatæ, ac superbæ, scilicet, ex fine vanæ gloriæ exercitę, & ideò potiùs ait dici vitia, quàm virtutes: nam in lib. 19. de Ciuit. cap. 25. dicit. *Proinde virtutes, quas sibi habere videntur, per quas imperant corpori, & vitijs ad quodlibet adipiscendum, vel tenendum, nisi ad Deum retulerint, etiam ipsæ vitia potius sunt, quàm virtutes. Nam licet à quibusdam*

Rom. virtutes laudat S. August.

Alibi damnat virtutes Gentilium.

tunc veræ, & honestæ putentur esse virtutes, cum ad seipsas referuntur, nec propter aliud expetuntur, etiam tunc inflatæ, ac superbæ sunt: & ideò non virtutes, sed vitia indicanda sunt: igitur ratione finis mali, non quidem negatiuè tantùm, sed positiuè, eas damnat. Declaratur. Non referre actus virtutum ad Deum, stat dupliciter: positiuè, scilicet, referendo ad aliud numen, vel Idolum; & negatiuè tantùm, non referendo ad Deum, sed nullo cogitato fine, virtuosè operando. His ergo duobus modis, dicit Augustinus, virtutes infidelium non esse veras virtutes, sed potiùs vitia, quando non referuntur ad verum Deum, sed ad falsum infidelium numen: vel quando nec etiam ad hoc referuntur, sed propter vanam gloriam exercentur. Si autem hæc duo absint, & ex ipsius virtutis, ac rectæ rationis naturalis dictamine exerceantur; non video, quomodo Augustinus eas damnaret. Non enim credo, quòd damnaret sui procreationem, & educationem à Patre infideli, neque coniugium eius cum matre sua, si non ob libidinem, sed propter prolem factum fuerit. Neque damnaret, quòd infidelis honoret Parentes, sicut ipsemet Manicheus faciebat, neque si fur restitueret furata Domino, & cętera similia.

Quia ob vanam gloriā exercitę.

Ex duplici capite potuerunt esse vitia.

472. Secundum Augustini dictum de operibus infidelium, quando sunt peccata, habetur in *lib. 15. de Ciuit. cap. 20.* vbi loquens de ijs, qui ob finem virtutis ab opere generandi se abstinent, dicit. *Secundum hominem quippè viuunt, non secundum Deum; & Indorum Gimnosophistæ, qui nudi perhibentur philosophari, in solitudinibus Indiæ Ciues eius* (idest Diaboli) *sunt, & à generando se cohibent. Non enim est hoc bonum, nisi sit secundum fidem summi boni, qui est Deus.* Existimo, quòd

Alia Aug. loca de ijs operibus infidelium

quòd S. Auguſtinus ibi noluit damnare cælibatum, dicens non eſſe bonum; ſed quòd ille non eſſet verè bonus, ideſt meritorius, conducens ad ſalutem, & quia ſine vanę gloriæ, vel cum relatione ad falſum eorum Numen, fiebat.

473. Tertium Auguſtini dictum contra virtutes infidelium habemus in *lib. 4. contra Iulianum Pelag. cap. 5.* Quoniam Auguſtinus dixerat, pudicitiam coniugalem eſſe donum Dei; & Iulianus obiecerat, etiam inter infideles reperiri, reſpondet S. Auguſtinus: dixi, *pudicum non veraciter dici, qui non propter Deum veram fidem connubij ſeruat vxori*: & rationem aſſignat; quia, inquit, *omnes virtutes, quæ per corpus operantur, in animo etiam habitant; quomodo vera ratione pudicum corpus aſſeritur, quando à vero Deo ipſe animus fornicatur, &c.* ait enim Scriptura pſal. 70. *perdidiſtis omnes, qui fornicantur abs te*: infra autem rurſus dicit. *Abſit, vt ſit in aliquo vera virtus, niſi fuerit iuſtus. Abſit autem, vt ſit iuſtus verè, niſi viuat ex fide, iuſtus enim ex fide viuit. Quis porrò, etiam fortè, tu ſolus* (dicit ad Iulianum) *iuſtum dixeris infidelem, iuſtum impium, iuſtum diabolo mancipatum: ſit licet ille Fabritius; ſit licet Fabius, ſit licet Scipio; ſit licet Regulus, quorum me nominibus, tamquam in antiqua Romana Curia loqueremur, putaſti eſſe tenendum*: Deindè ait, quòd etiam Pitagorici putabant, *illas eſſe veras virtutes, quæ menti quodammodò imprimuntur à forma illius æternæ, immutabiliſque ſubſtantiæ, quod eſt Deus.* Quæ Auguſtini dicta exiſtimo intelligenda de bonitate ſupernaturali, & meritoria apud Deum, & conducente ad ſalutem, ſaltem diſpoſitiuè de congruo, quia certè talis non eſt in infidelibus, niſi à Deo vocentur.

Cur pudicitiam infidelium nō laudat, dicens non eſſe veram.

474. Et hęc intelligentia confirmatur ex alijs eius

eius dictis in eodem *Capite 3.* contra Iulianum docentem cum Magistro suo Pelagio, non esse necessariam gratiam ad operandum opera virtutum ad salutem conducentia. At infra post medium impugnans Iulianum sic ait. *Si Gentilis, qui non viuit ex fide, nudum operuerit, periclitantem liberauerit, ægri vulnera fouerit, diuitias honestæ amicitiæ impenderit, ad testimonium falsum, nec tormentis potuerit impelli; quæro abs te, vtrum hæc opera bona benè fecerit, an malè? Si enim quamuis bona, malè tamen facit; negare non potes, eum peccare, qui malè quodlibet facit. Sed quia eum non vis, cum facit ista, peccare, profectò dicturus es, & bona facit, & benè. Fructus ergo bonos facit arbor mala? Quod fieri non posse veritas dicit, Matth. 7.* & quia Iulianus dicit bona illa placere Deo, August. ait: *sine fide impossibile est placere Deo, Hebr. 11.* Iulianus dicit. *Infidelis bona facit, quatenus est arbor bona, à Deo enim creatus est.* August. respondet: *voluntatem infidelem esse malam, licet homo quatenus opus Dei sit bonus; & ideò mala voluntas non potest facere fructus bonos.* Iulianus dicit, *misericors voluntas, bona est.* August. respondet. *Est bona si secundum Christi fidem sit, quæ per dilectionem operatur. At reperitur misericordia mala, qua persona pauperis accipitur in indicio;* & adducit exemplum malæ misericordiæ Saul 1. *Regum* 15. qui contra præceptum Dei misertus est Regis Agag Amalecitæ, propter quod Deus abiecit Saul; *& quod si vitium est malè misereri; vitium etiam est infideliter misereri. Quòd si & ipsa per seipsam naturali compassione opus est bonum, etiam isto bono malè vtitur, qui infideliter vtitur, & hoc bonum malè facit, qui infideliter facit, &c. ex quo colligitur etiam ipsa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipsorum esse, sed illius,*

[Margin: Bonitatem meritoriã negat August. in infidelibus.]

[Margin: Quando misericordia est mala.]

illius, qui benè vtitur malis. Ipsorum autem esse peccata, quibus, & bona malè faciunt, quia ea non fideli, sed infideli, hoc est, stulta, & noxia voluntate faciunt: hęc, & alia plura ibi dicit Augustinus. Eodem modo intelligendus est, cùm in *lib. de Nup. & Concup.cap.4.* dicit, infideles non habere veram virtutem pudicitię virginalis, vel coniugalis: & in *cap. 5.* cùm dicit, infideles habentes pudicitiam coniugalem propter motiuum aliquod humanum, non habent donum Dei: at non dicit hæc facta, esse peccata; sed quòd non sunt veræ virtutes conducentes ad salutem, eo quòd à fide non dependent; illa enim est salutis initium, & sine ea impossibile est placere Deo in ordine ad salutem: ex quibus omnibus collige, quòd dum docet opera infidelium non esse bona, debet intelligi de bonitate, quam asserebat Iulianus, idest conducente ad salutem, sine gratia Dei; de hoc siquidem puncto erat disputatio, non de bonitate naturali, seu morali. Dũ verò dicit esse mala, loquitur de operibus moralibus ex se bonis, sed factis cum circũstantia mala, vel contra pręceptũ Dei: exempla clara sunt; quia exemplificat de Iudice accipiente personam pauperis, & de Saule contra Dei præceptum non occidente Agag Regem Amalecitarum: Et existimo non posse aliter explicari, neque hìc, neque alibi S. Augustinum; alioquin ipse peccasset, cùm vsque ad annum ętatis 29. honorauit parentes, laudauit Deum, quoquomodo in Manicheismo appræhensum; si legẽ naturæ seruauit secundùm rectam rationem operans.

Quæ opera non bona, & qua bonitate.

Et quę mala.

Aliter non potest intelligi S. August.

475. Neq; est dicendũ malum, atq; peccatum opus misericordię factum à Samaritano in eum, qui in Latrones inciderat, & spoliatus, ac vulnera-

amaritati misericordia laudata.

neratus iacebat in via semiuiuus; quod tamen opus à Christo fuit commendatum, Lucæ 10. & legis perito, qui interrogauerat eum, *quis est meus proximus*, post narrationem præfatæ historię, seu parabolæ, dixit, *vade, & tu fac similiter*. Ideò supradicto modo intelligendus est Augustinus. Quando dicit opera infidelium, etiam rectæ rationi conformia, non esse bona, loquitur de bonitate supernaturali, seu conducente ad salutem sine gratia. Quando dicit esse mala, loquitur de operibus secundùm se, seu ex obiecto bonis; sed ex fine, vel alia circumstantia mala, sunt mala.

Aliquando dicit, quòd virtutes in fidelibus à Deo conceduntur.

476. Immò obseruo in quibusdam Augustini locis, quòd non solùm negat omnia infidelium opera esse peccata; sed aliquando esse bona, & ex Dei auxilio facta. Adducam aliqua. In lib. de Præd. SS. cap. 7. habet, *Solet dici, ideò credere meruit, quia vir bonus erat, & antequam crederet, quod de Cornelio dici potest, cuius acceptæ sunt eleemosinæ, & exauditæ sunt orationes antequam credidisset in Christum. Nec tamen sine aliqua fide donabat, & orabat. Nam quomodo inuocabat, in quem non crediderat?* &c. ergo Cornelius licet Gentilis, Dei saltem fidem habens, licet adhuc non Christi, Deo iuuante, eleemosinas, & orationes faciebat; ideòque eius opera non omnia erant peccata per Augustinum.

477. In lib. 4. contra Iulianum cap. 3. loquēs de virtutibus, quas Iulianus admittebat in infidelibus, dicit. *Quanto satius, hæc ipsa in eis dona Dei esse fatereris, sub cuius occulto iudicio, nec iniusto; alij natura leues, alij spadones, &c.* Et paulò post, *quanto ergo tolerabilius illas, quas dicis in impijs esse virtutes, diuino muneri potiùs, quàm eorum*

rum tribueres tantummodo voluntati. Si ergo virtutes infidelium aliquando diuino muneri possunt adscribi, non sunt peccata semper.

478. In epist. 136. concedit continentiæ coniugalis, & castitatis virtutes etiam in infidelibus à Deo prouenire; vtens argumento bonorum corporis, quæ in eis à Deo sunt, sic. *Ipsius namque corporis, quod est infirmum nostrum, si qua bona sunt, sicut forma, & vires, & salus, & si quid eiusmodi est, non sunt nisi à Deo creatore, ac perfectore naturæ; quanto magis animi bona donare nullus alius potest? Quid enim superbius, vel ingratius cogitare potest humana vecordia, si putauerit, cum carne pulchrum facere Deum hominem, animo castum ab homine fieri?* Scio quemlibet dicturum, quòd sicut pulchritudo, vires, &c. pertinent ad ordinem naturæ, sic & continentia, atque castitas, quas S. Augustinus dicit infidelibus à Deo concedi. Hoc mihi sufficit; non enim contendo, quòd virtutes infidelium pertineant ad ordinem gratiæ, & quòd sint conducentes ad salutem; sed quòd non sint peccata: si enim à Deo dantur, peccata non sunt. Plura August. exempla. A paritate bonorum corporum, quę à Deo conceduntur.

479. In serm. 12. de temp. cap. 2. maximè commendat charitatem humanam in parentes, in coniuges, & in filios, sic. *Charitas alia est diuina, alia humana. Humana autem alia licita, alia illicita. Humana charitas non solùm licita est, vt concedatur; sed ita licita, vt si defuerit reprehendatur. Liceat nobis humana charitate diligere coniuges, filios, amicos, &c. sed videtis istam charitatem esse posse & impiorum, idest, Paganorum, Iudæorum, Hæreticorum. Quis enim eorum non amat vxorem, filios, &c. Si ergo tali quisque crudelitate fertur, vt perdat etiam humanum dilectionis affectum, & non* Aug. commendat charitatē infidelium in cognatos, & alios

amet filios suos, & non amet coniugem suam, nec inter homines nominandus est : non enim laudandus est, qui non amat filios suos, sed damnandus est : & ferè amant filios aspides. Ergo qui non amat filios suos, etiam Leone peior est.

480. In lib. 1. de Gratia Christi cap. 24. considerans factum Assueri erga Ester dicente Scriptura, *Deus transtulit indignationem eius in lenitatem,* ait. *Intueantur, atque fateantur, non lege, atque doctrina insonante forinsecùs; sed interna, atque occulta mirabili, atque ineffabili potestate operari Deũ in cordibus hominum, non solùm veras reuelationes; sed etiam bonas voluntates.* Notum enim est *Ester* 14. quòd Assuerus ad petitionem Ester mutauit voluntatem suam lædendi populum Hębraicum, qui erat trucidandus, in voluntatem ei fauendi, vt fecit.

Factum Assueri laudat ex Deo

481. In epist. 130. loquens de continentia Polemonis, quem intemperantem habituatum, ingressum tamen in Scholam Xenocratis discurrentis de virtutæ temperantię, huius sermo repentè conuertit in temperatissimum; Augustinus inquit, fuisse donum Dei, sic: *& ne ipsum quidem, quòd melius in eo factum est, humano operi tribuerim, sed diuino*: & in lib. 4. contra Iulianum cap. 3. videns negari, dari posse quædam bona, ac virtuosa opera inter infideles, inquit ea à Deo esse, sic: *Ex quo colligitur, etiam ipsa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipsorum esse, sed illius, qui benè vtitur malis.* In homil. 23. quę est de muliere peccatrice, introducit Deum sic loquentem homini infideli. *Adulter non fuisti in tua vita prę terita plena ignorantia, nondum illuminatus, nondum bonum, malumque discernens, nondum credens in illum, qui nescientem regebat. Hoc dicit tibi Deus*

Factum Polemonis laudat ex Deo.

Deus tuus. Regebam te mihi, seruabam te mihi, vt alterutrum non committeres. Suasor defuit: vt suasor deesset ego feci. Adfuit suasor, non defuit locus, non defuit tempus, vt non consentires, ego terrui. Agnosce ergo gratiam eius, cui debes, & quòd non admisisti. Nullum est enim peccatum, quod fecit homo, quod non potest facere alter homo, si desit rector, à quo factus est homo. Alia plura extant S. August. dicta, quibus non solùm non asserit omnia opera infidelium esse peccata; sed multa asserit nedum bona, sed à Deo facta: Asserit quidem non esse vera bona, idest ad salutem, æternamque vitam conducentia: at ea laudat, vt bona.

Deus facit vt infideles faciant quędam opera bona.

482. Postremùm huius Augustini sensus exemplum, vt huic quæstioni finem imponam, adducam, ex ijs, quę scribit ad Macedonium Christianum, & fortè malè operantem.

483. In epist. 52. *Abijcimus*, inquit, *falsorum Philosophorum vanitates: quia nec virtus vera nobis erit, nisi adsit ipse quo iuuemur: nec beatitudo, nisi adsit ipse, quo fruamur.* Deindè de virtutibus Cardinalibus discurrens, dicit. *Itaque, si omnis prudentia tua, qua consulere conaris rebus humanis: si omnis fortitudo tua, qua nullius iniquitate aduersante terreris; si omnis temperantia, qua in tanta labe nequissima consuetudinis hominum, te à turpitudinibus abstines: si omnis iustitia, qua certè iudicando, sua cuique distribuis, adlaborat, idnititur, vt hi quibus vis, vt benè sit, salui sint corpore, & ab omni cuiusquam improbitate tuti, atque pacati, &c. ita non erunt veræ virtutes tuæ, sicut nec istorum beatitudo:* & postea. *Si qualibet inquam administratio tua istis quam commemoraui instructa virtutibus hoc intentionis fine determinatur, vt homines secundum carnem nullas iniquas molestias patiantur; nec*

Cur damnat Philosophorum virtutes.

ad te existimas pertinere, qui istam quietem, quam præstare niteris, referant, idest, vt verbis non ambiant; quomodo Deum verum, vbi est quietæ vitæ omnis fructus, colant, nihil tibi prodest ad vitam verè beatam tantus labor. Si enim virtutes, quas accepisti, à quo acceperis sentiens, eique gratias agens, eas ad ipsius cultum, etiam in tuis sæcularibus honoribus conferas, tuæque potestati subditos homines ad eum colendum exemplo tuæ religiosæ vitæ, & ipso studio consulendo, seu fouendo, seu terrendo erigas, & adducas, nihilque aliud, quòd per te seueriùs viuunt velis, nisi, vt hinc illum promereantur, apud quem beatè viuunt; & veræ virtutes erunt, & illius opitulatione, cuius largitate donatæ sunt, ita crescent, ac perficientur, vt te ad vitam verè beatam, quę non nisi æterna est, sine vlla dubitatione perducant. Ex quibus habemus, quòd omnes illas morales, seu Cardinales virtutes, quas Macedonius exercebat, non damnat, tamquam peccata, sed dicit, quòd non perducunt ad beatitudinem, nec illos homines, quos regebat Macedonius, nec ipsum Macedonium, nisi eas referret in Deum, à quo virtutes illæ obtinentur. Immò ex hoc Augustini dicto, aliud validius desumitur argumentum, quòd non sint peccata: Si enim per eum à Deo dantur, nec peccata, nec alia mala sunt, sed bonæ qualitates; quæ enim facit Deus in omni rerum genere in suo genere bona sunt.

Damnat, quia dicũt ducere ad fęlicitatẽ.

Laudat eas quę ad veram fęlicitatem perducunt.

484. Et insuper confirmari potest, quòd de hac veritate virtutum semper locutus est Augustinus, quando dixit infideles non habere veras virtutes; siquidem semper eas sic vocauit, quę ad veram, perfectam, & ęternam beatitudinem perducunt: confirmatur inquam ex ijs, quę dicit contra Iulianum Pelagianum lib. 4. cap. 3. *Ideò*

veras

veras virtutes habemus, quibus verũ est propter quod facimus, ideſt, hoc naturæ noſtræ conſentaneum eſt ad ſalutem, & veram fælicitatem. Non enim abſurdè virtus definita eſt ab eis, qui dixerunt, eſt animi habitus naturæ modo, atque rationi conſentaneus. Verum dixerunt: ſed quid ſit, conſentaneum liberandæ, ac beatificandæ naturæ mortalium neſcierunt: & poſt. *Si ergo ad conſequendam veram beatitudinem, quam nobis immortalem fides, quæ in Chriſtum eſt vera, promittit, nihil proſunt homini virtutes, nullo modo veræ poſſunt eſſe virtutes.*

Eas ſemper vocauit veras, quę ad æternam conduc unt vitam, quales ſunt illæ infidelium.

485. Patet ergo, quòd eas qualitates veritatis virtutibus moralibus infidelium negat, quæ ad fęlicitatem æternam conducunt; at non dicit eſſe peccata, niſi ex fine malo, humanæ glorię verbi gratia, vel vt falſis Dijs placeant, exerceantur. Prudentia enim, Iuſtitia, Fortitudo, ac Temperantia, cum ſuis ſpeciebus, ſeu partibus poteſtatiuis, vel conſiderantur, vt habitus tantùm, vel vt actus tantùm, vel vt actus procedentes ab habitibus: quocumque modo conſiderantur, ſecundùm ſe ſunt rectę rationi conformes; recta autem ratio ſpecificat bonitatem in actibus, quos dirigit. Si autem infidelis habituatus in his virtutibus, vel in earum aliqua veniret ad fidem; in eis, vel in aliqua, quam haberet, operaretur tunc eadem facilitate, ac prõptitudine, ſicut priùs operabatur. At poſt receptam fidem, ſunt eędem qualitates, quę erant ante fidem: tunc poſt fidem malę non ſunt; ergo neque ante: in hoc differunt; quia ſi poſt fidem exercentur in gratia ſunt meritorię, non autem ante. At dato, quòd poſt fidem non exercentur in gratia, vel neque explicitè propter Deum, ſed propter finem virtutis; numquid malę ſunt? Abſit. Ergo neque ante. Quæ de hoc puncto dixiſſe ſufficiat.

At non dicit ſemper eſſe peccata, niſi dum malo fine fiūt.

CAP.

CAPVT XXI.

An in omnibus infidelibus infidelitas sit peccatum; & an alia in eis adsint peccata; & quæ.

486. ADu. quòd licet prima facie quæsitum hoc non videatur ad disputationem istam de gratia sufficiente pertinere, quia ad peccandum non requiritur gratia; cùm peccatum sit opus solius voluntatis permissæ à Deo operari pro libito: adhuc tamen hæc quæstio disputationi de gratia accessoria est, quatenus infidelis, & quilibet homo non peccaret, si gratiam haberet, per quam impediretur peccare: & quamuis ad nos non spectet statum infidelium, eorumque indagare opera, quia dum in peruersitate permanent, sufficit eis prędicare errorem infidelitatis; & dum conuertuntur, per baptismum omnia ipsorum delentur peccata: vtile tamen est scire quę peccata committunt; tùm quia possunt eis improperari etiam tamquam indigna, sed prouenientia ex carentia fidei, vt fecit Augustinus in volumine *de Ciuit. Dei*; tum etiam, quia dum veniunt ad fidem, in Cathechismo peccata illa possunt eis cum sua grauitate insinuari, vt de eis doleant; tum tandem in vtilitatem fidelium, vt sciant qualis ignorantia excusat à peccato: quod enim dicitur de infidelibus circa fidem, & consequentia ad eam, dicendum videtur de fidelibus circa alia principia positiua, & eorum consequentias, circa quas peccare possunt.

Cur de hac re hic loquitur author.

487. Adu. 2. vt clarè procedamus, sensum huius quæsiti esse; an infideles, idest non baptizati habeant peccatum infidelitatis, si habent, vel habe-

Sensus quęsiti.

habere possunt notitiam fidei Christianæ; de his enim infidelibus, nempè post Christi aduentum loquimur. 2. an si inuincibiliter ignorent fidem Christianam, habeant peccatum infidelitatis. 3. an prętor peccatum infidelitatis, habere possint alia peccata, vel contra legem naturę patrata, vel etiam contra alias leges positiuas à fide dependentes; vel, an quo ad istas excuset ignorantia.

488. Adu.3. & recolo, quę in pręcedenti dicta sunt Capite; quòd vt de nostrorum temporũ, idest post Christi aduentum, infidelibus loquamur, nulla ferè Natio in quauis mundi parte constituta excusari potest de Christi fidei, & consequenter de Trinitatis, ac vitæ ęternę ignorantia. Si quidem, vt ibi diximus cum S. Augustino, & cum eodem mox confirmabimus, in omnibus præcipuis mundi partibus pędicatum est Euangelium, vel per Apostolos, vel per eorum Discipulos, aliosue Missionarios, sicut egomet clarè in tomo *de Fide parte secunda*, ex Chronistis historicè demonstraui. Nec vlla mundi pars est, in qua nota non sint martiria, quæ pro prædicatione, ac defensione fidei Christianæ tot hominum omnis status, & sexus passi sunt, hodièque eorum extant apud omnes memoria; & proindè omnes infideles, ex eo motiuo excitati potuissent, hodièque possent inquirere de veritate istius fidei. At non modò non inquirunt, sed resistunt pędicantibus, qui volunt eam pędicare, & eos reijciunt, & occidunt: non ergo laborant inuincibili ignorantia.

Non videtur dari nunc inuincibilis ignorãtia de fide Christi.

Dico 1. Infideles omnes post sufficientem notitiam Euangelij, seu fidei Christianæ laborare cæperunt, hodièque laborant grauissimo infideli-

Infideles peccatum infidelitatis habent, si probabi.

delitatis peccato; quo non laborarent, si nullam omninò illius notitiam haberent, vel habere possent.

liter tantū fidem Christi ignorēt

489. Prob. ex ipsius Saluatoris oraculo, *Ioann. 15. 22.* vbi de Iudęis dicit. *Si non venissem, & locutus eis fuissem, peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo* : & *in cap. 9.* eiusdem Ioannis dixerat. *Si cæci essetis, non haberetis peccatum. Nunc dicitis, quia videtis, peccatum vestrum manet*. At loquebatur de peccato infidelitatis, seu incredulitatis in eum, eiusque doctrinam, non enim alijs carebant peccatis, vt notauit S. Augustinus in lib. de Correpr. Donatist. cap. 29. *Non omne peccatum intelligi voluit; quandoquidem pleni erant multis, magnisque peccatis; sed aliquod proprium peccatum, idest, quod in eum venientem non crediderunt* : idemque confirmat *in lib. 3.* contra duas epist. Pelagianorum cap. 3. explicans illud Ioann. 16. *Spiritus Sanctus arguit mundum de peccato*, inquit, *infidelitatem intelligi voluit, hoc enim cum exponeret, ait, de peccato quidem, quia non crediderunt in me*; *& vbi ait si non venissem, & locutus eis fuissem, peccatum non haberent*, subdens, *quòd infidelitas facit homines filios Diaboli*: idem confirmat in tract. 6. in primam Ioannis epistolam.

Christi oraculo.

490. At pleniùs, ac diffusiùs S. Augustinus mouet, ac soluit hanc quæstionem de peccato infidelitatis *in tract. 89.* in Euang. Ioannis: vbi quęrit, *an solis Iudæis, quibus locutus est Christus, & multa coram eis, magnaque, illis stupentibus, patrauit miracula, eo quia in eum non crediderunt, imputanda sit infidelitas; an etiam Gentibus, quibus locutus non est, nec eius viderunt miracula* : & pro solutione huius dubij plura ad rem dicit. Primò, quòd

S. Aug. pluries id docet,

quòd post Christi aduentum, Gentiles non sunt excusabiles; quia licet eis non loquatur Christus immediatè, locutus est per Discipulos, & nunc eis loquitur per Ecclesiam: eius verba sunt hæc. *Per Discipulos venit, & per eos est locutus, sicut nunc facit. Nam per Ecclesiam suam venit ad Gentes, & per Ecclesiam suam loquitur Gentibus. Ad hoc enim pertinet quod ait, qui vos recipit, me recipit, & qui vos spernit, me spernit; An vultis, inquit Apostolus, experimentum accipere eius, qui loquitur in me Christus?*

Gentiles non sunt excusabiles, & quare.

491. Secundò mouet difficiliorem quæstionem. *Vtrum hi, qui priusquam Christus veniret in Ecclesia ad Gentes, & priusquam Euangelium eius audirent, fine vitæ huius præuenti sunt, seu præueniuntur, possint habere hanc excusationem?* & respondet S. Doctor. *Possunt planè: sed non ideò possunt effugere damnationem. Quicumque enim sine lege peccauerunt, sine lege peribunt, Rom. 2. & quicumque in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur:* & post multa inquit. *Perire Deo dicitur quisquis ab illa beatitudine, quam dat Sanctis suis, per supplicium separatur, tanta autem est suppliciorum, quanta est diuersitas peccatorum. Quæ quomodò se habeant, altiùs iudicat sapientia diuina, quàm coniectura scrutatur, aut effatur humana:* & concludit. *Isti certè, ad quos venit, et quibus locutus est Christus, non habent de magno infidelitatis peccato illam excusationem, qua possint dicere, non vidimus, non audiuimus. Siue non acceptaretur ista excusatio ab illo, cuius inscrutabilia sunt iudicia; siue acceptaretur; & si non vt ab omni damnatione liberarentur, certè, vt aliquanto leuius damnarentur.* Sic S. Doctor.

Ignorantes inuincibiliter, quomodo excusantur

Si inuincibiliter ignorarent adhuc damnarentur ex August sed mitiùs punirentur,

492. At quoniam difficilè videtur quomodò possent infideles peccare peccato infidelitatis in

 Chri-

Christum, in eum non credendo, si eum non viderunt immediatè, vel mediatè per alios loquentem, cùm ad eos illius prędicatores non accesserint? S. Augustinus ingeniosè conatur hoc declarare in tractatu sequenti, scilicet *90. in Euangel. Ioannis*, quòd scilicet sicut potest quis cognosci per famam, & cum hac cognitione potest laudari, vel vituperari, ita, cùm fama de Christo, eiusque doctrina per mundum vniuersum sit diffusa, si ab aliquibus non creditur, sed potiùs irridetur, aut blasphematur, iniqui isti, non credentes, sed blasphemantes, excusationem non habent de infidelitate; quia poterant inquirere de veritate Christi, illis per famam noti. Itaque aliqua notitia de Christi fide est necessaria, saltim per famam, vt incurratur peccatum infidelitatis, & non adsit excusationi locus.

Saltim per famam est necessaria Christi cognitio ad incurrendum peccatum infidelitatis.

493. Quòd autem infideles excusationem non habeant de peccato infidelitatis allegando ignorantiam, præter ea quæ adducta sunt in Capite præcedenti contra eiusmodi allegationem ignorantiæ, ex alijs authoribus sic probatur. S. Ioann. Chrisost. *homil. 7. in Ioannem*, inquit. *Illuminat omnem hominē venientem in hunc mundum: quonam pacto tot homines sine lumine permanent? neque enim omnes homines Christum cognoscunt; quomodò ergo illuminat omnem hominem?* Et respondet: *Illuminat profectò quantum in ipso est. Si qui autem spontè sua mentis oculis conniuentibus ad huius lucis radios dirigere noluerint; non ex luminis natura in tenebris perstiterunt; sed malitia sua sponte tanto se dono indignos reddiderunt.*

S. Io. Chrisost.

494. Plura S. Augustini, ac S. Prosperi in precedenti Capite adduximus loca ad probandum, quòd omnes infideles adulti habent gratiā

suffi-

ſufficientem, qua poſſint in Deum credere: ergo hæc eadem probant, quòd excuſationem non habent, ſi non credunt, remanentes in infidelitate: explicitè autem id dicit conſequenter ad hęc S. Auguſtinus *in lib. de Nat. & Grat. cap. 67.* vbi poſtquam multa dixit de modis, quibus Deus omnes vocat ad fidem, concludit. *Tibi non deputatur ad culpam, quod inuitus ignoras; ſed quòd negligis quærere, quod ignoras: neque illud, quòd vulnerata membra non colligis, ſed quod volentem ſanare contemnis*: Ergo duo dicit, vt in præcedenti Capite; & quòd omnes poſſunt Dei cognitionem habere, quia omnes aliquo modo illuminantur ad minus ad inquirendum locum, in quo haberi poſſit talis notitia, quod illi non faciunt, & propterea culpabiles ſunt; & nullatenus excuſabiles: alterum, quod dicit, eſt, quòd ſi quis inuitus ignoraret, ideſt inuincibiliter (ſi daretur iſte caſus) hic homo non haberet hoc infidelitatis peccatum. An autem dari poſſit caſus iſte, non diſputo.

Varijs modis Deus vocat ad fidem.

Ignorans inuincibiliter non peccaret.

495. Sed magna, & iure merito hìc oritur difficultas. Suppoſito namque, quòd, vt hìc innuitur, & in prȩcedenti Capite probatum eſt, quòd omnes infideles habeant gratiam ſufficientem ad poſſe credere, aliquam nempè illuminationem, ac inſpirationem, vel medio prædicante, alioue loquente de fide Chriſti, vel ſine prædicante, immediatè à Deo excitante illam dubitationem in mente, ſaltem ad inquirendum veritatem iſtam fidei, cùm iſti ſic illuminati non habeant adiutorium *quo* credant prædicanti, vel quo moueantur, vel ad inquirendum, vel ad orandum Deum, vt eis veritatem oſtendat, vel faciat inuenire; quod auxilium ſecundùm Sanctum Auguſtinum,

Difficultas magna ſoluenda.

necessarium est, vt homo operetur, quia est efficax, sed à Deo dependens; quod quidem infideles non habent, quia si haberent, facerent; quomodo inquam potest eis imputari, si non faciunt, si deest illis quod est necessarium, vt faciant; & à se non possunt habere hoc *quo* faciant.

496. Respondetur, hanc difficultatem non vrgere solùm pro infidelibus, sed pro omnibus, etiam fidelibus, tàm iustis, quàm peccatoribus, qui vrgente aliquo præcepto habent gratiam sufficientem, qua possint implere, & aliquando non implent, eo quòd careant adiutorio efficaci, quod si haberent, certè implerent. Nihilominus ad vtramque respondendum est cum Sacra Scriptura, S. Augustino, & alijs Patribus sic. Vrgente præcepto credendi, v. g. respectu infidelium, idest posito, quòd mediante prædicatore, vel Deo immediatè excitante, ac inspirante, vt infidelis credat, vel inquirat locum, aut personam, per quam possit edoceri de veritate Religionis (his enim modis illuminat, & inspirat) tunc accidere potest, vt infidelis ille, vel credat, si audiens prædicantem illuminatur; aut se accingat ad inueniendam personam, à qua edoceatur, vel oret Deum, vt faciat inuenire, si ad hoc illuminatur; & in his casibus habet, nedum gratiam sufficientem, qua possit facere, sed etiam efficacem, quæ facit facere. Si verò infidelis ad alterutrum faciendum illuminatus, ac inspiratus reijcit, seu respuit illuminationem, per actum istum reiectionis talis illuminationis peccat in causa, & ex infideli negatiuo, sicut erat ante illuminationem ob ignorantiam, fit infidelis positiuus, quia reijcit fidem, dum ***non vult eam intelligere, vt benè agat***. Sic pariter accidit in homine fideli,

Hæc difficultas vrget etiam pro fidelibus, & iustis.

Delinquūt omnes reijciendo gratiam sufficientē.

li, siue peccatore in ordine ad pœnitentiam, ac præceptorum obseruantiam; siue in homine iusto in ordine ad obseruanda præcepta: vterque enim habet sufficientem gratiam, qua potest implere præcepta, ad quę habet illuminationē, ac inspirationem: si adimplent, ac exequuntur; prçter sufficientem, habent istam efficacem, quæ facit facere:. si verò reijciunt, ac respuunt, non curantes de illuminatione, ac inspiratione, à proprijs concupiscentijs abstracti, & illecti, carent efficaci adiutorio, non implent præceptum, & peccant: hoc ergo, tàm his, quàm illis imputatur, quòd propria voluntate gratiam sufficientem abiecerunt, ac respuerunt. Ita prorsus docet S. Prosper in *lib.* 1. *de vocatione Gentium cap.* 28. *Manifestum est* (inquit) *quod diuersis, atque innumeris modis omnes homines vult Deus saluos fieri: sed qui veniunt, Dei auxilio diriguntur; qui non veniunt sua pertinacia reluctantur*: & in *cap.* 26. dixerat. *Quæ opitulatio*, idest gratię, *per innumeros modos, siue occultos, siue manifestos omnibus adhibetur; & quod à multis refutatur, ipsorum est nequitia; quod autem à multis sustinetur; & gratiæ est diuinæ, & voluntatis humanæ*. Resistentia igitur, respuentia, seu reijcientia illuminationis, quæ peruicacia, seu pertinacia etiam dicitur, à sola voluntate hominis infidelis prouenit, eiq; imputatur; & vt aliàs vidimus in Sacra Scriptura sæpè hęc resistentia improperatur infidelibus, vt Prou. 1. *Quia vocaui, & renuistis*, &c. Christus ipse Matth. 23. ait. *Quoties volui vos congregare, quemadmodum Gallina congregat pullos suos sub alas, & noluistis*. Act. 7. Stephanus prędicans Christum, persecutionem patiens, & lapidationem, sic Iudeis improperat. *Dura ceruice, vos semper Spiritui Sancto*

Reiectio gratię sufficientis est causa cur peccent.

S.Prosper.

Hęc resistentia improperatur infidelibus in S. Scriptura.

cto resistitis: sicut Patres vestri, ita & vos. Act. 13. Paulus ait, *quia non recipitis verbum Dei, conuertimur ad Gentes*: & hoc est peccatum graue, quod Paulus 2. Timot. 3.8. imputat ijs, qui resistunt veritati fidei; & hoc imputat Maleficis Pharaonis videntibus miracula euidentia, quæ ab eo patrabantur, inquiens; *Quemadmodum Iamnes, & Mambres restiterunt Moisi; ita & hi resistunt veritati; homines corrupti mente, reprobi circa fidem*, &c.

497. Sibi ergo imputent infideles, immò & alij omnes, si reijcientes illuminationes, seu excitationes ad fidem, seu ad aliud opus pręcepti, aliud adiutorium diuinum, quo credant, aut pręceptum impleant, non obtinent: reijcientia, seu resistentia namque illa ab ipsis prouenit.

Quæsitum inscrutabile.

498. Si verò quæras, cur Deus non impedit reijcientiam, seu resistentiam illam, vel suspendendo concursum suum ad actum illum resistendi, vel dando efficax adiutorium ad consentiendum, responderem, & cum Augustino, & ipsomet Apostolo Paulo Rom. 9. *O homo tu quis es, qui respondeas Deo?* & cap. 11. *Quis cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit?* & ibidem. *O altitudo diuitiarum, &c. quam incompræhensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius!* Qui autem responderet, Quia permittit Deus, vt illi vtantur libero suo arbitrio, cum quo creati sunt, adhuc benè diceret, quia sic est. Nam Ecclesiastici 15. 14. habetur. *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui: adiecit mandata, & præcepta sua. Si volueris mandata seruare, conseruabunt te. Apposuit tibi aquam, & ignem: ad quod volueris porrige manum tuam*: inseruit ergo, nedum ad aliquid, sed ad multum.

Deus permittit homines vti libero arbitrio, quãdo respuũt illuminationes.

Si

499. Si tandem instares, cur Deus aliquos impedit, ne resistant, vel suspendendo concursum circa actum resistentię, vel conferendo auxilium efficax, quod facit consentire; alios verò non sic tractat, sed sinit eos resistere, non suspendens concursum ad resistentiam, aut non dans auxilium efficax, quod facit consentire? Responderem, sicut supra. *Nemo cognoscit sensum Domini; nemo consiliarius eius fuit: incompræhensibilia sunt iudicia eius*: & vlteriùs adderem cum eisdem Augustino, & Paulo, *Deus non est personarum acceptor. In Deo nulla est iniquitas*: & tandem, *Deus nemini debet*. Nam ex Rom. 11. in fine. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei. Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia*. Captiuemus ergo intellectum nostrum in obsequium diuinæ prouidentiæ, iustitiæ, ac misericordię: *& non scrutemur in profundo, nè labamur in profundum*, ait S. Augustinus. Ad interrogationẽ molestam humilis responsio.

500. Dico 2. Infideles non baptizati pręter peccatum infidelitatis subiacent alijs peccatis, quę contra legem naturę committi possunt. Infideles alijs subiacent peccatis.

501. Prob. ex Rom. 2. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt faciunt: eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se cogitationum inuicem accusantium, aut etiam defendentium in die, cum iudicabit Deus occulta hominum*, &c. Interl. *naturaliter*, quæ est Origenis, dicit, *ratione naturali illuminati discernunt facienda, & vitanda, quod faceret lex*. Interl. *testimonium reddente illis conscientia*, dicit, *non solummodò conscientia operatur, sed etiam cogitationum malarum, & bonarum*, &c. Ista ergo omnia Gentilium opera

ra in die iudicij à Christo iudicabuntur; nam prosequitur Apostolus, *cum iudicabit Deus occulta hominum secundum Euangelium meum per Iesum Christum*; Interl. dicit, *quia Pater omne iudicium dedit filio*.

Ex Sacra Scriptura.

502. Confirmatur: Omnia opera, quæ fiunt contra legem naturæ sunt peccata: Ergo. Antec. prob. nam *peccatum est dictum, factum, aut concupitum contra legem Dei æternam*. Lex autem naturæ est lex æterna Dei indita cordibus omnium hominum; ait enim Dauid Propheta psal. 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine*: ideòque ad differentiam legis positiuæ, ignorantia legis naturæ non excusat à peccato: alioquin melioris conditionis essent Gentiles, quàm fideles, qui de peccatis contra legem naturę patratis iudicabuntur. Immò sequeretur, quòd homines omnes, qui ab initio mundi extiterunt vsque ad Moisem, per quem Deus pro Hebręis dedit Legem scriptam non peccassent: Adde, quòd neque post legem illam Gentiles peccassent; quia lex illa non fuit eis intimata; & alia positiua non extabat; & sic, si neque lege naturę obligabantur, non peccabant; cuius oppositum in Sacro Textu legimus, à Caino incipientes; & prosequentes de alijs ferè omnibus hominibus tempore Noe; nam Genesis 6. 5. habetur. *Videns autem Deus, quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore; pœnituit eum, quod hominem fecisset in terra; & tactus dolore cordis intrinsecus; delebo inquit hominem, quem creaui à facie terræ*. Glosa Lyrani, quę literalis est, declarans hominum illorum peccata, in versu præcedente, *Viri famosi*, dicit, *scilicet malæ famæ, quia raptores, & luxuriosi*:

Ratio generalis.

Argum. ex absurdo.

Ab initio mundi, & semper obligauit lex naturę.

riosi. in V. *videns quod multa malitia*, dicit, *quantum ad multitudinem vitiorum*. V. *cuncta cogitatio*, dicit, *ex quo patet, quod peccabant, non ex passione tantum, sed ex certa malitia*. V. *omni tempore*, dicit, *quoad continuationem peccatorum suorum*. Sceleratissimi ergo homines illi erant, & licet ante diluuium non essent Idola, quæ, vt alibi diximus, cæperunt multò post, scilicet tēpore Nini; alia tamen peccata vigebant; propter quæ, exceptis octo animabus, omnes deleti sunt. Immò Pererius existimat omnes homines, exceptis paruulis, fuisse tunc in Inferno demersos; at S. Hieronymus existimat, aliquos iustos adfuisse, & saluatos esse, quod *ex epistola prima Petri cap. 3. 19.* comprobatur. Quidquid autem sit de hoc; certum de fide habetur, quòd homines cuiuscumque temporis, aut Nationis non habentes legem scriptam, seu positiuam, potuerunt peccare, & de facto peccarunt contra legem naturæ operantes. An verò Gentiles præter peccata contra legem naturæ, Idolatriæ, ac Infidelitatis positiuæ committant alia peccata contra fidem inter se distincta, v. g. negantes Trinitatem Personarum, æternitatem Dei, infinitatem, immensitatem, vel aliud simile prædicatum, vel attributum Dei, vt opera redemptionis in Christo, aliudue, quod Catholici credunt ex reuelatis in vtroque Testamento, curiosum quidem esset inquirere, sed nullius vtilitatis, neque pro Gentilibus; ipsi enim, dum ad fidem veniunt, per baptismum omnium peccatorum obtinent remissionem; ideòque nihil refert scire quot peccatorum species in Gentilitate commiserint. Si verò in Gentilitate decesserint, *Deus iustus Iudex, qui renes omnium scrutatur, & corda*, pro quantitate, & qualitate delictorum, iusta illis

Et homines contra eam peccabant.

Dubium curiosum, sed non vtile.

inferet supplicia. Existimo tamen, quòd plura contra fidei obiecta possunt infidelitatis peccata patrare: contra ea namque obiecta, quorum notitiam aliquam habuerunt, vel habere potuerunt, sed neglexerunt; non verò contra ea, quæ inuincibiliter ignorauerunt: Apostolus enim Rom. 1. clarè dicit, *quod notum est Dei, manifestum est in illis; Deus enim illis manifestauit, inuisibilia enim illius à creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta cõspiciuntur; sempiterna quoque eius virtus, & diuinitas, itaut sint inexcusabiles*. Circa ista ergo, quæ cognoscere possunt, atque credere, & nolunt, existimo, quòd diuersa possunt peccata infidelitatis committere. Sed de his hactenus.

Authoris sententia, circa alia infidelium peccata.

503. Dico 3. Infideles baptizati, seu Hæretici, præter peccatum principale suæ infidelitatis, cauere tenentur, non solùm omnia peccata contra legem naturæ; sed etiam alia omnia, quę possent Catholici committere contra legem positiuam diuinam, & Ecclesiasticam, & si contra eas faciunt, de facto committunt, supposita tamen aliqua earum legum notitia; & remota ignorantia inuincibili, cum qua numquam stat peccatum.

Hæretici multis peccatis subiacent.

504. Prob. primò. Hæretici subduntur toti legi Christianæ, quæ includit legem naturę, diuinam positiuam, & Ecclesiasticam: ergo omnia peccata contra eam cauere tenentur: ideòque eam, vel totam, vel secundùm aliquam partem transgredientes, peccant. Anteced. prob. 1. Christianus tenetur obseruare legem Euangelicam, & traditiones Ecclesiæ: *ex Concil. Trid. sess. 6. can. 19. & sess. 7. de Baptismo can. 7. & 8.* Hæreticus autem est Christianus: ergo. 2. Baptizati tenentur relinquere ritus omnium aliarum Sectarum, & sequi

Tenentur seruare totam legem Christianã

ritus

ritus Ecclesiæ Catholicæ, *ex Concil. Later.4. cap. 70. & ex cap. Quidam, De Apostatis*: Hęretici autem sunt baptizati. Ergo.

505. Prob. 2. Hæretici ob negationes cuiuscumque articuli fidei, aut propositionis reuelatæ, vel ab Ecclesia definitæ, vel traditionis, vel Catholicæ Ecclesiæ ritus, ab Ecclesia puniri possunt spirituali, & corporali pœna: ergo in illa negatione peccant; alioquin puniri non possent; pœna enim consequitur culpam. Argum. ex pęnis eorũ

506. Confirmatur. Hęretici abutentes Sacramentis, vel Sacramentalibus Catholicæ Ecclesię, puniri possunt vtraque pœna, corporali scilicet, ac spirituali: ergo in ijs actibus peccant.

507. Prob. 3. Hęretici, quamuis præcisi sint ab Ecclesia per excommunicationem; tamen subditi sunt Ecclesiæ. Contumaces enim cuiuslibet Principis, non cessant esse sui Principis subditi, alioquin fierent melioris conditionis per crimen læsæ maiestatis, & reportarent commodum de iniquitate. Ex quo autem homines Christum induerunt per baptismum, sunt Ecclesiæ, & Capiti eius subiecti: ideòque Ecclesia, & eius Caput potest de omnibus baptizatis iudicare, cuiuscumque conditionis sint, siue Imperatores, siue Reges, siue alij, ex *cap. Nouit ille; de iudicijs*, & ex *can. certum, & can. suscipitis ne? dist.20. & Extra: Vnam sanctam de maioritat. & obed.* in fine definitur, *esse de necessitate salutis omni humanæ creaturæ subesse Romano Pontifici*, Ecclesiæ Capiti. Igitur Hæretici subiecti sunt omnibus Ecclesiasticis, seu canonicis, ac decretalibus legibus: vnde eas non obseruantes, toties quoties peccant: ideò si ad fidem veniunt, tenentur omnes, & singulas transgressiones legum naturalis, diuinæ po- Argum. ex eo quod sub iecti Ecclesiæ. Licet sint præcisi.

positiuæ, & Ecclesiasticæ, tamquam grauia peccata in Sacramento pœnitentię confiteri. Hoc enim in re, vel in voto cum contritione, (si in re sit impossibile) est secunda tabula post naufragium.

508. Dixi in Conclusione, *supposita tamen aliqua earum legum notitia*, nam semper tenui, ignorantiam inuincibilem in qualibet materia excusare à peccato, nam peccatum ex Augustino est quid voluntarium, ita vt nullo modo sit peccatum, nisi sit voluntarium: sed ex 2. Ethic. 5. *Inuoluntarium est, quod vi, vel ignoratione accidit*: ergo.

Ignorantia inuincibilis à peccato excusat.

CAPVT XXII.

An Gratia sufficiens concedatur omnibus pro quolibet temporis momento.

509. ADu. 1. quòd in hac disputatione omnium primò explodendi sunt authores, qui negant dari auxilium, seu gratiam sufficientem, docentes, nullam aliam dari gratiam contradistinctam ab efficaci; cuius oppositum firmauimus *in cap.* 18. §.*vnico*. 2. sunt pariter explodendi, qui docent vniuersaliter, quòd nulli infideli concedatur gratia sufficiens, per quam credere possint; cuius oppositum firmauimus *in cap.* 19. 3. explodendi sunt illi, qui dicunt, quòd Deus dat gratiam sufficientem ijs tantùm, qui eam desiderant, & ab eo expectant; cùm falsum generaliter sit, quia sæpissimè Deus illuminat, & vocat homines, nedum non desiderantes, nec petentes à Deo illuminari, sed neque de Deo cogitantes, immò habituales peccatores, & interdum actua-

Qui reijciuntur ab hac disputatione.

Quinque puncta discutienda sunt, & quę.

actualiter peccantes. Quæstio ergo adhæc 5. puncta restringitur. 1. An aliquibus, siue infidelibus, siue fidelibus, grauibus tamen peccatoribus, Deus in pœnam peccatorum, vel perpetuò, vel ad tempus deneget gratiam sufficientem; ita quòd remaneant obcæcati, carentes nempè illuminatione, & inspiratione. 2. An infidelibus continuò Deus concedat gratiam sufficientem, qua possint credere, vel saltim, qua illuminentur ad dubitandum de sua Religione, & quærendum viam, qua possent de veritate institui. 3. An fidelibus peccatoribus continuò Deus det gratiam sufficientem, qua illos excitet ad resipiscendum: insuper, an gratiam hanc eis concedat, quando vrget obseruantia alicuius diuini, vel naturalis præcepti, vt possint illud implere. 4. An hominibus iustis Deus continuò concedat gratiam sufficientem, vt omnia sua opera sint sancta, ac meritoria; an saltim quando vrgent obseruantiæ præceptorum diuinorum, ac naturalium. 5. An iustis Deus concedat gratiam sufficientem ad perseuerandum, seu ad posse perseuerare in gratia, siue ad tempus, siue vsque ad vitæ exitum. **Notabilia sunt, quę discutiuntur.**

510. Dico 1. Interdum ob plura, & grauia peccata Deus pro aliquo tempore priuat gratia sufficiente, illuminatione, scilicet, ac inspiratione homines aliquos scelestos, siue infideles; siue etiam fideles in pœnam talium peccatorum, quæ priuatio dicitur obcæcatio, & induratio. **Aliquibus excæcatis deest gratia sufficiēs**

511. Prob. primò. Hæc priuatio sub vocabulo *excæcationis*, Isaię 6. 11. dicitur imprecatiuè contra populum peruersum, ac idolatrantem, *excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne videant oculis suis, & auribus suis audiant, & corde suo intelligant, & conuertantur,* **Ex Isaia.**

tur, & sanem eos. Interl. *Populi*, dicit, *tàm nequam*. V. *oculos eius claude*, dicit, *ostium peccatorum*: &c. Glos. ord. V. *excæca*, ait, *Præuidens Propheta cæcitatem superuenturam in Israel, vt plenitudo Gentium intraret ad fidem, dicit, Domine excæca cor populi huius. Si enim populus hic excæcatus fuerit Gentes illuminabuntur. Nec est Dei crudelitas, sed misericordia, infidelibus excæcatis, humiles illuminare.. Vndè quoties volui congregare filios tuos, & noluisti?*

Ex Glosis.

512. S. Augustinus contra Pelagianos in *Hippogn.lib.6.* impugnans eos dicentes, quòd Deus vult omnes homines omninò saluos fieri, vtitur hoc Isaiæ loco, inquiens. *Quæro à vobis, vt dicatis mihi, quare Deus, qui vult omnes homines saluos fieri, quorumdam, vt dicit Isaias Propheta, excæcat oculos, ne videant, & obdurat corda, ne intelligant, ne conuertantur, & sanentur; quod verum esse Ioannes Euangelista confirmat, dicens de Iudæis; propterea non poterant credere, quia dixit Isaias excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, vt non videant oculis, & intelligant corde, & conuertantur, & sanem eos*: & in Euangelio secundùm Marcum, *vobis datum est nosse mysterium Regni Dei: illis autem, qui foris sunt, in parabolis omnia fiunt; vt videntes videant, & non videant; & audientes audiant, & non intelligant, ne quando conuertantur, & dimittantur eis peccata.*

Ex S. Aug. pluries declaratur hęc excæcatio.

513. In lib.5. cont.Iul. cap.3. ait. *Cæcitas, quam solus remouet illuminator Deus, & peccatum est, qua in Deum non creditur, & pœna peccati, qua cor superbum digna animaduersione punitur, & causa peccati, cum aliquid mali cæci cordis errore committitur*: igitur dantur homines, qui ob peccatorum enormitatem, in pœnam eorum à Deo excæcan-

Cęcitas est illuminationis priuatio.

cæcan-

cæcantur, ideſt, priuantur illuminationibus, & inſpirationibus ad bona cognoſcēda, & volenda: & hoc eſt quod dicitur Pro. 18. 3. *Impius cū in profundum venerit contemnit: ſed ſequitur eum ignominia, & opprobrium.*

514. In lib. de Prædeſt. & Gratia cap. 4. in fine loquens de duritia cordis, & obcæcatione, dicit. *Indurare enim Deus dicitur, quem mollire noluerit. Sic etiam excæcare dicitur eum, quem illuminare noluerit. Sic etiam repellere eum, quem vocare noluerit.*

515. Prob. 2. ſub eodem vocabulo excæcationis, ex 2. Cor. 4. 4. *Deus huius ſæculi excæcauit mentes infidelium, vt non fulgeat illis illuminatio Euangelij gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei.* Ex Paulo excęcatio.

516. S. Auguſtinus in lib. 21. contra Fauſtum cap. 9. diſcutiens hunc Pauli locum, dicit. *Cum diabolus ſuggerit, homo conſentit, Deus deſerit. Quo circa in opere malo, ideſt excæcatione infidelium, ſi intelligatur, & diabolus propter ſuadendi malignitatem, vt ſic diſtinguatur Deus huius ſæculi, non mihi videtur abſurdum; neque enim ſine additamento dicitur Deus, cum adiungitur huius ſæculi, ideſt hominum impiorum, non niſi in hoc ſæculo florere volentium.* Siue ergo Diabolus poſitiuè excæcet infideles, ſiue alios impios homines ſuggerendo praua obiecta, & alliciendo pro ſuo poſſe ad eorum concupiſcentiam, ſiue ex ſe ipſis homines à ſuis naturalibus concupiſcentijs alliciantur, & diſtrahantur, vt dicit Sanctus Iacobus, & ſemetipſos excæcent; à Deo per negationem illuminationum excæcati remanent. Neque propterea ſequitur, quòd ante talem obcæcationem poſitiuam per concupiſcentias vndecumque exortam, non fuerint aliquando illuminati, ſicut in præcedentibus Ca-

Diabolus dicitur Deus huius ſæculi ex Auguſt.

Excæcati antea fuerunt illuminati.

Capitibus abundè probauimus.

517. Prob. secundò eadem priuatio gratiæ sufficientis à Deo proueniens sub vocabulo *indurationis* de qua sæpè loquitur Sacra Scriptura: Exodi 4. 11. & in cap. 7. 3. Deus dicit Moisi, *Ego indurabo cor Pharaonis*, & cap. 9. 12. *indurauitque Dominus cor Pharaonis*; quæ formulę loquendi vsque ad cap. 14. pluries replicantur: deindè Deuter. 3. 30. & Iosue 10. 20. & alibi sæpè in Veteri Testamento. In Nouo verò habemus tria loca, Ioann. 12. 40. Act. 19. 8. & Rom. 9. 10. *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat*: omnes autem Sacræ Scripturæ interpretes hanc indurationem docent esse gratiæ, seu auxilij diuini subtractionem. S. Augußt. in lib. de Prædest. & Gratia cap. 6. pluribus declarat hanc indurationem: declaransque primò locum Pauli, *cuius vult miseretur, & quem vult indurat*, ait, *quasi diceret, cui vult miseretur, & cui non vult non miseretur. Itemque hoc ipsum rursus intelligat, quasi diceretur, cui vult donat, & à quo vult debitum poscit*: & infra explicans illud Exodi, *Ego indurabo cor Pharaonis, ne dimittat populum*, ait, *Quid est enim indurabo cor, nisi non molliam? Apparet enim in alios manente iustitia, in alios gratia profluente, Scripturæ sententiam fuisse completam*.

Induratio etiam significat priuationem illuminationis.

In vtroque Testamento legitur induratio.

Ex S. Aug.

Idem S. Doctor in libro de essentia Diuinitatis declarans quędam opera, quę de Deo in Sacra Scriptura dicuntur, *vt obliuisci, dormire*, &c. de *indurare*, dicit, *indurare dicitur Deus quorumdam corda; sicut de Pharaone Rege Ægipti scriptum est; non quod omnipotens Deus per potentiam suam corda eorum induret; sed exigentibus eorum culpis, cum duritiam cordis, quam ipsi sibi mala perpetrando nutriunt, non aufert; quasi ipse eos induret*, quia

Pluries sic declarat indurationẽ.

quia iusto iudicio indurati sunt.

Et in lib. de Prædest. & Gratia cap. 14. de induratione Pharaonis loquens, duo dicit; primò, quòd iustè eam sit passus: secundò, quòd *si piè de Deo, vt expedit, sentiamus, etiam Pharaoni datam misericordiam reperimus. Patientia enim Dei ei valere debuit ad salutem, qua differens iustum, meritumque supplicium, miraculorum verbera crebra densabat.* Etiam Pharao prius fuit illuminatus.

518. Dico 2. Ex reuelatione explicita non habetur, quòd Deus quolibet temporis momento aliquo vocationis internæ modo vocet, seu illuminet infideles ad credendum, vel saltem ad dubitandum de sua Religione, & querendum veram. Non est reuelatum, quod Deus continuò vocet infideles.

519. Prob. 1. Nullibi in Scriptura legitur; omnia enim loca, quę adduci possent, probant solùm ad summum, quòd omnibus datur auxilium sufficiens, non verò, quòd singulis momentis Deus illud prę stet: & ad summum concluderent hoc esse probabile non solùm pro infidelibus, sed etiam pro fidelibus; at non concluderent esse reuelatum explicitè. Script. loca, quę pro affirmatiua adducuntur non concludunt.

520. Primus Scripturę locus, qui adduci posset pro continua gratia sufficienti vocationis ad fidem, desumitur ex cap. 1. Prou. 4. *Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam, &c vocaui, & renuistis, extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret.* Sed locus hic probat ad summum, quòd Deus vocat omnes, sicut in suo loco probauimus; at non probat, quòd continuò, & in quolibet momento id faciat, & cum omnibus infidelibus: maximè cùm maior eorum pars sit obcæcata, & indurata in pœnam peccatorum. 1. locus ex Prou.

521. Secundus locus desumitur ex Isaiæ 65.

 expan-

expandi manus meas tota die ad populum incredulum, & contradicentem mihi: sed locus iste probaret tãtùm de populo Iudaico, ad quem Deus per Prophetas loquebatur; & tamen non quotidiè, neque singulis momentis Prophetę populo prędicabant, quòd de Iudæis loquuntur, dicunt Glosæ Interl. & Lyran. & Textus ipse, dicens, *populus, qui ad iracundiam prouocat me ante faciem meam semper, qui immolant in hortis, & sacrificant super lateres, &c. qui comedunt carnem suillam, & ius prophanum in vasis eorum*: *hæc erant Iudæorum delicta*. V. *tota die*, in quo fit vis, non vrget, nam Interl. dicit allegoricè *tota die passionis*. Lyran. literaliter, *tota die*, dicit, *ab antiquo vsque ad præsens per Prophetas; postea per me ipsum incarnatum*.

2. locus ex Isaia.

Diuersi sensus Isaiæ loci.

522. Tertium argumentum sumitur ex Ezzech. 18. *Numquid voluntatis meæ est mors impij dicit Dominus Deus, & non vt magis conuertatur, & viuat?* Sed hoc argum. probat contra eos, qui infidelibus omnibus omnem negant sufficientem gratiam: nos autem concedimus eis dari; at dicimus, non esse explicitè reuelatum, quòd pro quolibet temporis momento eis detur, sed aliquando; & hoc sufficit ad saluandam Textus intelligentiam.

3. ex Ezze.

523. Quartum argum. desumitur ex 1. Ioannis, *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*: sed hoc non probat, quòd singulis horis, ac momentis illuminet; sed quòd pro aliquo tempore illuminet; & ideò hoc argumento nos quoque vsi sumus in cap. 18. & 19. ad probandum, quòd Deus omnibus hominibus largiatur gratiam sufficientem.

4. ex Euangel. Ioan.

524. Quintum argum. desumitur ex Apocal. 3. *Ecce sto ad ostium, & pulso: si quis aperuerit mihi*

5. ex Apoc.

hi ianuam, introibo, & cenabo cum eo, &c. sed hoc probat quidem pulsationem, seu vocationem, at non continuam; immò neque vniuersalem omnium.

525. Sextum argum. desumitur ex aliquibus Pauli dictis. 1. Timot.4. *Qui est Saluator omnium maximè fidelium*, &c. Timot. 2. *Deus vult omnes homines saluos fieri*: & ad Rom.10. *Ne dixeris in corde tuo quis ascendet in Cœlum? prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo*. Sed, vt manifestum est, hęc, & alia similia dicta probant ad summum vocationem omnium; at non continuam, atque perpetuam, de qua est quæstio. 6.ex pluribus Pauli locis.

526. Septimum argum. quod videtur aliquid probare, desumitur ex Concilio Senonensi cap.15. dicente: *auxilium Dei circa hominem, semper est in promptu, & ne momentum quidem est, in quo Deus non stet ad ostium, & pulset*. Sed in primis, hoc argum. non infringit nostram conclusionem, quę dicit, non haberi explicitè reuelatum, quòd Deus quolibet temporis momento aliquo vocationis modo omnes homines vocet ad opus salutis: at Concil. istud non docet oppositum. 2. nostra conclusio loquitur de infidelibus. 3. Concilium hoc non videtur approbatum; & licet mereatur aliquem honorem, non tamen obligat ad sic tenendum; eo vel magis, quia compræhendit omnes homines, & omne tempus vitæ; cùm tamen magna infidelium pars obcæcata, & indurata sit; & inter fideles, non pauci impij, pessimique peccatores excęcati reperiantur: Alij autem fideles, siue iusti, siue iniusti in se ipsis non experiantur continuas huiusmodi assertas vocationes, seu illuminationes. Immò, si infideles, cùm ad fidem veniunt, siue Gentiles sint, siue Turcę, 7.ex Conc. Senonensi.

Experientia docet non continuè homines vocari.

siue etiam Hęretici, interrogentur, an, cùm in sua Religione viuerent, experti fuerint aliquas internas vocationes, vel dubitationes de sua Religione, vel incitationes ad inuestigandam aliam Religionem? Respondent, vel quòd aliquando habuerint, vel quòd rarò, vel aliqui, quòd numquam, nisi pro ea vice, qua efficaciter vocati, venerunt ad fidem. Quod euidens signum est, non solùm non esse explicitè reuelatum, quòd omnes infideles continuò, & pro quolibet temporis momento vocentur: sed quòd neq; hanc continuam, immò neque frequentem vocationem experiuntur.

Neq; reue. latum est explicitè, quòd fideles peccatores pro omni momento vocentur.

527. Dico 3. neque est explicitè reuelatum, quòd fidelibus peccatoribus pro quolibet temporis momento Deus largiatur gratiam sufficientem, seu illuminationem, ac inspirationem ad pęnitendum, aliaue bona opera, *sicut oportet*, exercendum.

528. Prob. 1. eisdem argumentis nuper allatis: nuspiam enim hæc reuelatio explicitè habetur. Quamuis enim in tota Sacra Scriptura vtriusque Testamenti maxima Dei misericordia commendetur, & misericordia superexaltare dicatur iudicium: tamen iudicium, seu iustitia quoque sæpissimè prædicatur, ideò in psal. 100. ait Dauid, *Misericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine*. Alioquin nullus reperiretur peccator, nullus damnaretur; omnes essent iusti; omnes salui, cuius contrarium experimur, & credimus. Adhuc autem Dei exaltatur misericordia, dum peccatores sibi ingratos sæpissimè ad pœnitendum excitat.

Exaltatur Dei misericordia, si aliquoties peccatores vocantur.

529. Prob. 2. experientia, quam quilibet Christianus Catholicus in semetipso potest habere, cùm in peccatum incidit, & maximè si est recidiuus,

cidiuus, aut consuetudinarius, vel rarò confitetur, aut semel in anno: hic enim suis negotijs domesticis, vel publicis incumbit, vel in suæ professionis exercitio sedulus est, & totus in eo positus, si Lector, si Iudex, si Aduocatus, si Notarius, si Artifex, si Agricola, &c. quilibet enim horum, dum suo muneri incumbit, nullam experitur cogitationem ad pænitendum. Si autem sordidis occupatur negotijs, vt vsuræ, concubinatus, meretricij, &c. dum ijs incumbit experitur se totum tunc in eo esse, & de opposito nihil cogitare. Sic de vindicatiuo, & de alijs hisce peccatoribus discurrendum. De studentibus pariter euidens est, quòd dum per plures horas in discutiendis legum difficultatibus sunt immersi, nihil de pœnitentia, alijsue præceptorum operibus cogitant; igitur non singulis momentis à Deo vocantur, sed, vt dicemus, statutis à diuina sapientia, atque prouidentia temporibus.

Conclusio probatur experiẽtia.

530. Dico 4. neque est explicitè reuelatum, quòd hominibus iustis Deus continuò, & singulis momentis concedat gratiam sufficientem ad omnia, & singula opera perficienda, sed statutis temporibus.

Neque est explicitè reuelatum, quòd iusti continuò vocantur.

531. Prob. eisdem argumentis. Nuspiam enim in Sacra Scriptura legitur hoc pactum, seu hæc promissio; vel assignetur vbi

Experientia id docet.

532. Prob. 2. experientia. Quiuis enim Catholicus potest in semetipso experiri; quòd dum omni qua potuit diligentia suorum peccatorum confessionem fecit, absolutionemque obtinuit; insuper, & sacratissima Eucharistia refectus est; non continuò, & singulis momentis obtinet illuminationes, ac inspirationes ad facienda aliqua opera sancta; sed aliquando, ac interpolatis temporibus,

bus, & dum vrgent præcepta: ergo.

533. Probari poteſt generaliter de omnibus, ſiue infidelibus, ſiue fidelibus, & de his, ſiue peccatoribus, ſiue iuſtis, ſic. Omnis homo alicui profeſſioni præſertim intellectuali addictus, vt Philoſophiæ, Metaphiſicę, Mathematicæ, Aſtrologiæ, Algebræ, Iuriſprudentiæ, aut Theologiæ, dum in contemplando aliquo ſuæ profeſſionis puncto applicatus eſt, ita abſorbetur, vt extra ſe poſitus, & ſuimet oblitus videatur, & per multum tempus ſic remaneat: exemplum de Archimede preſtantiſſimo Mathematico adducere ſufficiat, cuius etiam S. Auguſtinus meminit *de Ciuit. lib.* 1. *cap.* 6. Is enim cùm Siracuſæ Ciuitas ipſius Patria oppugnaretur, & catapultis, cæteriſque bellicorum tunc temporis inſtrumentorum fragoribus, & oppreſſorum clamoribus quateretur, Matheſis, ac Geometriæ circulis pangendis ſic erat intentus, vt tot rumores, clamores, ac ruinas non aduerterit, & capta Patria in eiſdem operibus ſuæ ſcientiæ perſeuerans inuentus, occiſus ſit. Similes ferè diſtractiones præfati omnes profeſſores patiuntur, dum ſuis vacant ſtudijs, & plures horas, nocteſque integras, vt de multis audiui (quos numquam imitari curaui) in ſuis ſpeculationibus ſunt intenti, vt nullam aliam cogitationem, nec diuinam, nec humanam in ſeipſis experiantur. Iſti ergo, cuiuſcumque conditionis ſint, ſiue infideles, ſiue fideles; ſiue peccatores, ſiue iuſti, pro ijs temporibus, immò nec pro alijs functionibus, quas exercent, edendo, ludendo, dormiendo, &c. illuminationes, ac inſpirationes diuinas experiuntur: ergo Deus eas non largitur ſingulis momentis, ſed dum adeſt neceſſitas.

Quilibet profeſſioni alicui addictus hoc experitur.

534. Dico 5. Neque eſt explicitè reuelatum, quòd

quòd Deus largiatur iuſtis pro ſingulis momentis gratiam ſufficientem ad perſeuerandum in iuſtitia, ſeu gratia, ſiue ad tempus, ſiue vſque ad finem vitæ.

Neque explicitè reuelatum eſt quòd iuſt ſingulis momentis gratiam ſufficientē habeāt ad perſeuerādum.

535. Prob. eiſdem prorſus argumentis; negatione nempè reuelationis, & experientia contraria. Complures ſiquidem iuſti ſpeculatiuis ſcientijs præditi ſunt, in eiſque immorantur; & quamuis aliquando, & pluries incipientes ſua ſtudia, illa ad Deum referant, & pro eo, & proximorum beneficio velint ea facere; cùm tamen in eis progrediuntur, & ſpeculationibus inſiſtunt; alias cogitationes non experiuntur. Gratia autem ſufficiens ad perſeuerandum in accepta iuſtitia, aliud non eſt, niſi diuina illuminatio, ac inſpiratio, vt quis progrediatur in operando bonum pręcepti, vel conſilij, & cauendo malum: has autem cogitationes, iuſtus cùm ſpeculatiuis ſcientijs, vel artibus, alijſue ſimilibus functionibus incumbit, experitur ſe non habere: ergo non habet continuò, & ſingulis momentis; quilibet enim de ſuis actibus internis, vt ſunt excitatio intellectus, & inſpiratio voluntatis ad bonum opus ſupernaturale, poteſt teſtari.

Piè tenendum, quòd Deus pluries vocet infideles.

536. Dico 6. Piè tenendum eſt, quòd Deus gratiam ſufficientem largiatur infidelibus, ſiue mediante Miſſionario, alioue externo modo; ſiue immediatè per ſeipſum tantùm, abſque externo medio, in diuerſis temporibus, pluribuſque vicibus iuxta æternam ſuæ ſapientiæ, & prouidentiæ nobis occultam diſpoſitionem.

537. Prob. Id piè tenendum eſt de Deo, quoad rationalium creaturarum gubernium, quod eius iuſtitiam cum miſericordia commendat, & Sacræ Scripturæ non eſt contrarium; ſed potiùs con-

consonum: sic se habet hęc sententia: ergo. Maior secundùm omnes suas partes pio intellectui est euidens. Nam *Misericordia Domini plena est terra; & miserationes eius super omnia opera eius*: & Ecclesia in suis collectis dicit, *Deus, qui omnipotentiam tuam parcendo, & miserando maximè manifestas*: & Dauid in psalm. 100. *Misericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine*. Si autem pluries vocet infidelem, quamuis respuentem, magis commendatur illius benignitas, & misericordia: ergo sic existimandum est facere.

Fundamētalis huius piæ credulitatis ratio.

Min. prob. quòd hęc sententia non sit contraria Sacrę Scripturæ, sed consona, ex Christi clarissimo oraculo Matth. 23. *Ierusalem*, &c. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & renuisti?* Igitur non vna, sed pluribus vicibus Deus vocat, ac illuminat infideles, quamuis isti vocationem reijciant.

Ex Christi oraculo colligitur, quòd pluries vocat.

538. Prob. 2. Omnia loca, quę adducebantur ab ijs, qui docebant continuò homines à Deo vocari (quod reiecimus) saltim verificari possunt de multiplici vocatione. V.g. illud dictum Apocal. *Ego sto ad ostium, & pulso*, nequit intelligi de vocatione simplici per modum transeuntis, sed per modum stantis, & assiduè pulsantis.

Omnia argum. adducta pro cōtinua vocatione, probant multiplicem.

539. Confirmatur ex facto pro infidelibus. Non enim pro vna vice Deus in Veteri Testamento misit Prophetas ad prędicandum Regibus, ac Populis Samarię, qui erant Apostatę à fide; sed pluries, vt ex libris Regum, ipsorumque Prophętarum patet. Neque vna tantùm vice misit Prophetas ad ipsosmet Reges Iuda Idolatras, vt ex eisdem libris Regum, & Prophetarum constat. Immò, vt à lege naturæ incipiamus,

Exempla S. Script.

mus. Deus deleturus mundum per diluuium, vſus eſt Noe, vt Propheta, ex Auguſtino de *Ciuitate lib.*18. *cap.* 38. prædicante pœnitentiam, & mundi deſtructionem ſecuturam per diluuium, niſi pœniterent, & ſaluandos eſſe eos tantùm, qui in Arca, quam formabat, reperiendi erant: at formatio Arcæ durauit per annos centũ, nã vt ex Sacra Scriptura docet S. Auguſtinus de *Ciuit. lib.* 15. *cap.* 27. cæpit eam fabricare ętatis ſuę anno 501. & diluuium accidit anno ętatis ſuæ 601. vt etiam Salianus notauit in Noemo. Igitur non ſemel, aut bis, aut centies, ſed pluſquam millies, & vltra, per Noe Deus vocauit ad pœnitentiam totam gentem illam peccatricem in peccatis ſenſus habituatam.

Exemplum de lege naturæ.

Centum annis durauit formatio Arcę.

540. Idem dicendum de Ægiptijs, ipſorumque Rege *Cencres Pharaone*: totum enim populum illum, ac Regem per Moiſem, & Aaron ad ſui obedientiam, & cultum vocauit, & vocationem tot miraculis, decem ſcilicet plagarum, confirmauit. Hæc autem miracula per annum integrum patrata ſunt: & vt ſupra dixi de Samaritis, ipſiſque Iudæis, cùm Deus illos corrigendo per Prophetas ad pœnitentiam vocauit, non ſemel, aut bis, ſed ſæpiſſimè Prophetæ illis locuti ſunt.

Exemplum de Ægiptijs.

541. Idem dicendum de Regibus Caldeorum, Perſarum, ac Medorum in Babilonia regnantibus, nempè Nabuchdonoſore, Balthaſarre, Dario, & Ciro. Cùm enim ſub illis Iudęi tranſmigrati per annos 70. manſerint, multis miraculis Deus vocare viſus eſt Reges illos, ac eorum populos. Etenim quatuor pueri Iudæi, Ephebi Nabuch, ne cibis immolatis contaminarentur, rogarunt nutriri leguminibus, atque

Exemplum de Caldeis

aqua; & tamen poſt decem dies, *vultus eorum apparuerunt pulchriores, & corpulentiores ijs, qui veſcebantur cibo regio*: tres ex ijſdem nolentes iuxta fidem Moſaicam adorare ſtatuam Nabuch, iniecti in ardentem fornacem, illæſi ſeruati ſunt, & flamma combuſſit Miniſtros eam incendentes: qua de cauſa Nabuch ſub pœna capitis prohibuit blaſphemari Deum Iudæorum: & tamen infidelis, ac Idolatra cum ſuis permanſit. Daniel pluribus ſignis, ac miraculis quatuor illos præfatos Reges docuiſſe videtur fidem veri Dei; primò dum cum alijs tribus leguminibus, & aqua tantùm nutritus pulchrior, & corpulentior apparuit ijs, qui cibo regio veſcebantur. 2. cùm ex Dei reuelatione manifeſtauit Nabuch viſionem ſtatuę ex diuerſis metallis compoſitæ, quam Rex in ſomno habuerat, eamque illi declarauit, quòd ſignificabat Imperium, ſeu Dominium, quod ſucceſſiuè diuerſis Nationibus poſt Nabuch contingere debebat; & quòd lapis ille, qui ſine alicuius opera ex altiſſimo monte euulſus, cadenſque ſuper pedes ſtatuę eam comminuerat, ipſeque lapis creuerat in montem immenſum, ſignificabat Meſſiam de Cęlo ſine humano opere conceptum venturum, & dominium Romanorum ſubiugaturum, eiuſque fidem, ac poteſtatem totum mundum peruagaturam. 3. cùm eidem Nabuch explicauit aliam viſionem arboris ramos expandentis per totam Aſiam, fructus pulcherimos afferentis, & vidit beſtias terræ ſub ea paſcentes, & aues cœli ſuper ea commorantes; deindè Sanctum de cœlo deſcendere, ac dicere *ſuccidite arborem, & diſſipate illam; attamen germen radicum eius in terra dimittite*: Et Daniel explicauit, arborem illam eſſe dominium Nabuch, quod ex Dei iudi-

Miracula corā Caldeis facta.

Multa pro Caldeorū vocatione exempla.

iudicio erat ei ad tempus auferendum, & post annos octo eidem restituendum. Et sic accidit; quia mente captus, ab hominibus segregatus in desertis cum feris habitauit, fænum, vt Bos comedit; deindè ex Dei misericordia ad se rediens, regimen reassumpsit. Propterea consilium ei dedit, vt *peccata sua eleemosinis redimeret*; quod non legitur fecisse. Ecce quoties Deus excitauit Regem illum, suumque populum: hęc omnia iam viderat, & audierat Balthasar filius Nabuch; & tamen cum suo populo in Idolatria prosequebatur: & Deus iterum per Danielem eum, Optimatesque Regni excitauit, dum in solemni conuiuio cum Regni Principibus profanans vasa Templi, quæ pater suus ab Ierusalem attulerat; in muro aulę conuiuij apparuerunt digiti scribentes, *Mane*, *Thecel*, *Phares*, quæ iuxta Danielis explicationem significabant finem sui Regni, suęque vitæ, & tamen nihil ex illa excitatione profecit, sed conuiuium prosecutus, vino tandem temulentus eadem nocte per Darium, vita, ac Regno priuatus fuit. Hæc omnia, quæ diximus, sciuit Darius successor; & alia duo vidit ex Daniele stupenda miracula; ex persecutione, siquidem aulicorum, Daniel ob veri Dei fidem bis in lacum Leonum missus, illæsus inde euasit: primò cùm Sacerdotum Idolorum fraudem prodidit, qui dicebant suum Idolum comedere; at ipsimet noctu in cauea sub altari cibos immolatos comedebant, deindè draconem à populis adoratum incendit. Secunda autem vice, cùm contra edictum Regis, ne per certum tempus aliquod Numen oraretur, pręter Regem, accusatus fuit Daniel, quòd oraret conuersus ad Ierusalem, & tunc in lacum Leonum missus, à Deo protectus fuit, ne à Leonibus

Nabuch pluries vocatus cum suo populo.

Balthasar pluries vocatus.

Darius pluries vocatus.

lęderetur, & visitatus à Propheta Abacuch, quem Deus per Angelum capillo capitis sui asportari fecit è Iudæa in Babilonem cum prandio, quod messoribus ferebat: & viso miraculo illæsionis à Leonibus, Rex educto Daniele de lacu, statim in illum immitti iussit Danielis accusatores, quos antequam ad laci pauimentum peruenirent, Leones lacerarunt, ac deuorarunt: alia Danielis facta omitto. Ecce quot vicibus Deus Reges illos, populósque Caldeos, Medos, ac Persas excitauit ad cognoscendam, atque credendam Iudæorum fidem.

Duo miracula vidit.

542. Sed à factis Veteris Testamenti transeuntes ad facta post euulgationem Noui, tot vicibus noscimus, Deum excitasse Regulos, Imperatores, & omnes Gentiles Populos; quot martiria, & miracula in Dei seruis illi conspexerunt: ex quibus miriades hominum, ipsiue iudices, atque carnifices conuersi sunt ad fidem; cæteris autem excitatis, ac inspiratis respuentibus, & in sua perfidia remanentibus. Omnes autem pręfati Reges, Principes, ac Populi, vel proprio, vel alieno auditu, Christi; ac Sanctissimæ Trinitatis fidem à martiribus illis prædicari audierunt, eamque reiecerunt. Alias autem immediatas Dei vocationes, seu excitationes, ac inspirationes infidelium eis immissas, siue per recordationem talium prædicationum, siue per sufficientiam martiriorum, ac miraculorum ab eis patratorum, siue alio modo à Deo immediatè in eorum animas immissas, ego nequeo referre; quia nescio; ipsi sciunt: hoc vnum scio, & firmiter credo, quòd *Deus diues est in misericordia, & miserationes eius super omnia opera eius*; ideòque existimo, quòd sæpè infideles omnes, aliquibus modis mediatè, ac

Exempla plurium vocationum earundem personarum ex Nouo Test.

ac immediatè ad fidem veram excitet, ac inſpiret; ipſi autem excitationes, ac inſpirationes reſpuant, ac reijciant: Sibi imputent.

543. Tandem (quamuis de vno populo incredulo ſępiſſimè à Deo vocato ad fidem, ac pęnitentiam) inſignem locum habemus Iſaiæ 65. 2. quo poſtea vſus eſt Paulus Rom. 10. 22. Iſaias ex parte Dei contra populum ab initio, & ſemper Deo rebellem idolatrantem, & contumacem, ait. *Ecce ego ad Gentes, quæ non inuocabant nomen meũ, expandi manus meas tota die ad populum incredulum,* (Paulus loco citato addit, *& contradicentem,*) *qui graditur in via non bona poſt cogitationes ſuas. Populus, qui ad iracundiam prouocat me ante faciem meam ſemper; qui immolant in hortis, & ſacrificant ſuper lateres, qui habitant in ſepulchris, & delubris Idolorum*, &c. Gloſ. ord. *tota die*, inquit, *ei benefaciendo ex quo illum eduxi de Ægipto. Incarnatus quoque infirmitates eorum curaui, mortuos ſuſcitaui, paucis panibus eos paui: ipſi tamen ſemper fuerunt increduli*. Gloſ. Lyr. *tota die*, ait, *ab antiquo vſque ad præſens per Prophetas, poſtea per meipſum*: & V. *expandi manus meas*, dicit, *volens ad me trahere*; & ideò per Iſaiam cap. 5. 5. de eo populo ſub vineę nomine conqueritur, *iudicate inter me, & vineam meam: quid debui vltra facere vineæ meæ, & non feci ei?* multoties ergo, multiſque viſibilibus, ac inuiſibilibus modis incredulam, & contradicentem Nationem ad veram fidem, & pœnitentiam excitauit, & vocauit. Idem autem de alijs populis incredulis, vt ſupra aliqualiter patuit, circa pertinentia ad ſalutem, puta fidem, ac pœnitentiam, dicendum eſt, non enim Deus fuit, aut eſt vnius populi, aut Nationis tantùm Deus, Creator, ac Pater; ſed omnium

Ex S. Scrip. Deus pluries vocat incredulos

Exprobrat Deus incredulis multas vocationes.

nium Populorum, ac Nationum; nullamque Nationem sine remedio ad salutem necessario reliquit: ac proindè si populo Iudaico multiplicem vocationem existimauit necessariam ad salutem; ita pro alijs necessariam existimasse dicendum est, eamque pro sua benignitate omnibus impertiuisse.

De alijs Nationibus idem dictum.

Tenendum quòd fidelibus vrgẽtibus pręceptis Deus largiatur gratiam sufficientẽ.

544. Dico 7. De fidelibus loquendo, siue iustis, siue peccatoribus, tenendum censeo, quòd dum vrget obseruantia diuini, vel Ecclesiastici pręcepti, vt hoc possit obseruari, *sicut oportet*, Deus semper gratiam sufficientem impartitur.

545. Declaratur hæc conclusio, antequam probetur: & declaratio notanda est, quia ab ea dependent plurium dubiorum solutiones: sciendum ergo, quòd contingere potest, vt pręcepta diuina, vel Ecclesiastica duplici modo obseruentur; nempè *sicut oportet, & aliter quam oportet ad salutem*. Tunc obseruantur, *sicut oportet*, ad salutem, quando obseruantur propter Deum, vt scilicet obseruatio placeat Deo, sicut in suo loco declaraui; quia, ait Apostolus, *finis legis est charitas*; & hoc modo Christus Dominus semper operabatur inquiens Ioann. 8. 10. *Quæcumque sunt placita Patri, hæc facio semper*. Tunc verò obseruantur *aliter quam oportet*, quando non ex fine placendi Deo, sed ex vana gloria, vel politico, alioue mundano fine positiuo obseruantur. V.g. loquendo de diuinis negatiuis præceptis; aliquis non occidit, non furatur, non mæchatur, &c. non vt obsequium obedientiæ præstet Deo ea præcipienti, sed solùm, vt apud Principem, vel populum nomen bonum acquirat, & inde ad honores, ac dignitates promoueatur: vel ea obseruat, vt effugiat pęnas contra ea delicta statutas; nã

Vt obseruentur sicut oportet

Ode-

Oderunt peccare boni virtutis amore;
Oderunt peccare mali formidine pęnæ:

Quid sit obseruare aliter quam oportet.

Sic etiam dicendũ est de præceptis diuinis positiuis, de cultu Dei, de honore parentũ, &c. Quo verò ad Ecclesiastica eadem distinctio est: quidã sanctificant Festa; Sacramentum Pęnitentiæ, & Eucharistiæ suscipiunt propter Deũ, vt Deo placeant: quidã verò propter mundũ ad captandã vanam gloriam, vel ad effugiendas pœnas contra omittentes statutas. Illi qui pręfata præcepta obseruant propter Deum, obseruant, *sicut oportet*; qui verò propter mundum, seu prauum finem, dico, quòd obseruant quidem, sed aliter, quàm oportet: & ad obseruandum primo modo, idest, vt possint sic obseruari, Deus semper concedit gratiam sufficientem; & si ista non reijcitur, concedit efficacem (iuxta sua inscrutabilia decreta) per quam impletur obseruatio pręceptorum, *sicut oportet*: ad alium verò obseruandi modum, non concedit gratiam sufficientem, per quam possit quis eo modo obseruare: sed concedit ad non sic obseruandum; illuminat, excitat, ac inspirat, vt abstineat, & alio modo obseruet. Hoc posito

Ad obseruandum vt oportet dat Deus gratiam.

546. Probatur nunc conclusio. Nisi adesset gratia sufficiens, quando obseruanda sunt Dei præcepta, *sicut oportet*, præcepta essent impossibilia. Sed non sunt impossibilia; immò non grauia, ex Epistol. 1. Ioannis dicentis in *cap. 5. Mandata eius grauia non sunt*; sed vt ait Saluator, Matth. 11. leuia. *Iugum meum suaue est, & onus meum leue*. Et Concil. Trident. *sess. 6. cap.* 11. sententiam asserentem, quòd Deus præcipit impossibilia, vt anathema damnatam dicit à Patribus, & subdit Augustini dictum, *Deus non iubet*

bet impossibilia ; sed iubendo monet , & facere quod possis , & petere quod non possis, & adiuuat, vt possis . Anteced. prob. Sine gratia Dei excitante , ac inspirante, mandata Dei impossibilia sunt obseruari , *sicut oportet*, & cum illa fiunt possibilia, vt ipsummet Concilium loco citato asserit , inquiens: *qui diligunt Deum sermones eius seruant ; quod vtique cum diuino auxilio præstare possunt* : & hoc docuerant duo Concilia , *Mileuitanum canon.* 5. *Africanum can.* 8. in quibus decernitur , quòd indigemus gratia , vt possimus operari : ista autem sufficiens est , qua possumus benè operari ; efficax verò est , quæ facit operari , vt in suo loco diximus : igitur si vrgente, pręcepto non daretur homini gratia sufficiens , scilicet excitans , ac inspirans ad operandum , præceptum esset impossibile .

Dei pręcepta ex Dei gratia non sint impossibilia.

Absurdum, quòd sequeretur.

547. Prob. 2. paritate actuum disponentium ad iustificationem , qui sine gratia ista excitante, ac inspirante fieri non possunt , vt oportet. Ait enim Concil. Tridentin. sess. 6. canon. 3. *Si quis dixerit sine præueniente Spiritus Sancti inspiratione , atque eius adiutorio , hominem credere , sperare , diligere , ac pænitere posse , sicut oportet , vt ei iustificationis gratia conferatur , anathema sit* . Ergo idem dicendum de obseruantia præceptorum , *sicut oportet*, nam ea in iustis disponit ad augmentum gratiæ , & gloriæ : in peccatoribus verò disponit ad pœnitentiam , & iustificationem . Si enim peccator obseruat pręcepta propter Deum , vt scilicet ei obediat , ac placeat , signum est , quòd diligit eum , vel diligere illum incipit ; ait enim Saluator Ioann. 14. 15. *si diligitis me mandata mea seruate* : ergo à posteriori , qui seruat mandata propter Deum , illum diligit : & sic in vtro-

que

que hæc obſeruantia præceptorum, *ſicut oportet*, prærequirit gratiam ſufficientem, vt poſſit fieri; efficacem verò, vt fiat, vt in ſuo loco diximus. Arg. ab experientia.

548. Prob. 3. experientia, tàm iuſtorum, quàm peccatorum; & quiſque, qui aliquando fuit in alterutro ſtatu, expertus eſt, quòd vrgente præcepto, ſiue aliquo externè hortante, ſiue ſolo Deo internè loquente, excitationem, & inſpirationem habuit ad implendum præceptum, quod Deus iubet; & ſi non reiecit inſpirationem, ſed impleuit, nedum ſufficientem habuit gratiam, ſed efficacem quoque: ſi autem non impleuit, vel ob vanam gloriam, aliumue mundanum finem impleuit, reiecit inſpirationem, vt propter Deum, & ſicut oportet, impleret.

549. S. Auguſtinus in pſalm. 56. inquit. *Non imperaret hoc Deus, vt faceremus, ſi impoſſibile iudicaret, vt hoc ab homine fieret. Si conſideras infirmitatem tuam, deficis ſub præcepto; confortare in exemplo; ſed etiam exemplum multum eſt ad te: adeſt ille, qui præbuit exemplum, vt præbeat & auxilium.* Neque aliter cogitare poſſumus de bonitate, ac miſericordia Dei, vt nempè imperauerit nobis ea, quæ viribus noſtris facere non poſſumus; nam ita prorſus accideret, ac ſi cæco, & pedibus orbato præciperes, vt ambularet, & recto tramite ambularet. De fide autem eſt, quòd ſine Dei gratia nemo poteſt opus bonum ad ſalutem conducens operari; quod quidem ante omnes Sanctos Patres, & ante omnia Concilia docuit ipſemet omnium Conciliorum author Chriſtus Dominus, Ioann. 15. *ſine me nihil poteſtis facere*. Cùm ergo implenda ſunt præcepta, *ſicut oportet*, ideſt, non materiali modo, ſed vt ad ſalutem S. Auguſt. ratio.

lutem conducentia, vt possit homo facere, ne sibi reddatur impossibile quod præceptum est, adest Deus præbens sufficientem gratiam illuminationis, ac inspirationis, per quam constituitur potens exequi; & si non respuit, habet à Deo adiutorium, quo etiam faciat, seu exequatur: Deus enim, qui incæpit, nisi homo deficiat, dat velle, & perficere; ex Tridentin. sess. 6. cap. 13.

Tenendum quòd vrgẽte tentatione, Deus dat gratiã sufficientẽ.

550. Dico 8. Cùm adest vehemens tentatio contra aliquod Dei præceptum, tenendum censeo, quòd Deus præbeat tentato sufficientem gratiam, per quam possit tentationi resistere, eamque vincere.

551. Prob. eisdem argumentis, quibus probata est præcedens concl. quia vrgente tentatione contra præceptum, vrget obseruantia præcepti; ideòque est necessaria gratia illa, per quam quis possit implere præceptum, & sine qua non potest: nihilominus probatur etiam alijs argumentis. In 1. Corinth. 10. 13. asserit Apostolus, quòd Deus dat auxilium in tentationibus, vt possimus resistere, & non succumbere. *Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari vltra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possitis resistere.* 2. Tentationes vinci non possunt sine gratia Dei, *ex Concilio Diospolitano canone* 12. & *ex Cælestin.* 1. *Epistol.* 1. *cap.* 6. Quilibet enim in semetipso experiri potest, quòd dum graui aliqua tentatione premitur, excitatur, & inspiratur à Deo, vt ei resistat, & petat à Deo immediatè, vel Sancti alicuius Aduocati inuocatione, vt eam superet. Quòd si tunc à passione aliqua concupiscentiæ, vel iracundiæ agitatus, excitationem, ac inspirationem resistendi, & auxilium inuo-

Ex Apostolo.

Sine gratia tentatio vinci non potest.

inuocandi non curat, reijcit, ac respuit, succumbit: ideò quotidiè, & sæpè petimus à Deo, *ne nos inducas in tentationem*, ideſt, non permittas nos à tentatione superari; sed fac, vt nos eam superemus, ac vincamus. Prestò ergo eſt benignissimus Deus, cùm à Demone, vel à noſtris concupiscentijs tentamur, illuminans, ac inſpirans, vt reſiſtamus, & ab eo adiutorium petamus, vt vincamus; & cum ex corde petimus, ex eius adiutorio vincimus; ſi autem petere omittimus, vincimur. Cauendum tamen eſt, ne ſolo ore petamus, ſicut monet Auguſtinus, & de ſe ipſo fatetur aliquando ſic petijſſe; *Petebam Domine, vt auferres à me concupiſcentiam, ſed ſolo ore; verebar enim, ne me exaudires, & auferres à me concupiſcentiam, quam expleri malebam potiùs, quàm extingui.* Toto corde orandus eſt Deus, vt adiuuet.

552. Dico 9. Tenendum cenſeo, quòd ad vitandum nouum peccatum, *ſicut oportet*, Deus cuilibet preſtat auxilium ſufficiens. Ad vitandū nouum peccatum, Deus dat auxilium ſufficiens.

553. Prob. eiſdem argumentis de impoſſibilitate: Nam abſtinentia à peccatis à Deo precepta eſt, & peccatorum commiſſio inceſſanter in Sacra Scriptura prohibita eſt. Cùm ergo cadat ſub præcepto, vt in actu poni poſſit, eſt neceſſaria gratia ſufficiens, per quam homo poteſt, & ſine qua non poteſt; quia ait Saluator, vt ſæpè dictum eſt, *ſine me nihil poteſtis facere*: fruſtra autem preciperetur abſtinentia à quouis peccato, niſi homo haberet à Deo vires ad poſſe reſiſtere: quia ſic præciperetur aliquod impoſſibile; quod à Deo alienum eſſe de fide tenendum eſt.

554. Dixi, & ſemper replicabo, *ſicut oportet*; quia ſi aliquis abſtineret à nouo peccato furti, adulterij, calumnię, &c. propter vanam, ac

mundanam gloriam, vel ob finem alium temporalem ad ſic faciendum, gratia ſufficienti non indigeret; quamuis etiam iſtam, vt mox dicam, experiretur; vt ſcilicet ob finem bonum abſtineret, quamquam eam reijceret: ob finem ſiquidem ſupernaturalem Deus largitur ſupernaturale donum gratiæ, non ob naturales, & præſertim prauos fines.

Ad vitandum ſicut oportet eſt neceſſaria.

555. Confirmatur experientia. Quilibet peccator, & maximè Chriſtianus, & Catholicus, dum eſt in propinqua occaſione patrandi nouum peccatum, ſi verum fateri velit (vt plerique fatentur) experitur in ſe Synderesim, ſeu conſcientię remorſum, & monitionem quamdam ne offendatur Deus, ſeu ne præceptum violetur, dum agitur de peccatis occultis: & quando agitur de publicis, interdum Deus pręter internum, quem immittit conſcientiæ remorſum, ac illuminationem, & inſpirationem, ne patretur peccatum, quo offenditur Deus, permittit externè etiam per aliquem moneri, ne peccet. Quotidiana autem experientia docet, benigniſſimum Dominum, nullam prętermittere occaſionem, in qua homo tenetur bonum facere, & à malo abſtinere, quin pręſtò ſit cum ſua gratia illuminando, & inſpirando ad faciendum bonum, & ad abſtinendum à malo: & hoc certè modo exiſtimo intelligendum illum Apocalipſis locum, *ego ſto ad oſtium, & pulſo*, & alia Sacrę Scripturę loca, in quibus commendari legimus Dei aſſiſtentiam ad illuminandum, & inſpirandum homines ad faciendum bonum, & cauendum à malo; intelligenda inquam ſunt in ſenſu accommodo, quando ſcilicet adeſt neceſſitas, regulariter loquendo; nam de bonis ſupererogatorijs loquar poſtea. Nunc autem

Deus præſtat auxilium ſufficiens, dum adeſt neceſſitas.

tem de bonis præceptis, & de malis prohibitis loquimur, pro quibus sequendis, ac vitandis gratia est necessaria, vt exequi, & vitari possint, ne talium executio sit impossibilis; & ita intelligendum *Concil. Senonense cap.* 15.

556. Dico 10. Tenendum etiam est, quòd vt possit homo exercere opera quæcumque consilij, ac supererogationis, *sicut oportet,* Deus elargitur gratiam sufficientem. Ad exercēda opera consilij est necessaria gratia sufficiens.

557. Prob. eisdem argumentis; quia cùm ad ea sic facienda natura potestatem non habeat, nisi Deus concedat posse, opera illa essent impossibilia: igitur neque sub consilio cadere possent; frustraneum enim esset Dei consilium de re impossibili.

558. Prob. 2. Specialiter de consilij, ac supererogationis (idest non præcepti) opere, ex *Concil. Arauf.* 2. *canon.* 11. *Gratia Dei est causa, cur quis voueat*: Votum autem est opus consilij: ergo. Consequentia est euidens: nam actu vouere est effectus gratiæ efficacis; hęc autem sufficientem semper supponit, vt sibi connexam, non è contra. Dum enim quis opus bonum, siue præcepti, siue consilij facit, gratiam habet, quę illuminat, ac inspirat, estque sufficiens, & habet gratiam facientem facere, quę, vt sępè dictum fuit, est efficax. Concil. Arauſ.

559. Prob. 3. Experientia. Omnes, qui se disponunt ad consilia exequenda, siue postea exequantur, siue non, experiuntur se, vel ex lectione alicuius libri spiritualis, aut canonici; vel ex auditione alicuius Concionatoris, aut alterius de operibus consilij loquentis, internè vocari, seu inuitari ad illud exequendum; & si exequitur ex gratia efficaci id habent: si verò non exequi- Experientia id docet.

exequitur ex motiuo aliquo retrahente, & faciente reijcere vocationem, iam eam experti sunt se habuisse.

Ad exequẽdum sicut oportet, Deus dat gratiam sufficientẽ, vt possit.

560. Dixi, & sæpè replico, vt possit exequi, *sicut oportet*, quia plures mundani ad opera consilij, & supererogationis se accingunt, & faciunt, non sicut oportet, idest, propter finem pietatis, alteriusue virtutis, sed propter mundanum finem: v. g. quis ingreditur Religionem, vt ei subueniatur de victu, ac vestitu, quibus in sæculo carebat; vel quia ex capite sedandæ inimicitię inter duas familias fuit obligatus ingredi Religionem; vel vt per ingressum Religionis fiat capax alicuius dignitatis, quam habere non poterat in sæculo. Sic & puellę, quę Moniales fiunt ex vi, aut metu, saltem reuerentiali, vel alio fine sęculari: sic qui fiunt Clerici, vel vt se retrahant à iurisdictione Principis sæcularis, & licentiosiùs viuant, vel vt Gabellas, & impositiones sæcularium effugiant: sic qui itinera peregrinationum longinquarum assumunt, solùm vt vxoribus, vel parentibus rem ingratam faciant, &c. hi, inquam, & similes, qui consilij, & supererogationis opera decernunt facere, vt sic, seu istis modis faciant, non egent gratia sufficiente, nec Deus ad his modis faciendũ inspirat: sed existimo quidem, quòd inspiret eos omnes ad ea opera assumenda ex motiuis virtutum Religionis, ac pietatis, vt ea opera prosint eis ad salutem; licet ad hęc motiua virtutum illi non reflectant, sed proprium sensum, propriamque passionem sequantur. Nihilominus pariter existimo, quòd cùm benignissimus Dominus stet ad ostium, & pulset eosdem, qui modum illum viuendi ex fine illo naturali, aut indifferente, aut non bono, seu non

Nõ dat ob alia motiua mundana.

Etiamsi quis malo fine incæpit illuminatur ne prosequatur.

ex

ex fine placendi Deo aggressi sunt, progressu temporis illuminet, ac inspiret, vt quod sine Dei motiuo aggressi sunt, ex eius motiuo saltim progrediantur. Et sic accidere experiuntur, & confitentur eiusmodi homines, vt ab aliquibus audiui, qui Religionem ingressi nihil de Deo, aut pietate cogitantes, at propter Deum excitantem, & adiuuantem postea prosecuti, veri, ac magni Dei serui euaserunt.

561. Dico 11. Tenendum etiam est, quòd omnibus iustis Deus concedit gratiam sufficientem, vt possint in iustitia, ac sanctitate perseuerare, tàm ad tempus, quàm finaliter. Deus dat gratiam sufficientē, vt iustus possit perseuerare.

562. Prob. facilè ex hucusque dictis: primò, quia posse perseuerare in iustitia, seu gratia idem est ac posse abstinere à malo, posse adimplere pręcepta, posse superare tentationes ad malum inducentes: sed ex supradictis ad posse hæc omnia facere datur gratia sufficiens; ergo ad posse perseuerare in iustitia, seu sanctitate (gratia nempè sanctificante) datur gratia sufficiens.

563. Prob. 2. De perseuerantia in iustitia, seu sanctitate datur præceptum. Si autem Deus non largiretur posse, cùm natura ex se non habeat tale posse supernaturale, pręceptum illud esset impossibile. Anteced. prob. ex Matth. 10. 22. & ex eodem 22. 13. *Qui perseuerauerit vsque in finem hic saluus erit.* Omnia autem, quę ad salutem sunt necessaria, pręcepta sunt: igitur si perseuerantia est ad salutem necessaria, sub pręcepto cadit. Si autem non adsit in nobis posse, erit impossibilis. Perseuerātia pręcepta est.

564. Prob. 3. Ad hoc facit damnatio primę propositionis Iansenij, in qua dicebatur, *Quòd aliqua Dei præcepta iustis volentibus, & conantibus*

bus

Ex damnatione primæ propositionis Iã. fenij arg.

bus sunt impossibilia; deest eis quoque gratia, qua possibilia fiant, quę damnata fuit tamquam Hæretica. Si autem non daretur iustis gratia ad posse perseuerare in gratia per fugam peccatorum, & per adimpletionem præceptorum, fierent impossibilia eis hęc mandata. Ergo dicendum est, quòd iusti pro omni tempore, quo possent à iustitia, ac sanctitate cadere, habent posse non cadere, alioquin, si non haberent posse, idest gratiam, per quam possent, obligarentur ad impossibilia.

Ex Concil. Trident. multa de hac re considerandi.

565. Prob. 4. ex Concilio Tridentino, multa de perseuerantia docente, quæ magna consideratione digna sunt, & ad rem nostram faciunt. *In sess. 6. cap. 13.* dicitur. *De munere perseuerantiæ, de quo scriptum est, qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit, quod quidem aliundè haberi non potest, nisi ab eo, qui potest eum, qui stat, statuere, vt perseueranter stet, & eum qui cadit restituere; nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur: tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debent, Deus enim, nisi ipsi eius gratiæ defuerint, sicut cæpit opus bonum, ita perficiet, operans velle, & perficere*: & postea in *canone 22.* sic habetur. *Si quis dixerit iustificatum, vel sine speciali auxilio Dei in accepta iustitia perseuerare posse, vel cum eo non posse; anathema sit*. Plura hìc notanda: primò, quòd actualis perseuerantia sit Dei donum, & à gratia faciente facere proueniens, quia actu ponitur. 2. quòd Deus incipit hoc opus, & quòd si iustus non defuerit gratiæ eius, perficiet: at Deus incipit excitando, & inspirando; ista ergo gratia præcedit, quam si iustus non reijcit, Deus cum eo perficit. 3. quòd iustus non potest perseue-

Actualis perseuerãtia est Dei donum.

seuerare, sine speciali Deo auxilio: igitur cùm perseuerantia, tamquam necessaria ad salutem, præcipiatur; & sine Dei auxilio, quod potest homo iustus reijcere, hic non possit eam ex se habere, ne fiat ei impossibilis, Deus gratiam sufficientem concedit.

§. Vnicus.

Corollaria quædam ex præcedentibus Capitibus illata.

566. INfertur primò: Quòd datur quodam genus gratiæ dictę *sufficientis*, contradistinctæ ab efficaci: & licet hoc nomen in hoc sensu fuerit gratię isti impositum paulò post initium præteriti sæculi; tamen quoad rem ab initio mundi, in Angelis scilicet, ac in Adamo extitit: deinceps verò in toto humano genere, quamuis non cum eodem ordine dimissionis, seu remissionis ad humanam voluntatem, vt ipsa det ei efficaciam, sicut Angelis, & Adamo fuerat concessum, vt in suo loco diximus; sed cum hoc ordine ad voluntatem, vt illam reijcere, seu respuere possit, si velit. Nomen ergo retinemus omnes, & conuenimus in significato, licet quoad effectum, seu efficiendi modum, sit controuersia. Dicimus ergo, quòd illa gratia dicitur *sufficiens*, per quam Deus excitat, seu illuminat, ac inspirat homines ad faciendum actum aliquem conducentem ad salutem, siue per modum præcepti, siue per modum consilij, puta ad cre-

Nomē gratię sufficiētis nouum; sed res antiqua.

Quænam sit in re.

 dendum,

dendum, ſperandum, diligendum Deum, ac proximum: ad pœnitendum, & in iuſtis ad opera etiã ſupererogationis facienda: ſiue ſequantur hęc opera, ſiue non ſequantur, illa dicitur ſufficiens; vt ſequantur autem, requiritur alia gratia dicta efficax: illa ergo dicitur ſufficiens, quaſi in actu primo; quia dat poſſe facere; ſine ea enim non poteſt quis illa opera facere, & cum ea poteſt, ſed non facit ſine efficaci gratia: hæc ergo quoad nomenclaturam, & officium gratię ſufficientis ex dictis in proprijs locis.

Omnibus Deus eam concedit.

567. Infertur 2. Verum, certumque eſſe, quòd Deus ex ſua infinita benignitate, iuxta ſua æterna decreta omnibus pro loco, & tempore concedit gratiam ſufficientem ad poſſe operari ſalutis opera, tàm infidelibus, vt ad fidem Catholicam veniant, quàm fidelibus, vt opera prçceptorum, & conſiliorum faciant; & ex hominum defectu, qui reijciunt, ac reſpuunt gratiam illam, prouenire, quòd efficacem non concedat, vt ſcilicet faciant quæ fuerant inſpirata: & ſæpè notandum admonui, quòd Deus conqueritur de hominibus, non tantùm, quia non conſenſerint vocationibus; nam iuxta Pauli doctrinam ad Philipp. 3. *Deus dat velle, & perficere*; & Saluator Ioann. 14. *Nemo venit ad me, niſi Pater meus, qui miſit me traxerit eum*; ſed ſæpè conqueritur, quòd homines reſpuunt, & reijciunt vocationem, ſeu gratiam ſufficientem, propter quod ipſe eos reijcit. Claræ ſunt Scripturę vtriuſque Teſtamenti. Prouerb. 1. 4. *Quia vocaui, & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret; ego quoque in interitu veſtro ridebo*: & Chriſtus Dominus Matt. 23. de hac reicientia vocationis cum Iudæis conqueritur. *Ieruſalem*,

Multi eam reſpuunt: de his cõqueritur Deus.

Ieru-

Ierusalem quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? Deindè comminatur eis mala ob eiusmodi respuentiam: & Sanctus Stephanus, *plenus Spiritu Sancto, ac fide, Act. 7.* quasi de maximo peccato arguit Iudęos tunc præsentes, & Patres eorum, quòd Spiritui Sancto resistebant, inquiens. *Dura ceruice, & incircumcisis cordibus, & auribus, vos semper Spiritui Sancto resistitis: sicut Patres vestri, ita & vos*: de seipsis ergo doleant, non de Deo.

Christus de hac respuentia conqueritur.

568. Infertur 3. consequenter ad modò dicta, quòd nisi admittatur, quòd omnibus fuerit concessa gratia sufficiens, non possunt cum sua proprietate explicari multa Sacræ Scripturæ loca, presertim duo illa mox relata, & alia in quibus exprobratur impijs, quòd ipsi sunt causæ suę perditionis: nam Oseæ 1.39. dicitur. *Perditio tua ex te Israel: tantummodò in me auxilium tuum*: & alibi, *numquid voluntas mea est mors impij*. 2. Petri 3.9. de Deo ait. *Nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti*. Hoc etiam modo in aliquo sensu saluatur Pauli dictum, 1. Timot. 2. 5. *Deus vult omnes saluos facere, & ad cognitionem veritatis venire*: & quomodò Ecclesia in vna collecta Veneris Sancti pro Hęreticis, &c. canit, *Deus, qui omnes saluas, et neminem vis perire*, & cętera similia dicta. Cùm enim neminem adultum saluet, aut iustificet, aut perseuerare faciat in iustitia, ac sanctitate, nisi per dona actualia gratiæ, vt in suis locis abundè cum Sacra Scriptura, & S. Augustino contra Pelagium probatum est: & experientia (supposita fide) notum sit, nec omnes homines saluari, nec omnes iustificari, quia omnis infidelium turba non iustificata perit;

Omninò admitti debet gratia sufficiens; aliàs absurda multa sequerentur.

Ratio clara.

 nec

nec omnes iustificatos perseuerare vsque ad exitum in sanctitate, euidenter concluditur, quòd isti omnes gratiam efficacem pro prędictis effectibus consequendis non obtinuerunt: & quamuis Deus (vt postea dicam) nulli teneatur vllam gratiam præbere; quia tamen ex suppositione, quòd voluerit, vt dixi, homines mediante gratia saluare per pręceptorum obseruantiam, quæ sine gratia obseruari nequeunt, *sicut oportet*, per necessariam consequentiam infertur, quòd omnibus conferat gratiam sufficientem ad posse prædictos effectus præstare: ob cuius sufficientis gratiæ reiectionem, repulsam, ac resistentiam aliā gratiā quę efficax esset, non cōcedit: & sic iure merito Deus exprobrat, *vocaui, & renuisti, ex te perditio tua*: quasi dicat, nolui te perire; volui saluare, &c. tu restitisti quin facerem.

Supposita fide legis diuinæ obligantis; necessario admitti debet gratia sufficiens, dans posse.

569. Infertur 4. Supposita gratiæ sufficientis collatione pro omni hominum statu, & conditione, optimè intelliguntur duo præclara Concilij Tridentini loca, cur, & quomodò Deus deserat homines; vnum apertè pro iustificatis, aliud promiscuè pro omnibus. De primis in sess. 6. cap. 11. dicitur. *Deus namque sua gratia semel iustificatos non deserit, nisi priùs deseratur*. Iustificatus autem Deum deserit, quando per alicuius pręcepti positiui, vel negatiui inobseruantiam peccat, quia debuit obseruare; at existens in gratia habituali, non potuit per eam solam obseruare pręcepta, sed indiguit gratia, seu auxilio actuali, vt posset obseruare, & per hoc auxilium habet id, per quod fiat ei possibile ex *Constitution. Innocent. X. & Alexandr. VII.* Sed iustificati interdum peccant: igitur deseruerunt Deum, ideòque deserti fuere. At hęc actiua deser-

Duo præclara Concil. Trid. loca ad rē declarantur.

desertio iustificati prouocans Deum ad illum deserendum, meo videri, non est ipsum peccatum, sed reiectio, ac respuentia auxilij sufficientis; ob quam Deus non prosequitur opus, quod incæpit excitando, & inspirando, conferens efficax perficiendo quod incæpit, vt mox dicam. De secundis promiscuis hominum conditionibus, iustificatis nempè, & non iustificatis, loqui videtur Concilium in eadem *sess. 6. cap. 13.* vbi, licet de Perseuerantię munere loquatur, vnum tamen ad rem nostram dicit omni vocato accommodatum, correspondens alteri dicto *in cap. 5.* de omnibus etiam primò vocatis, ad iustificationem se disponentibus: in capite ergo 13. dicit. *Deus enim, nisi ipsi* (homines iusti) *illius gratiæ defuerint; sicut cæpit opus bonum, ita perficiet, operans velle, & perficere.* Iusti autem, & quicumq; alij, non deficiunt gratiæ efficaci, quia hæc facit facere effectum, & coniungitur semper cum facto: Ergo deficiunt gratiæ sufficienti, eam vt diximus reijcientes: & confirmatur ex verbis sequentibus, quia *Deus, qui incæpit opus, nisi defuerint illius gratiæ, perficiet, operans velle, & perficere.* Sed Deus incipit opus bonum per excitationem, ac inspirationem ex *cap. 5. & 6.* mox adducendis; hęc autem est sufficiens gratia: igitur, si hanc deserunt excitati, & inspirati, à Deo deseruntur, & opus bonum non perficitur. Sic puto discurrendum, ni fallor.

Quando iustificatus deserit Deum.

Quando homines desunt gratię, & cui.

570. In cap. 5. vbi de dispositionibus, ac pręludijs ad primam iustificationem per Baptismum obtinendam fit sermo, hæc habentur. *Ipsius iustificationis exordium in adultis, &c. à preueniente gratia sumendum esse, hoc est ab eius vocatione, &c. per eius excitationem, atque adiuuantem gratiam*

Quomodò reijci potest gratia, & quę ex Concil.

tiam ad conuertendum se ad suam ipsorum iustificationem, eidem gratiæ liberè assentiendo, & cooperando adiuuantur, ita vt tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omninò agat inspirationem illam recipiens, quippe qui illam & abijcere potest. Ecce quomodò vocati abijcere possunt; & innumeri, præcipuè infideles, de facto abijciunt inspirationem.

571. Infertur 5. Quòd omni carent fundamento Doctores quidam, qui paucis abhinc annis negarunt dari gratiam sufficientem, cui voluntas resistere potest, & sæpè resistit, vt in toto hoc Opusculo probatum est, asserentes omnem gratiam efficacem; & hanc tantùm, non illam, nobis meruisse Christum. Elapsis annis, antequam eorum opera exactè perlegissem, excusabam eos, putans eorum sensum esse (sicut aliàs cum doctis Thomistis notaui) quòd omnis gratia in hoc sensu est efficax, quia aliquem, & proprium effectum habet; verbi gratia, Deus, vel mediante Concionatore, vel lectione alicuius libri, vel aspectu alicuius Martiris patientis pro fide, vel alio modo internè tantùm vocat, seu excitat, ac inspirat infidelem aliquem ad fidem: iste reijcit vocationem; tunc vocatio, seu inspiratio habuit effectum in vocato, ac inspirato, inspirauit enim, licet iste non consenserit: similiter peccator vocatur, & inspiratur ad pœnitentiam; reijcit vocationem, ac inspirationem, à sua concupiscentia distractus, ac illectus: item omnes, siue iusti, siue peccatores, vocantur, ac inspirantur ad exequenda diuina præcepta: si distracti ab alijs passionibus abijciunt inspirationes, istę iam suum effectum formalem inspirandi hauerunt: & sic loquendo de operibus consilij, vel supererogatio-

Decipiuntur qui negant gratiam sufficientem.

Quomodo sufficiens habet suũ effectum.

gationis, in hoc ſenſu benè diceretur, quòd omnis gratia eſt efficax in genere ſuo. At prędicti Doctores non ſiſtunt in hoc ſenſu; ſed dicunt nullam gratiam internam dari, cui reſiſtatur, aut reſiſti poſſit: & ideò dico eos carere omni fundamento; tum quia in hoc ſenſu accepta ſententia iſta, iam damnata eſt in ſecunda propoſitione Ianſenij; tum etiam, quia ex Sacris Scripturis iam patuit, dari gratias iſtas, quibus reſiſtitur; & tandem ſi poſſem colloqui cum aliquo iſtorum, qui negant gratias iſtas ſufficientes vocationum, ac inſpirationum, quas homines non ſequuntur, ſed reijciunt, interrogarem illum, an aliquando expertus ſit aliquas eiuſmodi vocationes, ſiue circa obſeruantiam præceptorum, ſiue circa obſeruantiam conſiliorum, aut ſupererogationum. Si diceret numquam habuiſſe, dicerem primò ei: Vel es excæcatus, vel omnium infæliciſſimus; quia nemo hominum caret aliquibus hiſce vocationibus. 2. dicerem; ſi ex Dei beneficio non es excæcatus, & Dei præcepta, & conſilium aliquod, aut ſupererogatorium opus obſeruas, quęro an omnes diuinas vocationes, & inſpirationes exequutus es, an non; ſi ſic; igitur perfectus es; quod dicere non potes, & quia *ſepties in die cadit iuſtus*; & quia Ioannes inquit, *ſi dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt*; & nemo aſſerere poteſt ſe eſſe impeccabilem. Si verò diceret, vel quòd aliquando Dei pręceptum violauit, vel inſpirationes ad conſilia, & ſupererogatoria opera non eſt ſecutus, iam confitetur, ſe gratiam illam habuiſſe, quam, *ſufficientem*, dicimus; eamque non fuiſſe ſecutum, ſed reſpuiſſe: hanc ergo, quam expertus eſt, confiteretur; & hoc mihi ſufficeret.

Diſcurſus moralis authoris conuincēs.

Infer-

571. Infertur 6. Nedum ſine fundamento, ſed meo videri inſulsè ab his ſufficientis gratiæ hoſtibus probari negatiuam, eo quòd dicant hanc gratiam, *ſufficientem*, dictam, ad nihil inſeruire; & pro hac non eſſe mortuum Chriſtum. Contra primum ergo dictum ſic inſurgo: Donum illud Dei, ſine quo opus bonum, ſiue pręcepti, ſiue conſilij fieri non poteſt, dici non poteſt ad nihil inſeruire, ſed multum inſeruit, & de potentia Dei ordinaria, ac ſecundùm præſentem Dei prouidentiam eſt abſolutè neceſſarium: Talis eſt gratia, quam dicimus, *ſufficientem*. Ergo. Minor pluſquam centies probata hucuſque fuit: quia ſine diuina excitatione, ſeu illuminatione, aut vocatione (quę idem ſunt) ac ſine diuina inſpiratione nemo poteſt credere in Deum, diligere illum, aut ſperare in eo, aut pœnitere *ſicut oportet*: hæc ſunt verba *Concilij Trident. ſeſſ. 6. canon.* 3. dicentis. *Si quis dixerit ſine praeueniente Spiritus Sancti inſpiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, diligere, aut pænitere poſſe, ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia conferatur, anathema ſit*: igitur ſine illa inſpiratione non poteſt homo actus illos facere; & cum illa poteſt: & ita dici non poteſt, quòd ad nihil inſeruiat, ſed abſolutè neceſſaria eſt. Adde, quòd idem Concilium docuit in eadem *ſeſſ.6.cap.5. Ita vt tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipſe nihil omninò agat, inſpirationem illam recipiens; quippe qui illam & abijcere poteſt: neque tamen ſine gratia Dei mouere ſe ad iuſtitiam coram illo libera ſua voluntate poſſit. Vnde in ſacris litteris cùm dicitur: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos; libertatis noſtræ admonemur: Cùm reſpondemus: Conuerte nos Domine ad te, &* con-

Sine fundamento impugnatur gratia ſufficiens.

Sine gratia ſufficiente nequit quis operari.

conuertemur, Dei nos gratia præueniri confitemur. Ecce quod est illa inspiratio præueniens Spiritus Sancti, per quam Concilium statuit posse hominem credere, diligere, sperare, ac pænitere: & sic homo eam recipiens potest abijcere, si velit: hæc autem est illa gratia præueniens, quam voco sufficientem. Prætereà maxima Deo, & Christo Domino irrogat iniuriam, & blasphemiam, qui dicit talem gratiam, seu vocationem, ac inspirationem, cui non est coniunctus effectus, sed reijcitur, ad nihil inseruire, cùm Deus etiam tales, qui eam abiecturi sunt, vocet, ac inspiret: Prou. siquidem 1. 4. de Deo dicitur. *Quia vocaui, & renuistis.* Item, *quadraginta annis proximus fui generationi huic, & dixi semper hi errant corde, ipsi verò non cognouerunt vias meas*, &c. Psalm. 49. & Christus ait, *Multi sunt vocati, pauci verò electi.* Item, *Ierusalem, Ierusalem, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alis, & noluisti*? & per totum triennium, & ampliùs prædicationis, & patrationis miraculorum, quid aliud fecit, quàm continuè externè, & internè vocare? Quid fecit Deus per 18. Prophetas in Veteri Testam. reprehendens populos, & ad bonum hortans? nonnè semper vocauit? Quid facit nunc in toto mundo per Missionarios in partibus infidelium, & per ordinarios prædicatores inter fideles? & tamen non omnes eas vocationes sequuntur. Deus hoc præuidit ab æterno, & Christus quoque prẹuidit sic futurum; & tamen Deus vocauit, vocat, & vsque in finem mundi vocabit. Audebit proinde blasphemus quis dicere, Vocationes ad nihil inseruiunt, & Deus frustra gratias vocationis largitur? Adde quod in eodem Concilio Tridentino insuper habetur in

Ex 6. Scriptura colligitur gratia sufficiẽs

Euidens discursus.

eadem *sess.6. cap.13.* vbi de Perseuerantiæ munere est sermo, inter cætera dicitur; *Tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debent; Deus enim nisi ipsius gratię defuerint, sicut cæpit opus bonum, ita perficiet operans velle, & perficere*, &c. igitur Deus incipit cum auxilio præueniente opus bonum, cui auxilio sic præuentus potest deficere, illud nempè reijciendo; quòd si non deficeret, Deus cooperaretur perficiendo opus: quod clarè innuisse videtur S. August. in lib.2. *de pecc. mer. & remiss. cap.* 17. inquiens. *Vt autem innotescat, & suaue fiat quod non delectabat, gratiæ Dei est, quæ hominum adiuuat voluntates; qua vt non adiuuentur, in ipsis itidem causa est*: & paulò infra referens dictum Hieremiæ cap. 10. *Scio Domine, quia non est in homine via eius*, ait S. August. *tamquam diceret, scio ad correptionem meam pertinere, quod minus abs te adiuuer.*

Comprobatur ex Conc. Trid

573. Et huc ex eodem S. August. *lib. de Fide, & oper. cap.* 17. & in *lib.* 2. *contra Gaudentium cap.* 17. collimat insignis parabola Saluatoris Lucæ 14. de homine illo, qui fecit cœnam magnam, & inuitauit multos, & mittens seruum suum ad vocandum eos; isti diuersis excusationibus noluerunt ire: iterum mittens seruum ad vocandum alios pauperes, debiles, claudos, & cœcos introduxit in cœnaculum: & quia adhuc locus erat, misit tertiò seruum in vias, & sepes, vt compelleret alios intrare: & tandem dixit, *nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cęnam meam*: S. Doctor *de fide, & oper. cap.* 17. ait: *qui aduersantur Euangelio, non sunt inter eos deputandi, qui ad conuiuium nuptiarum venerunt; sed inter eos, qui venire noluerunt*: & in alio loco contra *Gauden-*

dentium vbi ſupra, dicit: *Exi in vias, & ſæpes, & compelle intrare: intelligimus vias hęreſes, Schiſmata ſæpes. Viæ quippè hoc loco ſignificant diuerſas opiniones; ſæpes autem per diuerſas opiniones. Quid autem miramini, ſi non corporalis cibi, ſed ſpiritualis fame moritur quiſquis ad iſtam cænam, nec libenter introductus, nec violenter impulſus ingreditur*: hæc Auguſtinus. Si ergo recuſant intrare in Eccleſiæ cœnam vocati, ſibi imputent, ſi Dominus eos indignos reputat, inquiens, *Nemo illorum, qui vocati fuerunt, guſtabit cænam meam.* Non ergo inanis eſt gratia ſufficiens vocationis; alioquin Deus, nec vocaret, nec puniret eos, qui reſpuunt vocationem.

S. Auguſt. ſenſus de vocatis reſpuentibus

Contra ſecundum negantium auxilium ſufficiens dictum, quòd ſcilicet Chriſtus illud nobis per ſuam paſſionem non meruerit, ſic inuehor. Omnia dona ſupernaturalia, quæ nobis Deus largitur, etiam pręuenientia auxilia, illuminationes, ac inſpirationes, quas homo poteſt abijcere, per Chriſtum Deus concedit: Ergo ea omnia nobis meruit Chriſtus: Euidens eſt conſequentia. Anteced. eſt ipſiuſmet Concilij Tridentini in *ſeſſ. 6. cap. 5.* vbi de exordio, ac diſpoſitione ad iuſtificationem adultorum, dicit: *Iuſtificationis exordium in adultis à Deo per Chriſtum Ieſum, præueniente gratia, ſumendum eſſe, hoc eſt ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur*, &c. igitur Deus concedit gratiam præuenientem vocationis, ac inſpirationis per Chriſtum, ideſt per merita Chriſti: *in cap. 7.* docet Chriſtum fuiſſe cauſam meritoriam noſtrę iuſtificationis: iuſtificatio autem pręrequirit gratiam excitantem, ſeu pręuenientem, ac inſpirationem ad faciendum actus fidei, ſpei, dilectio-

Chriſtus gratiam etiam ſufficientem nobis meruit.

Ex Concil. Trid.

nis, ac pœnitentiæ ex eodem *in cap. 6. & can. 3.* & in eodem *cap. 7.* dicitur: *quamquam nemo possit esse iustus, nisi cui merita passionis Domini Nostri Iesu Christi communicantur*: in *cap. 11.* de iustificatis dicitur; *piè viuentes proficere possunt per Christum Iesum, per quem accessum habuerunt in gratiam istam*. Accessus autem ad gratiam iustificantem habetur, vt ex nuper dictis, per gratiam præuenientem, & inspirationem habitam per Christum, & sine ea haberi non potest talis accessus in adultis: illa autem est gratia, quę dicitur *sufficiens*, quę, quando ei coniungitur efficax faciens facere actus illos credendi, sperandi, diligendi, ac pœnitendi, habet etiam annexam iustificationem, quę fit per remissionem peccatorum, & gratiam habitualem sanctificantem, quæ est causa formalis iustificationis. Si autem pręuentus per excitantem gratiam, ac inspirationem, eam reijcit, sicut potest facere, ex eodem Concilio, & ei non coniungitur efficax, nec iustificatio, non propterea dici debet, quòd non fuit præueniens gratia, & inspiratio, ex Christi merito impertita; sicut ex hoc, quòd quis non vtitur, vel abvtitur Sacramento Baptismi, vel alio, non propterea sequitur, quòd Christus non meruit etiam pro illo Sacramenta. Omnem ergo gratiam, omneque supernaturale donum Christus Dominus nobis meruit, quamuis nos ingrati eis abutamur, vel ea reijciamus.

Plura Cōcil. loc.

Argum. ad hominem.

Præterea Saluator *Ioann. 15. 5.* inquit, *sine me nihil potestis facere*: igitur per eum, idest per merita eius, seu per dona, quę ipse nobis acquisiuit suis meritis, possumus bona opera facere, præcepta seruare, & à peccatis abstinere. Sed sine gratia sufficiente, excitatione, inquam, & inspi-

Locus Io: ad rem.

inſpiratione diuina ad bonum opus faciendum, non poſſumus opus illud facere, & cum illa poſſumus: Ergo illam nobis Chriſtus meruit. Omnia ſiquidem ſupernaturalia dona, quæ habemus, per Chriſti merita habemus; & propterea Sancta Mater Eccleſia quęcumque bona à Deo petit, per paſſionem, eiuſque merita petit, concludens omnes collectas *per Chriſtum Dominum Noſtrum*.

574. Neque aliquid vrget inſtantia negantium ſufficientem gratiam hominibus per Chriſtum acquiſitam, quia effectum principalem non sẽper obtinet: innumeri enim tàm infideles, quàm fideles excitati, ac inſpirati ad opus bonum, illud non efficiunt; & ſic inaniter Chriſtus gratiam illam meruiſſet. Reſpondetur enim, vt ſępè diximus habere ſuum effectum, excitationem, & inſpirationem paſſiuam, vt omnes experiuntur, quamuis non omnes exequantur id ad quod excitantur, quia excitationem, & inſpirationem reijciunt, *quia vocaui, & renuiſtis*, &c. Si ergo de facto dantur iſtę excitationes, & inſpirationes, ſicut dici nequit, quòd eas Deus inaniter concedit; & ita neque Chriſtus inaniter nobis meruit: omnia enim, quæ in mente Patris à ſe facienda nouit, fecit, inquiens, *quæ placita ſunt Deo hæc facio ſemper, & ſicut Pater dedit mihi mandatum ſic facio*. Si Deus Pater, ideſt, Sanctiſſima Trinitas ab ęterno iſtam gratiam aliquibus dare decreuit, non vlteriorem, hanc eis Chriſtus meruit. Quia verò idem Deus ab æterno decreuit alijs dare vlteriorem gratiam, nempè efficacem, Chriſtus pro eis illam meruit. Si autem quęratur, cur Deus prioribus decreuit dare illam tantùm, & non aliam? poſſet fortaſſe quis dicere (ſicut de decreto reprobationis dictum eſt) quia

Ad obiecta negantium gratiam ſufficientẽ reſpond.

Interrogatio impertinens.

quia Deus præsciuit tales reiecturos illam gratiam. At esto sic. Si vlteriùs quis interrogaret, cur præsciens illos reiecturos illam gratiam, non decreuit dare eis gratiam efficacem, ne reijcerent, sed consentirent, sicut decreuit pro alijs? Ad hoc, sicut aliàs feci, respondeo cum Apostolo Rom. 9. *O homo tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit, quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere, aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?* Vel respondeo cũ eodem *in cap. 11. O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incompræhensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius! Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia*: qua responsione S. Augustinus Doctor gratiæ ad hoc propositum pro curiosis hæc Dei occulta iudicia perscrutantibus, plusquam sexcenties in suis operibus vtitur. Vel tandem cum alijs eiusdem S. Augustini responsionibus, prima in lib. 1. de Prędest. SS. cap. 8. in fine. *Cur autem potius hunc, vel illum liberet, inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Melius enim & hic audimus, aut dicimus: o homo tu quis es, qui respondeas Deo, quam dicere audeamus, quasi nouerimus, quod occultum esse voluit, qui tamen aliquid iniustum velle non potuit.* Alia responsio S. Augustini ad hanc interrogationem habetur in *lib. de spir. & lit. cap.* 34. in fine, vbi de hoc puncto discurrens, cur Deus alicui gratiam concedat, ad quam sequitur, alteri aliam ad quam non sequitur effectus; sic respondet. *Iam si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur, vt persuadeatur illi autem non ita:*

Responsio Apostol. & August.

Alia Aug. responsio.

ita: duo sola occurrunt interim, quæ respondere mihi placeat: ò altitudo diuitiarum; & numquid iniquitas apud Deum? cui responsio ista displicet, quærat doctiores, sed caueat, ne inueniat præsumptiores: itaque admittit S. Augustinus gratiam, qua suadetur quis, & persuadetur; & gratiam qua alter suadetur, at non persuadetur: (hanc vocamus sufficientem:) causam verò huius differentię se nescire ait, sed ad altitudinem diuitiarum sapientiæ Dei remittit, consolans omnes, quòd apud eum non est iniquitas, aut personarum acceptio, sed misericordia, & iustitia: Cui sit gloria in sæcula.

Ex Aug datur gratia, cui resistitur.

CAPVT XXIII.

An aliqua gratia interdum cadat sub merito.

575. ADu. 1. Quòd nomine gratię veniunt omnia dona Dei, quæ hominibus à Deo ex sua liberalitate conferuntur, siue naturalia, siue supernaturalia, siue corporalia, siue spiritualia, ipsumque totum esse hominis; omnia enim Deus nobis *gratis* largitur, nulli enim debet Deus; nam ex Rom. 11. 35. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia*: sed hìc non loquimur de gratia in tanta latitudine. 2. Nomine gratiæ veniunt dona spiritualia, & supernaturalia, quæ in via conferuntur hominibus, vt sunt Virtutes Theologicæ, Fides, Spes, & Charitas,

Omnia dona data à Deo hominibus dicuntur gratiæ.

Gra-

Gratia item habitualis, si ponatur distincta à Charitate; Virtutes Cardinales, si teneatur infundi cum Theologicis; septem dona Spiritus Sancti; nouem gratię gratis datę; octo beatitudines, & vita ęterna; & tandem Gratia actualis, de qua in toto hoc Opusculo locuti sumus, quæ actuale etiam auxilium appellatur.

Non sit sermo de gratia sic accepta.

576. Adu.2. Quòd quamuis de gratia actuali fuerit tota, ac perpetua disputatio S. Augustini cum Pelagio, ac Celestio, eorumque asseclis, quando (licet fictè, & equiuocè) admiserunt necessitatem gratiæ, & sub merito cadere posse dicebant auxilium gratiæ; & de hac pręcipuè hìc nobis esset loquendum, nihilominus existimans alicuius fore vtilitatis nostris tyronibus, si de omni supernaturali gratia aliquid dicam, an aliqua earum cadere possit sub merito, & quomodò, pro mea tenuitate libenter exequar, exclusis priùs ijs, quæ non cadunt sub merito.

577. Adu.3. & suppono ex communi Theologorum sententia, vt dixi in tomo *de Incarnatione*, quòd meritum est actio aliqua, cui ex pacto aliquo, seu lege debetur merces, seu præmium; & distinguitur in bonum, & malum, quod propriè vocatur demeritum. Bono ex pacto, seu lege debetur pręmium; malo verò debetur supplicium: de bono est nobis sermo, & apud Deum. Supponendum pariter cum eadem communi sententia, quòd ad constitutionem meriti apud Deũ hæc 5. requiruntur: primùm, vt sit opus moraliter bonum, quod Deus ipse indicauit Caino Gen. 4. *Nonnè si bene egeris recipies; sin autem malè, statim in foribus peccatum aderit*. 2. vt sit opus bonũm liberum, ex 1. Cor. 9. *Si volens hoc ago mercedem accipio*. Licet Deus ex sua liberalitate acce-

Quid sit meritum.

ccpta-

ceptare posset passionem alicuius sine libertate perpessam, & ei conferre præmium, vt cum innocentibus fecit occisis in odium Christi. 3. requiritur, vt sit opus factum ab homine viatore, nam post mortem nemo potest mereri: Ecclesiaste 11. 3. *Si exciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit*: ideò Paulus ad Galat.6. ait, *dum tempus habemus operemur bonum*. 4. requiritur, vt sit opus bonum factum ab homine existente in statu gratiæ, sicut docuit Saluator, *Manete in me, & ego in vobis: sicut palmes non potest facere fructum à semetipso, nisi in vite manserit, sic nec vos, nisi in me manseritis: ego sum vitis, vos palmites; qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere*: Ioann. 15. 5. & Concilium Trident. *sess.6. cap.16.* docet, quòd sine gratia per Christum antecedente, comitante, & subsequente, *opera bona, nullo pacto Deo grata, & meritoria esse possent*. 5. tandem ad meritum apud Deum requiritur aliquod pactum, seu promissio diuina de compensatione, seu retributione alicuius boni, seu mercedis pro opere bono ab ipsomet Deo præcepto, seu pro passione pro nomine eius, seu pro fide perpessa. De hac promissione vitæ æternæ, & aliorum conducentium ad eam, abundat Sacra Scriptura: ideò notandum valdè est ex S: Augustino *ser. 16. de Verb. Apost.* quòd, cùm Deus ex gratia concedat homini vitam æternam, hæc concessio dicitur quidem actio iustitiæ, sicut ait Apostolus, *reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus iustus Iudex, & omnibus, qui, &c.* tamen non est iustitia in rigore, quia gratia est semen gloriæ; & ideò, vt postea dicam, vita æterna dicitur *gratia pro gratia*;

Requisita ad meritũ saltim quinque.

Vt sit opus moraliter bonum.

Liberum.

A viatore factum existente in gratia.

Et factum, seu promissio Dei de præmio.

tia; sed dicitur iustitiæ actio largè, ex promissione Dei, qui fidelis est: ait enim S. Doctor. *Debitor nobis factus est Deus non aliquid à nobis accipiendo, sed quod ei placuit promittendo nobis, vt dicamus ei: redde, quod promisisti, quia fecimus quod iussisti, & hoc ipsum quod fecimus, tu fecisti, quia nos laborantes tu iuuisti.*

Deus factus est debitor hominis ex sua liberalitate.

578. Adu. 4. quòd sensus huius quæsiti duplex esse potest. Primus, an sub merito ex naturæ viribus procedente cadere possit aliqua gratia, sicut aliqui Semipelagiani olim docebant, contra quos toto vitæ suæ tempore pugnauit, &, Ecclesia iudicante, vicit S. Augustinus. Alter sensus quem à paucis video discursum, (& tamen pijs viris scitu dignus est) an gratia aliqua cuiuscumque generis cadere possit sub merito procedente ab homine existente in statu gratiæ, benè, ac sanctè operante, Deumque precante, vt nouas gratias, vel earum augmentum ei concedat, ex pacto aliquo, vel promissione, sicut dicitur de alijs donis spiritualibus, quæ ex promissione, seu pacto per Christum expresso, obtineri possunt: Ioann. 14. 13. *Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam, vt glorificetur Pater in filio. Si quid petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam*: his autem suppositis

Sensus quæsiti duplex

Vnus reiicitur.

579. Dico 1. Prima gratia vocationis ad fidem, vel ad pœnitentiam cadere non potest sub merito ex naturæ viribus procedente: est de fide.

Prima gratia vocationis non potest cadere sub merito.

580. Prob. 1. Ex Rom. 11. 8. *Si autem gratia, iam non ex operibus; alioquin gratia non est gratia*. Interl. dicit, *non est gratia, sed debitum*.

Theodoret

Theodoretus in eum locum dicit. *Salus etiam*

etiam gratia appellatur, quia ex diuina liberalitate, ac munificentia profecta est. Hoc etiam dixit, vbi egit de Patriarcha Abraham: Operanti autem merces non imputatur secundùm gratiam, sed secundùm debitum.

581. Prob.2. ex Concil. Diospolit. cap. 7. *Gratiæ Dei adiutorium ad singulos actus bonos necessarium non datur secundùm nostra merita*: idem confirmat Gelasius Papa *in epist.6.* Ex Concil. Diospolit. Ex Gelas.

582. Prob. 3. ex Concil. Arauſ. 2. plura de hac re dicente, quòd nempè gratia semper præcedere debeat opus bonum, non verò sequi illud: *in* can.4. ait. *Gratia Dei præparat voluntatem hominis, vt purgetur, &c. non expectat voluntatem*: in can.6.inquit. *Gratia Dei est causa cur homo credat, velit, petat, & alia bona faciat*: in can.8. dicit. *Gratia præcedit bona opera, vt fiant*: Ergo non cadit sub merito. Ex Concil, Arausi. 2.

583. Prob. 4. ex pluribus Cœlestini primi dictis: in epist. 1. cap.8. *A gratia Dei omnia bona opera habent originem*: in cap. 12. ait. *A gratia Dei procedunt bona opera*. Item, *Gratiæ Dei cooperatur homo; & hoc donum Dei est*. Ex Cælest.

S. Augustini authoritates in sequenti conclusione referam.

584. Prob. 5. experientia, quòd scilicet prima gratia vocationis non possit cadere sub merito. Si sermo sit de Infideli, Gentili, vel Hæretico, experientia docet, quòd sic conuertuntur, vt ipsummet Concilium Tridentinum docet, *sess. 6. cap. 5. Per gratiam præuenientem vocantur, nullis eorum existentibus meritis*; quia siue mediante concionatore, siue immediatè à Deo illuminantur, cùm ipsi anteà nihil cogitarint de re, de qua illuminantur; quia veritas fidei, de qua il- Arg.ab experientia.

luminantur, ac inspirantur, ab eis non cogitabatur; ideò nulla apparet via, quomodò illuminationem illam, ac inspirationem mereri potuerint, *nihil enim volitum, quin præcognitum*; sed à Deo immediatè ex sua misericordia illuminantur, ac inspirantur ad veritatem agnoscendam, & amplectendam: & ideò ex Apostolo vocatur *gratia*, quia *gratis* data. Eamdem experientiam agnoscit peccator, qui vel audiens Concionatorem, vel à Deo immediatè excitatur, & inspiratur ad detestandum peccatum, illudque confitendum; cùm ipse in alijs negotijs esset immersus, nullumque opus fecisset, vt illuminationem, ac inspirationem illam obtineret.

Exempla vocationū sine vlla prævia actione.

585. Prob. 6. Meritum apud Deum, ex notabili 3. est actio libera procedens ab existente in gratia. Sed ante primam vocationem, ac inspirationem, nec infidelis, nec fidelis lapsus in mortale, est in gratia. Ergo neuter eorum habere potest meritum respectu primæ gratiæ.

586. Dico 2. Gratia adiuuans, seu efficax, per quam infidelis, ac fidelis peccator consentiunt gratiæ excitanti, non cadit sub proprio excitati merito: est de fide, sicut præcedens; immò de hac gratia, quo ad me, principaliùs videntur locuti Apostolus, Concilia, Pontifices, & S. Augustinus.

Gratia efficax non potest cadere sub merito.

587. Prob. omnibus præfatis argumentis. 2. sic: Excitatus, ac inspiratus per illuminationem, ac inspirationem, aut eam reijcit, aut ei consentit: si reijcit, de eo non loquimur: si verò consentit, hoc oritur ex gratia efficaci faciente consentire, & postea exequi, vt in suis locis dictum est: in eo autem casu post excitationem, & immediatè ante consensum, talis excitatus nullum exer-

exercet opus, per quod mereri possit gratiam illam facientem consentire, sed post excitationem experitur se statim consentire: igitur non potest eam mereri, sed à Deo ex sua misericordia, iuxta æterna suæ sapientiæ iudicia, gratis eam obtinet: & ideò gratia, & verè gratia est, non merces, aut præmium. Si ergo quis non meruit gratiam excitantem, neque meret efficacem. Ab experiētia arg

588. Prob. 2. dogmaticè: ex Philipp. 3. Deus est, *qui dat velle, & perficere pro bona voluntate*. 2. Cor. 3. 5. *non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tamquam ex nobis, sed omnis sufficientia nostra ex Deo est*: & 1. Cor. 4. 3. *Quid habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Dogmaticè prob.

589. Prob. 3. ex Concilijs. Diospolitanum cap. 7. definit hoc modo. *Gratiæ Dei adiutorium ad singulos actus bonos necessarium non dari secundùm hominis merita*: Ergo multò minus ob merita infidelium, aut fidelium peccatorum. Concil. Arauſ. 2. c. 3. sic definit. *Gratia Dei facit, vt ipsa inuocetur*: in can. 4. *Gratia Dei præparat voluntatem hominis, vt ipsa purgetur, velit, ac proficiat; & non ipsa expectat voluntatem*: in can. 6. *Gratia Dei est causa cur homo credat, velit, petat, & cætera bona faciat*: in can. 18. *Gratia Dei præcedit bona opera, vt fiant, &c.* igitur nullo modo potest homo mereri gratiam illam adiuuantem, seu efficientem, per quam præuentus, seu excitatus ad opus bonum faciendum, consentit facere, & postea facit. Conc. Dio. spolit. Concil. Arauſ.

590. Prob. ex Concil. Trident. *sess. 6. cap. 5.* in quo exactè decernitur modus iustificationis, & præparatio ad eam per actus credendi, diligendi, Conc. Trid exactè,

aut

aut pænitendi factos absque meritis iustificandorum. *Declarat ipsius iustificationis exordium in adultis à Dei per Christum Iesum præueniente gratia sumendum esse; hoc est ab eius vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur, vt qui per peccata à Deo auersi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum se ad suam ipsorum iustificationem eidem gratiæ liberè assentiendo, & cooperando disponantur, &c.* nullum ergo meritum adest in homine, cuius intuitu Deus conferat gratiam efficacem, per quam infideles, seu fideles peccatores, vel excitentur, vel excitati consentiant, & exequantur.

591. Confirmatur argumento à fortiori desumpto ex eodem Concilio eadem *sess. 6. cap. 8.* vbi exponens illud Rom. 5. *iustificari gratis per fidem*, duo dicit; primum, quòd licet causa formalis iustificationis sit gratia sanctificans *ex cap. præced.* dicitur tamen fides iustificare tamquàm radix, à qua incipit iustificatio, ab actu scilicet credendi *ex cap. 6.* Secundum ad rem nostram, est, quòd quamuis actus credendi, sperandi, diligendi, ac pęnitendi præcedant iustificationem; hæc tamen, dicit, fit *gratis*, idest sine meritis: igitur multò minus gratia illa, quæ *facit* credere, sperare, diligere, ac pęnitere datur ex meritis, sed est omninò gratuita. Verba Concilij sunt hęc: *gratis autem iustificari ideò dicimur, quia nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera, ipsam iustificationis gratiam promeretur: si enim gratia, iam non ex operibus: alioquin, vt idem Apostolus inquit, gratia iam non est gratia.*

Aliud arg. Ex Concil. Trid.

592. Confirmatur ex alio loco eiusdem Concilij in eadem *sess. 6. c. 13.* vbi de Perseuerantię dono loquens dicit. *Deus enim, nisi illius gratię defuerint,*

rint, sicut cæpit opus bonum, ita perficiet, operans velle, & perficere. Cùm ergo Deus illuminat, ac inspirat, tunc incipit opus bonum independenter à merito illuminati, ac inspirati: & si hic non defuit gratiæ Dei, ideſt, si eam non respuit (vt multi faciunt) Deus ipse, sine vllo istius merito, perficit illud opus bonum, ideſt concedit gratiam efficacem, per quam voluntas vult illud facere, & facit. 3. arg. ex Concil.

593. S. Augustinus sępissimè hanc conclusionem probat, quòd scilicet gratia ista dicta, *qua*, seu auxilium *quo*, necessarium homini post Adami lapsum, necessarium, inquam, ad sanctè operandum, sine merito illorum, qui recipiunt, Deus ex sua mera misericordia concedit, vt per illud, seu illam operentur: ita docet in Euangel. Ioan. *tract. 3. tract. 82. tract. 86. & tract. 87. in lib. 6. cont. Iulian. Pelagianum cap. 8. in lib. cont. Pelagium, & Cælestium. De gratia Christi lib. 1. cap. 22. & 23. in lib. de Bono Perseuerantiæ cap. 8. 12. & 13. in lib. de Vera Innocentia cap. 374. lib. 1. ad Simplicianum qu. 2. in lib. de Gratia, & lib. arbit. cap. 1. 5. 14. & 21. in lib. de Patientia cap. 20. in lib. 3. Hippognosticon. in lib. de Nat. & Grat. cap. 4. in lib. 1. de pecc. mer. cap. 21. in lib. 1. cont. Pelagium cap. 22. & 23. in lib. 1. cont. duas epistolas Pelagianorum cap. 19. & 20.* & deficeret tempus, si alia omnia eius loca narrare vellem. Constans autem eius voluntas est, quòd tàm gratia vocationis dicta *sine qua non*, & cui voluntas resistit aliquando, quàm gratia *qua*, qua nempè est efficax faciens facere opus bonum, sine meritis hominis *gratis*, à Deo ex sua misericordia conceduntur. S. Aug. loca plura, in quibus docet gratiam sine misericordia.

594. Dico 3. Gratia habitualis sanctificans, seu Gratia habitualis sā

ctificans non cadit sub merito

seu iustificans, non cadit sub merito.

595. Prob. ex modò dictis per Trid. Concil. si enim sermo sit de paruulis, certum est, quòd absque vllo proprio actu, in vim meritorum Christi iustificantur per infusionem Gratiæ, & donorum, fidei, spei, & charitatis: & de his non est sermo; sed de adultis, quos dicimus, quòd sine proprijs meritis, licet præcedentibus ex Dei gratia quibusdam dispositionibus, scilicet actibus proprijs fidei, spei, chariratis, ac pœnitentiæ, obtineant iustificantem, seu sanctificantem gratiã; illi tamen actus non sunt merita gratiæ illius sanctificantis, quia licet proueniant ab homine excitato, inspirato, & adiuto à Dei actuali gratia, seu auxilio supernaturali, non adhuc tamen filio Dei, quia talis euadit per gratiam habitualem sanctificantem. Vt autem clariùs pateat nostra, sed communis conclusio, placet ordinem iustificationis à Concilio sancitum breuiter adducere; ex eo enim colligitur totam iustificationem ex gratia obtineri: *in sess.6. cap.5.* dicitur. *Docet præterea ipsum iustificationis exordium in adultis à Dei per Christum Iesum præueniente gratia sumendum esse, hoc est ab eius vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur; vt qui per peccata auersi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum se ad suam ipsorum iustificationem, eidem gratiæ liberè assentiendo, & cooperando disponantur:* in cap.6. Declaratur, quomodò fiat hæc dispositio ad iustificationem. *Disponuntur autem ad iustitiam, dum vocati diuina gratia, & adiuti fidem ex auditu concipientes liberè mouentur in Deum, credentes vera esse, quæ diuinitus reuelata, & promissa sunt, &c. at dum cognoscentes se esse peccatores, sperant per Christi merita,*

Conc. Trident. clarũ argum.

Ordo iustificationis per Conc.

in Baptiſmo ſibi condonanda fore peccata, &c. Deum tamquam omnis iuſtitiæ fontem diligere incipiunt, & mouentur aduersùs peccata per eorum odium aliquod, & deteſtationem, proponunt ſuſcipere baptiſmum, inchoare nouam vitam, & ſeruare diuina mandata: hæc eſt diſpoſitio per Dei gratiam præuenientem; & adiuuantem, ſeu efficacem ſecutã: in cap. 7. dicitur. *Hanc diſpoſitionem, ſeu præparationem iuſtitia ipſa conſequitur, quæ non eſt ſola peccatorum remiſſio; ſed & ſanctificatio, & renouatio interioris hominis per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum*: & poſt multa dicitur. *Quamquam enim nemo poſſit eſse iuſtus, niſi cui merita paſſionis D. N. Ieſu Chriſti communicantur: id tamen in hac impij iuſtificatione fit dum eiuſdem ſanctiſſimæ paſſionis merito per Spiritum Sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui iuſtificantur, atque ipſis inhæret. Vndè in ipſa iuſtificatione cum remiſſione peccatorum, hæc omnia ſimul infuſa, accipit homo per Ieſum Chriſtum, cui inſeritur, fidem, ſpem, & charitatem*, &c. Ecce ordo iuſtificationis: At quoniam remanebat vnũ dubium ſoluendum, quia Apoſtolus Rom. 5. dicit, *Iuſtificari gratis per fidem*, Concilium in cap. 8. ad rem noſtram ſic declarat, *Per fidem iuſtificari dicimur; quia fides eſt humanæ ſalutis fundamentum, & radix omnis iuſtificationis, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, & ad filiorum eius conſortium peruenire. Gratis autem iuſtificari ideò dicimur; quia nihil eorum, quæ iuſtificationem præcedunt, ſiue fides, ſiue opera, ipſam iuſtificationis gratiam promeretur. Si enim gratia eſt; non iam ex operibus; alioquin, vt idem Apoſtolus inquit, gratia iam non eſt gratia*. Concludendum ergo, quòd non ſolùm gratia præueniens, ac adiuuans, & ipſamet gra-

Omnẽ difficultatẽ tollit Concilium.

tia ſanctificans, quæ eſt cauſa formalis iuſtificationis; ſed totum opus iuſtificationis, & quoad ſingulas partes, ſine merito obtinetur, ſed gratis ex Dei miſericordia.

596. Videndum modò, quænam cadere poſſunt ſub merito, ſi non ex debito iuſtitię, ſaltem ex promiſſione diuina, Deique fidelitate, vt ex Auguſtino notauimus, quòd Deus voluntariè debitor noſter fieri voluit, promittendo nobis quę voluit.

597. Dico igitur 4. In iuſtis exiſtentibus in gratia ſanctificante ex Dei promiſſione, non ex debito iuſtitiæ, augumentum fidei, ſpei, & charitatis, ſeu gratiæ cadere poſſunt ſub merito per opera bona facta ab eis cum auxilio gratiæ.

Aliqua cadere poſſit ſub merito ex Dei promiſſione.

598. Prob. 1. quòd iſti habitus poſſunt augeri. Apoſtoli Lucę 17. 1. petunt à Chriſto, *Domine adauge nobis fidem*: & Eccleſia in Oratione Dominicæ 13. poſt Penthecoſten ſic orat. *Deus da nobis fidei, ſpei, & charitatis augumentum.*

Habitus Theologici poſſunt augeri.

599. Prob. 2. ex Concil. Trident. *ſeſſ. 6. cap.* 10. vbi de augumento iuſtificationis, ideſt donorum, quæ iuſtificationem conſtituunt, ſic loquitur. *Sic ergo iuſtificati, & amici Dei euntes de virtute in virtutem renouantur, vt Apoſtolus inquit de die in diem, hoc eſt mortificando membra carnis ſuæ, & exhibendo ea arma iuſtitiæ, in ſanctificationem per obſeruationem mandatorum Dei, & Eccleſiæ, in ipſa iuſtitia per Chriſti gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus creſcunt, atque magis iuſtificantur, ſicut ſcriptum eſt. Qui iuſtus eſt iuſtificetur adhuc*: & iterum, *Ne verearis vſque in finem iuſtificari*: & rurſus. *Videtis quoniam ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tantùm*: Iac. 2. *Hoc verò iuſtitiæ incrementum petit Sancta Eccleſia, cùm orat,*

Ex Concil. Trid.

Ex Orat. Eccleſiæ.

orat, da nobis fidei, spei, & charitatis augumentum: & in *can. 24. Si quis dixerit iustitiam acceptam non conseruari, atque etiam non augeri coram Deo per bona opera, sed opera ipsa fructus solummodò, & signa esse iustificationis adeptę, non autem ipsius augendæ causam, anathema sit.*

600. Cōfirmatur. Omnia Sacramenta in non ponente obicem causant gratiam ex Tridentino *sess. 7. canon. 6. &* 8. cum hac tamen differentia, quòd duo Sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ dicta sunt mortuorum, quia suscitant mortuos, per peccatum conferendo primam gratiam sanctificantem; cętera quinque dicuntur viuorum, quia iustis tantùm conferunt augumentum gratię sanctificantis. Ergo tàm gratia, seu charitas, quæ per Scotum idem sunt, quàm aliæ Virtutes Theologicæ per bona opera augentur. **Ex effectibus Sacramentorum.**

601. Prob. modò, quòd augumentum concessum à Deo intuitu bonorum operum cadat sub merito promissionis diuinæ, non verò debiti iustitiæ. De merito iustitiæ patet, quòd non adsit, quia sicut docet S. Augustinus, & ante eum S. Paulus, vt patuit, Deus ex debito iustitię nulli debet: de merito verò promissionis sic probatur. Apocal. 22. 11. præcipitur, *qui iustus est, iustificetur adhuc, & qui sanctus est, sanctificetur adhuc*: idest iustus incumbat, vt fiat iustior, & sanctus, vt fiat sanctior: at hoc fit per nouos gradus Sanctitatis, quos Deus concedit iustis, & sanctis, quos nequit à semetipso homo producere. Sed, vt ex Concilio nuper vidimus, per fidem, & bona opera habetur hoc iustitiæ, & sanctitatis augumentum. Ergo per ea opera à Deo requisita, tamquam merita, sine quibus maiorem sanctitatem non cōcederet, regulariter. Con- **Sub merito promissionis cadit augumentum virtutum.**

sequ. prob. Opera illa bona facta à iusto habent omnes conditiones meriti ex promissione: sunt enim bona, vt suppono; sunt libera; sunt facta à viatore; sunt facta à iusto existente in gratia; tandem supponunt pactum diuinum de augendo gratiam contentum implicitè in præfato dicto, *qui iustus est, iustificetur adhuc; & qui sanctus est, sanctificetur adhuc*, quia homo per Dei gratiam, dispositiuè tantùm concurrit ad illam per bona opera; Deus verò effectiuè per productionem augumenti sanctificantis gratiæ. Ergo implicitè eam promittit sancto, & iusto benè operanti. Si enim de hac promissione Dei, fidelitate, & benignitate, non esset certus, ea opera non faceret.

Bona opera iusti habent omnia requisita talis meriti.

602. Confirmatur à pari de vita æterna, quę promittitur homini benè operanti, & ideò bona opera dicuntur in iusto merita respectu vitę æternæ, vt dicam postea.

603. Confirmatur 2. ex alia promissione Christi Matth. 13. 12. & cap. 25. 29. *habenti dabitur, & abundabit*: igitur homo iustus habens gratiam sanctificantem, credens quòd possit ei conferri alius gradus illius per sua bona opera facta cum Dei auxilio, & in ea abundare, dum ea facit, cum promissione Dei facit: igitur sunt merita promissionis.

Promissio patet ex Script.

604. Dico 5. Iusti orantes, & postulantes à Deo alia spiritualia bona conducentia ad salutē propriam, vel proximi, vt dona Spiritus Sancti, &c. per multiplicationem bonorum operum possunt mereri à Deo eorum assecutionem non quidem per modum debiti iustitiæ, sed promissionis.

Alia dona cadere possunt sub merito promissionis.

605. Prob. sicut præcedens, 2. A Christo Domino

mino facta est hæc promissio de omni spiritu bono concedendo postulantibus: Lucæ enim 11. 13. ait. *Si vos cum sitis mali nostis bona data dare filijs vestris; quantò magis Pater vester de Cælo dabit spiritum bonum petentibus se*. Si ergo iusti postulant à Deo spiritualia bona, & ad ea obtinenda multa bona opera faciunt, nihil deest istis operibus quin dicantur merita promissionis: & ideò S. Iacobus in sua epist. cap. 1. 3. iustos sic hortatur. *Patientia autem opus perfectum habet, vt sitis perfecti, & integri in nullo deficientes. Si quis autem indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei. Postulet autem in fide nihil hæsitans*: ecce promissio assequendi: si autem iustus præter postulationem, opera bona multiplicet, & præsertim supererogatoria, meritum promissionis habebit: & hæc dona pro Colossensibus impetranda per suas orationes, aliaque sua opera orabat Paulus Colofs. 1. 9. *Non cessantes pro vobis orantes, & postulantes, vt impleamini agnitione voluntatis eius in omni sapientia, & intellectu spirituali, vt ambuletis dignè, Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, & crescentes in scientia Dei in omni virtute confortati secundùm potentiam claritatis eius*; sua meritoria opera applicabat Paulus; vt Deus illa dona Colossensibus concederet.

Ex Christi promissione.

608. Dixi, per meritum, non debiti iustitiæ, quia, vt sæpè dixi, Deus nemini debet, sed promissionis, vt cum August. diximus in notabili 3. quia *debitor factus est nobis Deus, quod ei placuit promittendo nobis; vt dicamus ei, redde, quod promisisti, quia fecimus, quod iussisti; & hoc ipsum quod fecimus tu fecisti, quia nos laborantes tu iuuisti*. Quo-

Deus voluntariè factus est nobis debitor.

Quoties ergo legimus in Sacra Scriptura Dei promissionem alicuius boni spiritualis pro aliquo opere facto ab existente in gratia, legimus, Deum sua benignitate debitorem talis boni, si opus fiat: & consequenter tale opus dici potest meritum promissionis, non debiti iustitiæ.

Alia auxilia potest iustus mereri promissionis merito.

607. Dico 6. Iusti, idest, existentes in gratia sanctificante petentes à Deo continuationem, & multiplicationem auxiliorum diuinæ gratiæ per bonorum operum multiplicationem possunt ea obtinere per modum meriti promissionis, non debiti iustitiæ.

608. Prob. eisdem argumentis. Deus promisit adiuuare petentes auxilium suum, & sic iuxta Augustini doctrinam, ex sua benignitate, ac fidelitate factus est debitor: igitur iustus recurrens pro auxilijs, si per bona opera facta ex eiusdem Dei auxilio curet reddere sibi Deum propitium, meretur ex promissione illa obtinere: in hoc enim, vt sepè dixi, consistit meritum promissionis: Anteced. prob. ex psal. 90. vbi de iusto fit sermo; *Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei Cæli commorabitur*: &c. in quo præ cæteris, quæ promittuntur homini iusto, adduntur hæc. *Quoniam in me sperauit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum; Clamabit ad me, & ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum; longitudine dierum replebo eum, & ostendam illi salutare meum.*

Ex S. Scriptura.

Ex Theodoretto promissio diuina probatur.

609. Theodoretus in psal. 90. post quam discussit omnia beneficia, quæ in eo Deus promittit prestare homini iusto, explicans illam promissionem, *Quoniam in me sperauit liberabo eum*, & cetera sequentia, ait. *Deus edocet, qui nam sit spei fru-*

ctus

ctus: liberabo eum,inquit,ex supradictis visibilibus, inuisibilibusq; insidiatoribus ipsum mea ope munitū: idcircò eum custodiam, & protegam, audiam,& preces admittam, & si in aliquam tentationem inciderit, vnà ero, & idoneam consolationem afferam; non modò à grauioribus rebus ipsum liberabo, verùm etiam illustrem faciam.

610. Et S.Augustinus in eumdem psalmi locum inquit: *Nos, qui laboramus in terra, adhuc in tentationibus viuimus: quorum gressus timentur, ne in laqueos incidant. Audiamus vocem Domini Dei nostri consolantis nos, & dicentis nobis, quoniam in me sperauit, eripiam eum; protegam eum, quoniam cognouit nomen meum: noli timere, quando tribularis, ne quasi non sit tecum Deus in tribulatione. Fluctus sunt maris: turbaris in nauigio, quia dormit Christus: dormiebat in mari Christus, peribant homines: si fides tua dormit in corde tuo, tamquam in naui tua dormit Christus, quia Christus per fidem in te habitat: cum turbari cœperis, excita Christum dormientem: exige fidem tuam, & noueris, quia te non deserit: sed ideò putas te deseri, quia non quando vis eripit: eripuit tres pueros de igne. Qui eripuit tres pueros, deseruit Machabeos? absit: & illos eripuit, & istos: illos corporaliter, vt infideles confunderentur; istos spiritualiter, vt fideles imitarentur. Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum*: ergo clara est auxiliorum diuinorum promissio.

Ex S. August. declaratur promissio.

Et Christus Dominus, pluries promittit nos fore exaudiendos quoties petierimus Patrem spiritualia bona: Matth. 7. 7. *Petite, & dabitur vobis*: & infra, *quantò magis Pater vester, qui in Cœlis est, dabit bona petentibus se*. Lucæ 11. *Dabit spiritum bonum petentibus*; & ex Matt. *omnia quæ-*

Christi promissio generalis.

cum-

cumque petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis: ecce quales, & quot promissiones; pactum ergo Dei adest: dum autem iustus orat Deum, vt sibi sua augeat, ac multiplicet auxilia, petit spiritum bonum, & si opera bona ex Dei gratia multiplicet, vt exaudiatur, nihil remanet faciendum, vt dicatur, eum promissionis merito exaudiri, eaque obtinere, Vndè hac phrasi vtitur Ecclesia *in Dominica prima Aduentus*, petendo diuina auxilia, *Excita Domine potentiam tuam, & veni; vt ab imminentibus peccatorum nostrorum periculis mereamur te protegente eripi, te liberante saluari*: notandum, quòd dicit, *mereamur* eripi, & saluari, quod meritum promissionis tantùm esse potest, non verò debiti iustitiæ, quia Deus nemini (vt sæpè dixi) absolutè debet, sed ex promissione tantùm, ac fidelitate.

[E]cclesia sic [p]etit.

611. Concludendum ergo, quòd sicut iustus per bona opera potest dona alia, vel eorum augumentum, supposita Dei promissione, mereri, sic & auxilia, si cum fide, ac spe petat: vt dicere possit cum Augustino, *Domine, redde quod nobis promisisti, quia fecimus quod iussisti &c.*

Dico tandem: Iustus per bona opera, nempè per mandatorum obseruantiam potest mereri merito promissionis maximam omnium gratiam, vitam æternam: est de fide.

[V]ita æter[n]a cadit [s]ub merito [p]romissio[n]is.

612. Prob. facilè: quòd ex promissione diuina, non ex debito aliquo præcedente potest iustus eam mereri, & de facto meretur: ex Matt. 19. 17. *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*, ait Saluator: & interrogatus, *quæ?* respondet narrans præcepta Decalogi: & Dauid in psal. 14. quærit, *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo?*

&

& respondet. *Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam, qui loquitur veritatem in corde suo, & qui non egit dolum in lingua sua, nec fecit proximo suo malum*: &c. & tota Scriptura vtriusque Testamenti plena est eiusmodi promissionibus vitæ æternæ, iustis, pro operibus bonis, & mandatorum obseruatione, reddendæ. Ex S. Scriptura.

613. Quòd verò vitæ æternæ collatio sit gratia, probatur ex Rom. 6. 23. *stipendia enim peccati mors. Gratia autem Dei, vita æterna in Christo Iesu Domino nostro.* S. August. *in Enchir. c.* 107. explicans locum istum, dicit: *Stipendium peccati mors; vt mortem peccato non immeritò illatam, sed debitam demonstraret: Gratia verò, nisi gratis sit, gratia non est: Intelligendum est igitur etiam ipsa hominis bona merita esse Dei munera, quibus cùm vita æterna redditur, quid nisi gratia pro gratia redditur*: & in lib. de Correp.& Gratia cap. 13. inquit: *verumtamen, quia, & ipsa vita æterna, quam certum est, bonis operibus debitam reddi à tanto Apostolo Dei gratia dicitur, cum gratia non bonis operibus redditur; sed gratis detur: sine vlla dubitatione confitendum est, ideò gratiam vitam æternam vocari, quia meritis redditur; quæ gratia contulit homini. Rectè quippè ipsa intelligitur, quæ gratia in Euangelio legitur, Ioann. 1. gratia pro gratia, idest pro his meritis, quæ contulit gratia*: & tract. 3. in Euang. Ioan. circa finem explicans illud, *Gratia, & veritas per Iesum Christum facta est*, inter alia dicit: *Nobis promittitur vita æterna. Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te vnum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum; cognitio Dei promittitur, & ipsa est gratia pro gratia*. Alia eius Doctoris loca mox referam: ergo vita æterna est verè gratia. Ex S. Augustino.

614. Quòd verò per merita acquiratur maxima hęc gratia, probatur. Vita ęterna iustis concedenda in sacro textu appellatur merces, Matt. 5. 12. *Gaudete, quoniam merces vestra copiosa est in Cœlis*: idem habetur in cap. 10. num. 41. & num. 42. idem habetur Lucæ 6. 23. & num. 25. idem repetit sępè Apostolus in suis Epistolis: merces autem est præmium meriti: vndè idem Apostolus *Rom.* 4. 4. ait, *ei autem; qui operatur, merces non imputatur secundùm gratiam, sed secundùm debitum*; & propterea in vtroque Testamento legimus, quòd *Deus reddet vnicuique secundùm opera sua*, & quòd *Opera eorum sequuntur illos*: si ergo bonis operibus iusti redditur merces vitæ æternæ, quia ex Simbolo Athanasij, *qui bona egerunt ibunt in vitam æternam*: & ex oraculo Saluatoris Matt. 25. *esuriui enim, & dedistis mihi manducare, &c. venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*, sequitur euidenter, quòd bona illa opera iusti sunt merita mercedis, æternæ scilicet vitę; quę in vno sensu est merces, in alio gratia, & ideò merces, seu promissionis gratuitæ præmiū.

Propter merita datur vita æterna.

Ex S. Scriptura.

615. Confirmatur. Apostolus vitam æternam appellat *Brauium*, & inuitat fideles ad currendum, vt illud obtineant: ergo cadit sub merito: brauium enim ob meritum datur: Anteced. prob. ex 1. Cor. 9. 24. *Nescitis, quod ij, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium? sic currite vt comprehendatis: omnis autem, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, & illi quidem, vt corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam*: & ad Philipp. 3. 14. ait, quæ *quidem retro sunt obliuiscens; ad ea verò, quæ sunt priora extendens me ipsum, ad brauium*

Vita æterna est Brauium, & Corona.

nium supernæ vocationis Dei in Christo Iesu.

616. Interdum vitam æternam vocat *coronam*, vt in loco priùs citato, & 2. Tim. 25. *non coronabitur nisi qui legitimè certauerit*: interdum, quod quidem consideratione dignum est, vocat vitam æternam, coronam iustitię correspondentem laboribus iustorum: 2. Tim. 4. 8. de se, & alijs ait. *Bonum certamen certaui, cursum consumaui, fidem seruaui; in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus Iudex: non solum autem mihi, sed ijs, qui diligunt aduentum eius*: ergo vita æterna cùm sit merces, brauium, & corona iustitiæ, datur ob merita. Vita ęterna est corona iustitiæ.

617. S. Augustinus considerans hunc duplicem modum loquendi Apostoli de vita æterna, quam modò appellat gratiam, tamquàm gratis datam; modò mercedem, brauium, & coronam, quæ ob merita dantur; conatur hęc duo concordare, & quidem ingeniosè de more in lib. de Correp. & Gratia cap. 13. *Verumtamen, quia & ipsa vita æterna, quam certum est bonis operibus debitam reddi, à tanto Apostolo gratia Dei dicitur; cum gratia non operibus reddatur, sed gratis detur: sine vlla dubitatione confitendum est, idcò gratiam vitam æternam vocari, quia his meritis redditur, quæ gratia contulit homini. Rectè quippè intelligitur, quæ gratia in Euangelio legitur, gratia pro gratia, idest, pro his meritis, quæ contulit gratia*. S. Augustinus cōciliat hęc duo, quòd sit merces, & gratia.

618. Et idem S. Doctor iterum conciliat hęc loca Apostoli, quomodò vita ęterna detur propter merita, & sit gratia, quę datur gratis, & non propter merita, *in lib. de Grat., & lib. arb. cap.* 8. initio dicens: *Nascitur indè non parua quæ-* Iterum August.

 stio.

stio. Si enim vita æterna bonis operibus redditur, sicut apertissimè dicit Scriptura, quoniam Deus vnicuique reddet secundum opera eius: quomodo gratia est vita æterna, cum gratia non operibus reddatur, sed gratis detur, ipso Apostolo dicente, Ei qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum meritum: & iterum reliquiæ, inquit, per electionem gratiæ saluæ factæ sunt: & mox addidit, si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gratia: quomodò ergo gratia vita æterna, quæ ex operibus sumitur? an fortè vitam æternam non dicit Apostolus gratiam? immò verò sic dicit, vt negari omninò non possit: nec intellectorem acutum, sed tantummodò intensum desiderat auditorem: cum enim dixisset, stipendium peccati mors: continuò subdidit, gratia autem Dei vita æterna in Christo Iesu Domino nostro: ista ergo quæstio nullo modo mihi videtur posse dissolui, nisi intelligamus, & ipsa bona opera nostra, quibus æterna redditur vita, ad Dei gratiam pertinere, propter illud, quod ait Dominus Iesus. Sine me nihil potestis facere: & ipse Apostolus, cum dixisset, gratia salui facti estis per fidem: & hoc non ex vobis, sed donum Dei est; non ex operibus, nè fortè quis extollatur, &c.

Vita æterna est gratia, & præmium ex gratia ex Apostolo.

619. Idem S. Doctor explicans verba Pauli 2.Tim.4. supra allata, *Bonum certamen certaui, &c. superest mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi iustus iudex*, &c. in eodem libro de Grat. & lib. arb. cap.6. plura, prolixaque dicit; præ cæteris, hæc: *ista vtique iam merita sua bona commemorat, vt post bona merita consequatur coronam, qui post merita mala consecutus est gratiam. Denique attendite quid sequitur: superest inquit mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus*

Tertiò S. August. idem probat.

Iu-

Iudex. Cui redderet coronam iustus Iudex, si non donasset gratiam misericors Pater? & quomodò esset illa corona iustitiæ, nisi præcessisset gratia, quæ iustificat impium? quomodò ista debita redderetur, nisi priùs illa gratuita donaretur. Ergo magna hæc vitæ æternæ gratia propter merita gratuita quoque datur.

Quòd tandem meritum hoc dicendum sit meritum promissionis, ac donationis diuinæ, non verò debiti naturæ humanę, ex præmissis euidenter patet: in natura siquidem humana non adsunt tales qualitates, talisque dignitas, vt eius operibus debeatur ex vera iustitia pręmium supernaturale adeò excellens, vt est vita æterna. Si enim, inquit Apostolus, *non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tamquam ex nobis*, quomodò poterimus ex nobis, seu nostris operibus mereri, & assequi maximum omnium bonum, vitam æternam? Ideò S. Augustinus *in cap. 6.* nuper relato, post iam dicta, inuehens contra Pelagium dicentem, & gratiam, & vitam æternam ex nostris operibus nobis dari, inquit. *Si cum Pelagiani dicant vitam æternam secundùm merita nostra dari, intelligerent, vt etiam ipsa merita dona Dei esse cognoscerent, non esset reprobanda ista sententia. Quoniam verò merita humana sic prædicant, vt ea ex semetipso habere hominem dicant: prorsùs rectissimè respondet Apostolus. Quis te discernit? Quid autem habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Prorsus talia cogitanti verissimè dicitur, dona sua coronat Deus, non merita tua, si tibi à teipso, non ab illo sunt merita tua: hæc enim si talia sunt, mala sunt, quæ non coronat Deus: si autem bona sunt, Dei dona sunt, quia Iacobus Apostolus dicit. Omne*

Ex merito promissionis datur vita æterna.

Ex S. Aug.

da-

datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum; & Ioannes Præcursor Domini. Non potest homo accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de Cœlo.

Conclusio ducta ex dictis.

620. Concludo ergo cum simplicitate sermonis. Si Deus ab æterno non elegisset homines ad gloriam, nullus hominum haberet ius ad illam: & si non decreuisset eam dare propter bona opera, tamquam merita fundata in infinito merito Christi Domini, nemo illam obtineret: & ideò omnes prædestinati, siue Patriarchæ, siue Prophetæ, alijque Sancti, qui Christi aduentum præcesserunt; siue qui eum secuti sunt, vt Apostoli, Martires, simplices Confessores, Virgines, Viduæ, Anachoritæ, &c. ideò ad vitam æternam electi sunt, quia Deus voluit; ideò ad gratiam electi sunt, quia Deo sic placuit; ideò bona eorum opera facta in gratia, & fundata in Christi merito, meritoria sunt consecutionis vitę æternę, quia Deo placuit sic disponere. Vnde si Apostolus dicit eis operibus deberi coronam iustitiæ, intelligẽdus est de iusticia proueniẽte ex pacto, promissione, ac fidelitate Dei facientis, quod promitterè voluit; & nobiscum opera illa facit, quia nos laborantes iuuat, vt ex Augustino diximus *ser.16. de Verb. Apost.*

Ex Dei voluntate opera omnium Sanctorũ sunt merita vitę æternę.

621. Hæc sunt, quæ pro mea tenuitate de rebus tàm arduis, ac subtilibus in hoc triplici Opusculo contentis potui ex S. Augustini Doctrina, si eum intellexi, dicere, vt amicis meis satisfacerem. Nulli contrariæ sententiæ Authori volui iniuriam facere; nullam sententiam reprobare; sed omnes in sua probabilitate relinquere. Si quæ dixi placent alicui, laudet Deum, à quo bona omnia. Si non placent; eiusdem S. Augusti-

Excusatio Authoris.

ni

ni *in lib. de Spir. & lit. cap. 34.* in fine, responsionem pro eo in memoriam reducam. *Quærat doctiores, sed caueat, ne inueniat præsumptiores.*

622. Hæc omnia, & quęcumque alia toto vitæ meæ tempore dixi, scripsi, aut typis mandaui, Sanctæ Romanę Ecclesiæ, eiusque summo, ac infallibili Capiti, ac Doctori subijcio.

L A V S D E O.

